HİTLER'İN GENERALLERİ KONUŞUYOR

B. H. LIDDELL HART

ASKERÎ HADİSELERE İLİŞKİN KENDİ ANLATIMLARIYLA, ALMAN GENERALLERİN ZAFER VE YENİLGİLERİ
1939-45



GENİŞLETİLMİŞ VE GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ BASKI

ÇEVİRİ: SELÇUK UYGUR

Kronik

20. yüzyılın başlıca stratejistlerinden biri olan Sir Basil Liddell Hart, elinizdeki bu eserde İkinci Dünya Savaşı'nı Alman ordusunun gözünden anlatıyor. Eserin büyük ölçüde savaşın önde gelen Alman general ve mareşalleriyle yapılan mülakatlardan oluşması, Alman Silahlı Kuvvetleri'nin savaşın ilk safhasında kazandığı beklenmedik zaferler ile müteakiben yaşadığı çöküşün nedenlerini birinci ağızdan dinlemek ve etraflıca anlamak adına onu benzersiz kılıyor. Alandaki birçok eseri Türkçeye kazandırmış olan Selçuk Uygur'un akıcı tercümesi ise, hem askerî terminolojiye hâkim olanları tatmin edecek hem de bu terminolojiyle yeni tanışacakların ufkunu açacak nitelikte. Hart'ın bu eseri, askerî tarih ve strateji konularına ilgi duyanlar, özellikle de mekanize zırhlı birliklerin kara savaşında yarattığı askerî devrimi anlamak isteyenler için son derece faydalı bir eser.

– **Doç. Dr. Burak Kadercan,**
US Navy War College


Kronik

HİTLER'İN GENERALLERİ KONUŞUYOR
Askerî Hadiselere İlişkin Kendi Anlatımlarıyla, Alman Generallerin Zafer ve Yenilgileri 1939-45

–

B. H. LIDDELL HART

KRONİK KİTAP: 113
İkinci Dünya Savaşı Tarihi Dizisi: 5

YAYIN YÖNETMENİ
Adem Koçal

ÇEVİRİ
Selçuk Uygur

EDİTÖR
Erhan Çifci

DÜZELTİ
Ali Kaan Cerit

KAPAK TASARIMI
Kutan Ural

MİZANPAJ
Nurel Naycı

1. Baskı, Temmuz 2019, İstanbul

ISBN
978-605-7635-18-1

KRONİK KİTAP
Balçık Sk. N°6, Gümüşsuyu
İstanbul - 34327 - Türkiye
Telefon: (0212) 243 13 23
Faks: (0212) 243 13 28
kronik@kronikkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 34569

www.kronikkitap.com
kronikkitap

BASKI VE CİLT
Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 K. Çekmece / İstanbul
Telefon: (0212) 463 71 25
Matbaa Sertifika No: 41707

HİTLER'İN GENERALLERİ KONUŞUYOR

B. H. LIDDELL HART

ASKERÎ HADİSELERE İLİŞKİN KENDİ ANLATIMLARIYLA, ALMAN GENERALLERİN ZAFER VE YENİLGİLERİ
1939-45



GENİŞLETİLMİŞ VE GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ BASKI

ÇEVİRİ: SELÇUK UYGUR

Kronik

B. H. LIDDELL HART

20. yüzyılın önde gelen tarihçilerinden biri olan Sir Basil Liddell Hart 1895 yılında Paris'te doğdu. Ortaöğrenimini St Paul's School, yükseköğrenimini ise Corpus Christi College, Cambridge'de gördü. Orduya katılarak Birinci Dünya Savaşı'nda görev yaptı; Somme Muharebesi'nde maruz kaldığı zehirli-gaz saldırısının muhtemel etkisiyle 1921 ve 1922 yıllarında iki kez kalp krizi geçirdi ve 1924 yılında aktif hizmet dışı kaldı. Üç yıl sonra yüzbaşı rütbesiyle ordudan emekli oldu. 1925 ila 1935 yılları arasında *Daily Telegraph,* 1935 ile 1939 yılları arasında ise *The Times* için askerî muhabirlik yaptı. Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan piyade odaklı cephe taarruzlarının büyük insan kayıplarıyla sonuçlanan başarısız bir strateji olduğunu, bunun yerine "dolaylı tutum" ile yüksek hareket kabiliyetine sahip zırhlı birliklere odaklı muharebeyi savundu. Fikirlerinden etkilenen kabine mensuplarının arzusuyla İngiliz ordusunun bahsi geçen modern bir doktrinin ışığında yeniden teşkilatlanması için 1930'ların ikinci yarısında danışmanlık yapıp planlar sundu. Lakin İngiliz ordusundaki tutucu ekolün de etkisiyle, hükûmet kendisinin arzularını vakitlice gerçekleştirmekte başarısız oldu. İngiliz ordusu bu muvaffakiyetsizliğin sonuçlarını İkinci Dünya Savaşı sırasında yoğun bir şekilde hissetmiştir. Kendisinin düşünce ve kitapları Almanya'da, İngiltere ve Fransa'da olduğundan çok daha dikkatli bir şekilde etüt edilmiş ve İkinci Dünya Savaşı sırasında pek çok bakımdan uygulamaya konmuştur.

Muhtelif ülkelerin harp akademilerinde strateji ve taktik dersleri verip otuzdan fazla kitap yazmış, 1970 yılında İngiltere'nin Marlow kasabasında hayatını kaybetmiştir.

SELÇUK UYGUR

1989 yılında İstanbul'da doğdu. 2010 yılında Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yıldız Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Università degli Studi di Firenze - Scuola di Scienze Politiche'de yüksek lisans eğitimi gördü. *Sabitfikir* ve *Kitap-lık* gibi dergilerde edebiyat eleştirileri ve makaleler yazdı. Bir süre boyunca çeşitli yayınevlerinde editörlük yapmasının ardından 20. yüzyıl siyasi ve askerî tarihi alanında çeviri ve çalışmalara yoğunlaştı. Türkçeye kazandırdığı diğer eserler: *Savaş Günlükleri,* Galeazzo Ciano (Kronik, 2017); *Kuşçubaşı Eşref,* Benjamin C. Fortna (Timaş, 2017); *Vatan ve Führer İçin*, Erwin Bartmann (Kronik, 2018); *Kardeşler Takımı*, Stephen E. Ambrose (Kronik, 2018).

Oğlum ADRIAN'a

ve

tarihe hizmet etmeye yönelik bu çabaya

yardımı dokunan herkese.

İÇİNDEKİLER

1 *Oberbefehlshaber West* - **OB West**) İkinci Dünya Savaşı sırasında Batı Cephesi'nde bulunan Alman Silahlı Kuvvetleri'nin genel komutanlığı. Doğrudan O.K.W., yani Alman Silahlı Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'na bağlıydı. OB West'in sorumluluğu altındaki alan savaşın seyrine göre değişiklik göstermiştir. En yüksek noktada Fransa'nın Atlantik kıyılarına kadar uzanırken, savaşın sonuna doğru ise Bavyera'daki birliklere kadar düşmüştür. (ç.n.)

HARİTALAR

İLK BASKIYA ÖNSÖZ

Croker, *Correspondence and Diaries*[2] isimli eserinde, Wellington Dükü'yle yaptıkları bir yolculuk sırasında, karşılaştıkları her tepenin ardında nasıl bir araziye rastlayacaklarını tahmin ederek vakit geçirmelerinin öyküsünü anlatır. Croker, Wellington'ın isabetli tahminleri karşısındaki şaşkınlığını dile getirdiğinde, Dük şöyle yanıt verir: "Niçin şaşırıyorsunuz? Ben ömrümün tamamını tepenin diğer tarafında[3] ne olduğunu tahmin etmeye çalışarak geçirdim."

Wellington'ın bu sözü daha sonra, daha geniş manada, "tepenin diğer tarafında" – yani karşı cephenin gerisinde ve rakibinin zihninde neler olup bittiğini kestirebilmek açısından, generallik zanaatının icap ettirdiği hayal gücü kabiliyetinin tanımı hâline evrildiği gibi, istihbaratın işlevlerini de kusursuz bir şekilde örneklendirmeye yaramıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonra erdiğinde, "tepenin diğer tarafında" neler olup bittiğini keşfetmek adına erken bir fırsata sahip olduğumdan ötürü şanslıydım. P.I.D.[4] için yapmakta olduğum bazı çalışmalar, beni uzun bir müddet boyunca Alman generalleriyle temasa geçirmişti. Kendileriyle yaptığım pek çok görüşme

---

2 İng. *Mektuplar ve Günlükler*. (ç.n.)

3 Liddell Hart elinizdeki çalışmanın orijinal ana başlığına, *The Other Side of The Hill,* yani *Tepenin Diğer Tarafı* adını vermiştir. (ç.n.)

4 İng. Political Intelligence Department – Siyasi İstihbarat Birimi. 1939-43 yılları arasında Birleşik Krallık için haftalık istihbarat özetleri hazırlayan teşkilat. (ç.n.)

sırasında, hatıralar bulanıklaşmaya yahut müteakip düşüncelerle gittikçe taraflı-karmaşık bir mahiyet almaya başlamadan evvel, harpteki hadiselere dair kendi açıklamalarını bir araya getirme imkânı buldum.

Neler olup bittiğini anlamak hususunda, hadiselere ilişkin Alman generallerin anlatımlarını dinlemenin yanı sıra, kendilerini incelemenin de faydası olmuştur. İçlerinden sadece birkaçı tipik Prusyalı demir asker suretini çağrıştırıyordu. Aralarında bu surete en yakın olan Rundestedt'ti, fakat kendisinin samimi nezaketi ve ince mizah anlayışı bu intibayı telafi ediyordu. Makûs talih karşısındaki ağırbaşlılığı ve içinde bulunduğu zorlu koşulları şikâyet etmeksizin kabullenişi – ki bu durum kendisini esir alanlara itibar kazandırmamıştır – onunla karşılaşan İngiliz subaylarının çoğunun saygısını kazanmasına yol açtı. Onun aksine ise, yükselmelerini Nazilerin lütfuna borçlu olan, hoyrat ve kabadayı bir miktar genç general mevcuttu. Fakat çoğunluk, bu iki türden de farklı bir tiptendi ve bu tip katiyen hükmedici-baskın bir karakterde değildi. Birçok kişi, onların ait oldukları yerin, herhangi bir banka müdürleri yahut inşaat mühendisleri kongresi olduğunu düşünürdü.

Bu kişiler, kendilerini mesleklerine vermiş ve meslekleri dışındaki şeyler hakkında pek az fikirleri olan profesyonellerdi. Bu bağlamda, Hitler'in onları nasıl oyuna getirdiğini, idare ettiğini ve bir noktaya kadar iyi birer araç olarak kullandığını idrak etmek güç değildir.

Alman generallerin anlattıklarını eleyip ayıklar ve parçaları bir araya getirirken, savaş öncesi dönemdeki askerî duruma ilişkin bilgiye sahip olmak faydalı oldu. Bu sadece zaman kazanmak adına değil, fakat savaşın sonunda hâlâ oldukça baskın olan yanlış kanılardan kaçınmak için de yol gösterici oldu. Alman Genelkurmayı'nın 1918 öncesindeki gibi Almanya'nın agresif tutumunda yine hâkim bir rol oynamış olduğu düşüncesi, Nürnberg Mahkemesi'ndeki yargılama sürecini etkiliyordu. Bu sabit fikir, daha öncesinde İngiliz ve Amerikan hükûmetlerini,

Almanya'daki, askerî desteğe sahip ve uzun zamandır Hitler'i devirmeyi planlamakta olan gizli harekete vakitli ve etkin bir teşvik vermekten alıkoymuştur. Alman Genelkurmayı'nın tesiri hususundaki hâkim düşüncenin geçerliliğini yitirmiş olduğu, iki dünya savaşı arasındaki dönemde Alman ordusunun yönelimini tarafsız gözlerle takip eden herkes için aşikâr hâle gelmişti. Lakin efsaneler inatçı, yanılgılar dirençlidir. Bunların, Hitler'in çöküşünü geciktirmek ve aksi takdirde daha önce sona ermiş olacak savaşı aylar ve belki de yıllarca uzatmak gibi talihsiz birer etkisi olmuştur. Söz konusu durumun Avrupa'da doğurduğu kötü sonuçlar şimdilerde fark edilmeye başlanmıştır.

Olayların erkenden tetkik edilmesine olanak sağlayanların tarih bilinçlerine ve yardımlarına karşı borcumu ifade etmek isterim. Alman dilindeki mahareti ve ferasetli takım çalışmasıyla, görüşmeler sırasında büyük yardımı dokunan Yüzbaşı F.S. Kingston'a da ayrıca teşekkür ederim. Aynı zamanda, "tepenin diğer tarafında" olan birçok kişiye, bu tarihsel araştırmaya gönüllü bir şekilde sundukları katkılar ve hadiseleri tartışırken çoğunun sergilemiş olduğu objektif yaklaşım sebebiyle duyduğum takdiri belirtmek isterim. Son olarak, Tümgeneral Sir Percy Hobart, Chester Wilmot, G.R. Atkinson ve Desmond Flower'a bu kitabın hazırlanma sürecindeki değerli yorum ve tavsiyeleri için teşekkür etmek isterim.

Tilford House, Tilford
Ocak 1948.

MEVCUT BASKIYA ÖNSÖZ

Elinizdeki eserin ilk baskısı beş yıl önce, esir düşmelerinin hemen ardından Alman generalleriyle yaptığım görüşmelerden elde ettiğim bilgilerden oluşturuldu. O vakitten beri, ekseriyeti 1945 senesinde görme şansım olmadığı generallerden olmak üzere, pek çok yeni malzeme topladım. Bu sırada, bu tür malzemeleri belgelerdeki kayıtlarla karşılaştırarak kontrol etme fırsatı da buldum. Böylelikle, elinizdeki gözden geçirilmiş ve genişletilmiş baskı ortaya çıktı.

Generallerden alınan bilgilerin bizzat kendi ağızlarından aktarıldığı ikinci ve üçüncü bölümler hem genişletildi hem de gözden geçirildi. Bunun yanı sıra, çalışmaya üç yeni parça eklendi. Hadiselere ve kişilere ilişkin kendi özetimin bulunduğu birinci kısımdaki değişiklikler çok daha az olduysa da, bu bölüme, emirlere uymamak suretiyle 1940'taki sarsıcı Alman zaferinin elde edilmesini sağlayan emir altındaki[5] komutan Guderian hakkında yeni bir bölüm eklendi.

Lakin, elinizdeki geliştirilmiş şekliyle dahi, bu kitap "tarih yazmaya" yönelik bir çaba değildir. Bir İkinci Dünya Savaşı tarihi derleyip toplamak için vakit henüz çok erkendir – bunun

5 Orijinal metinde "subordinate" ifadesiyle geçen bu ifade İngiliz dilinde hem "emir altında" hem de "ast" anlamlarını taşır. Yazar mezkûr kelimenin "emir altında" olmak anlamıyla bir kelime oyununa gitmiş, öte yandan ise Guderian'ın Fransa Harekâtı sırasında ordu komutanı değil, kolordu komutanı olmasıyla ast bir makamda olduğuna dikkat çekmiştir. (ç.n.)

için eldeki verilerin daha eksiksiz olması beklenmelidir. Benim mevcut kitaba ilişkin gayem, tarih için elzem olan malzemenin mühim bir kısmını bir araya getirmek ve onu kamuoyuna anlaşılır bir şekilde sunmaktır. Bir dünya savaşının tarihini yazmaya hazırlanırken, hiçbir şey diğer taraftan veri toplamak kadar önem arz etmemektedir; zira mücadeleyi sadece "tepenin kendi yüzünden" seyretmek yalnızca eksik değil, ayrıca çarpık bir manzara sunmaya mahkûmdur.

Bu, Birinci Dünya Savaşı tarihine ilişkin daha evvelki çalışmalarımda beni derinden etkileyen bir ders oldu. Sadece askerî alandan söz edecek olursak; düşmanın niyetleri, kararları, kaynakları ve hamlelerine ilişkin farkındalıkla kaleme alınmadıkları müddetçe, herhangi bir harekât yahut muharebeye ilişkin çalışmalardan hiçbirinin gerçeğe yaklaşmadığını gördüm. Dolayısıyla, İkinci Dünya Savaşı biter bitmez, kendilerinin hadiselere ilişkin hatıraları henüz hâlâ taze ve izlenimleri savaş sonrasında ortaya çıkan bilgiler yahut akımlardan etkilenmemişken, Alman askerî liderlerine bizzat sorular sormak suretiyle "tepenin diğer tarafını" keşfetmek fırsatını değerlendirmek için acele ettim.

Şüphesiz, Müttefik liderlerin birçoğunun hâlihazırda yapmış oldukları gibi Alman generalleri de er ya da geç hatırat ve anlatılarını yayımlayacaklardır. Alman generallerinin bu hatırat-yazım süreçleri, savaş sonrasındaki uzun tutukluluk yılları ve özgürlüklerine ilişkin diğer kısıtlamalar nedeniyle gecikmiştir ve bazıları için gecikmeye devam da etmektedir. Tarihçinin bakış açısıyla, tarihsel malzemenin yayımlanmasında böyle bir gecikme – yahut şüphesiz herhangi bir gecikme – talihsizliktir. Öte yandan, otobiyografi yazarları ekseriyetle kendi çıkarlarıyla ve itibarlarına hizmet etmekle, tarihe hizmet etmeye nazaran daha ilgilidirler. Hiçbir şey, bunları arzu ettikleri bir zaman diliminde ve arzu ettikleri şekilde derleyip toplamaları hâlinde, (hangi ülkeden oldukları fark etmeksizin) devlet adamları ve generallerin, eylemlerini titiz bir şekilde çerçeveledikleri hatıratlarından daha

yanıltıcı olamaz. Bunların sorgulandığı bir araştırma süreci ile diğer kaynakların, çapraz-kontrol gayesiyle kademeli bir şekilde incelenmeleri, gerçeğe ulaşmak olasılığını yükseltir.

Şahsıma ait bu kitap, çeşitli hususlar hakkında Alman generallerden aldığım yanıtların makûl bir kısmını derleyerek, konunun – elimden geldiğince objektif bir şekilde – özetini sunmaktadır. Ardı arkası kesilmeyen soru ve cevapların sonunda elde edilen malzemeyi "ham hâliyle" sunmak, sadece birkaç cildi doldurmakla kalmayacağı gibi okuyucunun kafasını da karıştırırdı; zira doğruyu bulma yolunda "engelleri" aşmanın en iyi yolu, yaklaşım yollarını çeşitlendirmektir. Her tecrübeli soruşturmacının bildiği üzere, sorgu birbiriyle alakasız ve dolaylı suallerle seri bir şekilde icra edildiğinde, aksi takdirde gizli kalacak olan hakikatlerin ortaya çıkması daha olasıdır. Ve haklarını muhakkak teslim etmek durumundayım ki, – özellikle de verdikleri bilgilerin ele geçirilen belgelerle sıklıkla örtüşmesi noktasında – görgü tanıkları, ters sorular karşısında, başlangıçta sahip olduğum fikirleri büyük ölçüde değiştirmeme neden olacak kadar başarılı bir sınav vermişlerdir.

Verdikleri bilgilerin doğruluk ve isabetliliği, her yerde olduğu gibi, burada da kişiden kişiye farklık göstermiştir. Lakin olayları araştırırken yaşadığım şahsî deneyimde, Almanların, askerî operasyonların seyri gibi profesyonel meseleleri tartışırken – ki benim araştırmamın temel konusu da buydu– birçok milletten daha objektif olmaya meylettiklerini gördüm. Dahası, çıkarımları her ne kadar biranın üstündeki köpük gibi olabilse de, pek çoğunun, olguların kesin surette ortaya konulmasına yönelik bir tutkuları mevcut. Öyle ki, olguların kesin surette ortaya konulmasına ve hususların teferruatıyla kayda alınmasına yönelik bu tutku, Hitler'e karşı icra edilen 1944 tarihli komployla ilişiği olanların açığa çıkma ve asılmalarına yol açmıştır! Fakat bunun tarihsel açıdan su götürmez bir kıymet taşıdığı açıktır.

Bir generali sorgularken, kendisi tarafından verilen bilgi ve yanıtları aynı zamanda diğer kaynaklardan kontrol etmeye mümkün

mertebe dikkat ettim. Bu kitapta yer alan beyanların pek çoğu, bu gibi çapraz-kontrollere tabi tutulmuş ve istisnalar, özellikle de bilgilerde bir çelişki olması durumunda, metinde belirtilmiştir.

Generaller, bittabi Hitler'in saldırganlıklarındaki rollerine ilişkin kendilerini mazur gösterme eğilimindeydiler – lakin bu eğilimleri temelden yoksun değildi. İkinci Dünya Savaşı öncesindeki arka plana ilişkin bilgilerim bu hususta Nürnberg'deki savcılardan daha genişti ve dolayısıyla, savaş sonrasındaki araştırmalarıma başlamadan önce, onların birtakım varsayımlarındaki yanılgıların farkındaydım.

İki dünya savaşı arasındaki askerî muhabirlik işim[6] Avrupa'daki gelişmeleri dikkatle mercek altına almamı icap ettiriyordu ve ben de, Almanya'da gelişen akımlarla temasta olmaya daima gayret gösterdim. Şahsım tarafından kaleme alınmış askerî kitapların Almanya'da okunduğu – ve belli başlı bazı subayların tercüme işini bizzat üstlendikleri – ölçüde, bu vazifem doğrudan ve dolaylı olarak kolaylaştı.

Nazi tehlikesine ilişkin ikazlarım ile "yatıştırma"[7] politikası karşısındaki güçlü muhalif tutumum, İkinci Dünya Savaşı öncesindeki yazılarımı takip edenlerin çoğu tarafından hatırlanacaktır. Uğursuz alametlere, daha Hitler iktidara gelmemişken dahi dikkat çekmiştim. Aynı zamanda, Alman Genelkurmayı'nın Hitler üzerindeki etkisinin, Kayzer döneminde sahip olduğu etkiye nazaran pek az olduğu ve Hitler'in saldırganca planlarına bir itki olmaktan ziyade fren olma eğiliminde bulunduğu da benim için aşikârdı.

Bu gerçek, ele geçirilen Alman arşivlerindeki vesikalarca fazlasıyla tasdik edilmiştir. Ayrıca, Hitler'e ve Nazi doktrinine yönelik sürekli muhalefetleri nedeniyle Goebbels'in generallere yönelik ağır ithamlar içeren günlükleriyle bu husus daha da

6 Liddell Hart 1925-35 yılları arasında *Daily Telegraph*, 1935-39 yılları arasında ise *The Times* için askerî muhabirlik yapmıştır. (ç.n.)

7 İngiliz hükûmetlerinin yeni bir dünya savaşına mâni olmak adına 1935-39 yılları arasında Nazi Almanyası ve Faşist İtalya'ya verdikleri tavizler dönemine verilen isim. (ç.n.)

netleşmiştir. Onları, Müttefiklerin kayıtsız şartsız teslim talepleri karşısında ülkelerini korumak isteyen vatanseverler olarak bulundukları pozisyon ile, emirleri altındaki askerler üzerinde Hitler'in sahip olduğu – despotun polis kuvveti ve jurnal şebekesince de desteklenen – hipnotize edici güç arasında bırakan felç edici ikileme, daha etraflıca vâkıf olmanın vakti gelmiştir. Kitabımda Alman generallerin "gözlerini yummalarını" eleştirdim; lakin diğer ülkelerdeki generallerin, benzer koşullar altında böyle bir rejimi devirmek için daha fazlasını yapıp yapmayacaklarından da şüpheliyim.

Alman generallerin, ordu içerisinde, Nazilerin fikirleriyle daimî bir çatışma hâlinde kalan bir ahlak anlayışını muhafaza etmeleri ise, Hitler'e boyun eğmiş olmalarından bile daha şaşırtıcıdır. Esir düşen birçok askerimiz, bunun canlı şahitleridir. Dahası, savaşın çıkmasından bu yana Fransa, Belçika ve Hollanda'ya yaptığım yolculuklarda, işgalci Alman ordusunun genel tutumunun – SS'ler tenzih edildiği takdirde –, kendilerini kurtarmaya gelen Müttefik ordularınınkinden daha iyi olduğu, amansız Nazi aleyhtarlarınca dahi bana sıklıkla ve içtenlikle iletildi. Bu hususta, başta Rundstedt'in olmak üzere, generallerin hakları teslim edilmelidir.

Alman generallerin adil bir şekilde eleştirilebilecekleri nokta, Nazilerin taşkınlıklarına gözlerini yumma eğilimleri ile – bazı istisnalar haricinde – bizzat yapmayacakları şeylere itiraz edecek medenî cesaretten mahrum olmalarıdır. Yine de, Hitler'in gaddar emirlerine ilişkin herhangi bir tetkik açıkça gösterir ki, eğer komutanlar Hitler'in geniş çaplı niyetlerine zımnen riayet etmeseler yahut onları en azından hafifletmeselerdi, mezalimlerin boyutları ile işgal altındaki ülkelerin çileleri çok daha ağır olurdu.

Protesto noktasında medenî cesaret, hiçbir ülkenin ordusunda sıkça görülen bir özellik değildir. Müttefik tarafta, – başlıca maksadı Almanya'daki sivil halka dehşet saçmak olan – Müttefik bombardıman politikasından şahsen esef duyan çok sayıda

general tanıdım. Yine de bu hususta resmî yahut alenî bir protestoya cüret etmiş kimseyi tanımıyorum. Aynı şekilde, onlar da Müttefikler tarafından gerçekleştirilen diğer "barbarlık" örneklerine göz yummak eğilimindeydiler. Ayrıca, Alman generallerin taşıdıkları kişisel riskin aksine, Müttefik generallerin riske atacakları yegâne şey, müstakbel kariyerleri olacaktı.

Wolverton Park,
Buckinghamshire.
Haziran 1950.

ÇEVİRMENİN NOTU

Liddell Hart'ın İkinci Dünya Savaşı'nın bazı önde gelen Alman general ve mareşalleriyle yaptığı istişareler doğrultusunda oluşturduğu bu çalışma, söz konusu harbin literatüründeki en önemli eserlerden birini teşkil etmektedir. Zira Hart, söz konusu olan Alman general ve mareşallerin harbin mühim hususlarına ilişkin anlattıklarını aktarmakla kalmamış, dönemin önde gelen bir stratejist ve askerî tarihçisi olarak bunlara ilave ettiği değerlendirmeler ile içeriği daha da zengin kılmıştır. Bir İngiliz olan Hart'ın, kendi ülkesinin eski başbakanı olan Winston Churchill'in harbin askerî kısmıyla ilgili kimi beyanlarını yalanlayacak kadar tarafsız bir tutum sergilemesi, onun Alman general ve mareşallerinin söyledikleri hakkındaki değerlendirmelerinin, profesyonel bir stratejist ve tarihçinin tarihe hizmet gayesi dışında herhangi bir amaçla kaleme alınmadığının bir göstergesidir. Harbin ardından bu hususta bir mecburiyeti bulunmayan Alman general ve mareşallerin, Liddell Hart'la bu görüşmeleri yapmalarının sebebi de tam olarak kendisine bu hususta duydukları yüksek saygıdan ileri gelmiştir. Hart, Alman general ve mareşallerin ele alınan hususlardaki beyanlarını da arşivlerden çıkan belgeler ve konuyla iltisaklı diğer generallerin anlattıklarıyla da karşılaştırmış ve ancak bunun ardından okuyucuya sunmuştur.

Eserin tercümesi birkaç husustan dolayı şahsımın beklediğinden daha meşakkatli bir süreç teşkil etti. İlk olarak, Liddell

Hart'ın İngiliz dilinin bağlaçlar aracılığıyla çok uzun cümleler kurmaya yatkın bir yapıya sahip oluşundan azami ölçüde istifade etmesi, kimi zaman yarım sayfa süren cümlelerin akıcı bir şekilde Türkçeye tercüme edilebilmesi adına âdeta cerrahî müdahaleler gerektirdi. Zira fikrimce mütercimin görevi metnin sadece anlam bütünlüğünü korumak değil, onu mümkün olduğunca kolay bir şekilde okunabileceği, akıcı bir surette sunabilmektir. Çünkü hiçbir yolcu, tümseklerle dolu, aracını sürekli durup kaldırmak mecburiyetinde olduğu bir seyahati keyifle yâd etmez – bu her ne kadar yolu yapanların değil, planlayanların yol açtığı bir vaziyet olsa bile. Dolayısıyla mütercim kimi zaman bir metni orijinal dilindeki hâlinden daha akıcı bir hâle getirebilmek için kendi dil ve kabiliyetinin bütün imkânlarını seferber etmek durumunda kalabilmekte ve bunun için bir diğer metne harcadığından çok daha fazla mesai harcamak zorunda kalabilmektedir.

İkinci husus ise, askerî terminolojiden sıklıkla istifade edilen bu metinde, okuyucuya bu tür terminolojik ifadelerin dipnotlarla verilmesi ihtiyacından hâsıl oldu. Bu tür ifadelerin her birine, çeşitli askerî sözlüklerde karşılıkları olan bilgilendirmeleri düşerek, okuyucunun karşılaştığı ifadeye anında vâkıf olabileceği şekilde bir düzenlemeye gittik. Bahsi geçen sözlüklerde mevcut olmayan bir takım terminolojik ifadelerin Türkçelerini ise profesyonel askerlerin açıklamaları doğrultusunda biz ilave ettik. Böylece, okuyucuya metne hâkim olmak için ihtiyaç duyabileceği ilave bilgilerin tamamına yakınını, yine metin içerisinde temin ettik.

Üçüncü bir husus ise Liddell Hart'ın gönderme yaptığı; tarihteki bir takım olay, muharebe ve kişileri dipnotlarla açıklama ihtiyacıydı. Metne ilave ettiğimiz dipnotları (ç.n.) [çevirenin notu] şeklinde belirtip, Hart'ın kendi notlarını ise (L.H.) kısaltmasıyla işaretledik. Böylece Liddell Hart'ın 16 notuna (27'si ikinci hususta değinmiş olduğumuz terminolojik açıklamalardan müteşekkil olmak üzere) 159 not daha ilave etmek suretiyle

genel okuyucunun metni daha kolay ve daha süratli bir şekilde kavrayabilmesini amaçladık.

Bu süreçte, Kronik Kitap tarafından neşredilen İkinci Dünya Savaşı serisinin önceki eserlerine gösterdikleri ilgiyle serinin gittikçe büyüme ve iyileşmesine imkân veren sayın okuyuculara; serinin Türk okuyucusuyla buluşmasına vesile olan Kronik Kitap ve Yayın Yönetmeni Adem Koçal'a; askerî terminolojinin isabetli tercüme ve kullanımı adına titiz bir editörlük süreci yürütmüş olup, tavsiye ve önerileriyle metnin zenginleşmesine yol açan Erhan Çifci'ye; metnin redaksiyonunu sınırlı bir zaman diliminde özveriyle tamamlamak için yoğun bir mesai yapan Ali Kaan Cerit'e; manevî destekleri için ise sevgili Egenur ile sevgili anneme teşekkürü borç bilirim.

Selçuk Uygur
Haziran 2019

BİRİNCİ KISIM



HİTLER'İN GENERALLERİ

1

ÖLÜMCÜL HİZİPLEŞME

Savaşı müteakip hâsıl olan daha berrak ışığın etkisiyle, savaş sırasında vuku bulan şeyler, o dönemde göründüklerinden daha farklı bir şekilde görünür. Bu bağlamda hiçbir şey, liderlerin çehreleri kadar farklılık göstermez. Harp döneminde, bu kişilerin kamuoyu nazarındaki imajları gerçek dışı olduğu gibi, ayrıca başarı yahut başarısızlığa bağlı bir iniş-çıkış gösterir.

Hitler, savaştan önce ve bilhassa Batı'yı fethettiği dönemde, Napolyon'un stratejistliğini, Makyavel'in kurnazlığı ve Muhammed'in mutaassıp coşkusuyla birleştiren dev bir figür gibi görülür olmuştu. Bu figür, Rusya'daki ilk başarısızlığının ardından ufalanmaya başladı. Sonlara doğru ise, çılgınca emirleri ve ahmakça cehaletiyle Müttefiklerin en büyük avantajı olmuş, askerî hususlarda sendeleyen bir amatör olarak addedilmekteydi. Alman ordusunun yaşadığı felaketlerin tamamından Hitler sorumlu tutulurken, bütün başarılar ise Alman Genelkurmayı'nın hanesine yazıldı.

Bu resim, her ne kadar bir miktar doğruluk taşısa da, gerçeği yansıtmamaktadır. Hitler hiç de ahmak bir stratejist değildi. Aksine, fevkalade bir stratejistti ve böyle bir fevkaladeliğe eşlik etmeye meyilli olan tabii hatalardan muzdarip oldu.

Düşmana baskın verme hususunda son derece ince bir anlayışa sahipti ve stratejinin, yeni bir evreye yükselttiği psikolojik tarafına mahirdi. Norveç'in ele geçirilmesiyle sonuçlanan cesur darbenin nasıl indirilebileceği ile Fransızları Majino Hattı'ndan çıkmaya

zorlayacak manevraların nasıl icra edilebileceğini, daha savaştan uzun zaman önce şürekâsına izah etmişti. Ayrıca, savaş öncesindeki kansız fetihlerin, evvela mukavemetin altını oymak suretiyle nasıl elde edilebileceklerini, hiçbir generalin göremediği kadar iyi görmüştü. Tarihteki hiçbir stratejist, rakiplerinin akıllarından geçenleri kestirerek buna göre hamle etmekte onun kadar zekice hareket etmemiştir ki, strateji sanatının doruk noktası da budur.

Profesyonel danışmanlarının görüşlerinin aksi yönde kararlar alıp, sık sık haklı çıkmış olması gerçeği, Hitler'in onlar aleyhinde nüfuz kazanmasına yardımcı oldu. Böylelikle, daha doğru muhakemelerde bulundukları sonraki durumlarda, bu danışmanların elleri zayıflamış oldu. Hitler'in eksileri, Rusya harekâtı sırasında artılarının önüne geçti ve borç bakiyesi, iflas noktasına kadar biriken bir artış gösterdi. Yine de, elde ettiği başarıyla aynı fenalıkta sarhoş olmuş profesyonel bir stratejist olan Napolyon'un da, aynı konumdayken, aynı ölümcül hataları yaptığını unutmamak gerekir.

Hitler'in buradaki en büyük hatası, başarı şansı yiterken "kayıplarını durdurmayı" reddedip taarruza devam edilmesinde inat etmesidir. Lakin, evvelki savaşta Müttefik ordularına komuta eden Foch ve Haig'in en belirgin hatası da tam olarak buydu. Aynı durum, o vakit Alman Yüksek Komutanlığı makamında bulunan Hindenburg ve Ludendorff için de söz konusuydu. Bu isimlerin hepsi meslekten gelme askerlerdi. Hitler, vakitlice bir ricata karşı ayak diremek suretiyle Alman ordularının Fransa'daki çöküşünde ayrıca büyük bir rol oynadı. Fakat bu noktadaki tutumu da Foch'unkiyle bütünüyle aynıydı. 1918'dekine kıyasla buradaki asıl fark, olay yerindeki komutanların, Foch'un emirlerine akıllarına yattığı kadar riayet etmeleriydi; oysa 1944-45 senesindeki Alman generalleri ise Hitler'in emirlerine riayet etmemekten korkmaktalardı.

Alman planlarının niçin başarısız olduğuna ilişkin hakiki açıklamayı bulabilmek adına, bu korkunun nedeni ile Alman

Yüksek Komutanlığı'ndaki dâhilî ihtilafı irdelememiz gerekir. Hitler'in stratejik önsezileri ile genelkurmayın stratejik hesaplamaları, her türlü engeli aşabilecek bir birleşim teşkil edebilirdi. Lakin bunun aksine, rakiplerinin imdadına yetişen ölümcül bir ihtilaf hâline geldi.

Alman stratejisini savaş boyunca icra eden önde gelen kişiler, genelkurmay sistemi içerisinde yetişmiş, geleneksel fikirlere sahip generallerdiler. Fakat zaferlerle geçen günlerde, bu kişilerin rolleri tam olarak takdir görmedi. İşler tersine döndükten sonra ise, kamuoyu nazarında gittikçe artan bir önemi haiz olup, Müttefik halklar tarafından, hasım tarafın hakiki tehlike arz eden unsuru olarak kabul gördüler. Sahne ışıkları geçtiğimiz yıl boyunca ekseriyetle Rundstedt'e, yani kendilerinin önde gelen temsilcisine çevrilmişti. Hem askerî alanda hem de iktidarı Nazilerden almaya yönelik siyasi bir darbe noktasında ağızlardan düşmeyen soru Hitler'in değil, Runstedt'in ne edeceğiydi.

Alman generaller, olağanüstü bir politik gücü kullanabilecek şekilde, birbirleriyle kenetlenmiş ve büyük ölçüde aynı düşünce yapısına sahip bir topluluk gibi görülüyorlardı. Bu intiba, Alman generallerin Hitler'i devireceklerine yönelik Müttefik saftaki hiç gerçekleşmemiş ısrarcı beklentiyi açıklamaktadır. Ayrıca, Alman generallerin Hitler kadar büyük bir tehdit olduğuna ve Almanya'nın saldırganlıklarında kendilerinin de payı olduğuna yönelik yaygın kanaati de açıklamaktadır. Bu resim önceki savaş için doğru olsa da, artık geçerliliğini yitirmiştir. Etkisiz bir fren olmak haricinde, Alman generallerin İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinde herhangi bir tesirleri yoktur.

Onların sevk ve idaredeki etkinlikleri, savaş başladığında, Hitler'in başarısına büyük katkı sağladı, lakin kazanımları Hitler'in zaferinin gölgesinde kaldı. Hitler'in yıldızının sönmesiyle birlikte dış dünyanın gözlerinde daha fazla belirginlik kazanmışlar, lakin o vakit de kendi ülkelerinde daha etkisiz hâle gelmişlerdi.

Bu durum, çeşitli etkenlerin bir araya gelmesinin sonucudur. Alman generaller, Nasyonal Sosyalizmin mutaassıp itikadı ve devrimci ruhuyla yetişmiş bir neslin pek az itibar ettiği muhafazakâr bir düzen ve geleneğin temsilcileriydiler. Rejime ve özellikle de onun ilham verici Führer'ine karşı yapmayı düşünecekleri herhangi bir hamlede emirleri altındaki askerlerin bağlılıklarına güvenemezdiler. Onların kendilerini kamu hayatından, Hitler'in de onları kurnazca haber kaynaklarından soyutlamış olması nedeniyle elverişsiz durumdaydılar. Bir diğer etken ise, kökleşmiş disiplinleri ile devlet reisine etmiş oldukları bağlılık yeminine atfettikleri müthiş ehemmiyet hissiydi. Sözünde durmamak noktasında ipi göğüsleyen bir adam karşısında gülünç görünebilecek olsa da, generaller bu hissiyatlarında samimiydiler ve onları alıkoyan faktörlerin en şereflisi de buydu. Fakat bununla birlikte, müşterek bir tehdit karşısında, ülkenin çıkarları ile arkadaşlarına yönelik sadakatlerini baltalayan bir kişisel çıkar duygusu mevcuttu. Kişisel hırslar ile çıkar çatışmaları, askerî sahadaki meslekî iddialarını muhafaza etme ve onu dış müdahalelere karşı koruma noktasındaki sürekli mücadelelerinde ölümcül bir zayıflık teşkil etti. Bu mücadele, Hitler'in yükselişinden çöküşüne kadar geçen on iki yıllık süre boyunca devam etmiştir.

Himmler'in, Hitler'in korkularına oynamak suretiyle, onu Yüzbaşı Röhm ve diğer S.A. liderlerini kanlı bir şekilde tasfiye etmeye oldukça etkin bir şekilde teşvik etmesiyle, ilk perde dolaylı yoldan profesyonel askerlerin kesin avantajıyla sona erdi. Röhm ve adamlarının Hitler'i devirmeyi tasarlamış olup olmadıkları hiçbir surette kesin değildir, lakin askerî sistemdeki büyük bir yeri doldurmaya niyetlenmiş olduklarına dair şüphe yoktur. Bunların köklerinin kazınmasının ardından, Hitler generallerinin desteğine daha bağlı bir hâle geldi ve generaller ordudaki egemenliklerini yeniden tesis etmeye muvaffak oldular.

İkinci safha, profesyonel askerlerin Himmler'in tuzaklarından bir diğerine yakalanmalarıyla 1938 senesinin Ocak ayında

doruk noktasına ulaştı. Hitler 1933 yılında Savaş Bakanlığı'na General von Blomberg'i getirmişti. Diğer generaller, Blomberg'in Hitler'in etkisine girme yatkınlığından gittikçe artan bir şekilde rahatsız oldular; ardından ise, bürosundaki daktilocuyla evlenecek olduğunu işitince dumura uğradılar. Böylelikle Blomberg'e yönelik antipatileri daha da arttı. Lakin Hitler bu "demokratik" evliliğe rıza gösterip, teşrif etmek suretiyle düğüne şeref verdi. Çok geçmeden, Himmler, gelinin bir fahişe olduğuna ileri süren bir polis dosyası hazırlattı. Hitler bunun üzerine, yapmacık yahut gerçek bir öfkeyle, Bloomberg'i görevden aldı. Himmler müteakiben Kara Kuvvetleri Komutanı General von Fritsch aleyhinde uydurma eşcinsellik ithamları ihtiva eden bir diğer dosya hazırlattı. Böylelikle, her ne kadar tahkik heyetinin soruşturması sonucunda beraat ettiyse de, Hitler tarafından görevinden alınan Fritsch bir daha eski görevine iade edilmedi. (Bu kriz Üçüncü Bölüm'de teferruatıyla ele alınacaktır.)

Hitler, subay sınıfının muzdarip olduğu bu moral sarsıntısından, Alman Silahlı Kuvvetleri başkomutanlığını üstlenmek fırsatını değerlendirmek için yararlandı. Bu, bir yandan askerî stratejinin nihaî kontrolünü sağlayabilmesi adına Hitler'e zemin hazırlarken, diğer yandan da Himmler'in de kendi nüfuzunu artırmasına olanak sağladı. Fritsch'in gördüğü muameleye karşı çıkan generallerin teşkil ettikleri birliği, çevirmiş olduğu entrikalarla zayıflatmış olan General Keitel ise, Blomberg'in yerine, fakat Blomberg'den daha düşük yetkilerle atandı ve makamını ancak Hitler'e boyun eğmek suretiyle muhafaza edebildi. Ne tutucu çevrelerden ne de Nazilerden taraf, daha muteber bir asker olan General von Brauchitsch ise Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atandı. Hitler bu kurnazca adımla bir yandan orduyu yatıştırmayı, öte yandan ise, idare etmesi Fritsch'ten daha kolay bir general aracılığıyla dizginleri eline almayı umuyordu.

Lakin, Brauchitsch'in profesyonel askerleri savunmak adına gösterdiği gayret beklenenden büyük oldu. Ayrıca, Hitler'in

saldırgan hamlelerini bir çatışmaya sebebiyet verecek kadar ileri götürmemesine, zira Alman ordusunun henüz savaşa hazır olmadığına ilişkin ikazda bulunarak, Nazi dış politikasının hızını azaltmaya uğraştı. Kendisinin bu itirazları, Genelkurmay Başkanı General Beck'in de desteğini buldu. Beck, Hitler'in savaş politikasını öyle açık bir dille reddediyordu ki, bu, Hitler'in onu görevden almasıyla sonuçlandı. Brauchitsch ve Beck'in halefi olan Halder, Hitler Çekoslovakya'ya karşı fazla ileri gidecekmiş gibi göründüğünde dahi direndiler. Lakin Fransız ve İngiliz hükûmetlerinin Hitler'in savaş tehdidine boyun eğmesiyle dayanaklarını kaybettiler.

Çekoslovakya'yı kan dökmeksizin fethederek itibarını artıran Hitler, böylelikle Polonya'ya yönelik niyetlerine hız verdi. Generallerin, öncelikle Rusya'nın tarafsızlığı teminat altına alınmaksızın, Polonya hususunda savaş riskine girilmemesine ilişkin onu ikna etmeye çalışmak dışında, bu aşamada artık yapabilecekleri pek bir şey kalmamıştı. Öte yandan, bir kez Rusya'nın tarafsızlığı teminat altına alındıktan sonra, Hitler, İngiltere ve Fransa'nın kenara çekileceğine ve Polonya'ya indirilecek darbenin Almanya'yı büyük bir savaşa dahil etmeye ilişkin ciddi bir risk taşımayacağına ilişkin generallerin çoğunu ikna etmeye muvaffak oldu.

Polonya'nın fethedilmesinin ardından, kendilerinin korku duydukları daha geniş çaplı bir savaşı Hitler'in Batı'ya taarruz etmek suretiyle tetiklemeye kararlı olduğunu fark ettiklerinde, Hitler ve generalleri arasında yeni bir gerginlik baş gösterdi. Uzun vadeli riskler bir yana, Fransa'yı yenmenin mümkün olduğuna dahi inanmıyorlardı. Lakin itirazları bir kez daha kulak arkası edildi ve Hitler'i devirmeye yönelik ortaklaşa bir hamleye ilişkin müzakereleri herhangi bir meyve vermedi. Bu safhadaki tesirsizlikleri için onları suçlamak adaletsizlik olur, zira Hitler'e karşı dönecek olurlarsa, askerlerinin onları takip edip etmeyeceğine yönelik haklı bir şüpheleri ve harp zamanında ülkelerinde vatan haini olarak görülmeye ilişkin doğal bir tiksintileri vardı.

Hitler, Fransa'nın istilasını onların şüphelerine rağmen emretti. İstilanın başarısı, kısmen, daha yaşlı generallerin hâlâ muhafazakâr bir tutumla şüpheci yaklaştıkları yeni taktik ve silahlara Hitler'in vermiş olduğu desteğe; kısmen, genç bir komutan tarafından ortaya konulan ve Hitler'in onları uygulamaya zorladığı cüretkâr yeni bir plana, kısmen de Fransa'daki meslektaşlarının devirdiği ve kendilerinin hesap etmemiş oldukları çamlara bağlıydı.

Mamafih, kendilerinin sevk ve idaredeki kabiliyetleri, Hitler'in Fransa'yı fethetmesinde olmazsa olmaz bir rol oynadı. Aslına bakılırsa, Manş kıyısı boyunca icra edilen atik yarmanın meyvelerinin bütünüyle toplanamaması onların değil, Hitler'in ani ve tuhaf tereddüdü sonucuydu. Fakat ironiktir ki, zafere yaptıkları büyük katkı, kendi konumlarının daha da zayıflamasıyla sonuçlandı. Söz konusu zaferin ardından, dünyanın dikkati Hitler'in üzerinde yoğunlaştı ve şöhret tacı onların değil, Hitler'in başını süsledi. Hitler kendini taçlandırmaya ihtimam gösterdi. Gelmiş geçmiş en büyük stratejist olduğuna artık kendi zihninde de kani olmuştu ve o andan itibaren, generallerin faaliyet alanına gittikçe daha fazla müdahale etmesinin yanı sıra, onların, kendisinin arzularıyla çelişen savlarına kulak vermekte daha da isteksiz oldu.

Hitler'in Rusya'ya dalmaya niyetli olduğunu öğrendiklerinde generallerin birçoğu dehşete düştü. Lakin mesleğinin erbabı olan birçokları gibi, onlar da kendi alanlarının dışındaki meselelere dair oldukça saflardı ve Hitler, Rusya'nın dâhilî zayıflığının askerî gücünü etkileyeceğine ve harekâtın gerekliliğine dair onları ikna etmek için tasarlanmış siyasi "bilgilerle" generallerin şüphelerini gidermeye muvaffak oldu. Harekâtın başlangıçtaki safhaları büyük zaferlere sahne olduysa da, bunlar, kısmen Rusların göstereceği mukavemetin yanlış hesaplanmış olmasından, kısmen de harekâtın hedefinin ne olduğuna ilişkin Alman komuta kademelerindeki görüş farklılıklarından ötürü belirleyici olmaya yetmedi. İstila ters gitmeye başladığında Brauchitsch ve Halder ricat istedi, fakat Hitler Moskova'ya onun cazibesine dayanamayacağı kadar

yaklaşmıştı. Hitler, başarı şansının yitmekte olmasına rağmen, bedeli ne olursa olsun taarruza devam edilmesinde ısrar etti.

Lakin Hitler başarısızlığı lehine çevirmeyi başardı. O vakit hasta bir adam olan Brauchitsch görevinden ayrılmak isteyince, Hitler, Brauchitsch'in yerine Kara Kuvvetleri Başkomutanlığı makamını üstüne aldı. Hitler bu adımla sadece gücünü artırmakla kalmadı. Brauchitsch'in görevden ayrılışı, harekâtı eline yüzüne bulaştırmış bir komutan, sanki alışılageldiği gibi, nazikçe görevinden alınıyormuş gibi lanse edildiğinden, yenilgiyi kamuoyu nazarında da – zekice – generallere yıktı.

Hitler, savaşın geri kalanı boyunca generallerin politikaya ilişkin görüşlerini yabana atmaya, hatta kendi alanlarındaki yargılarını bile hükümsüz bırakmaya muvaffak oldu. Eğer içlerinden biri protesto edecek olursa, onun yerine geçmeye ve – birçok askerin daima içgüdüsel bir meyil taşıdığı üzere – taarruzun sürdürülmesine ilişkin inancını bildirmeye hevesli bir diğerini her zaman bulabiliyordu. Aynı zamanda, S.S. liderlerinin gittikçe artan bir şekilde orduya sızmaları ve Nazi muhbirlerinin şüpheli bütün komutanları gözetim altında tutmaları için gereken zemin artık hazırdı. Generallerin başarılı bir şekilde isyan etmeleri olasılığı kademeli olarak ortadan kalktı. Yapabilecekleri yegâne şey, aldıkları emirleri en iyi – yahut en kötü şekilde yerine getirmekti. Zira bazı generallerin, korkunç biçimde düşüncesizce buldukları emirleri, basbayağı Hitler'in tasarılarını sabote etmek ve savaşın bir an önce sona ermesini sağlamak adına ifa etmeye hazır bir hâle geldiklerinden şüphe etmeyi gerektirecek sebepler mevcuttur.

2

SEECKT'İN DÖKTÜĞÜ KALIP

Birinci Dünya Savaşı'na en fazla nüfuz etmiş olan general, harbin başlangıcından yedi sene evvel emekli olmuş ve bir sene önce ölmüştü. Bahsi geçen kişi, Baltık kıyısındaki Mecklenburg'dan gelme bir asker olan Alfred von Schlieffen'dı. Fransa'nın istilasına yönelik temel planı tasarlayan, müstahkem mevkileri delip geçmek için "konserve açacakları"nı[8] hazır eden ve onları kullanacak olan personeli eğiten kişi oydu. Fransız kuvvetlerinin kanadını çevirmek adına Belçika'nın tarafsızlığının ihlal edilmesini içeren bu plan, İngiltere'nin savaşa girmesiyle sonuçlandı. Schlieffen'ın halefi tarafından sarsakça icra edilmesine karşın, Almanya'ya savaşı neredeyse bir ay içerisinde kazandıracaktı.

İkinci Dünya Savaşı'na en fazla nüfuz etmiş olan Alman generali ise harbin başlangıcından on sene evvel emekli olmuş ve üç sene önce ölmüştü. Kendisi, Mecklenburg ile Danimarka arasında bulunan Schleswig-Holstein'dan gelme bir subay olan Hans von Seeckt'ti.[9] Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, etkin bir Alman ordusu inşa etmenin yolunu bulan ve çok daha büyük bir yapının

8 Düşman bombardımanlarına karşı koyabilecek şekilde pekiştirilmiş olan tahkimatları imha edebilmesi adına Alman ordusu tarafından özel olarak imal edilmiş "Gerät" tipi yüksek kalibreli toplar. (ç.n.)

9 Kendisi ayrıca Birinci Dünya Savaşı sırasında (1917'de) bir diğer Alman subayı olan Fritz Bronsart von Schellendorf'tan Osmanlı ordusunun genelkurmay başkanlığı görevini devralıp, Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanana dek bu görevi sürdürmüştür. (ç.n.)

üstünde yükselebileceği temeli atan adam oydu. Seeckt'in planlarının, Birinci Dünya Savaşı'ndan galibiyetle ayrılan devletler tarafından – Alman ordusunun ciddi bir yeniden inşasına mani olmak adına – tasarlanan barış antlaşmasının son derece engelleyici koşulları altında oluşturulması ve icra edilmesi gerekiyordu. Bu kısıtlamalar, onun ortaya koymuş olduğu eseri daha da önemli kılmaktadır. Özellikle de savaşın zaferlerle dolu ilk safhasındakiler olmak üzere, Wehrmacht'ın birçok kazanımı, Seeckt'in döktüğü kalıptan çıkmıştır. Müteakip başarısızlıklara ise yine onun ikaz edici ifadelerinde işaret edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler'in generallerini değerlendirmeye yönelik hiçbir çaba, evvela Seeckt'in etkisinin değerlendirilmemesi durumunda, kâfi gelmeyecektir. Zira Alman ordusunun yeniden inşa dönemi, istikbaldeki gelişmeler açısından büyük önem arz etmektedir. Bu konu ayrıntılı bir şekilde ele alındıktan sonra, 1939-45 yılları arasında şöhret kazanan generallerin bireysel olarak incelenmeleri, paralel bir biçimde kısaltılabilir. Zira bu noktada hepsinin paylaştığı bir arka plana sahibiz ve böylelikle, benimsedikleri doktrinin biçimlenmiş olduğu kalıbı görebiliriz. Yorumlamada birtakım farklılıklar elbette mevcuttu, fakat bunlar, Versay Antlaşması'nca yasaklanmış olan Alman Genelkurmayı'nın yer altında çalıştığı günlerde sil baştan tesis edilen temelin esaslarına kıyasla, pek az önem arz ediyordu.

Birinci Dünya Savaşı patladığında henüz bir yarbay olan Seeckt, harbe Kluck'un Birinci Ordu'suna bağlı bir kolordunun kurmay başkanı olarak başlamış ve böylelikle ustaca bir planın icra aşamasında nasıl akamete uğrayabileceğine ve mutlak bir zaferin, tam da el altında göründüğünde nasıl yitirilebileceğine bizzat tanıklık etmişti. Seeckt, Rus ordularını ikiye ayıran ve bir daha hiçbir zaman bütünüyle toparlanamayacakları Gorlice-Tarnow hattındaki ölümcül yarma harekâtı sırasında, atılgan Hüssar generali, nam-ı diğer *beau sabreur*[10] Feldmareşal von Mackensen'e

10 Fansızcada "yakışıklı silahşor" anlamına gelmekte olup, Napolyon'un kayınbiraderi, Amiral ve Mareşal olan Joachim Murat'ın lakabı. 20. yüzyıl başlarında

rehberlik eden itidalli akıl olarak bir sonraki seneye, yani 1915'e damgasını vurdu.

Seeckt, modern sızma taktiklerinin prototipi olan taarruz metodunu – yani, toplu̇ca ilerlenip, ihtiyat birliklerinin savunmanın güçlü noktalarını aşmak için kullanıldıkları eski yöntem yerine, bu birliklerin düşmanın zayıf noktalarına sevk edilip, hattı mümkün olduğunca yaracakları metodu da, burada uygulamaya koydu.

Seeckt sadece zafere damgasını vurmakla kalmadı; şöhret de kazandı. Mackensen'in ardındaki akıl gitgide daha tanınır bir hâle geldikçe, Alman ordusundaki şu söz de kulaktan kulağa yayılmaya başladı: "Mackensen'in olduğu yerde Seeckt, Seeckt'in olduğu yerde de zafer vardır." Seeckt, Doğu Cephesi'nde önemli bir rol oynamayı sürdürdü; fakat kendisinin şanssızlığı, 1916'da Alman ordusunun mutlak denetimini alıp, bunu savaşın sonuna kadar sürdüren Hindenburg-Ludendorff grubunun dışında olması ve söz konusu grubun kendisinden hazzetmemesiydi. Lakin bu, Alman ordusunun Batı Cephesi'ndeki nihai çöküşüne adının-itibarının karışmasına mâni oldu ve Paris Barış Konferansı sırasında Alman heyetine danışman oldu. Bu noktadan itibaren, Reichswehr'ın, yani Versay Antlaşması gereğince azami 100.000 asker ve subay ihtiva edecek şekilde sınırlandırılan küçük Alman ordusunun başkumandanlığına gelmesi, kendisi için doğal bir süreçti.

Herhangi bir ülkeden herhangi bir askerin benzer koşullar altında yapacağı gibi, kendini bu sınırları esnetmeye ve Almanya'nın askerî gücünü geri kazanması için gereken zemini hazırlamaya adaması ise daha da doğal bir süreçti. Elinde bir rehber olarak, Fransa'nın 1806 sonrasında Prusya ordusuna empoze ettiği silahsızlanmayı delmeyi ve yedi yıl sonraki harpte durumu Napolyon'un aleyhine çeviren gizlenmiş bir orduyu inşa etmeyi başaran Scharnhorst'un teşkil ettiği örnek vardı. Fakat Seeckt ile

---

çekilen ve yazılan, kahramanları yakışıklı ve maceracı askerler olan birtakım roman ve filmlere de adını vermiştir. (ç.n.)

talebeleri, Scharnhorst'un ortaya koyduğu süreci, bazı bakımlardan, üstelik daha zor koşullar altında, daha da ileriye taşıdı.

Seeckt'in üstesinden gelmesi gereken ilk engel, sivillere küçümseyerek muamele etmiş ve ardından da Alman ulusunu ezici bir mağlubiyete sürüklemiş olan subay sınıfına karşı yeni Alman cumhuriyeti yöneticilerinin duyduğu doğal güvensizlikti. Kendisi bu noktada nazik tavırlarının, nabza göre şerbet verişinin ve Hindenburg ile Ludendorff'un otoriter kabalığına alışkın kişilerdeki sivil sorunlara açıkça vakıf oluşunun bıraktığı etkiden faydalandı. Seeckt, etrafındakileri sert tavırlarıyla sindiren Prusyalı general stereotipi ile hoş bir tezat teşkil ediyordu. Kibarlığı, sanatsal zevkleri ve dünyaya dair bilgisi, "Sfenks" lakabını almasına neden olan sıkı ağızlı kişiliğine zarif bir hava katmaktaydı. Mazide, yüksek askerî çevrelerde hoş görülmemiş olan bir nebze alaycı tutumu ve iğneleyici yorumları, kendisinin radikallikten uzak oluşunun ve askeri liyakati militarizmle ılımlı bir şekilde harmanlayışının bir tezahürü olarak politikacıları cezbetti.

Orduyu siyasetten bütünüyle uzak tutan Seeckt, çalkantılı bir dönemde yeni cumhuriyetçi rejime sunduğu açık sadakatle, hem kendisinin askerî terakki planlarını hem de eski ekolden gelen birçok subayın yarı gizli siyasi faaliyetlerini örtbas etmeye, daha iyi bir şekilde muvaffak oldu. Yeni Reichswehr'daki kadroların, kazanılmış hakların imkân verdiği miktarda, harbin tezgâhından geçmiş subay ve astsubaylarla doldurulmasını sağladı. 4.000 subay ve 96.000 askerden müteşekkil bu küçük kuvveti, şartlar mümkün olduğu vakit, hızlı bir büyümenin iskeletini teşkil edecek nitelikli eğitmenler ve liderlerden oluşan bir birlik hâline getirmeyi amaçladı. Çıtası yükseltilen eğitimler yeni bir çerçeveye oturtuldu ve böylelikle, geçmişteki devasa orduya kıyasla, hem ruh hem de kabiliyet olarak daha üst düzey bir profesyonelliğe erişilmesi hedeflendi.

Bu çerçeveyi, modern silahlardan mecburen yoksun bırakılmış bir ordudaki subayların, normal şartlar altında edinebileceklerinden daha fazla tecrübe kazanabilecekleri ve subaylıktan

ayrılanların paslanmaktan muhafaza edilebilecekleri bir dizi gizli planla destekledi. Birçok kurmay subay ve teknisyene, tanklara dair biraz olsun tecrübe kazanabilecekleri Japonya'da, Çin'de, Güney Amerika ülkelerinde ve Baltık devletlerinde geçici istihdam sağlandı. Diğer subaylar ise sivil hava yollarında uçuş tecrübesi kazandı. Terhis edilen ordunun büyük bir bölümü, Almanya'nın içinde faaliyet gösteren gayriresmî yapılanmalarda askerî pratiklerini sürdürme olanağı buldu ve bu kişilerin eğitimleri için gereken ilave silahları muhafaza etmek adına birçok hileye başvuruldu.

Bu yöntemler, müthiş bir asker ile yardımcılarının, baskısı altında oldukları sınırlamalar ağını atlatmakta sergiledikleri maharetin ispatıdır. Bu kişiler ayrıca barış koşullarının yerine getirilmelerini sağlamakla yükümlü Müttefik subayları için sürekli bir endişe sebebiydiler. Lakin Almanya'nın yinelenen saldırganlığını mümkün kılmakta kendilerinin rolünü fazla büyütmek tarihsel bir yanlıştır. Yeniden ciddi bir tehdit teşkil edebilmesi için Almanya'nın kavuşması gereken güce kıyasla, bunların toplam etkisi pek hafiftir. Gerçekten önem arz eden somut gelişmelerin ekseriyeti 1933 yılından, yani Hitler'in iktidara gelip, eski Müttefiklerin müdahale etmeye kalkışmadıkları geniş çaplı bir yeniden silahlanma programı başlatmasından itibaren elde edilmiştir.

Seeckt'in daha somut başarısı, Alman ordusuna yeniden hayat veren, onu yeni bir inkişaf çizgisine yerleştiren ve galiplerinin ataleti sayesinde niceliksel toparlanmaya niteliksel bir üstünlük ilave eden bir dizi düşünceyi harekete geçirmesiydi. Seeckt, Reichswehr'a hareket kabiliyetine dayalı bir öğreti aşıladı. Buna göre, seçme askerlerden oluşan, yüksek manevra ve seri darbeler indirme kabiliyetine sahip bir ordu, modern koşullar altında, eski moda bir kitle ordusunu cebinden çıkarabilirdi. Bu bakış açısının temeli büyük ölçüde, geniş arazilerin manevraya Batı Cephesi'ndekine kıyasla çok daha fazla imkân tanıdığı Doğu Cephesi'ndeki tecrübelerine dayalıydı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Reichswehr'in yayımladığı ilk talimnamelerde, "Her

eylem baskın etkisine temellendirilmelidir. Baskın olmaksızın, büyük neticeler almak zordur," diye belirtiliyordu. Bir diğer ilke de esneklikti – "ihtiyat kuvvetleri, bunun için taarruz sıklet merkezinin değiştirilmesi gerekse dahi, hâlihazırda bir başarı elde edilmiş ve bu başarının genişletilebileceği mevkiye sevk edilmelidir." Bu esnekliği sağlayabilmek için Reichswehr hızla yeni muhabere yöntemleri geliştirip, savaş sonrasındaki diğer ordulara kıyasla, sınırlı kuvvetinin büyük bir bölümünü bu amaca vakfetti. Ayrıca, muharebenin nabzını tutabilmeleri ve ona daha hızlı tesir edebilmeleri için, her rütbeden komutanın, âdet olandan daha ileride bulunmalarında ısrarcı olundu.

Hareket kabiliyetinin yüceltilmesi noktasında, Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki Alman talimnameleri, "ateş gücü ile hareket kabiliyetinin teşkil ettiği iki unsur arasından ateş gücü ağır basar," sonucuna varan Fransız talimnameleriyle çarpıcı bir tezat teşkil eder. Fransız doktrini açıkça 1918'in ağır harekete dayalı taktiklerinin gelecekteki savaşlarda tekerrürünü tahayyül ediyordu. Bu uğursuz bir farktı. Fakat Alman bakış açısı, yalnızca barış koşullarının çizdiği sınırlar dâhilinde elden gelenin en iyisini yapma ihtiyacından ileri gelmiyordu. Zira Seeckt, yeni talimnameye yazdığı önsözde, dikkat çekici bir açık sözlülükle şöyle der: "Bu düzenlemeler sadece Barış Antlaşması koşullarınca teşkilatlanan 100,000 kişilik Alman ordusuna göre değil; büyük, modern bir askerî gücün çap, silah ve teçhizatıyla uygun düşecek şekilde hazırlanmıştır."

Alman Veliaht Prensi'nin en büyük oğlunun ordu manevralarına katılmasına izin vermek suretiyle bir hata yapan ve bunun sonucunda ortaya çıkan siyasi kargaşayı müteakip istifa etmeye zorlanan Seeckt'in aktif görevi 1926 yılında sona erdi. Diğer generallerinkine kıyasla daha geniş olsa da, Seeckt'in bakış açısının sınırları, müteakip günlerde Alman Halk Partisi'nin yarım yamalak fikirlerinin sözcüsü olarak politikaya girmesiyle daha açık bir şekilde ortaya çıktı. Fakat kendisine ait askerî düşüncelerin etkisi büyümeye devam etti.

Seeckt'in geleceğe ilişkin tasavvuru, görevden ayrıldıktan kısa zaman sonra yazdığı, *Bir Askerin Düşünceleri* (1928) isimli kitapta açıkça su yüzüne çıktı. Bu eserinde, silahaltına çağrılan vatandaşlardan teşkil edilen mazideki devasa orduların kıymet-i harbiyesini masaya yatırdı. Bunların ortaya koydukları çaba ve verdikleri kaybın, yarattıkları etkiye kıyasla orantısız olduğunu ileri sürerek, sadece iki tarafın da yavaşça kanını emen bir yıpratma savaşına yol açtıklarını savundu. "Yığın hareketsizleşir, manevra yapamaz ve dolayısıyla zafer kazanamaz; düşmanı yalnızca hacmi aracılığıyla örseleyebilir." Dahası, barış zamanında, "erkek iş gücünün silahaltına alımından doğan verim kaybının mümkün olduğunca önüne geçilmesinin" de önemine değindi. İstikbal, teknik bilimler ve taktik kabiliyetteydi. "Silahaltındaki vatandaşlardan oluşan, kısa ve yüzeysel bir eğitim görmüş bir yığın, deneyimli uzmanlardan oluşan küçük bir toplulukla karşı karşıya gelmesi durumunda, kelimenin en fena anlamıyla harcanacaktır." 1940 yılında, pike-bombardıman uçaklarıyla koordinasyon hâlindeki bir avuç *panzer* tümeni, silahaltına alınan yığınlardan oluşan kötü teçhizatlı Fransız ordusunu felce uğratıp parça pinçik edince, bu öngörü gerçekleşmiş oldu.

Seeckt'e göre, "'faal ordu' mümkün olduğunca profesyonellerden, uzun dönem silahaltında kalacaklardan ve gönüllülerden," oluşmalıydı. Barış zamanında, ülkedeki insan gücünün çoğunluğundan, profesyonel orduya güncel silahlardan müteşekkil bolca teçhizat tedarikiyle yükümlü sanayinin büyümesinde kullanılması suretiyle daha iyi istifade edilirdi. Kullanılacak silah tipleri çok önceden belirlenmeli ve bunların seri üretimine hızlıca geçilebilmesi adına gereken tedbirler alınmalıydı.

Aynı zamanda ülkedeki genç ve sağlıklı erkeklerin tamamı kısa bir mecburî askerî eğitimden geçirilmeli, lakin bu, "işin askerî yanından ziyade, gençlerin bedensel ve zihinsel disiplinlerine ağırlık verecek genel bir eğitimden sonra söz konusu olmalıdır." Böyle bir sistem, halk ve ordu arasında köprü kurulmasına

yardımcı olacak ve millî birliği teminat altına alacaktı. "Her ne kadar hareketli bir savaşta yer almaya ve nizamî bir muharebede belirleyici olmaya uygun gelmeyecekse de, askerî bir yığın, bu şekilde yurt savunması vazifesini pekâlâ ifa edebilir ve ihtiva ettiği en iyi unsurlarla arazideki muharip orduyu sürekli takviye edebilir." 1940 yılındaki Alman piyade tümenlerinin ekseriyeti, bu tür bir askere alım politikasının sonucuydu. Bunlar yalnızca öncü zırhlı birliklerin peşinden gelip, fethedilmiş bölgeleri işgal etti. Daha sonra, kendi eğitimleri de arttıkça, Seeckt'in öngörmüş olduğu gibi vurucu kuvvetlerin mevcutlarını genişletmeye ve verdikleri zayiatı bütünlemeye elverişli hâle geldiler.

"Özetle ve kanaatimce, savaş sanatının istikbali bütünüyle, nispeten düşük mevcutlu fakat yüksek nitelikli, uçaklarla takviye edilmek suretiyle daha etkin kılınmış manevra kabiliyetine sahip ordularda ve mevcut kuvvetlerin tamamının, ya taarruzu takviye etmek ya da yurdu savunmak için eş zamanlı seferberliğinde yatmaktadır."

İlginçtir ki, Seeckt hareket kabiliyetine dayalı operasyonları tahayyül ettiği kitabında süvarilerin ve motorlu nakliyenin önemi üzerinde etraflıca dururken, tanklar hususuna ise pek az değinmiştir. Hatta şairane bir şekilde, "Modern esaslara göre eğitilmeleri, teçhiz ve idare edilmeleri durumunda, süvarilerin günleri sayılı değildir" ve "mızrakları, sancaklarını istikbalin rüzgârlarında hâlâ güven içinde dalgalandırabilir" diye yazmıştır. Daha sonraki yıllarda, Seeckt'in zırhlı birliklerin savaştaki rolüne değinmemesinin tamamıyla politik ihtiyattan kaynaklandığı ve cümlelerine "süvari" diye düştüğü her kelimenin "tank" şeklinde okunması gerektiği ileri sürülmüştür. Fakat bu görüş, barış koşulları gereğince ikisi de Almanya'ya yasaklanmış olan zorunlu askerliği ve uçak kullanımını kendisinin açık bir şekilde desteklemiş olduğu gerçeğiyle çelişmektedir.

Tüm dinamikliğine rağmen, Seeckt bir sonrakinin habercisi olmaktan ziyade kendi neslinin bir ferdiydi. Askerî vizyonu,

taarruza yönelik herhangi bir gaye için hareket kabiliyetine dayalı muharebenin zaruretini görmesine elverecek kadar geniş olsa da, bunu mümkün kılacak yegâne yolun zırhlı birliklere dayalı bir hareket kabiliyetinden geçtiğini fark edebileceği kadar engin değildi. Bu mümkünatın – ve taarruz söz konusu olduğunda gerekliliğin – terakkisi diğerlerine, bilhassa da Guderian'a kalmıştı.

Seeckt, hava kuvvetlerinin birincil görevinin düşman hava kuvvetlerinin imhası olduğunu ileri sürerken, bakış açısını bulandıran şey yine eski muharebe düzeni olmuştu. Luftwaffe[11] Polonya'da ve daha küçük ölçüde de olsa Fransa'da böyle yaptı. Fakat Britanya'nın istilasına zemin hazırlamak için bir kez daha bu yolu seçtiğinde, ilk kez müdafaa pozisyonundaki güçlü bir hava kuvvetiyle karşı karşıya gelip, büyük kayıplara uğradı.

Seeckt'in savaş ve hayatın daha geniş çaplı meselelerine ilişkin görüşleri ise derme çatma bir bina gibiydi. Savaşın dehşetlerini doğrudan tecrübe etmenin askerleri politikacılara kıyasla savaşa müdahil olmaya karşı daha sakıngan hâle getirdiğini bir nebze gerçeklikle ileri sürse de, askerlerin kelimenin en iyi anlamıyla gerçekten "pasifist" olduklarını kanıtlamaya çalışırken fazla ileri gitti. Her ülkede görülen bu tipik meslekî savunma, savaşa katılan ülkelerin arşivlerinin incelemeye açıldığı durumlarda kendisine fazla dayanak bulamamaktadır. Yüksek mertebedeki askerler, Seeckt'in onlara atfettiği, "bilgiye dayalı ve sorumluluk duygusundan tevellüt eden pasifizmi," büyük sıklıkla sergileyememişlerdir.

Kendisinin, "militarizm" ve "saldırganlık" gibi kavramların sadece birer slogan olduklarına ilişkin argümanı da oldukça zayıf kalmıştır. Bununla birlikte, güç edinimine yönelik siyasetin sonuçlarına ilişkin yorumları kahince bir feraset içerir: "Devlet adamı çok geçmeden o yahut bu şekilde muhalefete uğrar ve bu muhalefetin öncelikle kendi planlarına, ardından ulusun itibarına ve son olarak da devletin varlığına yönelik bir tehdit teşkil

11 1933 yılından resmen lağvedildiği 1946 tarihine kadar Alman Hava Kuvvetleri. (ç.n.)

ettiği sonucuna varır – böylelikle, ülkesini saldırıya uğrayan taraf olarak kabul edip, bir savunma savaşına girişir."

Geçmişin ahlaki yargılarını tersine çevirmeye yönelik modern psikolojik eğilimlere ilişkin alaycı yorumunda, bir ademiyet duygusunun yanı sıra, bir de kehanet boy gösterir: "Bundan böyle Nero'ya, yaktığı bir Hristiyanı saran alevlerin ışığında yatağına gitmeyi adet edinmiş emperyal canavar olarak değil de, biraz tuhaf olmakla birlikte, bilge bir modern diktatör gözüyle bakmak durumunda kalabilecek oluşumu son derece uygunsuz buluyorum." Böyle diyerek, acaba Naziler gibilerin beyan etmeye başladıkları ahlaki değerlere ilişkin bir kuşkuya mi işaret ediyordu. "Eylemin" değerine vurgu yaptığı, nükte içeren muhakemesinde bir kez daha mühim bir nitelik görülmektedir: "İradesiz akıl değersiz, akılsız irade ise tehlikelidir." Kendisinin daha geniş çaplı düşüncelerinden bir diğeri de bilgece bir uyarı içerir: "Savaşın siyasetin diğer araçlarla devamı olduğu ifadesi bir slogan hâlini almış ve dolayısıyla tehlikeli bir hâle gelmiştir. Biz, aynı doğrulukla şunu söyleyebiliriz – savaş, politikanın iflasıdır."

Seeckt'in ordusunu siyasetin dışında tutmaya yönelik çabası da kendi içinde bir tehlike barındırıyordu. Askerleri kendi meslekî sınırları içerisinde tutmaya yönelik tutumu ve askerî ile siyasî alanlar arasına çektiği keskin çizgi, askerin maceracı bir devlet adamı üzerindeki olası kısıtlayıcı etkisinden feragat etmesi eğilimi taşıyordu.

Seeckt tipi profesyonel asker, modern bir Pontius Pilate[12] suretini alıyor ve icra ettiği emirlerin sorumluluğundan bütünüyle sıyrılıyordu. Salt askerî teori, ferasetli bir politikayla bağdaşması

12 Roma'nın Yahudiye eyaletinin beşinci valisi. İmparator Tiberius döneminde – MS 26/27 ila 36/37 yılları arasında – görev yaptı. İsa'nın mahkemesine başkanlık etmesi ve çarmıha gerilmesine onay vermesiyle bilinir. Pilate muhtelif kaynaklara göre İsa'yı idama mahkûm etmek istememiş ancak Yahudi din adamları ve kalabalığın ısrarı karşısında buna rıza göstermiştir. Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncillerinde çeşitli şekillerde İsa'yı savunduğu ve onun ölümüne ilişkin sorumluluğu kabul etmediği bir şekilde tasvir edilir. (ç.n.)

güç aşırılıklar içermektedir. Askerler, büyük stratejiye kafa yormayı öğrenmeyip, bütünüyle askerî gayeye yöneldiklerinde, salt strateji bağlamında doğru görünmekle birlikte, güdülen siyaseti durdurulamayacağı bir noktaya taşıyan politik savları kabul etmeye daha meyilli olurlar. Radikal askerî gayelerin, ılımlı politikalarla bağdaşması güçtür.

Tehlike büyüyecekti; çünkü Genelkurmay'ın somutlaştırdığı profesyonel görüş hiçbir zaman uygulamada teoride olduğu gibi yeknesak değildir. Genelkurmaydakiler, kendi "siyasetlerine" ve çıkarlarına göre bölünürler. Kaleme aldığı şu sözlerle Seeckt'in kendisi de sadece geçmişi anlatmakla kalmamış, ayrıca geleceğe de ışık tutmuştur: "Bir genelkurmay tarihi yazılacak olsaydı, bu oldukça faydalı bir çalışmanın tarihi olurdu; küstahlığı ve mağrur teslimiyeti, gösteriş ve kıskançlığı, insanoğlunun bütün zaaflarını, dâhiler ile bürokrasi arasındaki kavgayı ve zafer ile mağlubiyetin bütün saklı nedenlerini anlatırdı. Meşhur olmuş birçoklarının ışığını söndürür ve trajediden mahrum olmazdı."

Genelkurmay temelde, onu ihtiyaç hâlinde sergileyebileceğinden hiçbir ordunun emin olamayacağı dehâ unsurunun yerini dolduracak bir topluluk oluşturmak için düşünülmüştü. Lakin hem bir bürokrasi hem de bir hiyerarşi oluşu dolayısıyla, tabiatı gereği deha unsurunun inkişaf yolunu kesme eğilimi barındırıyor; bunu ise, ihtiva ettiği genel yeterlilik düzeyini yüksek bir seviyeye çıkarmak suretiyle telafi etmek maksadı güdüyordu. Genelkurmayın performansındaki iniş çıkışların nedeni, bireysel kabiliyetten ziyade, farklılık gösteren kişisel çıkarlar ve birbiriyle çelişen görüşlerde yatar. Terfi olasılığı, generalleri şüphelerini o anlığına sineye çekmeye sevk ediyor, bu da Hitler'e askerlerin profesyonel görüş birliğini parçalamaya yetecek kadar zaman kazandırıyordu. Söz konusu durum bütün ordular için geçerli olmakla birlikte, diktatörlüklerde bilhassa görülmektedir. Yeni terfi almış bir general, vaziyetin selefinin değerlendirdiğinden daha iyi olduğuna ve selefinin başaramadığını kendisinin başarabileceğine daima kanidir. Bu tür bir temayül, her yöneticinin elinde kullanışlı bir araca dönüşür.

3

BLOMBERG-FRITSCH DÖNEMİ

Seeckt'in yerine Heye, Heye'nin yerine ise 1930 yılında Hammerstein geçti. İkisi de Seeckt'in kalibresinde değildi, lakin ikisi de onun planlarını geliştirmeye devam etti. Nazi hareketinin artan gücünden oldukça kaygılı olan Hammerstein, Nazilerin hem ilke hem de yöntemlerimden tiksinti duyuyordu. Öyle ki, Seeckt'in siyasetten uzak durulması ilkesinden, Hitler'in iktidara gelmesine engel olmak adına cebren tedbir alma ihtimalini değerlendirecek kadar sapmıştı. Fakat bunak Cumhurbaşkanı Feldmareşal von Hindenburg'un Hitler'i şansölyeliğe atama kararı alıp, ona anayasal meşruiyet tanımasıyla, Hammerstein'ın planları suya düştü. Dahası, Hammerstein'ın endişeleri, "etliye sütlüye karışmayan" diğer önde gelen generaller tarafından paylaşılmıyordu.

Bir sonraki mühim adım, General von Blomberg'in takriben Hitler makama gelir gelmez savaş bakanlığına tayini oldu. Bu kararı teşvik eden kişi, Doğu Prusya'da Blomberg'in kurmay başkanlığını yapmış ve Hitler'le yakın temas hâlinde olan hırslı Albay von Reichenau'ydu. Blomberg, Hitler'i bizzat tanımadığı gibi, karakteri de birçok açıdan Hitler'inkiyle tezat teşkil ediyordu. Kendisinin atamayı kabulü ile makamındaki icraatları, etliye sütlüye karışmayan askerlerin ne denli saf olduklarının bir tezahürüdür.

Blomberg

Blomberg, Silahsızlanma Konferası'na iştirak eden Alman heyetinin geçmiş yıl boyunca askerî başmüşavirliğini yapmıştı. Elli

yaşını daha henüz geçmişti ve Alman ordusu ile diğer orduların yüksek komuta kadrolarındaki yaş ortalamasına kıyasla genç sayılırdı. Bu durum, kendisinin ani yükselişine yönelik kıskançlığı uyandırmada başlı başına yeterli olmuştur. Bu hasmane hissiyat, Alman generallerin "Bohemyalı Onbaşı'yı" hor gören tutumlarıyla daha da artmaktaydı. Bunların birçoğu, askerî genişleme planlarının lehine olduğu müddetçe Hitler'in iktidara yükselişini hoş karşılamaya hazırdı. Lâkin eski bir onbaşının herhangi bir askerî hususta hüküm verebilme hakkına sahip olması fikrini hor görüyor ve böylelikle Hitler'in askerî atamalardaki tercihlerine hemencecik kuşkuyla yaklaşıyorlardı.

Reichswehr'ın kıdemli subayları arasındaki bu tutum, Blomberg'in makamına daha başlangıçtan itibaren önyargıyla yaklaşmalarına neden oldu. Akranlarının nazarında, bir şüpheli hâline gelmesiyle birlikte, Hitler'in desteğine sığınmaya ve böylelikle, kendi muhakemesinden ziyade Hitler'in çizgisini, normal şartlar altında yapacağından daha fazla, takip etmeye mecbur kaldı. Blomberg'in kişiliği, "Prusyalı" asker stereotipinden ferahlatıcı ölçüde farklıydı. Lakin ironiktir ki, bu kişiliğin doğal hoşluğu, söz konusu tabiiyet koşulları altında kendisi için bir engel hâlini aldı. Bu birleşim, kendisine diğer askerler tarafından "Kâğıttan Kaplan" denmesine neden olacak kadar aşırıya kaçtı.

Zira Werner von Blomberg, yeni rejimin ilkesiz, zorba liderlerinden daha farklı bir yapıdaydı. Şayet Nazilere duyduğu yakınlık diğer generallere kıyasla daha fazlaysa, bu kısmen onun daha idealist oluşundan kaynaklanıyordu. Ayrıca romantik coşkusu, kendisinin ilgilenmeye tenezzül etmediği hususlara dair, gözlerine kolayca bir perde çekmişti. Her ne kadar çoğu Blomberg'e kıyasla oldukça gençtiyse de, Nazi hareketi bir süreliğine, bu tipteki bir hayli idealisti cezbetti. Lakin askerler geç olgunlaşmalarıyla bilinirler. Yaradılıştan coşkulu bir adam olan Blomberg, askerlik mesleğine bir şövalyelik işi edasıyla yaklaşıyordu. Bu, 1932 yılında Cenevre'de kendisiyle tanıştığımda benim için aşikâr oldu.

Askerliği bir ustalık oyunu olarak değerlendirip, bilhassa da taktik minvalde yeni bir zanaatkârlık vadedenlere olmak üzere, yeni askerî fikirlere karşı şevk dolu bir ilgi gösterdi. Lakin şövalyelik ahlakını diriltmeye yönelik ihtimallere bundan da hevesliydi. Harpte "centilmenlik" çağrısı akabinde verdiği söylev sırasında, neredeyse şairane bir hâl aldı. Yüksek askerî çevrelerin uzun süre gözlemlenmesi, bu hususta bir şüpheciliğe yol açar. Lakin Blomberg'in bende bıraktığı intiba, biraz çocukça da olsa, bu husustaki inancına ilişkin beyanında fevkalade samimi olduğu yönündeydi. Uzun ve iri yapılı olan Blomberg, ne buyurgan ne de nemrut bir mizaca sahipti. İnsanı ferahlatıcı türden samimi bir konuşma tarzının, doğal bir nezaketle birleşimini sergiliyordu. Makûs talihi, onu rekabet hâlindeki iki grupla başa çıkıp, aralarında tampon hâlini almaya sürükledi. Daha iyi koşullar altında, daha büyük bir şahsiyet olabilirdi.

Ancak kendisinin nüfuzu, önemli bir açıdan, göründüğünden daha tesirli olmuş olabilir. İkinci Dünya Savaşı'nın şaşırtıcı özelliklerinden birisi de, Alman ordusunun arazideyken, harbin kurallarına (hiç olmazsa Batılı rakipleriyle çarpışırken) 1914-18 dönemindekine kıyasla genel olarak daha fazla riayet etmesidir. Hâlbuki, "Prusyacılığa" ilave edilen "Nazizmin", durumu öncekine kıyasla kötüleştireceğini beklemek makûldü. Davranış tarzındaki nisbî gelişme ile, ordu sicilinin lekelenmesine mahal verilmemesi adına daha özenli bir tavır sergilenmesi; Blomberg ile onun görüşlerini paylaşmış olan bir grup subayın Reichswehr'a aşılamak için uğraştığı, rafine bir askerce tutum anlayışına bağlanabilir. 1940 yılında Belçika ve Fransa'yı istila eden birliklerin, 1914'teki seleflerine kıyasla gösterdikleri ihtiyat da ferasetli bir politikaya delalet ediyordu. Bu tutum, fethedilen uluslar nazarında mağlubiyetin acısını hafifletmeye ve gönüllerini almaya oldukça yardımcı oldu. Şayet Gestapo ve SS unsurlarının aksi yöndeki tavırları olmasaydı, daha uzun bir etkisi de olabilirdi.

Blomberg, taktik alandaki gelişim sürecinde mühim bir değişime vesile olmuştur. Hammerstein, bunun tatbiki için gerekli

araçlar yahut söz konusu doktrini daha etkin kılacak yeni bir teknik olmaksızın, Alman ordusunun eski taarruz doktrinini devam ettirmişti. Fakat Blomberg Doğu Prusya'da, modern müdafaanın alandaki mevcut egemenliğini daha gerçekçi bir şekilde ele aldığı ve bu avantajı, taarruza yönelik yardımcı bir unsur teşkil edecek şekilde tersine çevirmeyi hedeflediği bir dizi yeni taktik denemişti. Kuvvetle müdafaa edilen bir mevziye taarruz etmek yerine, düşman, mevzisini terk etmeye cezbedilebilir; tedbirsiz bir şekilde ilerlemeye yahut aceleci bir taarruza çekilebilir, tuzağa düşürülebilir ve ardından, – karşı taarruzun daha ölümcül bir biçimini teşkil edecek – hakiki darbenin indirilmesi suretiyle nizamsızlığından istifade edilebilirdi. Tuzak, yem niyetine icra edilen sahte bir ricat yahut düşmanın irtibat noktalarını tehdit edecek ani bir taarruzla teşkil edilebilirdi. Taarruza yönelik stratejiyi, savunmaya yönelik taktiklerle – kılıç/kalkan misali – bir araya getiren bu "tuzaklı hareketin" sunduğu olanaklar, bana Sherman'ın Georgia harekâtını etüt ettiğim sırada dank etmiş ve müteakip eserlerimde, bunun modern savaşa tatbiki üzerinde etraflıca durmuştum. Blomberg'le ilk münasebetimize vesile olan şey, kendisinin bu fikre gösterdiği hususi ilgiydi.[13]

Ayrıca Blomberg, süvarinin tarihsel rolünün tanklarca icra edileceği, hareket kabiliyetine dayalı yeni savaş fikrine, o dönemdeki generallerin çoğuna kıyasla daha çok ehemmiyet vermekteydi. (Bu

13 Sherman'ın yöntemleri, (bilhassa hem dolaylı yaklaşımdan hem de hareket kabiliyetinin artırılması adına ağırlık azaltılmasının kıymetinden istifade etmesi babında) General Patton'ın hayal gücünü de tetiklemiştir. Kendisiyle 1944 senesinde, ordusunu henüz Normandiya'ya geçirmeden kısa bir süre önce görüştüm. Bu görüşme sırasında bana, uzun bir tatili elinde benim kitabımla Sherman'ın seferlerini inceleyerek geçirmiş olduğunu anlattı ve bu yöntemlerin modern savaşa tatbik olanakları üstüne hasbıhal ettik. Söz konusu tatbik olanakları, kendisinin Normandiya'dan Moselle'e gerçekleştirdiği hızlı ilerlemeyle fiilen ortaya konmuş oldu. Bu fikirlerin bir diğer tutkunu ise Patton'ın öncü birliğine, yani 4'üncü Zırhlı Tümen'e komuta etmiş olan General Wood'du. Kendisi Sen Nehri'ne vardığında, söz konusu fikirlerin tatbikte ne kadar başarılı olduğunu belirtmek adına bana bir mektup yazdı. (L.H.)

fikir, Kraliyet Tankçı Birlikleri dışında, İngiliz ordusunda fazla rağbet görmemişti.) Zırhlı birliklere dayalı harp fikrini, 1934'ten itibaren Alman zırhlı kuvvetlerinin teşkil edilmesinde daha doğrudan bir rol oynayan Guderian ve Thoma kadar etraflıca benimsemiş olmasa da, kitaplarımdan bazılarını Almancaya bizzat tercüme etmiş olan Reichenau'nun konuyla alakası daha da fazlaydı. Alman taktikleri ile Alman zırhlı kuvvetlerinin savaşın ilk iki yılındaki muvaffakiyetleri, önceki savaşta mağlup olmuş bir ülkeyi silahsızlandırmak için alınan tedbirlerle edilen ince bir alay gibidir. Bu tedbirler, Alman envanterinin mevcudunu sınırlamakta etkili olmuştur. Alman askerî liderlerinin bu tedbirleri atlatmak için sarf ettikleri çabalar sınırlı bir çerçevede kalmış ve kayda değer bir kuvvet artırımı sağlamamıştır. Almanya'nın yeniden silahlanma hususunda kaydettiği mesafe, Nazi hükûmeti Versay Antlaşması'nın sınırlamalarını alenen rafa kaldırana dek herhangi ciddi bir tehlike teşkil etmedi. Almanya'nın yeniden dişli bir rakip hâline gelmesine olanak veren şey, Birinci Dünya Savaşı'ndan galip ayrılan devletlerin sergilediği tereddüttü. Dahası, Almanya'ya dayatılan silahsızlanmanın önemli sonuçlardan biri, Alman ordusunu, muzaffer ulusların muhafaza etmiş oldukları gibi bir Birinci Dünya Savaşı silahları yığınağı yapmaktan kurtarıp, ona temiz bir başlangıç yapma fırsatı vermesidir. Alman ordusu yeniden büyük ölçekli bir silahlanmaya giriştiği vakit, daha yeni bir askerî fikir akımınca ileri sürülen daha yeni silahlar için, envanterinde daha fazla yere sahip olmaktan istifade etti.

Bu tür yeni fikirlerin inkişafında, galip devletlerce dayatılan bir diğer tedbir, yani genelkurmayın ilgası da tesirli olmuştur. Şayet eski biçimi ve eski hantal kabuğu içerisinde varlığını sürdürmeye bırakılmış olsaydı, diğer genelkurmaylar gibi basmakalıp bir atalet ile bürokrasisince gark edilmiş bir mahiyette kalabilirdi. Lakin, yer altına sürülmeleriyle birlikte idarî rutinden büyük ölçüde azat olan genelkurmay üyeleri, istikbale yönelik yapıcı düşüncelere odaklanmaya yöneldiler. Fizikî bir mahiyette oldukları

müddetçe, bu tür yapıların hepsi imha edilebilirdir; lâkin bir düşünce organı olarak faaliyetlerine gelince, bu söz konusu değildir – zira düşünce baskılanamaz.

Dolayısıyla, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'ya uygulanan geniş çaplı silahsızlandırma, yeni bir silahlanma süreci için siyasî bir fırsat çıktığında, bu ülkenin, kuvvetlerini daha verimli bir şekilde modernize edebilmesine yol açtı. Alman ordusunun modernizasyon düzeyindeki sınırlamalar ise, dışarıdan dayatılan kısıtlamalardan ziyade, içerideki tutuculuk ve çıkar çatışmalarından kaynaklanmıştır.

Fritsch

Blomberg'in Savaş Bakanı olarak sahip olduğu konum, destek verdiği yeni taktikleri teşvik etmesine ve başta Fransa olmak üzere diğer ülkelerde de söz konusu olan, daha tutucu generallerce bu hususta gösterilen mukavemeti aşmasına olanak sağladı. Fakat bir "tampon" mahiyetindeki şahsî konumunun zayıflığı, bu taktiklerin, aksi takdirde mümkün olabilecek bir hızda yaygınlaşması ve gelişmesine mâni oldu. Reichenau'yu 1933 yılı sonlarında Hammerstein'ın yerine Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atamak istediğinde, kıdemli generallerin şiddetli muhalefeti kendisine engel oldu. Hindenburg, söz konusu generallerin tavsiyesiyle, bu iş için, hem fevkalade çok yönlü bir komutan olup hem de siyasî ve askerî bakımdan daha tutucu bir ekolün temsilciliğini yapan General von Fritsch'i seçti. Fritsch tank ve uçakların değerini bir dereceye kadar idrak etmişti. Lakin "zıpçıktılar" gözüyle baktığı bu yeni silahları ait oldukları yerde, yani kendisine göre ikincil bir konumda tutmaya kararlıydı. Ayrıca, sonradan genelkurmay başkanı olan General Beck de, tank "devrimcilerine" karşı, Nazi ihtilaline karşı olduğu kadar eleştireldi. Dolayısıyla, mekanize kuvvetlerin geliştirilmesi yarışında her ne kadar başı da çekse, Alman askerî teşkilatı, eski ve yeni doktrinler arasındaki bir orta yol olarak kaldı.

Werner von Fritsch, nispeten genç bir kurmay subay olarak, yeni teşkilatın tertibi için 1920 ila 1922 yılları arasında General von Seeckt emrinde, Reichswehr Bakanlığı'nda çalışmıştı. Ardından ise batarya[14] komutanı olarak bir alaya, kıt'a hizmetine gitmişti. 1927 senesinde ise, o vakit harekât daire başkanı olan Blomberg'in yardımcısı olarak Reichswehr Bakanlığı'na geri döndü. Bu görevi sırasında, harp durumunda, doğuda Polonya'ya karşı hızlı bir taarruz ile batıda Fransa'yı kontrol altında tutacak bir müdafaayı bir araya getiren planın oluşturulmasında büyük bir rol oynadı. Bu, her ne kadar o tarihte kapsam ve kaynaklar açısından daha geniş bir şekilde icra edilecekse de, 1939'da uygulamaya konulan planın prototipiydi.

Fritsch, Naziler öncesi dönemde bütçe artırımına ilişkin tuhaf sorular sormaya meyilli olan ve büyüklüğü sınırlandırılmış bir ordunun hacmine oranla neden böylesine fazla kurmay ve eğitmene ihtiyaç duyduğunu bilmek isteyen demokrat milletvekilleriyle baş etmede, eski ekolden gelen Alman subayları arasında pek görülmemiş bir diplomatik kabiliyet sergiledi. Fritsch bu gibi merak uyandıran hususlara getirdiği açıklamalarla kuşkuları dağıtmakta ve eleştiri sahiplerini tahkikatlarında ısrarcı olmamaya ikna etmede hünerliydi. Vatanseverlik duygularını okşamak, zayıflıklarından yararlanmak yahut ahbaplığı ilerletmek gibi ince yöntemlerle onları nasıl susturacağını biliyordu. Normalde buz gibi bir eda ve mizaca sahipti, fakat işine geldiğinde cazibenin sıcak dokunuşundan da istifade edebiliyordu.

Naziler iktidara geldiğinde, generaller eski durumlarını muhafaza edebilmek için kararlılıkla diplomasiyi bir araya getiren bir lidere ihtiyaçları olduğunu fark ettiler. Fritsch'in 1934 başında Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na getirilmesine yol açan şey, bir

14 Kara Ordusunun diğer sınıflarında bir bölüğe veya benzeri birliğe tekabül eden, taktik ve idarî topçu birliği veya asbirliği. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 82.) (ç.n.)

stratejist olarak sahip olduğu itibara ilaveten, ihtiva ettiği bu niteliklerdi. Kendisinin ilk hamlesi, Nazi partisinin, başları Yüzbaşı Röhm tarafından çekilen amatör askerlerinin ihtiraslarını frenlemek ve bunların profesyonel ordunun otorite ve menfaatlerine karşı teşkil edebilecekleri tehdide karşı harekete geçmek oldu. Bu kişilerin, orduyu desteklemek adına S.A.'ları[15] silahlandırma planlarının, aslında bizzat Hitler'i hedef alan bir darbeye zemin oluşturmak için tasarlandığına ilişkin Hitler'e deliller sundu. Bu sırada Himmler de aynı doğrultuda, lakin farklı bir gayeyle çalışmaktaydı. Hitler'i ikna etmeye yönelik bu çabalar, 30 Haziran 1934 tarihli, kanlı Uzun Bıçaklar Gecesi'yle neticelenecek kadar başarılı oldu.

Bunun, hem Hitler'in, hem de muhtelif nedenlerden ötürü Nazi nüfuzunun artmasından korkan Almanya'daki bütün unsurların nazarında, Fritsch'in konumunu pekiştirmek gibi çifte bir etkisi oldu. Kendisi, Almanya'daki güç dengesinde bir müddet boyunca Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın egemenliğini kurup, Himmler'e üstünlük sağladı.

Lakin dış politikanın icrasında, politikanın tabiatından ziyade süratine ilişkin bir gerginlik oluşmaya başladı. Hitler'in, Almanya'nın diğer uluslarla eşit haklara sahip olması gerektiğini coşkulu bir şekilde savunması ile ülkeyi Versay Antlaşması'nın zincirlerinden kurtarmaya yönelik konuşmaları, Fritsch ve akranları tarafından takdirle karşılanıyordu. (1933 yılında Hitler'in de desteğiyle ordu mevcudunun 8 tümenden 24 tümene çıkarılmasına ve gerekli teçhizatın imal edilmesine yönelik tedbirler alınmıştı.) Fakat generaller, Hitler'in 1933 yılının Ekim ayındaki Milletler Cemiyeti'nden ayrılmaya yönelik ani – ve Kara Kuvvetleri'nin komutanlarıyla istişare edilmemiş – kararına şüpheyle

15 *Sturmabteilung*, yani Hücum Kıt'aları. Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin paramiliter birliklerine verilen isim. Weimar Cumhuriyeti (1918-1933) zamanında Nasyonal Sosyalistlerin yükselişinde önemli bir rol oynamış ve diğer siyasi grupları bastırmak yahut komünist paramiliter gruplarla çatışmak için kullanılmıştır. (ç.n.)

yaklaştılar. Bunun, Almanya'yı tehlikeli bir tecrit hâline soktuğunu düşünüyor, ayrıca Hitler'in söylevlerinde Rusya'ya şiddetle hücum etmesinden de kaygı duyuyorlardı. Zira Almanya'da yoksun bırakıldıkları yeni teçhizatla eğitim yapabilmeleri için kendilerine tesislerini açan Kızıl Ordu komutanlarıyla dostane ilişkiler kurmuşlardı.

Ardından ise, Hitler'in 1935 Mart'ındaki dünyaya meydan okuyan açıklaması geldi. Versay Antlaşması'nın Alman ordusuna yönelik prangalarını kırmış, 36 tümenlik bir ordu kurmuştu. Ayrıca mecburî askerlik hizmetini de yeniden uygulamaya koyuyordu. Açıklama, Hitler'in iddiasının içinin boş olduğunu ve 36 tümenin teşkili için gerekli düzenlemelerin henüz yapılmamış olduğunu bildiklerinden ötürü daha da ürkmüş olan Kara Kuvvetleri liderleriyle öncesinde istişare edilmeden yapılmıştı. Daha büyük bir ordu fikri kendilerine her ne kadar cazip de gelse, kanaatleri, Reichswehr'ın mevcut kuvvetini, etkinliğini tehlikeli bir şekilde düşürmeden en fazla üç katına çıkarabilecekleri yönündeydi. Generallerin bu kararı ve cakayı sorgulamaları, açıklamasının diğer ülkelerde ciddi bir itiraz yahut gerçekliğine ilişkin herhangi bir şüphe olmaksızın yutulması nedeniyle Hitler'i daha da kızdırdı. Generallerinin ateşli ve coşkulu olmaları gerektiği vakit isteksiz olduklarını düşündü.

Hitler, Alman askerlerini Versay Antlaşması hükümlerince silahsızlandırılmış olan Ren bölgesine sokmak suretiyle bir yıl sonra dünyayı yeniden sarstı. Askerî liderlerle bu kez istişare edildiyse de, bu, hadiseye yalnızca ramak kala gerçekleştirilmiş, kendilerinin icap eden planı hazırlamak ve emirleri yayımlamak için yirmi dört saatten az bir vakitleri kalmıştı. Blomberg söz konusu karar ve (bilhassa da birliklerin Ren'in batısına gönderilmesi noktasında olmak üzere) taşıdığı risklere dair, büyük bir endişe belirtti. Hitler Blomberg'in savlarına, nehrin karşı tarafına yalnızca üç taburun geçirilmesine razı olacak kadar hak verdi; böylelikle, bir Fransız karşı hamlesi gibi ciddi bir tehlikenin zuhur etmesi

durumunda, geri çekilmek kolay olacaktı. Fakat böyle bir tehdit söz konusu olmadı ve Hitler'in, hamlesinin başarısı karşısında duyduğu sarhoşluğa, kendisine güya ayak uyduruyormuş gibi görünürken, aslında onu yavaşlatmaya çalışıyorlarmış gözüyle baktığı generallerine karşı taze öfkesi eklendi.

Hitler, bu cüretkâr adımları karşısında İngiliz ve Fransız hükûmetlerinin sergilediği uysal tutumdan bir hayli cesaret aldı.[16] Ardından ise, bu hükûmetlerin, dış güçlerin İspanya İç Savaşı'na müdahale etmemeleri yönündeki isteğine burun kıvırıp, General Franco'ya askerî yardım yaptı. Yakın çevresine açıkladığı gibi, niyeti, "Düvel-i Muazzama'nın dikkatini İber Yarımadası'na doğru dağıtıp, onların müdahalesi olmaksızın Almanya'nın yeniden silahlanma sürecini tamamlayabilmek" idi. Ayrıca Franco isyanının zaferle sonuçlanması, Fransa ve İngiltere'nin deniz irtibat güzergâhı çaprazında Faşist bir güç tesis edecekti.

Lakin Fritsch bu tür bir adıma karşıydı. Fakat İspanya'nın, Almanya'yı Fransa ve İngiltere'yle açık bir mücadeleye sürükleyebilecek tuhaf bir stratejik konuma sahip olduğunu görecek kadar da ferasetliydi. Kendisinin itirazları sonucunda, İspanya'ya gönderilmesi öngörülen üç tümenlik kuvvet, sadece bir tank taburunca desteklenecek bir eğitim birliği boyutuna indirildi. Fritsch'in ihtiyatı, meydan okumak suretiyle kazandıkları taze başarıların coşkusuna kapılmış olan Nazi liderlerince öfkeyle karşılandı. Aynı zamanda Kızıl Ordu'yla daha iyi ilişkiler kurmaya yönelik çabaları da yine bu kesimin şiddetli şikâyetlerine yol açtı. Hitler'in Bolşevik aleyhtarı takıntıları, Fritsch'in düşmanlarına, hakkında şüphe tohumları ekebilecekleri bereketli bir toprak temin etti. Fritsch'in, eski Prusya ruhunu yeni subaylarda

16 Mecburi askerlik hizmeti ile Ren bölgesinin yeniden işgali gibi hususlarda Hitler'le eşgüdümlü davrandı. Lakin, her adımdan evvel zeminin yoklanmasında ısrarcı ve gelişmelerin hızını sınırlamasında dikkatli oldu. Böylelikle Alman ordusu hâlâ büyüme sürecindeyken tehlikeli bir kuvvet testine maruz kalmayacaktı. (L.H.)

sürdürmeye ve onları Nazi ideolojisinin nüfuzundan korumaya yönelik çabaları da sürtüşmeyi artırdı.

Bu sırada Fritsch ve Blomberg arasındaki çatlak da genişliyordu. Fritsch ve arkadaşları, Blomberg'in Hitler'in büyüsüne kapıldığını ve ordunun menfaatlerini icap ettiği gibi savunmadığını düşünüyorlardı. Onlara göre, Blomberg'in itaatkâr tabiatı, üniformasına iliştirdiği Nazi sembollerinde tecessüm ediyordu. Ona, bir Nazi filmindeki idealist bir çocuğa istinaden, "*Hitlerjunge Quex*" lakabını takmışlardı.

Çifte Azil

1938 senesinin Ocak ayında, gerçek sebepleriyle oldukça alakasız görünen bir meseleden, bir kriz ortaya çıktı. Blomberg, makamında çalışan daktilocu bir kıza âşık olmuş ve onunla evlenmişti. Hitler, Nasyonal Sosyalist Almanya'daki askerî liderlerin toplumsal ufuklarını genişlettiklerinin ve sadece kendi sosyal sınıflarına mensup kadınlarla evlilik yapmamak suretiyle kendilerini halkla özdeşleştirdiklerinin alenî bir ispatı olarak, Blomberg'in niyetine onay belirtti. Ayrıca, şahitlik yaparak, nikâha şeref verdi. Blomberg'in general arkadaşları, bu evliliğe yakışıksız gözüyle baktılar, lakin – o dönem sıkça söylenilenin aksine – müşterek bir protestoda bulunup Blomberg'in görevinden alınmasına yol açtıkları doğru değildir. Zira yapabilecekleri herhangi bir protestonun önü Himmler tarafından hâlihazırda alınmış bulunuyordu.

Himmler, Blomberg'in evliliğinin ardından Hitler'in önüne gelinin bir fahişe olduğunu ileri süren bir polis dosyası koydu. Amerikalı araştırmacılar, bu kadının tuzağın bir parçası olarak Blomberg'in makamına bizzat Himmler tarafından yerleştirildiğini savaştan bu yana iddia etmişlerdir. Hitler'in bu ifşaata tepkisi şiddetli oldu. "Bir sokak kadınının" düğünde bulunmak suretiyle küçük düşürülmüştü. Blomberg'i sadece görevden almakla kalmadı, subay listesinden adını da sildirdi.

Bu gelişmeler diğer generalleri rahatsız etmedi. Fakat bunun hemen ardından gelen ikinci bir darbeyle iliklerine kadar sarsıldılar. Zira tam da savaş bakanlığına kimin tayin edileceği meselesinin düşünülmesi icap ederken, Himmler ortaya Fritsch'in sözde eşcinsel suçlar nedeniyle polis takibinde olduğunu göstermek için ikinci bir dosya çıkarmıştı. Bu dosya aslında Fritsch'le aynı adı taşıyan bir diğer kişiye aitti. Lakin Hitler başkomutanı yanına çağırdığı vakit, Himmler bu kez ortaya bir sözde tanık çıkardı. Tanığın Fritsch'i güya dosyadaki şahıs olarak teşhis etmesi üzerine Hitler Fritsch'i görevden aldı.

General Rohricht'e göre Himmler'in bu hamlesinin sebebi Fritsch'in Blomberg'in konum ve gücünü devralmasına mâni olmaktı. Zira bu konum ve güç, silahlı kuvvetlerin tamamını bünyesinde barındıran Wehrmacht'ın başkomutanlığını beraberinde getiriyordu. "Bu makamın varisi olacak kişi, artık Hava Kuvvetleri Komutanı olan Göring'in üstü olacaktı. Göring'in başına körpe bir asker geçirmek oldukça güç olurdu. Kara Kuvvetleri Komutanı olarak hâlihazırda Göring'den daha kıdemli olması nedeniyle Fritsch bu makama uygun düşen tek kişiydi. Himmler'in müdahalesi Göring'in iyiliği için değil, kendi hedefleri içindi. Bütün hamleleri, ordunun yerine SS'leri geçirme ihtirasını gerçekleştirmeye zemin hazırlama güdüsüyleydi."

Fritsch, bir tahkikat heyeti soruşturması talep etti. Söz konusu talep ancak Rundstedt'in kıdemli generallerin temsilcisi olarak gösterdiği dinamik çabaların akabinde ve büyük zorluklarla yerine getirilecekti. Himmler heyete bizzat başkanlık etmek istedi. Lakin askerî bir mahkemenin zaruri olduğuna yönelik adalet bakanının beyanı Fritsch'in imdadına koştu. Himmler'in bir sonraki hamlesi sanık lehine tanıklık edecek kişilere ulaşmaya çalışmak oldu. Generaller, hem mahkemeye iştirak etmelerini hem de güvenliklerini sağlamak için tanıkları askerî koruma altına aldı. Tahkikat sırasında Himmler'in önde gelen tanığı iddiasından caydı – ve bunu hayatıyla ödedi. Lakin Fritsch bütünüyle aklanmıştı.

Fırsattan yararlanan Hitler, generallere duyduğu güveni yitirmiş olduğunu beyan ederek, Wehrmacht başkomutanlığını üstüne aldı. Blomberg'in eski makamı daha düşük bir statüye indirgendi ve bu pozisyona, Hitler'in nazarında iyi bir dalkavuğun ihtiva etmesi gereken niteliklere sahip olduğu izlenimi uyandıran General Keitel getirildi. Aynı zaman zarfında, Kara Kuvvetleri Komutanlığına da Fritsch'in yerine General von Brauchitsch getirildi. Böylelikle, kumpas kurulmak suretiyle kendisine isnat edilen suçlamalardan aklandığı vakit, elde Fritsch'e uygun boş bir makam kalmamış oluyordu. Nitekim büyük bir titizlikle tasarlanan kriz; Hitler'in askerî stratejiyi nihai tayinine zemin hazırlamış ve bu sırada Himmler de nüfuzunu artırmıştı.

Askeriyedeki gruplar arasındaki kıskançlıklar ile tutucu sezgiler, askerî stratejiyi şahsen tayin etmesine imkân veren sürecin her aşamasında Hitler'in ekmeğine yağ sürmüştür. Hitler, söz konusu kıskançlıklar ile tutucu sezgilerden ustalıkla yararlanırken, hedeflerine gem vurabilecek herhangi bir idarî birimin inkişafını sınırlamaya da dikkat etmiştir. Genelkurmay 1935 yılında yeniden tesis edildiyse de, kuruma mazideki Büyük Genelkurmay'ın[17] yetkileri verilmedi. Genelkurmay Başkanı askerî hususlarda Kara Kuvvetleri Komutanı'na tabi tutulurken, siyasî hususlar ise Savaş Bakanlığı'na bırakıldı. Dahası, Blomberg Savaş Bakanı olarak sahip olduğu konuma ilaveten ayrıca Wehrmacht, yani Silahlı Kuvvetler Başkomutanı yapıldı.

Üç kuvvet komutanlığını da alakadar eden siyasi ve idari meseleler, *Oberkommando der Wehrmacht* (sıklıkla kısaltılan hâliyle O.K.W.) bünyesinde merkezileştirildi. Politika ile strateji hudutları arasında kalan hususlarla iştigal etmesi için ise, üç kuvvet komutanlığının da eşgüdümüyle buna bir de bir "millî savunma" (*Landesverteidigung*) şubesi eklenmişti. Bu, bir Wehrmacht genelkurmayının kurulmasına yönelik bir adım gibi görüldüyse

17 Großer Generalstab. (ç.n.)

de, bu ileri adıma ilişkin teorik savlar, tarafların hepsince öne sürülen sair düşüncelerle reddedildi.

Konumlarını hafifletecek olması ve onları, mazideki Büyük Genelkurmay'ın halefi mahiyetindeki makamlarından etme eğilimi taşımasından dolayı, bu tür bir gelişme Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nı (*Oberkommando des Heeres* – O.K.H.) oldukça rahatsız etti. Karacılar, hem kendilerininki gibi köklü bir kurumun, amatör mahiyeti haiz yeni kurulmuş bir yapıya tabi kılınacak olmasından, hem de Almanya'nın askerî sorunlarının ekseriyetle kıta anakarası sınırları içerisinde olmasından ötürü, son sözü Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nın söylemesi gerektiği savlarıyla bunun sağlıksız olacağını öne sürdüler. Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nın, denizden anlamayan kişilerce idare edilmeye ilişkin doğal hoşnutsuzluğu ve Göring'in, kendisinin Hava Kuvvetleri Komutanı olarak sahip olduğu konumdan kaynaklanan daha kişisel itirazları da karacıların muhalefetine destek oldu. Bir mukavemet oluşturmaktan kaygı duyan Blomberg, yeni koordinasyon merkezinin sadece küçük bir yapı olduğunu ve kendisinin bunun "diğerlerine yön verecek bir ağırlığa" sahip olmasını arzu etmediğine sürekli vurgu yaptı. Hitler'e gelince, kendisi her ne kadar Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın nüfuzunu azaltmak istese de, bu yapıyı, şahsî egemenliğine yeni bir engel hâline gelebilecek daha üstün nitelikli bir genelkurmayla değiştirmeye isteği yoktu. Böylelikle, bir Wehrmacht Genelkurmayı kurulmasına ilişkin herhangi bir hamleyi desteklemekten imtina etti ve Blomberg'i görevden almak suretiyle O.K.W.'nin başını kestiğinde, O.K.W. karargâhını sadece kendisine bağlı bir "şube" konumunda tutmaya özen gösterdi.

Bu süre zarfında Kara Kuvvetleri Komutanlığı (Hitler'in çizdiği çerçeveye tabi vaziyette) askerî stratejiyi tayine devam etti. Fakat Hitler başstratejist rolüne sahip olup, tahtadaki taşları fiilen oynatmak hırsını gerçekleştirebilmek için, bu kurumun etkisini azaltmaya fırsat kolluyordu.

Bir sonraki yıl Hitler 1813'ten beri yürürlükte olan bir kuralı hükümsüz kılarak bu amacına bir adım daha yaklaştı. Söz konusu kural, askerî kararlarda, kurmay başkanlarının birlikte görev yaptıkları komutanlarla sorumluluğu paylaştıkları ve dolayısıyla farklı bir görüş ibraz edebileceklerine ilişkindi. Bu uygulama onlara tabi oldukları komutanın üstündeki bir makama başvurma imkânı tanıyordu. Fakat yeni kuralla birlikte bizzat genelkurmay başkanı bile bağımsız bir fikir beyan edemiyor ve Kara Kuvvetleri Komutanı kimse ona sıkı sıkıya tabi hâle geliyordu. Bu değişim, genelkurmay başkanının ve diğer bütün kurmay subayların nüfuzunu azaltacaktı.

4

BRAUCHITSCH-HALDER DÖNEMİ

Walther von Brauchitsch gibi bir adamın Fritsch'in yerine tayin edilmesi ve kendisinin de bunu kabul etmesi, ilk bakışta tuhaf görünebilir. Zira eski cumhuriyetçi rejime bağlı olduğunu açıkça hissettirmiş, siyasi ve ekonomik hususlarda liberal bir pozisyon alarak Nazi politikalarını açıkça eleştirmişti. Ona ne Junker[18] sığlığı ne de Nazi fanatizmi hitap ediyor, aynı zamanda oldukça hamiyetli ve bencillikten uzak biri olarak tanınıyordu. Güçlü adalet duygusu ve benmerkezcilikten uzak oluşuyla bir araya gelen bu nitelikleri sayesinde, hem akranları hem de astlarının fevkalade güvenine sahipti. Şubat 1938'de Hitler'in teklifini kabul edişi, acaba (ödülün çok büyük oluşu nedeniyle) bir anlık hırsına yenik düşmesinden mi ileri geliyordu? Yahut boşluğu doldurmak suretiyle Kuvvet'e daha iyi hizmet edebileceğini mi düşünmüştü? İkinci ve daha makûl olan açıklama, Fritsch'in ıskartaya ayrılmasından sonra Brauchitsch'in onunla iyi ilişkilerini sürdürmesi ve (Nazi liderlerini rahatsız edecek şekilde) ona hürmet göstermek için birden fazla fırsattan istifade etmesiyle desteklenmektedir. Lakin hadiseler çok geçmeden Brauchitsch'in dengesini korumakta zorluk çekeceği kaygan bir zemine adım attığını göstermiştir.

18 Prusya ve Almanya'nın doğusunda yaşayan ve Alman İmparatorluğu (1871-1918) ile Weimar Cumhuriyeti (1919-33) dönemlerinde önemli siyasi güce sahip olan toprak sahibi soylu sınıf. (ç.n.)

Brauchitsch'in tayini bir uzlaşmaydı. Hitler bu görev için öncelikle Reichenau'yu düşünmüş, lakin Rundstedt ve diğerleri ona bunun Kara Kuvvetleri'nde güçlü bir muhalefete yol açacağını söylemişti. Brauchitsch genellikle sağduyulu fakat ilerici bir asker olarak biliniyordu. Her ne kadar öncelikle bir "topçu" olsa da, tankların potansiyelini pek çok kıdemli generale kıyasla daha iyi takdir etmişti. Başka bakımlardan da Fritsch'in temsilcisi olduğu ekole nazaran daha yenilikçiydi. Teşkilattaki kısımların tamamı arasında sahip olduğu popülerlik su götürmez nitelikteydi ve bu, kendisinden önceki değişiklikler ile iç mücadelenin ardındaki siyasi saiklere ilişkin şüpheleri dengelemeye yardımcı olacaktı. Mütevazı mizacı da, kendisiyle başa çıkmanın Fritsch'e nazaran daha kolay olacağına dair umut uyandırmıştı.

Lakin Hitler çok geçmeden, (her ne kadar ondan daha nazik olsa da) Brauchitsch'in de siyasetin orduya sızması hususunda Fritsch'ten daha hevesli olmadığını gördü. Brauchitsch'in ilk adımları, sıradan askerlerin hizmet sonrası refah koşullarını artırmaya yönelik birtakım düzenlemeleri uygulamaya koymak oldu. Fakat Nazi kuruluşlarını bu işe karıştırmamakta ısrar etti. Aynı zaman zarfında disiplini sıkılaştırdı. Bir yandan birliklerin donatılması sürecini hızlandırmaya çabalarken, diğer yandan Nazi dış politikasının vakitsiz bir çatışmaya müdahil olma yönündeki eğilimini frenlemeye çalıştı. Brauchitsch'in çizgisi, o vakit genelkurmay başkanı olan General Beck tarafından da pekiştirildi. Beck her ne kadar güçlü karakter sahibi ve fevkalade yetenekli bir asker olsa da, "tank karşıtı" ekole meylediyor ve böylece Hitler'in saldırgan politikasına karşı muhalefetinde, Hitler'in yeni askerî araçların kullanımıyla elde edebileceklerini küçümseme eğilimi gösteriyordu.

Hitler'in istikbale ilişkin planlarını açık etmesinin ardından, Brauchitsch ağustos ayı başlarında bütün kıdemli generalleri toplantıya çağırdı. Beck'in bir muhtıra taslağı hazırladığını söyleyip, onların da kabul etmesi durumunda bunu Hitler'e göndermeyi teklif etti. Ardından Beck muhtırayı okudu. Muhtırada

Alman politikasının, özellikle de "Südetler gibi küçük bir mesele sebebiyle" savaşa girme riskinden uzak tutulması gerektiği savunuluyordu. Alman kuvvetlerinin güçsüzlüğüne ve karşısına dizilebilecek müşterek kuvvetlere denk olmadığına dikkat çekiliyor; Birleşik Devletler'in, şayet doğrudan bir rol oynamayacak olsa dahi, Almanya'nın rakiplerini silah ve teçhizatla destekleme eğiliminde olduğuna vurgu yapılıyordu.

Rundstedt toplantıya tanıklığını bana şu sözlerle anlattı: "Beck muhtırayı okumayı tamamladığında Brauchitsch ayağa kalktı ve muhtıra Hitler'e gönderilmeden önce, toplantıda mevcut olanlar arasından kimsenin herhangi bir itirazı olup olmadığını sordu. Kimse itirazda bulunmadı ve böylelikle muhtıra verildi. Muhtıra, Hitler'in büyük bir hiddete kapılmasına neden oldu." Zıtlaşmayı Beck'in görevden ayrılması ve ondan boşalan yeri Halder'in alması takip etti.

Bu durum, muhalefetin kısa bir an için zayıflamasına yol açtı. Lakin Çek-Slovak krizi eylül ayında doruk noktasına ulaştığında, Brauchitsch Hitler'e Alman ordusunun henüz savaşa hazır olmadığını söyleyip, taleplerinde bir çatışmaya mahal verecek kadar ısrarcı olmamasına dair onu ikaz etti. Hitler'den ziyade selefinin çizgisini benimseyen Halder de Brauchitsch'e destek oldu ki, bu da Hitler'e Alman askerî teşkilatındaki kenetlenmeyi kolayca gevşetemeyeceğini gösterdi. Halder askerî hususlarda daha tutucu bir ekole üyeydi, lakin siyasi hususlarda o da Beck gibi oldukça ileriye dönük düşünüyor ve Almanya'nın istikbaliyle kumar oynanmasını arzu etmiyordu. Yeni Kara Kuvvetleri'nin henüz hâlâ hamken bir güç testine tabi tutulmasından o da kaygı duyuyor ve bundan kaçınmak istiyordu. Hitler'in ihtiyat telkinleriyle dizginleyemeyeceğinin aşikâr bir hâl almasıyla birlikte Halder, Hitler'in politika ve rejimine karşı gerçekleştirilecek askerî isyan planlarına odaklandı.

Lakin İngiliz ve Fransız hükûmetleri savaşa yahut Çekoslovakya adına çatışmaya girme riskini almaya daha da hazırlıksızdı.

Böylelikle Hitler, Südetler bölgesi üstündeki taleplerini Münih'te[19] pek az güçlükle elde etmiş oldu.

Bu zaferin coşkusuyla Hitler'i dizginlemek daha da zorlu bir hâle geldi. Hitler bir sonraki baharda Münih Antlaşması'nı ihlal edip, ani bir darbeyle bütün Çek topraklarını işgal etti. Ardından ise hız kesmeyip, Danzig'i geri vermesi ve Almanya'ya Leh Koridoru'ndan Doğu Prusya'ya geçecek bir harici demir ve araç yolu inşa etmesi hakkı tanıması için Polonya'ya baskı yapmaya başladı. Hadiselere kendinden gayrı kimsenin nazarından bakamayan Hitler, bu sınırlı taleplerin, teklifin yapıldığı konjonktür içerisinde ılımlı görünüşlerini yitirdiğini anlayamadı. Polonyalılar bu tür yeniden düzenlemeleri dikkate almayı reddedip, İngiltere hükûmetinin destek teklifiyle daha da sertleştiklerinde, Hitler incinmişlik duygusuyla meseleleri niyet ettiğinden daha ileri götürüp, daha öne alacak kadar öfkelendi. Hâlâ Polonyalıların geri basmalarını ve itibarını kurtarmayı ummakla birlikte, şayet savaşın fazla riskli olmaması koşuluyla, savaşın riskini almaya daha meyilli hâle geldi.

Hitler bu hususta askerî liderlerine danıştığında, Brauchitsch Keitel'dan daha nitelikli bir yanıt verdi. Brauchitsch, rakip tarafın Polonya, Fransa ve İngiltere'yle sınırlı kalması durumunda, Almanya'nın savaştan "muhtemelen" lehte bir sonuç almayı umabileceğini düşünüyordu. Lakin Rusya'yla da savaşılması durumunda kazanma şansının yüksek olmadığını üstüne basa basa ifade etti. Bu sırada tartışmaları işiten Fransa'nın Berlin Büyükelçisi M. Coulondre, bunları haziran ayı başlarında hükûmetine iletti.

Brauchitsch'in bu husustaki şüpheleri ile İtalya'nın bir müttefik olarak değerine ilişkin küçümseyici yorumları, onun Kara Kuvvetleri'nin Nazileştirilmesine engel oluşundan hâlihazırda şikâyetçi olan daha taşkın Nazileri sinirlendirdi. Bu kişiler Brauchitsch'e karşı bir karalama kampanyası başlattı.

19 İngiltere, Fransa, İtalya ve Almanya arasında yapılan ve Çekoslovakya'nın Südetler bölgesinin Almanya'ya verilmesini öngören 29 Eylül 1938 tarihli Münih Antlaşması. (ç.n.)

Bu, kendisinin o vakit kamuoyu karşısında neden Führer'e güven beyan ettiğini ve ayrıca Tannenberg'de (bunlar her ne kadar savunmaya yönelik bir mahiyette dile getirilebilecekse de), Polonya'ya karşı kulağa tehditkâr gelen düşünceler dile getirdiğini açıklamaktadır. Lakin bu tür bir dil kullanmanın pek az tehlike içerdiğini düşünmesi doğaldır. Durumu askerî açıdan tartan hiç kimse, Rusya'nın tarafsız kalmasının sağlanması hâlinde İngiltere ve Fransa'nın, Polonya'ya verdiği desteği gerçekten savaş noktasına kadar götüreceğini tahayyül edebilecek gibi değildi. Zira stratejik durum, bunun için fazla umutsuz olacaktı.

Hitler böylelikle Brauchitsch'in Rusya hususundaki şartlarını yerine getirmeye ve bu ülkenin tarafsızlığını temin etmek adına mazide güttüğü siyaseti bütünüyle değiştirmeye mecbur kaldı. Siyasi bir U dönüşünün zaruret olduğunu kabul eder etmez, (İngiliz hükûmetinin aynı zaman zarfında Rusya'yla yaptığı görüşmelerde sergilediği tereddüt ve sürüncemeyle çarpıcı bir tezat teşkil edecek şekilde) hızla Rusya'yla bir antlaşma yapma arayışına girdi.

Askerî hesaplamalardaki mantık çerçevesine meydan okuyan İngiliz hükûmeti Rus-Alman paktının ilanına rağmen savaşmaya karar verip Fransızları da aynı yola itti. Lakin Polonya'nın istilası, bu hesaptaki yanlışın aşikâr bir hâl almasından evvel hâlihazırda başlamıştı. Böylelikle bir süreliğine bütünüyle harekâtın icrasıyla meşgul olan Brauchitsch ve Halder, kendilerini bütünüyle meslekî görevlerine vermek suretiyle kaygılarını bir kenara koyabildi.

Altında onların imzasını taşıyan harekât planı süratle başarı kazandı. Harekâtı sahada icra edecek olan komutanlara hareket serbestisi tanındı ve bu komutanlar, eski geleneğin en iyi niteliklerini teşkil eden inisiyatif ve esnekliği sergilemek suretiyle söz konusu kararın kıymetini kanıtladılar. Harekâtta esas rolü Rundstedt'in Güney Ordular Grubu oynadı. Rundstedt, Lehlerin savunma hattını yarmasının ardından Reichenau'nun yüksek hareket kabiliyetine sahip 10'uncu Ordu'sunu (mekanize tümenlerin çoğunluğu bu ordudaydı) Varşova'nın kuzeyine doğru çark ettirip, merkezdeki

ana Polonya ordularını çevirmeye sevk etti. Harekâtın sonucunda belirleyici olan bu hamle, Polonyalıların hâlihazırda güneydoğuya doğru çekiliyor olduğunu düşünen O.K.H.'nin 10'uncu Ordu'nun direkt Vistül'ün ötesine gönderilmesini emretmiş olmasından ötürü daha da dikkat çekicidir. Fakat Rundstedt ile kurmay başkanı Manstein, başlıca Polonya ordularının hâlâ Varşova'nın batısında olduklarını ve dolayısıyla Vistül'ün batısında kapana kıstırılabileceklerini hesap etmişti. Bölgedeki komutana bu seferlik kendi muhakemesi doğrultusunda hareket etme izni verildi ki, bu kararın isabetliliği kanıtlanmıştır – lakin bir sonraki harekâtta benzer bir can alıcı karar anı zuhur ettiğinde, Hitler kendi kararını dayatıp, böylelikle büyük bir kayba uğradı.

Polonya'da kazanılan zaferin Hitler üzerinde sarhoşluk verici bir etkisi oldu. Fakat bu sarhoşluk, Batı'da süratle barış sağlayamaması durumunda Doğu'da başına neler gelebileceğinin korkusuyla iç içeydi. Birbirini tetikleyen zafer sarhoşluğu ile korku, Hitler'in gözünü bir yandan daha da karartırken, diğer yandan onu yeni eylemlere yöneltti.

Polonya'daki zafer Brauchitsch ve Halder için böyle bir sarhoşluk getirmedi. Muharebenin tozu dumanı dağıldıktan sonra, kazanılan zaferin tuhaf sonuçları ile vaziyetin daha çetrefilli bir hâle gelmekte oluşunun tehlikelerini daha açık bir şekilde idrak ettiler. Harekât sona erdikten sonra, tekrardan ileriye yönelik düşünmeye başladılar. Hitler'in Batı'ya gerçekleştirilecek bir taarruzun Müttefikleri barış yapmaya daha gönüllü hâle getireceği düşüncesine (bu hususta bir isyan tasarlama noktasına gelecek kadar) karşı çıktılar. Lakin barış için elverişli koşulları sağlamak adına birkaç aylık eylemsizlikten daha uzun bir süre gerekiyor ve Müttefiklerin kış vaktinde savurup, Winston Churchill'in radyo konuşmalarında alenen dile getirdiği "savaşı başlatma" tehditleri, doğal olarak Hitler'in onlardan önce davranmaya kışkırtıyordu. Savaşın devingenliği, hadiseler silsilesinin iplerini gittikçe eline alıyordu.

Hitler'in 1940 Nisan'ındaki Norveç'i istilası, kendisinin evvelce planlanmamış olduğu saldırgan hamlelerinin ilkiydi. Nürnberg'de ortaya konulan delillerin açıklığa kavuşturduğu gibi, Hitler bu hamleye ikna ve provokasyonun müşterek tesiri altında ve arzudan ziyade korkunun etkisiyle sürüklenmişti. Hadisenin ikna ayağı, Nazi yanlısı bir Norveçli olan Vidkun Quisling'in savlarıyla baş gösterdi. Quisling, Norveç hükûmetinin rızası olsun yahut olmasın, İngilizlerin Norveç kıyılarını işgal edebileceği ihtimali üzerinde duruyordu. Böyle bir gelişmenin İngiliz ablukasının kıskacını daraltabileceği ve Alman denizaltı harekâtına engel teşkil edebileceğine ilişkin Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nın kaygısı da bu savları pekiştirdi. Söz konusu korkular, kasım ayı sonunda Rus-Fin Harbi'nin patlak vermesi ve İngilizler ile Fransızların Finlere yardım teklifinde bulunmasıyla daha da arttı. Zira Almanların zekice kuşku duydukları üzere, bu teklifte İskandinav yarımadasının stratejik kontrolünü elde etme maksadı saklıydı. Lakin Hitler hâlâ Almanya'nın, Norveç'in tarafsızlığından daha kârlı çıkacağını düşünüyor ve savaşın yayılmasından imtina ediyordu. Aralık ortasında Quisling'le bir araya gelmesinin ardından, Quisling'in Norveç'te bir siyasi darbe yapmak ümidini yerine getirip getiremeyeceğini görmek için bekleme kararı aldı.

Lakin Churchill'in ocak ayında tarafsız ülkeleri Hitler'e karşı savaşa çağıran güçlü bir radyo konuşması yapması tedirginliği artırdı. Bu sırada olası bir Müttefik hamlesine ilişkin diğer işaretler de artıyordu. İngiliz destroyeri *Cossack* 18 Şubat'ta Norveç sularına girip, Alman ikmal gemisi *Altmark*'ın taşıdığı İngiliz esirleri kurtarmak için bu gemiye rampa etti. O vakit başında Churchill'in bulunduğu Amiralliğin verdiği emirle gerçekleştirilen bu eylem, Hitler'i sadece zıvanadan çıkarmakla kalmadı. Hitler böylelikle, bir avuç esiri kurtarmak adına Norveç'in tarafsızlığını ihlal etmeye hazır olan Churchill'in, Almanya için hayati önem arz eden demir cevheri nakliyatını kesmek için bunu pekâlâ yapabileceğini düşündü.

Rundstedt görüşmelerimizden birinde bu bağlamda şöyle demiştir: "Churchill'in radyo konuşmaları Hitler'i öfkelendirir ve bunlar, Roosevelt'in gelecekte yapacağı konuşmalar gibi onu uyuz ederdi. Hitler, Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'yla istişare ederken, (bilhassa da Norveç hususunda) ilk hamleyi kendisinin yapmaması durumunda İngilizlerin yapacağını ve bu tür tarafsız bölgelere yerleşeceklerini defaatle savunmuştur." Görüşme sırasında kendisi de mevcut olan Amiral Voss, Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'ndaki tecrübesiyle Rundstedt'in anlattıklarını teyit etti: "İngilizlerin *Altmark*'a gerçekleştirdikleri taarruz, Hitler'de yol açtığı etki bakımından belirleyici olmuştur – Norveç taarruzunun fitilini ateşleyen şey budur."

Hitler, *Altmark* olayının hemen ardından General von Falkenhorst'u Norveç limanlarını ani bir taarruzla ele geçirmeleri öngörülen kuvvetleri hazır etmekle görevlendirdi. Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Raeder 23 Şubat tarihli bir toplantıda, "Hem bu trafiğin[20] hem de genel durumun bekası için en iyisi Norveç'in tarafsızlığının muhafaza edilmesidir," diye vurgulamış, lakin ardından şöyle demiştir: "Müsaade edemeyeceğimiz şey ise, daha önce de ifade edildiği üzere, Norveç'in İngiltere tarafından işgal edilmesidir. Bunun telafisi yapılamaz."

O vakit Norveç'ten gelen raporlar Quisling'in partisinin güç kaybettiğini gösteriyor; İngiltere'den gelen raporlar ise Norveç bölgesinde bir faaliyet planlandığına ve askerî birlik ile nakliye gemilerinin bir araya toplandığına işaret ediyordu. Hitler 1 Mart'ta, Norveç'e bir harekât yapılmasına yönelik emrini yayımladı. Akabinde Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı 9 Mart'ta hususa dair planlarını sunup, İngiliz çıkarmasının eli kulağında olduğuna dair raporların doğrultusunda harekâtın aciliyetine ısrarla vurgu yaptı. Deniz Kuvvetleri oldukça endişeliydi, fakat kendi hazırlıklarının tamamlanması da belirli bir süre alacaktı ve bu süre zarfında yapabilecekleri yegâne şey İngiliz nakliye

20 Demir cevheri trafiği. (ç.n.)

gemilerinin ortaya çıkması ihtimaline karşın denizaltılarını Norveç limanlarında alagarda yatmaya[21] yollamaktı.

Lakin Finlandiya'nın 13 Mart'ta teslim olmasıyla Müttefiklerin planları altüst oldu. Zira böylelikle Narvik'e çıkarma yapmak için öne sürecekleri bahaneden mahrum kalmışlardı. Amiral Raeder 26 Mart'ta Hitler'i görmeye gitti. Ona Norveç'e yapılacak bir İngiliz çıkarması tehlikesinin şimdilik azalmış olduğuna, fakat yeni bir bahanenin çok geçmeden bulunacağına ve demir cevheri trafiğini kesmek için yeni teşebbüslerin söz konusu olacağına dair görüş belirtti. "Almanya 'Weserübung' harekâtını icra etme ihtiyacıyla er ya da geç karşı karşıya kalacaktır." Dolayısıyla bunu çok geç olmadan, yakın zamanda yapmak akıl kârıydı. Hitler mutabık kalıp tarihi belirledi. O vakit hazırlıklar oldukça ilerlemiş olduğu için, bunları faaliyete geçirmeye yönelik dayanılmaz bir dürtü mevcuttu. Neredeyse aynı zaman zarfında Müttefikler de Norveç ve İsveç hükûmetlerine yeniden baskı yapmaya karar verdi. 5 Nisan'da Norveç sularına bir mayın kuşağı dökülecek ve Narvik'e çıkarılacak birlikleri taşıyan ilk konvoy 8 Nisan'da denize açılacaktı. Fakat mayın kuşağı harekâtı 7'si gecesine kadar ertelendi ve Alman istila kuvveti ertesi gün ikindi vakti denize açıldı.

Küçük müfrezelerden oluşan ve ekseriyetle savaş gemileriyle taşınan Alman kıt'aları, 9 Nisan gününün ilk saatlerinde Oslo'dan Norveç'e kadar uzanan bir güzergâh üzerindeki başlıca limanlara inip, bunları fazla güçlük çekmeden ele geçirdi. Akabinde yaşananlar, Müttefiklerin hazırlıklarının yapmış oldukları planlara nazaran bir hayli yetersiz olduğunu göstermiş ve karşı hamlelerin de başarısız olması Norveç'in tamamını Danimarka'yla birlikte Almanya'nın ellerine bırakmıştır. Almanlar bu fethi Batı cephesinden herhangi bir kuvvet kaydırmaksızın yahut

21 Denizcilik terimi olarak "alagarda" ifadesi sabit bir yerden halat yardımı almayarak sadece çapa atıp durmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla burada denizaltıların her an harekete geçecekmiş gibi kıyı açıklarında bekletildikleri vurgulanmakta. (ç.n.)

oradaki hazırlıkları herhangi bir kesintiye uğratmaksızın gerçekleştirmiş; dahası, harekât O.K.H.'nin değil, O.K.W.'nin idaresi altında icra edilmiştir.

Batı'yı istila planının nasıl şekillendiği müteakip bölümlerde anlatılmıştır ve burada özetlenmek için fazla karmaşıktır. (Planın ortaya çıkma sürecindeki daha ayrıntılı kişisel etkiler ve iç münakaşalara bir giriş olması açısından) şimdilik planın ana hatlarını tespit etmek ve yayımlanmasında belirleyici olan hususları göstermek daha yararlı olacaktır.

Almanların Batı'yı istilası, dünyaya şok-taarruzunun müthiş bir örneği gibi gözüktüyse de, asıl dikkat çekici husus planın inceliğiydi. Planın başarıya ulaşmasının temel şartı, hareket kabiliyetine sahip seçme birlikleri ihtiva eden sol kanattaki Müttefik ordularının, Belçika ve hatta Hollanda'nın derinliklerine çekilmeleriydi. Almanların panzer darbesi; ancak Müttefik sol kanadının bu tuzağa çekilip, âdeta bir uzuv misali yerinden çıkarılması sayesinde Müttefik hattının merkez-sol mevkiini derinlemesine ve belirleyici sonuçları olacak kadar seri bir şekilde yarabilmiştir. Dahası; Alman zırhlı tümenleri Manş kıyısına son sürat ilerleyip, Müttefik cephesinde bir cep oluştururken, Alman motorize tümenleri de cebin tamamı boyunca bir savunma hattı teşkil etmek için onları takip etmiştir. Bu taktiklerle asgari şoktan azami fayda sağlanmış ve taktik savunmanın gücünden taarruza yönelik bir destek mahiyetinde istifade edilmiştir. Zira böylelikle taarruz etmenin külfeti, dezavantajlarıyla birlikte, tuzağı kırmaya ve ayrılmış parçalarını birleştirmeye yönelik herhangi bir çabaya girecek Müttefik ordularına bırakılmış oluyordu. Stratejinin özünü teşkil eden şeyler işte bu tür inceliklerdir.

Müttefiklerin sol kanadını teşkil eden unsurların, (teçhizatının tamamını geride bırakarak Dunkirk'ten deniz yoluyla kaçmayı başaran kısım haricinde) etraflarını çeviren Alman kuvvetlerini yarmakta başarısız olmalarıyla birlikte kaderleri mühürlenmişti. Hitler şayet tozu dumana katarak ilerleyen panzer kuvvetlerine

(daha sonra masaya yatıracağımız sebepler nedeniyle) Dunkirk eteklerinde durmayı emretmeseydi, hiç kimse kaçamayabilirdi. Lakin Almanların yitirdiği bu fırsatın kısa vadede herhangi bir etkisi olmadı. Sol kanattaki Müttefik ordularının imha edilmesinin ardından geriye kalan kuvvetler, Fransa'daki geniş hattı güçlü bir taarruz karşısında tutmak için çok zayıf kalmıştı. Dolayısıyla bu birliklerin çökmesi henüz Alman darbesi inmemişken dahi matematik olarak olasıydı. Almanlar 1914'te Fransa içlerine doğru çark edip, rakip orduları tek ve devasa bir çember içerisine almayı hedeflemiş, lakin bu çabanın olanaklarına kıyasla fazla büyük olduğu görülmüştü. 1940 yılında ise Alman komutanlığı dışa doğru bir kavis çizmek suretiyle düşman orduların bir kısmını bütünden ayırmaya odaklandı ve bu parçalama süreci, nihayetinde düşmanın bütünüyle yutulmasıyla sonuçlandı.

Fakat Alman kuvvetleri, aynı Napolyon'un yaptığı gibi, geriye kalan sorunla başa çıkmakta afalladı. Bu sorun, İngiltere'nin devam eden mukavemeti ve fethedilmezse yahut fethedilene kadar sebep olacağı sürekli belalardı. Wehrmacht hazırlıklarını kıta anakarası içinde savaşmaya ve söz konusu olanlara kıyasla daha kademeli gelişmesi beklenen bir olaylar silsilesine göre yapmıştı. Lakin öngörülenden çok daha fazlasına teşebbüs etmeye ve çok daha fazlasını elde etmeye sevk edilmesinin ardından, Alman Silahlı Kuvvetleri şimdi büyük çaplı bir deniz aşırı harekât için icap eden nakliye vasıtaları ile teçhizattan yoksun bir biçimde, hazırlıksız yakalanmıştı.

Bu çıkmaz ile kıta anakarasındaki harekâtın tozu dumana katan başarısınca teşkil edilen müşterek etki, Nazi inancına içkin olan, Napolyon'un ayak izlerini takip edip, onun Rusya seferini tekrar etmek eğilimine cesaret verdi. Brauchitsch ve Halder, Hitler'in Napolyon'un başaramadığını başarma hırsını dizginlemeye çalıştı, lakin şimdiye dek kazanılan başarıların boyutları, bir ılımlılık politikası dayatmayı onlar için daha da zorlaştırmaktaydı. Dahası, Rusya'nın kolayca fethedileceğine dair Nazi görüşünden

uzak olsalar da, Rusya'nın sahip olduğu güce ilişkin değerlendirmelerinin nisbî yüksekliği, onları bu güç daha da artmadan evvel önünü almak gerektiğini kabul etmeye daha da meyilli kılıyordu.

Tasarladıkları plan 1940'takiyle aynı temeldeydi. Sovyet cephesi zayıf noktalarından aşılacak, Kızıl Ordu unsurları büyük parçalar hâlinde bütünden koparılacak ve bunlar etraflarına örülen ağdan çıkmak için taarruz etmeye zorlanacaktı. Hedef, Rusların silahlı gücünü Alman sınırına yakın muharebelerde yok etmek ve hepsinden önemlisi, taarruzları karşısında ricat eden bozulmamış bir orduyu takip ederken Rusya'nın içlerine doğru çekilmekten kaçınmaktı. Uçsuz bucaksız cephenin, yarma taarruzlarının icrasına Batı'dakine nazaran daha fazla alan sağlıyor olması bakımından Rusya'daki koşullar bu tasarıya uygun; lakin cephenin yarılmasının ardından düşmanın çivilenebileceği Manş Denizi gibi doğal duvarlardan yoksunluğu bakımından ise uygunsuzdu.

Alman planı, düşmanı ceplerde kıstırmak suretiyle, (Rus liderlerin baştaki aşırı özgüvenlerinin de yardımıyla) topyekûn zafere kaygı verici şekilde yaklaşan bir dizi büyük zafer kazandı. Zırhlı taarruz kolları cepheyi derinlemesine yarıp, Rus ordularından büyük parçalar kopararak bunları tecrit etmekte başarılı oldu ki, bunlara Kızıl Ordu'nun en iyi eğitim ve teçhizata sahip birliklerinin tehlikeli büyüklükteki bir bölümü de dâhildi. Lakin her şey göz önünde tutulduğunda, Rusya'daki arazi derinliğinin sebep olduğu dezavantaj, Rusya'daki arazinin geniş olmasından kaynaklanan avantaja ağır basmıştır. Zira bu derinlik Ruslara imhadan kaçınmak için ricat edebilme fırsatı vermiş ve söz konusu dezavantajın ağırlığı, harekât ilerledikçe artma eğilimi göstermiştir.

Bir başka dezavantaj ise, Alman taarruzlarının başarı sağlamasında büyük ölçüde belirleyici olan zırhlı kuvvetlerin azlığıydı. 1940 yılında Batı'da kazanılan zafer, esas itibarıyla Alman ordusunun oraya sevk ettiği 150 adet alelade tümenin yolunu açmak için kullanılan 10 adet panzer tümeninin taarruzlarıyla elde edilmişti. 1941 yılında Rusya'nın istilası için panzer tümenlerinin

sayısı 21'e çıkarılmış – lakin bu ancak her tümendeki tank sayısının yarıya indirilmesiyle sağlanmıştı. Hareket kabiliyetine sahip tümenlerin sayısındaki artışla sağlanan daha yüksek manevra imkânları böylesine geniş bir cephede önem arz ediyor, buna mukabil azalan ateş gücü ise istilanın ilk safhaları için pek bir şey fark ettirmiyordu. Şüphesiz, bu tümenlerdeki tank sayılarının azalmasıyla artan piyade oranı, tutucu ekolden gelen generallerce hoş karşılandı. Zira böylelikle elde edilen araziyi elde tutmak için daha fazla askere sahip olacaklardı. Lakin sınırlı ateş gücü, harekâtın ileriki safhalarında daha ciddi bir etken hâlini aldı. Zira Almanlar büyük şehirlere yaklaşırken daha yoğun bir savunmayla karşı karşıya kalmaya başlamışlardı.

Almanların zafer beklentilerinin çarpıp dağıldığı "kayalıklar" bunlardı. Bu tür hedeflere yaklaştıkça, gerçekleştirecekleri taarruzların istikâmetleri daha belirgin hâle geldi ve aldatma manevraları icra etmek için daha az alanları kaldı. Hitler'in nicedir fayda sağlayan dolaylı tutum stratejisini uygulamaya yönelik içgüdüsü, gözlerinin önünde bu tür büyük ödüllerin belirmesiyle birlikte onu terk etti. Moskova onun için Napolyon için olduğu kadar ölümcül bir mıknatıs hâline geldi.

Alman ordularının Dinyeper Nehri'nin batısında, Rus ordularını nehrin öte tarafına çekilemeden yok etmeyi hedefleyen kesin bir zafer kazanma hedeflerini gerçekleştirmekte başarısız olmalarıyla, Alman liderler bir sonraki hedeflerinin ne olacağına yönelik bir fikir ayrılığına düştüler. Bunu uzun bir tartışma izledi. Brauchitsch ve Halder Moskova'ya yürümek istiyor, Hitler ise güneye dönüp Ukrayna'yı temizlemeyi arzu ediyordu. Güneye dönme fikrine diğer generallerin de destek vermeleri Hitler'in Ukrayna'yı alma kararını pekiştirdi. Lakin Kiev çevresindeki düşman kuvvetlerinin fevkalade bir şekilde çembere alınıp imha edilmelerinin ardından Hitler orijinal taarruz eksenine geri döndü. O vakit artık kışın kapıda olmasına rağmen hem Moskova'ya hem de Ukrayna üzerinden Kafkasya'ya doğru taarruzu

sürdürmeye karar verdi. Ekim ayı başlarında Moskova'nın ele geçirilmesine yönelik taarruzun son aşamasının başlamış olduğunu ilan ederek itibarını kumar masasına koydu.

Taarruzun açılış safhası göz kamaştırıcı bir zafere sahne oldu. 600.000 Rus, Bock komutası altındaki ordular tarafından icra edilen bir çevirme manevrasıyla Vyazma çevresinde kapana kısıldı. Fakat bu ordular çevrildiği vakit ekim ayının sonu gelmiş, kış bastırmış ve zaferden elde edilebilecek avantaj Moskova yolunda çamura batmıştı.

Hitler yeni çabalar gösterilmesini isteyince, daha yüksek rütbeli komutanlardan bazıları orduların geri çekilip, kışın geçirilmesi adına güvenli bir savunma hattı oluşturmalarını öğütledi. Askerler bu hatta hem hava şartlarından hem de düşmandan korunabilirlerdi. Lakin Hitler bu tür ihtiyat telkinlerine kulak asmadı. Dahası; Brauchitsch, Halder ve onların yanı sıra Bock; Moskova'ya doğru azimle taarruz edilmesi eğilimindeydi – zira bu isimlerin Hitler'i bu çizgiye gelmeye ikna etmek adına çektikleri bunca zorluk ve yaşadıkları bunca gecikmenin ardından frene basmakta gönülsüz olmaları normaldi. Böylelikle kasım ayında Moskova'ya yönelik bir başka büyük teşebbüs yapıldı. Lakin hedefin aşikârlığı ile taarruzların bir noktaya doğru yönelmesi, Rusların ihtiyat birliklerini her bir tehlikeli gelişmeyi frenleyebilecek şekilde yoğunlaştırabilmelerini kolaylaştırdı. Brauchitsch'in sorumluluğu ise (sembolik kısmı hariç) sona erdi, zira taarruzun bu ileri aşaması Hitler'in emirleriyle icra edildi. Aralık başında Moskova önlerinde yaşanan nihai başarısızlık, güney sektöründe Rostov'daki ricatla birleşince, Brauchitsch'in görevden alındığı ve Hitler'in "sezgilerini dinlemeye" karar verip, Şubat 1938'de Blomberg ile yollarını ayırdıktan sonra üstlendiği silahlı kuvvetler yüksek komutanlığına ilaveten bu kez de kara kuvvetleri yüksek komutanlığını üstlenmeye karar verdiği resmî olarak duyuruldu.

Brauchitsch'in yerine Hitler'in geçmesi, askerlerin, stratejiyi ve askerî politika meselelerini tayin etmek iddialarındaki nihâi

yenilgilerini tescilledi. "Bohemyalı Onbaşı" bundan böyle generallere kendi alanlarındaki hususlarda buyruk verecek ve onların tavsiyede bulunmak yahut protesto etmek için sınırlı güçleri olacaktı. İcrada isteksiz olanlar iyi icraat yapamazlar.

Dittmar sohbetlerimizden birinde bu dönüşümü şöyle dile getirdi: "Polonya, Batı ve Balkan seferleri ile Rus seferinin ilk safhası O.K.H. tarafından ve O.K.W.'nin görece düşük müdahalesiyle icra edildi. Hitler'in operasyonların idaresini doğrudan ele almaya yönelik ilk teşebbüsü Kiev Muharebesi'nde gerçekleşti. Bunu, Rus seferini kıştan evvel bitirmenin elzem olduğunu söyleyerek gerekçelendirdi. O andan itibaren O.K.H. gittikçe, hakikatte Hitler'in ta kendisi olan O.K.W.'nin güdümü altına girdi."

Dittmar sözlerine bir başka mühim gelişmenin etkisi üstünde durarak devam etti: "Hitler, O.K.H.'nin sorumluluk alanının Rusya'yla sınırlandırılması gerektiğine ve savaşın diğer bütün harekât sahalarının idaresini O.K.W.'nin alması gerektiğine karar verdi. O.K.H. bunun sonucunda savaşı bir bütün olarak takip edemediği gibi, görüş açısındaki bu daralma, stratejik hatalar karşısında itiraz etme kabiliyetini de gittikçe güçsüzleştirdi. Sorumluluk ve ilgi alanlarının O.K.W. ve O.K.H. arasında taksim edilmesi, Alman planlamasında ölümcül bir zafiyet teşkil etti.

"Bunun neticeleri hakkında Halder'den birçok şey işittim. Hitler'in, stratejinin bütün kurallarını görmezden gelmediğinde dahi, onlara yine de fazla itibar etmemeye meyilli bir mistik olduğunu söyledi.

"Hitler sağduyu ve bilginin hiçbir şey; zafere dair sarsılmaz inanç ve hedefin amansızca takibinin ise her şey olduğuna inanıyor ve bunu telkin ediyordu. Zaman ve mekân hesaplarının, kişinin düşman kuvvetleri karşısında kendi kuvvetlerini dikkatle tartmasının yerini mistik varsayımlar aldı. Bütün hareket serbestisi yok edildi. En kıdemli komutanlar bile dayanılmaz bir vesayete tabi oldu."

Öte yandan, seçkin genç generallerden bazıları, özellikle de savaştan hemen önceki dönem sırasında olanların üstlerinin

suçu olduğuna inanıyor ve bilhassa Halder'i eleştiriyordu. O ve Brauchitsch'in Hitler'e karşı yeterince sert davranmadıklarını, ikisinin de gerçek ödevlerini yerine getirmediğini düşünüyorlardı. İçlerinden biri bu hususta şöyle demiştir: "Alman subayların kahir ekseriyetinin yalnızca teknik birer zanaatkâr oldukları doğrudur. Bu, Wehrmacht'ın fazla aceleye gelen genişlemesi nedeniyle etraflı bir eğitimden geçemeyen Genelkurmay subayları için de geçerlidir. Halder'in önde gelen operatör bürokrat olduğu bir operatif 'bürokrasi' yaratılmış ve bu sistem, pek az büyük asker yahut seçkin şahsiyete gebe kalmıştır."

Eski genelkurmay sistemi, hem kurum içerisinde inisiyatifi teşvik etmek hem de mensuplarına daha geniş bir bakış açısı vermek bakımından daha iyi bir şekilde tasarlanmıştı. Batılı Güçler ise, savaşın tekerrür etmeyeceğini garantilemek adına 1919 yılında Büyük Genelkurmay'ın lağvedilmesini dayattı. Lakin Büyük Genelkurmay, Hitler gibi bir adamı dizginlemekte Büyük Genelkurmay'ın yerini alan daha teknik ve gayrisiyasi yapıdan daha etkili olabilirdi ki, bu da ironiktir.

5

ERKEN ZAFERİN MİMARI – GUDERIAN

HİTLER'İN savaşın birinci yılındaki fetihleri, Avrupa haritasında muazzam lakin geçici bir değişikliğe yol açtı. Bunların sonuçları, dünya tarihini temelli olarak değiştirdi. Bu çığır açan değişikliklerin mimarı Hitler'den ziyade Guderian'dı – zira Alman zırhlı kuvvetlerini var eden, hızlı hareket kabiliyetine sahip bu tür kuvvetlerle icra edilecek derin stratejik yarmaların potansiyelini kavrayan ve söz konusu kuvvetleri bunu tatbik etmek üzere eğiten vizyonun sahibi oydu. Dahası, tarihte nadiren görüldüğü üzere, bu örnekte, yaratıcı aynı zamanda nihaî sonucu alan uygulayıcı oldu. Zira Sedan'daki yarmayı icra eden ve bunu müteakiben Manş Denizi ile İsviçre sınırlarına ulaşıp Fransa'yı çökerten tank taarruzlarına komuta eden kişi Guderian'dı.

Guderian olmasaydı, dünyayı değiştiren bu darbelerin indirilmesi pek de muhtemel olmazdı. Hitler her ne kadar bu yeni askerî tekniğin değerini fark edecek vizyona sahip olsa da, buna ilişkin idrakı Guderian'ınki kadar mutlak değildi. Dahası, bunun sunduğu devrim niteliğindeki olanakları, ne bir kurum olarak Alman Genelkurmayı ne de en yukarıdaki generaller gözlerinin önüne getirebiliyorlardı.

Alman Genelkurmayı savaş öncesindeki yıllarda Kara Kuvvetleri'ni alışılageldik doğrultuda geliştirmeye, zırhlı kuvvetlerin sunduğu imkânlar ve sahada kullanım biçimlerine kıyasla daha çok ilgi gösterdi. Guderian bu "yeni modelin" inkişafı için çetin

bir mücadele verdi ve (her ne kadar onlarınki kadar uzun sürmediyse de) hemen hemen bu modelin savunucularının İngiltere'de karşılaştıkları kadar mukavemet gördü. Ayrıca, bu tür hızlı-hareket kabiliyetine sahip kuvvetlerin geniş çaplı stratejik taarruzlarda kullanılması (yani bu birliklerin orduları teşkil eden ana yığının önünden süratle ilerlemesi) fikrini benimsediğinde, kıdemli generaller buna büyük şüpheyle yaklaştı. İngiltere ve Fransa'daki meslektaşları gibi onların da zihinleri bu tür darbelerin belirleyici olabilecek potansiyellerinden ziyade tehlikelere odaklanmaktaydı.

Bu olumsuz bakış, Polonya'nın hızla istila edilmesinden sonra dahi Genelkurmay ile kıdemli generaller arasındaki egemenliğini sürdürdü ve söz konusu kişilerin Batı Avrupa'da bir taarruza girişilmesine dair muhalefetlerinde açıkça kendini gösterdi. Kuvvet hesabını geleneksel doğrultuda yapıyor ve Alman ordusunun belirleyici bir sonuç elde etmeye muktedir olduğuna hiçbiri inanmıyordu. Şayet yeğledikleri tutucu yöntemler uygulanmış olsaydı, bu görüşleri haklı çıkardı. Harekât planına ilişkin toplantıda, Guderian'ın öncü zırhlı tümenlerinin Ardenler'den geçtikten sonra Meuse Nehri'nde durup piyade yığınını beklemesine dair ısrarcı oldular. Nehrin, harekâtın dokuz yahut onuncu gününe kadar geçilemeyeceğini savunuyorlardı. Bu durumda Fransız Yüksek Komutanlığı'nın mevzilerini yeniden düzenlemeye ve ihtiyat birliklerini, Almanların geçiş yolunu tıkayacak şekilde bölgeye getirmeye bolca zamanı olacaktı.

Lakin Guderian Meuse'a vardığı gün, yani taarruzun dördüncü gününde düşman mukavemetini aşarak nehrin karşı tarafına geçmeyi başardı. Ardından, üst komutanlığın devam eden kaygılarına rağmen, ikmal yollarını kesmek üzere Müttefik ordularının 260 kilometre gerisine sarktı. Taarruzun on birinci gününde ise Manş kıyılarına ulaşıp, Müttefik ordularının sol kanadını bütünden ayırdı. Bu yıldırım darbesi âdeta harekâtın sonucunu belirledi.

Önde gelen askerî müşavirlerinin çekinceleri karşısında Guderian'ın gözü pek hamlesini desteklemiş olan Hitler dahi

Guderian'ın mülhem cesaretine ayak uyduramadı. Eğer Hitler dur emri vermeseydi, Guderian İngiliz ordusunun Dunkirk'ten kaçmasını önleyecekti. Savaşta nihaî bakımdan can alıcı neticelere yol açan bu müdahalenin kısa vadede ise herhangi bir tesiri olmadı. Zira Fransız orduları bu ilk darbeyi yiyip, sol kanatlarını bütünüyle yitirmelerinin ardından bir daha toparlanamadı. Dahası, geriye kalan Fransız ordularının ve bizzat Fransa'nın çöküşüne neden olan belirleyici darbe, Guderian'ın Aisne Nehri'nden İsviçre sınırına doğru yaptığı süratli taarruzdu.

Heinz Guderian 17 Temmuz 1888'de Kulm kentinde dünyaya geldi. Friedrich ve Clara Guderian'ın iki oğlundan büyük olanıydı. Cermenî bir karakterde olmayan Guderian soyadının, Ren Nehri ağzındaki bir adada bulunan Felemenk köyü Gouderjan'dan geldiği varsayılmaktadır. Babası o vakit bir Pomeranya Jäger [Avcı] taburunda subay olan Heinz'ın kendisi de orduya katılınca bu türdeki bir Hannover taburuna atandı. Bu tür birlikler, İngiliz ordusundaki "Hafif Piyade" yahut "Nişancı" alaylarına tekabül ederler. Bu sınıf, hareket kabiliyetine dayalı hususî geleneğinin daimi ve görünür bir hatırlatıcısı olarak, diğer piyadelerden daha hızlı bir tempoyla intikal eder ve talim yapar. Seri harekete dayalı zırhlı savaşın İngiltere'deki ilk üç müjdecisinin Piyade yahut Nişancı alaylarından gelmesi önemli bir tesadüftür – bu, eğitim geleneğindeki bilinçaltı bir güdünün tezahürüdür. Birinci Dünya Savaşı'ndaki siper çıkmazı tecrübesi, hareket kabiliyetinin yeni taktik ve vasıtalar aracılığıyla diriltilmesi ihtiyacına ilişkin, diğerlerinin olduğu gibi Guderian'ın da zihnini etkilemiştir.

Versay Antlaşması Almanya'yı tank bulundurmaktan men etmişti. Böylelikle Guderian'ın tanklara yahut kullanımlarına ilişkin herhangi bir doğrudan tecrübe edinebilmesinden önce aradan uzun bir zaman geçti. Lakin konu hakkında yazılanları gayretli bir şekilde etüt ederek bilgi topladı. Guderian bu husustaki gelişimini bana şu sözlerle anlattı: "Tanklara ilgim ilk kez 1922 yılında, eski Reichswehr Bakanlığı'ndaki *Inspektion der*

Kraftfahrtruppen'a (Motorize Birlikler Müfettişliği) tayinimle başladı. Bu tarihten itibaren Birinci Dünya Savaşı sırasındaki tank tecrübesi ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yabancı ordularda bu hususta yaşanılan gelişmeler üzerinde çalışmaya başladım. Neticede 1928 yılında tank taktikleri muallimliğiyle görevlendirildim. Dinleyicilerim Berlin'deki, istikbalde *Panzer-schule*'ye can suyu olan *Kraftfahr-Lehrstab*'da (Motorlu Nakliye Eğitim Karargâhı) bir araya gelen çeşitli sınıflara mensup subaylardı. Müteakip yıllarda tank birliklerinin teşkilat ve taktiklerini kuramsal temelde geliştirdim ve bu teorik meşgalenin sonucunda, şayet Almanya'nın özgür kalması durumunda Panzer tümenleri tesis etmeyi gaye edindim." Fransız ve İngilizlerin Birinci Dünya Harbi'nin ardından tank savaşının geçmişi ve geleceğiyle ilgili yazdıklarını etraflıca etüt ettikten sonra, tankların piyade taarruzunun destekçileri olarak kabul edildiği hâkim Fransız doktrinini reddedip, o vakit İngiltere'de yayılmakta olan yeni doktrini benimsedi. Bu inanç, tankların kara kuvvetlerinde müstakil bir sınıf olarak istihdam edilip, bağımsız bir şekilde faaliyet göstermesi ve süvari sınıfının daha önceki asırlarda üstlendiği belirleyici rolü diriltmesiydi. Tankların rolüne ilişkin bu daha devrimci anlayış Guderian'ın terakkiperver zihni ile dinamik ruhunu cezbetti.

Guderian 1930 yılında Berlin yakınlarına konuşlu bir motorize tabur olan 3'üncü *Kraftfahr Abteilung*'un komutanlığına atandı. Bu komutanlıkta bulunduğu iki yıl boyunca taklit tank ve taklit toplarla taburunda bir tank keşif bölüğü, bir tank bölüğü ve bir tanksavar bölüğü oluşturdu. "Tanklar arasında telsiz irtibatı kurdum ve bundan iyi neticeler aldım." Çapları her ne kadar üç yıl önce İngiliz ordusunda teşkil edilen "Deneysel Zırhlı Kuvvet"inkine kıyasla daha ufak da olsa, bu deneyler de aynı doğrultuda pratik birer başlangıçtı. Guderian 1931 senesinin Ekim ayında General Lutz'un komutası altında Motorize Birlikler Müffettişliği'nin kurmay başkanlığına atandı. "Generalim düşüncelerimle bütünüyle hemfikir oldu ve onlara güçlü bir şekilde destek verdi."

Ocak 1933'te Hitler'in iktidara gelmesinin ardından, hususa yönelik yeni bir gayret geldi. "1934 Haziran'ında, istikbalde '*Kommando der Panzertruppen*' adını alacak olan *Kraftfahr-Kampftruppen* (Motorize Muharip Birlikler) Komutanlığı kuruldu. Bu komutanlığın kurmay başkanı oldum. General Lutz'un idaresi altında 1935 Temmuz'unda Munsterlager'da ilk kez bir panzer tümeni manevraları[22] icra ettik. Bunlar tam bir başarıyla sonuçlandı. Netice itibarıyla 1 Ekim 1935'de 1'incisi Weimar'da, 2'ncisi Wurzburg'da ve 3'üncüsü Berlin'de olmak üzere üç adet panzer tümeni kuruldu." 1'inci Tümen komutanlığına Korgeneral Baron von Weichs, 3'üncü Tümen komutanlığına Korgeneral Fessmann atandı. Lakin Guderian ise, o vakit hâlâ sadece bir albay olmasına rağmen, 2'inci Tümen komutanı oldu.

İngiliz Savaş Bakanlığı iki yıl önce nihayet daimî ve türünün ilk örneği olan bir tank tugayı oluşturmaya başladı. 1927-28 Deneysel Zırhlı Kuvvet vakasındakinin aksine, bu tank tugayının komutası, tanklar konusunda uzman olan Tuğbay[23] P.C.S. Hobart'a verildi. Hobart, hareket kabiliyeti hususuna dinamik bir anlayışla yaklaşan vizyon sahibi bir adamdı. Hızlı hareket kabiliyetine dayalı operasyonların icrası için gereken taktik yöntemler ve telsizle muhabereyi geliştirmek için pek çok şey yaptı. Ayrıca benim yaklaşık on yıldır savunmakta ve anlatmakta olduğum (bağımsız bir şekilde hareket eden zırhlı bir kuvvet tarafından icra edilecek) derin stratejik yarma kuramını pratikte denemek için çıkan fırsattan istifade etti. Lakin kıdemli askerlerden çoğu bu yöntemi kuşku ve reddiyeyle karşıladı. Ayrıca İmparatorluk Genelkurmay Başkanı Sir Archibald Montgomery-Massingberg, müteakip yıllarda bu tür pratikleri engelledi ve ilk tank tugayının bir zırhlı tümen şeklinde genişletilmesi böylelikle üç yıl daha geciktirilmiş oldu.

22 Bu tatbikatlar taklit araçlarla icra edilmiştir. (ç.n.)

23 İngiliz ordusunda Albay-*Colonel* rütbesinden sonra gelen *Brigadier*, general rütbelerinden biri olarak sayılmaz ve Tuğbay olarak adlandırılır. Bu rütbeden ise doğrudan tümgeneralliğe geçilmektedir. (ç.n.)

Söz konusu gösterinin İngiltere dışında ve özellikle de Guderian'ın fevkalade kavrayışlı zihninde daha büyük bir tesiri oldu. Alman ordusundaki askerî ataşelik günlerini, savaştan kısa bir süre önce anlatan Bulgar subayı Albay Khandyeff, Guderian komutasındaki panzer birliklerinin eğitimi üzerinde bilhassa durarak şöyle söylemiştir: "Zırhlı kuvvetlere inancı öyle bir boyuttaydı ki, aynı şevki komutası altındaki insanlara aşılayabilmek için büyük zahmetler çekti. Hem yabancı dildeki kitap ve dergileri getirtmek, hem de bunları kabaca tercüme ettirmek için bölgedeki bir öğretmene kendi cebinden para ödüyordu." Khandyeff sözlerini; "benim izah, Hobart'ın ise icra etmiş olduğu 'her hareketin', 'aynı bir tiyatro provası gibi kopyalanıp fiiliyata döküldüğünü,'" anlatarak sürdürdü. Ayrıca, "Bir tanksavar uzmanı ziyaretine gelip, tank kısıtlamalarından söz açınca" ve bu yeni yöntemlerin pratiğini eleştirmiş olan İngiliz generallerin görüşlerini alıntılayınca Guderian'ın şöyle diyerek onu sabırsızlıkla başından savdığını anlattı: "Bu eski ekoldür ve hâlihazırda eski tarih olmuştur. Ben yeni adama, Hobart'a inanıyorum." Bu söylenenleri sonradan Guderian bizzat doğrulamıştır: "Albay Khandyeff'in anlattıkları doğrudur. 1935-36 yılından, Würzburg'daki 2'inci Panzer Tümeni komutanı olduğum günlerden bahsetmiştir."

Lakin zırhlı kuvvetin, kendi başına geniş çaplı taarruzlar icra edecek bağımsız bir stratejik güç olarak kullanımına ilişkin yeni konsepte Alman Yüksek Komutanlığı'nı ikna etmek zordu. Bu husustaki güçlü inancına karşın, Guderian'ın bu doktrini bütünüyle benimseyeceğini ilan ederken dikkatli olması gerekiyordu. Bu durum, bazı akranlarının kendisinin söz konusu doktrini 1939'a dek bütünüyle benimsemediğini düşünmelerine yol açtı. Lakin 1936'dan beri onunla yakın temas hâlinde olan ve onun komutası altında çalışan Manteuffel şöyle diyor: "Guderian başından beri panzer kuvvetlerinin stratejik kullanımından yanaydı. Savunmasız ve fazla açılmış kanatlarına yönelik herhangi bir olası tehlikeden korkmaksızın, düşman hatlarından derinlemesine

içeri sokulmalılardı. Panzer kuvvetlerinin bütün destek unsurlarının (piyade, topçu ve istihkâm) da benzer bir şekilde, paletli vasıtalarla nakledilmelerini planlamasının ve ikmal hizmetlerinin (yakıt, mühimmat ve istihkak) organik bir şekilde muharip birlikler bünyesinde toplanmasının nedeni buydu. Bu onlara, tümenin omurgasını teşkil eden tanklara eşlik etme ve onların hızına yetişme imkânı sağladığı gibi, aynı zamanda Guderian'a 3 ila 5 gün arası yetecek ikmal malzemesi temin ediyordu.

"Bazı durumlarda bu noktayı üzerine basa basa vurgulayamamış olabilir – zira daha yaşlı subayların çoğu bu yöntemlere alışamıyordu. Dolayısıyla bunları onlara daha kabul edilebilir bir şekilde sunmayı denemiş olabilir."

Zaferi getiren yeni teoriye karşı Alman ordusunda dahi ne denli ciddi bir direniş olduğu buradan anlaşılmaktadır. Guderian tabiatı gereği açık sözlü bir adam olduğu için, yüksek bir otorite karşısında görüşlerini gizlemek yahut dizginlemekte güçlük çekiyor, içgüdüsel olarak hakikati diplomasinin önüne koyuyordu. Büyük Opel motor fabrikalarında bir yönetici olan Mr. Nordhoff, von Fritsch'in başkomutanlığı döneminde kendisi ile diğer motor üreticileri temsilcilerinin ordu envanterindeki araçların bir sunumuna davet edilmelerini ve akabinde yaşananları Danimarkalı bir dostuma anlatmıştır: "Guderian gösterinin ardından Fritsch'in yanına gidip ona gösteriyi bir başarısızlık olarak addettiğini ve araçların amaçlarına uygun olmadıklarını söyleyerek hem subayları hem de sivil misafirleri dumura uğrattı. Sözlerini ise, 'Eğer tavsiyelerim dinlenmiş olsaydı, şimdiye gerçek bir zırhlı kuvvete sahip olurduk,' diye noktaladı."

Orada mevcut olanlardan kimisi, Guderian'ın yorumlarını, özellikle de birçok üst rütbeli subayın huzurunda yapılmalarından ötürü, son derece itaatsiz buldu. Fakat Guderian, yapmış olduğu yorumlara ilişkin bu görüşü işittiğinde şaşırmış ve yalnızca, "Krala karşı dâhi mutlak dürüstlük" şeklindeki 18. asırdan 20. asra uzanan eski Prusya geleneğini sürdürdüğünü düşünmüştü.

Guderian'ın bu geleneğe riayeti ile üstlerinin yine bu geleneğe karşı saygıları, bu davranışın o şartlarda mazur görülmesine yol açtı. Ayrıca silahlı kuvvetlerdeki bu yeni sınıfın liderlerini seçerken de uzmanlığa öncelik verildi ki, Guderian bu nedenle İngiltere'deki tank uzmanı akranlarına kıyasla daha şanslıydı. Guderian böylelikle kendinden daha rütbeli birçoklarının üstünden atlayarak, 1938 yılında Almanya'nın ilk zırhlı kolordusu olan XVI'ıncı Kolordu komutanlığına atandı. Kendisinin 4 Şubat 1938 tarihli tayini, Alman Yüksek Komutanlığı'ndaki çok daha büyük ve ani bir değişimle kesişmiştir. Bu değişiklik, General von Blomberg ile General von Fritsch'in eşzamanlı olarak görevden alınmalarıydı. Geçmişe bakınca, Guderian o günden bizzat "Kara Kuvvetleri'nin kara günü" şeklinde bahsetmektedir, fakat tarihsel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bir diğer harpte erken bir zaferin elde edilme şansı, Guderian'ın kolordu komutanlığıyla, iki en yüksek mevkili askerinin görevden uzaklaştırılmasıyla düşenden daha çok artmıştır.

O yaz Guderian'ın Beck'in yerine genelkurmay başkanlığına getirilmesi dahi düşünüldü. Lakin bu, daha sonra kendisine engel teşkil edecek sorunlar çıkardı. Tutucu ekolden gelen Halder'e karşı onu tercih edenlerin, kendisinin adaylığını ısrarla isteyiş şekli ile bunu takip eden hararetli tartışmalar, iki tarafta da kayda değer bir garez bıraktı. Böylelikle karşı tarafın onu bir "teknisyen" olarak nitelendirme ve dolayısıyla daha ileri seviyedeki harekât makamları için kalifiye olmadığını iddia etme eğilimi arttı. Rakipleri onu küçümseyerek, "Bir Harp Akademisi askeri" olmadığını söylüyor ve bunu öylesine sık tekrarlıyorlardı ki, birçok Alman generaliyle yaptığım konuşmalarda bunun genel olarak kabul gördüğünü keşfettim. Hakikatte Guderian 1913'te Harp Akademisi'ne girmişti. Eğitimi her ne kadar Birinci Dünya Savaşı'yla bölünmüş olsa da, savaş boyunca birçok kurmay görevinde bulunmuş ve 1918'de kesin surette bir kurmay subay olmuştu. Savaştan sonra Stettin'de gizlice kurulmuş olan küçük, idareten

teşkil edilmiş harp akademisinde yahut diğer adıyla kurmay okulunda üç yıl öğretmenlik yapmıştı. "Dolayısıyla kurmaylığın usulüne ve de kapsamına aşinaydım." Şayet Guderian genelkurmay başkanlığına uygun değildiyse, bu bilgisinden ziyade mizacından dolayıydı. Yine de, şayet bu göreve altı yıl sonra değil de 1938 yılında getirilseydi, kuvvetle muhtemel daha faydalı olurdu.

Bunun yerine 1938 Kasım'ında hem zırhlı hem de motorize birlikleri bünyesinde barındıran Çevik Kuvvetler Komutanlığı'na getirildi. Bu makam kendisine, bu tür kuvvetlerin genel müfettişi olmak suretiyle ilkelerini sahada uygulama imkânı verdi. Savaşa kalan dokuz aylık süre zarfında bu birliklerin gelişimi için bastırdıysa da, Kara Kuvvetleri'nin genel olarak modernize edilmesi adına fazla bir etki yapamadı. Kendi sorumluluk alanı söz konusu olduğunda bile, genelkurmayın çabalarını desteklemekten ziyade frenlemeye meyilli olduğunu gördü. Guderian bu dönemden bahsederken şöyle demiştir: "Feldmareşal von Brauchitsch zırhlı kuvvetler hususunda savaştan önce hâlihazırda feraset sergilemiş ve buna, Kara Kuvvetleri'nin motorize ve mekanize unsurlarını bünyesinde barındıran Leipzig'deki 4'üncü Ordular Grubu'nun komutanı olduğu vakit başlamıştır. Bunları tam olarak fiiliyata dökmemekle birlikte, mekanize harekât ve taktikler hakkında kendi fikirlerine sahipti. Halder ise bunun aksine eski ekole mensup mutat bir subaydı. Sadece elzem olanı yapmakla yetinir, fazlasıyla uğraşmazdı. Panzer tümenlerinden hiçbir surette hoşlanmıyordu. Piyade onun zihninde başat roldeydi ve sonsuza dek öyle kalacaktı."[24]

Savaş gelip çattığında yeniden muharip bir göreve dönme şansını içtenlikle karşılayan Guderian, Polonya'nın istilasında Bock'un "Kuzey Ordular Grubu"na bağlı bir zırhlı kolordunun

---

24 Sadece kayıt maksadıyla şunu belirtelim ki; Halder 1940 seferinin kritik önem arz eden Dunkirk safhasında, panzer taarruzunun yol açtığı durumdan istifade edilmesinin önemi hususunda Alman komutanlığının üst kademelerindeki diğer kişilerin hepsinden daha fazla feraset sergilemiştir. (L.H.)

komutanlığıyla görevlendirildi. Lakin tankların kahir ekseriyeti Rundstedt'in "Güney Ordular Grubu"na tahsis edilmiş ve Guderian başlangıçta kendini kolordusunda sadece bir zırhlı tümenle bulmuştu. Bu tümen (3'üncü), 1933 ila 1937 arasında İngiltere askerî ataşeliği yapıp, Guderian 1938'de kendisinin üstünden atlayarak Almanya'nın ilk zırhlı kolordusunun komutanı olana dek onun üstü olan Geyr von Schweppenburg komutası altındaydı. Her ikisi de güçlü irade ve görüşlere sahip olan iki adam çok geçmeden birbirine düştü. Bu ihtilaf, Guderian'ın Polonya harekâtının başında tek bir zırhlı tümene sahip olması ve bütün idarî düşüncesi ile sevk enerjisini bu tümenin üstünde yoğunlaştırmasıyla doğal olarak artış gösterdi. Bu koşullar altında tümen komutanının nüfuz alanına müdahaleden imtina etmesi güçtü ve Geyr sözünü sakınmadan ona kendi işine bakıp kolordu komutanlığının işlevleriyle ilgilenmesini söyledi. Lakin Danzig Koridoru'nun yarılmasının ardından Guderian bir zırhlı tümenle daha tahkim edildi. Elindeki iki zırhlı tümenle Doğu Prusya'dan Brest Litovsk'a, Polonya ordularının gerisinden güneye doğru derinlemesine bir hücum gerçekleştirdi. Bu ustalıkla icra edilmiş ölümcül bir darbeydi.

Müteakiben, tankçıların çoğu Fransa'ya karşı taarruzda kullanılacak zırhlı kuvvetlerin yüksek komutanlığının ona verileceğini umdu. Lakin Ardenler'den gerçekleştirilecek temel taarruz için "panzer grubunun" komutanlığının General von Kleist'a verilmesi, onlara eski ekolden gelen generallerin önyargılarının muvaffak olduğu düşündürdü. Lakin Guderian, panzer grubu bünyesindeki, taarruzun başını çekecek öncü kuvvetlerin – yani üç zırhlı tümenden müteşekkil güçlü bir kolordunun komutanlığıyla görevlendirildi. Guderian bu kuvvetle başarılı bir yarma harekâtı icra etti ve bundan, düşman hatlarının gerisine derinlemesine stratejik sarkma hayalini gerçekleştirmek için istifade etti ki, bu da rakip orduların irtibatını kesmek suretiyle mutlak zaferi getirdi.

Bu dramatik harekâtın hikâyesi İkinci Kısım'ın açılış bölümlerinde anlatılmıştır. Lakin burada Guderian'ın ilk amirlerinden ikisi hakkındaki görüşlerine yer vermek faydalı olacaktır. Bu görüşler, Rundstedt ve Kleist'a ilişkin kıymetli ilave bilgiler sağlarken, dolaylı yoldan da Guderian'ın kendisine sempati duyan üstleri olduğunu ve genellikle tasvir edildiği kadar "zor" bir ast olmadığını göstermektedir. "Feldmareşal von Rundstedt pek âlâ bir stratejik beyindi, belki de en iyilerimizdendi. Süvariyi zırhlı kuvvetlere tercih etse de diğerleri gibi onların yoluna taş koymadı. Karakterindeki şövalyelik, onun komutası altında hizmet vermeyi oldukça makbul kılıyordu. Astlarıyla hemfikir olmadığında dahi onların görüşlerini dikkate alır ve tartışmaya hazır olurdu. Görüşlerini, kendisinin dürüstlüğüne kıymet veren Hitler'e karşı dahi açıkça dile getirirdi. Feldmareşal von Kleist da soylu bir kişilikti. Savaşın başında panzerleri hiç sevmedi, fakat harekât sürecinde fikirlerini değiştirdi ve onları doğru şekilde görevlendirmeyi öğrendi."

Öyle görünüyor ki, Rundstedt ve Kleist askerlerle geçinmekte ve farklı görüşleri tartmakta Guderian'dan daha iyi ve yüksek komuta kademeleri için bu manada Guderian'dan daha uygundu. Savaş öncesinde Guderian'ın altında hizmet veren askerlerden bazıları, her ne kadar diğer hususlarda onu şevkle takdir etseler de, bana bu doğrultuda görüş bildirdi. Kendisinin karargâh heyetinde bulunmuş biri yine bu bağlamda şöyle söyledi: "Başkomutan gibi bir 'lider şahsiyetin' ihtiva etmesi gereken, çevresindekilerin duygu ve hassasiyetlerinin farkında olma ve bunları dikkate almaya yönelik psikolojik yetiden yoksundu." "Kendi emir yahut kararlarını vermeden evvel – şayet fikirleri onunkilerden farklılık gösteriyorsa – astlarını ve onunla aynı rütbeye sahip olanları sakince dinleme ve söylemenin eşiğinde oldukları şeyleri bitirmelerine müsaade etme kabiliyetine sahip değildi." "'Güçlü' bir biniciydi ve bu çerçevede başarılıydı, lakin klasik yarış 'atlarına' binen iyi biniciler için zaruri ve 'atın' ruhunu anlamak için elzem olan zihinsel ve psikolojik içgörüden yoksundu. Öte

yandan, zırhlı kuvvetler noktasında uzman bir lider ve teşkilatçı olarak ise vazgeçilmezdi."

Söz konusu ifadelerin sahipleri hakkaniyetli adamlar olsalar da, eski süvariler olduklarının ve ilk günlerden itibaren tank-taraftarı olanlardan Guderian'ın davranışlarına ilişkin benzer eleştiriler duymadığımın da not düşülmesi gerekir. Guderian süvari destekçilerinin mukavemetinden öylesine muzdarip oldu ki, eski süvarilerle iştigal ederken İngiliz ordusundaki Hobart gibi o da bilhassa tahammülsüzlük göstermeye meyletmiş olabilir.

Dahası, Fransa seferine ilişkin verileri eleyip ayırırken açıkça malum olduğu üzere, – belirleyici bir darbe hâline gelen – Sedan'daki yarmadan bütünüyle istifade edilmesi ağırlıklı olarak onun sayesindeydi ve kendisi olmaksızın stratejik bir karar hâlini alacak kadar sürdürülemezdi. Guderian'ın üstleri, hatta Hitler dahi, onun tayin ettiği rotayı kaygılı ve onu yavaşlatmanın mı, yoksa yavaşlatmamanın mı icap ettiğini düşünerek takip etti. Lakin Guderian "dizginleri eline" almıştı. Kendisini ancak Dunkirk'e giden son etapta frenlediler ve bu "dur emri", her ne kadar Fransa seferinin kısa vadede sonucunu etkilemediyse de, İngiliz ordusu bu sayede deniz yoluyla kaçmayı başardı.

Rundstedt hakkındaki oldukça takdir edici sözleri, Guderian'ın bütün insiyakî sabırsızlığına rağmen üst komuta kademesinin sorunlarına ilişkin bir kavrayışa ve bunun yanı sıra ruhsal zenginliğe sahip olduğunu göstermektedir. Kendisinin söz konusu niteliği, bu yeni sınıfın ve yeni fikrin inkişafı için onunla birlikte çalışmış kişiler hakkındaki yorumlarında da aynı ölçüde belirgindir. (Ayrıca, İngiliz askerî düşüncesinden ne kadar çok şey öğrendiğini yazmasından ve kendisini bu düşüncelerden birinin "talebesi" olarak nitelendirmesinden de bellidir. Yeni bir fikri uygulamaya koymak suretiyle böylesine parlak zaferler kazanmış olan adamlardan pek azı fikrin kaynağını bu şekilde "teslim edebilecek kadar büyük adamdır" – özellikle de bu, kendisininkine cephe almış bir ülkedeki yabancı bir kaynaksa.)

Dahası, Guderian Rusya harekâtına ilişkin yorumlarında pek az kızgınlık sergiler. Bu daha da dikkat çekicidir zira asker arkadaşları, hatta tank sınıfının dışındakiler dâhi, 1941'in en ölümcül hatasının, Moskova'ya, aynı bir yıl önce Batı'da gerçekleştirdiği belirleyici taarruzlardaki gibi kesintisiz bir şekilde taarruz etmesine Yüksek Komutanlığın izin vermemesi olduğunu düşünmektedirler. Bunun hikâyesi on altıncı bölümde anlatılmaktadır.

Yine de, mezkûr vaziyet karşısındaki doğal hüsranına rağmen Guderian, özellikle de astlarıyla olan ilişkilerinde, daha soğukkanlı bir hâl aldı. Bu hususta Geyr von Schweppenburg'un şahitliği, özellikle de önceki sürtüşmeleri sebebiyle önem taşır. Geyr, Rusya harekâtından bahsederken şöyle dedi: "Benim zırhlı kolordum kendisinin zırhlı grubunun bir parçasıydı ve Moskova'ya kadar bu grubun öncü kuvveti ben oldum. Kurmay başkanının incelik ve hüneri ile Guderian'ın kendi nezaket ve iyi niyeti sayesinde örnek teşkil edecek bir şekilde birlikte çalıştık. Cephede her gün sert çarpışmaların yaşandığı altı ay boyunca tek bir kez bile münakaşa etmedik." Geyr, Guderian'ın "liderlik hususunda olgunlaşmasının" üzerinde durdu. Aynı görüşü, 1941 Seferi'nde kendisinin komutasında hizmet veren diğerleri de belirtti.

Lakin Guderian'ın tam da daha üst komuta görevleri için gittikçe daha uygun hâle geldiğini kanıtladığı sırada, bu fırsat, Hitler'le münakaşaya girmesiyle elinden sökülüp alındı. İroniktir ki, münakaşa ekseriyetle fazla gözü pek olmakla eleştirilen Guderian'ın ihtiyatta kuvvetli bir şekilde ısrar ettiği; Rusya'yı mağlup etmeye yönelik en büyük şansını ise Guderian'ın daha önceki taarruzunu durdurmak suretiyle kaybetmiş olan Hitler'in ise kışın ortasında Moskova'nın gerisine amansızca ilerlenmesini istediği bir vaziyette patlak verdi.

Guderian'ın daha açık olan anlatımını dinlemeden evvel bu "kavga" hakkında diğer generallerin söylediklerini dinlemiştim. "20 Aralık 1941'de, komutam altındaki 2'nci Panzer Ordusu'nun durumu hakkında ona bilgi vermek için Doğu Prusya'daki

karargâhında Hitler'le beş saatlik bir görüşmem oldu. Orduma verilen görev Moskova'yı güney ve güneybatı istikametinden çevirmek, ardından ise (Moskova'nın 480 kilometre ilerisindeki) Gorki'ye ilerlemekti. Birliklerin durumu ile ikmal imkânlarından ötürü bu görev yerine getirilemezdi.

"Hitler'i, sunduğum raporun doğruluğuna ilişkin ikna etmeye çalıştıysam da başarılı olamadım. Cepheden gelen raporların kendisine ulaşmadan evvel değiştirildiği izlenimini aldım ve kendisine harekât subaylarını azledip ön cepheden taze tecrübeye sahip subaylar atamasını tavsiye ettim. Görüşmeden sonra Hitler Keitel'a, 'Bu adam beni ikna etmedi,' dedi. Feldmareşal von Bock'un yerine Merkez Ordular Grubu'nun başkomutanlığını devralan Feldmareşal von Kluge birkaç gün sonra beni payladı. Tula'dan Susha-Oka mevkiine, yani 1941/42 Kışı'nın olağanüstü soğukluğuna rağmen tutulabilecek olan yarı tahkim edilmiş mevkiye ricatın sürdürülmemesine yönelik Hitler'in emirlerine uymadığımı söyledi. Von Kluge yanılıyordu – lakin Hitler'e verdiği rapor Hitler'i beni eve göndermeye ikna etmek için yeterli oldu. 25 Aralık 1941'de görevden alındım." Bu, Hitler'in zaferlerinin çoğunu borçlu olduğu adama yolladığı acımasız bir "Noel kartı" oldu. Lakin daha ağır bedeli ödeyen Hitler olacaktı.

Guderian, Stalingrad'daki ezici Alman bozgununun ardından Hitler'in onu bu kuvvetleri yeniden teşkilatlandırma ve âdeta yeniden yaratma göreviyle Panzer Kuvvetleri Genel Müfettişi olarak tekrardan göreve çağırdığı 1943 Şubat'ına kadar kızakta bekletildi. 1943 Temmuz'una gelindiğinde panzer tümenleri yeniden inşa edilmiş ve asıl güçlerinin pek de altında olmayacak şekilde yeniden teçhiz edilmişti – ve ardından, son kurşunu olan Kursk harekâtında, (dalga dalga ilerleyen Rus taarruzlarına karşı mukavemeti sürdürme ihtimalini ölümcül surette etkileyecek şekilde) Hitler onları çarçur etti. "Benim operasyonlar üzerindeki etkim, defaatle söz konusu olduğu üzere, genelkurmayın aldığı

tedbirlerin zırhlı muharebenin imkânlarıyla bağdaşmadığı durumlarda ara sıra Hitler'e rapor vermekti."

Bir yıl sonra, yani Temmuz 1944'te Alman orduları Rusya'dan sürülmüş ve cephe çökmenin eşiğine gelmişken, Hitler, Guderian'ı genelkurmay başkanı olmaya çağırdı. Guderian'ın kariyerinin bu son safhası ile Almanya'nın ölüm-kalım mücadelesi, olay akışına en uygun düştükleri yedinci bölümde anlatılmaktadır.

Lakin bu bölümü, uzun bir zaman boyunca Guderian'la hizmet vermiş ve onun eserini değerlendirmek için bilhassa kalifiye olan iki önde gelen askerin, onun nitelikleri ve etkisine ilişkin bana verdikleri hükme yer vererek sonlandırmak uygun düşer. Kendisini çok fazla takdir ettikleri için onu sınırsızca öven birkaç kişiyle tanıştım, fakat eleştirel zihne sahip adamlar tarafından verildikleri için bu iki hükmü alıntılamayı tercih ettim.

Bunlardan biri, Guderian'la münakaşalarından açıkça bahseden Geyr'ya ait. Lakin Geyr'nın değerlendirmesi özlü olduğu kadar da yerinde: "Alman Panzer Kuvvetleri varlığını %60 oranında ona borçludur. Hırslı, cesur, onu seven ve ona güvenen askerlerine karşı şefkatliydi; tez canlıydı, karar almakta süratli, subaylara karşı katıydı, gerçek bir karakter sahibiydi ve dolayısıyla düşmanı çoktu. Dobraydı, hem de Hitler' karşı bile. Bir öğretmen olarak iyi, detaycı, yenilikçidir. Şayet devrimci fikirler öne sürerseniz %95 oranla derhâl 'Evet' diyecektir."

Diğeri ise, daha genç ve harbin sonraki döneminde Panzer ordusu komutanlığı yapanların en parlağı olan Manteuffel'di. Kendisinin yargısı şöyleydi: "Orduya tankı ve operasyonel bir silah olarak tank kullanımını tanıtan kişi *Guderian'dı* (ve evvela bunu tek başına yaptı). Bunu yapan kesinlikle genelkurmay değildi. Savaş Bakanlığı'ndaki (Panzer Kuvvetleri Müfettişliği'ndeki) hizmet süremde Guderian'ın bu silahın kullanımı için verdiği mücadeleye pekâlâ aşinaydım. Bu yeni silah, kelimenin tam anlamıyla onun kişiliğinin mührünü taşır. Savaştaki başarıları onun sayesindedir.

"Tankların cepheyi yardıktan sonra düşmanın gerisine derinlemesine ve açıkta kalan kanatlarına aldırmaksızın sarkmasını barış zamanında evvela tek başına savundu. Sayısız seyahat ve konferansta – hatta gerçek tank komutanlarına dâhi, bu fikri enjekte etti.

"Şayet Guderian savaş sırasında teorilerini hayata geçirmekte her zaman başarılı olamadıysa, bunun nedeni tanklar hakkında hiçbir şey bilmeyen yahut pek az şey bilen daha yaşlı subayların güvensizliğine karşı vermek zorunda kaldığı mücadeleydi.

"Kendisi zırhlı kuvvetlerimizin yaratıcısı ve üstat-hocasıdır ki 'üstat' kelimesinin altını bilhassa çizmekteyim.

6

GÜNEŞTEKİ ASKER – ROMMEL

1941 İTİBARIYLA, diğer bütün Alman generallerin isimleri Erwin Rommel'inkinin gölgesinde kalacaktı. Albaylıktan feldmareşalliğe terfi süreciyle, içlerindeki en şaşırtıcı yükseliş ona aitti. Hem genelkurmay hiyerarşisi içerisinde yüksek bir mevki işgal edebilmek adına kalifiye olmaması, hem de uzun bir süre boyunca Avrupa dışındaki bir cephede vazife yapması nedeniyle, iki anlamda da bir yabancıydı.

Şöhreti, yalnızca kendi çabalarıyla değil, Hitler'in hesaplı tercihiyle maksatlı olarak körüklendi. Zira Hitler halkın savaş zamanında göz alıcı kişiliklere ihtiyaç duyduğunun farkına varmış ve bu amaç için, kendisine tehlike teşkil etmeyecek bir şekilde halk kahramanlarına çevirebileceği, "biri güneşte diğeri ise karda" olacak iki asker seçmeye karar vermişti. Afrika'daki Rommel güneş-kahraman, Finlandiya'daki Dietl ise kar-kahraman olacaktı.

İkisi de, Hitler'in ilgi odağını kendine saklamaya niyetli olduğu ana sahnenin yan kısımlarında sahne aldı. İkisi de, daha yüksek sevk ve idare makamları için rekabet etmelerine imkân verebilecek entelektüel kalibreden yoksun, lakin taktik başarılar için elverişli niteliklere sahip dinamik birer muharebe zabitiydi. İkisinin de Hitler için sadık birer vasıta olacağı kesin gibi görünüyordu. Neticede, Rommel tercih edilmesini haklı çıkarmak hususunda ikili arasından daha ziyade performans gösteren isim oldu. Lakin Hitler'in onun daimî sadakatine itimadı pek de

haklı çıkmadı. Rommel, Hitler'in bekası ile Almanya'nın bekasının bağdaşmadığını görünce ülkesini ön plana alıp, hamisinin aleyhine döndü.

Rommel, her ne kadar Hitler'in lütfuna çok şey borçlu olsa da, şöhretini evvela dinamik kişiliğiyle Hitler'in zihninde bıraktığı etkiye, ardından ise İngiliz hasımlarını, adını Hitler'in hesaplamalarının ötesinde büyütecek kadar etkileyebilmesine borçludur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında düşük rütbeli bir subay olan Rommel, 1917 tarihinde İtalyanlara karşı icra edilen Caporetto Taarruzu'nun ardından Almanya'nın en büyük madalyası *Pour le Mérite* ile taltif edilerek müthiş bir paye kazandı. Lakin meslekî bilgisi muharebe siciline denk görülmüyordu ve böylelikle savaş sonrasındaki Alman ordusunda kendisine ancak küçük bir görev verilmiş, istikbaldeki genelkurmayın seçkin çevresine girmeye uygun görülmemişti. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki yıllarda kendisinin bir Nazi hücum-kıt'asına liderlik ettiğine ilişkin hikâye ise Rommel'in itibarını partininkiyle ilişkilendirmek için propagandacılar tarafından üretilen bir efsaneydi.

Rommel'in fırsatı, kendisinin bir askerî öğretmen ve yazar olarak sahip olduğu yeteneklerle zuhur etti. Dresden'deki Piyade Okulu'nda 1929 yılından itibaren dört sene boyunca eğitmenlik yaptı. Dikkate şayan bir anlatım gücü vardı. Derslerini, savaştaki kişisel tecrübelerinden örneklerle anlatıyor, muharebe atmosferi ile kişisel inisiyatifin etkisini öğrencilerine canlı bir biçimde aktarıyordu. Ayrıca başlıca hususların göze çarpmasını sağlayan şematik haritalar çizmekte kabiliyetliydi. Piyade taktiklerine ilişkin bir kitap hâline getirdiği derslerini 1937 yılında yayımlattı ve eser Almanya ile diğer ülkelerde geniş bir okuyucu kitlesi buldu. Kitap, askerî literatürü ilgiyle takip eden Hitler'in de ilgisini çekti. Rommel böylelikle, 1938'de Südetler'de Hitler'e refakat eden tabura komutanlık etmek için seçildi. Hitler Rommel'in yeni askerî fikirleri tartışılabileceği, iç açıcı-yenilikçi bir asker olduğunu gördü. Rommel savaş çıktığında Hitler'in kişisel karargâhının

komutanlığına atandı. Bu da doğal olarak Hitler'le olan temasları ile fırsatını artırdı. Polonya seferinin ardından bir panzer tümenine komuta etmek istedi ve Hitler bu talebi karşıladı. Söz konusu hadise, Rommel'in doğru fırsatı bulmaya yönelik keskin duyusu ile onu sımsıkı kavramaya yönelik oportünizminin tipik bir örneğiydi. Zira kendisi harpten önce piyadeliğe öylesine düşkündü ki, tanklarla savaşa yönelik inancı vazedenlerin düşüncelerine karşı çıkmıştı. Lakin Varşova yolunda ışığı gördü ve zaman kaybetmeksizin onun "peşine takıldı."

7'nci Panzer Tümeni'nin başına getirilen ve Batı'ya yönelik taarruzda bu tümene komuta eden Rommel, kendisini bu göreve hazırlamak adına tank savaşına ilişkin kitapları etüt etti. (Kendisi, Afrika'da aldığı notlarda söz konusu teorinin İngiliz yazarlar tarafından nasıl "olağanüstü bir şekilde" açıklandığından bahsederek, İngiliz ordusunun yenilgilerini, İngiliz komutanların bu yazarların öğretilerini takip etmemiş oluşlarına yorar.) Rommel'in tümeni Meuse Nehri üstünden, Manş kıyılarını hedef alan yarma harekâtında başat bir rol oynadı. Bir sonraki safhada Somme'daki Fransız cephesini Abbeville ve Amiens arasından yarıp, Rouen civarından Sen Nehri'ne yönelik taarruza öncülük etti. Harikulade bir performans sergileyen bu birliğe, müteakiben basında genişçe yer verilmesi, tümenin akabinde "Hayalet Tümen" olarak adlandırılmasıyla sonuçlandı.

Hitler 1941 başlarında Mısır'ın istilasında İtalyan müttefiklerine yardım etmek için zırhlı ve motorize bir sefer kuvveti göndermeye karar verdi ve bu "Afrika Kolordusu'na" komuta etmesi adına Rommel'i vazifelendirdi. Afrika Kolordusu'nun Trablus'a vardığı vakit İtalyanlar sadece Mısır sınırından püskürtülmekle kalmamış, ayrıca müteakip kovalamacada orduları imha da edilmişti. Rommel kendisini karşılayan feci vaziyet karşısında yılmadı. Muzaffer İngiliz ordusunun küçük olduğunu biliyor ve büyük ihtimalle takatinin sonunda olduğunu tahmin ediyordu. Rommel, kolordusunun cepheye intikal eden ilk kısmıyla derhâl

taarruza geçti. Tank tekniği hususundaki tecrübesi hâlâ azdı, lakin şahane bir manevra sezgisi ile düşmana baskın vermeye yönelik doğal bir yeteneği vardı. İngilizleri dağınık ve tanklarının çoğu tamire muhtaç bir şekilde yakaladı. İcra ettiği taarruzların hızı ile cepheyi kuşatan toz bulutları, elindeki kuvveti olduğundan daha büyük gösterdi. Böylelikle İngilizleri Sirenayka'dan paldır küldür Mısır sınırının ardına geri püskürttü.

Rommel'in şanı sonraki on sekiz ayda sürekli arttı. Bunu, müteakip İngiliz taarruzlarını bozguna uğratmasına ve her şeyden ziyade, İngilizlerin, onun imhanın eşiğinde olduğunun zamansızca duyurdukları her vakitte giriştiği şaşırtıcı karşı taarruzlara borçluydu. İngiliz Sekizinci Ordusu askerleri, zamanla ona kendi komutanlarına duyduklarından daha büyük bir saygı duymaya başladı. Ayrıca Rommel'in ansızın kutudan fırlayan oyuncak palyaço misali performansı da mizah anlayışlarına öylesine hitap etti ki, bu takdirleri neredeyse müşfik bir hâl aldı. Rommel, Sekizinci Ordu'yu Gazala ve Tobruk arasında kademeli olarak bozguna uğratıp, ondan geriye kalanları Batı Çölü'nden Nil Deltası sınırlarına kadar kovaladığı 1942 Yazı'nda kariyerinin doruğuna ulaştı.

Ortadoğu'daki İngiliz Başkomutanı General Auchinleck, hırpalanmış olan Sekizinci Ordu'nun komutanlığını bizzat üstlenmek ve cesareti kırılmış olan birlikleri El Alameyn mevzinde nihaî bir savunma yapmak adına bir araya toplamak suretiyle bu kriz anında duruma müdahil oldu. Almanlar peş peşe icra ettikleri iki girişimde hüsrana uğrayıp geri püskürtüldü. Bu başarılı müdafaa, istilacıların muvaffakiyet olasılıkları bakımından ölümcül oldu.

Her ne kadar üçüncü girişimde başarılı olacağına dair hâlâ kendinden emin görünse de, zaman, yığınak yapmak sürecinde akıp gidiyor, bu sırada Rommel'in umutları da içten içe yitiyordu. İngilizler bu aralıkta yurttan gönderilen taze tümenlerle takviye edildi. Ayrıca komutanlar da değişti. Churchill takviye birlikler cepheye varır varmaz İngilizlerin taarruza kalkmasını istiyor, Auchinleck ise daha aklıselim davranıyor ve bu birliklerin

çöl koşullarına alışana dek beklemelerinde ısrarcı oluyordu. Neticede Auchinleck başkomutanlıktan alındı ve yerine Alexander getirildi. Sekizinci Ordu'yu ise Montgomery devraldı. Lakin ilk darbeyi vuran Rommel, yeni müdafaa planı karşısında afalladı ve akabinde inisiyatif el değiştirdi. Titiz hazırlıklarla geçen uzun – Auchinleck'in öngörmüş olduğundan daha uzun – bir aranın ardından Montgomery ekim ayında taarruza geçti. Taarruz fevkalade bir uçak, top ve tank üstünlüğüyle destekleniyordu. Buna rağmen bütün bir hafta sert mücadelelerle geçtiği gibi, Almanları kanatlarından çevirmek adına geniş bir manevra da söz konusu olmadı. Lakin Almanlar cepheye seyrek bir şekilde dağılmış, ayrıca Akdeniz'i geçen petrol tankerlerinin denizaltılarca batırılması nedeniyle ölümcül bir biçimde felce uğratılmıştı. Bu husus vaziyeti tayin etti. Cephenin en ilerisindeki birlikleri bir kez çöküşe geçince, Almanlar, 1.600 kilometreden daha geride olan Libya'nın batı ucuna varana dek bir daha ciddi bir direniş sergileyemedi.

Rommel için belirleyici darbe ağustos ayındaki taarruzunun hüsranla sonuçlanması olmuştu. Bu hayal kırıklığının ardından öylesine kötü bir şekilde sarsıldı ki, yaşadığı moral çöküntü sağlığını bozdu ve çöl çıbanları nedeniyle Viyana'ya tedaviye gitmek durumunda kaldı. Montgomery'nin taarruza geçtiğini işittiğinde, doktorun itirazlarına rağmen derhâl Afrika'ya uçmakta ısrar ettiyse de, müteakip aylarda istediği gibi hareket edebilecek kadar toparlanamadı. Uzun bir geri çekilme sürecini, Afrika Kolordusu'nun etrafını sarmaya yönelik Montgomery'nin bütün teşebbüslerini savuşturacak kadar maharetli bir şekilde icra ettiyse de, düşmanı durdurmaya yönelik bazı fırsatları kaçırdı. Ayrıca kendisinin Mareth Hattı Muharebesi'nde yapmış olup, Montgomery'ye Tunus içlerinin yolunu açan ve böylelikle Almanların Afrika'daki nihai çöküşüne zemin hazırlayan ağır hatasından da hastalığı sorumlu tutulabilir. Rommel bu çöküşten bir ay kadar evvel, yani Mart ayında, tedavisini sürdürmek için

Afrika'yı bizzat terk etmişti. Zira Hitler için Rommel'in itibarını muhafaza etmek, onun istikbalde vereceği hizmetleri garantiye almak kadar önemliydi.

El Alameyn'den bu yana bir "Rommel efsanesinden" söz etmek ve kendisinin itibarının haddinden fazla abartıldığını ileri sürmek eğilimi görülmektedir. Rüzgârın yönünü değiştirmesiyle, bu tür yermeleri de beraberinde getirmesi alışıldık bir hadisedir. Lakin bu kötülemelerin esasında daha köklü bir nedeni mevcuttur. Rommel daha Montgomery sahneye çıkmadan evvel Sekizinci Ordu askerlerinin kahramanı olmuştu – ona duydukları saygının boyutu, her türden başarılı eylemle eş anlamlı hâle getirdikleri "bir Rommel" deyimini türetmelerinden belliydi. Bu saygılı tutum, birliklerin morali için ince bir tehlike teşkil ediyordu. Montgomery'nin komutayı devralmasıyla, "Rommel efsanesinin" söndürülmesi, bunun yanı sıra bir de "Monty" efsanesi yaratılması için özel çabalar gösterildi.

Bu propaganda kademeli olarak Rommel'in abartılmış bir general olduğu görüşünü yaydı. Montgomery'nin bu husustaki şahsi fikirleri ise, Rommel'in fotoğraflarını toplayıp onları masasının yanına iliştirmesinden bellidir. Kendisi, rakibine başka şekillerde de büyük saygı göstermiştir. Dahası, herhangi bir karşılaştırmada, muharebede karşı karşıya geldikleri vakit Rommel'in hastalığı nedeniyle güçten düşmüş olduğu gibi, ayrıca elindeki kuvvetlerin fevkalade azlığı ile yakıt noksanlığından muzdarip olduğu hesaba katılmalıdır.

Rommel'in başarılarının sıra dışı tarafı, bunların sayıca az bir kuvvetle ve herhangi bir hava üstünlüğü bulunmaksızın kazanılmasıdır. Savaşın ilk döneminde Wavell'ın emrindeki komutanlar haricinde – ki bunların başarıları İtalyanlara karşı kazanılmıştır – iki tarafın da bu koşullar altında muzaffer olan bir diğer generali yoktur. Rommel'in hataları olduğu açıktır; fakat üstün kuvvetlerle çarpışılırken yapılan her hatanın bozgunla sonuçlanabileceğini, öte yandan kuvvet bakımından büyük bir avantaja sahip

olan generalin ise bu sayede sayısız hatayı etkin bir şekilde örtbas edebileceğini unutmamak gerekir.

Rommel'in daha açık bir hatası, stratejinin idarî yanını önemsememe eğiliminde olmasıydı – lakin kurmayları, tecrübesi arttıkça kendisinin bu hususa daha sağduyulu yaklaştığını söylemektedir. Değişmemekte daha ısrarcı olduğu nokta ise yetki vermek hususundaki isteksizliğiydi ki, bu kusuru önde gelen astlarını oldukça rahatsız ediyordu. Rommel yalnızca her şeyi tek başına yapmayı denemekle kalmıyor, aynı zamanda her yere kendi yetişmeye çalışıyordu – bu nedenle, genellikle karargâhıyla irtibatsız kalıyor, kurmaylarının mühim bir karar için ona ihtiyacı olduğu anda muharebe meydanında koşturuyor oluyordu. Öte yandan, hayati önem az eden bir noktada ortaya çıkmak ve birliklere belirleyici ehemmiyeti haiz itici bir güç vermek adına müthiş bir hünere sahipti. Ayrıca düşük rütbeli dinamik subaylara, kendilerini kanıtlamaları adına, kıdem-düşkünü generallerin vermeyi akıllarına bile getiremeyecekleri fırsatlar verdi. Neticede genç askerler ona âdeta tapar oldu. Bu hissiyat, onu, kendi yaşlı ve emniyet odaklı yüksek rütbeli komutanlarıyla esaslı bir tezat hâlinde gören İtalyan askerlerinin çoğu tarafından da paylaşılıyordu.

Taktik sahada, Rommel savaş hilesi ve blöf yapmakta çoğu kez fevkaladeydi. Afrika'daki ilk taarruzunda tanklarını öylesine ileri gönderdi ki, birçoğu yolunu kaybetti. Lakin ana İngiliz mevzilerine ulaştığında, kamyonları kullanıp büyük bir toz bulutu kaldırmak suretiyle kuvvetlerinin yetersizliğini gizledi ve dört bir yandan tankların yaklaştığı izlenimi yarattı. Bu, İngilizlerin çözülmesine neden oldu.

Son derece gözü pek olduğu kadar kurnazdı. Müdahil olduğu muharebelerin tekerrür eden bir özelliği, İngiliz tanklarını tanksavarlarla kaplı tuzaklara çekmek için kendi tanklarını yem olarak kullanma şekliydi – bu cihetle, müdafaayı mahirane bir şekilde taarruzla harmanlıyordu. Bu "Rommel taktikleri" savaş ilerledikçe bütün ordularca gittikçe daha fazla benimsenmeye başladı.

Onların hayat ve hayallerinde doldurmuş olduğu yer öylesine büyüktü ki, Afrika'dan ayrılması düşmanları tarafından neredeyse esefle karşılandı. Bu kısmen, kendisinin İngiliz esirlere ettiği dikkate şayan muameleden ötürüydü. Rommel ile diyaloğa girdikten sonra kaçmayı başarıp hatlarına dönebilenler, onun şövalyeliği stratejiyle harmanlandığını ileri sürer. Yaptığı manevraların süratiyle ve görünürde yenilmişken verdiği şaşırtıcı karşılıklarla bıraktığı etki ise daha da büyüktü.

Bir stratejist olarak sahip olduğu vizyon, kurnazlık ve yüreklilik bazen yanlış hesaplamalarla etkisini yitiriyordu. Taktik sahadaki nitelikleri ise herhangi bir kusuruna fazlasıyla ağır basmaktaydı. Bir komutan olarak, bünyesinde birleştirdiği sıra dışı liderlik ve itici güce değişken bir ruh hâli eşlik ediyor, böylelikle coşkudan bunalıma savrulmaya meyilli oluyordu.

Rommel, İngiliz ve Amerikalıların Manş kıyılarına icra edecekleri çıkarma harekâtını karşılamak adına ordular grubu komutanı olarak 1944 senesinde yeniden sahneye çıktı. Bu görevinde, Batı Cephesi başkomutanı olan Feldmareşal von Rundstedt'in emri altındaydı. İkilinin, istilayla en iyi nasıl baş edilebileceği ve istilanın hangi konumdan beklenmesi gerektiği hususlarına ilişkin görüşleri farklıydı. Rundstedt, istilacıların bütünüyle karaya çıkmalarının ardından icra edilecek kuvvetli bir karşı taarruzun etkisine dayanarak, derinlemesine bir müdafaa yapılmasını istiyordu. Rommel'in, Afrika'da kendisinin de sıklıkla benimsemiş olduğu bu tür bir stratejiyi desteklemeye yönelik doğuştan bir eğilimi vardı. Lakin orada edindiği tecrübeyle, söz konusu stratejinin hava üstünlüğüne sahip bir istilacı karşısında uygulanabilirliğine dair fikri değişmişti. Neticede, istilayı Müttefikler kıyıya etraflıca yerleşmeden evvel durdurmak için kuvvetlerini doğrudan ileriye yoğunlaştırmak istiyordu. Ayrıca Rundstedt, Müttefik taarruzunun doğrudan Manş denizinin en dar olduğu noktadan, yani Somme ve Calais arasından icra edileceğini düşünüyor; Rommel ise Batı Normandiya'dan, yani Caen

ve Cherbourg aralığında icra edilebilecek bir istiladan endişe ediyordu. Rommel'in bu husustaki görüşü Hitler'inkiyle aynıydı.

Mezkûr hususta Rommel'in (ve Hitler'in) tahmini doğruydu. Dahası, istilaya kalan son dört ayda kendisinin Pas de Calais'dekilere kıyasla ihmal edilmiş olan Normandiya'daki savunmaları tahkim etmek için yoğun çaba gösterdiğine dair elde bolca kanıt mevcuttur. Müttefikler için bereket versin ki, kaynakların yetersizliği, kendisinin bu çabalarına engel teşkil etti – dolayısıyla çıkarma icra edildiği vakit, hem su altı engelleri hem de kıyı tahkimatları oldukça eksikti.

Diğer hususta ise, Müttefik tarafının ve özellikle de Müttefik generallerin görüşü, ihtiyat unsurlarının geride tutulup, bunların uygun zamanda icra edilecek büyük bir taarruzda kullanılmasına yönelik Rundstedt'in planının iyi olduğu ve Rommel'in, eldeki kuvveti Müttefik ordularını Normandiya'daki köprübaşlarına hapsetme çabasında tüketmek suretiyle bunu heba ettiği yönündedir. Alman generallerin çoğu, bu görüşe daha da kuvvetli bir şekilde sarılmaktadır ki, genelkurmay "sınıfı" mensubu olanlar Rommel'i ancak Hitler'le yarışabilecek bir amatör olarak görüyordu. Ayrıca Rommel'in, kuvvetleri derinlemesine konuşlandırmanın önemini gösteren Rusya seferiyle mukayese edilebilecek bir savaş tecrübesi olmadığını ileri sürdüler.

Rundstedt'in planı stratejinin temel kuramıyla şüphesiz daha uyumluydu. Lakin Müttefik kuvvetlerinin, hava üstünlüğüyle de desteklenen büyüklükleri ve manevraya elverişli geniş bir araziyle karşı karşıya olmaları göz önüne alındığında, Almanlar tarafından icra edilecek herhangi bir hazırlıklı taarruzun[25], Fransa'nın derinliklerine girmelerinin ardından Müttefik ordularını durdurabilme ihtimali oldukça şüpheli görünmektedir. Bu koşullar altında

25 Önceden planlanmış taarruz, düşmanı imha etmek veya ele geçirmek için önceden planlanmış ateş gücü ve manevraların devreye konulduğu bir taarruz şekli. (Sabuncuoğlu, Nurhan, *Ansiklopedik Askerî Terimler Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2018, s. 211.) (ç.n.)

yegâne gerçek umut, kuvvetlerini Manş'ın Fransa tarafına yığabilecekleri bir köprübaşı muhafaza etmekten onları alıkoymakta yatıyor olabilirdi. İlk birkaç gün zarfında Rommel onları bu fırsattan yoksun kılmaya yaklaşmıştı. Sonrasında başarısız olması ise hatalarına değil, planına su katılmasına ve Pas de Calais'deki kuvvetlerin kaydırılmasındaki gecikmeye yorulabilir. Bunun nedeni, Normandiya'ya icra edilen çıkarmaların, Le Havre ve Calais arasına icra edilecek daha kapsamlı çıkarmaların bir başlangıcı olduğuna ilişkin Yüksek Komutanlığın sürmekte olan inancıydı. Bunun ötesinde, Batı'da yeterli kuvveti haiz bir başkomutanlık ihtiyatı[26] noksanlığı vardı. Rundstedt ve Rommel, Fransa'nın güney yarısındaki birlikleri tahliye etmek suretiyle bunu teşkil etmek istedilerse de, Hitler böyle bir adıma onay vermedi.

İstila kuvvetini kontrol altında tutmaya artık imkânı kalmadığı hem Rundstedt hem de Rommel için aşikâr olduğunda Hitler'in Normandiya'dan ricat edilmesine müsaade etmeyişinin etkileri ölümcül oldu. Vakitlice bir çekilme Alman kuvvetlerine hem Sen'de bir mukavemet gösterme hem de Alman sınırında daha uzunca bir müddet direnme imkânı verebilirdi. Lakin Hitler katiyen genel bir ricat olmaması yönünde inat etti ve Batı Cephesi'ndeki komutanlara, kendisinin onayı olmaksızın, sadece birkaç millik sınırlı mahalli çekilmeler icra etme hürriyeti dahi vermedi. Neticede Alman tümenleri parçalara ayrılana kadar oldukları yerde tutunmak durumunda kaldı ki, bu da Rundstedt ve Rommel'in vaktiyle teklif etmiş olduğundan daha büyük çekilmelerle sonuçlandı.

Hitler'in ortaya koyduğu politikanın biçareliğine yönelik sağduyuları, söz konusu ikiliyi her zamankinden daha uyumlu bir hâle getirdi. İkili, kendilerinin acil talebiyle haziran ayı sonunda Fransa'ya gelen Hitler'le (bu Hitler'in 1944 senesinde Batı

26 Başkomutanın emri altında tutulan ihtiyat kıt'aları. (Sabuncuoğlu, Nurhan, *Ansiklopedik Askerî Terimler Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2018, s. 303) (ç.n.)

Cephesi'ne bulunduğu tek ziyarettir) Soissons'da bir araya geldi. Lakin zırhlı birliklerle icra edilecek bir karşı taarruza hazırlanılması için Orne'un ardına ricat edilmesine yönelik oldukça mütevazı teklifleri Hitler tarafından kabul görmedi. Müteakip haftada cephenin üstündeki baskı daha da kötüleşti. Rundstedt mücadeleyi sürdürmenin nafile olduğunu ve savaşın bitirilmesi gerektiğini açık açık dile getirdi. Bu çözümü cazip bulmayan Hitler ise komutanlarını değiştirmeye karar verip, Doğu Cephesi'ndeki en önemli generali Feldmareşal von Kluge'yi Rundstedt'in yerini almak üzere Batı'ya gönderdi.

Her ne kadar onu görevden almasa da, Hitler'in Rommel'i es geçip[27] onun üstüne bir başkasını görevlendirmiş olması mühimdir. Rommel'in Soissons'daki tutumu Hitler'in hoşuna gitmemişti. Lakin Rommel'in Hitler hakkındaki görüşü ise daha bile fazla değişmişti. Astı olan komutanlardan birkaçına, artık Almanya'nın yegâne umudunun Hitler'in icabına mümkün olduğunca hızlı bir biçimde bakılmasında ve akabinde barış görüşmelerine oturulmasında yattığını belirtmişti. Rommel'in, 20 Temmuz'daki Hitler'e suikast girişimiyle sonuçlanan kumpastan – en azından – haberi olduğu kesindir.

Alçaktan uçan uçaklar, bu girişimden üç gün evvel Rommel'in seyir hâlindeki otomobilini hedef aldı. Saldırı sırasında devrilen araçtan dışarı savrulan Rommel'in kafatasında kırık oluştu. Tesadüftür ki, hadisenin yaşandığı köyün adı Sainte Foy de Montgomery'ydi. Rommel Paris'te hastaneye yatırıldı ve nekahet döneminde Ulm'daki evine döndü. Gestapo o vakit Hitler'e yönelik kumpas girişimini soruşturmuştu. İki general evinde kendisini görmeye gelip onu araçla bir yolculuğa çıkardı. Yolculuktan önce kendisine Hitler'den bir mesaj vermişlerdi. Ya zehir içip intihar edecek ya da yargılanmak için Berlin'e gelecekti. Tercih kendisinindi. Rommel Ulm'daki bir hastaneye cansız bir

27 Rundstedt'in makamının Rommel'e verilmemesi kastediliyor. (ç.n.)

şekilde getirildi. Akabinde, hayatını önceki kazada aldığı yaraların neticesinde geçirdiği âni bir beyin kanamasıyla kaybettiği duyuruldu ve naaşı devlet töreniyle defnedildi.

Hakiki ve nadir görülen bir deha parıltısına ilaveten, yeni mekanize hareket kabiliyeti tekniğini pratiğe dökmek hususunda da dinamik bir icra kuvvetine sahip olan bir askerin kariyeri böylece sona ermiş oluyordu. Kendisi, can alıcı noktayı ve kritik zamanı sezmeye yönelik doğal bir yeteneğe sahipti. Karargâh subaylarını çileden çıkarıyor, muharip askerleri ise ona âdeta tapıyordu.

Rommel'in sicili daha etraflı incelendikçe, kendisinin, müstakil bir harekât sahasında sergilemiş olduğu yetenekleri ve performansıyla, tarihteki "Büyük Komutanları" arasına girmeye hak kazandığı daha açık bir şekilde belli olmaktadır.

7

GÖLGEDEKİ ASKERLER

Dördüncü Bölüm'de Almanya'nın savaşın icrasına ilişkin yaklaşımını 1941 sonuna kadar ele almıştık. Son bölümde ise, Rommel'in Afrika harekât sahasındaki kariyerine ilişkin müstakil safhayı irdelememizin ardından, onunla birlikte 1944 Yazı'na, Batı Cephesi'nin belirleyici bir surette yeniden açılmasına dönmüştük. Lakin böylelikle, Almanya'nın savaşın icrasına ilişkin yaklaşımının takibinde bir eksiklik söz konusu olmuştur. Son safhaya geçmeden evvel Avrupa'daki hadiseler silsilesini 1941 sonundan itibaren ele alıp, bu ara dönem boyunca işlemek yerinde olacaktır. Generallerin Üçüncü Kısım'da anlattıkları doğrultusunda ortaya çıkan büyük resmin önceden görülmesinden kaçınmak adına, bu ara bölümde olayları, ilgili askerî şahıslarla bağlantılarıyla sınırlı kalmak suretiyle kısaca anlatmakla yetineceğiz.

Halder'in Son Dönemi

1942 yılında Rusya'daki operasyonlar Genelkurmay Başkanı General Franz Halder tarafından icra ediliyor, lakin bunlar Hitler'in tepeden inme direktiflerine maruz kalıyordu. Halder'in kafası stratejiye yatkındı. Geçmişte son derece başarılı olan planlar, arka plandaki parlak yardımcılardan ziyade, ağırlıklı olarak onun ellerinden çıkmıştı. Lakin Brauchitsch'in görevden alınmasının ardından, "Onbaşı Hitler'in askerî bürosu" denilerek alay edilen O.K.W., Halder'in başkanlık ettiği O.K.H.'yi daha kesin bir

kontrol altına aldı. Bu zor durumla karşı karşıya kalan Halder, Brauchitsch'in görevden alınmadan evvel –otoritesine dayanarak–, geçmişte kendisine vermiş olduğu desteğin özlemini çekecekti. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın desteğiyle Wehrmacht Başkomutanı'yla tartışmak, bu iki kişi bir olmadan evvel daha kolaydı ki, bu bir kişi de o malûm mizacıyla Hitler'di. Brauchitsch ve Halder arasında yüksek karargâhlarda ender görülen bir uyum vardı ve ikili arasında görüş farklılıkları nadiren söz konusu olurdu.

Onları tanıyan diğer generallere göre ikili birlikte o kadar yakın çalışıyordu ki, Halder her ne kadar ikili arasındaki baskın zihin olma eğilimindeyse de, sorumlu oldukları işlevler ve etki alanları birbirinden neredeyse ayırt edilemiyordu. "Halder ne düşünürse Brauchitsch onu Hitler'e sunardı. Halder, Brauchitsch kendisini desteklemek için yanında olmaksızın Hitler'i hiç görmedi." Lakin Halder bundan sonra mücadelelerini tek başına vermek durumundaydı.

Başlangıçta harikulade başarılara sahne olan 1942'deki yaz harekâtı, Halder'in ustaca planlamasının ilave izlerini taşımaktaydı. Harekâtın asli cephedeki başlangıcının mahirane bir şekilde geciktirilmesi, Kırım Yarımadası'na yönelik sarsıcı bir taarruzla birleşince, Rusları Harkov'a doğru taarruza geçmek suretiyle inisiyatif almaya kışkırttı. Güneydeki Rus ordularının bu mevkiye iyice saplanmalarıyla, esas Alman taarruzu bu orduların kanatlarından geriye sarkacak surette icra edildi. Böylelikle Don ve Donetz nehirleri arasında açık bir koridora sahip olan Alman birlikleri, buradan aşağıya doğru akmaya başladı. Lakin Aşağı Don'un geçilmesinin ardından, Alman taarruzu Hitler'in müdahalesiyle çeşitli yönlere ayrıldı. Asli taarruzun amacı Kafkasya'ya girmek ve oradaki petrol sahalarını elde etmek, Stalingrad'a yönelik tali taarruzun yegâne amacı ise Kafkasya'ya icra edilecek taarruzun yaklaşma yolu kanadını emniyete almaktı. Lakin asli taarruz, Hitler'in tali taarruzun durdurulmasını telafi etmek arzusuna feda edildi. İşin daha kötüsü, Hitler'in gözleri nasıl bir yıl önce

Moskova'dan başka bir şey görmediyse, şimdi de Stalingrad'dan başka bir şey görmez olmuştu. Şehrin ismi dahi onun için bir meydan okumaydı. Nihai hedefinin bir kez daha ayan beyan ortada olması, Rusların ihtiyat birliklerini onu engelleyecek şekilde konuşlandırmalarına olanak sağladı.

İvme kaybettiği malum olur olmaz, Halder girişime son verilmesi gerektiğini savundu. Hitler onun itirazları karşısında gittikçe daha tahammülsüz hâle gelmişti ve hoş karşılanmayan tavsiyesi bu kez (eylül ayında) kendisinin görevden alınmasıyla sonuçlandı.

Zeitzler

Halder'in yerini henüz kısa bir süre önce Batı Kuvvetleri Komutanlığı (OB West) Kurmay Başkanlığı'yla görevlendirilmiş olan Kurt Zeitzler aldı. Önceki vazifesi nedeniyle Doğu'daki durumdan habersiz olması, böylesine kritik bir anda görevi devralmasına tuz biber ekti ve Hitler'in duruma ilişkin mütalaasına itiraz etme şansını düşürdü.

Zeitzler çok daha genç bir adamdı. Savaştan önce sadece bir piyade alayı komutanı olsa da, akabinde Kleist'ın panzer ordusunun kurmay başkanlığına yükselmişti. Zırhlı kuvvetlerin icra ettiği kapsamlı intikaller ile ani güzergâh değişiklikleri sırasında ortaya çıkan ikmal sorununa çare bulan oydu. Seçkin bir askerî yazar olmasının yanı sıra, bir matematikçi ve bitkibilimci olan "düşünce adamı" Halder'in aksine, Zeitzler kabiliyetli ve enerjik kişiliğiyle ekseriyetle Nazi liderlerini cezbeden "eylem adamı" profilindeydi.

Stratejisyenlikte selefi kadar yetkin bir isim olmayan Zeitzler, mekanize kuvvetlerle ne yapılabileceğine dair sıra dışı bir kavrayışa sahipti ve stratejik hamlelerin tertibiyle alakalı her işin altından kalkmakta olağanüstüydü. Panzerlerin 1940 yılında Ardenler'den geçip, Fransa'ya doğru devam etme sürecini tertiplleme ve sürdürmekte ortaya koyduğu harikulade karargâh çalışmasını, 1941 yılındaki karmaşık manevralarda mükemmelliğe taşımıştı. Kleist komutasındaki panzer kuvvetleri, Budyoni'ye

bağlı unsurların Bug ve Dinyeper'in diğer tarafına çekilmesini engellemek için evvela Ukrayna'dan Karadeniz'e doğru çark etmiş; ardından aksi istikamete dönüp Guderian'la buluşmak ve Kiev çevresindeki devasa çemberi kapatmak için kuzeye atılmış; akabinde tekrardan güneye, Dinyeper'in Dnepropetrovsk mevkiindeki Alman köprübaşına taarruz eden Rus birliklerinin gerisine sarkmış ve buradaki Rus kuvvetlerini çökertmelerinin ardından, Azak Denizi civarındaki Rus kuvvetlerinin ricat yollarını kesmek adına Donets Havzası'ndan aşağıya doğru devam etmişti. Kleist'ın, kurmay başkanına bolca hürmet etmek suretiyle bana vurgulamış olduğu gibi, "orduları oradan buraya savurmanın" teşkil ettiği en büyük sorun, ikmalin muhafazasındaydı.

Ortaya koyduğu performansın Hitler'in ilgisini çekmesiyle, Hitler 1942 senesinde bir görüşme yapmak için onu yanına çağırdı. Zeitzler'in kışın zorlukları karşısında askerlere yardımcı olunması için 1'inci Panzer Ordusu'nda nasıl acil durum önlemleri türetildiğini anlatmasıyla, Hitler'in onun hakkındaki izlenimi daha da pekişti. Hitler, bilhassa da profesyonel Alman askerlerinin kalıplaşmış metotlara saplanıp kaldıklarına ve koşullar karşısında adapte olamayacaklarına dair kuvvetli bir inanç besliyor olmasından dolayı etkilenmişti. Zeitzler çok geçmeden Batı Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanlığı'yla vazifelendirilip, oradaki savunmaları yeniden tertiplemeye gönderildi. Dieppe çıkarmasının püskürtülmesinin ardından eylül ayında tekrardan Doğu'ya çağrıldı ve Hitler kendisine genelkurmay başkanı olacağını söyledi. Bu, genç bir tümgeneral için baş döndürücü bir sıçramaydı.

Hitler'in mekanize harbi anlayan daha genç adamları tercihi, Zeitzler'in bu alandaki pratik icraatlarıyla birleşince, onun neden tercih edildiğini açıklamaya yeterli olabilir – lakin eksiksiz açıklama bu şekilde değildir. Hitler, henüz bu denli kıdemsiz bir generalken O.K.H.'nin başına getirilmesi nedeniyle, Zeitzler'in meslekî sadakatini bir kenara bırakacak kadar efendisine minnettar olacağını ve Keitel ile Jodl'ın yapmış oldukları gibi onun uşağı

hâline geleceğini düşünmüştü. Hitler, Halder'i başından atmakla, yerleşik askerî düzenin bu "gürültücü vaizinin" sürekli itirazlarına daha fazla katlanmak zorunda kalmayacağına bel bağlamıştı.

Getirildiği makam Zeitzler'in bir anlığına gözlerini kamaştırdı. Böylelikle, hem Stalingrad'a yönelik taarruzun devamına hem de Kafkasya'ya ilerlenmesine, Alman ihtiyatları – nafile çabalarda harcanmamış olsalar dahi – geri çekilemeyecek kadar ileri sürülene dek muvafakat etti.

Lakin çok geçmeden kaygıları artmaya başladı ve Hitler'in kış sırasında Stalingrad'daki ileri bir mevziye tutunma niyetinin akla yatkınlığını sorgulamaya başladı. Ruslar karşı taarruza geçtiğinde Paulus'un ordusunu derhâl geri çekmek istediyse de Hitler buna öfkeyle karşı çıktı. Bunun ardından anlaşmazlıklar sıklaştı; zira Paulus'un ordusu çembere alındığında dahi, Hitler Altıncı Ordu kuvvetlerinin mevzilerini terk edip çemberi kırmak için batıya doğru çarpışması gerektiğini bile kabul etmeyecekti. Zeitzler istifasını sunmaya sürüklendiyse de Hitler bunu buruşturup bir kenara fırlattı.

Stalingrad'daki ordunun teslimiyete zorlanmasının ardından Zeitzler, Hitler'i biri Moskova'ya diğeri ise Leningrad'a bakan kuzeydeki iki tehlikeli çıkıntıdan[28] sırasıyla ricat edilmesi için onay vermeye ikna etti. Bu, baskıyı azaltarak, bu cephenin müteakip taarruzlar karşısında muhafaza edilmesine yardımcı olduğu gibi, ihtiyat birliklerinin başka noktalara sevk edilebilmek üzere serbest kalmalarına da olanak tanıdı. Lakin Rusya'nın en büyük iki şehrinden örtbas edilemez bir geri çekilme icra etmek suretiyle incinmiş olan Hitler, herhangi bir genel stratejik ricatı değerlendirmeye almayacaktı. Zeitzler'in Hitler'e karşı gelmek noktasında herhangi bir cesaret eksikliği yoktu, lakin Keitel ve Jodl

28 Bir muharebe hattının veya tahkimatın ileri doğru keskin bir şekilde uzanan kısmı. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 543.) (ç.n.)

daima Hitler'e arka çıktığı için mücadelelerini tek başına vermek durumundaydı. Ayrıca onların bürolarının Hitler'in karargâhında, kendisininkinin ise biraz daha uzakta olması nedeniyle ikilinin tesiriyle mücadele etmekte dezavantajlı durumdaydı. Lakin bu ayrılık sadece bir mesafe meselesinden ibaret değildi, zira Zeitzler'in itirazları zaman geçtikçe artmış ve günlük toplantılarda bir araya geldiklerinde Hitler ona daha soğuk davranır olmuştu.

Bütün bu olanlar, Hitler'in şahsi karargâhının başkanı olan General Jodl'un nüfuzunu ve bu suretle de Hitler'in operasyonlar üzerindeki kişisel kontrolünü artırma eğilimi taşıyordu. Zira savaş boyunca makamını korumuş olan Jodl, şayet Hitler'in onun için tayin ettiği sınırlar dâhilinde "haddini bilmekte" usta olmasaydı, hiçbir zaman kalıcı olamazdı. Jodl birinci sınıf bir kâtipti. Zeitzler ise onun aksine fevri ve itaatkârlıktan bir hayli uzaktı – Hitler'le tartışırken sık sık zıvanadan çıkardı. Lakin Hitler mekanize lojistikte böylesine uzman ve hareket sorunlarını çözmeye yönelik ne Keitel ne de Jodl'un ihtiva ettiği pratik kapasiteyi ihtiva eden bir adamla yollarını ayırmaya isteksiz görünüyordu.

Perde Zeitzler için 1944 Temmuz'unda, Yukarı Dinyeper'deki orduların çökmesinden kısa bir süre sonra kapandı. Zeitzler Hitler'le özel olarak konuşmak istedi ve Baltık Devletleri'nde bulunan Kuzey Ordular Grubu'nun etrafı sarılmadan evvel geri çekilmesine muvafakat etmesi için ısrar etti. Hitler bunu reddetti ve ardından iki adam da parlayıverdi. İstifası daha önce birkaç kez reddedilmiş olan Zeitzler, artık daha fazla paylaşmak istemediği bir sorumluluktan kurtulmanın yegâne yolunu hasta olmakta buldu. Hitler ise intikamını, Zeitzler'i rütbesinin getirdiği çeşitli imtiyazlardan mahrum edip, ardından, üniforma giymeye ilişkin standart hakka sahip olmaksızın Kara Kuvvetleri'nden terhis edilmesine yönelik aşağılayıcı bir emir vererek aldı.

Guderian'ın Son Dönemi

Hitler, Zeitzler'in yerini doldurmak için daha eski ve daha yaşlı bir tank uzmanını, yani Guderian'ı çağırdı. Onu sadece kendi uzmanlık alanına odaklı, cenk meydanındaki bir "boğa" olarak gören ve dolayısıyla bir genelkurmay başkanının ihtiva etmesi gereken stratejik sezgi ve dengeli bakıştan yoksun olduğunu düşünen birçok genelkurmay üyesi bu atamayla dumura uğradı. Tercih, Hitler'in devrimci fikirlere olan içgüdüsel yatkınlığı ile Guderian'ın geçmişteki icraatları[29] karşısındaki borcunun farkında olduğunu gösteriyordu. Bu gelişme, Alman panzer kuvvetlerinin tesis edilmesine ve ardından da Almanya'nın zaferler silsilesine öncülük etmiş bir adamın kariyerini taçlandırmış gibi görünebilir. Lakin hakikatte, bunun tabiatıyla daha ziyade bir göz boyama olduğu ortaya çıkmıştır.

Savaşın iplerini nicedir bütünüyle kendi ellerinde tutan Hitler, O.K.H.'yi sadece kendisinin emirlerini aktaracak ve Doğu Cephesi'ndeki idari ayrıntıları halledecek bir araç gibi görüyordu. Guderian, mizacı ve tecrübesiyle genelkurmay başkanlığına uygun olsaydı dahi, kendisinin görevini yapmasına müsaade edilmeyecekti. Durum itibarıyla Guderian, çevresindeki meslekî güvensizlik ve tepesinde Hitler'le, kendisini alıkoyan ikili bir zincirden mustaripti.

Genelkurmay'daki astları hor görü ve daha ziyade kıskançlıkla, ondan, "Karargâh subayı değil, muharip bir kıt'a subayıdır," diye söz ediyordu. Bu yorum tam anlamıyla doğru olmasa da, Guderian'ın meselelere bakış açısıyla onlarınki arasındaki tezatın dışa vurumuydu. Guderian, Hitler'in desteğiyle böyle bir mukavemetin üstesinden gelebilirdi, lakin kısa süre sonra kendisini bir de Hitler'le çatışırken buldu. Bu makama Almanya kuvvetten düşerken gelmek başlı başına yeterince zordu, lakin 20 Temmuz komplosunun ardından gelmek daha da zordu. Hitler artık öyle bir güvensizliğe kapılmıştı ki, herhangi bir karşıt görüşü ihanet

29 Bakınız Beşinci ve "Zırhlı Birliklerin Yükselişi" isimli Onuncu Bölüm. (L.H.)

belirtisi addetmeye meylediyordu. Daha genç askerlerden bazıları onun şüphelerinin üstesinden nasıl gelebileceklerini biliyor ve onunla bir noktaya kadar tartışabiliyordu, lakin Guderian bu marifetten yoksundu.

Dahası, Guderian enerjisini sadece *blitzkrieg* taarruzlarıyla değil, fakat yeni fikirlerin bekası adına şüpheci ve inançsızlara karşı verdiği uzun mücadeleyle de tüketmişti. Kızağa çekilmiş hâlde geçirdiği sene onun için bir istirahat değil, daha ziyade, yapılmakta olduğunu gördüğü onulmaz hatalar karşısında içinin içini yediği uzun bir dert nöbeti olmuş; 1943 sonunda kalp krizinden hayatını kaybetmenin eşiğini gelmişti. Geri çağrılmasının kendisi üzerinde her ne kadar canlandırıcı bir etkisi olsa da, şahsına verilen bu ikinci fırsatın içerdiği sınırlayıcı koşullar, üstündeki baskıyı ağırlaştırmakla kalmayıp – o tipteki adamların çoğu kez başına geldiği üzere – tekerrür eden hayal kırıklıklarıyla birlikte tahammülsüzlüğünü iyiden iyiye artırdı. Başka bakımlardan da dezavantajlıydı. Kendisini pek sık görmüş olup, bir panzer komutanı olarak ona son derece hayranlık besleyen daha genç generallerden biri, Guderian hakkında şöyle söylemiştir: "Kilit mevkideki bir asker, ayrıca siyasi manada düşünebilmek ve hareket edebilmek mecburiyetindedir. Guderian'ın bunda ne gözü olduğunu ne de bunun için yeterince geniş bir bakış açısına sahip olduğunu düşünüyorum. Ayrıca siyasi koşullar ve fırsatlarla karşı karşıya geldiğinde de yeterince hassas davranmıyordu."

Yine de, yeni taarruz doktrininin bu havarisi, vaziyetin icap ettirdiği savunma gereksinimlerine dair efendisinden daha ferasetli olduğunu gösterdi. 1944 başlarında, yani hâlâ Panzer Kuvvetleri Genel Müfettişi'yken, Doğu'da stratejik bir geri çekilme icra edilmesi ve bu amaçla 1940'taki sınır boyunca kuvvetli bir geri müdafaa hattı tertiplenmesi için Hitler'i ikna etmeye çalışmıştı. Pripet Bataklıkları'nın kuzeyindeki cephe Guderian'ın genelkurmay başkanı olmasından kısa bir süre önce çökmüş, fakat Rus tufanı neticede onun teklif etmiş olduğundan pek de geride

olmayan bir hatta durdurulmuştu. Lakin bu çöküşün akabindeki telaşlı çekilme sırasında yirmi kadar tümen teçhizatını yitirmiş yahut feda etmiş ve cephede oluşan gedik ancak Romanya'dan aceleyle getirilen panzer tümenleriyle kapatılabilmişti. Cephenin kuvvet kaydırılmak suretiyle zayıflayan kısmı da çok geçmeden çökmüş ve bu çöküş Romanya'nın hızla taraf değiştirmesiyle daha da şiddetlenmişti. Bu, Rusların geniş bir kanat hareketiyle Karpatlar'dan Orta Avrupa'ya ilerlemelerinin yolunu açmıştı.

Guderian'ın Doğu Prusya ve Orta Polonya'yı kapsayan yeni hattı tahkim etmeye yönelik sonbahardaki çabalarına, sadece Macar kuvvetlerinin takviye edilmesi adına ihtiyat birliklerinin tüketilmesiyle değil, ayrıca Hitler'in Batı Cephesi'nde bir diğer taarruza girişme arzusuyla da engel olundu. Eldeki bütün ihtiyatlar, Ardenler'den icra edilecek bir diğer çevirme hareketiyle İngilizleri tekrar "dunkirklemeye" yönelik bir hayal-plan için toplanmıştı. Lakin Hitler savaşın bu ileri safhasında bile Doğu'daki asli cepheye ihtiyat birlikleri temin edilebilmesi adına Baltık Devletleri'nden, Balkanlardan ve İtalya'dan ricat edilmesine yönelik savları dinlemeyecekti.

Hitler, Ardenler taarruzu başarısızlıkla sonuçlandığında dahi Guderian'ın savlarına direnmeye devam etti. Guderian'ın, yeni bir Rus taarruzunun eli kulağında olduğuna ve Alman cephesinin buna dayanmaya yetecek kadar kuvvetli olmadığına dair onu uyarmasına rağmen, Hitler doğuya sadece cüzi bir takviye gönderilmesine izin verdi. Daha da kötüsü, Polonya'daki en iyi panzer tümenlerinden üçünün, Rusların Budapeşte çevresindeki kuşatmalarını kırmak amaçlı beyhude bir taarruz için güneye sevk edilmesiyle, bu küçük takviyenin de âdeta hiçbir manası kalmadı.

12 Ocak'ta Rus taarruzu başladığında, Guderian'ın yaklaşık 1.300 kilometrelik bir cepheyi tutmak için sadece on iki tümenlik bir seyyar ihtiyatı[30] vardı. Dahası, Ruslardan erken davranıp,

30 Muhtemel takviye yahut karşı taarruz için, müsait mevzilerde hazır bulundurulan kıt'alar. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları,

tehdit altındaki çıkıntıları tahliye etmeye yönelik izin isteği de üç gün önce Hitler tarafından reddedilmişti. Neticede Polonya'daki cephe süratle çöktü ve Rus taarruzu Almanya'nın derinlerine kadar girip, Oder'e ulaşana dek durdurulamadı. Burada, Rusların ikmal malzemelerini tüketmiş ve kanatlarını açıkta bırakmış oluşlarından dolayı, anlık bir karşı taarruz fırsatı doğdu. Hitler 6'ncı Panzer Ordusu'nu Batı'dan çekmeye onay verdiyse de, bu orduyu söz konusu karşı taarruz fırsatında değerlendirmek yerine, Budapeşte'deki kuşatmayı kaldırmak için bir başka beyhude çabada kullanmak üzere Macaristan'a gönderdi. Hitler artık gerçeklikten uzakta, bir hayaller dünyasındaydı.

Çaresiz bırakılan Guderian böylelikle diğer önde gelen Nazilerden bazılarını ivedilikle barış yapılması gerektiğine dair ikna etmeye çalıştı. Onun bu faaliyetlerini çok geçmeden işiten Hitler, Guderian'ı mart ayında, yani nihai çöküşe bir ay kala görevden aldı.

Manstein

Alman generaller arasındaki en kabiliyetlisi muhtemelen Feldmareşal Erich von Manstein'dı. Rundstedt'ten başlayıp, kıdem basamaklarını inmek suretiyle harbi tartıştığım birçoklarının görüşü bu yöndeydi. Kendisinin, mekanize silahlara dair kavrayışı, tank sınıfından olmayan generallerden hiçbirinin sahip olmadığı seviyedeydi ve bunu harikulade bir stratejik zekâyla birleştiriyordu. Mamafih, tek bir alan odaklı olan bazılarının aksine, alternatif silahlar geliştirmenin ve müdafaanın önemini gözden kaçırmadı. Kendisi savaştan kısa bir süre öncesine kadar zırhlı taarruz topunun[31] geliştirilmesinden sorumluydu ki, bu silahın ne denli önem arz ettiği sonradan görüldü.

Doğuştan bir Lewinski olan Erich, küçükken Manstein ailesi tarafından evlat edinilmişti. 1914'teki harpten kısa bir süre evvel

---

Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 397.) (ç.n.)

31 Sturmgeschütz yahut StuG. (ç.n.)

piyade subayı oldu ve her ne kadar Harp Akademisi'ne girmek için çok genç olsa da, 1917'de yeni-derinlemesine müdafaa sistemini ortaya çıkarmış olan General von Lossberg'in karargâhında yer etti. 1935'te Genelkurmay Harekât Daire Başkanı olan Manstein, ertesi yıl bu kez Beck'in yanına Genelkurmay İkinci Başkanı oldu. Lakin 1938 Şubat'ında Fritsch devrildiğinde kendisi de O.K.H.'deki görevinden uzaklaştırıldı. Bu, O.K.W.'ye ve Nazilerin planlarına yönelik mukavemeti tasfiye etmeye yönelik bir başka adımdı. Manstein böylelikle Silezya'daki bir tümene komuta etmeye gönderildi. Lakin harbin hemen öncesinde, Polonya harekâtında belirleyici bir rol oynayacak olan Rundstedt'in Ordular Grubu'nun kurmay başkanlığına atandı ve harekâtın akabinde Rundstedt'le birlikte Batı Cephesi'ne geçti.

Rundstedt, Fransa'nın yenilgisiyle sonuçlanacak olan parlak fikrin, yani Ardenlerden icra edilecek tank taarruzu düşüncesinin yaratıcısı oldu. Lakin sunduğu savlar ancak kendisi bedel ödedikten sonra egemen oldu. Zira en üst düzey askeri kademeler kendisinin fazla ısrarcı olduğunu düşünmüş ve 1940 senesinin Ocak ayında, onu bir piyade kolordusu olan 38'inci Kolordu'ya komuta etmek suretiyle devre dışı bırakmış – bir panzer kolordusuna komuta etmeye yönelik talebi tecrübesiz olduğu gerekçesiyle reddedilmişti. Görevden alınmasının ardından Hitler tarafından çağrılıp ona fikrini açıklama fırsatı yakaladı. Hitler'in mutabık kalmasıyla, O.K.H. bir hafta sonra revize edilmiş yeni planı yayımladı.

Seferin ilk safhasında Manstein'ın bir birlik komutanı olarak ne yapabileceğini göstermeye şansı olmadı, zira kolordusu sadece panzer taarruzunun destekleyici unsurları arasındaydı. Fakat Somme boyunca teşkil edilen yeni Fransız savunma hattına taarruz edilen ikinci safhasında, kendisinin kolordusu, Amiens'in batısında gerçekleşen ilk yarmanın başarılmasına aracı oldu. Rommel'in tankları açıklıktan istifade etti, fakat Manstein da kendi piyadesini seyyar bir birlikmiş gibi kullanmak suretiyle kovalamacada onlarla yarıştı. O gün 64 kilometre ilerleyen kolordusu, 10 Haziran

tarihinde Sen Nehri'ne ulaşan ve onu geçen ilk birlik oldu. Ardından, seri hareketlerle Loire'e doğru ilerledi. Akabinde, İngiltere'nin istilası gündeme geldiğinde ise, kendisine ilk çıkarmayı icra etmek gibi müthiş bir görev verildi.

Rusya'nın istilasından evvel Doğu Prusya'da konuşlu yeni bir panzer kolordusu olan 56'ncı Kolordu komutanlığıyla görevlendirildi. Buradan Rus cephesini yarıp, öyle bir hızla ilerledi ki, dört gün içerisinde (yaklaşık 320 kilometre uzaklıktaki) Dvina'ya ulaşıp, nehirdeki ana köprüleri sağlam ele geçirdi. Lakin arzu ettiği şekilde Leningrad yahut Moskova'ya doğru taarruza devam etmesine izin verilmedi ve öteki panzer kolorduları ile 16'ncı Ordu varana dek bir hafta boyunca Dvina'da beklemek durumunda kaldı. Akabinde 15 Temmuz'da Leningrad'ın güneyindeki Ilmen Gölü'ne ulaşacak kadar ilerlediyse de, burada, artık toplanmak için zaman bulmuş olan Rus ihtiyat birlikleri tarafından durduruldu. Eylül ayında, epey güneydeki 11'inci Ordu komutanlığına terfi edildi ve dar ve tahkimli Perekop Kıstağı'nı aşıp, kendisinin kuşatma harbindeki teknik maharetini göstermek suretiyle Kırım'a giden yolu açtı.

Rusya'nın istilası o kış Moskova önlerinde kar ve çamura saplanıp kalınca ve Hitler, Brauchitsch'i görevden almak suretiyle bir günah keçisi bulunca, Alman ordusundaki daha genç generallerden çoğu Manstein'ın onun yerine başkomutan olmasını umdu. Lakin Hitler bu makamı kendisi için istiyordu. Manstein'ı genelkurmay başkanlığına atamayı düşündüyse de, onunla uğraşmanın Halder'den bile daha zor olabileceğini sezinledi.

Manstein 1942 Yazı'nda asli harekâttan önce gerçekleşecek olup, ünlü Sivastopol Kalesi'ne icra edilecek taarruzdan sorumluydu. Kendisinin bu görevdeki başarısı, Rusları Karadeniz'deki ana donanma üslerinden mahrum bıraktı. Akabinde, bu amaç için cephenin bir ucundan diğerine sevk edilen kuvvetlerle, Leningrad'a icra edilecek taarruza komuta etmekle görevlendirildi. Kendisinin faaliyet alanı, kuşatma taktikleri hususundaki bu

uzman rolde sergilemiş olduğu kabiliyet nedeniyle sürekli sınırlanacakmış gibi görünüyordu.

Manstein'ın Leningrad görevi yerine getirilemedi, zira birlikleri sevkiyat hâlindeyken, söz konusu birliklerin Hitler'in ilerleyişinin durduğu Stalingrad'a gitmeleri emredildi. Bu çıkmaz çok geçmeden bir krize dönüştü ve Stalingrad'daki ordunun etrafı sarıldı. Bu kriz sırasında emrine "Don" Ordular Grubu isimli uyduruk bir kuvvet verilen Manstein, Stalingrad'daki Altıncı Ordu'yu kurtarmaya yollandı.

Lakin artık çok geçti ve girişim – savaşın en nefes kesici çarpışmalarından bir kısmının ardından – başarısızlıkla sonuçlandı. Manstein, müteakip geri çekilme sırasında çatırdamakta olan hattı toparlayıp Rusların Dinyeper'i geçmelerine engel oldu. Akabinde, büyüleyici bir taarruzla Rusları epeyce geriye atıp, 1943 Mart'ında Harkov'u yeniden ele geçirdi. Manstein artık "Güney" Ordular Grubu komutanıydı ve o yaz Kluge ile ("Merkez" Ordular Grubu) birlikte Almanya'nın Doğu'daki son taarruzunu icra edecekti.

Manstein alternatif yollar önermişti. Bunlardan biri mayıs başlarında, Ruslar hazır olmadan evvel taarruza geçmek ve Kursk çıkıntısına icra edilecek bir kıskaç harekâtıyla düşmanın hazırlıklarını altüst etmekti. (Daha iyi düşünmüş olduğu) diğer yol ise, Rus taarruzunu beklemek, geri çekilerek birlikleri toplamak, ardından ise, Rus kuvvetlerini çıkış hatlarına kadar ricata zorlamak için Kiev bölgesinden bir kanat taarruzuna girişmekti. Hitler, böylesine gözü pek bir stratejik kumarın içerdiği riskleri göze almaktan korkarak, ikinci öneriyi reddetti. Fakat ilk öneriyi tercih etmesinin ardından bu kez, tam da icra edilmek üzereyken, taarruzu erteledi. Zira kendi gücünü pekiştirmek için beklemek suretiyle başarı şansını garantileyeceğini düşünüyordu. Neticede taarruza geçmek için temmuza dek bekledi ve bu gecikmeden daha faydalı çıkan taraf Ruslar oldu. Kıskacın güneydeki (Manstein komutasındaki) kolu epey derine girdiyse de, kuzeydeki kol Rus

müdafaasının azim ve esnekliği karşısında törpülenip, ardından Rusların bir kanat taarruzuyla dağıldı ki, bu da Almanların karşı koymak için artık yeterli güce sahip olmadıkları genel bir karşı taarruza evrildi.

Manstein ağır kuvvet dengesizliğine rağmen Polonya sınırına dek adım adım ricat etmek suretiyle fevkalade bir maharet sergiledi. Lakin Hitler, Manstein'ın kapsamlı bir geri çekilme ile Rus baskısından kurtulmaya yönelik savlarını dinlemeyecekti. Hitler için giderek rahatsız edici bir hâl alan Manstein'ın hararetli itirazları, 1944 Mart'ında kendisinin kızağa çekilmesiyle sonuçlandı. Hitler, adım adım mukavemet edilmesine manevra kabiliyetine kıyasla daha çok ihtiyaç duyulduğunu söyleyerek onun yerine Model'i getirdi. Söz konusu değişimin altında yatan bir etken de Hitler ve Himmler'in Manstein'a duyduğu siyasi güvensizlikti. Müttefiklerin en dişli askerî rakibinin, yani hareket kabiliyetine dayalı modern fikirler ile geleneksel manevra anlayışını, teknik detaylara ilişkin uzmanlık ile büyük bir muharrik kuvveti bir araya getiren bir adamın askerî kariyeri böylelikle son buldu.

Blumentritt, Manstein'ın sahneyi terk etmesinin üstünde esefle dururken bana şöyle dedi: "Generallerimizin tamamı arasındaki en parlak stratejist olduğu gibi ayrıca siyasi sezgiye de sahipti. Hitler'in bu nitelikteki bir adama uzun müddet tahammül etmesi zordu. Manstein toplantılarda, üstelik de diğerlerinin önünde sık sık Hitler'den farklı görüş belirtir ve Hitler'in öne sürdüğü bazı fikirlerin saçmalık olduğunu beyan edecek kadar ileri giderdi."

Kluge

Kluge'nin Doğu'daki bir uçak kazasında yaralanmasıyla, Hitler en bilindik diğer komutanını birkaç ay önce kaybetmişti. Lakin Kluge 1944 Yazı'nda sağlığına kavuştuğunda Hitler onun için Batı'da yeni bir makam buldu ve onu Batı Kuvvetleri Başkomutanı olarak Rundstedt'in yerini almaya gönderdi.

Feldmareşal Günter von Kluge, Hitler 1939'da savaşa başladığında ordu komutanı olup da hâlâ görevden alınmamış olan altı kişiden biriydi. Polonya harekâtında, Fransa harekâtında ve Rusya'daki 1941 harekâtında Dördüncü Ordu'ya komuta etmişti. Birinci ve üçüncü harekâtlarda Bock'un Ordular Grubu bünyesinde hizmet vermiş ve her ne kadar Hitler ile Bock'un bu husustaki iyimserliğini paylaşmasa da Moskova'ya yönelik taarruzda vazife yapmıştı. Kuvvetli bir kişiliğe sahip olsa da, Bock'a uzun müddet tahammül edebilmesi, kendisinin sabırlı mizacının bir göstergesiydi – zira Bock, altında hizmet vermesi son derece zor bir adamdı. Fikirlerini Hitler'e açıklayacak medenî cesarete Kluge de sahipti, fakat can sıkacak kadar ileri gitmekten de imtina ediyordu. Bock'un 1942 başlarında kızağa çekilmesinin ardından Kluge onun yerine Merkez Ordular Grubu komutanlığına atandı ve bu görevde, birbirini izleyen Rus taarruzlarına müteakip iki yıl boyunca karşı koyacak iyi tertiplenmiş bir müdafaa tesis etti.

Rundstedt ve Rommel'in imkânsızı başaramadıkları için Hitler'i tatmin etmeye muvaffak olamadıkları ve kaçınılmazı belirterek onu daha da kızdırdıkları bir dönemde; Kluge'nin müdafaadaki başarısı, mizacı ve sadakatiyle de birleşince, tabiatıyla onu Hitler'in gözünde bu makama uygun kişi hâline getirdi. Lakin Kluge görevi devraldığı vakit Müttefikler Normandiya'daki genişletilmiş köprübaşlarına hâlihazırda öylesine bir kuvvet akıtmışlardı ki, Almanların onu muhafaza etmeye çalıştıkları fazla esnek baraj, bu selin ağırlığıyla çok geçmeden çökmeye mahkûmdu. Nitekim de Patton'ın Birleşik Devletler Üçüncü Ordusu'nun taze etkisiyle üç hafta sonra batı ucundan çöktü. Fakat Hitler buna rağmen herhangi bir çekilmeyi yasakladı.

Kluge bu tür kesin emirlere riayet etmemek için fazla itaatkârdı. Bu durumun bir etkisi, Patton'ın kuvvetlerinin dışarı aktıkları, Avranches'taki darboğaza yönelik 6 Ağustos'taki karşı taarruz girişiminde görülmüştür. Zekice hedeflenen bu darbe, şayet kullanılan panzer tümenleri ciddi bir tank kuvvetine sahip

olsaydı, ölümcül olabilirdi; lakin bu tükenmiş hâlleriyle, teksif edilmiş bir hava taarruzuna maruz kalmadan evvel dahi, şansları azdı. Daha da kötüsü, bu ümitsiz girişim başarısızlıkla sonuçlandığında bile Alman kuvvetlerinin düşmanla angajmandan ayrılmalarına müsaade edilmedi. Ricat artık her ne kadar kaçınılmaz olsa da, her çekilme ölümcül bir şekilde geç yahut yetersiz kaldı. Neticede muharebe, Fransa'daki Alman ordularının genel çöküşüyle sonlandı. Hitler böylelikle Kluge'yi görevden alıp onun yerine Feldmareşal Model'i atadı.

Kluge görevden alınmasını bariz bir vakarla karşılayıp, bir buçuk günü ahvali halefine açıklamakla geçirdi. Ardından sessiz bir şekilde eve doğru yola çıkıp, yolda ağzına bir zehir kapsülü attı. Bunu kariyerinin sona ermesine duyduğu hüsrandan ötürü değil, eve vardığında tutuklanacağına ilişkin beklentisi nedeniyle yapmıştı. Zira 20 Temmuz 1944'teki Hitler'i devirme girişimiyle sonuçlanan komployla henüz 1942'den beri teması ve komploculara karşı sempatisi vardı. Karakteri gereği komployla içli dışlı olmaktan sakınmıştı; lakin komplonun başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından yapılan soruşturma sırasında ortaya çıkan evrakta adının bulunduğunun farkındaydı.

Model

54 yaşındaki Walter Model, yaş ortalamaları düşman tarafına kıyasla çok daha yüksek olan kıdemli Alman komutanlarının pek çoğundan bir on yaş daha gençti. Onlarla aynı sosyal sınıftan da gelmiyordu. Diğer birçok hususta olduğu gibi bu hususta da Rommel'le benzerlik gösterse de, daha kapsamlı bir meslekî temele sahip olmaktan istifade etmişti. Ordunun Hitler rejimiyle birlikte kapsamlı bir şekilde genişlemesi söz konusu olduğunda, Model o vakit Savaş Bakanlığı'nın eğitim şubesinde Brauchitsch'in emri altında vazife yapmaktaydı ve Nazi liderleriyle orada yakın temas kurdu. Kendisini Hitler'le tanıştıran Goebbels üzerinde güçlü bir

izlenim bıraktı. Daha sonra buluşlar şubesinin başına getirildi. Teknik bilgisi yetersiz olsa da, bunu hayal gücü ve enerjisiyle telafi etti. Böylece, hevesi her ne kadar onu çeşitli düşüncelerin uygulanabilirliği hususunda yanıltmaya meyilli ise de, yeni tür ekipmanların geliştirilmesi adına bir hayli iş yaptı.

Polonya harekâtı sırasında IV'üncü Kolordu'ya ve akabinde Fransa harekâtı sırasında 16'ncı Ordu'ya kurmay başkanlığı yapmasının ardından, 3'üncü Panzer Tümeni'nin komutanlığına tayin edildi. Rusya'nın istilası sırasında taarruz kabiliyetiyle kendini gösterip, Dinyeper'e yönelik yarışın başını çekti. Olağanüstü dinamikliği ona evvela bir panzer kolordusu komutanlığı, akabinde ise o kış bir ordu komutanlığı (Dokuzuncu Ordu) kazandırdı. Bu görevinde, zorlu koşullar altında savunma yapmakta bir hayli hüner sergiledi.

Kursk çıkıntısına karşı icra edilecek kıskaç harekâtının kuzey koluna komuta etmek suretiyle, 1943'teki yaz taarruzunda kendisine önde gelen bir rol verildi. Burada, Kluge ve Manstein'ın görüşlerinin aksine, daha fazla tank yığmak ve böylelikle darbeyi kuvvetlendirmek adına Hitler'i taarruzu ertelemeye ikna edip, eldeki en iyi şansı kaybetmiş oldu. Yaşanan gecikme Ruslara tertiplenmek için zaman tanıdı ve Model'in nihaî taarruzu, Rusların iyi tanzimli esnek savunmalarını yarmaya çalışırken ağır kayıplar vererek başarısızlığa uğradı. Model bunun akabinde gerçekleşen tehlikeli Rus taarruzunu durdurmakta başarılı oldu ve ekim ayında "Kuzey" Ordular Grubu komutanlığına terfi edildi. 1944 Nisan'ında bu kez Manstein'ın yerine "Güney" Ordular Grubu komutanı oldu ve Karpat Dağları'ndaki geçiş yollarına yönelik Rus taarruzunu bertaraf etti. Haziran ayı sonlarında "Merkez" Ordular Grubu'na yönelik Rusların yaz taarruzu başladı ki, bu da söz konusu ordu grubunun hızla çökmesiyle sonuçlandı. Model görevi devralmaya gönderildi. Tam da Rusları Vistül üzerindeki hatta durdurmuşken, bu kez de Batı Cephesi'ndeki krizle baş etmeye gönderildi.

Hitler'in hayatına yönelik 20 Temmuz teşebbüsünün başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, Model, Führer'e inanç beyan etmekte başı çekip, Doğu Cephesi'nden alınan ilk sadakat telgrafını gönderdi. Bu teminat, Hitler'in onun askerî yeteneklerine yönelik güvenini artırdı. Lakin Model ayrıca Hitler'in emirlerini göz ardı edip kendi yargısına göre hareket eden birkaç kişiden de biriydi.

Model'in komutası altında çalışmış bazı generallerle konuştuğumda, hem bir üst hem de bir ast olarak müşkülpesent biri olduğunu vurgulamakla birlikte, hepsinin onun komuta kabiliyetine saygı duyduğunu gördüm. Manteuffel onun hakkında şöyle dedi: "Model oldukça iyi bir taktisyendi ve müdafaada taarruzdan daha iyiydi. Askerlerin ne yapabileceklerini ve ne yapamayacaklarını tartmakta ustaydı. Mizacı sertti ve yöntemleri Alman ordusunun yüksek komuta kademelerinde her zaman kabul görmezdi, lakin her iki bakımdan da Hitler'in hoşuna giderdi. Model, neredeyse hiç kimsenin cesaret edemediği bir şekilde Hitler'e karşı gelirdi."

Batı Cephesi'ndeki parçalara ayrılmış Alman kuvvetlerinin, Alman sınırında şaşılacak şekilde toplanmayı başarıp, Müttefiklerin 1944 Sonbaharı'nda savaşı bitirmeye yönelik beklentilerini hüsrana uğratan şey büyük ölçüde onun çabaları ve neredeyse boş bir kaptan ihtiyat birliklerini güçlükle bir araya getirebilmek hususundaki olağanüstü kabiliyetidir. Müteakip Müttefik taarruzlarının durdurulmasında ve Almanların aralık ayında icra ettikleri Ardenler karşı taarruzunda başat idarî rolü o oynamışsa da, "Almanya Muharebesi'ndeki" bu son operasyonların en üst mercii Rundstedt'ti. Zira Almanya düşmek üzereymiş gibi göründüğünde, Hitler "Eski Muhafızı" geri çağırmıştı.

8

“ESKİ MUHAFIZ” – RUNDSTEDT

Tilki dönüp dolaşıp yine kürkçü dükkânına geldi. Ordunun güvenini yeniden tesis etmeye yönelik hummalı çaba Hitler'i; göreve adanmışlığı, siyasi muhafazakârlığı, mesleki seçkinliği ve Hitler'in temsilcisi olduğu amatör stratejistlere yönelik hor görüsüyle, her şeyden ziyade eski Almanya'yı ve askerî geleneği temsil eden adamı, en yüksek askerî makama getirmeye sevk etti. Dahası, Gerd von Rundstedt tepeden tırnağa bir centilmendi. Fıtrî vakarı ile görgüsü, kendisinden oldukça farklı görüşlere sahip olanların bile saygısını uyandırıyordu. Weimar Cumhuriyeti demokrasisi, böylesine hakiki bir aristokrat için lezzetsizdi, lakin Nazizmin âdetlerini bundan çok daha berbat bulmuştu.

Artık yetmişinci yaşına yakın olan Rundstedt, neredeyse Hindenburg'un bir önceki savaşta başkomutanlığa eriştiği yaştaydı. Yaşı ve başarıları, onu neredeyse Hindenburg'la aynı ağırlıkta bir millî sembol hâline getirmekteydi. Lakin Rundstedt, Hindenburg'dan çok daha yetenekli bir asker olduğu gibi – hatta Hindenburg ve Ludendorff'un birleşiminden bile daha yetenekliydi – başarıları da tabiatıyla daha müstesnaydı. Bu, çehresi ve endamının onlarınkiyle teşkil ettiği tezatla da sembolize oluyordu. (Daha rafine bir edayla) onlar kadar buyurgan olmakla birlikte, görünüşte onlardan (bedenen) ince, sofu ve – her ne kadar düşünceleri mesleğiyle sınırlı olsa da – düşünceliydi. Orduya ve Almanya'ya karşı adanmışlığı ile baskın bir vazife şuuru,

onu tükürmek istediğinden daha fazlasını yutmaya zorlamıştı. Kariyerinde ve çehresinde su yüzüne çıkan iç çatışmanın kökü buradaydı. O, politikayı hor görüyor, fakat politikacılar onun inzivasına burunlarını sokmayı sürdürüyordu.

Peş peşe gelen terfilerin ardından 1932 itibarıyla Berlin bölgesinin emniyetinden sorumlu olan Birinci Grup Komutanlığı'nın başına getirildi. Bunun neredeyse hemen akabinde, farkında olmaksızın siyasi bir görünüm aldı; zira yeni Şansölye von Papen'in[32], makamlarını terk etmeyi reddeden Sosyal Demokrat bakanların zorla tahliye edilmelerine yönelik emrinin ifası ona kalmıştı. Ardından, altından kalkamayacağı bir yükün altına giren Papen'in yerine şansölyeliğe General von Schleicher geçti. Lakin Schleicher makamını muhafaza etmesine yetecek kadar siyasi destek bulamadı. Böylelikle Hitler'e şansölyelik ve Nazi partisi haricindeki diğer bütün partileri lağvetme yolu açılmış oldu. İşlerin geldiği nokta Rundstedt'in hoşuna gitmedi. Nazi liderlerinin hem toplumsal hedeflerinden hem de tavırlarından katiyetle hazzetmedi. Lakin Nazilerin hummalı bir şekilde sürdürdükleri askerî

32 Papen daha sonra 1939 ila 1944 yılları arasında Almanya'nın Ankara büyükelçisi oldu (Almanya Papen'i ilk başta 1938 Nisan'ında bu göreve getirmek istediyse de, Papen'in büyükelçiliği onu Birinci Dünya Savaşı'ndan tanıyan ve kendisinden hoşlanmayan Mustafa Kemal Atatürk tarafından veto edilmiştir). 1940 ila 1942 yılları arasında Türkiye'yle üç adet ticaret antlaşması imzaladı. 1941 yılında Türk-Alman Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması imzaladı. Almanya'nın 22 Haziran 1941'de S.S.C.B'ye savaş ilan etmesi üzerine Boğazlar'ın Sovyet ticaret gemilerine kapatılması isteğinde bulunduysa da bu talebi reddedildi. 24 Şubat 1942'de NKVD teşebbüsüyle Yugoslav göçmeni bir komünist olan Ömer Tokat'ın bombalı suikast girişiminden sağ kurtuldu. İngiltere'nin Ankara büyükelçiliğinde uşaklık yapmakta olan "Çiçero" lakaplı İlyas Bazna'dan Müttefiklere ilişkin mühim bilgi ve belgeler temin ederek bunları Berlin'e aktarmıştır. Türkiye'nin 2 Ağustos 1944'te Almanya'yla ilişkilerini kesmesi üzerine ülkesine döndü. Türkiye'deki hizmetleri nedeniyle Hitler'den Kılıçlı Şövalye Haçlı Alman Liyakat Nişanı (*Ritterkreuz des Kriegsverdienstkreuzes mit Schwertern*) aldı. Savaşın ardından, Alman işgali altındaki ülkelerde yaşayan Türk Yahudilerini kurtarmak için çabaladığını söylediyse de Alman dışişleri belgeleri kendisinin bu iddialarını doğrulamamıştır. (ç.n.)

büyüme sürecinden memnun oldu ve Nazi hücum kıt'alarını dizginleyen 30 Haziran 1934 tarihli tasfiyeden daha da hoşnut kaldı. Askercilik oynayan bunca kişinin ortadan kaldırılması ile profesyonel ordunun, Rundstedt'in onları tanımladığı şekliyle bu "kahverengi pisliğin" tehdidinden azat edilmesi onun yalın, askerî zihni için sağlıklı bir işaret gibi göründü.

Artık ilgisini ordunun inkişafına adayabilirdi. Askerî alandaki temel meşgalesi hem teçhizat hem de talimleri çağdaşlaştırmak suretiyle piyadenin gücü ve özgüvenini ihya etmekti. Mekanize harbe ilişkin yeni görüşlere bir süre boyunca açık fikirli bir şekilde yaklaştı ve İngilizlerin bu husustaki kuram ve deneylerini büyük bir ilgiyle takip etti. Lakin onları hevesle benimseyenlerden biri değildi. Daha ziyade, tankları muharebe meydanının istikbaldeki efendileri değil de, faydalı yardımcıları olarak gören ekolün daha ilerici liderlerinden biriydi.

Mevcut unsurların motorize edilip, ateş güçlerinin artırılmasında, bütünüyle mekanize kuvvetler oluşturmaktan daha fazla fayda görüyordu. Piyadenin Birinci Dünya Savaşı sırasında muzdarip olduğu "makineli tüfek felcinin" üstesinden gelmeye yönelik pratik adımlarının yanı sıra, söz konusu sınıfın aşağılık kompleksini gidermek için de bir propaganda harekâtı başlattı. Lakin 1934 tarihli genel tatbikatı, bir piyade tümeninin bir zırhlı tümeni felç edebileceğini gösterecek şekilde tertipleyen ve böylelikle İngiltere'nin ilk zırhlı tümeninin tesis edilmesinin üç yıl daha gecikmesine yardımcı olan İngiliz generalleri kadar ileri gitmeyecek kadar bilimsel bir askerdi. Rundstedt, oranın fazla olmaması ve piyade yığının yeniden teçhiz edilmesini aksatmaması şartıyla, Alman ordusunda zırhlı tümenlerin tesis edilmesinden yanaydı. Kısacası, Rundstedt'in ve ait olduğu ekolün vizyonunun çapı, Alman ordusunun 1940 yılında Fransa'ya karşı istifade ettiği üstünlüğü aydınlığa kavuştururken, yine bu ekolün vizyonunun sınırları ise, 1941 yılında Rusya'da zafer elde edilmesi için gereken teknik üstünlüğe neden ulaşılamadığını da açıklamaktadır.

Rundstedt'in konsantrasyonu 1938 başında bir diğer siyasi sarsıntıyla bozuldu. Himmler'in çevirdiği entrikalar, Hitler'e Kara Kuvvetleri Komutanı Fritsch ile bütün silahlı kuvvetlerin komutanı olan Blomberg'i aynı anda görevden azledip, başkomutanlığı kendi üstüne almak için bahane vermişti. Rundstedt, Fritsch'in gördüğü muameleye ilişkin Hitler'e protestoda bulundu, lakin Fritsch her ne kadar kendisine karşı tertiplenen ahlaki suçlamadan aklandıysa da, bu aklanma, makamının hâlihazırda doldurulmuş olduğu gerçeğini değiştirmedi. Rundstedt birkaç ay sonra Hitler'in savaş riski taşıyan siyasetini frenleme teşebbüsüyle Genelkurmay Başkanı Beck tarafından hazırlanmış olan muhtıraya destek verdi – lakin bu protesto yalnızca Beck'in görevinden istifa etmeye sürüklenmesiyle sonuçlandı. Rundstedt, Südetlerin işgal edilmesinin ardından sonbaharda yaş haddiyle emekliliğini istedi ve bu isteği karşılandı.

1939 senesinin Ağustos ayında Polonya cephesindeki bir ordular grubuna komutanlık etmek üzere yeniden vazifeye çağrıldı. Bu çağrıya riayet edişini açıklamak zor gibi görünebilir. Zira kendisi, İngiltere'yle bir diğer savaşa tutuşmaktan kaçınmanın Alman siyasetinin temel ilkesi olması gerektiği düşüncesini uzun bir müddet boyunca müdafaa etmiştir. Bu, nihayetinde Almanya için ölümcül olacağını öngörmüş olduğu bir savaşta başat bir rol almasını icap ettiren, tartışmaya açık bir vatanseverlik anlayışıydı.

Bunu açıklamak için, kendisinin yetiştirilmiş olduğu, askerî vazife ve itaate dair son derece katı kuralı anlamamız gerekir. Bunun ötesinde, mesleğine düşkün olan bütün askerlerin profesyonel bir fırsata direnmekte güçlük çekmelerine ilişkin psikolojik faktör de bu vakada rol oynamış olabilir.

Rundstedt, söz konusu fırsatı hakkını vererek değerlendirdi, zira ilk önce Polonya'nın, ardından ise Fransa'nın fethindeki belirleyici hamleleri nefis bir şekilde icra eden onun ordular grubuydu. Fakat arka plandaki bir rahatsızlığın, şan ve kıvanç duygularını heba ettiğine ilişkin işaretler mevcuttu. Güneydeki Rus ordularını alaşağı edip önüne katan ve Almanya'ya Ukrayna'nın tarım ve

maden zenginliklerini sunan operasyonlardaki sevk ve idaresiyle 1941'deki Rusya harekâtında yine olağanüstü bir performans sergiledi. Lakin bu kez zaferler bile tam bir başarı getirmeye yetmedi ve söz konusu yetersizlik nihaî felakete delaletti. Böylelikle, Rusya'ya saldırmamasına yönelik, Hitler'in hoş karşılamadığı tavsiyeyi vermeye Rundstedt'i sevk eden kaygılar doğrulanmış oldu. Sonbaharda, Moskova'ya yönelik ilerlemeye devam edilip edilmemesi hususu masaya yatırıldığında, Rundstedt sadece durulmasını değil, ayrıca taarruz çıkış hattına ricat edilmesini savundu. Bu tavsiye Führer'i daha da rahatsız etti. Bununla birlikte, Rundstedt, "Onbaşı Hitler'in" operasyonel detaylara müdahalesine tahammül etmekte gittikçe daha çok güçlük çekiyordu. Nihayetinde, Rundstedt kasım ayı sonlarında Hitler'in emirlerinden birine, şayet Führer harekâtı uygun bulduğu şekilde icra etmesi için kendisine güvenmiyorsa, yerine bir başkasını bulmasını telgraf çekerek yanıt verdi. Bu istifa teklifi Hitler tarafından aynı atiklikle kabul edildi; zira Rundstedt'in kaygı ve itirazları, zaferin elinden kayıp gitmekte olması nedeniyle kendisinin hâlihazırda gerilmiş olan sinirlerine dokunmaktaydı.

Fakat Rundstedt kızakta uzun bir süre kalmadı. Hitler 1942 başlarında ondan Batı Kuvvetleri Komutanlığı'nı üstlenmesini isteyip, bunun millî bir görev olduğunu vurgulamak suretiyle çekincelerinin üstesinden geldi. Birleşik Devletler'in savaşa girmesi, Amerikan ordularının er ya da geç İngiltere'den sıçrayarak Kıta Avrupası'nı istila etmesi tehlikesini doğurmuştu ki, Rundstedt bu riskin son derece bilincindeydi. Kendisi, sonraki iki yılı korktuğu bu tehlikeye hazırlanarak ve Fransa ile Benelüks ülkelerinin Alman ordusunca işgalinden kaynaklanan sivil sorunlarla boğuşarak geçirdi. Rundstedt'in ürktüğü tehlike 1944 Haziran'ında vücuda geldi ki, hikâyenin bu kısmını hâlihazırda ana hatlarıyla anlatmış bulunuyoruz.

Rundstedt 20 Temmuz tarihli vahim günde emeklilikteydi, dolayısıyla komplocuların – Hitler'in öldürüldüğünü belirten – ilk telgrafı Doğu ve Batı cephelerindeki yüksek karargâhlara ulaştığı

vakit Nazi rejimine karşı orduya liderlik etme şansı yoktu. Dolayısıyla, şayet görevde olsaydı, (niyetleri her ne olursa olsun) Hitler'in hâlâ hayatta olduğuna işaret eden müteakip haberler gelir gelmez felce uğrayan diğer kıdemli komutanların çoğundan daha farklı davranıp davranmayacağını söylemek mümkün değildir. Rundstedt'in komployla ilişiği olmamıştır ve bu husus önemlidir.

Rundstedt'in Nazizme duyduğu antipatiyi bilen pek çok asker, kendisinin Hitler'e karşı onlara liderlik etmesini beklerken, onu en iyi tanıyanlar ise böyle bir fikre kapılmış gibi görünmektedirler. İlkin, kendisi öylesine dosdoğru, askerî şeref kuralları mefhumuna öylesine sıkı sıkıya bağlı bir adam olarak biliniyordu ki, kurnazlık isteyen bir komploda yer almaya uygun görülmüyordu. İkincisi, sahip olduğu itibarın sembolik değerinden ötürü, bu itibarı (maksadı iyi dahi olsa) herhangi bir komplonun beraberinde getirdiği kaçınılmaz lekeden uzak tutmak arzusu mevcuttu. Bunun ötesinde, işgal ettiği yüksek mevki sebebiyle, bütün generallerin etrafını kuşatmış olan Nazi muhbirleri şebekesi, onu diğerlerine kıyasla bile daha yakından izliyordu.

Bununla birlikte, generallerden bazıları Rundstedt'in İngiliz ve Amerikalılarla ateşkese gideceğini yahut en azından, Rusları durdurmak maksadıyla, direniş gösterilmeksizin Almanya'ya girmelerine izin vereceğini ummuştu. Rundstedt'in temmuz ayında görevden alınmasıyla sönen bu umut, eylül ayında geri çağrılmasıyla yeniden alevlendi. Bu süre zarfında Kluge de 20 Temmuz'da benzer bir adım düşünmüş, lakin teşebbüs etmekte tereddüt etmişti. Tereddüt göstermesinin birinci sebebi, bunun Hitler'e ettiği bağlılık yeminini ihlal edeceği; ikinci sebebi, olan bitenlerden nicedir habersiz bırakılan Alman halkının bu cihetle böyle bir faaliyete destek vermeyeceği; üçüncü sebebi, Doğu Cephesi'ndeki askerlerin Batı Cephesi'ni kendilerine ihanet etmekle suçlayacağı; dördüncü sebebi ise, tarihe vatan haini olarak geçme korkusuydu. Eylül krizinde geri çağrıldığı vakit, – yakın gözetim altındayken böyle bir adım atmanın pratik zorlukları bir yana – bu tür kısıtlayıcı düşüncelerin Rundstedt gibi bir adama

daha da fazla tesir etmesi doğaldı. Hem muhakemesi ile vazife bilinci arasındaki psikolojik çatışmanın, hem de Hitler'in daimî müdahalelerinin neticesinde sonbahar aylarında (Müttefikler onun Batı'daki Alman savunmasını tertiplemekle meşgul olduğunu düşünürken) bir acziyet hâli içerisindeydi.

Aralık ayında Ardenler'de icra edilen sözüm ona "Rundstedt taarruzuyla" alakası, uzak ve şüpheci bir gözlemci olmaktan öte değildi. Tasarı; hedefi, zamanı ve yeri itibarıyla – her ne kadar Beşinci Panzer Ordusu Komutanı Manteuffel'in teknik tavsiyeleriyle iyileştirilmiş olsa da – bütünüyle Hitler'indi. İcrayı ise Model ve önde gelen iki astı olan Manteuffel ile Altıncı Panzer Ordusu Komutanı Sepp Dietrich gerçekleştirecekti.

Hitler planını ekim ayı sonlarında Rundstedt'e yolladı. Plan, 1940'taki şaheserle aynı kalıba sahipti. Müttefiklerin kuvvetlerini Belçika ovasından Aachen ve Köln'e doğru ilerlemeye adamaları ve o vakit, bilhassa da Ardenler'den bir karşı taarruz beklemelerinin pek de olası olmayışından istifade etmek üzere tasarlanmıştı ki – bu psikolojik hesaplama bir kez daha doğru çıktı. Asli çaba, Beşinci ve Altıncı panzer orduları tarafından Ardenler'deki zayıf Amerikan cephesini yarmaya, akabinde kuzeye çark edip Meuse'u geçmeye ve Antwerp'te birleşmeye yönelik bir kıskaç hamlesi olacaktı. Altıncı Panzer Ordusu çarkın iç kemerinden ilerleyerek Liege'den, Beşinci Panzer Ordusu ise dış kemerinden ilerleyerek Namur'dan geçecekti. On Beşinci Ordu, Liege'in kuzeyinden icra edeceği bir kanat taarruzuyla Altıncı Panzer Ordusu'na yardım edecek, bu sırada Yedinci Ordu, Beşinci Panzer Ordusu'nun kuzeye çark ettiği sırada onun kanatlarını koruyacaktı.

Hitler bu tırpan-vari darbeyle, Montgomery'ye bağlı Yirmi Birinci Ordular Grubu'nun üsleri ve Amerikalı müttefikleriyle olan irtibatını kesmeyi ve şayet imha edemeyecekse dahi, onları bir Hollanda "Dunkirk'üne" sürüklemeyi ummuştu. İngiltere artık erişiminin dışındaydı, fakat orduları değildi ve kendisinin son teşebbüsü için seçilen hedef onlardı. Lakin Hitler'in harekâtı icra

edecek olan komutanlarının hepsi, koyulan hedefi eldeki kaynaklara kıyasla fazla iddialı görüyordu.

Doğrudan itiraz etmenin nafile olduğunu fark eden Rundstedt, Model ve Manteuffel; Meuse'un doğusunda, Aachen çevresindeki Amerikan çıkıntısını sökmeye yönelik daha mütevazı, alternatif bir plan teklif etmekte mutabık kaldı. Hitler hedefe dair bu tür herhangi bir sınırlamayı reddettiyse de, Manteuffel, onu usûl ve zamanlamaya yönelik bazı değişiklikleri kabul etmeye ikna etti – zira Hitler genç generallerin argümanlarına yaşlı generallerinkine nazaran daima daha açık ve ihtiyat nasihatlerine kulak asmayıp orijinal fikirleri dinlemeye hazırdı. Plandaki değişiklikler başlangıçtaki sürprizin şansını arttırdıysa da, nihai amaca yönelik şansı artıramadı.

Taarruz, kazanılması mümkün olmayan bir kumardı. Taarruzun icrasında yer alan kıdemli askerlerin tamamı Almanya'nın son kartını açtığının ve olağanüstü bir şans yahut Müttefik komutanların olağanüstü bir beceriksizliği söz konusu olmaksızın, sadece zayıf bir başarı şansı taşıdığının farkındaydı. Bu bilinç, bir taarruz için iyi bir temel teşkil etmiyordu. Neticede darbe, Müttefikleri ciddi güçlüklere ve haddinden fazla tehlikeye sevk edecek kadar sarstı. Fakat Alman kuvvetlerinin gücü hâlihazırda öylesine azalmıştı ki, her taarruz sırasında meydana gelen normal boyutlardaki hata ve duraklamaları telafi edemeyecek durumdalardı. Manteuffel neredeyse Meuse'a ulaştıysa da, elinde daha büyük bir kuvvet ve karşısında aşılacak daha kısa bir mesafe bulunan Sepp Dietrich belaya daha çabuk çattı; ve ihtiyat unsurları Menteuffel'i desteklemeye aktarıldığında, Müttefiklerin seri karşı tedbirleri karşısında büyük neticeler almak için artık çok geçti. Taarruz, hedeflerine ulaşamadı ve nihayet sona erdiğinde, Almanya'nın ihtiyat unsurlarını ölümcül bir şekilde tüketmiş ve onu uzun süre devam ettirilebilecek bir savunma yapma şansından mahrum bırakmıştı.

İKİNCİ KISIM



SAVAŞA HAZIRLIK

9

HİTLER'İN YÜKSELİŞİ

HİTLER'İN iktidara gelişinin hikâyesi birçok açıdan anlatılmış, fakat konuya Reichswehr'ın bakış açısıyla değinilmemiştir. Reichswehr'ın komutanları Hitler'in iktidara gelişine yardım ve yataklık etmekle suçlanmışsa da, bu suçlamayı desteklemek için sunulan kanıtların azlığı dikkate şayandır.

Reichswehr subaylarının, Hitler'in iktidara gelişinin akabindeki silahlı kuvvetlerin büyüme sürecinden, kariyer beklentileri bağlamında faydalandıkları aşikârdır. Dahası, Blomberg ve diğer generaller, Almanya'yı ve orduyu Versay Antlaşması'nın zincirlerinden azat ettiği için, başlangıçta Hitler rejimine desteklerini kabul etmişlerdir. Birçoğu her ne kadar istikbalde pişman olacaksa da, bu, gayretli profesyonel askerler için doğal bir tutumdu. Daha öngörülü olan diğerleri ise en başından beri kaygılıydı; zira S.A.'un başındaki amatör yahut "yerinden edilmiş"[33] askerlerin, partileri iktidara gelince, askerî makamları geleneksel olarak tutucu mahiyetteki Reichswehr'ın imtiyazında bırakmak istemeyeceklerini varsaymak için elde yeterli sebep vardı.

Ancak, hatırı sayılır miktarda subayın Hitler'in iktidara gelişinde yardımcı birer vasıta olduğuna yönelik deliller, hatırı sayılır miktarda subayın Hitler'in yükselişine iyi gözle baktığına yönelik

33 Versay Antlaşması gereği ordunun ihtiva edebileceği azami personel sayısının sınırlandırılması nedeniyle orduyla ilişiği kesilen muvazzaf askerler kastediliyor. (ç.n.)

delliller kadar kuvvetli değildir. Ordunun kurumsal olarak buna araç olduğuna yönelik deliller ise daha da zayıftır. Zira bu sadece o vakit orduyu kontrol edenlerin bu sürece olumlu bakmalarıyla mümkün olabilirdi ki, başlıca gerçekler bu hususta aksi yöne işaret etmektedir. Bu kritik dönemde ordunun siyasi lideri Papen kabinesinin Reichswehr Bakanı olan General von Schleicher'di; onun ardından ise Bakanlık Kurmay Başkanı (*Ministeramt*, daha sonra Wehrmacht Yüksek Komutanlığı olmuştur) Albay von Bredow geliyordu. Ordunun askeri lideri ise General von Hammerstein'dı (*Chef der Heeresleitung*).

Hammerstein, Hitler'in iktidara gelişinin üstünden çok geçmeden kara kuvvetleri komutanlığından azledildi. Ardından, 30 Haziran 1934 tarihli kanlı temizlikte Schleicher ve Bredow katledildi. Bu üçlüyü bertaraf etmek için atılan adımlar, Nazilerin iktidarını engellemeye çalışmış olduklarına dair diğer askerlerin ifadelerini doğrulama eğilimindedir.

Bu kritik safha ile, generaller ve Hitler arasındaki mücadelenin müteakip safhalarını, o vakit Schleicher'in yardımcılarından biri olan General Röhricht'in ağzından dinledim. Bu anlatı, dışarıdan edinilen izlenimlerle ters düşse de, belirleyici önemi haiz haftalarda olayların içinde yer alıp da hâlâ hayatta olan birkaç kişiden birinin tanıklığı olması nedeniyle dikkati hak etmektedir.

Röhricht, konuya giriş mahiyetindeki açıklamalarında Schleicher ve Hammerstein'ın kişiliklerini genel hatlarıyla tarif etti. Kendisinin Schleicher'a ilişkin tasviri şöyleydi: "Askerlikte, iç politikada uzman olduğu kadar uzman değildi; lakin herhangi bir partiyle ilişiği de yoktu. Sendikalara bir hâyli sempatiyle bakıyor ve onlar tarafından seviliyor, Muhafazakârlar ise toplumsal reformlara yatkınlığı sebebiyle ona kuşkuyla yaklaşıyordu. Kendisi katiyen bir 'Junker' değildi. Oldukça yetenekli ve ferasetli bir siyasi taktisyense de, o dönemde ihtiyaç duyulan bir devlet adamının karakterine sahip değildi." Röhricht, Hammerstein'dan söz ederken ise şöyle dedi: "Kabiliyetli ve son derece zekiydi, siyasi

olarak makûl, asker olarak tembeldi. Nasyonal Sosyalizme keskinlikle karşı çıkıyor ve Schleicher'in siyasi çizgisini takip ediyordu."

Röhricht'in anlatısı şöyle devam ediyor:

Olaylar Silsilesi

Papen-Schleicher Hükûmeti, Nasyonal Sosyalist Parti'ye karşı mücadelesi çerçevesinde 1932 Ekim'inde Reichstag'ı feshedip istifa etti. Seçimler, Nasyonal Sosyalistlerin aşikâr bir oy kaybına rağmen, bir güvenoyu için herhangi bir temel olmaksızın ve hem Papen hem de muhalefet kesin bir çoğunluk sağlayamadan sonuçlandı. Cumhurbaşkanı başlangıçta Papen'i bir kez daha hükûmeti kurmakla görevlendirmeye niyetlendi. Fakat muhalefetteki ihtilal yanlısı unsurlarının tamamıyla yüksek bir gerginlik söz konusuydu. Berlin ulaşım işçilerinin 1932 Kasım'ındaki grevleri sırasında Komünistler ile Nasyonal Sosyalistler arasındaki iş birliği aşikârdı. Bunun kritik bir gösterge olarak değerlendirilmesi gerekiyordu.

Bu kaygı verici durum karşısında, Reichswehr Bakanlığı'nın Ministeramt'ında 20 Kasım'da İçişleri Bakanlığı'yla ortak bir toplantı yapıldı. Toplantının amacı, devlete bağlı silahlı unsurların, hem Sağ hem de Sol görüşlü radikal unsurlar tarafından icra edilecek müşterek bir hücumu durdurmaya yeterli olup olmadığını masaya yatırmaktı. Yeni bir Papen hükûmetinin, sadece (Stahlhelm'in de dâhil olacağı) Muhafazakâr Sağ'la (*Deutsch-Nationale*) sınırlı tutulması hâlinde, böyle bir durumun patlak vermesi olası görünüyordu.

Toplantıda varılan sonuç, ulaşım işçilerinin genel bir greve gitmeleri hâlinde devlet ve silahlı kuvvetlerin bütün yapı ve teşkilatının felce uğrayacağıydı. Zira Reichswehr sadece küçük çapta motorize edilmişti ve teknik acil durum birimleri (*Technische Nothilfe*) etkin bir durumda değildi. Schleicher'in görüşüne göre askerlerin kendi vatandaşlarına ateş açacakları bir durumdan kaçınmalıydık. "Süngüler üstünde oturmayı"[34] arzu etmiyordu.

34 Kaba kuvvet aracılığıyla hüküm sürmekten mecazî bir şekilde bahsediliyor. (ç.n.)

Schleicher bu anda, hiç de istememesine rağmen, sadece kısa bir süreliğine olacağı düşüncesiyle şansölyeliği devralmaya sürüklendi. Kendisi – von Papen'in aksine – gerici-muhafazakâr çevrelerin bir temsilcisi olarak değil de tarafsız bir asker olarak görüldüğü için Merkez Parti ve Sosyal Demokratlar tarafından ehvenişer olarak kabul edilmekteydi. Bu geçici tedbiri iktidarları için muhtemel bir sıçrama tahtası olarak gören Nasyonal Sosyalistler de duruma ses etmediler. Schleicher'in kasım ayında şansölyeliğe tayininin böylelikle sakinleştirici bir etkisi oldu ve taraflara soluklanmak için zaman tanıdı.

Schleicher, Reichstag'daki birliklerini bozmak suretiyle Nasyonal Sosyalistlerin hücumunu bertaraf etmeyi planladı. Vakit buna uygun görünüyordu, zira parti, seçimlerdeki sekte ile fena hâlde hüsrana uğramıştı ve maddi güçlüklerden endişe duyuluyordu. Strasser ve 80 kadar diğer vekille müzakereler başladı ve Reichstag'ın açışı ertelendi.

Aralık ayında Almanya'ya, Silahsızlanma Konferansı'nda (muhtemelen Almanya'daki fırtınalı gelişmelerin baskısı altında) prensipte askerî eşitlik hakkı tanındı. Dış ilişkilerde kazanılan bu başarıyla ahval daha da iyi bir suret aldı.

Lakin Schleicher, yol haritasının kapsamlı toplumsal reformlar içeriyor oluşundan ötürü en başından itibaren Muhafazakârların (*Deutsch-Nationale*) şiddetli muhalefeti altındaydı. Kendisi buna, "Doğu'ya Yardım" (*Osthilfe*) fonlarının kullanımındaki kayırmacılığı ifşa etme tehdidiyle karşılık verdi. İhtiyarlığı sebebiyle doğru muhakeme yapma kabiliyetini yitirmiş olan Cumhurbaşkanı, yaşıtı olan muhafazakâr dostlarının etkisi altına girdi. Bu kişiler Schleicher'i "Bolşevik" eğilimlere sahip olmakla itham ediyor ve onun, orduyu kendi siyasi hedefleri için saptırmaya çalıştığı şüphesini yayıyordu. Aynı zaman zarfında Papen de – Hitler'le müzakere etmek suretiyle – bir entrika çevirmeye başladı. Bununla, Nasyonal Sosyalistlerin yardımıyla yeniden iktidara gelmeyi umduysa da, sonunda tongaya düşen kendisi oldu.

Hindenburg-Schleicher krizi, Schleicher ile Nasyonal Sosyalistlerin bir kısmı arasındaki umut verici bir şekilde başlamış olan görüşmeleri berbat etmek suretiyle, Schleicher'in NSDAP'yi bölme girişimi üstünde ters etki yaptı.

Schleicher'in durumu böylelikle çok geçmeden umutsuz bir hâl aldı. Ne Cumhurbaşkanı'nın desteğine sahipti, ne de parlamentoda çoğunluk sağlama şansı vardı. 26 yahut 27 Ocak'ta Kara Kuvvetleri Komutanı General von Hammerstein son bir kez daha Cumhurbaşkanı'nın fikrini değiştirmeye çalıştı ve sert bir şekilde terslendi. Schleicher'in 29 Ocak'taki istifasını, Hitler'in 30 Ocak'ta şansölyeliğe atanması izledi.

General Schleicher'le birlikte Wehrmacht'tan çıkan tek şansölye de devrilmiş oldu. Schleicher, (politikacı kimliği belli ki Naziler tarafından fazla ciddiye alınmış olan) Albay von Bredow ve Strasser ile birlikte Nazi Partisi'nin ajanları tarafından uygun olan ilk vakitte öldürüldü.

Hitler'in şansölyeliğe tayiniyle, Reichswehr, hükûmetin nihâi ve belirleyici vasıtası olarak o vakte dek mevcut olan tekelini yitirmiş oldu. 100.000 personel küçük birimler hâlinde Reich'ın dört bir yanına dağıtılırken, NSDAP, devletin bütün aygıtlarını, bütün ulaşım araçlarını, kamu iletişim ve hizmetlerini, sokaktaki vatandaşın bakış açısını ve işçi sınıfının büyük bir bölümünü egemenliği altına aldı.

Bu hadise ve gerçeklerin ışığında, Wehrmacht'ı Hitler'in iktidara gelişini desteklemekle itham etmenin tarihsel olarak yanlış olduğunu ileri sürme cüretinde bulunacağım. Hakikatler bunun aksine işaret etmektedir.

Bu bağlamda, Reichswehr için ayaklanma olasılığı olup olmadığı hususunu masaya yatırmak isterim.

Schleicher ve Hammerstein etrafındaki çevreler, Reichswehr tarafından icra edilecek bir *coup d'état* olasılığını hem söz konusu kritik günlerde, hem de Nazi Partisi'nin iktidara gelişinin ardından dikkate almış, lakin bu fikir, umutsuz olduğu gerekçesiyle reddedilmişti.

Sebepler şunlardı: Hitler en büyük partinin lideri olarak Cumhurbaşkanı tarafından şansölyeliğe anayasa çerçevesinde tayin edilmiş, dolayısıyla evvela süreç bütünüyle hukuki bir zeminde gerçekleşmişti. (Erat tarafından pek az tanınan) General von Scleicher ve General von Hammerstein tarafından emredilecek bir *coup d'état* sadece yeni Hitler-Papen-Hugenberg kabinesine karşıymış gibi değil, ayrıca kendilerinin herkesçe saygı duyulan başkomutanlarına, yani Cumhurbaşkanı'nın muteber şahsına karşıymış gibi görünecekti. Komünistlerle siyasi bir ittifaka gitmek mümkün değildi; diğer cumhuriyetçi partilerle bir ittifak için ise hazırlanılmamıştı. Hindenburg'a yeminle bağlı olan askerler böyle bir teşebbüsü reddederlerdi. Dahası, kuvvet dağılımı artık kasım ayındakinden bile daha kötü durumdaydı. Son olarak, bir başarısızlık durumunda ortaya çıkacak nahoş neticeler de göz ardı edilemezdi.

Hindenburg'un Ölümüne Kadarki Süreç (Ocak 1933 – Ağustos 1934)

Almanya'nın çehresini, devrim niteliğindeki kapsamlı tedbirlerle değiştiren siyasi hadiselere Reichswehr müdahil olmadı. Hitler'in değil, lakin oldukça yaşlı olan Hindenburg'un komutası altındaki bir ada gibiydi. Hindenburg'un emriyle Hammerstein'ın yerini Fritsch aldı.

Yeni Adamlar

Von Blomberg 1933 Ocak'ında savaş bakanlığına (*Reichskriegsminister*) getirildi. O vakte kadar Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı'nda Almanya'nın temsilciliğini yapmış olan Blomberg'in öncesinde Hitler'le herhangi bir münasebeti olmamıştı. Yetenekli bir askerdi. Kapsamlı bir eğitim almış, birçok ilgi alanı olan görmüş geçirmiş bir adamdı; lakin kuvvetli bir karaktere sahip değildi ve kolaylıkla etki altında kalabiliyordu.

Von Reichenau ise o zamana dek *Ministeramt* olan *Wehrmachtamt* başkanıydı. Girişkenlikle dolu kuvvetli bir kişilikti. Kafadan ziyade bir eylem ve sezgi adamıydı. Hırslı, zeki, yüksek eğitimli ve hatta bir şair olmakla birlikte gürbüz ve sporcuydu. Hitler'i birkaç yıldır yakından tanıyor ve kendini Parti'den ziyade Hitler'in şahsına bağlı hissediyordu.

Freiherr von Fritsch (*Chef der Heeresleitung* ve müteakiben Kara Kuvvetleri Komutanı) müthiş ve seçkin bir asker olmakla birlikte, düşünceleri askerî alanla sınırlıydı. Tepeden tırnağa bir beyefendi ve oldukça mütedeyyin bir şahıstı.

Blomberg ve Reichenau'nun görevleri, ordunun yeni devlet (bunu yerleşik bir hakikat olarak kabul etmek durumunda kalmışlardı) içerisindeki konumunu sağlama almak ve Parti'nin devrimci unsurlarını tasfiye ederek kamu yaşantısını normale döndürmeye yardım etmekti.

Hem kitlelere hem de Parti'ye egemen olan devrimci S.A., orduya başından beri karşıydı. S.A., yeni devletin ordusunun kendi saflarından kurulması talebinde bulunuyordu. Ordu, yeni devletteki yeri için çarpışmaya hazırlandı ve bütün diktatörler gibi Hitler de kendisini iktidara getiren asi S.A.'dan – yani kendi muhafız kıt'asından – kurtulmak mecburiyetinde kaldı. Ordudan yana taraf oldu ve S.A.'u (Röhm'ü) 30 Haziran 1934'te orduyu çağırmaksızın bertaraf etti.

Reichswehr, (Schleicher ve diğerlerinin katledilmesi gibi) ciddi taşkınlıkları rağmen, o günü bir başarı olarak kabul etti. Lakin bunun bir Pirus zaferi[35] olduğu görülecek, zira o günden itibaren Waffen SS'in tesisiyle ordu için çok daha tehlikeli bir düşmanın yükselişi başlayacaktı.

35 Neredeyse yenilgiyle eşdeğer tutulabilecek çok ağır kayıplar pahasına kazanılan zafer. Epir Kralı Pirus'un Roma Cumhuriyeti karşısında MÖ 280 yılında Herakleia'da ve MÖ 279 yılında Asculum'da kazandığı lakin ordusunun çok büyük bölümünü kaybettiği muharebeler neticesinde kalıplaşmıştır. (ç.n.)

Hindenburg'un Ölümünden 1938'e Kadarki Süreç

Hitler, Hindenburg'un ölümünün ardından kendini devlet başkanı ilan etti ki, bu da onu aynı zamanda Wehrmacht'ın sembolik başkomutanı kıldı.

Başlangıçta sadece Almanya'nın komşularıyla eşitliği temelinde yürüyen yeniden silahlanma süreci, askerlerin bütün dikkat ve enerjisini emmeye başladı. Yeniden silahlanma sürecinin her safhası, o vakte dek bütünüyle profesyonel olan ordunun sağlam temellerini zayıflatır oldu. 4.000 adet profesyonel subay, sadece gitgide büyüyen Kara Kuvvetleri'nin değil, ayrıca Luftwaffe'nin de temelini teşkil etmek durumundaydı. Aralarına binbir türlü meslek ve çevreden gelen yeni subaylar da eklendi. Bunlar – özellikle de genç olanlar – kendileriyle birlikte siyasi fikirlerini de getirdi. Subay sınıfının çehresi değişiyor ve Parti ordu içerisinde yer edinmeye başlıyordu. Böylelikle, ahval çok geçmeden fikir birliğine daha fazla bel bağlanılamayacak bir hâle geldi.

Mecburî askerlik hizmetinin yeniden uygulamaya geçirilmesi, ordunun ülke içerisindeki mücadelelerde kullanılan bir araç olma niteliğini bütünüyle yitirmesine yol açtı. En başından itibaren Nasyonal Sosyalist ilkeler üstüne bina edilen Luftwaffe'nin kuruluşu onu daha da zayıflattı. Zira Luftwaffe maksatlı bir şekilde Flak (uçaksavar) sınıfını bünyesine dâhil etmiş ve Kara Kuvvetleri bu kararla hava unsurlarına karşı her türlü savunma vasıtasından mahrum kalmış ve böylelikle, ordunun hareket alanı, bir iç mücadele vermek adına her zamankinden daha umutsuz bir hâl almıştı.

1938 yılının Ocak ve Şubat aylarında Blomberg devrilip, üstüne Fritsch'in şahsiyeti üstüne vahim bir keşmekeş de başlayınca, Kara Kuvvetleri'nin önde gelen komutanları Hitler'e karşı ayaklanma meselesini her şeye rağmen bir kez daha masaya yatırdı. Hitler Blomberg'in yerine Wehrmacht komutanlığını bizzat

üstlenip, arz ettiği önem hiçbir zaman uysal bir başkâtibinkinden daha fazla olmayan (Reichenau'nun halefi) Keitel'i yerinde tuttu.

Seçkin general von Fritsch'in uğradığı akıl almaz haksızlık, yüksek komuta kademesindeki generalleri – diğerlerine bu hususta hiç bilgi verilmemişti – fena hâlde çileden çıkardı.[36] Lakin bu kaynayan kazan, "her yolu denemeye" niyetli gizli bir muhalif grupça (Goerdeler, Schacht) hâlihazırda karıştırılmaktaydı. Mamafih, generaller kararlı adımlar için gereken (ve Seeckt döneminden beri söz konusu olmayan) yekpare işleyen bir yapı olma noktasında birlikten yoksundular. Güç vasıtasından, bu amaç için harekete geçecek askerlerden yoksundular. Harekete geçmek ve siyasi iktidarı ele almak için gereken siyasi liderlikten yoksundular. İsyana teşebbüs edilmedi. Öte yandan, Hitler, askerî liderlerin bütünlüğünü bozmak ve bellerini kırmak için başından beri Wehrmacht içerisindeki "kolunu" kullandı. Her komutan kendi başına, kendi aklıyla hareket edecek bir hâle düştü ve böylelikle Kara Kuvvetleri'nin birlik ve beraberlik hâlinde siyasi eyleme geçmesini ummak imkânı kalmadı.

36 Lakin Hitler'in sivil muhalifleri, generallerin hatasının kaynamak fakat hiçbir zaman taşmamak olduğundan şikâyet eder. (ç.n.)

10

ZIRHLI BİRLİKLERİN YÜKSELİŞİ

Hitler'in yükselişi, Avrupa haritasını Napolyon'un yapmış olduğundan bile daha hızlı bir şekilde değiştirdiyse de (her ne kadar bu değişim Napolyon'unki kadar uzun soluklu olmadıysa da), onun bu fetihler silsilesini başarmasına büyük ölçüde olanak sağlayan şey, zırhlı birliklerin Alman ordusundaki yükselişiydi. Hitler'in hayalleri onlar olmaksızın asla gerçeğe dönüşemezdi. Hitler'in Luftwaffe'den bile daha önemli, Quislinglerden[37] ise kat kat daha önemli olan belirleyici vasıtası zırhlı birliklerdi. Onların bir ülkenin sınırlarını yarıp, ardından onu işgal etmeye yönelik müstakil kabiliyeti olmaksızın, mukavemeti yumuşatmaya yönelik diğer araçların tamamı Hitler'in gözettiği hızlı başarıyı sağlamak adına yetersiz kalırdı. Onlara daha kapsamlı bir destek vermediği için her ne kadar en nihayetinde bedel ödediyse de, Hitler, bu yeni gelişmeye arka çıkacak kadar ileri görüşlüydü.

Panzerlerin öyküsünü 1945 yılında, ilk tank liderleri arasında Guderian'dan sonra en fazla tanınan isim olan General von Thoma'dan etraflıca dinledim. (Guderian Amerikalılara esir düşmüştü. Bu sebeple onun anlatacaklarını bu kitabın ilk baskısı yayımlanana kadar dinleyemedim. Guderian'ın Thoma'nın anlattıklarıyla ilgili söyledikleri bu bölüme köşeli parantezler içerisinde dâhil edilmiştir.) Sert fakat sempatik bir tip olan Thoma'nın

37 Norveçli Nazi işbirlikçisi Vidkun Quisling'in adı daha sonra "vatan haini" yahut "işbirlikçi" sıfatlarıyla özdeşleşmiştir. Hart buna gönderme yapıyor. (ç.n.)

tankların dünyasında yaşayan, doğuştan coşkulu bir adam olduğu aşikârdı. Muharebeyi heyecanından ötürü sever, buna layık olan her rakibe saygı duyar ve kin gütmeden savaşırdı. Şayet Orta Çağ'da doğmuş olsaydı, gezgin bir şövalye olarak fevkalade mutlu yaşar, onlarla mızrak çarpıştırmanın şerefine varmak için bütün yol ağızlarında gelen giden herkese meydan okurdu. Tankın harp meydanında boy göstermesi, bu adam için âdeta Tanrı'nın bir lütfu gibiydi, zira böylelikle zırhını kuşanmış bir şövalyenin hayatını yeniden yaşayabilecekti.

Thoma, Hitler'in Alman ordusunu Versay'ın sınırlamalarından azat etmesinin ardından, tankların nasıl geliştirildiğini anlattı: "Taktik deneyleri bunca yıl boyunca taklit tanklarla yapmaya mecbur edildikten sonra 1934 yılında ilk kez gerçek tanklara sahip olmak harika bir şeydi. O vakte dek yegâne uygulamalı tecrübemiz, Sovyet hükûmetiyle yapılan mutabakat dâhilinde Rusya'da mevcut olan tecrübe kampımızdakinden ibaretti. Bu kamp Kazan yakınlarındaydı ve özellikle teknik sorunları etüt etmek içindi. Lakin ilk tank taburumuz 1934 yılında "Motorize Birlik Eğitim Komutanlığı"[38] adı altında Ohrdruf'ta kuruldu. Başında benim olduğum bu birlik, türündeki diğer hepsinin büyük annesiydi.

"Birlik daha sonra iki taburlu bir alay olacak şekilde genişletildi ve bu sırada Zossen'de iki tabur daha kuruldu. Bunlar fabrikalardaki üretim uyarınca kademeli olarak, yavaşça teçhiz edildi. Envantere önce, sadece iki makineli tüfeği bulunan, hava soğutmalı Krupp tankı *Pz. I*; ertesi yıl da su soğutmalı Maybach motor ve 20 mm'lik topuyla *Pz. II* girdi; 1937-38'de ise ikisi de daha büyük ve daha evla olan ilk *Panzer III* ve *Pz. IV* geldi. Bu sırada teşkilatımız da büyümekteydi. 1935'te, o vakit tesis edilmiş olan iki zırhlı tümen bünyesine dâhil edilmek üzere iki adet tank tugayı kuruldu. Alman tank subayları, bilhassa sizinkileri ve de General Fuller'inkileri olmak üzere, İngilizlerin zırhlı muharebe hakkındaki fikirlerini yakından takip etti. Keza ilk İngiliz

38 Kraftfahr-Lehrkommando. (ç.n.)

tank tugayının öncü faaliyetlerini de yoğun bir ilgiyle takip ettiler." (Bu tugay Albay [şu an general] olan Broad komutası altında 1931 yılında kurulmuş ve 1934 yılında Tuğbay [şu an general] Hobart komutası altında sürekli bir birlik hâlini almıştır.)

Thoma'ya Alman tank metotlarının General de Gaulle'ün iyi bilinen kitabından da etkilenmiş olup olmadığını sordum. Bu genellikle dile getirilen bir husustu. Yanıtı şöyle oldu: "Hayır, kitabı epey 'fantastik' olarak nitelendirdiğimiz için o vakit fazla ilgi çekmedi. Taktik açıdan pek bir rehberlik sağlamıyor ve ayakları yere basmıyordu. Ayrıca, İngilizlerin tank harbine ilişkin ortaya koydukları hususlardan çok daha sonra çıkmıştı." [Guderian şöyle dedi: Thoma'nın anlattıkları doğrudur. De Gaulle'ün kitabı olan *Vers l'armée de métier*'yi 1937 yılında Almanca tercümesinden okudum. O vakit Alman panzer tümenlerinin hâlihazırda teşkilat yapısı oluşturulmuş ve de Gaulle'ün kitabı Alman panzer kuvvetlerinin inkişafında herhangi bir etki yapmamıştır. Yine de kitabı bir hayli ilgiyle okudum ve Fransızların de Gaulle'ün fikirlerini kabul edip etmeyeceklerini merak ediyordum. Şükür ki etmediler."]

Thoma sözlerini sürdürdü: "Zırhlı kuvvetlerin inkişafına, sizde olduğu gibi, Alman ordusundaki kıdemli generallerce de yoğun bir mukavemet gösterildiğini duymak sizi şaşırtabilir. Daha yaşlı olanlar bu tür kuvvetlerin süratle geliştirilmesinden korkuyor, zira kendileri zırhlı harbin tekniğini anlamıyor ve bu tür yeni vasıtalardan rahatsız oluyordu. En iyi ihtimalle ilgi gösteriyor, fakat şüpheci ve ihtiyatlı yaklaşıyorlardı. Onların bu tavrı olmasaydı çok daha hızlı ilerleyebilirdik."

İç Savaş çıktığı vakit Thoma 1936 yılında bir tank taburuyla İspanya'ya gönderildi. "İspanya'nın 'Avrupa'nın Aldershot'ı'[39] olacağı görülebiliyordu. Savaş sürecince İspanya'daki Alman kara birliklerinin tamamının komutanlığını yaptım. Bunların mevcudu gazete haberlerinde son derece abartılıyordu – personel mevcudu hiçbir zaman 600'ü geçmedi." (Mezkûr sayıya havacı ve idarî

39 İngiliz ordusunun eğitim merkezi. (ç.n.)

personel de dâhildi.) "Bunlar Franko'nun tank kuvvetine talim vermek ve muharebe tecrübesi edinmek için kullanılırdı." (Alman ordusunun başındakiler her ne kadar böyle aktif bir müdahaleyi onaylamadıysa da, Thoma gibi bir asker ortada muharebe etme şansı mevcutken kendini talim işleriyle sınırlamaya dayanamazdı. Askerî temsilci olarak ağustos ayında General Franco'nun yanına gönderilmiş olan General Warlimont, Thoma'nın "İç savaş boyunca Alman kara unsurları tarafından icra edilen bütün faaliyetlerin "ruhu ve özünü" teşkil ettiğini söylemiştir.)

Thoma anlatmaya devam etti: "Franco'ya ettiğimiz temel yardım makineler; yani uçaklar ve tanklardı. Başlangıçta bir avuç çağ dışı makineden başka bir şeyi yoktu. Alman tanklarından oluşan ilk parti eylül ayında İspanya'ya vardı. Bunu ekim ayındaki daha büyük bir parti izledi. Bunlar *Pz I*'lerdi.

"Diğer tarafa gönderilen Rus tankları ise daha da erken, temmuz ayında varmaya başladı. Bunlar, sadece makineli tüfeklerle teçhiz olan bizim tanklarımızdan daha ağır türdeydi.[40] Ele geçirilecek her bir Rus tankı için 500 peseta ödül koydum; zira bunları kendim için kullanmaya dünden razıydım. Mağribiler[41] bunlardan bir hayli ele geçirdi. O süreçte 'karşı taraftaki mevkidaşımın' şimdilerde mareşal olan Ivan Konev olduğunu duymak ilginizi çekebilir.

"Alman personeli dikkatle serpiştirmek suretiyle kısa zamanda çok sayıda İspanyol tank mürettebatı eğitmeyi başardım. İspanyolcayı öğrenmesi – ve de unutması – kolay buldum. 1938 itibarıyla komutam altında her biri üç bölükten oluşan ve her bir bölüğünde 15 tank olan dört adet tank taburum vardı. Bu bölüklerden dördü Rus tanklarıyla teçhizdi. Ayrıca her birinde 37 mm'lik altı adet top bulunan 30 tanksavar bölüğüm mevcuttu.

"General Franco, eski ekole mensup generallerin alışıldık tarzıyla tankları piyadeler arasında taksim etmek istedi. Tankları toplu bir hâlde kullanmak gayretiyle bu eğilimle sürekli mücadele

40 Söz konusu Sovyet T-26 tanklarıdır. (ç.n.)

41 Franco'nun "Afrika Ordusu"ndaki Faslı askerler kastediliyor. (ç.n.)

etmek durumunda kaldım. Frankocuların başarıları büyük ölçüde bunun sayesindedir.

"İspanya'dan 1939 Haziran'ında, yani savaş sona erdikten sonra döndüm. Orada edindiğim tecrübeler ve çıkardığım dersleri kaleme aldım. Müteakiben, Avusturya'daki bir tank alayının komutanlığına atandım. Bana bir tank tugayı teklif edilmişse de, evvela bir alaya komuta edip, Almanya'daki son faaliyetlere ilişkin malumatımı artırmak istediğimi söylemiştim; zira Almanya'da olup bitenlerden nicedir habersizdim. General von Brauchitsch bunu kabul etti. Lakin Polonya seferi için Ağustos ayında 2'nci Panzer Tümeni bünyesindeki tank tugayının komutanlığına atandım.

"Bu tümen, güney kadının en ucunda, Karpatlar'ın ötesinde bulunan General List'in ordusuna dâhildi. Bana Jablunka Geçidi'ne ilerlemem emredildi, lakin ben bunun yerine oraya motorize tugayın gönderilmesini, bu sırada benim ise tank tugayımla yoğun ormanlık araziyi geçerek tepe üstünden icra edeceğim bir kanat hamlesi yapmamı önerdim. Vadiye inerken, bütün sakinleri kiliseye gitmekte olan bir köye ulaştım. Tanklarımın geldiğini görünce nasıl da şaşırıp kalmışlardı! 80 kilometrelik bir gece intikalinin ardından tek bir tank dahi kaybetmeksizin düşman savunmalarını arkadan çevirmiştim.

"Polonya seferinin ardından Çevik Kuvvetler Komutanı olarak genelkurmaya atandım. Bu şube, tank kuvvetlerini, motorize kuvvetleri – ve hâlâ bir tümen bulunan – süvariyi ve bisikletli birlikleri ihtiva ediyordu. Polonya seferi sırasında altı zırhlı tümenimiz ile dört hafif tümenimiz mevcuttu. Zırhlı tümenlerin her birinde iki alaydan müteşekkil bir tugay bulunuyor, bu alayların her biri iki tabur ihtiva ediyordu. Bir alayın başlangıçtaki muharebe kuvveti 125 tank civarındaydı. Birkaç günlük bir harekâtın ardından elde olacak ortalama muharebe kuvvetini hesaplamak adına – tamire ihtiyaç duyacak tanklar dikkate alınarak – kişinin, tecrübenin ışığında toplam tank mevcudundan dörtte birini düşmesi gerekir."

Thoma, muharebe kuvveti derken, sadece bölüklerdeki (yahut taburlardaki) muharip tankları hesaba kattığını açıkladı. Keşif için kullanılan hafif tanklar da dâhil edildiğinde bir alaydaki toplam tank sayısı 160'tı.

"Hafif tümenler bir deney mahiyetindeydi ve her birinin gücü farklılık gösterirdi. Lakin ortalama bir hafif tümen, (her birinde üç tabur bulunan) iki motorize piyade alayından ve bir tank taburundan oluşuyordu.

"Polonya seferinin ardından bu deneyden vazgeçip, bunları zırhlı tümenlere çevirdik. 1940'taki Batı taarruzu için elimizde tam teşekküllü on tane zırhlı tümen vardı. Her bir zırhlı tümenin ihtiva ettiği orta sınıf tank oranı da o vakit artmıştı. Lakin hafif tank sayısı yine de çok fazlaydı."

Ardından Thoma şaşırtıcı bir ifşaatta bulundu. Almanların 6.000 tankı olduğu şeklindeki o dönemki Fransız raporlarının aksine, Fransa'nın istilası sırasında sadece 2.400 tankları bulunduğunu söyleyip, "sardalye kutusu" olarak adlandırdığı hafif keşif tanklarını bu sayıya dâhil etmediğini belirtti. "Fransız tankları bizimkilerden daha iyi ve daha fazlaydı – lakin çok yavaştılar. Biz Fransızları hız aracılığıyla, baskınlardan istifade ederek yendik." [Guderian ise bu hususta şöyle dedi: "Fransız tankları zırh, silah ve sayı bakımından bizimkilerden daha iyi, lakin hız, telsiz-irtibatı ve liderlik bakımından daha kötüydü. Bütün zırhlı kuvvetlerin tayin edici noktada yoğunlaştırılması, başarıdan süratle yararlanılması ve her rütbeden subayın inisiyatif alması bizim 1940'taki zaferimizin temel nedenleriydi." Manteuffel ise, "Barış zamanında hepimiz tankların muharebe meydanındaki süratini hafife almıştık. Hız, zırhın daha kalın olmasından daha mühimdir," diye belirtti.]

Farklı tank türlerini ve bunların kendilerine özgü niteliklerini tartışırken, Thoma, şayet "kalın derili" ile "hızlı koşucu" arasında seçim yapmak durumunda kalsaydı, tercihini daima ikinciden yana kullanacağını söyledi. Bir başka deyişle, hızı, ağır zırha tercih ediyor, birçok tecrübenin ışığında, her şey hesaba katıldığında hızın daha cazip bir nitelik olduğu sonucuna varıyordu.

Kendisine göre, ideal tank alayının üçte ikisinin kâfi ölçüde hızlı büyük tanklardan; üçte birinin ise çok hızlı hafif zırhlı tanklardan oluşması gerektiğini belirterek sözlerini sürdürdü.

Thoma 1940 taarruzu hakkında konuşurken şöyle söyledi: "Tank subaylarının tamamı, Ardenler'den taarruz edecek olan panzer ordusunun başında Guderian'ı görmek istemişti. Kleist'ın tanklara ilişkin kavrayışı aynı değildi – kendisi geçmişte onlara karşı çıkanların önde gelenlerinden biriydi. Bir şüpheciyi, tövbe etmiş bir şüpheci bile olsa, zırhlı kuvvetlerin başkomutanlığına getirmek, (sizde de olduğu gibi) Alman ordusunda işlerin nasıl yürütüldüğünün tipik bir örneğiydi. Lakin Guderian baş edilmesi güç bir ast olarak nitelendiriliyordu. Hususa dair son kararın sahibi olan Hitler, Kleist'ın tayinini onadı. Mamafih, Guderian yarmaya fiilen komuta etmekle görevlendirildi ve bunu 1937'deki ordu manevralarında yapmış olduğuyla aynı çerçevede tatbik etti. Müteakiben, Manş Denizi'ne yönelik ilerlemenin başını çekti. "Geride her ne oluyorsa canı cehenneme" tutumunu benimseyip, zihnini bütünüyle başarıdan azami fayda sağlamaya verdi. Bu agresif tutum, Fransızlara toparlanma fırsatı tanımadığı için, belirleyici oldu.

"Guderian'ın sürekli kırmızıyı gördüğü ve de bir boğa gibi hücum etmeye meyilli olduğu Alman ordusunda sıklıkla söylenirdi.[42] Bu görüşe katılmıyorum. Mukavemetin çok çetin olduğu 1941'deki Smolensk cephesinde kendisinin komutası altında vazife yapma tecrübesini bizzat edindim ve o zor koşullar karşısında kendisinin son derece iyi bir komutan olduğuna kanaat getirdim."

Thoma'ya, Alman zırhlı kuvvetlerine savaşın erken safhasındaki yarmalar silsilesi gibi başarılar kazandıran temel ilkelerin fikrince neler olduğunu sordum. Bana beş temel neden saydı:

---

42 Kıdemli Alman generallerin, kendi sistemli ve neredeyse satrançvari harekât standartlarına uymayan bazı istisnai ölçüde dinç komutanları eleştirmek istedikleri zaman onlardan sürekli "boğa" olarak bahsettiklerini fark ettim. Fakat bu gibi bir ifade, kuvvetli tahkim edilmiş mevzilere toslayanlardansa hız ve cesaretle onları gevşetenlere daha münasip düşebilir. (L.H.)

"1) Eldeki bütün kuvvetlerin bombardıman uçaklarıyla koordinasyon hâlinde hattın yarılacağı noktaya yoğunlaştırılması.

"2) Bu hareketin başarısından *gece* boyunca yollardan ilerlemek suretiyle istifade etmek – bunun neticesinde ekseriyetle düşman cephesinin derinliklerinde ve gerisinde baskın vererek başarı sağladık.

"3) Düşmanın tanksavar savunmasındaki yetersizliği ve bizim havadaki üstünlüğümüz.

"4) Zırhlı tümenin yanında 150-200 kilometrelik bir intikal için yetecek kadar akaryakıt bulundurması unsurunun yanı sıra, ihtiyaç durumunda öncü zırhlı unsurlara konteyner içerisinde havadan (paraşütle) akaryakıt ikmali yapılması.

"5) Tanklar içerisinde üç gün, alay ikmal kolunda üç gün daha ve tümen ikmal kolunda bir üç gün daha yetecek kadar istihkak taşımak."

Thoma, zırhlı kuvvetler tarafından icra edilen uzun menzilli intikallerde süratin nasıl muhafaza edildiğine ilişkin bazı örnekler verdi. Polonya seferinde, diye söyledi, Yukarı Silezya'dan Varşova'ya süren yedi günlük intikalin, çarpışmalar da dâhil, günlük ortalaması 50 kilometreydi. Fransa seferinin ikinci safhasında Marne'dan Lyon'a yönelik intikalin de günlük ortalaması aynıydı. 1941'deki Rusya seferinde Rosslawl'dan Kiev'in ötesine yönelik intikal, yirmi günü aşkın bir süre zarfında günlük ortalama 25 kilometreyken, Glukov'dan Orel'e yönelik taarruzda ise üç gün zarfında 65 kilometrelik bir ilerleme kaydedildi. Rekor intikal günde 95 kilometreydi. (Guderian, panzer ordusunun Rusya'nın istilası sırasında takip ettiği güzergâhı gösterdi ve bunda, Thoma'nın sözünü ettiği örneklerden bile daha yüksek bir tempo görülmekteydi. Guderian'ın öncü tümenlerinden biri, istilanın ilk gününde 80 kilometre kadar içeri sokulmuştu. Alman sınırından 340 kilometre uzaklıkta bulunan Minsk'e altıncı günde, ikinci bir 80 kilometrelik ilerlemeyle birlikte ulaşılmıştı.)

Thoma, bir zırhlı kuvvet komutanının oldukça ileride, "tankları arasında" olmasının önemine vurgu yaptı. Mazideki süvari komutanları gibi "eyer üstünde emir" vermeliydi. "Komutanın taktik görevi muharebe hattındadır ve kendisi olay yerinde bulunmak zorundadır. İşin idari tarafını kurmay başkanına bırakmalıdır."

Thoma, Alman zırhlı kuvvetlerinin teşkilat yapısının Rusya seferinden önceki yeniden tanziminden söz edip, bunu ölümcül bir hata olarak addettiğini açıklığa kavuşturdu. "Zırhlı tümenlerin her birinin bünyesinden, ihtiva ettiği iki tank alayından biri alındı. Bu, toplamda yirmi olmak üzere daha fazla zırhlı tümen teşkil etmek için yapılmıştı. Karara katılmayıp Hitler'e itirazda bulundum, zira kendisi teknik hususlara daima kişisel bir ilgi gösterirdi." Thoma, her şey hesaba katıldığında nihaî etkinin olumsuz olacağını, zira bu değişikliğin zırhlı darbede herhangi bir kayda değer artış olmaksızın, karargâh heyetlerinin ve yardımcı birliklerin iki katına çıkarılması anlamına geleceğini öne sürdü. "Fakat Hitler'i ikna edemedim – kendisi daha fazla sayıda tümene sahip olmanın avantajıyla saplantılı bir hâldeydi. Sayılar onun hayal gücünü hep alevlendirirdi. [Guderian bu hususta, "Thoma, Alman zırhlı kuvvetlerinin Rusya seferinden önceki yeniden tanzimine ilişkin eleştirisinde haklıdır," diye belirtti. "Panzer tümenleri tank açısından kuvvetli olmalıdır. Kendisinin ve en aktif panzer komutanlarımızdan biri olan General von Manteuffel'in bu husustaki görüşlerine bütünüyle katılıyorum."]

"Hitler Polonya seferine müdahale etmemişti, lakin 'kendisinin' oradaki stratejisine yönelik halkın övgüleri, Fransa seferinin ardından daha da artınca, burnunun büyümesine neden oldu. Stratejiye ve taktiklere ilgiliydi, lakin icraî detayları anlamıyordu. Sıklıkla iyi fikirleri olurdu, fakat kaya gibi inatçıydı ve bu yüzden kendi fikirlerinin yerine getirilmesine mani olur, onları berbat ederdi.

"Yirmi zırhlı tümen kulağa büyük bir artış gibi gelse de, tankların gerçek sayısı öncekinden fazla değildi. Muharip kuvvetimiz Rusların beyan ettiği gibi 12.000 değil, sadece 2.434 tanktan

ibaretti. Tankların üçte ikisini hafif sınıfın teşkil ettiği ilk seferimizin aksine, artık tanklarımızın üçte ikisi orta sınıftı."

Rusya seferini tartışırken, Thoma, Alman zırhlı kuvvetlerinin oldukça başarılı buldukları yeni bir yöntem geliştirdiklerini söyledi. "Zırhlı tümenler geceleyin Rus cephesini yarar, ardından cephenin ardındaki ormanlık araziye girip saklanırdı. Ruslar bu süre zarfında cephede açılan gediği kapardı. Sabah olduğunda Alman piyadesi cephenin kısmen kaynak yapılmış (ve hâliyle bir nebze tertipsiz olan) mıntıkasına taarruza geçer, bu sırada zırhlı tümenler de saklandıkları yerden çıkıp, müdafaadaki unsurlara geriden vururdu."

1942 harekâtı için dört yeni zırhlı tümen teşkil edilmiş ve bu kısmen, etkinlik gösterememiş olan atlı süvari tümenini dağıtmak suretiyle sağlanmıştı. 1941 harekâtı için motorize edilmiş olan on piyade tümenine ilaveten ayrıca üç piyade tümeni daha motorize edilmişti. "Lakin yirmi adet eski zırhlı tümenden ancak on tanesinin mevcudu tamamlanabilmiş, çünkü Hitler'in emriyle tank üretimi U-bot programı lehine ikinci plana atılmıştı."

Thoma, kıdemli generallerin ve Hitler'in, zırhlı birliklerin hayati önemini kavramakta ve onları hem ihtiyaç duyulan ölçekte hem de ihtiyaç duyulan biçimde geliştirmekteki başarısızlıklarını şiddetle eleştirdi. "Elimizdekiler Polonya ve Fransa'yı yenmeye yetecek kadar iyi, fakat Rusya'yı fethedecek kadar değildi. Arazi uçsuz bucaksız, ilerlemek ise çok güçtü. Zırhlı tümenlerimizde elimizdekinin iki misli tank olmalıydı ve bunların ihtiva ettiği motorize piyade alayları da yeterince motorize değildi.

"Zırhlı tümenlerimizin, iki tank alayı ve bir motorize piyade alayından oluşan orijinal teşkilat yapısı idealdi. Fakat motorize piyade alayı unsurları, her ne kadar daha fazla petrol gerektirse de, zırhlı ve paletli araçlarla taşınmalıydı. Rusya seferinin ilk safhasında onları kamyonlarından indirmeden evvel muharebe bölgesine yakın bir yere getirmek mümkün oluyor, genellikle çarpışma hattının çeyrek mil kadar yakınına indirilebiliyorlardı.

Lakin Ruslar daha fazla uçağa sahip olduklarında buna imkân kalmadı. Kamyon kolları saldırıya çok açık oluyor ve piyadenin bir hayli geride indirilmesi gerekiyordu. Oynak muharebenin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar süratli bir şekilde faaliyete geçebilecek olan yegâne piyade zırhlı piyadedir.

"Daha da kötüsü, bu hantal kamyonlar kolaylıkla çamura saplanabiliyordu. Fransa zırhlı kuvvetler için ideal bir ülkeydi, fakat Rusya, ya bataklık ya da kum olan uçsuz bucaksız arazileriyle en kötüsüydü. Kumun bazı kısımları iki ayak derinliğindeydi. Yağmur yağdığında kum, bataklığa dönüşüyordu."

Thoma şöyle ekledi: "Afrika buna kıyasla bir cennetti. Rusya'da bulunmuş olan tank birlikleri Afrika koşullarına kolaylıkla uyum sağladı. Afrika harekâtından çıkarılan dersleri oldukça farklı koşullara uygulamak bir hatadır. İstikbalde sizin için mühim olan şey artık çöl değil, sadece Rusya'dır." Bu tipik bir noktalamaydı.

Thoma, Rusya harekâtının bir diğer büyük hatasının zırhlı kuvvetler ile hava indirme unsurları arasındaki iş birliği noksanlığı olduğuna vurgu yaptı. "Bu, bizi elde edebileceğimiz birçok başarıdan mahrum kıldı. Bunun sebebi paraşütçü birliklerin Luftwaffe bünyesine mensup olması ve bunun neticesinde nasıl kullanılacaklarına dair en üst makamlarda fikir ayrılıkları bulunmasıydı. Bilhassa da Göring bir engel teşkil ediyordu. Bir diğer engel ise kundağı motorlu toplarımızın yetersiz sayıda olmasıydı. Bu silah çok kıymetliydi. Fakat bizim kullandıklarımız sadece derme çatma parçalardan oluşuyor ve şasileri fazla yüklü oluyordu."

Thoma 1942 Sonbaharı'nda El Alameyn'de esir düştüğü için savaşın son kısmına ilişkin tecrübeye dayalı bilgiler ışığında katkı sunamadı. Lakin zırhlı muharebenin o dönemdeki seçkin temsilcisi Manteuffel'di. Ayrıca kendisinin vardığı neticeler Thoma'nın daha evvelki görüşlerini tasdik ettiği gibi bazı bakımlardan da bunları tamamlayıcı mahiyettedir. Manteuffel görüşlerini uzman olmayan okuyucular için burada ele alınamayacak kadar etraflı bir şekilde anlattı, fakat ortaya koyduğu bazı temel hususlar

alıntılanmaya değerdir – "Tanklar hızlı olmak *zorundadır*. Bu, fikrimce, savaşın tank tasarımına ilişkin en önemli dersidir. Panter, bir prototip olarak doğru yoldaydı. Tiger'a 'mefruşat kamyonu' derdik – lakin cepheyi yarmak için iyi bir makineydi. Oradaki mesafeler daha geniş olduğu için ise yavaşlığı Rusya'da Fransa'dakine kıyasla daha büyük bir dezavantaj teşkil etti."

Manteuffel Rus tanklarına ilişkin yorumunda şöyle dedi: "Stalin tankı dünyadaki en ağır tanktır; sağlam paletlere ve kuvvetli bir zırha sahiptir. Bir diğer avantajı ise alçak tasarımındadır – bizim Panzer V'imizden, yani Panter'den 51 cm daha alçaktır. Bir 'yarma' tankı olarak şüphesiz iyi, fakat çok yavaştır."

Manteuffel, Alman zırhlı kuvvetlerinin muzdarip olduğu, kaçınılabilecek mahiyetteki iki dezavantajdan söz etti. "Tümendeki her birliğin, taktik kademeye eşlik eden kendi seyyar tamir atölyesi bulunmalıydı. Ordumuz, bu seyyar tamir atölyelerinin geride tutulması gerektiğini düşünerek fahiş bir hata yaptı. Bunların oldukça ileride, onlarla telsiz irtibatına sahip taktik komutanın emri altında olması gerekir. Bu, ağır hasar durumları haricinde tamirat işlerinin gece saatlerinde yapılabilmesi için şarttır. Böyle bir sistem, kaza sonucu meydana gelen ve israfa yol açan birçok kaybı engeller. Bu, tamiratı beklemeyi göze alamadıkları için, komutanları azalan bir tank gücüyle devam etmeye sevk eden yürürlükteki sistemimizin kötü etkisini ortadan kaldırabilirdi. Komutanlarımız birçok kez gerçek güçlerinin çok üstündeki görevlere girişti – zira görev, tümenin hakiki değil, kâğıt üstündeki gücüne göre tayin edilirdi.

"Bir zırhlı tümenin kendi hava unsuru; bir keşif filosu, bir taktik bombardıman filosu ve komutan ile karargâh heyetinin kullanımı için yavaş uçaklardan müteşekkil bir irtibat filosu olmalıdır. Zırhlı tümen komutanı birliklerini sık sık havadan idare etmelidir. Rusya seferinin ilk safhasında zırhlı tümenlerin kendi hava birlikleri mevcuttu; lakin Yüksek Komutanlık, bu uygulamaya, merkezî kontrol lehine 1941 Kasım'ında son verdi. Bu

fahiş bir hata oldu. Hava filolarının barış zamanında tümenlerle birlikte eğitilmeleri gerektiğini de ayrıca vurgulamak isterim.

"Mühimmat, yakıt, yiyecek ve personel ikmali için hava ulaşımı da ayrıca birinci dereceden önem taşır. Zira zırhlı tümenlerin istikbalde çok daha uzun mesafelerde faaliyet göstermeleri gerekecektir. Ayrıca günde 200 kilometrelik intikallere de hazır olmak zorundadırlar. Savaştan evvel, tercüme edilmiş eserlerinizin birçoğunu okumuş biri olarak, sizin zırhlı muharebenin hava kısmının gelişimine nasıl ilgi gösterdiğinizi biliyorum. Piyadeler, piyade muharebesinin dilinden farklı olan bu muharebenin dilini anlamıyorlar. Bizim savaştaki en büyük sorunlarımızdan biri buydu."

Tank tasarım ve taktiklerini tartışırken, Manteuffel tankları alçak ve dolayısıyla daha az görülür bir hedef teşkil edecek şekilde tasarlamanın öneminden bahsetti. İşin zorluğu, alçak yapıyı, tankın yerdeki tümsekler, kayalar ve ağaç kütükleri gibi engellere oturmasına imkân vermeyecek bir karın altı yüksekliğiyle bir araya getirmektir. "Lakin yerden yükseklik hususundaki hafif bir dezavantaj, zemine dikkat edilmesiyle aşılabilir. Bu, tank idare etmekteki en hayati niteliktir."

Manteuffel bir örnek verip, Yaş (Romanya) civarındaki Mayıs 1944 tarihli Târgu Frumos Muharebesi'ni anlattı. Rusların Ploieşti petrolleri için giriştikleri ilk taarruz burada bozguna uğratılmış; 500'ün üzerinde Rus tankı tarafından icra edilen taarruzun ağırlığını göğüslemek, o vakit kendisinin komuta ettiği "Großdeutschland" Panzergrenadier Tümeni'ne kalmıştı. Tümen 160 civarı tank ihtiva ediyordu – birliklerinden biri Tiger tanklarıyla, ikisi Panterlerle ve bir diğeri daha eski Mark IV'lerle teçhizdi. "Stalin tanklarıyla ilk kez orada karşılaştım. Mühimmatımızın – her ne kadar Tigerlarım onlara 3.000 metreden vurmaya başladıysa da – üstlerinden sekip gittiğini görmek sarsıcıydı. Bu mesafenin yarısını kat edene dek zırhlarını delemedik. Lakin Rusların üstünlüğünü; manevra, hareket kabiliyeti ve arazi örtüsünden en iyi şekilde istifade etmek suretiyle karşılamayı başardım." Hatta

görece küçük olan Mark IV'ler bile arkalarından dolanıp, 1.000 metreden kısa bir mesafeden ateş ederek, karşıdaki bu canavarların birkaçını imha etmeyi başarmıştı. Manteuffel, Rusların taarruzu tavsadığı vakit 350 civarında tanklarının imha edildiğini yahut muharebe sahasında bırakıldığını, kaçmış olanlardan birçoğunun da hasarlı olduklarını söyledi. Her ne kadar hatırı sayılır ölçüde tankı zarar gördüyse de, kendisinin kesin kaybı sadece on adetti.

Bu, Alman tarafı için her ne kadar bir savunma muharebesi de olsa, uygulanan taktikler, iki piyade alayı tarafından tutulan iyi seçilmiş bir savunma sahasında, panzer alayının hareket kabiliyetine dayalı mahallî taarruzuna dayanıyordu. Manteuffel açıklamasını, "Tank muharebesinde hareketsiz kalırsan kaybedersin," şeklindeki iddialı bir görüşle neticelendirdi. Bu taktikleri anımsamak kendisine bariz bir meslekî tatmin verdi ve şöyle ilave etti: "O muharebeyi görmek size büyük keyif verirdi."

Taktik kabiliyeti sağlama almak ve bunun modern muharebede sunduğu avantaja sahip olmak adına tank mürettebatlarının dikkatle seçilmesinin öneminden bahsederek sözlerini sürdürdü. "Bu koşulun sağlanmasının ardından, tank tasarımında zırh, silahlar ve hız arasında hassas bir denge ayarı gözetilmeli; hava taarruzu, paraşütçüler ve roket silahlarınca teşkil edilen özel riskler bilhassa dikkate alınmalıdır."

Manteuffel müteakiben bana bu husustaki düşüncelerini daha detaylı bir şekilde dile getirdi. "Ateş gücü, zırh koruması, hız ve arazi performansı başlıca hususlardır ve en iyi tank türü, bu birbiriyle uyuşmayan gereksinimleri en yüksek başarıyla bir araya getirendir. Panzer V '*Panter*', fikrimce hepsi arasından en tatmin edicisidir ve şayet daha alçak bir yapıyla tasarlanması mümkün olsaydı, ideale yakın olurdu. Edindiğim deneyimlerin tamamından çıkardığım başlıca ders, tankın muharebe sahasındaki hızına, savaştan önce ve hatta savaş sırasında düşünüldüğünden daha fazla önem verilmesi gerektiğidir... Bir ateş mevzinden diğerine hızla intikal ederek düşman ateşinin ölümcül etkisinden

kaçabilmeye kadir olması, tank için bir ölüm kalım meselesidir. Manevra kabiliyeti bir 'silah' hâline gelir ve ateş gücü ile zırh korumasına ekseriyetle denk mertebede olur."

"Loko-mobilite"[43] şeklinde ifade edilebilecek ve her türlü arazi yapısına uyum sağlayabilecek bir süratin başat önemi bakımından, Manteuffel'in görüşlerinin Thoma'nınkilerle bağdaştığı not düşülmelidir. Aynı kanaati bana, fevkalade kapsamlı bir tecrübeye sahip ve daha genç yaştaki panzer generallerinin en kabiliyetlisi olan Bayerlein da dile getirdi. Fransa ve Rusya'nın istilaları sırasında Guderian'ın 1A'lığı (harekât başkanlığı) ile Afrika seferinin ileriki safhasında Rommel'in kurmay başkanlığını yapmış, daha sonra Normandiya ve Ardenler Taarruzu'nda seçkin Lehr Tümeni'ne ve en sonunda da Ren muharebelerinde bir kolorduya komuta etmişti. Bayerlein, "İstikbaldeki tank tasarımları için hareket kabiliyetini, yani hız ve manevra yeteneğini en önemli unsur sayıyorum," dedi. "Ardından ise top gücü (uzun menzil ve kalibre); ve akabinde zırh geliyor. Gelecekteki savaşlarda 'en yüksek hareket kabiliyeti' belirleyici olacaktır. Hiçbir intikal, eylem ve sürpriz yeterince hızlı olamaz."

Manteuffel diğer konuşmalarımızda orduların istikbalde nasıl teşkilatlanmaları gerektiği hususuna ilişkin görüşlerini belirtti. "Modern koşullar, ordu içerisinde iki sınıfın olması gerektiğini göstermektedir. İzlenecek ideal tutum bir *elit* teşkil etmek olur. Bu amaç için belirli sayıda tümen seçilmeli ve bunlara eldeki en iyi ekipman, eğitimleri için bolca para ve en iyi personel verilmelidir. Büyük bir ülke bu şekilde 30 tümen civarı bir ordu oluşturabilir. Şüphesiz hiçbir ülke bu çerçevede milyonlardan oluşma bir ordu teçhiz edemez. Lakin vasat bir şekilde teçhiz edilmiş ve

43 Latincedeki "locus", yani Türkçedeki "yer" kelimesinin –den hâli olan loco, "bir yerden" anlamına gelmektedir. Bu Latince kelimeyi, İngilizcedeki "mobility" yani Türkçedeki "hareket kabiliyeti" ile birleştiren ve yazarın terminolojik mahiyette ortaya koyduğu "loko-mobilite" ifadesi, yukarıda değinilmiş olan, bir noktadan diğerine seri bir şekilde intikal edebilme kabiliyetine işaret eder. (ç.n.)

vasat bir eğitim almış çok daha büyük bir orduya sahip olmaktansa, başlıca harekât gayeleri için *elit* bir orduya sahip olmak daha iyidir. Bu *elit* ordunun daha yüksek miktarda hava desteği, hava indirme kuvveti ve roket silahları olacaktır. Zırhlı kuvvetlere eşlik eden topların mevcut oranı, hareket kabiliyetinde bir dezavantaj teşkil etmektedir. Mevcut koşullar altında sadece obüslerin sağlayabileceği saplanıcı ateş[44] desteği ihtiyacı nedeniyle bunlara gereksinim vardır, lakin roket silahlarının gelişimi etkili bir alternatif teşkil edebilir."

Manteuffel sözlerini, yazılarımda ekseriyetle ifade ettiğim ve günümüzün temel askeri meselesinin, yardımcı birlik ve araçların vurucu unsurlara kıyasla azaltılması olduğuna ilişkin görüşüme katıldığını belirterek sürdürdü. "Fakat böyle bir gelişmenin kaydedilebilmesi için Yüksek Komutanlığın mekanize savaşın yeni dilini öğrenmesi elzemdir."

"Yeni ordu, yeni bir stratejinin dizaynını gerektirmektedir. Bu fikirlerin kabul görmesi için, yeni tip kuvvetlerin hepsi, yeterli statüyü haiz tek bir komutanın idaresi altında olmalıdır. Aynı zamanda, bu *elit* orduyu teşkil eden askerler arasındaki birlik ruhunu teşvik için kendilerine sadece en iyi ekipman ve eğitim tesisleri değil, ayrıca mümkün olduğunca şık ve özgün bir üniforma da verilmelidir.

Manteuffel, harpteki tecrübelerini bir müddet daha düşündükten sonra, istikbale ilişkin kanaatlerini daha detaylı bir surette ortaya koydu. Öne çıkan noktalar alıntılanmaya şayandır:

"Savaşta stratejik hareket kabiliyetini muhafaza edebilmenin yollarını bulmak için, liderlik tekniği 1945'te hâlâ egemen olanın aksine yeni bir anlayışta olmak zorundadır."

"Stratejik tank kuvvetlerinin hizmete girmesiyle Alman ordusunda söz konusu olduğu gibi, eski ve harap uygulamalardan

---

44 Geniş bir açı ile düşen silah ateşi. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 467.) (ç.n.)

bütünüyle kopmak icap edecektir. Bunlar, başlangıçta yavaşça biçimlendiği doğru olan, lakin 1939-41'dekiler ile 1942'de Afrika'da tekrar eden başarıların açıkça göstermiş olduğu gibi müteakiben pekişen, yeni bir harekât tekniği meydana getirmiştir. Hakikatte, mesele sadece intikal ve muharebe için motor gücünden istifade eden yeni bir silahın ortaya çıkışı değil, yeni bir harekât tekniğinin tesisi ve uygulanışıydı. Söz konusu harekât tekniğinin hâkim özelliği; seri teşhis, seri eylem ve seri icranın manevra yeteneğiyle birleşerek, azami hareket kabiliyetiyle neticelenmesiydi.

"Hava indirme birliklerinin, süratli zırhlı kollarla işbirliği gelecekteki savaşlarda şüphesiz çok mühim bir rol oynayacak, zira bu iki sınıf, zaman ve mekân sorunlarını çözüme kavuşturacaktır."

"Modern bir ordunun topçusu, bizim 1939-45 yılları arasındaki topçumuzdan bütünüyle farklı bir mahiyette olacaktır. Roketler ve atom enerjisi bunun habercisidir." Manteuffel ayrıca, ateşi daha büyük ve daha esnek bir şekilde toplayabilmek[45] için ateş idare[46] yöntemlerinin nasıl geliştirebileceğiyle ilgili de konuştu. Ateş gücü ve idaresinin artışıyla karada adam-adama muharebenin önemi tarihe karışacaktır."

"Keşif unsurları neredeyse her daim kuvvetli olmak durumundadır – yani taarruz kuvveti açısından kuvvetli olmak durumundadır. Böylelikle, mukavemetle karşılaşmaları durumunda görevlerini çarpışarak yerine getirebilirler. Bu ilkenin üstünde savaş sırasında yeterince durulmamıştır. Dolayısıyla keşif unsurlarının aldıkları sonuçlar beklentilerin altında kalmakta ve

---

45 Ateş toplaması: Sınırlı bir süre içinde bir bölgeye veya ilerisi için muhtemel bir hedef olarak adlandırılmış ve numaralanmış bir bölgeye yapılan kesif ateş. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 149.) (ç.n.)

46 Bir hedef üzerine ateşin planlanması, hazırlanması ve bilfiil tatbik edilmesi ile ilgili bütün çalışmalar. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 247.) (ç.n.)

neticede eldeki kuvvetlerin etkin bir şekilde sahaya sürülmeleri sıklıkla mümkün olmamaktadır.

"Düşman hava taarruzlarının tesirini azaltmak adına, intikal ve çarpışmaların gittikçe artan bir oranda geceleri icra edilmesi gerekecektir – dolayısıyla bu muharebe biçiminde fevkalade uzmanlaşmak şarttır. Birliklerin bu tür bir savaş için eğitilmeleri ve hazırlanmaları, düşmanın bunu geniş çapta uygulaması durumunda (örneğin Ruslar bunu yapabilir), askerlerin söz konusu uygulamanın sinir bozucu tesiri altında kalmaları olasılığını azalacaktır."

"Taarruza geçilirken yapay sis kullanımının ne kadar mühim olduğuna ilişkin savaş tecrübem, hâlâ oldukça berrak bir şekilde aklımdadır. Bunun önemi, savaşın iki boyutlu, yani hem karadan hem de havadan icrasıyla ve özellikle de, hava kuvvetinin arzu edilen anda ve kısıtlı bir alanda etkili bir destek sağlayamadığı durumlarda daha da artacaktır. Kimya uzmanları, geniş bir alanı kaplayıp alçaktan ilerleyecek kuvvetli bir duman geliştirmelidir."

"Taktik dediğimiz şey, kişinin planını icra etmek için kuvvetlerini doğru zamanda en uygun noktada toplaması, böylelikle de silahlarından azami netice alması olarak kabul görür. Bu anlayışın, 'muharebe vasıtaları' ve 'silah-gücü' kategorisinde petrolü de içine alacak şekilde genişletilmesi fikrimce artık şarttır… Muharebede, ihtiyaç duyulduğu an ve yerde yeterince bulunmasını sağlamak için petrolün *taktik kontrolü* olmak durumundadır."

Gelecekteki orduların teşkiliyle iştigal ederken, Manteuffel, biri motorlu araçlarla taşınacak piyade tümeni, diğeri ise – kendisinin "mobil tümen" şeklinde adlandırmayı tercih ettiği – zırhlı tümen olmak üzere iki ana tipte tümenin devamını tasavvur etti. Bu ikinci tipteki tümeni, kendisini savaşın hemen ardından gördüğümde masaya yatırmıştık. Ortaya koyduğu teşkilat yapısı, savaşın ileri safhasında egemen olana çok benzer olsa da, yardımcı unsurların nakli için yarı tırtıllı araç miktarının artırılmasını öneriyordu. Lakin savaştaki deneyimleri üstüne daha fazla düşünmeye vakit bulduktan sonra, tank oranında büyük bir artışa

gidilmesi gerektiğine ve bununla birlikte, şayet arazi koşullarına uyumlu tam paletli araçlara bindirilmeleri durumunda, tümendeki piyade oranının düşürülebileceğine kanaat getirdi. Onun tavsiye ettiği tümen, her biri 60 tank barındıran üç birlik yerine, her biri 100 tank barındıracak dört birlikten; piyade unsuru ise, yarı tırtıllı araçlar yahut kamyonlarla taşınacak dört tabur yerine, üç zırhlı taburdan oluşacaktı. Bu, savaştan önceki, tankların ağırlık ve silah bakımdan daha hafif oldukları orijinal teşkilat yapısına dönüşü temsil eder. Manteuffel, "Daha güçlü tank toplarıyla sağlanan etkinin, yüksek sayıda tank yığmaya ihtiyaç bırakmadığı hatalı bir fikirdir," dedi. "Dahası, intikal ve muharebeyle geçen kısa bir sürenin ardından eldeki mevcut tank sayısı kritik bir hızla düşmektedir."

Thoma gibi o da teşkilat yapısının Rusya seferinden önce yeniden tanzim edilmesinin olumsuz sonuçlarına vurgu yaptı. Bu değişiklikle zırhlı tümenlerdeki tank mevcudunun yarısından feragat edilmiş ve karşılığında ikinci bir piyade alayı verilmişti. "Zırhlı tümenler böylelikle, oysa kuvvetlendirmek için her şeyin yapılması icap eden tank kütlesinin teşkil ettiği itici kuvvet ile düşman cephesini yarma güçlerini yitirdi. Taarruzun hızı ile daha birçok şey artık *piyadenin* eline bakıyordu ki bu yanlıştı – ve hâlâ da yanlıştır –. Zırhlı muharebede başat rolü tanklar oynar ve geriye kalan her şey ikinci sırayı alır. *Zırhlı* bir tümen sadece *tank kütlesinin* takviye edilmesiyle kuvvetlendirilebilir." (Fikirlerini daha sonra aldığım Guderian da tank oranının artırılmasına yönelik tercihine vurgu yaptı ve o da arzu edilen miktar hususunda benzer bir şekilde 400 sayısını verdi.)

"Bir zırhlı tümenin taarruz için gereksinim duyduğu itici kuvveti ona ancak mızrak başını teşkil eden tank yığını sağlayabilir; piyadenin görevi, asli çabaya mümkün olduğunca fazla tank sevk edilebilmesi adına tali vazifeleri üstlenmek ve bu suretle tanklara yardım etmektir. Lakin piyadenin zırhlı tümenler için başlıca destek unsuru olarak görevlendirilmesi bütünüyle yanlış

bir görüntü teşkil eder. Bu, onların gelişiminin durakladığı anlamına gelip, zırhlı kuvvetin altın çağının gelip geçtiğine işaret edecektir ki, bu da hiçbir şekilde gerçeği yansıtmaz.

Manteuffel yardımcı unsurlara ilişkin ise şunları söyledi: "Tank kütlesine eşlik eden sınıflar – mekanize piyade, istihkâm ve topçu – muharebe alanındaki tankların hızına, ayak uydurabilecek araçlar vasıtasıyla, hareketli bir hâle getirilmelidir. Harp sırasında bu maksatla zırhlı toplar için tank şasisi kullanılmıştır ve gelecekte daha hafif şasiler kullanabileceğinden ötürü, bu, daha da uygulanabilir olacaktır. Zırhlı piyadeler ve istihkâmcılar SPW (*Schützen-Panzer-Wagen*) denilen; arazi koşullarına uyumlu, hafif zırhlı yarı tırtıllı bir araç kullanmışlardır. Bu araç, Rusya harekât sahasının en derin çamurlarında bile bata çıka ilerleyebilmek gibi sürpriz bir kabiliyeti olduğunu kanıtlamıştır. Panzer tümenleri ilk teşkil edildiği vakit, sadece bir piyade taburu ile bir istihkâm bölüğü yarı tırtıllı araçlarla teçhiz edilebiliyordu; lakin savaş sırasında, bazı tümenlerde bu oranı bir zırhlı piyade alayını ve bazı uçaksavar ile sahra topu birimlerini yarı tırtıllı araçlara bindirecek/iliştirecek, yani mekanize edecek şekilde artırmak mümkün oldu. İstikbalde bu gibi araçlar sıradan piyadenin muharebe kademesine[47] yetecektir. Lakin zırhlı tümen bünyesindeki piyadelerin tam paletli araçlara ihtiyacı var. Bu gereksinim nasıl tümendeki diğer bütün muharip unsurlar için de geçerliyse, ikmal araçlarının bir kısmının da arazi koşullarına uyumlu olması şarttır. Toplar traktörle çekilmemeli; tank şasisi üstünde, kundağı motorlu olmalıdır.

---

47 Bir teşkilin; esas görevi idarî olan kısmından farklı olarak, muharebeye katılan kısmı. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 135.) (ç.n.)

ÜÇÜNCÜ KISIM



ALMANLARIN GÖZÜYLE HADİSELER

11

HİTLER FRANSA'YI NASIL YENDİ – VE İNGİLTERE'Yİ NASIL KURTARDI

Her büyük hadisenin gerçek hikâyesi, o vakit göründüğünden çok daha farklı olma eğilimindedir. Bu bilhassa da savaş hususunda böyledir. Milyonlarca insanın kaderi, tek bir adamın kararlarına bağlı olur ve bu adam, tarihin seyrini değiştirecek bir kararı, en tuhaf güdülerin etkisiyle alıyor olabilir. Karar alış şekli sadece perde arkasındaki ve sessiz kalmak için haklı nedenleri olan bir avuç adam tarafından bilinir.

Hakikat bazen sonraları ortaya çıkar, bazen de hiç çıkmaz. Çıktığı vakit ise ekseriyetle, "hakikat, kurgudan daha tuhaftır" sözünü destekler niteliktedir. Zira makûl görünmek durumunda olan romancılar, sıra dışı bir kaza yahut psikolojik kırılma nedeniyle tarihte meydana gelen bu tür hayret verici tezatlardan istifade etmekte tereddüt ederler.

Hiçbir şey, 1940 yılına şeklini veren tayin edici hadiselerin biçimlenişinden daha sıra dışı olamazdı. Fransa, harekâtı icra eden kıdemli Alman komutanlarından pek azının inanç duyduğu bir taarruzla mağlup edilmiş ve istila ancak, Alman tarafının vaziyete uygun, gecikmiş bir plan değişikliği yapması ve bunun, Fransız tarafının gayri-esnek planı ile aşırı özgüveniyle birleşmesiyle başarılı olmuştu. Daha da garibi, İngiliz ordusunun kaçış şekli ve İngiltere'nin istiladan esirgenmesiydi. Hakikat bu noktada popüler tasvire oldukça ters düşer. Bu, o zamanki İngiliz halkı için olduğu kadar, Hitler'in Almanya'daki ateşli destekçilerinin pek çoğu için

de akla hayale gelecek gibi bir şey değildi. Nürnberg'de ortaya çıkan gerçekler arasında bu hususa dair pek az şey vardı. Gerçekleri bütün çıplaklığıyla bilenler yalnızca Alman ordusunun tepesindeki küçük bir grubun üyeleriydi; lakin bilmecenin asıl ipucuna sahip olanlar en tepedeki değil, Hitler düşüncelerinin nasıl işlediğini açığa vurduğu o vakitte Rundstedt'in karargâhında hazır bulunan birkaç kişiden ibaretti.

İngiliz ordusunun Fransa'dan kaçışına ekseriyetle "Dunkirk mucizesi" denmiştir. Zira İngilizler hâlâ Flander düzlüklerinin oldukça iç kesimlerindeyken Alman zırhlı kuvvetleri onların gerisinden Manş kıyılarına varmışı. Üsleri ve Fransız ordusunun büyük bölümüyle irtibatını yitirmiş olan İngiliz ordusunun, denizle de irtibatının kesilmesi muhtemel görünüyordu. Kaçmayı başaranlar, bunu nasıl yaptıklarını sık sık merak etmişlerdir.

Bunun cevabı, başka hiçbir şey bunu yapamayacakken, Hitler'in müdahalesinin onları kurtarmış oluşudur. Hitler'in telefonla ansızın verdiği bir emir, zırhlı kuvvetleri Dunkirk tam da görüş alanlarına girmişken durdurmuş ve geri çekilen İngilizler limana ulaşıp, avuçlarının arasından kayıp gidene dek onları hareketsiz bırakmıştı.

Lakin İngiliz ordusu her ne kadar Fransa'daki kapandan kaçtıysa da İngiltere'yi savunacak durumda değildi. Silahlarının birçoğunu geride bırakmış olduğu gibi İngiltere'deki cephanelikleri de boştu. Müteakip aylarda İngiltere'nin küçük ve pek az-silahlı kuvvetleri ile, Fransa'yı fethetmiş olan fevkalade teçhiz orduyu birbirinden ayıran yegâne şey bir su şeridiydi. Mamafih, istila asla icra edilmedi.

O vakit İngiltere'yi kurtaran şeyin Luftwaffe'nin *"Britanya Muharebesi"*ndeki mağlubiyeti olduğuna inandık. Lakin bu açıklamanın sadece bir kısmını, yani son kısmını teşkil etmektedir. Daha derinlerdeki neden ise Hitler'in İngiltere'yi fethetmek istememiş oluşudur. Kendisi istila hazırlıklarına pek az ilgi göstermiş, onları teşvik etmek için hiçbir şey yapmamış ve akla yatkın

ilk mazerette onları iptal etmiştir. Bunun yerine Rusya'yı istila etmeye hazırlanmaktadır.

Bu tayin edici kararların perde arkasındaki hikâyeyi detaylarıyla anlatmadan evvel daha önceki bir hikâyeyi ortaya koymak gerekir. Zira daha evvelki hadiselerin gerçek mahiyeti, olayların doruk – yahut hüsran – noktasından neredeyse hiç de daha az hayret verici değildir. Hitler İngiltere'yi kurtarmış olsa da, Fransa'yı generallerine rağmen fethetmiştir.

Muzaffer ordunun askerleri, Fransa Alman çizmelerinin altında yere serilmiş yatarken, şayet en kıdemli askerî liderlerinin böyle bir zafere ihtimal vermemiş olduklarını ve zaferin şüpheci bir genelkurmaya el altından dayatılan bir plan aracılığıyla elde edilmiş olduğunu bilselerdi, şaşkına dönerlerdi. Yine, şayet altı ay önce kendilerine neredeyse Paris yerine Berlin'e yürüme emri verileceğini işitselerdi, birçoğu dehşete düşerdi. Gelgelelim muzaffer görüntünün altındaki saklı gerçekler bunlardı.

Hitler Neden Taarruz Kararı Aldı

Geriye dönüp bakıldığında göze karşı konulamayacak kadar cazip gelen Batı'nın fethi, aslında bir korku ve kuşku atmosferinde tasarlanmıştı. Bundan önceki "Garip Savaş" dönemine adını veren Amerikalı yorumcular ise bunu Müttefiklerin eylemsizliğiyle alay eder surette yapmıştı. Müteakip hadiselerin göstermiş olduğu gibi, Müttefiklerin o vakit taarruza geçecek teçhizatı bulunmadığından ötürü, bu pek de adil değildi. Lakin Alman tarafında "tuhaf" etmenler mevcuttu.

Polonya'nın fethi ve ganimetin Rusya'yla taksim edilmesinin ardından Hitler Batılı Güçler ile barış yapmaya çabaladı. Geri çevrildiğinde ise hem başlattığı şeyden hem de geçici partnerinden korkmaya başlayacaktı. İngiltere ve Fransa'yla uzun süreli bir yıpratma savaşının Almanya'nın sınırlı kaynaklarını adım adım tüketeceğini ve onu, Rusya'nın arkadan geçeceği ölümcül bir saldırıya karşı savunmasız bırakacağı görüşünü dile getirdi.

Generallerine, "Rusya'nın tarafsızlığı hiçbir antlaşma yahut paktla muhafaza edilemez," dedi. Korkusu, onu Batı'da taarruza geçmek suretiyle Fransa'yı barışa mecbur etmeye sürüklüyor, şayet Fransızların yenilmesi durumunda İngilizlerin akıllarını başlarına alıp uzlaşacaklarını umuyordu. Geçen her *saniyenin* aleyhine işlediği kanaatindeydi.

Hitler, Fransızların savaştan usanıp usanmayacaklarını, bekleyerek görme riskini göze almadı. O an için Fransa'yı yenmeye yetecek güç ve teçhizata sahip olduğu inancındaydı. "Bazı, tayin edici silahlar bakımından Almanya bugün açık, tartışmasız bir üstünlüğe sahiptir." Hitler çok geç olmadan, ilk fırsatta taarruza geçmesi gerektiğini düşünüyordu. Emri, "Bütün koşulların imkân vermesi durumunda, taarruz bu sonbaharda icra edilecektir," idi. Hitler'in hesapları ile bu talimatlar, 9 Ekim 1939 tarihli uzun bir muhtıra ile ortaya koyuldu. Kendisinin, vaziyetin ihtiva ettiği askeri faktörlere ilişkin analizi mahiraneydi – lakin hayati önem arz eden siyasi bir faktörü, yani İngiliz halkının kışkırtıldığı vakit ortaya çıkan "*Bulldogluğunu*" hesap etmemişti.

Bu garip görünebilir, zira Hitler *Mein Kampf*[48] isimli eserinde İngilizlerin savaş sırasındaki "inatçı kararlılıkları" üzerinde durmuş ve bundan, "karşılığında ağır bir bedel ödemek durumunda kaldığımız bir azımsama," diye bahsederek, Almanların bu hususta kendilerini kandırma eğilimlerine ilişkin uyarıcı bir tonla konuşmuştur. Hitler başlangıçtaki zaferinin coşkusuyla vaktiyle bizzat yapmış olduğu uyarıyı unutmuş muydu? İngiltere'yi bir kez savaşa çektikten sonra – her ne kadar İngilizlerin uzlaşma huylarının nihayetinde *bulldog* içgüdülerine baskın geleceği yönünde umut beslemeye devam ettiyse de – onu daha gözü kara önlemler almaya iten şeyin bu farkındalık olması muhtemeldir. Dahası, İngiltere'deki sözcülerin dobra üslubu, o daha barış teklifinde bulunmadan önce dahi, İngiltere ile yakın zamanda bir uzlaşma umudu olmadığını kendisine hissettirmişti.

---

48 Alm. *Kavgam*. (ç.n.)

Eylül ayının son kısmında, yani Polonyalıların mukavemetinin çözülmekte olduğu vakit, Hitler'in zihni hâlihazırda Batı'da seri bir taarruza geçme fikrine yönelmekteydi. O dönem O.K.W. "milli savunma" dairesinin başında bulunan General Warlimont bana şöyle dedi: "Hitler'in bu kararını ilk kez Polonya seferinin son safhasında, Baltık Denizi kıyısındaki Zoppot'ta bulunan karargâhında onu ziyaret ederken işittim. Beni bu karardan haberdar eden Keitel dâhi bütünüyle şaşkındı, zira Alman kuvvetleri buna ne zihinsel ne de materyal bakımından hazır oldukları gibi, planlama bakımından ise katiyen hazır değillerdi." Eylül ayı sonlarında Hitler'in niyetine ilişkin bilgilendirilip, plan yapmalarının söylenmesi, ordunun yüksek komuta kademesindeki endişeleri daha da artırdı. Onun uslu durup; Batılı uluslara yatışmaları ve uzun bir harbin bedelini hesap etmeleri için zaman tanımasını yahut hasmın Alman cephesinde umutsuz bir taarruza geçerek şevkinin kırılmasını bekliyorlardı. Alman güçlerinin büyük bölümü artık Polonya'dan Batı'ya gönderilebileceği için, herhangi bir Fransız-İngiliz taarruzunun püskürtülebileceğine güvenmek için elde yeterli sebep vardı.

Lakin Hitler bekleyemeyeceğine ve Belçika sınırına oldukça yakın konumdaki Ruhr ile Ren'deki sanayi bölgelerinin muhafaza edilmesi adına taarruzun zaruret arz ettiğine dair ısrarcı oldu. Aklen ve kalben tarafsız addetmediği Belçikalıların bütün yeni tahkimatlarının Almanya sınırı boyunca inşa edildiğine ve hiçbirinin Fransa'ya dönük olmadığı gerçeğine işaret ediyordu. Fransız ve Belçikalı kurmaylar arasında gerçekleşip, Fransız ve İngiliz ordularının Belçika'ya girmeleri ihtimalini ele alan özel görüşmelere dair istihbarat raporlarına dikkat çekip, söz konusu orduların en kuvvetli kısmının Belçika sınırında yoğunlaştırıldığına vurgu yaptı. Bunların Belçika'ya girerek Alman sınırının Ruhr civarındaki kısmına konuşlanmaları "ve böylelikle savaşı silah endüstrimizin kalbine taşımaları" tehlikesine engel olunmasının elzem olduğunu belirtti. (Hitler'in bu kaygısında haklılık payı vardır,

zira Fransız belgelerinin ve kendi hatıratının da ortaya koyduğu üzere, Fransız Başkomutanı Gamelin'in 1 Eylül tarihinde teklif etmiş olduğu şey tam olarak budur.)

Bu sebeplerden ötürü Alman taarruzu öncelikli olarak Belçika'yı ve buradan da – neticeleri tayin edici kılmak açısından – Fransa'yı hedef alacaktı. Hitler, Hollanda'ya saldırmayı düşünmediğini, fakat Almanya ve Belçika hudutları arasında kalan Maastricht şeridi ile ilgili bu ülkeyle siyasi bir anlaşmaya varmayı umduğunu söyleyerek devam etti. (Lakin Hava Kuvvetleri'nin duyduğu gereksinimlerin tesiri altında kalarak, ekim ayı seyrinde, Hollanda'nın işgal edilmesine doğru meyledecekti.)

Komuta Kademesindeki İhtilaflar

Generalleri Hitler'in uzun vadeli korkularıyla mutabıktı, lakin kısa vadeli güvenini paylaşmıyor, Alman ordusunun Fransa'yı mağlup etmeye yetecek kadar kuvvetli olduğunu düşünmüyorlardı.

Sayılar mukayese edildiğinde düşünceleri oldukça haklı görünmekteydi. Zira alışıldık herhangi bir hesaplama ile toplam tümen sayısında başarı için gereken üstünlükten yoksunlardı. Gerçekten de sayısal olarak dezavantajlı durumdalardı. Fransızlar 110 tümen seferber etmişlerdi ve sahip oldukları 5.000.000 adet askeri eğitimden geçmiş erkekle buna ilave yeni tümenler kurmaları da beklenebilirdi. Söz konusu 110 tümenden 85'i Almanya'ya bakacak şekilde yığılmıştı (bu sayı daha sonra 101'e çıkarıldı). İngilizler 5 tümen göndermişti ve gerisi de gelecekti (8 adet ilave tümen kış aylarında Fransa'ya varacaktı). Belçikalılar 23 tümen seferber edebilirdi. Diğer yandan, Alman ordusu savaşa 98 tümenle girmişti ki bunlardan sadece 62'si muharebeye hazır nitelikteydi. Geriye kalanlar ise hâlâ yetersiz bir şekilde teçhiz ve ekseriyetle Birinci Dünya Savaşı'nda hizmet etmiş, etkin hâle gelmeden evvel epeyce bir eğitim görmesi icap eden 40 yaş üzerindeki adamlardan müteşekkil olan ihtiyat ve Landwehr tümenleriydi. Dahası, kayda değer bir miktarın Polonya'yı işgal

altında bulundurmak ve Rusya'ya karşı nöbet beklemek için Doğu'da bırakılması gerekmişti.

Kıdemli Alman generallinin, bu tür bir mukayesenin ışığında taarruzda lehte bir durum görememeleri şaşırtıcı değildir. Kendileri, yeni mekanize sınıfların – zırhlı birlikler ile hava kuvvetinin – düşmanın askeri eğitim sahibi insan gücü üstünlüğünü bertaraf edeceğine yönelik Hitler'in inancını paylaşmamaktalardı. (Aynı zamanda, daha haklı bir sebeple, 1938 tarihli muhtırasında son derece açık bir şekilde belirtmiş olduğu, yeni bir dünya savaşına yol açmak hususunda Beck'in görüşüne katılmaktalardı.)

Rundstedt ve kendisinin kurmay başkanı olan Blumentritt de dâhil, görüştüğüm en kıdemli Alman generallerinin tamamı, Batı'da taarruza geçmek hususunda şüpheyle dolu olduklarını açıkça kabul ettiler. Yüksek komuta kademelerinde hâkim olan görüşten söz eden Blumentritt, "Mutlak zaferin mümkün olduğuna inanan tek kişi Hitler'di," diye belirtti. Lakin daha genç generaller arasından bilhassa ikisi, şayet yeni yöntemlerin uygulanması durumunda, mutlak bir zaferin mümkün olduğuna inanıyordu. Bunlar Manstein ile Guderian'dı. Kendileri, Hitler'in desteğiyle düşüncelerinin doğruluğunu ispatlamayı başarıp, böylelikle tarihin seyrini değiştirdi.

1939 ila 1941 yılları arasında Brauchitsch'in emir subaylığını yapan General Siewert, Polonya seferinin sonrasına dek Batı'ya yönelik herhangi bir taarruz planının göz önüne dâhi alınmadığını ve ekim ayı başlarında Hitler'in bu husustaki emrini aldığı vakit Brauchitsch'in dehşete düştüğünü söyledi. "Feldmareşal von Brauchitsch buna doğrudan karşıydı. Bu plana ilişkin evrakın tamamı arşivlerde bulunabilir ve bunlar, kendisinin, Führer'i Batı'nın istilası hususunda ikaz etmiş olduğunu gösterecektir. Kendisi, bu tür bir teşebbüsün izansızlığını göstermek için Führer'i görmeye bizzat gitti. Führer'i ikna edemeyeceğini gördüğünde ise istifayı düşünmeye başladı." Brauchitsch'in itirazını neye dayandırdığını sordum. Siewert şöyle yanıtladı: "Feldmareşal von

Brauchitsch, Alman kuvvetlerinin Fransa'yı fethedebilecek kadar kuvvetli olduğunu düşünmüyor ve şayet Fransa'yı istila edecek olurlarsa böylelikle İngiltere'nin harbe bütün ağırlığını koymasına yol açacaklarını ileri sürüyordu. Führer buna kulak asmadıysa da, Feldmareşal, 'İngilizleri geçen savaştan tanıyor ve ne kadar çetin olduklarını biliyoruz,' diyerek onu uyardı."

5 Kasım'da vuku bulan bu tartışma, Hitler'in Brauchitsch'in itirazlarını reddedip, ordulara 12 Kasım'da taarruza geçmeye hazır olmayı emretmesiyle sonlandı. Lakin bu emir meteorologların öngördükleri kötü hava koşulları nedeniyle 7 Kasım'da iptal edildi. Hitler'in havanın çıkardığı engele duyduğu öfke, generallerinin bu durumu memnuniyetle karşıladıklarının farkındalığıyla daha da arttı. Onların, tereddütlerini meşru kılmak adına mazeretlere sarılmaya fazlasıyla hazır olduklarını sezdi.

Ordunun yüksek komuta kademesinin bu tür kaygılarıyla karşı karşıya kalan Hitler, onlara kendi kanaatini telkin etmek adına 23 Kasım'da Berlin'de bir toplantı yaptı. O vakit Genelkurmay Eğitim Dairesi Başkanı ve müteakiben 1940 harekâtının derslerini derleyip toplamakla yükümlü olan General Röhricht'ten bu toplantının bir anlatımını dinledim: "Hitler iki saati, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nı Batı'ya taarruz etmenin bir gereklilik olduğuna dair ikna etme maksadı taşıyan etraflı bir durum değerlendirmesiyle geçirdi. Feldmareşal von Brauchitsch'in daha öncesinde ettiği itirazları en sert şekilde yanıtladı." Hitler toplantının ardından o akşam kendisiyle yaptığı özel bir görüşmede Brauchitsch'e yönelik sitemlerini sertçe sürdürdü. Brauchitsch bunun üzerine istifasını sunduysa da Hitler bunu kale almayarak ona emirlere uymasını söyledi.

Röhricht, General Halder'in de taarruza geçilmesi hususunda aynı ölçüde şüpheci olduğunu söyleyerek devam etti. "İkisi de Alman ordusunun yeterince kuvvetli olmadığını savundu, zira Hitler'i bir ihtimal kararından caydırabilecek yegâne çerçeve buydu. Lakin o, kendi iradesinin baskın gelmesi için ısrarcı oldu.

Bu toplantının ardından ordunun kuvvetini artırmak için birçok yeni birlik kuruldu. Führer'in karşıt görüşlere tanıyacağı azami söz hakkı bundan ibaretti." (Mayıs ayına gelindiğinde Batı'daki toplam tümen sayısı 130'a çıkarılmış ve daha da önemlisi, zırhlı tümen sayısı 6'dan 10'a yükseltilmişti.)

Hitler, kıdemli komutanlara yönelik konuşmasında Rusya'nın teşkil ettiği nihai tehlikeyle ilgili endişesi ile bu tehlike neticesinde, Batı'da eli kolu bağlı olmamaklığın zaruretini dile getirdi. Lakin Müttefikler onun barış tekliflerini dikkate almayacak ve arzu ettikleri vakitte hızla harekete geçebilecekleri surette, erişim dışındaki tahkimatlarının ardında bekleyecekti. Almanya bu gibi bir duruma ne kadar katlanabilirdi? Şu an için avantajlıydı, lakin altı ay içerisinde durum değişebilirdi. "Zaman düşmanımızın lehine işliyor." Batı'da dahi endişe etmek için neden vardı. "Bir Aşil Topuğumuz mevcut: Ruhr... Şayet İngiltere ve Fransa; Belçika ve Hollanda kanalıyla Ruhr'a doğru ilerleyecek olursa, en büyük tehlikeyle karşı karşıya kalırız. Bu, Alman mukavemetinin felce uğramasıyla sonuçlanabilir." Tehlikeyi ilk taarruza geçen taraf olmak suretiyle ortadan kaldırmak şarttı.

Lakin bu kez Hitler bile başarıdan fazla emin görünmüyordu. Taarruzu bir "kumar" ve "zafer ile yıkım" arasındaki bir tercih olarak tanımladı. Dahası, bu telkin edici konuşmasını kasvetli, kahince bir beyanla noktaladı – "Bu mücadelede ya ölecek ya da kalacağım. Halkımın yenilgisini görecek kadar yaşamayacağım."[49]

Bu söylevin bir kopyası, Almanya'nın yenilgisinin ardından Başkomutanlık arşivlerinde bulunup Nürnberg'de ortaya koyuldu. Lakin bunda ne Hitler'in tartışmada uğradığı mukavemetin, ne de kariyerini harbin ilk sonbaharında kısa kesebilecek olan sonraki hadiselerin bahsi mevcuttu.

Zira bu husustaki endişeleri, generalleri çaresizlikten her şeyi dikkate almaya sevk etmişti. Röhricht bana şöyle dedi: "Şayet

49 "*Ich werde in diesem Kampf stehen oder fallen. Ich werde die Niederlage meines Volkes nicht überleben.*" (ç.n.)

Hitler'in tavrını yumuşatmaması ve Almanya'yı İngiltere ve Fransa'yla topyekûn bir savaşa tutuşturacak planlarda ısrarcı olması durumunda, Batı'daki Alman ordusuna yüzünü diğer tarafa dönüp, Hitler ve Nazi rejimini devirmek için Berlin'e yürümeyi emretmeleri gerektiği Brauchitsch ve Halder tarafından O.K.H.'de bir tartışma konusu hâline getirilmişti.

"Lakin bu karşı-planın başarısı için hayati önem arz eden adam işbirliği yapmayı reddetti. Bu kişi, Almanya'daki İhtiyat Ordusu Komutanı General Fromm'du. Rejim aleyhine dönmeleri emredildiği takdirde askerlerin birçoğunun buna itaat etmeyeceğini – zira Hitler'e çok fazla güvenleri olduğunu iddia etti. Fromm bu hususta son derece haklıydı. İş birliğini reddetmesi Hitler'e duyduğu herhangi bir saygıdan ötürü değildi. Rejimden o da diğerleri kadar hazzetmiyordu ve bu her ne kadar 1945 Mart'ına kadar gerçekleşmeyecekse de, nihayetinde kendisi de Hitler'in kurbanlarından biri hâline gelecekti."

Röhricht şöyle devam etti: "Fromm'un tereddüdünü bir kenara bırakacak olursak, plan fikrimce başarısızlığa uğrardı. Coşkulu bir şekilde Nazi taraftarı olan Luftwaffe, uçaksavar unsurlarını kontrolü altında bulundurduğu için, Kara Kuvvetleri'nin teşebbüs edeceği herhangi bir isyanı bastırabilirdi. Ordunun hava savunmasından Göring ve Luftwaffe'yi sorumlu kılmaya yönelik adım, Kara Kuvvetleri'nin gücünü kırmaya yönelik gayet kurnazca bir hamleydi."

Fromm'un, askerlerin vereceği tepkiye yönelik hesabı muhtemelen doğruydu. Bu husus, kendisinin işbirliği yapmayı reddedişinden o vakit müteessir olmuş generaller tarafından kabul edildiği gibi, müteakip yıkım ve felaketler karşısında dahi halkın Hitler'e olan inancını gevşetmenin ne denli zor olduğuna dair malumatımızca da doğrulanma eğilimindedir. Lakin 1939 tarihli bu komploya teşebbüs edilmesi, Hitler'i devirmeye yönelik aciliyet arz eden hedefine ulaşamasaydı dahi, yine de faydalı

olabilirdi. Zira bu Almanya'yı, en azından Hitler'e Fransa'yı fethetme planlarını iptal ettirecek kadar sarsardı. Bu durumda, Avrupa halklarının tamamı, bu aldatıcı zafer sonucunda üzerlerine çöken sefaletten esirgenmiş olurdu. Hatta Alman halkı dahi, gittikçe artan hava taarruzlarının yol açtığı tahribata ilaveten, uzun bir harbin ardından çektiği gibi bir ızdırap çekmemiş olurdu.

Generallerin komplosu her ne kadar ölü doğduysa da Hitler arzu ettiği gibi 1939 yılında taarruza geçemedi. Hava şartları, generallerinden daha etkili bir engel teşkil etti ve sıra dışı bir soğuk hava dalgası Aralık ayının ilk yarısı boyunca bir dizi yeni ertelemeyle sonuçlandı. Akabinde Hitler yılbaşını bekleme kararı alıp, askerlere Noel izni verdi. Hava Noel'in hemen ardından da kötü olmayı sürdürdü, lakin Hitler 10 Ocak'ta taarruz başlangıç tarihini 17'si olarak belirledi.

Mukadder Bir Kaza

Hitler'in bu kararı aldığı gün dramatik bir "müdahale" meydana geldi. Bu hikâyeyi, Alman Hava İndirme Kuvvetleri Komutanı General Kurt Student tarafından bana anlatıldığı şekliyle aktaracağım: "2'nci Hava Filosu'nda irtibat subaylığıyla vazifelendirildiğim bir binbaşı, planın bazı önemsiz detaylarını Hava Kuvvetleri'yle istişare etmek üzere 10 Ocak'ta Münster'den Bonn'a uçuyordu. Lakin yanında, Batı'ya yönelik taarruz harekât planının eksiksiz bir nüshasını taşıyordu. Soğuk hava dalgası ile şiddetli rüzgârda, buz kesmiş ve karlarla kaplı olan Ren üzerinde yolunu şaşırıp, zorunlu iniş yapmak durumunda kaldığı Belçika'ya girdi. Lakin ele geçirilmeden evvel hayati önem arz eden evrakı bütünüyle yakmaya muvaffak olamamıştı. Evrakın önemli kısımları ve dolayısıyla Batı'ya yönelik taarruz harekât planının ana çerçevesi böylelikle Belçikalıların eline geçti. Lahey'deki Alman Hava Ataşesi aynı akşam Belçika Kralı'nın Hollanda Kraliçesi'yle uzun bir telefon görüşmesi yaptığını bildirdi."

Almanlar evraka ne olduğunu o vakit bütünüyle bilmiyor ve doğal olarak, hesaba katmak mecburiyetinde oldukları en kötü ihtimalden korkuyorlardı. Hitler bu krizde diğerlerinin aksine soğukkanlı bir tutum sergiledi. Student'in anlatımıyla devam edelim: "Almanya'nın önde gelen isimlerinin bu krizde verdikleri tepkileri izlemek ilginçti. Göring öfkeden köpürüyordu, Hitler ise gayet sakin ve itidalliydi… İlk başta derhâl taarruza geçmek istedi, lakin şükür ki kendini zapt etti ve orijinal harekât planını bütünüyle rafa kaldırmaya karar verdi. Bunun yerini Manstein planı aldı."

Almanlar harekât planını sil baştan tasarlamaktaydı ve 10 Mayıs'a dek icra edilmeyecek olan taarruz bu zaman zarfında süresiz olarak ertelenmişti. Böylelikle Müttefikler her ne kadar 4 aylık bir süre daha elde ettilerse de bunun kendileri adına son derece talihsiz bir gelişme olduğu ortaya çıktı. İcra edildiği vakit Müttefiklerin bütünüyle dengesini bozan taarruz, Fransız ordularının hızla çökmesi, İngilizlerin ise Dunkirk kanalıyla zar zor kaçabilmesiyle sonuçlandı. Bütün bu sarsıcı hadiseler, önemsiz bir binbaşının orijinal Alman harekât planını yabancı ellere teslim ettiği tuhaf bir kazadan ötürü kaynaklanmıştı.

Bunun sahici bir kaza olup olmadığını sorgulamak doğaldır. Bu muammayı, hadiseyle ilişiği olan birçok generalle savaştan sonra görüşmek suretiyle tetkik ettim. İçlerinden herhangi birinin, bu hadiseyi Müttefiklere bir uyarı mahiyetinde şahsının tertiplemiş olduğunu iddia ederek, kendisini tutsak alanlarda sempati uyandırmaya dünden razı olacağı düşünülebilirdi. Lakin aslına bakılırsa, hiçbiri böyle yapmadı. Hepsi bunun sahici bir kaza olduğundan emin görünüyordu. Lakin daha sonra idam edilecek olan Alman Askeri İstihbarat Teşkilatı Başkanı Amiral Canaris'in, Hitler'in hedeflerine ulaşmasına engel olmak için birçok gizli adım attığını ve Norveç, Hollanda ve Belçika'ya bahar vaktinde icra edilecek taarruzların hemen öncesinde tehdit altındaki ülkelere ikazlarda (bunlara her ne kadar gerektiği gibi ehemmiyet verilmediyse de) bulunduğunu biliyoruz. Ayrıca

Canaris'in esrarengiz yollarla çalıştığını ve izlerini gizlemekte hünerli olduğunu da biliyoruz. Dolayısıyla 10 Ocak'taki mukadder kaza, bir muamma olarak kalmaya mahkûmdur.

Hitler, harekât planını değiştirmesine yol açan bu kazadan ne kadar yararlandıysa, Müttefikler de o kadar zarar gördü. Hikâyenin en tuhaf taraflarından biri, kucaklarına düşen uyarıdan istifade etmek için pek az şey yapmış olmalarıdır. Zira Alman karargâh subayının taşımakta olduğu belgeler kötü bir şekilde yanmamış ve Belçikalılar bunların Alman harekât planının ana hatlarını açığa çıkaran birer nüshasını İngiliz ve Fransız hükûmetlerine göndermişti. Lakin hem askerî danışmalar hem de Belçikalılar, bu belgelere, ellerine bırakılan bir aldatmaca gözüyle bakmak eğilimindeydi. Fakat söz konusu kanı hemen hemen hiç mantıklı değildi, zira bu, Belçikalıları teyakkuza geçirip, onları Fransız ve İngilizlerle daha yakın iş birliği yapmaya sevk edecek aptalca bir hile olurdu. Belçikalılar böylelikle darbe inmeden evvel sınırlarını açıp, İngiliz ve Fransız ordularını savunmalarını pekiştirmek üzere içeri almaya kolayca karar verebilirdi.

Daha da garip olan ise, Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın kendi planlarında hiçbir değişikliğe gitmediği gibi, şayet ele geçirilen harekât planının gerçek olması durumunda, Alman Yüksek Komutanlığı'nın taarruzun sıklet merkezini muhakkak bir başka yere kaydıracağı gerçeği karşısında hiçbir tedbir almayışıydı.

Hayati Plan Değişikliği

Halder'in başkanlığı altındaki Genelkurmay tarafından hazırlanan orijinal plan, (her ne kadar hedefi onun kadar geniş kapsamlı olmasa da) genel hatlarıyla 1914'tekini andırıyordu. Bock komutası altındaki "B" Ordular Grubu tarafından Belçika ovalarından icra edilecek bir taarruz için başlıca ağırlık sağ kanada verilecekti. Yüzü Ardenler'e dönük olan Rundstedt komutası altındaki "A" Ordular Grubu ise tâlî bir rol oynayacaktı. Sol kanattaki, Leeb'in komuta ettiği, yüzü Fransa sınırına dönük "C" Ordular Grubu ise

yalnızca Majino Hattı'nı müdafaa eden Fransız ordularına tehdit teşkil etmek suretiyle onları oldukları yere bağlayacaktı. Sağdan sola doğru listelemek gerekirse, Bock'un emrinde 18'inci, 6'ncı ve 4'üncü ordular; Rundstedt'in emrinde 12'nci ve 16'ncı ordular; Leeb'in emrinde ise 1'inci ve 7'nci ordular mevcuttu. Daha önemlisi, tank kuvvetlerinin büyük kısmı Bock'un darbesinde hizmet vermek üzere yoğunlaştırılacaktı. Yegâne görevi Meuse'e ilerleyip oradan Bock'un sol kanadını korumak olan Rundstedt'e ise hiçbir tank kuvveti tahsis edilmemişti.

Rundstedt'in kuvveti, kendisine bir panzer kolordusu tahsis edilmek suretiyle Ocak ayında pekiştirilip, plandaki rolü bir ölçüde genişletildi. Kuvvetleri Meuse'un diğer kıyısına taarruz edecek ve nehrin ötesinde geniş bir köprübaşı kurup, Bock'un kanadıyla irtibat sağlamak suretiyle onu daha iyi muhafaza edecekti. Lakin bu radikal bir değişiklikten ziyade, yalnızca ufak bir oynama idi. Planın sıklet merkezi hâlâ doğu kanadında bulunuyordu.

Şayet bu plan uygulansaydı, tayin edici olmakta başarısız olacağı artık açıktır. Zira yolun üstünde Fransız ordusunun en iyi teçhiz edilmiş kısmı ile İngiliz ordusu durmaktaydı ve Alman taarruzu dosdoğru bu kuvvetlere çatacaktı. Almanlar onların Belçika'daki cephelerini aşabilseydi dahi bu Müttefikleri sadece Kuzey Fransa'daki tahkim edilmiş hatları ile ikmal üslerinin daha yakınına itecekti.

Perde arkası sıra dışı bir mahiyete sahip olan plan değişikliğinin izini ancak adım adım sürebildim. Alman generaller, askerî operasyonları bana anlatmak adına başından beri isteklilerdi, zira meslekî objektiflik, kendilerinin tipik bir özelliğidir. Birçoğunun askerî yazılarımın eski öğrencileri olduklarını gördüm ki, bundan ötürü konuşmaya ve fikir teatisinde bulunmaya daha da hevesliydiler. Geçmişte sahip oldukları nüfuza içtenlikle nefret duydukları birçok Nazi lideri hakkında tartışırken de aynı ölçüde samimiydiler. Hitler'e dair ise başlangıçta daha çekingendiler. Birçoğunun geçmişte Hitler'in büyüsüne kapılmış olduğu yahut ondan, adını

zikretmekte tereddüt edecek kadar korktuğu aşikârdı. Öldüğüne yavaş yavaş ikna olmalarının ardından söz konusu tutuklukları hafifledi ve böylelikle, Hitler'in eylemlerini daha hür bir şekilde eleştirdiler – Rundstedt ise en başından beri eleştireldi. Lakin çok doğal olmakla birlikte, hâlâ kendi aralarındaki ihtilafları örtmek eğilimindelerdi. Dolayısıyla, Fransa'yı bozguna uğratan parlak fikre ilişkin gerçeği ancak birçok görüşmenin ardından öğrenebildim.

Yeni planın mimarı, o vakit Rundstedt'in kurmay başkanı olan General von Manstein'dı. Kendisi mevcut planın fazla aşikâr ve geçmişin fazlasıyla bir tekrarı olduğunu – dolayısıyla Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın tam da bekleyeceği türden bir plan olduğunu düşünmüştü.

Müttefik kuvvetlerin beklendiği gibi Belçika'ya girmeleri hâlinde karşı karşıya bir çarpışma yaşanacaktı ki bu, tayin edici sonuçlar vadetmiyordu. Manstein'ın sözleriyle aktaracak olursak: "Belçika'daki Müttefik kuvvetlerini belki yenebilirdik. Manş kıyılarını belki fethedebilirdik. Lakin taarruzumuzun Somme'da kesin surette durdurulması muhtemeldi. Ardından ise, yalnızca Manş kıyılarının elimizde olacağı bir avantajla 1914'teki gibi bir durum oluşacak, fakat barışa erişmek mümkün olmayacaktı."

Bir diğer dezavantaj ise, Manstein'ın Fransızlardan daha çetin bir rakip teşkil edeceklerini ileri sürdüğü İngilizlerle yapılacak tayin edici muharebe olacaktı. Dahası, zafer ihtimalinin kendilerine bağlı olduğu Alman tank kuvvetleri, her ne kadar arazisi düz olsa da, nehir ve kanallarla dolu bir ülkeden taarruz etmek durumunda kalacaktı. Mesele bütünüyle hıza bağlı olduğu için bu ciddi bir dezavantajdı.

Manstein böylelikle asıl darbeyi Ardenler'e kaydırmaya yönelik cüretkâr fikri düşünmüştü. Kendisi, düşmanın böylesine zorlu bir arazide bir tank yığınının kullanılmasını asla beklemeyeceğini öne sürdü. Mamafih, intikalin kritik safhasında karşılaşılacak mukavemet muhtemelen hafif olacağı için durum Alman tank kuvvetleri için elverişli olacaktı. Bir kez Ardenler'den çıkıp

da Meuse'u geçtikleri vakit, Kuzey Fransa'nın dalgalarla[50] uzanıp giden ovaları, tankların manevra yapabilmeleri ve denize doğru hızla ilerleyebilmeleri adına ideal bir arazi teşkil edecekti.

Manstein bana daha ayrıntılı bir açıklama yapmak için şöyle ekledi: "Planımın bir ayağı daha vardı. Fransızların Verdun batısında yahut Meuse ve Oise arasında ihtiyat unsurlarıyla bir karşı taarruza geçmek suretiyle bizi durdurmaya çalışacağını hesap ettim. Bunun önüne geçmek adına; güçlü ihtiyat unsurlarımızın Aisne ve Somme boyunca kuvvetli bir savunma bölgesi oluşturmalarını (bu çözüm daha sonra Hitler ve O.K.H. tarafından benimsenmiştir) ve ayrıca herhangi bir Fransız karşı taarruzunun tertiplenmesine dahi müsaade edilmemesini önerdim. Fransızların savaşın 1914'teki gibi bir duruma girmesiyle sonuçlanabilecek yeni bir cephe kurmaları ihtimaline mani olmamız gerektiğini düşündüm."

Manstein, yeni planın zihninde tekâmül etmesinin ardından, bunun tanklar açısından uygulanabilirliğini Guderian'a danışmak için eline geçen ilk fırsattan istifade etti. Söz konusu kasım ayıydı. Guderian bana bu hususta şöyle dedi: "Manstein bana Ardenler'den Sedan istikametinde tank manevraları icra etmenin mümkün olup olmadığını sordu. Düşmanın aşina olduğu ve muhtemelen bir kez daha uygulanmasını beklediği eski Schlieffen planından kaçınarak, Majino Hattı'nı Sedan civarındaki uzantısından aşmaya yönelik planını açıkladı. Araziye Birinci Dünya Savaşı'ndan aşinaydım ve haritayı etüt ettikten sonra görüşünü onayladım. Manstein bunun ardından General von Rundstedt'i ikna etti ve (4 Aralık'ta) O.K.H.'ye bu hususta bir muhtıra[51] gönde-

50 Bir yüzeydeki kıvrım. "Geniş dalgalarla uzanıp giden ovaların yüzünde ne bir köy görünüyor ne de ufacık olsun bir ağaç." - M. Ş. Esendal. (T.D.K Güncel Türkçe Sözlük) (ç.n.)

51 Ast karargâhların; verdikleri talimat, tavsiye veya bilgi için kullandıkları mutat direktif. Genel emir, mektup, sirküler veya talimatlar vasıtasıyla bu işin yapılması uygun görülmediği takdirde, muhtıra kullanılır. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 543.) (ç.n.)

rildi. O.K.H. Manstein'ın fikrini reddetti. Lakin Manstein fikrini Hitler'e açmaya muvaffak oldu."

Genelkurmay, Ardenler'deki arazinin büyük bir taarruza uygun olmadığına ve bir tank taarruzu için haddinden fazla zorlu olduğuna kanaat getirmişti. Planın uygulanabilir olduğuna dair onları ikna etmek güçtü ve Guderian'ın bir tank uzmanı sıfatıyla sahip olduğu otorite olmasaydı hiç de ikna olmayabilirlerdi. Fransız Genelkurmayı da Alman Genelkurmayı ile aynı görüşe sahip olduğu gibi, bu görüşünde daha da inatçıydı ki, bunun Fransa için ölümcül sonuçları oldu.[52]

Warlimont zincirin bir diğer halkasının tamamlanmasına katkı sağladı. Bana Manstein'ın yeni projeyi kendisine, "1939 yılının Aralık ayı ortalarında, Rundstedt'in Koblenz'deki karargâhına kısa bir ziyarette bulunduğum ve akşam yemeği masasında Manstein'ın yanında otururken," açtığını söyledi. "Berlin'e döndükten sonra Jodl'a verdiğim raporda bu konuşmaya da değindim, lakin kendisi Manstein'ın fikrine yönelik herhangi bir alaka belirtisi göstermedi. Yine de Manstein'ın 'parlak fikrinin' yüksek komutanlığa ilk kez bu şekilde ulaştığı kanaatindeyim."

Hava indirme sınıfından bir karargâh subayının yolunu kaybedip, mevcut planı Belçika'ya nakletmesiyle, birkaç hafta sonra bu hususta daha kuvvetli bir dürtü oluştu. Manstein'ın planı ancak bu "hatalı naklin/ölü doğumun"[53] ardından gerçekten gündeme

52 Aynı görüş İngiliz Genelkurmayı'nda da hâkimdi. Kitaplarımdan birkaçında nicedir süregelen bu düşünceye şiddetle itiraz etmiş ve "Ardenler'in geçilmezliğinin fazla abartıldığını" ileri sürmüştüm. Lakin bunun pek az etkisi olmuştu. 1933 senesinin Kasım ayında, hızlı tank birliklerimizin istikbaldeki bir savaşta en iyi şekilde nasıl kullanılabilecekleri hususunda şahsıma danışıldığında, Fransa'nın Almanlar tarafından istila edilmesi durumunda Ardenler'den bir tank karşı taarruzu yapmamızı önermiştim. Bana bunun üstüne, "tankların Ardenler'i geçmesinin imkânsız" olduğu söylenmiş, ben de buna ise, arazi üstündeki kişisel çalışmalarım doğrultusunda bu görüşe bir yanılgı olarak baktığımı söyleyerek yanıt vermiştim. (L.H.)

53 Metinde kullanılan "miscarriage" ifadesinin İngiliz dilinde ayrıca "ölü doğmak" gibi ikinci bir anlam taşıdığını da belirtmek faydalı olacaktır. Yazar muhtemelen

geldi. Lakin Hitler taarruzun ertelenmesini kapsayan herhangi bir değişiklik yapmakta hâlâ isteksizdi. 12 Ocak'taki hava raporu yine aleyhte olunca, sadece "T-Günü"nü[54] 17'sinden 20'sine almakla yetindi. Bu, toplamda on birinci ertelemeydi. Lakin 16'sındaki bir diğer kötü hava raporuna bir de planın şüphesiz Belçikalıların eline düştüğüne ilişkin istihbarat raporları eklenince, bu kez taarruzu süresiz olarak erteledi.

Warlimont şöyle diyor: "Hitler'in hem tarih hem de harekât planları hususunda kapsamlı bir değişiklik yapmaya niyet ettiği tarih 16 Ocak'tı. Lakin bu değişikliğin temel gerekçeleri, o zaman dahi, söz konusu uçak kazası ve Hollanda'nın bazı kesimleri ile Belçika'da topyekûn bir askerî hazırlık emredildiğine ilişkin 15 Ocak tarihli raporlardı."

Hitler Manstein planı lehine kesin olarak dönmeden evvel bir ay daha geçti. Jodl'ın günlüğü, Manstein'ın 13 Şubat'ta taarruz ağırlık merkezinin güneye nasıl kaydırılabileceğini gösterdiği bir muhtıra sunduğundan bahsetmekle birlikte, söz konusu girdi şüpheci bir şekilde sona ermektedir: "Sedan'daki taarruzun, savaş tanrılarının kişiyi enseleyebileceği operasyonel bir 'gizli geçit' teşkil ettiği gerçeğine dikkatini çektim."

Bu husustaki nihai karar tuhaf bir şekilde perçinlendi. Brauchitsch ve Halder'in, Manstein'ın (onların planı aleyhindeki) "parlak fikrinde" ısrarcı olma tutumundan hoşlanmamaları, kendisinin görevden alınarak başlıca mecrada yer almayacağı ve fikirlerini kabul ettirmek için pek de elverişli bir konumda bulunmayacağı bir piyade kolordusu komutanlığına atanmasıyla sonuçlandı. Lakin (ocak ayı sonundaki) tayininin ardından Hitler tarafından çağrıldı ve böylelikle fikrini bütünüyle açıklamaya fırsat buldu. Bu görüşme, Manstein'ın koyu bir hayranı olan ve ona

---

hem planın Bonn yerine Belçika'ya ulaştırılması hem de bu nedenle uygulanmadan rafa kaldırılması durumuna dikkat çekerek, tırnak içindeki kelimenin iki anlamına da atıfta bulunmuştur. (ç.n.)

54 Taarruz günü. (ç.n.)

kötü muamele edilmiş olduğunu düşünen Hitler'in başyaveri General Schmundt'un inisiyatifiyle ayarlanmıştı. Hatırladığına göre Manstein'ın ziyareti 15'inde gerçekleşmiş ve hızlı neticeler vermişti.

Warlimont şöyle söylüyor: "Hitler birkaç gün sonra yeni fikrin gerçek bir plana dönüştürülmesi için gittikçe bastırmaya başladı ve Keitel ile Jodl, Kara Kuvvetleri Komutanı ile Genelkurmay Başkanı'nı izlenecek yeni çizgiye ikna etmeye koyuldu. Kara Kuvvetleri Komutanlığı bunu son derece isteksiz bir şekilde yaptıysa da nihayet planı destekleyip, onu genelkurmayın en iyi çalışmalarından biri hâline getirdi."

Onu hep cezbetmiş olan yaratıcılık ve cüretten epey nasiplenmiş olduğu için Hitler'in Manstein planını benimsemekte daha hızlı davranmamış olması tuhaftır. Bu husustaki en olası açıklama, kendisinin Batı'ya taarruz etmekteki sabırsızlığıdır. Lakin kafasını toplayıp taarruzu ertelemenin gerekliliğini bir kez kabul ettikten ve yeni planı benimsedikten sonra; bilinçli yahut bilinçsiz bir şekilde, onu kendi tasarısı olarak görmeye başladı. Manstein'a teslim ettiği yegâne hak, onun kendisiyle hemfikir olduğu yönündeydi! Hitler, Manstein'la yaptıkları görüşmeye ilişkin sonradan şöyle demiştir: "Batı'daki yeni plana ilişkin görüştüğüm bütün generaller arasında beni tek anlayan Manstein'dı."

Genelkurmayın idrak etmekte başarısız olduğu bir fikrin değerini takdir etmek ile zaferin anahtarını onların isteksiz ellerine sıkıştırmış olmanın teşkil ettiği yüksek itibar Hitler'e yetmemişti. İşin şerefini Manstein'la paylaşmak, kendisinin yüce bir stratejist olmak yönündeki iddiasını hafifletebilirdi. Ayrıca, Manstein'ın geçmişte Fritsch ve Beck'in sağ kolu olduğunu hatırlaması ile, ona Nazi aleyhtarları cenahına mensup gözüyle bakmasından dolayı, bu hususta daha da isteksizdi. O.K.H.'nin, Manstein'ı ana mecradan uzaklaştırmasına Hitler'in müdahale etmemiş olması da mühim bir noktadır.

Galibiyeti getiren planı ortaya koyan adama, kendi planının icrasında yer verilmemesi, tipik olduğu kadar ironiktir. Manstein,

zırhlı unsurlarla icra edilecek, hareket kabiliyetine dayalı savaşın potansiyellerini idrak etmek hususunda Genelkurmay'ın herhangi bir kıdemli üyesine kıyasla daha fazla tahayyül göstermiş olduğu için, bu yeni tür hareket kabiliyeti tam da en büyük muvaffakiyetini elde edecekken, kendisinin (taarruzun başında sadece bir intikal rolü oynamış olan) bir piyade kolordusunun başına gönderilmesi ise bilhassa ironiktir.

Guderian'ın planı gerçekleştirmek için el altında bulunması ve de ona Manstein'ı yapabileceğinden daha fazla itki sağlaması, taarruzun başarı şansı bakımından talihli olmuştur. Lakin Manstein Rundstedt'in yanında kalmış olsaydı Guderian Fransa'da daha kolay ilerleyebilirdi.

Guderian bana plan inkişafının ileri safhalarını şöyle anlattı: "Manstein planının istişare edilmesi adına 7 Şubat'ta Koblenz'de General Halder idaresi altında bir harp oyunu gerçekleşti. Benim Meuse üzerinden sadece panzer kolordusuyla ve piyade beklenmeksizin taarruza geçilmesi teklifim Halder tarafından ciddi bir şekilde eleştirildi. Kendisi, harekâtın 9 yahut 10'uncu gününe dek Meuse üzerinden organize bir taarruza girişmenin imkânsız olduğu kanaatindeydi.

"General List'in (12'nci Ordu) karargâhındaki ikinci bir harp oyununun neticeleri de aynı şekilde olumsuz oldu. General List, Meuse'a varılmasının akabinde panzerlerin durdurulup, piyadenin nehri geçişinin beklenmesi hususunu inceledi. General von Wietersheim (XIV'üncü Kolordu) ve ben bu çözüme itiraz ettik. Lakin nihayetinde General Rundstedt panzer tümenlerinin Meuse'un öte yanında sadece köprübaşları kurmalarını ve bundan öte hedeflere heves edilmemesini şart koştu. Bu 6 Mart'ta oldu. General von Rundstedt'in panzer güçlerinin kabiliyetini açık bir şekilde kavrayamadığı belli olmuştu. Orada Manstein'a ihtiyaç vardı!

"General von Rundstedt ve ordu komutanları, General von Kleist ve ben, 15 Mart'ta Hitler'le Berlin'de bir araya geldik. Herkes görevini ve görevini yerine getirmek için teklif ettiği icra yolunu

anlatacaktı. Son konuşacak olan bendim. Konuşmayı bitirdiğimde Hitler Meuse'un geçilip bir köprübaşı kurulmasının ardından ne yapılması gerektiğini sordu. Buna Amiens ve Manş limanları istikametinde intikale derhâl devam edilmesi gerektiği yanıtını verdim. Hitler başıyla onayladı ve kimse itiraz etmedi." Guderian böylelikle planı eyleme koyma vakti geldiğinde teklif etmiş olduğu doğrultuda devam edebileceğini düşündü. Derin stratejik yarma kuramını uygulamaya koymak imkânı görmüştü ve bundan sonuna kadar faydalanmakta kararlıydı. Kendisinin daha tutucu ve şüpheci üstleri Guderian'ı hâlâ frenlemeye çalışabilirdi, lakin kendisini durdurmak onlar için artık daha zor olacaktı.

Guderian bu tartışmalar boyunca temel bir şatta ısrarcı oldu. Bir araya toplanabilecek en büyük zırhlı kuvvet, Ardenler'den icra edilecek taarruzda kullanılmalıydı. O.K.H.'nin teklif etmiş olduğu gibi Ardenler'de daha az sayıda panzer tümeni kullanılması tehlikeyi azaltabilir, lakin iş yarmalardan istifade edilmesine gelince risk artabilir ve böylelikle herhangi bir mutlak başarı şansı yitebilirdi. Guderian'ın bana belirttiği gibi, "Bir yahut iki tümenle, bir Panzer Ordusu'nun yapabileceği gibi bağımsız operasyonlar icra edilemez. Panzer ordularıyla bağımsız operasyonlar yapılmasının önkoşulu, yeterli zırhlı kuvvete sahip olunmasıdır. Dolayısıyla 1940 yılında bütün zırhlı kuvvetlerimizin Manş kıyılarına yönelik akının icrası için emre verilmesini talep ettim ve bunların çoğunluğunu bu amaçta kullanılmak üzere elde etmeyi başardım."

Fransız Planı

Ardenler darbesinin yıkıcı bir etkiye sahip olması, Fransız planının kendi dizaynına çok şey borçludur. Almanların bakış açısıyla bu plan, kendilerinin yeniden tertiplenmiş planına mükemmel uymuştur. Fransızlar için ölümcül olan şey, genellikle zannedildiği gibi savunmaya yönelik tutumları yahut "Majino Hattı kompleksi" değil, planlarının taarruza yönelik ayağıdır. Sol kanatlarını Belçika'ya sokmak suretiyle düşmanın ekmeğine yağ sürmüş ve

kendilerini – aynı 1914'teki, az kalsın sonlarını getirecek Plan XVII'yle yapmış oldukları gibi – bir tuzağın içine atmışlardı. Lakin bu seferki durum daha vahimdi, zira rakibin temposu bu kez yaya unsurlardan ziyade hareketli ve manevra kabiliyetine sahip motorize unsurlara temelliydi. Böylelikle ceza da daha vahim oldu; çünkü sol kanattaki çıkıntı 1'inci 7'nci ve 9'uncu Fransız orduları ile İngiliz Seferî Kuvveti'nce, yani Müttefiklerin en modern teçhizata ve en yüksek hareket kabiliyetine sahip kısmınca oluşturulmuş, bu kuvvetler bir kez bu hamleye etraflıca bağlandıktan sonra ise Fransız Yüksek Komutanlığı manevra gücünün büyük bölümünü yitirmişti.

Yeni Alman planının en büyük avantajı, Müttefikleri ileriye doğru attıkları her adımla, Rundstedt'in kanat taarruzu karşısında daha hassas bir pozisyona düşürmesiydi. Bu durum plan hazırlandığı sırada öngörülmüştü. Rundstedt bana bu hususta bizzat şöyle dedi: "Müttefiklerin Belçika ve Güney Hollanda üzerinden Ruhr'a doğru ilerlemeyi deneyeceklerini bekliyorduk – dolayısıyla icra edeceğimiz taarruz, bunun barındırdığı avantajlarla birlikte bir karşı-darbe niteliği taşıyacaktı." Bu tür bir beklenti Müttefiklerin niyetlerinin ötesinde olsa da bunun önemi yoktu. Zira Almanların Belçika ve Hollanda hudutlarında icra ettikleri sağ kanat taarruzunun başlangıcı, Müttefiklerin, sonbaharda planladıkları "D Planı" çerçevesinde bu ülkelere hücum etmeleri için âdeta bir çıkış tabancası görevi gördü. Bock'un doğrudan taarruzu, onları tahkimatlarından çıkarıp oldukça ileriye ve açığa çekerek, kanat ve gerilerini Rundstedt'in dolaylı taarruzuna karşı savunmasız bıraktı.

Matador'un Pelerini

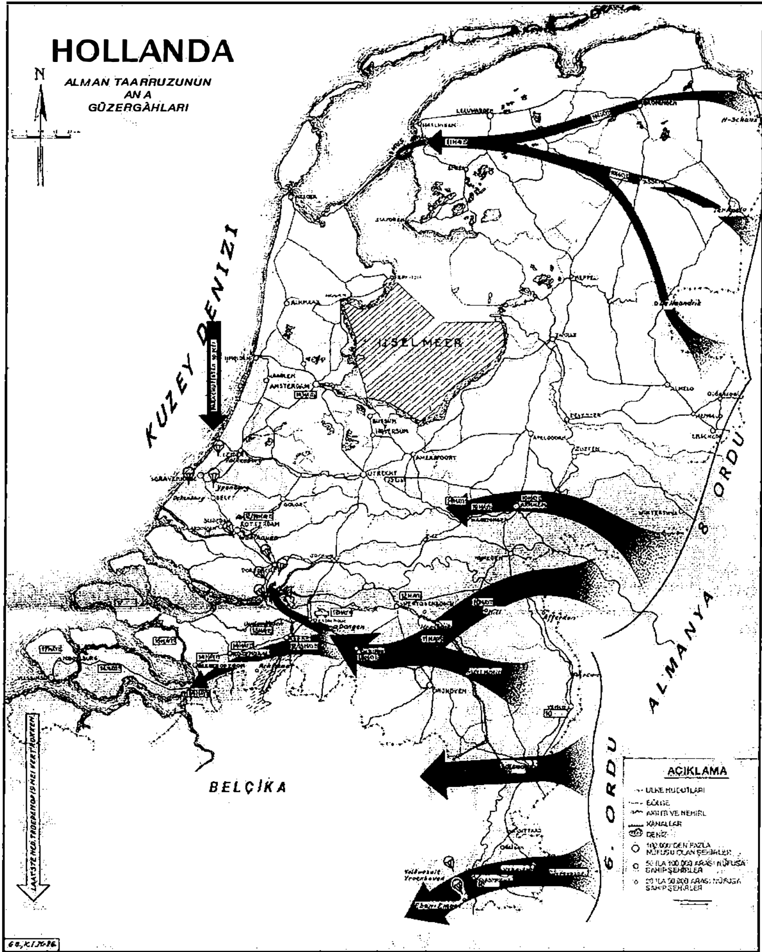
Hitler'in Batı'yı istilası, deniz kanadında sarsıcı zaferlerle açıldı. Bunlar, âdeta bir matadorun pelerini gibi, dikkatleri Ardenler'den, yani Fransa'nın kalbine doğru icra edilmekte olan taarruzdan uzaklaştırmak için dikkati üstlerine topladı.

Hollanda'nın başkenti ile Rotterdam'da bulunan irtibat merkezi, 10 Mayıs sabahının ilk saatlerinde, 160 kilometre doğudaki hudutlarına yapılan taarruzla eş zamanlı olarak Alman hava indirme kuvvetlerinin saldırısına uğradı. Cepheden ve kanatlardan icra edilen bu çifte darbenin yol açtığı kargaşa ve panik, Luftwaffe'nin geniş bir alanda verdiği gözdağıyla da ayrıca artırıldı. Bu kargaşadan istifade eden Alman zırhlı kuvvetleri, güney kanadındaki bir boşluktan hızla ileri atılıp, harekâtın üçüncü gününde Rotterdam'daki hava indirme kuvvetleriyle irtibat sağladı. Bunlar, tam da Hollandalıların yardımına gelmekte olan 7'nci Fransız Ordusu'nun burnunun dibinden geçerek hedeflerine kestirmeden vardılar. Hollandalılar harekâtın beşinci gününde teslim oldu.

Belçika'ya açılan ana kapının kilidi de, hava indirme kuvvetlerinin Maastricht civarında, Albert Kanalı üzerindeki köprüleri ele geçirdikleri bir diğer dramatik başlangıç darbesiyle açılmıştı. İkinci günde ise zırhlı kuvvetler açık araziye ilerlemiş, tahkim edilmiş Liège köprübaşını kanattan çevirmişti. Tahkim edilmiş cephe hattını o akşam terk etmeye sürüklenen Belçika Ordusu, önceden planlanmış olduğu gibi, Müttefiklerin ulaşmak için koşturdukları Dyle Hattı'na çekilmeye başladı.

Hollanda ve Belçika'ya icra edilen bu doğrudan taarruzlar, fevkalade bir kuvvetle icra edildikleri izlenimi bıraktı. Bu darbelere yüklenen ağırlığın, özellikle de Hollanda söz konusu olduğunda, ne kadar hafif olduğu dikkate şayandır. Hollandalıların hakkından gelen General von Küchler komutası altındaki 18'inci Ordu, karşısındaki kuvvetlerden bir hayli ufak olduğu gibi, intikal yolu da müdafaa etmenin kolay olduğu bir kanal ve nehirler ağıyla kesişiyordu. 18'inci Ordu'nun başarı şansı, büyük ölçüde hava indirme unsurları tarafından icra edilecek darbenin etkisine bağlıydı. Lakin bu yeni sınıf şaşılacak derecede ufaktı.

Hava İndirme Kuvvetleri Komutanı General Kurt Student bana detayları şöyle anlattı: "1940 Baharı'nda topu topu 4.500 eğitimli paraşütçümüz vardı. Hollanda'ya karşı icra edilecek taarruza



Hollanda'daki Kara ve Hava İndirme Operasyonları
Alman kuvvetleri tarafından Hollanda'ya icra edilen kara harekâtı ile paraşütçülerin kara birliklerinin geçiş güzergâhlarını emniyete alabilmek için bırakıldıkları köprü ve konumlar.

makûl bir şans tanımak için bunların büyük bölümünün orada kullanılması icap ediyordu. Böylelikle bu işe, 12.000 personelden müteşekkil olup, hava yoluyla taşınacak 22'nci Tümen'in destek vereceği, 4.000 kadar adamdan müteşekkil beş tabur tahsis ettik.

"Gücümüzün hudutları bizi iki hedefe – istilanın başarıya ulaşması için başat önem taşıdığı görülen iki noktaya odaklanmaya mecbur ediyordu. Benim komutam altındaki aslî çaba; güneyden gelen ana yolu, Ren Nehri kollarının diğer yakasına taşıyan Rotterdam, Dordrecht ve Moerdijk'teki köprülere yönelikti. Görevimiz Hollandalılar onları havaya uçurmadan evvel köprüleri ele geçirmek ve çevik kara unsurlarımız varana dek onları açık tutmaktı. Elimdeki kuvvet üç paraşüt taburu ve hava yoluyla nakledilen (üç taburluk) bir alaydan oluşuyordu. Sadece 180 zayiat vererek tam bir başarı elde ettik. Kaybetmeyi göze alamazdık zira çuvallasaydık bütün istila başarısızlıkla sonuçlanırdı." Zayiat arasında bir keskin nişancı mermisiyle başından yaralanan Student de vardı ve kendisi sekiz ay boyunca aktif görevde bulunamamıştı.

"İkinci taarruz Lahey'e icra edildi. Maksadı Felemenk başkentinin kontrolünü sağlamak ve özellikle de hükûmet binaları ile kuvvet komutanlıklarını ele geçirmekti. Bunun için görevlendirilen kuvvet General Graf Sponeck komutası altındaki bir paraşüt taburu ile hava yoluyla nakledilen iki alaydan müteşekkildi. Taarruz başarısız oldu. Birkaç yüz adamımız öldü ve yaralandı, bir o kadarı da esir düştü."

Serbest bırakılmasının ardından söz konusu operasyonları bana daha detaylı bir şekilde anlatan Student, kendisi ve Sponeck'in 2 Mayıs'ta Hitler'i görmek üzere ansızın Berlin'e çağrıldığını söyledi: "Batı'daki taarruz için planlanan tarihi önceden beyan ettiği ilk komutanlar bizdik – 6 Mayıs. Bu tarih daha sonra hava koşulları nedeniyle 10'uyla değiştirildi." Student, Hitler'in bu ziyaret sırasında kendilerine, "Hollanda Kraliçesi ile hanedan üyelerine zarar gelmemesini temin etmeleri," yönünde özel emirler verdiğinden

de bahsetti. "Velhasıl, Hitler, 'Halkı ve dünyanın tamamı tarafından çok sevilen Kraliçe Wilhelmina'ya herhangi bir zeval gelmesi haricinde her şeyin sorumluluğunu üstleneceğim!' dedi. Emir, öneminin vurgulanması adına bize yazılı olarak da beyan edildi."

Taarruzdaki hava indirme hücumlarına, zırhlı hücumlarının aksine, doğrudan Hitler tarafından şekil verilmiş, lakin Hitler Student'te hayal gücü kendisininkine denk bir asker ile dinamik bir icracı bulmuştu. Student, oldukça dürüst bir şekilde, hava indirme harekâtının en çarpıcı noktaları ile icra edilmemiş olan önceki iki planın Hitler tarafından tasarlanmış olduğunu söylemektedir. Söz konusu iki plandan birincisi, Belçikalıların ileri mevzilerinden çekilmelerini önlemek adına hava indirme unsurlarının Gent'in güneybatısındaki "Millî Tabya'yı" işgal etmeleri yönündeydi.

"Hitler bu planı bizzat düşünmüştü. Plan, Belçikalıların 1914'te bu tahkim edilmiş mevzilerinin örtüsü altında kaçarak, böylelikle Müttefik cephesini kıyıya kadar genişletmiş olmaları gerçeği dikkate alınarak tasarlanmıştı. Bunun icrası ve başarı şansına dair Ekim ayı sonunda yaptığımız ayrıntılı bir görüşmede Hitler bu görevi bana verdi. Ardından, en küçük ayrıntılarına kadar planın üstünde çalıştım… Çok çetin bir girişimdi, lakin başarıya ulaşacağına inanıyordum. Düşman cephesinin oldukça gerisindeki hazır ve tahkimli bir mevzi, askeri tarihte ilk kez, onu müdafaa etmesi gereken askerler tarafından değil, hasımlar tarafından işgal edilecekti."

Student Noel'den kısa bir süre önce yeni emirler aldı. Meuse'un diğer yakasında, Namur ve Dinant arasında bir köprübaşı elde etmek ve Kluge'nin 4'üncü Ordusu'nun intikal yolunu açmak yönündeki alternatif bir plan üzerinde çalışacaktı. İki harekât planı da taarruzdan kısa bir öncesine kadar masada tutulacaktı.

Akabinde, uçak kazasını müteakip bütün Alman planı değişikliğe uğradı. Ana zırhlı hücum güneye kaydırılırken, ana hava indirme hücumu da kuzeye, "Hollanda müstahkem mevkiine" yönlendirildi.

Student, Hollanda'ya indirilecek darbenin öncelik arz eden ihtiyaçları karşılandıktan sonra Belçika'nın istilasına yardımcı olunması için elde sadece 500 hava indirme personeli kaldığını söyledi. Bunlar Albert Kanalı üzerindeki iki köprü ile bu su hattı sınırının iki yanındaki, Belçika'nın en modern tahkimatı olan Eben-Emael Kalesi'ni ele geçirmek için kullanılacaktı. Lakin meseledeki bütün farkı bu küçük müfreze yarattı. Zira Belçika sınırına bu noktadan yaklaşmak için Hollanda'nın güneyindeki, "Maastricht Apandisiti"[55] diye bilinen bir arazi çıkıntısından geçmek gerekiyordu ve Alman ordusu bir kez sınırı geçince, Belçikalı sınır muhafızlarının herhangi bir işgal kuvveti bu 25 kilometrelik şeridi katetmeden evvel köprüleri havaya uçurmak adına bolca vakti olacaktı. Gece göğünden sessizce inen hava indirme birlikleri, bu kilit konumdaki köprülerin sağlam ele geçirilmeleri adına yeni (ve yegâne) bir yol sunuyordu.

Belçika'da kullanılan kuvvetlerin son derece sınırlı ölçüsü, Alman paraşütçülerin çok sayıda yere, sayıları binlere varacak şekilde indirildikleri yönündeki o döneme ait haberlere fantastik bir hava katmaktadır. Student buna açıklama getirdi. Eldeki imkânların azlığını telafi etmek ve mümkün olduğunca kargaşa yaratmak için, ülkenin büyük bir bölümüne taklit paraşütçülerin bırakıldığını söyledi. Bu üçkâğıt, coşkulu hayal güçlerinin bütün sayıları çoğaltmak yönündeki eğiliminin de yardımıyla, son derece etkili olmuştu.

Student şöyle devam etti: "Albert Kanalı girişimi de ayrıca Hitler'in kendi fikriydi. Bu, birçok parlak-fikrin sahibi olan bu adamın belki de en orijinal fikriydi. Beni çağırtıp düşüncemi sordu. Bir günlük tetkikin ardından böyle bir girişimin başarıyla sonuçlanabileceğine ilişkin onay belirtip hazırlık yapma emri aldım. Yüzbaşı Koch komutası altında 500 asker kullandım. İkisi

55 Hollanda'nın en güneydoğu kısmında kalan, apandisit şeklindeki dar bir arazi şerididir. (Tucker, Spencer, *World War I: The Definitive Encyclopedia and Document Collection*, ABC-CLIO; 2 edition, October 28, 2014, s.1010.) (ç.n.)

de ehliyet sahibi generaller olan 6'ncı Ordu Komutanı General Reichenau ile kurmay başkanı General Paulus bu girişime inanç duymadıkları bir macera gözüyle baktı.

"Eben-Emael Kalesi'ne yönelik sürpriz taarruz, Üsteğmen Witzig komutası altındaki 78 paraşütçü/istihkâmcıdan müteşekkil ufacık bir müfreze tarafından icra edildi. Bunlardan sadece altısı öldü. Kalenin tepesine bütünüyle beklenmedik bir iniş yapıp oradaki uçaksavar personelinin üstesinden gelen bu küçük müfreze, akabinde o vakte dek gizli tutulan yeni, kuvvetli bir patlayıcıyla kaledeki bütün topların zırhlı kuleleri ile kazamatlarını[56] imha etti.

"Bu 'Hohlladung'lar, Liège ve Fransa'daki tahkimatları imha etmek için Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan 42 cm'lik obüslere benzemekteydi. Eben-Emael'e yönelik sürpriz taarruzda, bu yeni silahın kullanımı esas alınmış ve bunlar, bir diğer yeni silah olan nakliye planörüyle hedefe taşınmıştı.

"Witzig'in müfrezesi kalenin tepesinden 1.200 adamlık düşman garnizonunu 24 saat boyunca, kara unsurlarımız varana dek kontrol altında tuttu.

"Savunmacılar tarafından imha edilemeden ele geçirilen Belçika-Hollanda bölgesindeki yegâne köprülerin, paraşütçülerin hücumuna uğrayanlar olduğunu belirtmek gerekir; diğer köprülerin tamamı plana uygun bir şekilde imha edilmişti."

İstilanın seyrini, operasyonun cephe taarruzunu icra etmiş olan Reichenau'nun Altıncı Ordusu'nda 1A (harekât başkanı) olan General von Bechtolsheim'dan dinledim. Savaştan önce Londra'da askerî ataşe olarak bulunmasından dolayı kendisi eski bir tanıdıktı.

"Altıncı Ordu'nun mihveri[57] Maastricht'ten Brüksel'e uzanıyor, sağ kanadı Roermond'dan Turnhout'u geçerek Malines'i; sol

---

56 Obüslerden, bombalardan korunmak için yerin altına kazılmış siper. (TDK)

57 Üzerinde hareket ve intikallerin, muharebe vesairenin cereyan ettiği belli başlı hat. Bir muharebe sisteminin merkezinden geçen istikamet o sistemin ekseni teşkil eder. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 72.) (ç.n.)

kanadı ise Aachen'dan Liège'i geçerek Namur'u hedef alıyordu. Maastricht'teki – yahut daha doğrusu, Maastricht'in batısındaki, Albert Kanalı üzerindeki iki köprü, harekâtın can alıcı noktasıydı. Bunlar, kanalın batı kıyısına inen planörler aracılığıyla havaya uçurulamadan ele geçirildi. Bu kadar hızlı olmasa da Eben-Emael Kalesi de aynı şekilde ele geçirildi. İlk günün büyük hayal kırıklığı, Maastricht'teki, Meuse üzerinde bulunan köprülerin Hollandalılar tarafından havaya uçurulması, böylelikle Albert Kanalı üzerindeki planör-gruplarına yönelik desteğin gecikmesiydi.

"Lakin, sadece tek bir köprüden geçmek durumunda kaldığından ötürü aşırı uzun bir sıra hâlinde dizildiyse de, Hoeppner'in XVI'ncı Panzer Kolordusu, Meuse köprülenir köprülenmez derhâl ilerlemeye koyulup, karşı tarafa geçmesinin ardından Nivelle'e doğru hücum etti. Süreç artık hızlanmıştı.

"Orijinal planda Liège'e saldırma maksadı güdülmüyordu. Bu tahkim edilmiş şehir, kuzeyden bizim sol kanadımız, güneyden ise Dördüncü Ordu'nun sağ kanadı tarafından perdelenmek[58] suretiyle pas geçilecekti. Fakat Liège'e doğru inen sol kanadımız, kayda değer herhangi bir direnişle karşılaşmaksızın art kısmından şehre girmeyi başardı.

"Asli güçlerimiz batıya doğru ilerleyip Dyle Hattı'ndaki İngiliz ordusuyla temas sağladı. Bir yandan güneyden bir çevirme hareketi[59] icra ederken, tümenlerimizin taarruza geçmek üzere

---

58 Yapılacak harekâtın düşman müdahale veya gözetlemesinden korunması maksadıyla, bir tarafın kendi kuvvetleriyle düşman arasına yerleştirdiği birlikler. Dost kuvvetlere yakın düşman hedeflerine karşı girişilen hava taarruzu. Bu destek; her hava görevinin, dost kuvvetlerin ateş ve hareketi ile teferruatlı şekilde birleştirilmesini gerektirir. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 546.) (ç.n.)

59 Asıl taarruzun, çok geride hayatî bir hedefe taarruz için düşman kuvvetlerinin yanından dolaştığı bir kuşatma hareketi; kuşatma kuvveti, hedefine karşı taarruza kalkacağı bir mevziye yaklaşırken, düşman kuvvetleriyle büyük çapta bir çatışmadan kaçınır. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 546.) (ç.n.)

birbirlerine yaklaşmaları için durakladık. Fakat İngilizlerin taarruz gelişmeden evvel Scheldt'e çekilmeleri üzerine, tümenlerimiz arasındaki mesafeyi daraltabilmek adına kısa bir süre Dyle Hattı'nda kaldık.

"Brüksel'e yönelik ilerleyişimiz boyunca Müttefiklerin Antwerp'ten sağ kanadımıza karşı taarruza geçmelerini bekledik.

"Bu sırada XVI'ncı Panzer Kolordusu güney kanadımızdan ilerlemiş ve Fransız mekanize süvari kolordusuyla Hannut ve Gembloux yakınlarında muharebeler etmişti. Başlangıçta Fransızlar bize sayıca üstünlerdi, lakin Fransız tankları, avantajlarını yitirmelerine neden olan hareketsiz bir şekilde muharebe etti ve atılganlıktan yoksun tutumları, olay mahalline gelmesi için Hoepner'in kolordusunun geri kalan kısmına zaman verdi. Bu durum 14 Mayıs'taki Gembloux Muharebesi'ni lehimize sonuçlandırdı. Lakin Hoepner'in kolordusunun Meuse güneyinde, Ardenler'de elde edilen yarmayı desteklemek için kaydırılmasından ötürü başarımızdan yararlanma şansından mahrum kaldık. Yüksek Komutanlığın bu kararı Altıncı Ordu'yu herhangi bir zırhlı kuvvetten yoksun bıraktı."

Bu emir bir hayli öfke ile Reichenau'nun ateşli bir protestosuna yol açtı. Lakin kendisinin bu itirazı, genel taarruz planının daha yüksek menfaatleri uğruna reddedildi. Altıncı Ordu, Fransız Yüksek Komutanlığı'nın dikkatini Ardenler'de gelişmekte olan daha büyük tehlikeden uzaklaştırarak kendi üstüne çekmek doğrultusundaki rolünü iyi bir şekilde yerine getirmiş, ayrıca Müttefiklerin sol kanadındaki hareket kabiliyetine sahip kuvvetleri de harekâtın kritik günlerinde oldukları yere bağlamıştı. Rundstedt'in zırhlı öncüleri ayın 13'ünde Sedan civarında Meuse'u geçmiş ve Kuzeydoğu Fransa'nın dalgalarla uzanıp giden ovalarına akmıştı. Fransız Başkomutanı Gamelin'in mekanize süvarilerini Sedan'daki seli durdurmak adına sol kanattan kaydırmayı düşündüğü vakit, kendisine söz konusu birliklerin Gembloux'de düşmanla bütünüyle çatışma hâlinde oldukları söylenecekti.

Bu hedefe ulaşılmasının akabinde Reichenau'nun taarruz kuvvetinin azaltılmasının haklı bir gerekçesi vardı. Müttefik sol kanadının, Rundstedt artları boyunca ağlarını örmeden evvel fazla hızlı bir ricata teşvik edilmesi istenmiyordu.

Bechtolsheim'ın söylediğine göre, Reichenau'nun hava desteği daha ordusuna bağlı zırhlı unsurlar kaydırılmadan dahi azaltılmıştı. "Meuse Nehri ile Albert Kanalı'nın Maastricht civarında geçilebilmesi için Luftwaffe, Altıncı Ordu'ya taarruzun ilk safhasında çok kuvvetli bir destek sağlamış, lakin akabinde pike bombardıman uçakları güneye, Meuse'un Sedan yakınlarındaki geçiş bölgelerine yoğunlaştırılmıştı." Bechtolsheim'a, Dyle Hattı'na intikali sırasında İngiliz Seferî Kuvveti'nin bombardımandan muaf tutulmasının onu ilerlemeye cezbetmek kastı taşıyıp taşımadığını sordum. Verdiği yanıt, "Altıncı Ordu Karargâhı'ndakiler olarak bizim böyle bir kastımız olmadı, fakat daha üst kademedekilerce böyle bir plan yapılmış olabilir," şeklinde oldu.

Rundstedt'in Ardenler'den Manş kıyılarına uzanıp, Müttefiklerin sol kanadını bütünüyle kapana kıstıran yarma harekâtını anlatmaya geçmeden evvel; Müttefiklerin Dyle Hattı'ndaki gecikmiş ricatının akabinde Altıncı Ordu'nun ilerleyişine dair Bechtolsheim'ın anlattıklarının bazı önemli noktalarına değinmek gerekir.

"İlerleme eksenimiz artık sağ kanadımızın Gent'e, sol kanadımızın da Mons ve Conde'ye devam edeceği şekilde Lille'e yönelikti. İngilizlerle ilk ciddi temasımız Scheldt'te gerçekleşti. General von Reichenau kuzeyden icra edilecek bir çevirme hareketiyle Lille'in etrafını sarmak istediyse de O.K.H., Roubaix-Cambrai bölgesinde düşmanla ağır çarpışma hâlinde olan General von Kluge'nin Dördüncü Ordusu'nun desteklenmesi adına aslî çabanın diğer kanada gerçekleştirilmesini emretti. Bu ilerleme sırasında IV'üncü Kolordumuz Tournai'de İngilizlerin savunmasını delemediği sert bir çarpışmaya girdi.

"Cambrai bölgesinden daha iyi raporlar geldi ve General von Reichenau O.K.H.'yi Lille kuzeyinden Ypres'a dönmek yönündeki planını onaylamaya ikna etti. XI'nci Kolordu tarafından icra edilen güçlü bir taarruz, Courtrai yakınlarındaki Lys'te Belçika cephesini yardı. Bu başarının ardından elimizdeki bütün gücü Roulers ile Ypres'a doğru yığdık. Belçika ordusunun nihai bozgunu böylelikle Altıncı Ordu tarafından başarılmıştı.

"27 Mayıs'ta XI'inci Kolordu'dan Belçikalı bir generalin ateşkes koşullarını öğrenmek için karargâhlarına geldiği haberini aldık. Bu istek, kayıtsız şartsız teslim talep edilmesi gerektiğini bildiren O.K.W.'ye yönlendirildi." Talep kabul edildi ve Belçikalılar ertesi sabahın erken saatlerinde silahlarını bıraktı. "Ertesi gün Kral Leopold'u görmeye Brugge'a gittim. Enterne edilmek üzere Laeken Kalesi'ne gitme fikrinden hoşlanmayıp kır evine gidip gidemeyeceğini sordu. Bu isteğini ilettiysem de kabul edilmedi."

Bechtolsheim'a fikrince Belçika ordusunun daha uzun dayanıp dayanamayacağını sordum. Buna, "Kanımca dayanabilirdi, zira kayıpları ağır değildi," diyerek yanıt verdi. "Lakin araçla Belçikalı askerlerin teşkil ettiği kuyruklardan geçtiğim sırada birçoğu mücadelenin sona erişinden ötürü oldukça rahatlamış görünüyordu."

Kendisine yönelttiğim bir diğer soru, İngiliz Seferî Kuvveti'nin tahliyeye hazırlandığından o vakit haberi olup olmadığıydı. "Elimizde Dunkirk'te çok sayıda gemi görüldüğüne dair raporlar vardı. Bu bizi bir tahliye planı olduğundan şüphelenmeye itti. Bunun öncesinde ise İngilizlerin güneye çekileceklerini düşünmüştük."

Kısa süren harekâtı özetlerken, şöyle belirtti: "Karşılaştığımız yegâne sahici zorluğu mukavemetten değil, nehir ve kanalları geçmekten yana gördük. XVI'ncı Panzer Kolordusu kaydırıldığı vakit istihkâm birliklerimizin birçoğu da onlarla birlikte gitti ve bu, müteakip ilerleyişimizde bizim için bir dezavantaj hâline geldi."

Söz konusu harekâtın dört temel dersi gözüyle baktığı şeyleri ise şöyle sıraladı:

"Bir. Ortaya çıkan fevkalade ders, fiili muharebe sırasında hava ve yer unsurları arasındaki irtibatın gerekliliğiydi. Bu, Maastricht ve Sedan'daki aslî teşebbüslerde iyiydiyse de, genel olarak iyi değildi. Altıncı Ordu Maastricht'te Richthofen'ın Stukalarının dört dörtlük bir destek ve iş birliğine sahipti, fakat bunlar müteakiben Kleist'ın Sedan üzerinden icra ettiği taarruzu desteklemeye gönderildi. Hava Kuvvetleri, odağını ne vakit düşmanın ulaştırma hatlarına taarruzdan yakın hava desteğine[60] çevirmesi gerektiğini daima bilmelidir. Fevkalade bir esneklik lazımdır.

"İki. Panzer Ordusu kaydırıldıktan sonra dahi, hadiseler, tank desteği olmadan bile – piyadenin eğitim şekli; gayet iyi idare edilen ateş desteği ve sızma taktikleri sayesinde – piyade hücumunun hâlâ mümkün olduğunu kanıtlamıştır. Geniş bir alana dağılmış tehditler, toplu taarruzlar için fırsatlar yaratır.

"Üç. Zırhlı kuvvetler hemen hemen denk olduklarında, alanın manevra için yetersiz olduğu yerlerde bir çeşit durağan muharebe gelişir.

"Dört. Birlikler, herhangi bir ilerleme hattında muharebede durdurulunca, kuvvet kaydırılmasına imkân verecek esneklik gerekir."

Matador'un Hücumu

Harpte o vakte dek görülmüş en büyük tank yığınağı, 10 Mayıs günü şafaktan önce Lüksemburg hududunun diğer yanında bulunuyordu. Bu tank yığınağı önce mezkûr devletten, ardından ise Belçika Lüksemburgu'ndan geçerek, 100 kilometre ötedeki Fransız hududuna Sedan civarından hızla hücum etmek üzere hazır bekliyordu. Üç Panzer kolordusundan müteşekkil olan bu kuvvet, üç blok yahut tabaka şeklinde sıralanmıştı. Zırhlı

60 Dost kuvvetlere yakın düşman hedeflerine karşı girişilen hava taarruzu. Bu destek; her hava görevinin, dost kuvvetlerin ateş ve hareketi ile teferruatlı şekilde birleştirilmesini gerektirir. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 128.) (ç.n.)

tümenler ilk iki blokta, motorize piyade tümenleri ise üçüncü blokta yer alıyordu. Bu kuvvetin öncü koluna Almanya'nın başlıca tank uzmanı General Guderian, bütününe ise General von Kleist komuta edecekti.

Blumentritt'in tanımı, "Üç sıra da, büyük bir falanj misali birbiri ardına sıkı bir şekilde dizilmişti," şeklindeydi. Buna rağmen, bu zırhlı saf baştan sona 160 kilometreden geniş bir alana, Ren'in 80 kilometre kadar doğusuna uzanıyordu. Kleist bir kelamında bana bu kuvvetin hacmini oldukça canlı bir şekilde resmetmiştir: "Şayet bu Panzer Ordusu tek bir yol üzerinde ilerlemiş olsaydı, kuyruğu Doğu Prusya'daki Königsberg'de, başı da Trier'de olurdu."

Kleist'ın ordusunun sağ tarafında ise, Ardenler'den fırlayarak Givet ve Dinant arasındaki mevkide Meuse'a hücum edecek, Hoth komutası altındaki müstakil bir panzer kolordusu mevcuttu.

Lakin bu zırhlı falanjlar, Ardenler'e dalıvermek üzere Alman hududu boyunca dizilmiş zırhlı yığınağının sadece bir kısmını teşkil ediyordu. Blumentritt'e göre, "A Ordular Grubu'nun dar, lakin derin bir cepheye sıkıca yığılmış her türden 86 tümeni mevcuttu." Kendisi şöyle devam etti: "Ardenler'den yapılacak bu ilerleme gerçek bir harekât değil, taktik bakımdan bir yaklaşma yürüyüşüydü[61]. Planı tasarlarken Meuse'a ulaşana dek ciddi herhangi bir direnişle karşılaşmayacağımızı hesap etmiştik. Bu hesap doğru çıktı. Lüksemburg'da herhangi bir mukavemetle karşılaşmadık, Belçika Lüksemburgu'nda ise *Chasseurs Ardennais* ile bazı Fransız süvari unsurlarından sadece hafif bir direniş gördük. Bu da zayıf bir mukavemetti ve kolaylıkla üstesinden gelindi.

61 Bir muharebe birliğinin, düşmanla temas yakın olduğu zamanki ilerlemesi. Kıt'alar; tamamen yahut kısmen, derinliğine ve genişliğine yayılırlar. Düşmanla kara temasına geçildiği veya taarruz mevzi işgal edildiği anda, yaklaşma yürüyüşü sona erer. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 48) (ç.n.)

"Asıl sorun taktik değil idari; çetrefilli intikal ve ikmal düzenlemeleriyle ilgiliydi. Yol ve patikaların tamamından mümkün olan her ölçüde istifade etmek şarttı. Haritada güzergâhın belirlenmesinde, trafiğin regülasyonunda ve hem kara hem de havadan gerçekleşebilecek müdahalelere karşı intikalin korunmasına ilişkin düzenlemelerde, mümkün olan en büyük hassasiyet gerekmekteydi. Yolları kullanan zırhlı tümenlerin arasına serpiştirilmiş birçok piyade tümeninin tarlalardaki patikalar ve araziden ilerlemesi gerekiyordu. Birbirini izleyen zırhlı sıraların çıkış hatlarını tayin etmek en çetrefilli türden bir karargâh çalışması gerektiriyor, bu sırada her tümenin intikali başlangıç ve bitiş saatine kadar ayarlanıyordu. Dağlık ve ağaçlık olan arazi çetindi. İyi bir yüzeye sahip olan yollar ise sıklıkla dik ve kıvrımlarla doluydu. En büyük sorun daha sonra, bu fena hâlde kalabalık olan tank ve piyade kollarını, Meuse'un derin vadisinden geçirmekte yaşanacaktı – bu oldukça çetin bir engeldi.[62]"

Başarı şansı büyük ölçüde Kleist kuvvetlerinin hangi süratle Ardenler'i aşıp, Meuse'u Sedan civarında hangi süratle geçebileceklerine bağlıydı. Tanklar manevra yapacak alana ancak nehir engeli geçildikten sonra sahip olacaktı. Fransızlar neler olduğunun farkına varıp onları durdurmak için ihtiyat birliklerini toplamadan önce nehri geçmeleri şarttı. Fakat Alman hava fotoğraflarında, Sedan nehrinin yaklaşma yollarını örten tahkim edilmiş bir köprübaşı gibi görünen bir şey mevcuttu. Bunun varlığı, Hitler-Manstein planının uygulanabilirliğini sorgulamış olan herkesin şüphelerini artırdı. Söz konusu kişiler, tankların böyle bir tahkimli mevziye atılamayacaklarını ve bunu ele geçirmek için harcanacak süre zarfında ilerleyişin günlerce gecikeceğini düşündüler.

Lakin taarruza başlanmadan birkaç gün evvel, hava fotoğraflarını yorumlamak hususunda özel bir yeteneğe sahip olan Avusturyalı bir subaya, bunları yeniden tetkik etmesi adına fırsat verildi. Binbaşı kimsenin göremediğini, yani Fransız tahkimatlarının henüz

62 "Derin" kelimesinin coğrafî olarak doğru tercümesinde yardımcı olduğu için Emre Kumcu'ya teşekkürler. (ç.n.)

tamamlanmamış olup, yalnızca inşa sürecinde olduklarını gördü. Kendisinin raporu tez vakitte Kleist'a gönderildi. Böylelikle son tereddütler de ortadan kalktı. Kleist, zırhlı tümenleri ile piyade tümenlerini, piyadenin yolu temizlemesini beklemeden eşzamanlı olarak öne sürerek ilerleyişi hızlandırabileceğinin farkına vardı. Meuse'a yönelik ilerleme, normal bir harekâttan ziyade bir yarış hâline gelmişti.

Yarış ufak bir farkla da olsa kazanıldı. Müdafaa tarafındaki kuvvetler, önceki plan doğrultusunda icra edilen tahribatların yol açtığı kısmi duraklamalardan istifade edebilecek yeterlilikte olsaydı, sonuç farklı olabilirdi. Guderian, "Belçika'daki yolların tahrip edilmesi intikalimizi epey geciktirdi," dedi.

Lakin talih cesur olanın yanında olduğu gibi, tepki vermekte yavaş kalıp, eski yöntemleri uygulayan tarafı da ağır bir cezaya çarptırdı. Guderian öncü kolordusunun ilerleyişini anlatırken bana şöyle söyledi: "*Chasseurs Ardennais* tarafından hafif bir şekilde müdafaa edilen Belçika Lüksemburgu hududundaki savunmaları aştıktan sonra, Neufchateau çevresindeki tahkimli mevziye yerleşmek üzere olan Fransız süvarisiyle karşılaştık. Süvarinin panzer tümenleri karşısındaki mukavemet gücünün yetersiz kaldığı görüldü! Dağılarak, peşlerinden gelen panzerlerle Semois üzerindeki Bouillon istikametine çekildiler. Semois'yı savunmaya çalışıp, Bouillon sektöründeki köprüleri imha ettiler. Lakin ertesi günün sabahında, yani 12 Mayıs'ta, Bouillon 1'inci Panzer Tümeni tarafından ele geçirildi. Fransızlar, akabinde – hazırlanmış mevziler ve koruganlarıyla – hudutları boyunca uzanan yeni bir mukavemet hattında[63] direniş gösterdiler. Peşlerinde olan birliklerimiz bu hattı derhâl, aynı gün içerisinde içinde kırdılar ve bu, Meuse'tan önceki son engeldi. Bu hat, şayet Fransız

63 Bir düşman taarruzunun, hazırlanmış bir savunma ile karşılaştığı hat. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 354.) (ç.n.)

tarafında daha çok asker mevcut olsaydı, daha iyi tutulabilirdi. Fransızlar tanksavar silahları ve mayınlardan yoksundu.

"Alman ilerleyişi, Samois vadisi yahut söz konusu tahkim edilmiş sınır-hattındaki iyi örgütlenmiş bir müdafaayla yavaşlatılabilirdi. Müttefik bombardıman unsurlarının toplanmış ateşi[64] de ilave bir gecikmeye neden olabilirdi. Lakin Alman ilerleyişinin ölümcül olduğunu Müttefiklerin o erken safhada fark ettiklerine inanmıyorum."

Bu aşamada Alman ilerleyişinin kanadına icra edilecek zırhlı bir karşı darbe, kıdemli generaller üzerinde yol açacağı etkiyle, ilerleyişi muhtemelen felç edebilirdi. Gerçi yine de, Montmedy istikâmetinden Kleist'ın sol kanadına yönelik, devede kulak kalacak bir darbeyle dahi geçici olarak sarsıldılar. Guderian bundan bahsederken şöyle dedi: "Kleist 11 Mayıs'ta Fransız süvarisinin bu istikametten yaklaştığına dair haberler alıp – sol kanat tümenim olan – 10'uncu Panzer Tümeni'ne durup düşmana doğru dönmesini emretti. Şayet riayet edilseydi, bu emir Sedan'a icra edilecek taarruz ile harekâtın erken safhasında elde edilecek bir yarmayı neredeyse gerçekleştirilemez kılardı. Dolayısıyla 10'uncu Panzer Tümeni komutanı General Schaal'a, eski güzergâhın birkaç kilometre kuzeyindeki bir hat üzerinden Sedan'a yönelik ilerleyişini sürdürmesini emrederken, Kleist'tan ise ardım sıra ilerleyen Wietersheim'ın kolordusu ile piyade birimlerine bağlı motorize unsurlarla sol kanadımı emniyete almasını istedim."

Rundstedt ve Blumentritt kendi kaygılarına – kanatlarına yönelik olası bir karşı taarruz ile diğer risklere – ilişkin de oldukça samimi konuştu. Blumentritt, bana şöyle anlattı: "O vakit Müttefik hava kuvvetlerinden endişelendik. Şayet o büyük kollara taarruz etmiş olsaydınız müthiş bir kargaşa yaşanırdı. Örneğin, Semois'da, herhangi bir direniş söz konusu olmaksızın 24 saat süren bir tıkanıklık[65] yaşadık. Bu ancak uçaktaki bir su-

64 Tek bir nokta yahut belirli bir sahaya tevcih edilmiş ateş. (ç.n.)
65 İntikal sırasında herhangi bir hatadan ötürü ortaya çıkan trafik tıkanıklığı kastediliyor. (ç.n.)

bay tarafından keşfedilmesinin ardından çözüldü. (Gerçi 1'inci Panzer Tümeni geçerek ilerlemiş olsa da, tıkanıklığın sonucunda Guderian'ın sağ kanat tümeni olan 2'nci Panzer Tümeni gecikecekti.) Tümenlerimiz hâlâ yeni oluşumlardı ve intikal-disiplini hususunda 1914'teki tümenler kadar talim görmemişlerdi. Lakin İngiliz ve Fransızların teşkil ettiği hava tehdidinin fiilen herhangi bir ağırlığı olmadı. Yaşanan ilk mucize buydu!"

Blumentritt ayrıca Fransızların savunmalarını geliştirmek hususundaki başarısızlıkları ile dengeli bir savunma icra etmemek noktasındaki akılsızlıkları üstünde durdu. "Düşman aylar öncesinden Meuse üzerinde hazırlanmış olabilirdi. Majino Hattı'nın kâfi bir uzantısı olacak şekilde, en azından Meuse'ta sahra-tahkimatları hazırlayabilirdi. Alman hududunu geçtiğimizde bu tür hazırlanmış mevzilere girebilir ve üç yahut dördüncü günde oraya varacak olan ilk birliklerimizi sakin bir şekilde bekleyebilirdi. Ona böyle planlar atfedip, netice itibarıyla Fransız kuvvetlerinden Meuse'ta ağır topçu ateşiyle desteklenecek çok sert ve nicedir hazır bir mukavemet bekledik.

"Dolayısıyla bu varsayıma dayalı planlar yaptık. Plana göre piyadeler Meuse'a taarruz edecek ve akabinde zırhlı birliklerin nehri geçebilmesi için bir geçit açacaktı. Lakin piyadenin nehre doğru yaklaşması, mevzilenmesi ve hazırlıklarını yapmasıyla bu neredeyse bir hafta sürecekti. Taarruzdan önce ise topların tamamının mevzilenmesi gerekiyor ve bolca mühimmata sahip olmaları için gerekli adımların atılması icap ediyordu.

"Ardından ikinci mucize yaşandı. Panzer tümenlerinin Sedan'ın kuzeyindeki Meuse yükseltilerinde yer alan geniş ormanlarda hâlihazırda mevzilenmiş olduklarına ilişkin haber gelince sadece ben ve Kleist değil, Ordular Grubu Komutanı Rundstedt de onları görmek üzere ileriye doğru yola çıktı. Oradan da panzer istihkâmcılarının bir köprü kurmak adına hâlihazırda çalıştıkları Meuse'a indik. Köşede bucakta Meuse'un batı kıyılarındaki küçük, gülünç koruganlardan ateş açan birkaç Fransız makineli

tüfeği mevcuttu. Her şey bundan ibaretti. Mucizeyi idrak edemeyerek bunun bir Fransız numarası olabileceğinden korktuk. Fakat korku duyulan Meuse mevzi hakikatte neredeyse mevcut değildi ve yalnızca zayıf bir şekilde müdafaa ediliyordu. Ardından panzerlerin nehri geçmeye yönelik yarışları başladı."

Alman Yüksek Komutanlığının duyduğu kaygılar ile gösterdiği temkini gerekçelendirmek adına, genel harp tecrübesi ışığında, bolca gerekçe mevcuttu. Düşmanın kifayetsiz yahut felçli olduğunu farz etmek nadiren itibar edilebilir bir tutumdur. Lakin bu vakada Fransız tarafındaki piyade temelli zaman mefhumu ile Alman tarafindaki tank temelli zaman mefhumunun çakışması ile her halükârda öncü kolun sergilemiş olduğu liderlik, en şaşırtıcı ve tayin edici türden etkilere yol açmıştır. Fakat Guderian'ın operasyonlar boyunca süregelen varlığı ile dinamik tesiri olmasaydı, bu etkilerin ortaya çıkıp çıkmayacağı oldukça şüphelidir.

Bu harekâtı bana detaylı bir şekilde anlatan Kleist şöyle dedi: "Öncü birliklerim Ardenler'i aşmalarının ardından 12 Mayıs'ta Fransız hududunu geçti. Führer'in yaveri olan General Schmudt o sabah beni görmek için ön saflara gelip, ilerleyişe derhâl devam edip Meuse'un üstesinden gelmeyi mi yoksa piyade birlikleri varana dek beklemeyi mi tercih edeceğimi sordu. Zaman kaybetmeksizin girişimde bulunmaya karar verdim. Akabinde General Schmudt Führer'in ertesi gün, yani ayın 13'ünde, Richthofen'ın pike bombardıman uçaklarından müteşekkil hava kuvvetinin tamamı da dâhil, Luftwaffe'nin azami desteğini emrime vereceğini söyledi. Detaylı tertibatı, bu amaç için o vakit Bertrix yakınlarındaki karargâhıma hava yoluyla beni görmeye gelen General Sperrle ile 12'si akşamında kararlaştırdık.

"Öncü birliklerim gün içerisinde Meuse'un kuzeyindeki ormanlık alandan ilerleyip, bu bölgenin nehre nazır güney ucuna vardılar. Güçlü bir ilerlemeye hazır olmak üzere ihtiyat birlikleri de o akşam yaklaştılar. Zırhlı tümenlerin piyade alayları 13'ü sabahında nehir kıyısına indi. Luftwaffe – bin civarı uçakla – gün

ortasında sahneye çıktı. Sedan civarında General Guderian'ın kolordusu, Monthermé civarında ise General Reinhardt'ın kolordusu tarafından olmak üzere nehirden geçiş bölgeleri elde edildi. Zorlu arazi ile yaklaşma güzergâhının dik ve dönemeçli olması nedeniyle, Monthermé civarındakinden istifade etmek daha zor oldu.

"Mukavemet ciddi değildi. Bu talihli bir durumdu, zira mühimmat kollarının Ardenler yolundaki sıkışıklıktan ötürü gecikmeleriyle, topçum batarya başına sadece 50 adet mermiye sahipti. Guderian'ın kolordusu 13 Mayıs akşamı itibarıyla Meuse'un diğer kıyısında güçlü köprübaşları kurmuştu. Öncü piyade birlikleri nehre ancak 14'ünde varmaya başladı." (Guderian piyadelerin 15'ine dek nehre varmadıklarını söylüyor.)

Kleist'a Fransız savunmalarının durumunu sordum. "Meuse kıyısında küçük koruganlardan oluşan orta ölçekli bir tahkimat vardı, lakin bunlar düzgün bir şekilde silahlandırılmamıştı," dedi. "Şayet buradaki Fransız birlikleri tanksavar toplarıyla layıkıyla donatılmış olsaydı bunu kesinlikle fark ederdik, zira tanklarımızın çoğu Mark I tipindeydi ve dolayısıyla oldukça zayıftı! Bu sektördeki Fransız tümenleri yetersiz bir şekilde silahlandırılmıştı ve düşük nitelikteydi. Askerlerinin hava bombardımanına yahut top ateşine maruz kalmalarının ardından çok kısa bir süre içerisinde savaşmayı bıraktıklarına defalarca kez şahit olduk."

Fransız tarafında ise yaşlı adamlardan oluşan dört adet ikinci sınıf ihtiyat tümeni, 65 kilometreden daha geniş bir cepheyi tutuyordu. Seyrek bir şekilde yayılmış olmalarının haricinde, uçaksavar topları yetersiz olduğu gibi, kendilerine normal kalibrede az sayıda tanksavar topu bile tedarik edilmemişti. Almanlar nehre köprü kurarken önce Stuka sürülerinin, ardından ise tank yığınlarının hücumuna uğrayan bu düşük nitelikli

Fransız piyadesinin hızla çökmüş oluşu şaşırtıcı değildir.

Sedan'daki geçişin daha detaylı bir anlatımı, Kleist'ın anlatımını nitelikli yorumlarla da süsleyen Guderian'dan geldi. "General von Kleist ile General von Sperrle'nin, Luftwaffe ile benim panzer

kolordum arasındaki işbirliğine ilişkin detaylı tertibatı şükür ki icra edilemedi, zira bunlar General Loerzer ve şahsım tarafından yapılmış olan planı altüst ederdi. Fransız bataryalarının, taarruzun başlayacağı öğle vaktinden, gece çökene kadar sürecek şekilde mütemadiyen pike-bombardımanına tutulmalarını muhakkak talep ettiysek de, General von Kleist ansızın saat 16.00'da kısa süreli lakin azami yoğunlukta bir bombardıman gerçekleştirilmesi yönünde emir verdi. Benim fikrim Fransız topçularını gece olana dek siperlerinin dibinde tutmaktı. Eğer Kleist'ın emirleri uygulanmış olsaydı, hava kuvvetinin etkisi toplamda yirmi dakikayla sınırlı olacaktı. Böylelikle Fransız topçusu toparlanıp, Meuse'u geçişimiz sırasında işe koyulabilirdi." Sedan mıntıkasında on iki adet pike-bombardıman uçağı filosu kullanılmıştı.

Guderian, kendisine kalsaydı üç panzer tümeninin de mevzi alabilmesi için ayın 14'üne dek beklemeyi tercih edeceğini söyledi, zira 2'nci hâlâ Semois'da gecikmedeydi. Fakat Kleist öğleden sonra taarruza geçilmesini emretti. Taarruz nehrin Sedan'ın hemen batısındaki – orası ile St. Menges arasında kalan – 2.5 kilometrelik bir şerit üzerine teksif edilip, motorize SS Alayı "Großdeutschland"[66] tarafından takviye edilen 1'inci Panzer Tümeni tarafından icra edildi. Sedan'ın hemen doğusunda, Bazeilles civarında nehre ulaşmış olan 10'uncu Panzer Tümeni bu noktadan taarruza geçtiyse de Guderian, topçu ateşini 1'inci Panzer Tümeni'nin mıntıkasına topladı – hazırlık bombardımanı[67] başlangıcı saat 14.00'daydı. Mukavemetin zayıf olduğu görüldüğünde ise diğer

66 Burada ufak bir düzeltme yapmak icap ediyor, Großdeutschland Piyade Alayı *Waffen SS*'e değil, geleneksel Alman Ordusu olan *Heer*'e bağlıydı. (ç.n.)

67 Düşman mevzilerini, malzemesini, gözetlemesini, ulaştırma ve komuta sistemlerini tahrip etmek, bozmak, karıştırmak, tesirsiz hâle getirmek ve savunma kuvvetleri, hücum kademesi tarafından taarruza geçilmeden önce çökertmek ve imha etmek üzere yapılan, önceden hazırlanmış yoğun kara, deniz yahut hava ateşi. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 477.) (ç.n.)

yakadaki – betonları hazırlık bombardımanına dayanmış olan – siper ve koruganları yakın mesafeden görerek atışla[68] susturmak için uçaksavar alayının 88 mm'lik toplarını nehir kıyısına indirdi.

Seçilen mıntıka, nehirden geçişlerin yapılacağı bir yol açmak adına kusursuzdu. Nehir önce kuzeye, St. Menges'e, ardından ise yeniden güneye doğru keskince kıvrılıyor, cep-gibi bir çıkıntı oluşturuyordu. Kuzey kıyısını çevreleyen ağaçlık yükseltiler taarruz hazırlıkları ve top mevzileri için olduğu kadar topçu gözetleyicileri için de örtü sağlıyordu. St. Menges yakınlarında (bölgeyi ziyaret ettiğimde bizzat gördüğüm üzere) bu nehir çıkıntısından başlayarak, Bois de la Marfée'nin diğer yakanın gerisini perdeleyen ağaçlık yükseltilerine uzanan harikulade panoramik bir manzara mevcuttur.

Taarruz saat 16.00'da, şişme bot ve sallarla karşı kıyıya hücum eden panzer piyadesi[69] öncülüğünde başladı. Hafif araçları karşıya geçiren feribotlar da çok geçmeden faaliyete geçti. Nehir çıkıntısı süratle ele geçirildi ve saldırganlar Bois de la Marfée ile güneydeki yükseltileri ele geçirmek üzere baskıya devam etti. Yarma gece yarısı itibarıyla neredeyse 8 kilometre derinliğe uğraşmış, bu sırada (Sedan ve St. Menges arasındaki) Glaire'de üstünden tankların yağmaya başladığı bir köprünün inşası da tamamlanmıştı.

Alman köprübaşı buna rağmen ayın 14'ünde hâlâ hassas bir durumdaydı. Nehrin ötesine henüz sadece bir tümen geçmişti ve buna takviye gönderilip ikmal yapılabilecek sadece bir köprü mevcuttu. Köprü, Luftwaffe'nin ağırlığının başka bir yere kaydırılması nedeniyle geçici bir hava üstünlüğünün tadını çıkaran Müttefik hava kuvvetlerinin şiddetli saldırısına uğradı. Fakat Guderian'ın kolordusundaki uçaksavar alayı, hayati önem arz eden köprünün üzerinde yoğun bir ateş şemsiyesi sağladı ve hava

---

68 Ya toplar ya da komuta aleti ile hedefe doğrudan doğruya nişan alınarak yapılan atış. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 197.) (ç.n.)

69 Panzer tümeni bünyesindeki piyade unsurlarından söz ediliyor. (ç.n.)

taarruzları Müttefiklerin ağır kayıplarıyla geri püskürtüldü. Karada gün ortasına dek herhangi bir ciddi Fransız karşı taarruzu da gelişmedi ki, o vakit Guderian'ın gücü artmış ve kendisi tehlikeyi göğüslemek adına daha dengeli bir mahiyete kavuşmuştu. Karşı-baskı öğleden sonra hafiflemeye başladı. Guderian böylelikle sağa doğru keskin bir dönüş yapıp, 1'inci ve 2'nci panzer tümenlerini batıya sürdü. 10'uncu Panzer Tümeni'ni ise güneye bakan ve kendisinin batı istikâmetindeki hücumunun kanadı hâline gelmiş olan cepheyi muhafazayla görevlendirdi. Bu beklenmedik çarkın ardından Guderian'ın öncüleri Ardenler kanalı üzerindeki iki köprüyü sağlam ele geçirip, köprübaşını gece itibarıyla yana doğru 16 kilometrelik bir derinliğe ulaştırdı.

Guderian 15 Mayıs'ın erken saatlerinde batıya yönelik hücumuna devam etti. 1'inci Panzer Tümeni bir kez durdurulduysa da, ardından zayıf bir nokta bulmak adına kuzeye doğru döndü. Böylelikle 2'nci Panzer Tümeni ile birleşip Poix-Terron'da düşman hattını yardı ve akabinde, açılan boşluğu genişletmek adına güneye, ilerlemeyi durdurmuş olan Fransız kuvvetlerinin ardına yöneldi. Bu geri savunma hattının çökmesiyle batıya giden yol açılmış olup, Manş kıyılarına yönelik müteakip yarışta elle tutulur başka bir direnişle karşılaşılmadı.

Sebebi her ne kadar düşman olmasa da, o gece Guderian için yine de zorlu geçti. "Panzer Ordusu Karargâhı'ndan ilerleyişin durdurulması ve birliklerin elde edilmiş köprübaşında tutulmasına yönelik bir emir geldi. Bu emre müsamaha etmeyecektim ve de edemezdim, zira bu sürpriz etkisi ile başlangıçtaki bütün başarımızdan feragat etmek anlamına gelirdi. Dolayısıyla Panzer Ordusu Kurmay Başkanı Albay Zeitzler'e telefon ettiysem de herhangi bir sonuç alamadım. Ardından bizzat General von Kleist'a telefon edip emri iptal ettirdim. Fikir teatisi oldukça hararetli bir hâl aldı… Kleist nihayet ilerleyişin – köprübaşının, piyade birliklerinin bizi takip edebilmelerine yetecek kadar genişletilmesi amacıyla – bir 24 saat daha sürdürülmesini kabul etti."

Bu ihtiyatlı izinden en üst düzeyde fayda sağlandı ve dizginler bütünüyle panzer tümenlerinin eline verildi. Guderian'ın batıya yönelik üç tümenlik taarruzu, Reinhardt'ın Montherme'deki nehir geçiş yolundan gelen iki tümeni ile Hoth'un Dinant yakınlarındaki nehir geçiş yolundan gelen iki tümeniyle birleşti. Fransız mukavemetinin dalga dalga çözülmesine yol açan bu gelişmeyle, birlikler boş bir alanda tozu dumana katarak ilerlediler. Batı'ya yönelik taarruz 16'sı gecesi itibarıyla Manş'a doğru 80 kilometreden fazla bir mesafe daha katederek Oise'e varmıştı. Lakin düşman değil, fakat üst makamlar bir kez daha frene basacaktı.

İlk Duraklama

Meuse engelinin üstesinden böylesine kolaylıkla gelinmesi karşısında hayrete düşmüş olan Alman tarafındaki kıdemli komutanlar, talihlerine inanmakta güçlük çekiyorlardı. Üstelik herhangi bir karşı taarruzun gelişmemesi şaşkınlıklarını daha da artırmıştı. Rundstedt, Ardenler'den ilerlerken sol kanadına ağır bir darbe indirileceğinden korkmuştu. "Savaştan önce Gamelin'i tanıyordum ve aklını okumaya çalışarak, kendisinin ihtiyat birlikleriyle Verdun istikametinden bir kanat hamlesi yapabileceğini öngördüm. Bu amaç için 30 yahut 40 tümenin kullanılabileceğini hesapladık. Lakin bu tür bir gelişme olmadı."

Bu kaygıları Hitler de paylaşıyordu ki, bunun sonucunda ilerleyişe dizgin vurdu. Bu, kendisinin yapacağı iki müdahalenin ilkiydi ve ikincisinin sonuçları daha büyük olacaktı. Hitler'in ilk müdahalesini O.K.H. perspektifinden anlatan Siewert şöyle dedi: "Führer başlıca Fransız ordularının batıya doğru taarruz edebileceğinden endişeleniyor ve Aisne Nehri boyunca kanat koruması sağlanması adına çok sayıda piyade tümeni getirilene dek beklemek istiyordu." O vakit O.K.H. ile 12'nci Ordu Karargâhı arasındaki baş irtibat subayı olan Röhricht hususu daha açık bir şekilde anlattı: "Kleist'ın Panzer Ordusu'nun peşi sıra ilerleyen 12'nci Ordu'ya, Meuse'u geçip batıya çark ederek Manş yönüne ilerlemesini

müteakip, Aisne istikametinde güneye çark etme emri verildi. Denize yönelik bu hücuma piyade desteği sağlaması adına geri bölgeden Weich'ın 2'nci Ordusu getirilmişti. Bu karar fikrimce kötü bir hataydı. Sanırım bu bize iki güne mâl oldu. 12'nci Ordu zırhlı kuvvetleri desteklemek üzere dümdüz ilerlerken, güneye, Aisne'ye doğru çarkı 2'nci Ordu icra etse, daha iyi olurdu."

Lakin Kleist bu görüşleri bizzat nitelendirdi: "Kuvvetlerim esasında sadece bir günlüğüne durduruldu. Emir, öncü unsurlarımın Guise ile La Fère arasındaki Oise'ye ulaştıkları sırada gelmişti. Bana bunun Hitler'in doğrudan emri olduğu söylendi. Lakin bunun, desteğimizi 12'nci Ordu yerine 2'nci Ordu'nun sağlaması kararının doğrudan bir sonucu olduğunu düşünmüyorum. Sebep, Führer'in sol kanadımıza yönelik bir karşı taarruz tehlikesine yönelik endişesiydi; oradaki durum netleşene dek fazla derine ulaşmamıza izin vermekle ilgilenmiyordu."

Guderian'ın anlattıkları, duraklamaya cephe ilerisindekilerin bakış açısıyla daha fazla ışık tutup, edilen tereddüdün sadece Hitler'le sınırlı olmadığını gösterdi. "16 Mayıs'ta kazanılan harikulade başarıların ardından üstlerimin hâlâ geçmiştekiyle aynı çerçevede düşünebilecekleri, yani piyade birlikleri varana dek Meuse üzerindeki köprübaşıyla yetinebilecekleri, aklıma gelmemişti. Hitler'e Mart ayında açtığım, yani elde edilen yarmadan Manş kıyılarına varılana dek durmaksızın istifade edilmesi fikrini uygulamaya koymak istedim. Manstein'ın gözü pek planını onaylayıp, benim cepheyi derinlemesine yarma maksadıma herhangi bir itiraz beyan etmemiş olan Hitler'in şimdi cesaretinin kırılıp süratli ilerlemeyi durdurabileceği ihtimalini aklım almıyordu. Lakin bu noktada basit bir hata yapmıştım. Bu ertesi sabah ortaya çıktı.

"İlerlemenin mutlaka durdurulması gerektiğine ve saat 07.00'da kendisiyle görüşmek üzere General von Kleist'ı bizzat hava alanında bekleyeceğime ilişkin Panzer Ordusu Karargâhı'nca 17 Mayıs'ın erken saatlerinde tarafıma bilgi verildi. Kleist tam vaktinde gelip, Yüksek Komutanlığın planlarını göz ardı ettiğim hususunda beni

derhâl sert bir şekilde kınamaya başladı." Guderian planın özünü yerine getirdiği hususunda ısrarcı olup, durmanın inisiyatif kaybıyla sonuçlanacağına vurgu yaptıysa da, herhangi bir sonuç alamadı. "Görevimden alınmayı istirham ettim. General von Kleist biraz şaşırdı, lakin ardından başıyla onaylayıp bana komutayı en kıdemli astıma devretmemi söyledi."

Fakat Ordular Grubu Karargâhı'nın hususa dair bilgilendirilmesinin ardından, Guderian'ın karargâhında kalmasına yönelik emir geldi. Panzer Ordusu'nun peşi sıra ilerleyen 12'nci Ordu'nun komutanı General List oraya gelene dek bekleyecekti. List geldiği vakit Guderian ona neler olduğunu anlattı. "Kendisi General von Rundstedt namına görevden alınmamı iptal ederek dur emrinin tepeden geldiğini, dolayısıyla mecburî olduğunu açıkladı. Lakin beni ilerleyişin sürdürülmesini istemeye sevk eden sebeplere hak vererek, Ordular Grubu adına kuvvetli keşif faaliyetleri icra etmeme müsaade etti."

"Kuvvetli keşif faaliyetlerini" esnek bir şekilde yorumlaması, 12'nci Ordu'ya bağlı piyade unsurlarının Aisne üzerinde kuvvetli bir kanat koruması teşkil edip, böylelikle kendisine Manş kıyılarına doğru bütün gücüyle hamle etmesine izin verilinceye dek geçen iki günlük süre zarfında Guderian'ın yüksek ölçüde bir hücum baskısı kurmasına olanak verdi.

Önceki aşamalarda o kadar büyük bir zaman kazanılmış ve karşı taraf o kadar altüst edilmişti ki, Oise'deki gecikmenin Almanlar açısından ciddi bir tesiri olmadı. Fakat bu hadise yine de zaman mefhumuna ilişkin Alman tarafındaki ciddi bir farklılığı ortaya çıkardı. Yeni ekole bağlı Alman subayları ile eski ekole bağlı olanlar arasındaki uçurum, Almanlar ile Fransızlar arasındakinden daha büyüktü.

Gamelin, Almanların Meuse'taki geçitlerden stratejik istifadeleri hususunda savaştan sonra şöyle yazmıştır: "Bu gerçekten olağanüstü bir manevraydı. Lakin bütünüyle öngörülmüş müydü? Buna, Napolyon'un Jena'daki manevrasını, Moltke'nin ise

Sedan'daki (1870) manevrasını öngörmüş olma ihtimalinden daha fazla inanmıyorum. Söz konusu, koşullardan kusursuz bir şekilde istifade edilmesiydi. Bu; tankların, uçakların ve telsizlerin kendilerine imkân verdiği ölçüde hızlı faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış, nasıl manevra yapılacağını bilen bir komuta heyeti ile birlikleri gözler önüne sermiştir. Bu, tayin edici hâle gelen bir muharebenin, kuvvetlerin büyük bölümü karşı karşıya gelmeksizin kazanıldığı belki de ilk seferdir."

Cephenin icracı başkomutanı olan General Georges'a göre, Belçika Lüksemburgu'nda inşa edilmesi planlanan engelin Almanların Meuse'a varmalarını muhtemelen "en az dört gün geciktireceği" hesaplanmıştı. G.Q.G.[70] Kurmay Başkanı olan General Doumenc şöyle söyledi: "Almanların bizim yöntemlerimizi uygulayacağını düşünüp, yeterli miktarda top getirene dek Meuse'u geçmeyeceklerini düşünmüştük. Bunun için de beş yahut altı gün gerekecekti ki, bu da bize kendi tertibatımızı pekiştirmek adına rahat rahat zaman verecekti."

Söz konusu Fransız hesaplarının, "tepenin diğer tarafındaki" yüksek komuta kademelerince yapılan hesaplara bu denli yakın düşmesi dikkate şayandır. Fransız askerî liderlerinin, Alman taarruzuyla ilgili temel varsayımlarında haklı sebeplere (hadisenin hemen akabinde görünür olandan daha haklı) sahip olduklarını görebiliriz. Fakat münferit bir etkeni, yani Guderian'ı hesaba katmamışlardı. Guderian'ın hareket serbestisiyle faaliyet gösteren zırhlı kuvvetlerce icra edilecek derin stratejik yarma kuramını benimsemesi, bunun uygulanabilirliğine ilişkin tutkulu inancı ve emirleri esnetmeye yönelik itkisi Fransız Yüksek Komutanlığı'nın hesaplarını altüst etmiştir. Guderian ve tankçılarının Alman ordusunu peşlerine takıp sürükledikleri ve dolayısıyla modern tarihin en ezici zaferini kazandıkları aşikârdır.

Zaman faktörü, sürecin her aşamasında belirleyici oldu. Fransız karşı-hamlelerinin zamanlaması, değişen durumu yakalamayacak

70 Fr. Grand Quartier Général - Kara Kuvvetleri Karargâhı. (ç.n.)

kadar ağır kaldığından ötürü tekrar tekrar akamete uğradı ve bu, Alman öncü birliklerinin Alman Yüksek Komutanlığı'nın düşündüğünden daha hızlı ilerlemelerinden dolayıydı.

Denize Hücum

Yüksek karargâhlarda duyulan tedirginlik, bilhassa da cepheyle aralarındaki mesafeye nispetle, anlaşılabilirdi. Zira Fransızların Meuse'taki çöküş sürati ile ciddiyet arz eden herhangi bir karşı taarruzun yokluğu, gerçek olmak için fazla iyi görünüyordu. Hadiseler bu kaygıların aksini ispat ettiyse de, onları bütünüyle ortadan kaldırmadı. *Blitzkrieg*'in şokuna ayak uydurabilmek için hem zihniyet hem de envanter noktasında yetersiz olan Fransız ordusu felce uğramış ve bu felç hâliyle, Hitler'in ilk müdahalesinin yol açtığı kısa süreli gevşemeden yararlanmakta aciz kalmıştı.

Kleist'ın hücumu, Meuse'u geçip batıya dönmesinin ardından pek az direnişle karşılaştı. Tankları, Belçika'daki Müttefik sol kanadının ardından, âdeta açık bir koridor boyunca ilerledi. Resmî yorumcuların o vakit oldukça görsel bir biçimde ifade ettikleri şekliyle herhangi bir "Çıkıntı[71] Muharebesi" yaşanmadı. Rahat bir ilerleme oldu. Kanadına yönelik birkaç karşı taarruz da aksak ve koordinasyonsuzdu.

Bunlardan ilki Sedan'ın hemen güneyindeki Stonne'de, kendisi de kanattan çevrilip püskürtülmeden evvel geçici bir şoka yol açan Fransız 3'üncü Zırhlı Tümeni tarafından icra edildi. Bir sonraki ise Laon civarında, General de Gaulle'ün komutası altındaki yeni teşkil edilmiş olan 4'üncü Zırhlı Tümen tarafından icra edildi. Kleist bunun hakkında şöyle demiştir: "Bu, bizi sonraki bahislerin ileri sürdüğü gibi bir tehlikeye sokmadı. Guderian bununla beni rahatsız etmeksizin bizzat ilgilendi ve hadiseden ancak ertesi gün haberim oldu." Fransızların sahip olduğu diğer iki zırhlı tümenden

71 İng. *Bulge.* Taarruz eden kuvvetin, savunan kuvvetin savunma hattı içine girmeyi başardığı bölge. (Sabuncuoğlu, Nurhan, *Ansiklopedik Askerî Terimler Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2018, s. 211.) (ç.n.)

biri olan 1'inci Zırhlı Tümen'in yakıtı tükenip, aciz bir hâldeyken etrafı çevrildi. 2'inci Zırhlı Tümen ise köprüleri koruması maksadıyla üst komutanlık tarafından parçalara ayrılarak israf edildi.

Oise'deki kısa duraklamaların dışında, Alman zırhlı kuvvetlerinin batıya hücumları öylesine süratliydi ki, hasımları bütünüyle şaşkına dönmüştü. Kleist bir örnek olarak bana şunu anlattı – "Denize giden yolu yarılamıştım ki, kurmaylarımdan biri bana Fransız radyosundan bir alıntı getirdi. Alıntıda Meuse'taki 6'ncı Ordu komutanının görevine son verilip, vaziyeti devralmak için General Giraud'nun atandığından bahsediliyordu. Ben tam bunu okurken kapı açıldı ve yakışıklı bir Fransız generali içeri getirildi. 'Ben General Giraud'yum,' diyerek kendisini tanıttı. Zırhlı bir araçla ordusunu bulmak üzere yola koyulduğunu ve kendisini, olmalarını beklediği yerden çok daha ileride olan benim kuvvetlerim arasında bulduğunu anlattı. İngilizlerle ilk kez, tanklarım bir piyade taburlarına rastlayıp onu dağıttığı vakit karşılaştım. Taburun askerleri, arazi tatbikatı için eğitim mühimmatıyla teçhizdi. Bu, gelişimizin beklenmedikliğine ilişkin ilave bir örnektir." Almanlar, çoğunluğu hâlâ Belçika'nın derinliklerinde olan İngiliz Seferî Kuvveti'nin geri bölgelerine âdeta bir sel gibi akmıştı.

Kleist şöyle devam etti: "Velhasıl, cephe yarıldıktan sonra ilerleyişimiz ciddiyet arz eden herhangi bir direnişle karşılaşmadı. Reinhardt'ın Panzer Kolordusu, La Cateau'da bir miktar çarpışmaya girdiyse de, dikkate değer tek hadise bundan ibaretti. Daha güneye doğru tozu dumana katarak ilerleyen Guderian'ın Panzer Kolordusu 20 Mayıs'ta Abbeville'e varıp böylelikle Müttefik ordularını ikiye ayırdı. Guderian ertesi gün kuzeye çark ederken, motorize tümenleriyle onun hemen ardından gelen Wietersheim, Somme boyunca Peronne'dan Abbeville'e kadar uzanan mıntıkanın derhâl savunmasını üstlendi.[72] İngiliz Seferî Kuvveti'nin

72 Guderian, kuzeye doğru çarkın ayın 22'sine dek gerçekten başlamadığını söyledi. "Emir yokluğu nedeniyle 21'inde bir duraksama mevcuttu." Fakat kendisi, öncülerini, kuzeye doğru hücum etmeye hazır bir şekilde Authie Nehri hattına gönderdi. (L.H.)

üsleriyle olan irtibatını hâlihazırda kesmiş olan Guderian, şimdi de onun denize ricat yolunu kesmeyi hedefliyordu. Alman Yüksek Komutanlığı o gün kötü bir şok yaşadıysa da bu, işgal edilmesinin hemen ardından 20 Mayıs'ta Abbeville'e gitmiş olması nedeniyle bundan haberi olmayan Kleist'ı etkilemedi. Kendisi Fransa'nın derinliklerine daldıkça, yancı birlikleri, intikal süratının muhafaza edilmesine yönelik bir sistemle sırayla nöbet değiştirmişti. Zırhlı birlikleri destekleyen piyade birlikleri, kanatlarda savunma mevzileri teşkil etmek üzere intikalin her safhasında bir yahut iki günlüğüne kendisinin emrine giriyordu. Fakat panzerlerin temposu sonraki safhalarda piyade ile aralarında tehlikeli bir boşluk oluşmasına yol açacak kadar süratli bir hâl aldı. Küçük bir İngiliz karşı taarruz kuvveti, bu boşluğa ansızın takoz koydu.

Rundstedt bana şöyle dedi: "Tam da kuvvetlerimin Manş kıyılarına ulaştığı anda taarruzda kritik bir an yaşandı. Buna güney istikametinde, Arras'tan Cambrai'ye doğru icra edilen 21 Mayıs tarihli bir İngiliz karşı taarruzu yol açmıştı. Kısa bir süre için, henüz piyade tümenlerimiz onları desteklemek için çıkagelmeden evvel, zırhlı tümenlerimizin çevrileceğinden korktuk. Fransız karşı taarruzlarının hiçbiri, bununki kadar ciddi bir tehlike teşkil etmedi." (General Martel'in 50'nci Northumberland Tümeni ile Kraliyet Tank Alayı'nın 4'üncü ve 7'nci taburlarından müteşekkil bu denli ufak bir kuvvetin Almanları nasıl sarstığını ve hücumlarını neredeyse nasıl altüst ettiğini öğrenmek fevkaladedir. Şayet İngilizlerin iki zırhlı taburu yerine iki zırhlı tümenleri olsaydı, Alman planı bütünüyle felce uğratılmış olabilirdi.)

Bu, Almanların Belçika'daki Müttefik ordularının gerisi boyunca örmüş olup, çok geçmeden daha da daraltacakları ağı yarmaya yönelik son teşebbüs oldu. Belçika ordusuna bağlı unsurların tamamının yanı sıra, Fransız kuvvetlerinin büyük çoğunluğu da söz konusu ağın içerisinde kalmış ve yalnızca İngilizler "Dunkirk mucizesi" sayesinde kaçabilmişlerdi. Bu hadise, savaş sonrasında ortaya çıkan hususların ışığında da o vakitte olduğu

kadar sıra dışı görünmektedir. Zira buna yol açan bizzat Hitler'in müdahalesi olmuştur.

İstilanın gidişatı o noktaya kadar Hitler'in muhakemesini, önde gelen generallerininkine karşı haklı çıkarmıştı. Yine de kendilerinin kaygıları, herhangi bir olasılık değerlendirmesine göre haklıydı. Fransız Başkomutanı'nın, tehdidi orada karşılamak üzere ordularının batı kanadının tamamını Belçika'nın merkezî ovalarına koşarken, ilerleyişinin dayanak noktasını neredeyse savunmasız bırakmak gibi basit bir hata yapabileceği hiçbir mantıklı olasılık değerlendirmesiyle hesaba katılamazdı. Lakin olağanüstü bir dikkatsizlik ile Guderian'ın hücum hususundaki sıra dışı gözü pekliği söz konusu olmasaydı, Hitler'in taarruzunun sınırlı bir başarıyla sonuçlanacağı neredeyse kesindi. Şayet taarruz Fransız hududundan sadece kısa bir mesafe boyunca yarmış olup da orada tıkansaydı, savaşın bütün gidişatı ve günümüzdeki dünya, oldukça farklı olurdu.

Blumetritt şöyle söyledi (ve diğerleri de bunu onayladı): "Hitler'in 'muhakemesinin' generallerininkiler karşısında haklı çıkması onu sarhoş etmiş ve bundan sonra onunla tartışmak yahut onu dizginlemek, çok daha güç olmuştur." Dolayısıyla, neticede 13 Mayıs onlar için – ve Almanya için – Fransa için olduğundan bile daha talihsiz olmuştur.

Müttefikleri için ise talih ancak bir hafta sonra dönmeye başlamıştır.

Hitler'in Dur Emri

Guderian'ın kuzey istikametinde çark eden Panzer Kolordusu Calais'e doğru yönelirken, Reinhardt'ınki ise Arras'ın batısından St. Omer ve Dunkirk'e doğru ilerledi. Guderian'ın ilerleyişi ile 22 Mayıs'ta Boulogne, ertesi gün ise Calais'de tecrit edildi. Bu adım onu, Aa Nehri'nin Gravelines'taki ayağına, yani çoğunluğu hâlâ Belçika'da angajman hâlinde olan İngiliz Seferî Kuvveti'nin son olası kaçış limanı olan Dunkirk'ün neredeyse 16 kilometre

ötesine getirdi. Ayrıca Reinhardt'ın kolordusu da nehre ve Aire-St. Omer-Gravelines kanal hattına vardı. O vakit Aa Nehri ile Gravelines ve St. Omer arasındaki 32 kilometrelik hattı korumak için elde sadece bir İngiliz taburu vardı ve… Köprülerin çoğu henüz havaya uçurulmamış yahut daha tahribat için bile hazırlanmamıştı. Dolayısıyla Alman panzer birlikleri 23 Mayıs'ta kanal üzerindeki birkaç noktada köprübaşı kurmakta güçlük çekmedi ki bu da, Gort'un durum raporunda belirtmiş olduğu gibi, "bu kanattaki yegâne tank engeli"ydi. Bunu geçmiş olan panzer birliklerini artık geciktirecek – ve Dunkirk'e ricat yolları üzerine mevzilenmekten alıkoyacak hiçbir şey kalmamıştı.

Kleist bu kritik anda kuvvetlerinin kanal hattında durmasına yönelik bir emir aldı. Emrin kaynağı ve sebeplerine ilişkin farklı açıklamalar olsa da, bu duraklamanın emirle dayatıldığı gerçeği bolca delille sabittir. Düşman yüksek komutanlığının emri, başka hiçbir şeyin onu kurtaramayacağı bir vakitte İngiliz ordusunun imdadına yetişmiştir.

Kleist emri aldığında buna hiçbir anlam veremediğini söyledi. "Bunu göz ardı edip Manş boyunca ilerlemeye karar verdim. Gerçek şu ki, zırhlı araçlarım Hazebrouck'a girip İngilizlerin ricat yollarını kesmişti. Daha sonra İngiliz Başkomutanı Lord Gort'un o vakit Hazebrouck'ta bulunduğunu duydum. Lakin ardından kanalın gerisine çekilmem doğrultusunda daha vurgulu bir emir geldi. Tanklarım üç gün boyunca orada hareketsiz bırakıldı."

Guderian ise şöyle dedi: "Mükerrer itirazlarıma kulak verilmediği gibi bunun aksine kahrolası emir tekrar edildi. Fransa seferinin ardından panzer kuvvetlerinin Dunkirk önünde durdurulmasına neden onay verdiğini sorduğum Feldmareşal von Brauchitsch, bana bunun Hitler'in emri olduğunu söyleyip, o vakit birinin buna riayet etmeyeceğini umduğunu da ilave etti." Lakin Meuse'tan ilerlemeye devam ettiğinde olanların ardından, Guderian bile kesin bir dur emrine bir kez daha riayet etmeyerek askeri mahkemeye verilmek suretiyle görevden alınmayı göze alamazdı.

Genelkurmaydaki tank şubesinin başkanı olan Thoma, bana kendisinin o vakit Guderian'ın tanklarıyla ileride, Dunkirk kentini görebileceği bir noktada bulunduğunu söyledi. Doğrudan O.K.H.'ye telsizle mesajlar gönderip, tanklarının ilerlemesine izin verilmesi için yalvarmış, lakin çağrılarının bir etkisi olmamıştı. Hitler'in tutumundan bahsederken kinayeli bir şekilde, "Bir aptalla asla konuşamazsınız. Hitler zafer fırsatını berbat etti," dedi.

Bu esnada İngiliz kuvvetleri gerisin geriye Dunkirk'e akın edip, tahliyeyi müdafaa etmek üzere bir savunma mevzi tesis etti. Alman tank komutanları, İngilizlerin burunlarının ucundan kaçıp gitmelerine seyirci kalmak durumundaydı.

Kleist, "Geçen üç günün ardından yasak kaldırıldı," dedi. "Ve ilerleyiş – artan mukavemete karşı – kaldığı yerden devam etti. Daha henüz mesafe katetmeye başlamıştık ki, emrim altındaki kuvvetlerin geri çekilip, Fransız ordusundan geriye kalanların Somme boyunca alelacele teşkil ettiği hatta taarruz etmek için güneye gönderilmesine yönelik Hitler'den yeni bir emir geldi. Böylelikle Dunkirk'ün işgalini tamamlamak Belçika'dan gelmiş olan piyade kuvvetlerine bırakılıyordu – tabii İngilizler gittikten sonra."

Birkaç gün sonra Hitler'le Cambrai'de bir araya gelen Kleist, Dunkirk'e İngilizler kaçmadan evvel ulaşılmasına yönelik büyük bir fırsatın yitirilmiş olduğunu belirtmeye cüret etti. Hitler'in yanıtı şöyle oldu: "Belki de öyle. Fakat tankları Flandre bataklıklarına göndermek istemedim – ayrıca İngilizler bu savaşa geri dönmeyecekler."

Hitler diğerlerine ise bir nebze farklı bir mazeret sundu. Mekanik arızalar nedeniyle birçok tank hizmet dışı kalmış ve kendisi devam etmeden evvel gücünü toplayıp keşif yapmak istemiş; ayrıca, Fransız ordusunun geri kalanına karşı icra edilecek müteakip taarruz için elde yeterince tank olmasını arzu etmişti.

Bu açıklamalar, oldukları yerde kalıp, zaferin ellerinin arasından kayıp gitmesine seyirci olmaya zorlanmış olanları fazla tatmin etmedi. Konuşmuş olduğum panzer generalleri, zayiatın yerini almak üzere her gün yeni tankların gönderildiğini söyleyip, panzer kuvvetlerinin çamura saplanmaları tehlikesine yönelik argümanla alay ettiler – olay mahallinde olan kendileriydi ve koşulları Hitler'den daha iyi değerlendirebilirlerdi. Yine de Hitler'in açıklamaları olduğu kadarıyla samimi görünmektedir. Üç sebep de o vakit kendisinin zihnini işgal etmekteydi. Lakin bu vahim kararına yol açan etkenler sadece bunlar değildi.

12

DUNKIRK ÖNLERİNDEKİ DUR EMRİ

Savaşın en büyük bilmecelerinden biri, Alman panzer kuvvetlerinin Dunkirk'ün, yani İngiliz ordusunun kaçabilmek için elinde kalan son limanın önünde durdurulmasına yol açan emrin kaynağıdır.

Bu husustaki ilk açıklamayı, savaştan hemen sonra kendisiyle görüştüğüm Brauchitsch'in emir subayı olan General Siewert'tan dinledim. Zırhlı kuvvetlerin Hitler'in kişisel emriyle durdurulmuş olduğuna dair oldukça netti. Ayrıca Brauchitsch ve Halder'in itiraz edip, emri iptal ettirmeye çalıştıklarını da anlattı ki, bu beyanın doğruluğu belgelerle kanıtlanmıştır. Ardından, Feldmareşal von Rundstedt ve General Blumentritt, emrin "A" Ordular Grubu'na nasıl ulaştığıyla ilgili kendi açıklamalarını yaptı. Emir, O.K.H.'deki Albay von Greiffenberg tarafından telefonla iletilmiş, Albay emri verirken bunun Halder'in görüşünü yansıtmadığını söylemişti. Blumentritt, O.K.H.'den gelen bu telefonu açıp görüşmeyi yapanın bizzat kendisi olduğunu belirtti.

Mr. Churchill savaşa ilişkin kendi taze anlatımında zırhlı kuvvetlerin, "Hitler'in değil fakat Rundstedt'in inisiyatifiyle," durdurulduklarını söylüyor. Bu yargısını ise Rundstedt'in Ordular Grubu ceridesinde yer alan ve Hitler'in 24 Mayıs sabahında Rundstedt'in Charleville'deki karargâhına ziyareti sırasında gerçekleşen bir görüşmeye ilişkin kayıtlara dayandırıyor.

Mr. Churchill'in münferit bir bulguya yüklediği ağırlık, kıt'a ve birliklere ait harp ceridelerinin nasıl derlendiğini ve bunların

genellikle nasıl yanlışlıklar içerdiğini bilen eleştirel bir tarihçi için epey ölçüsüz görünebilir. Bunlar genellikle görüşmelerde bulunmayan düşük rütbeli subaylar tarafından işlenir ve fevkalade yoğun ve stresli süreçlerde hem kayıtlar hem de kontrolleri hiç de münasip olmamaya meyleder. Yalnız olmaları durumunda, bu türden bulguların hepsine dikkatle yaklaşmak gerekir. Dahası, bu vakadaki kayıt, Mr. Churchill'in onlardan çıkardığı sonuç kadar net değildir. Kendisinin kayda ilişkin hülasası şu hususları içerir:

"O.K.H.'deki Brauchitsch, kuşatma muharebesinin 'son perdesi' için 23'ü gece yarısında emirler verdi. Hitler ertesi sabah Rundstedt'i görmeye gitti. Rundstedt ona geniş bir mesafeyi büyük bir süratle katetmiş olan zırhlı birliklerinin oldukça güçten düştüğünü ve nihai darbeyi vurmak adına yeniden teşkilatlanıp, güçlerini yeniden toplanmaları için bir duraklamaya ihtiyaçları olduğunu anlattı. Dahası, oldukça geniş bir alana dağılmış olan kuvvetlerine kuzey ve güneyden saldırılar gerçekleştirilebileceği ihtimalini öngörmüştü. Arras'ın doğusundaki taarruzun bütünüyle piyadeler tarafından gerçekleştirilmesi ve çevik kuvvetlerin, kuzeydoğudaki B Ordular Grubu'nun baskısı altındaki düşman kuvvetlerini önlemek adına Lens-Bethune-Aire-St. Omer-Gravelines hattını tutmaya devam etmesi noktasında Hitler "bütünüyle mutabık" kaldı. Ayrıca zırhlı kuvvetlerin gelecekteki operasyonlar için muhafaza edilmesinin fevkalade gerekliliği üzerinde durdu."

Lakin burada Rundstedt'in dur emri teklif etmek noktasında inisiyatif aldığına ilişkin hiçbir şey mevcut değildir. Oldukça muğlak bir içeriğe sahip olan ceride kaydının gösterdiği şey en fazla Rundstedt'in duruma ilişkin değerlendirmesinde Hitler'in görüşleriyle uyumlu kaygılar belirtmiş olmasıdır. Bu her ne kadar önemli de olsa, katî dur emrinin Hitler'in kendisinden geldiği ve onun karargâhından verildiğine ilişkin konuyla iltisaklı subayların tamamının tanıklıklarını tarihçinin reddetmesine gerekçe olacak kadar mühim değildir. Dahası, subayların beyanları,

Halder'in O.K.H.'deyken tuttuğu günlüğün o dönemki girdilerince teyit edilmiştir.

Bu kaydı, diğer bulgularla birlikte etüt etmek, olay akışını daha berrak bir hâle getirmektedir. Meuse'un geçilmesinin ardından Halder'in ilk fikri Rundstedt'in Ordular Grubu'nun güneybatı istikametinde ilerlemesi yönündeydi. İlerleme ekseni Compiégne'den geçecek ve Rouen civarında Sen Nehri'nin aşağı kısmına ulaşacaktı (Halder yine de Compiégne'ye ulaşılmasının ardından Paris'in geçilerek güneydoğuya çark edilmesi ihtimalini aklında tutuyordu). Hücum, soldaki orduların sağdakilerden bir adım geride konumlanacağı, böylece ilerlendikçe sağdaki komşularını kanat sektörlerine gerçekleşebilecek herhangi bir taarruza karşı otomatik olarak koruyabilecekleri kademeli düzende icra edilecekti. Kluge'nin sağ kanattaki ordusu Belçika'daki Müttefik ordularının çevrilmesine yardımcı olmak için intikalin ileri safhasında Bock'un Ordular Grubu'na aktarılacaktı.

Lakin Hitler güneybatı iştikametine hücum edilmesine yönelik fikri umursamadı. Kendisinin farklı bir düşüncesi vardı. Yardımcı piyade birlikleri güney kanadını örtmek adına Aisne boyunca bir himaye hattı kurana dek panzer kuvvetlerinin geride tutulmasını istiyor; ardından ise onları kuzeybatıya, yüzleri Bock'a dönük olan Belçika'daki Müttefik ordularının hemen ardına göndermek istiyordu. Halder'in günlüğündeki ayın 17'si tarihli bir gün ortası notu – bu, Guderian'ın durdurulduğu gündü – Hitler'le yapılan bir görüşmeye atıfta bulunarak şöyle der: "Pek az mutabakata varabildik. Führer başlıca tehlikenin güneyde olduğunda ısrar ediyor (ben hiçbir tehlike görmüyorum)." Müteakiben notta yeni talimatlar özetleniyor ve daha sonraki bir diğer notta şöyle deniyor: "Oldukça sevimsiz bir gün. Führer son derece gergin. Kendi başarısından ürkmüş bir hâlde herhangi bir risk almaktan korkuyor ve bu nedenle bizi de dizginlemek istiyor. Her şeyin güney kanadından kaynaklandığı mazeretini ileri sürüyor." (Lakin Hitler'in Halder'in fark ettiğinden daha iyi bir mazereti vardı ki,

bu da Gamelin'in güneydoğu istikametinden bir karşı taarruza geçeceğine ilişkin Rundstedt'in sürmekte olan beklentisiydi.)

Zaman ve fırsat yitirme endişesi Halder'in güncesindeki ertesi sabah (18 Mayıs) tarihli girdiye de hâkim: "Geçen her saat kıymetli. Führer karargâhı ise bunu oldukça farklı görüyor. Führer güney kanadı hakkında endişe etmeye devam ediyor. Bütün seferi mahvetmek üzere olduğumuza dair köpürüp haykırıyor. Harekâtı değil güneybatıya, batıya dahi sürdürmek hususunda hiçbir şey yapmayacak ve hâlâ kuzeybatıya ilerlenmesine yönelik plana sarılıyor." "Son derece sevimsiz bir toplantının" ardından, Hitler panzer hücumunun batı yönünde icra edilmesini kabul etmişse de harekete geçilmesine henüz onay vermemişti.

Lakin Halder o akşam Hitler'e On İkinci Ordu'ya bağlı piyade birliklerinin Aisne boyunca bir hat oluşturmak üzere çark ettiklerini bildirmeye muvaffak olup, denize yönelik panzer hücumuna başlamak adına müsaade aldı.

Halder'in sonraki kaygısı Belçika'daki Müttefik ordularının gereğinden hızlı bir şekilde güneye itilip itilmeyeceği – "Bock'un Kleist'ı geçip de hâlihazırda oyunu açık edip etmediği"ydi. "Bock'un ileri atılmaya yönelik ihtirası göz önüne alındığında böyle bir gelişme bütünüyle mümkündür." Halder'in kaygısı gereksizdi. Zira Kleist'ın Guderian komutasındaki öncüleri aynı gün, yani ayın 20'sinde Somme ağzına varmış ve düşmanın ikmal ve ricat yollarını kesmişti. Guderian müteakiben kuzeye döndü. Bir sonraki notun işaret ettiği üzere, Halder'in fikri Bock'un Ordular Grubu'nun düşmanı sadece olduğu yerde tutmakla yetinmesiydi. Rundstedt'in Ordular Grubu ise bu sırada düşmanın, "gerisine sarkar ve tayin edici darbeyi vurur… Arzum A Ordular Grubu'nu örs, B Ordular Grubu'nu ise çekiç kılmaktı."

Bu sırada bir karışıklık baş gösterdi. Zira iki ordular grubu paralel bir eksende ilerlemek yerine gittikçe birbirlerine yaklaşmıştı. Rundstedt'in sol kanadındaki panzer güçleri dosdoğru

Bock'un sağ kanadına doğru ilerliyordu. Brauchitsch kargaşaya engel olmak için "kuşatmanın son safhasını" Bock'un idaresine vermek istedi ki, bu da iki ordular grubu arasındaki sınır hattının[73] değiştirilmesini ve Kleist'ın panzer kuvvetleri ile Kluge'nin ordusunun Rundstedt'ten alarak Bock emrine verilmesini gerektiriyordu. Brauchitsch 23 Mayıs akşamında bu doğrultuda emirler verdi.

Halder, Brauchitsch'in son safhayı bizzat koordine etmesini tercih ettiyse de, onu bu hususta ikna edemedi. Böylelikle, günlüğüne Brauchitsch hakkında bir defaya mahsus iğneleyici bir mütalaa düştü: "Sorumluluktan kaçmaya yönelik bir çareye benziyor. Sevk ve idarenin sürekli kendisinin yahut Bock'un idaresi altında icra edilmesi gerektiğini savunuyor fakat mantıklı ve erkekçe tercih olarak kabul etmesi gereken ilk alternatifte kararsızlık sergiliyor. Emir, onaylamadığımı göstermek için altında benim imzam olmaksızın gidecek."

Halder bu husustaki gerekçelerini bana sonradan daha etraflı bir şekilde anlattı: "Bu tür bir görev için gerekli iletişim araçlarının tamamı O.K.H.'de toplanmıştı. Psikolojik açıdan da bu tür bir tedbir, her ne kadar böyle bir amaç olmasa da, ehliyet sahibi olan Rundstedt'e yönelik bir güvensizlik gibi görülecekti. Von Bock'un oldukça ilerlemiş olan ihtirası ile von Bock'un kurmay başkanı olan von Salmuth'un hep de uysal olmayan mizacı, bu emrin yerine getirilmesinin iki ordular grubu arasında büyük bir patırtıya yol açacağını kesin kılmaktaydı."

Söz konusu emrin, kişisel etmenlerden bağımsız olarak, Rundstedt nazarındaki etkisini tartmak güç değildir. Böylelikle seferin bir sonraki aşamasını teşkil eden güneye yönelik ilerleyişle Bock'a teslim edilecek olan kuzeydeki kuşatmanın

73 Ara hattı: taarruz ve savunma bölgeleriyle taktik ve idarî bölgelerin derinlik ve genişliklerini sınırlandırmakta kullanılan hat. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 95.) (ç.n.)

tamamlanmasına kıyasla elbette daha alakadar olacak ve bu, Hitler ertesi sabah karargâhını ziyaret ettiği vakit yapılacak olan toplantıda kendisinin duruma ilişkin görüşlerinin seyrine tesir edecekti. Sonraki safha için yeterli ölçüde bir panzer kuvvetinin muhafaza edilmesine yönelik Rundstedt'in vurgusu Hitler'in düşüncesine uyuyordu. Brauchitsch'in 23 Mayıs akşamında yayımladığı "devir-teslim" emri, ertesi sabah Rundstedt'in karargâhında yaşanan görüşme ile Hitler'in o öğleden sonra verdiği dur-emrinin kaydını anlamak açısından çok mühim bir ipucu sunar.

Hitler bu şüphelerini, Guderian komutasındaki birliklerin Abbeville bölgesinden kuzeye yönelik hücumlarına başlamış oldukları 22 Mayıs gibi erken bir tarihte dahi Brauchitsch'le yaptığı bir akşam toplantısında dile getirmişti. Kendisi bu toplantıda Halder'in henüz yayımlamış olduğu ve A Ordular Grubu'nun panzer güçleriyle mümkün olan en süratli şekilde kuzeye ilerleyip Müttefik ordularının kıyıyla irtibatını kesmesine yönelik ana emri eleştirmişti. Onları Flandre'nin düşük rakımlı kıyı bölgesinde kullanmayı tehlikeli bulduğunu söyledikten sonra tankların hâlihazırda vermiş oldukları zayiatın üstünde durmuş ve daha da fazlasını yitirmek istemediğini zira Fransa seferinin ikinci safhasında lazım olacaklarını vurgulayarak devam etmişti.

Hitler'in fikri, A Ordular Grubu'na bağlı panzer kuvvetlerinin çekiçten örse dönüştürülerek, B Ordular Grubu tarafından güneye sürülen Müttefik kuvvetlerinin toslayacağı bir duvar görevini görmesiydi. Keitel ve Jodl kendisinin görüş ve şüphelerini paylaşıyor, mamafih Hitler sadece onların desteğiyle Brauchitsch ve Halder'e baskın gelebileceğini düşünmüyordu. Rundstedt stratejik otoritenin çok daha büyük bir ağırlığını temsil ediyordu. Rundstedt'in durum değerlendirmelerinin seyri ile seferin sonraki safhasını aklında tutma ihtiyacı, kendi dediğini yaptırmak ve kararlarını meşru kılmak adına bir uzman otoriteyi diğerine düşürmekte usta olan Hitler tarafından pekâlâ takdir edildi. Doğrusu istenirse, Hitler'in o gün Rundstedt'i görmeye kendi şüphelerine meşruiyet bulmak

ve planı kendi dikte etmek istediğiyle değiştirmek umuduyla gitmiş olması muhtemel görünmektedir.

Hitler'in Rundstedt'le yaptığı toplantının hemen ardından attığı ilk adım devir-teslim emrini iptal etmek oldu. O akşamdan itibaren yürürlüğe girecek olan emir, (Bock'un emrine girecek olan komutanların yeni ordu gruplarının taze talimatlarını beklemeye yönelik doğal bir eğilim sergileyecek olmalarından ötürü) sabahleyin bir ön-duraklama etkisi yaratabilirdi. (Mr. Churchill bu husustan bizzat şöyle bahseder: "24 Mayıs günü saat 11.42'de şifresiz olarak gönderilmiş olup, Dunkirk-Hazebrouck-Merville hattına yönelik taarruzun o an için devam etmeyeceğine ilişkin bir Alman muhaberatı dinlememize takıldı.")

Brauchitsch öğleden sonra Hitler'i görmeye çağrıldı ve Halder de ona eşlik etti. Halder'in günlüğü bunun, "Dünkü emri iptal ederek yeni emirler veren Führer'le son derece sevimsiz bir görüşme" olduğunu not düşüyor. "Zırhlı ve motorize kuvvetlerden müteşekkil olup önünde düşman bulunmayan sol kanat böylelikle Führer'in doğrudan emirleriyle durdurulacak. Kuşatılan ordunun imhası Hava Kuvvetleri'ne bırakılacak!"

Duraklama ertesi gün boyunca devam etti. Ardından ise Halder'in günlüğünde 26 Mayıs tarihli bir dizi dikkate değer not görülüyor:

08.00: Durumda dikkate değer bir değişiklik yok. Von Bock zayiat vererek yavaşça ilerliyor. Zırhlı kuvvetlerimiz tepeden gelen emirler doğrultusunda Bethune ile St. Omer arasındaki yüksek bölgede sanki felç olmuş gibi durdular ve saldırmamalılar. Cebi bu şekilde temizlemek haftalar alabilir.

11.00: ObdH.[74] (Brauchitsch) sabahtan beri çok gergin. Kendisini anlayabiliyorum, zira tepeden gelen bu emirler hiçbir anlam ifade etmiyor. Bir yerde, düzenli bir şekilde geri çekilen bir düşmana karşı cephe taarruzu isterken,

74 Oberkommando der Wehrmacht. (ç.n.)

düşmanın ricat yollarının arzu edildiği vakit kesilebileceği bir diğer yerde ise birlikleri kımıldatmıyorlar. Buna kendisi de tahammül edemeyen von Rundstedt, zırhlı birliklerin bir sonraki hamleleri için araziyi tetkik etmek üzere ileriye, Hoth ve Kleist'ın yanına gitti.

12.00: Führer'in sol kanat kuvvetlerinin Dunkirk'i topçu menziline alacak kadar ilerlemesine izin verdiği bize telefonla bildirildi.

13.30: ObdH. Führer'i görmeye çağrıldı. Kendisi sevinçle döndü. Führer daha fazla tahliyeyi engellemek için nihayet Dunkirk'e ilerlenmesine izin verdi.

Fakat ayak frenden çekildiğinde vakit çok geç olmuştu. Müttefikler, kendilerine verilen kıymetli süre zarfında Dunkirk çevresindeki köprübaşının savunmasını tertiplemekle meşgul olmuşlardı. Halder'in ertesi sabah (27 Mayıs) tarihli girdisinde kederle şöyle deniyor: "Sol kanatta Kleist beklenenden daha çetin bir mukavemetle karşılaşmışa benziyor. Taarruz yavaş ilerliyor." İngiliz Seferî Kuvveti'nin büyük bölümünün gerisin geriye Dunkirk'e akın edip, köprübaşının müdafaasını takviye etmesiyle direniş doğal olarak pekişmişti. 26 Mayıs ile Dunkirk'ün düştüğü 4 Haziran'a kadar geçen süre zarfında (114.000 Fransız da dâhil) 338.000 asker liman ve kıyılardan İngiltere'ye tahliye edilmiştir.

Hitler şayet zırhlı kuvvetleri durdurmaya onu Rundstedt'in teşvik ettiğini düşünmüş olsaydı, İngilizlerin kendisinin mazeretleri arasında kaçmasının ardından bunun bahsini neredeyse kesinlikle açardı – zira kendisi hatalar için diğerlerini suçlamaya oldukça meyilliydi. Mamafih kendisinin müteakip açıklamaları boyunca Rundstedt'in fikrinden bir etken olarak söz ettiğine ilişkin hiçbir delil bulunmamaktadır. Bu gibi aleyhteki bir kanıt da lehteki herhangi bir kanıt kadar önem taşır.

Rundstedt'in 24 Mayıs tarihli toplantıda ifade ettiği görüşlerin maksadına ilişkin Blumentritt'in tanıklığı da dikkate şayandır. Blumentritt; Rundstedt'in son darbenin icrası için durup,

tertiplenip, kuvvet toplamak ihtiyacı üzerinde dururken, bununla Dunkirk'teki güncel durumdan yahut seferin ilk safhasının tamamlanmasından değil, Fransız ordusunun geri kalanına vurulacak son darbenin söz konusu olacağı sonraki safhadan söz ettiğini ifade etmiştir. Bu oldukça mantıklı bir açıklama gibi görünmektedir ve Rundstedt'in konuşmasıyla ahenklidir. İyi stratejistler herhangi bir çevirme hareketinin son safhasında asla gecikme tavsiye etmezler, lakin yeni bir taarruza girişmeden evvel yeniden tertiplenmek üzere dururlar. Kuzeydeki muharebe ne kadar çabuk biterse, güneydeki taarruza yönelik tertiplenme o kadar çabuk başlardı. Halder'in 26 Mayıs sabahına düştüğü not Rundstedt'in sabırsızlığına işaret eder.

Rundstedt'in hatası daha erken bir vakitte sabırsızlık göstermemesi yahut dur emri geldikten sonra derhâl itiraz etmemesi gibi görünmektedir. Blumentritt, telefonla gelen haberi Rundstedt ve kurmay başkanı Sodenstern'e ilettiği vakit, hatırladığı kadarıyla "bunun ikisinde de büyük bir infial ve galeyana yol açmadığını, oysa cephedeki komutanlardan hararetli sorular geldiğini" söyledi. Blumentritt ayrıca bana Rundstedt'in seferin ilk safhasında sürekli "Güneyden Sedan'a doğru, Aisne'deki fazla gerilmiş ve seyrek birliğe sahip kanadımıza yönelik büyük bir Fransız karşı taarruzu" beklediğini söyledi. "Zira kendisi Fransız kumandanlığına itibar ediyordu. Rundstedt bu süreç boyunca güneye, Manş kıyılarına baktığından daha çok baktı." Rundstedt'in karargâhının o vakit hâlâ Sedan yakınlarındaki Charleville'de, Aisne'in hemen ardında, güneye nazır ve bütün Alman cephesinin merkezinde olduğunu göz önünde bulundurmak mühimdir. Bu konum, göz önünde olana odaklanmaya ve zaferin kesin göründüğü sağ kanadın ucuna daha az ilgi göstermeye yönelik bir eğilimi teşvik ediyordu. Dunkirk ona sadece göz ucuyla görünüyordu.

Kluge ve Kleist fırsatın kaçırılmasında Rundstedt'ten daha fazla pay sahibi olabilir. Halder'in günlüğü, Panzer Ordusu karargâhındaki O.K.H. irtibat subayının ilettiği bir rapora ilişkin

23 Mayıs-akşamüstü düşülmüş mühim bir not içerir: "17.00: von Gyldenfeldt Kleist'ın endişesini bildirdi. Kleist, Arras çevresindeki kriz sürerken görevini icra edebileceğini düşünmüyor. Panzer kayıpları %50'ye ulaştı. Kendisine krizin 48 saat içerisinde aşılacağını belirttim. Ona tahsis edilen görevin ağırlığını biliyorum. Dayanmak zorunda. Somme'da tehlike yok." Guderian da şöyle söylüyor: "Amiens'ten Manş kıyılarına yönelik ilerleme Kleist'ın Panzer Ordusu'ndan gelen emirlerle oldukça ihtiyatlı bir şekilde icra edildi. General Kleist öncü tümenleri bir hattan diğerine, örneğin Authie Nehri'nden Canche'ye sevk etti. Nehirlerin hangi saatte geçileceğine ilişkin emirler verdi. Bu usul, gerekçesi bulunmayan yahut düşmanın sebep olmadığı birkaç duraklamaya yol açtı. Kesinlikle daha hızlı ilerleyebilirdik." Guderian'ın kolordusunda harekât başkanı olan General Bayerlein, komutanının son duraklamada olduğu kadar bu ilk duraklamalarda da "oldukça öfkeli" olduğunu anlatıyor.

Ayrıca generallerden bazıları da, her ne kadar küçük çaplı bir hücum olsa da, İngilizlerin Arras'taki karşı taarruzlarının Dördücü Ordu karargâhında büyük bir tedirginliğe yol açtığını ve Kluge'nin bütün ilerlemeyi durdurmayı ciddi bir şekilde düşündüğünü söyledi. Söz konusu krize ilişkin kendi anlatımında Rundstedt de bunu onayladı.

Hitler'in Sebepleri

Kendisi o vakit O.K.W.'de bulunduğu için, Hitler'in dur emrine yol açan sebeplere ilişkin Warlimont'un tanıklığı özel bir önem taşır. Emri işittikten sonra Jodl'dan hususa ilişkin kesin bilgi istemişti. "Jodl emrin verilmiş olduğunu teyit edip, benim sorularım hakkında oldukça sabırsız bir tutum sergiledi. Zırhlıların bu bölgedeki bataklıklarda faaliyet gösteremeyeceğinin yahut ağır kayıplar vermeden faaliyet gösteremeyeceğinin sadece Hitler'in değil, kendisi ve Keitel'in de Birinci Dünya Savaşı'ndaki Flandre tecrübesiyle kuşkusuz sabit olduğunu vurguladı ki, panzer birliklerinin

hâlihazırdaki güç kaybı ile Fransa'daki taarruzun yaklaşmakta olan ikinci safhasında kendilerini bekleyen görevlerin ışığında bu tür kayıplara müsamaha edilemezdi."

(Warlimont, dur emrine şayet Rundstedt ön ayak olmuş olsaydı kendisi ve O.K.W.'dekilerin bunu işiteceğini ve kararı savunan Jodl'ın, "emre ön ayak yahut en azından destek olan kişinin Feldmareşal von Rundstedt olduğunu belirtmeden geçmeyeceğini" ilave etti. "Zira Rundstedt kıdemli kurmay subaylar arasında harekâta ilişkin hususlarda tartışmasız otoriteydi.")

Warlimont şöyle devam etti: "Lakin dur emrine ilişkin o vakit öğrendiğim bir diğer sebep Göring'in ortaya çıkıp Führer'e hava kuvvetinin kuşatmanın geri kalanını tamamlayacağına dair teminat vermesiydi. Dunkirk'teki cebin deniz ayağı hava unsurlarıyla kapatılacaktı. Göring kendi sınıfının[75] etkinliğini kesinlikle abartmıştı. Warlimont'un bu beyanı, Halder'in günlüğündeki, hâlihazırda alıntılanmış olan ayın 24'ü tarihli notun son cümlesiyle ilişkilendirildiği vakit önem arz eder. Dahası, Guderian emri Kleist'tan şu ifadelerle aldığını beyan etti: "Dunkirk Luftwaffe'ye bırakılacak. Şayet Calais'in fethinde zorluklar çıkacak olursa bu kale de aynı şekilde Luftwaffe'ye bırakılacak." Guderian, "Hitler'in vahim kararına yol açan şeyin Göring'in cakası olduğunu düşünüyorum," diye belirtip, sözlerini şöyle sürdürdü: "O vakit komutam altında bulunan 10'uncu Panzer Tümeni, hava kuvvetini beklemeksizin 26 Mayıs'ta Calais'i ele geçirdi. Söz açılmışken şunu da belirteyim ki o vakit mevcut olan bombalarla, General Vauban'ın eski hisar ve tahkimatlarına karşı sonuç elde edilemezdi.

Calais Meselesi

Guderian'ın Calais'e değinmesi, bu kentin müdafaasının durumun tamamı üzerindeki hayati etkisinin ışığında da önem taşır. Calais'e buradaki Fransız garnizonunu tahkim etmek üzere bir

75 Zırhlı kuvvetler yahut piyade birlikleri gibi, askeriyeyi teşkil eden çeşitli sınıflardan biri olarak Hava kuvvetlerinden söz ediliyor. (ç.n.)

İngiliz piyade tugayı ile tank taburu çıkarılmıştı. Mr. Churchill, bu piyade tugayı ile tank taburunun tahliye için yeniden gemilere yüklenmesi hususundaki emirleri iptal etmek üzere ayın 24'ünde duruma bizzat müdahil oldu. Kendisi, "Calais'in ölümüne müdafaa edilmesinin gerektiği ve garnizonun deniz yoluyla tahliyesine müsaade edilemeyeceğine" ilişkin ısrarcıydı.

Müdafaaya ilişkin 1941 yılında yayımlanan resmî raporda bu kuvvetin, "Aksi takdirde ricat etmekte olan ordumuzun önünü kesecek olan en az iki adet Panzer tümeninin bütün gücüyle hayatî önem arz eden, dört günlük ölüm mücadelesinin şiddetiyle," imha edildiği beyan edildi. "Alman tümenlerinin bir tırpan darbesini andıran biçici hücumları Calais'de sarsılarak durduruldu. Tırpanın ucu taşa vurulmuştu."

Mr. Churchill savaş sonrasında kaleme aldığı kendi eserlerinde dâhi şöyle iddia eder: "Meselenin düğüm noktası Calais'di. Dunkirk'teki kurtuluş, pek çok diğer sebepten ötürü engellenebilirdi. Fakat Calais'in müdafaasıyla elde edilen üç günün Gravelines'taki su hattının elde tutulmasını sağladığı muhakkaktır ki, şayet bu olmasaydı, Hitler'in tereddütleri ve Rundstedt'in emirlerine rağmen eldeki her şeyle irtibat yitirilir ve hepsi kaybedilirdi."

Mr. Churchill'in, Calais'e çıkarılan kuvvetin feda edilmesine yönelik kişisel kararını haklı çıkarmak istemesi her ne kadar doğal olsa da, kararının etkisine dair hâlâ böyle bir iddiada bulunabilmesini anlamak güçtür. Calais'e taarruz eden panzer tümeni, bölgedeki yedi panzer tümeninden sadece biriydi. Burada kullanılmıştı zira Hitler'in vermiş olduğu dur emri sırasında yapacak başka bir şeyi yoktu. Calais aksi takdirde panzer kuvvetlerinin çoğunluğunun Dunkirk'e ilerlediği sırada daha küçük bir kıt'a tarafından bile perdelenebilirdi. Panzer kuvvetleri henüz ayın 23'ünde dahi Calais'in etrafından dolaşmış ve kentten dışarıya uzanan yolları kesmişti.

Guderian bu safhayı yorumlarken şöyle söyledi: "Calais'deki İngiliz müdafaasının Dunkirk'e yönelik operasyonlar üzerinde

herhangi bir etkisi olmadı. Bu kalenin müdafaası ilerlemeyi herhangi bir şekilde geciktirmedi." Lakin hakikatler tarafsız bir şekilde ele alındığında kendisinin tanıklığı olmaksızın dahi bu aşikârdır. İngiliz askerlerinin yapmaya çağrıldıkları fedakârlığın beyhudeliği, Calais'deki kahramanca direnişleriyle örtbas edilemez.

Hitler'in Gerekçeleri Mevzuu

Dunkirk'teki dur emrinin ardındaki gerekçeler, konuyla alakadar generallerin tamamı için bir bilmece olarak kalmıştır. O vakit olay mahallinde bulunan ve durulması adına herhangi bir gerekçe görememiş olan panzer generalleri ise bunlar arasında en çok hayrete düşenlerdir ki bu, intikali sürdürmek adına yüksek karargâhlara müsaade talepleri yağdırmış olmalarından da bellidir. Mamafih, mevzuyu tartışmış olduğum generallerden birçoğu, zihninde ilk sırayı hangi gerekçenin işgal ettiğini merak etmekle birlikte, Hitler'in kararının askerî sebeplere dayandığı görüşündeydi.

Lakin aralarında farklı bir görüşte olan ve Hitler'in kararına yol açan yahut onu en azından etkileyen şeyin farklı saiklerden kaynaklandığını düşünenler vardı. Siyasi bir gerekçeden şüphelenenlerden biri Halder'di ve günlüğünün ortaya koyduğu üzere, kendisinin bu şüphesi o vakitte de bakiydi. Kendisi 25 Mayıs sabahında güncesine düştüğü bir notta Hitler'in yeni emrinden kaynaklanan plan değişikliğini vurgulayıp, "siyasi iradenin, tayin edici muharebenin Felemenk toprağında değil, Kuzey Fransa'da gerçekleşmesi gerektiğine dair saplantılı bir fikir oluşturduğu" yorumunda bulunuyor. "Bu siyasi hamleyi kılıfına uydurmak için, su yollarıyla kaplı olan Flandre'nin tankların muharebe etmesi için uygun olmadığı iddiasında bulunuldu."

Hitler'in emrinin ardında siyasi bir gerekçe olduğuna Blumentritt de kaniydi. Lakin kendisi bu gerekçenin farklı olduğunu düşünüyordu. Blumentritt bunu Hitler'in Rundstedt'in Charleville'deki karargâhına gittiği vakit yaptığı şaşırtıcı konuşmaya

bağladı. Kurmaylarından sadece birinin kendisine eşlik ettiği Hitler, Rundstedt ve Rundstedt'in karargâh heyetindeki iki kilit isimle (Sodenstern ve Blumentritt) özel bir görüşme yaptı. Blumentritt bana bu görüşmeye dair şunları anlattı: "Hitler'in keyfi oldukça yerindeydi. Seferin seyrinin 'şüphesiz bir mucize' olduğunu kabul edip, bize savaşın altı hafta içerisinde biteceğine dair görüşünü belirtti. Müteakiben Fransa'yla makul bir barış yapmak istiyordu ve bunun ardından İngiltere'yle anlaşmaya varmak adına zemin hazır olacaktı.

"Akabinde İngiliz İmparatorluğu'ndan hayranlıkla söz edip, mevcudiyetinin gerekliliğinden ve İngiltere'nin dünyaya getirmiş olduğu uygarlıktan bahsetmek suretiyle bizi hayrete düşürdü. Omuz silkerek İngiliz İmparatorluğu'nun tesisinin ekseriyetle sert vasıtalar aracılığıyla başarıldığını, lakin rende yapılan yerde talaşların uçuşacağını söyledi.[76] Dünyanın dengesi adına ikisinin de temel unsurlar olduğundan bahsederek İngiliz İmparatorluğu'nu Katolik Kilisesi ile mukayese etti. İngiltere'den tek isteği Almanya'nın Kıta Avrupası'ndaki konumunu kabul etmesiydi. Almanya'nın kaybettiği sömürgelerin iadesi arzu edilir olmakla beraber şart değildi ve askerlerinin herhangi bir yerde herhangi bir güçlük yaşamaları durumunda İngiltere'ye destek dahi teklif edecekti. Sömürgeler savaş durumunda elde tutulamayacakları için esasında bir itibar meselesiydi ve tropik bölgelere ancak az sayıda Alman yerleşebilirdi.

"Konuşmasını amacının İngilizlerle, kabulünün şereflerine aykırı düşmeyecek bir temelde barış yapmak olduğunu söyleyerek neticelendirdi.

"Daima Fransa ve İngiltere'yle anlaşılmasından yana olmuş olan Feldmareşal Rundstedt, bu görüşler karşısında memnuniyetini dile getirip, Hitler'in oradan ayrılmasının ardından derin bir oh çekti ve 'Pekâlâ, eğer istediği başka bir şey yoksa sonunda barışa kavuşabiliriz,' diye belirtti."

---

76 Hitler imparatorluk inşa sürecini bir marangozun ağacı şekillendirmesine benzeterek, bu süreçte "kıyımların" kaçınılmaz olduğuna ilişkin fikrini mecazî bir şekilde ifade ediyor. (ç.n.)

Olayların seyrine dair daha sonraki değerlendirmesinde Blumentritt'in düşünceleri sık sık bu konuşmaya döndü. "Dur" emrinin sadece askeri gerekçelerle verilmediğini ve bunun, barış yapmayı daha kolay hâle getirecek siyasi bir projenin bir parçası olduğunu düşünüyordu. Şayet Dunkirk'teki İngiliz ordusu ele geçirilseydi, İngiliz halkı şereflerine mutlaka temizlemeleri gereken bir leke sürüldüğünü düşünebilirdi. Kaçmalarına izin vermekle Hitler onları kazanmayı ummuştu.

Hitler'in derinlerde yatan maksadına ilişkin bu düşünce, kendisinin İngiltere'nin istilasına ilişkin müteakip planları ağırdan almaya yönelik tuhaf tutumuyla daha da pekişmiştir. Blumentritt, "Planlara pek az ilgi gösterdi," diye belirtti, "ve hazırlıkları hızlandırmak adına çaba sarf etmedi. Bu onun alışıldık tutumundan bütünüyle farklıydı." Polonya'nın, Fransa'nın ve daha sonra da Rusya'nın istilasından evvel onları teşvik etmiş olan Hitler, bu hususta geri durmuştu.

Charleville'deki bu görüşme ile Hitler'in geri durmaya yönelik müteakip tutumuna ilişkin anlatılanların, generallerin Hitler'in politikasına nicedir güven duymayan ve savaş devam ettikçe Hitler'e karşı daha hasmane bir tutum alan kısmınca ifade edilmesi, onların bu husustaki şahitliklerini daha dikkate değer kılar. Savaş sonrasındaki koşullar altında Hitler'i İngiliz ordusunu ele geçirmeye niyetli, kendilerini ise bundan sakınır bir hâlde resmetmelerini beklemek doğal olurdu. Lakin kendilerinin tanıklıkları aksi yönde bir etki yapmaktadır. Askerler olarak zaferlerini tamamlamak istediklerini ve bu hususta alıkonmaktan üzüntü duyduklarını oldukça dürüst bir şekilde kabul ettiler. Dunkirk'ten önceki tayin edici vakitte Hitler'in İngiltere hakkındaki düşüncelerine dair anlattıklarının, onun geçmişte *Mein Kampf*'ta yazmış olduklarıyla oldukça uyuşması önemlidir. Ayrıca Hitler'in diğer biçimlerde de kendi kutsal kitabını ne kadar sıkı bir şekilde takip ettiği de dikkate şayandır.

Hitler'in İngiltere'ye yönelik bu tavrını teşvik eden sadece bu ülkeyle ittifak yapmaya yönelik, kendisinin zihnini nicedir işgal

etmiş siyasi düşünce miydi? Yahut bu kritik anda ağırlığını koyan daha derin bir sezgi mi söz konusuydu? Hitler'in kişiliğindeki karmaşık unsurlar, onun İngiltere'ye yönelik Kayzer'inkine benzer iç içe geçmiş bir aşk ve nefret duygusu barındırdığı hissini vermektedir.

Tarihçinin Hitler'in dur emrini bu tür duygulara atfetmesi adına elde yeterli delil bulunmamaktadır. Lakin ağırlıklarını tartmak her ne kadar imkânsız olsa da, bunlar dikkate alınmaya değerdir. Hitler'in karakteri öyle bir karmaşaydı ki, basit hiçbir açıklama doğru olacak gibi değildir ve tek başına hiçbir açıklama kâfi gelmeyecektir. Kararının birkaç iplikle dokunmuş olması çok daha muhtemeldir. Bunlardan üçü gözle görülebilirdir – Hitler'in bir sonraki taarruz için tank kuvvetini muhafaza etmeye yönelik arzusu, Flandre'nin bataklık topraklarına karşı nicedir süregelen korkusu ve Göring'in Hava Kuvvetleri'ne ilişkin iddialarının kendisi üzerindeki etkisi. Lakin siyasi stratejiye böylesine yatkın, düşünceleri böylesine birbirine geçmiş olan bir adamın zihnindeki bazı siyasi ipliklerin askerî olanlarla iç içe dokunmuş olması oldukça muhtemeldir.

Hakiki açıklama her ne olursa olsun biz en azından sonuçtan memnun olabiliriz. Zira kendisinin tereddütleri, tarihinin en kritik anında İngiltere'nin imdadına yetişti.

13

FRANSA'DA SON VE İLK HÜSRAN

Fransa seferinin ikinci ve son safhası 5 Haziran tarihli, Somme üzerinden güneye icra edilen yeni bir Alman taarruzuyla açıldı. O vakit İngiliz Seferî Kuvveti'nin büyük bölümünün Dunkirk'ten tahliyesine başlanalı henüz sadece bir hafta ve son gemi orayı terk edeli ise henüz sadece bir gün olmuştu.

Fransızlar, bütünden koparılan sol kanatlarında 30 tümen, yani toplam güçlerinin neredeyse üçte birini kaybetmişlerdi ki, bunlar arasında sınırlı sayıdaki mekanize tümenlerinin en iyi kısmı da vardı. Ayrıca 12 İngiliz tümeninin desteğini de yitirmişler ve Fransa'da sadece, darbe indiği vakit İngiliz Seferî Kuvveti'nin çoğunluğuyla birlikte olmayan iki İngiliz tümeni kalmıştı. Gamelin'in yerini almış olan Weygand'ın elinde ilk cephe hattından daha uzun bir şeridi tutmak adına çoğunlukla tükenmiş yahut düşük nitelikli 66 tümen kalmıştı. Öte yandan Almanlar ise ilk taarruzda küçük bir rol oynamış olan intikal hâlindeki tümenlerinin büyük bölümünü getirmeye zaman bulmuştu.

Yeni taarruzun en çarpıcı özelliği başlangıcında, yani Manş'a yönelik batı istikametindeki hücuma tamamı dâhil olmuş Alman zırhlı tümenlerinin bu kadar kısa zamanda ve bir sonraki darbeye hazır mahiyette güneye yahut doğuya çevrilebilecek olması gerçeğindeydi. Kuvvetlerin yeni bir istikamette böyle bir süratle yeniden yığılabilmesi, mekanize hareket kabiliyetinin stratejiyi dönüştürmüş olduğunun kanıtıydı.

Taarruzdaki tayin edici rolü bir kez daha Rundstedt'in Ordular Grubu oynadı. Bu husus planda kesin şekilde belirlenmiş bir şey değildi. Rundstedt'in cephe hattı daha geniş ve kuvvetleri daha fazla olsa da, Alman zırhlı tümenlerinin altısı evvela Bock'un Ordular Grubu'nda görevlendirilmişti. Lakin planlama esnekti ve kuvvet taksimi muharebenin seyrine göre gelişti. Kuvvet dağılımında değişiklik, mekanize hareket kabiliyetinin sunduğu güce ilişkin bir diğer kanıttı.

Hiçbir şey Rundstedt'in muharebeye ilişkin ilk konuşmamızdaki hülasasından daha özlü olamazdı – "İlerleyiş birkaç gün boyunca zorluydu, fakat neticeye dair şüphe yoktu. Taarruzu Bock'un sağ kanatta yer alan Ordular Grubu açtı. Taarruza katılmadan evvel Bock'un hücumunun Somme'un diğer yakası boyunca ilerleme kaydetmesini bekledim. Ordularım Aisne Nehri'ni geçerken güçlü bir mukavemetle karşılaştı, lakin bundan sonrası kolay oldu. Can alıcı taarruz Plateau de Langres üzerinden icra edilip, Majino Hattı'ndaki Fransız sağ kanadının gerisinden Besançon ile İsviçre hududuna doğru yöneldi."

Alman sağ kanadı tarafından başlatılan taarruz, başarının en çok arzu edildiği kısımdaki beklentileri karşılamadıysa da, engellerin daha çetin çıktığı tâli[77] bir mıntıkada beklentileri aşmıştı.

Sağ kanadın ucunda, Amiens ile deniz arasındaki bölgede icra edilen taarruz (esasında hattın sağ tarafında bulunan 18'inci Ordu Dunkirk'teki mevziyi temizlemeye bırakılmış olduğu için) Kluge'nin 4'üncü Ordusu tarafından gerçekleştirilmişti. Emrine bir panzer kolordusu verilmiş olan Kluge, Rommel komutasındaki 7'nci Zırhlı Tümen'in süratli yarması sayesinde çok geçmeden Rouen ve çevresinde Sen Nehri'ne ulaştı. Kargaşaya gark edilen Fransız birliklerinin nehir geçişlerini savunmaya yönelik pek az çaba göstermesiyle Almanlar Fransızların peşinde nehri geçtiler.

Lakin tayin edici darbenin vurulacağı yer olarak burası planlanmamıştı – zira akla yatkın hiçbir planda savunulmaya elverişli

77 Tali kelimesiyle bu mıntıkanın ikincil önemde olduğu kastediliyor. (ç.n.)

Fransa'nın Düşüşü - 1940

MÜTTEFİK KUVVETLER 26 MAYIS/2 HAZİRAN TARİHLERİ ARASINDA DUNKIRK'TEN TAHLİYE EDİLDİ

Alman piyade ve zırhlı birlik taarruzları

Panzer Kolordusu taarruzları

Sol kanattaki ileri hareketin ardından Müttefik hattı ve orduları

İngilizlerin kuşatmayı yarma teşebbüsü - 21 Mayıs

Alman hava indirme operasyonları 10 Mayıs

Cephe Hattı - 4 Haziran

Panzer Kolordusu taarruzları

ALMAN KUVVETLERİ TARAFINDAN 25 HAZİRAN'DA ULAŞILAN HAT

Fransa'nın Düşüşü - 1940

geniş bir nehir hattının böylesine kolaylıkla aşılması umulamazdı. Bock'un Ordular Grubu tarafından icra edilen taarruzun esas ağırlığı, daha belirleyici sonuçların beklendiği Amiens doğusundaki mıntıkada bulunan Reichenau'nun 6'ncı Ordu'suna yüklenmişti. Orada neler olduğunu ise Reichenau'nun harekât başkanı olan Bechtolsheim'dan dinleyelim: "General von Kleist'ın Panzer Ordusu bu taarruz için 6'ncı Ordu'nun emrine verildi. Guderian Champegne'deki 'A' Ordular Grubu'na sevk edilmiş ve kolordusunun yerini Hoeoppner'in XVI'ncı Kolordusu almış olduğu için ordunun yapısı ilk taarruzdakinden farklılık gösteriyordu. Çift yönlü bir taarruz icra ettik. Wietersheim'ın XIV'üncü Kolordusu Amiens'te elde etmiş olduğumuz Somme'daki köprübaşından,

Hoeppner'inki ise Peronne'deki köprübaşından hücum etti. Fikir, St. Just-en-Chaussée ötesinde bulunan Oise'de birleşecekleri şekilde yaklaşarak ilerlemeleriydi. Bunun ardından hücumun Paris'in doğu yönünde mi, yoksa batı yönünde mi sürdürüleceğine ilişkin karar verilecekti.

"Harekâtın planlama aşamasında bu tutuma dair bazı tartışmalar oldu. Şahsen, iki panzer kolordusunu tek bir yumruk hâlinde toplamayı tercih etmeliydim, lakin General von Reichenau iki köprübaşından bir kıskaç taarruzu icra edilmesi lehinde karar verdi. Şayet ağırlık yoğunlaştırılmış olsaydı hücum daha süratli mesafe almış olabilirdi. Taarruz, icra edildiği ilk üç veya dört gün boyunca 'Weygand Hattı'nda' sert bir direnişle karşılaştı. Bunun sonucunda tayin edici yarma – beklentilerin aksine – bizim mıntıkamızda değil, Aisne Nehri'nin Soissons doğusundaki bölümünde gerçekleştirildi. O.K.H. bunun üzerine General von Kleist'ın Panzer Ordusu'nu bizden çekerek, bu gedikten istifade etmek üzere doğuya sevk etti. Tabii hayal kırıklığına uğramıştık, zira bu Belçika'da başımıza gelen şeyin tekrarıydı.

"Wietersheim'ın Kolordusu aslında Pont-Sainte-Maxence civarında Oise'de bir köprübaşı elde etmiş fakat Hoeppner'in ilerleyişi Noyon'un batısındaki ağır çarpışmalarla gecikmişti. Bu

zamana kadarki süreçte ise Champagne'de bir yarma elde edilmişti. Oradaki taarruz her ne kadar ayın 9'una dek başlamadıysa da Aisne süratle aşıldı ve Guderian'ın Panzer Ordusu 12'nci Ordu'nun Reims doğusunda açtığı gedikten süratle ilerledi. O vakit 9'uncu ve 2'inci ordular da Reims batısında cepheyi yarmıştı ve bana çarpışmakta olduğum muharebeden çekilip kuvvetlerimi geri getirerek bu açıklıktan istifade etmek üzere tertiplenmem emredildi. Compiègne kuzeyinde cephe gerisinden uzun bir tur atıp; Aisne Nehri'ni Soissons'da, Marne Nehri'ni ise Château Thierry'de geçerek, akabinde Troyes'e doğru yöneldik. O vakit Fransız ordusu karmaşa içerisinde çöküyordu, böylelikle herhangi bir engelle karşılaşmaksızın Dijon'u geçip Rhône Vadisi'nden Lyons'a ilerledik. Bu taarruz sonlanmadan evvel büyük bir yer değişikliği daha gerçekleşti, zira Wietersheim'ın kolordusu geri getirilmiş ve evvela Bordeaux'ya, ardından ise Biarritz ötesinde İspanyol hududuna yönelik güneybatı istikametindeki bir hücum için tertiplenmişti."

Aisne'deki yarma harekâtı sürecinde neler olduğunu ise Blumentritt anlattı: "Bu taarruz boyunca tek bir mühim stratejik karar alındı. Guderian'ın Panzer Ordusu Fransız hattını bütünüyle yarıp da yukarı Marne bölgesindeki, St. Dizier ile Chaumont arasında kalan alanda denize ulaşınca, ortaya üç istikametten hangisini seçmesi gerektiği sorusu çıktı. Alsas'taki Fransız ordularını tecrit etmek için gözlerini Langres Platosu üzerinden İsviçre hududuna mı dikmeli; Akdeniz'e ulaşıp Alpler'den İtalyanlara yardım etmek adına yayladan güneydoğuya, Dijon ve Lyon'a mı ilerlemeli; yahut Paris bölgesinden Loire ve ötesine çekilmekte olan Fransız ordularını çevirmek için güneybatıya, Bordeaux'ya mı dönmeliydi? Bu amaç için önceden üç kısa telsiz çağrısı hazırlandı.

Neticede, Aisne'deki gedikten geçmesinin ardından Guderian'ın sağ tarafından süratle ilerleyen Kleist'ın Panzer ordusu hem ikinci hem de üçüncü seçenekleri icra ederken, Guderian ise ilk seçeneğe sevk edildi. Almanlar o vakit artık ipe sapa gelmez

parçalar hâlinde çözülmekte olan Fransız ordusuna karşı kendi kuvvetlerini bölme riskine güvenle girebilirlerdi.

Leeb'in "C" Ordular Grubu bu meşhur engele taarruz etmek suretiyle 14 Haziran'da muharebeye iştirak ettiği sırada, Guderian hâlihazırda Majino Hattı'nın gerisi boyunca tozu dumana katarak ilerliyordu. Almanların Majino Hattı'nı zayıflatılana dek ona saldırmaya cüret etmemeleri ile zayıflatıldığında dâhi çabalarını keşif mahiyetindeki faaliyetlerle sınırlı tutmuş olmaları önem arz eder. Bu çabalardan aslî olanı Heinrici komutasındaki (1'inci Ordu'ya bağlı) XII'nci Kolordu tarafından Saarbrücken'in güneyinde, Puttlingen civarında dar bir cephede; tâli olanı ise yüzlerce mil güneyde, Ren'in Colmar yakınlarında geçildiği 7'nci Ordu cephesinde icra edildi.

Evvela hattı 12 saat içerisinde yardığını söyleyen Heinrici, kendisiyle daha sonra yaptığımız bir görüşmede bu yarmanın ancak savunmanın zayıflamasından ve Fransızların geri çekilme sürecinden sonra gerçekleştiğini itiraf etti. "Askerlerim sert çarpışmaların ardından ayın 14'ünde hatta iki noktadan sızmayı başardılar. Majino Hattı'nı müdafaa eden birliklerin çekilmelerinin emredilmiş olduğunu gösteren (ele geçirilmiş) bir Fransız emrinin gece yarısı bana getirilmesiyle taarruzun 15'inde de sürdürülmesini emretmiştim. Ertesi günkü harekâtımız böylelikle bir hücumdan ziyade kovalamaca mahiyetinde oldu."

Anlatısına Kleist komutasındaki panzer kolordusunun Aisne'ye yönlendirilmeden evvel Oise üzerinde, Pont-Sainte-Maxence'de bir köprübaşı elde ettiği yerden devam eden Bechtolsheim, Alman taarruzunun başlatılmış olduğu diğer kanatta bu esnada yaşananları şöyle anlatıyor: "Piyadelerimiz görevi tanklardan devralıp da Oise'ın diğer tarafına ilerleyince, Fransızların Senlis civarına inşa etmiş oldukları ve Paris'in yaklaşma yollarını örten tahkimatların dış kısmı ortaya tuhaf bir sorun çıkardı. General von Reichenau bu engelin üstesinden en iyi hangi şekilde gelebileceğine ilişkin bir kararsızlık yaşadıysa da akabinde doğu kanadından dolanarak onu

çevirmeye karar verdi. Fakat Fransız ricatı bizi zahmete girmekten kurtardı. Fransızlar Paris'i terk ettikten sonra sağ yanımızdaki kolordu, kuzeyden başkente girmek üzere gelmiş olan 18'inci Ordu'nun emrine verildi. Bu sırada biz de güney yönündeki ilerleyişimize devam ettik. Sen Nehri'ni Corbeil ve Montereau'da geçmemizin ardından Loire'ye doğru devam ettik. Sully ve Gien'deki köprüler havaya uçurulmuştu, lakin Orleans'takini bir *coup de main*'le[78] sağlam bir hâlde ele geçirdik. Marne'dan başlayıp Cher'de sona eren ilerleyiş, esasında bir kovalamaca mahiyetindeydi. Fazla çarpışma olmadı."

Blumentritt taarruzun genel seyrini şöyle özetledi: "Sadece, Fransızların kuvvetli bir şekilde müdafaa ettikleri Aisne Nehri'nin geçilmesi sırasında ciddi bir çarpışma yaşandı. Burada piyadeler bir geçiş noktası elde edene kadar zırhlı birlikler harekete geçirilmediyse de, buna rağmen hattı yarmadan evvel nehrin öte yakasında ciddi bir direnişle karşılaştılar. Bunun akabinde ise çarpışmalar gittikçe hafifledi. Zırhlı tümenler durmaksızın yahut açıktaki kanatlarını umursamaksızın devam edip, Fransa'nın güneyine âdeta bir sel gibi yağdı. Alman piyadesi de günde 65 ila 95 kilometre arasında değişen cebrî yürüyüşlerle[79] Fransız ordusunun tanklar ilerledikten sonra direnmeye hâlâ devam eden küçük parçalarını yok ederek onları takip etti. Zırhlı kuvvetlerimiz, birçok ana yolda kendileriyle aynı istikamette geri çekilen Fransız kollarının yanından herhangi bir direnişle karşılaşmaksızın geçip gitti.

"Luftwaffe bu aşamada yeni bir 'sokak taktiğiyle' zırhlı kuvvetlerle yakın işbirliği yaptı. Bir yerde müdafaa olduğu zaman bombardıman uçakları çağrılıyor, hava taarruzunun ardından tümenin ileri unsurları burayı alıyor; bu sırada tümenin büyük

78 Ani hücum. (ç.n.)

79 Kıt'aların, normal olarak yapmaları beklenenden daha uzun olan ve istirahat ve vasıtaların bakımı için az zaman ayrılarak yapılan bir yürüyüş. Bu gibi yürüyüşler ancak çok sıkışık hâllerde yapılır. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 260) (ç.n.)

bölümü ise ilerideki yol temizlenene dek, genellikle (neredeyse 160 kilometre civarındaki) uzun bir kol hâlinde yoldan ayrılmaksızın bekliyordu. Bu ancak hava üstünlüğümüz, düşman tanksavar savunmasının yetersizliği ve mayınların pek az kullanılması sayesinde mümkün oldu.

"Fransızlar 1940 Seferi'nde cesurca çarpıştılarsa da artık 1914-18'in, Verdun ve Somme'un Fransızları değillerdi. İngilizler ise 1914-18'de yapmış oldukları gibi çok daha inatçı bir şekilde çarpıştı. Belçikalılar kısmen yiğitçe çarpıştı, Hollandalılar ise sadece birkaç gün. Fransızlarınkinden çok daha modern tanklarla birlikte havada üstünlüğümüz vardı. Her şeyden önemlisi ise Alman tank birlikleri daha mobil, daha süratli, çarpışmada daha iyi ve intikal hâlindeyken kumandanlarının gerek duyduğu şekilde yönlerini değiştirmeye kadirdi. Fransızlar ise o sıralar bundan acizdi. Hâlâ daha ziyade Birinci Dünya Savaşı ekolüyle düşünüyor ve çarpışıyorlardı. Ne komutanlık ne de telsizle idare hususunda güncel durumdalardı. İntikal sırasında istikamet değiştirmek istedikleri zaman önce durup yeni emirler vermeleri gerekiyor ve ancak bunun ardından tekrar yola koyulabiliyorlardı. Tank taktikleri çağ dışıydı – fakat cesurdular!"

Yetkili bir ağza dayalı bu Alman muhakemesinin, Fransa'nın müdafileri hakkında dünyanın vermiş olduğu ivedi hükümleri düzeltmesi gerekir. Süratle yayılan moral çöküntü her ne kadar nihai çöküşü hızlandırdıysa da, ikinci taarruzun sonucunun önceden belli olduğu açıktır. Her ne kadar biraz daha geciktirilebilecek olsa da, söz konusu taarruzun başlangıcından itibaren bozgun kaçınılmazdı.

Weygand'ın çözümsüz bir problemle karşı karşıya olduğu, eldeki kuvvetlerin savunulacak alana (bu alan Somme ile İsviçre sınırı arasındaki bölgeyi kaplıyordu) oranlanacağı basit bir hesapla ortaya çıkmaktadır. Nicelik hesabının teknik nitelikle çarpılması ise durumu sadece daha da umutsuz gösterir. Weygand ve Petain gibi askerler Somme-Aisne hattı çatırdamaya başlar başlamaz ümidi

kesmişken, İngiliz hükûmetinin ve hatta Fransızların bir kısmının Dunkirk'ün ardından hâlâ hayallere kapılmaya devam etmesi ise daha da hayret vericidir. Ancak tüm dönemin en tuhaf hususu, Belçika'daki Müttefik sol kanadını çevirmeye ihtimal vermiş olan Alman generallerin Fransız mukavemetinde genel bir çöküş beklememiş olmalarıydı ki, bu neredeyse matematiksel olarak hesaplanabilecek bir neticeydi. Dolayısıyla çöküş gelip çattığında, böyle bir ihtimali hesaplayamadıkları ve müteakip sürece hazırlıksız yakalandıkları aşikâr oldu.

Yan Yatan "Denizaslanı"

Alman Ordusu, Fransa'nın çöküşünün akabinde savaşın sona erdiği ve zafer meyvelerinin tadına acele edilmeksizin varılabileceğine ilişkin mutlu bir hissiyatla ferahlamıştı. Blumentritt'in müteakip sürece dair anlattıkları, bizlere o vakit mevcut olan tutuma dair güçlü bir intibayı aktarır: "Fransa'yla ateşkesin ardından O.K.H. Paris'teki zafer geçidi için bir ekip oluşturulmasını ve bu geçitte yer almakla görevlendirilen birliklerin gönderilmesini emretti. İki hafta boyunca bu törenin tertiplenmesiyle uğraştık. Herkes genel bir barış beklentisinde olduğu için keyifler yerindeydi. Seferberliğin sona erdirilmesine yönelik hazırlıklar hâlihazırda başlamış, lağvedilmek üzere yurda gönderilecek tümenlerin listesi elimize ulaşmıştı."

Fakat zafer hâli birkaç haftanın ardından yatışmaya başladı. İngiltere'nin barışa meylettiğine ilişkin herhangi bir işaretin yokluğunda bir huzursuzluk duygusu peyda oluyordu. Boşluk ümitvâr söylentilerle doldu. "Önce İsveç; ardından ise Alba Dükü aracılığıyla İngiltere'yle görüşmeler yapıldığından söz ediliyordu." Lakin teyit uğruna ortaya somut bir şey çıkmadı.

Halder 29 Haziran'da Berlin'e uçup dişçisini ziyaret etti. Doğum günü olan ertesi günü ekseriyetle ise evde geçirdiyse de, Dışişleri Bakanlığı'ndaki Weizsäcker'e yapacağı bir ziyareti programına sığdırdı. Halder'in savaş günlüklerine göre, bu konuşmada

değinilen hususlar arasında, "İngiltere'nin pes edip bizi Doğu'da serbest bırakmadan evvel muhtemelen askerî kudretimizi bir kez daha görmeye ihtiyacı," vardı. Halder ertesi sabah, yani Fransa'ya uçmadan evvel Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan Amiral Schniewind'i görüp, onunla kısaca sohbet etti: "İngiltere'ye karşı harbin temeline ilişkin istişare. Ön koşul hava üstünlüğü. (Sonrasında belki karada harp etmemize lüzum kalmayabilir.)" Akabinde Schniewind istila mesesine ilişkin bazı hususları ortaya koydu – hava koşulları, güzergâhlar ve olası gemi yığınağı.

Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Raeder meseleyi daha evvel dikkate almaya başlamış, lakin 21 Mayıs tarihli bir toplantıda konuyu Hitler'e açtığında Führer buna sınırlı bir ilgi gösterip, İngiltere'nin barışı kabul etmesi için istilayı açıkça gerekli görmemişti.

Halder, Schniewind'in diyeceklerini dinledikten sonra Ordu Donatım Sınıfı'ndan[80] Leeb'le sohbet etti – "Kendisine başından beri İngiltere'nin istilasının gündemde olmadığı ifade edilmiş. Ben ise olasılıkların tetkik edilmesi gerektiğini söylüyorum, zira siyasi liderlik bir çıkarma talep edecek olursa her şeyi azami süratle isteyecek."

Hitler'in İngiltere'yi istila etmeyi göz önünde bulundurduğunu gösteren ilk belirti 2 Temmuz'da baş gösterdi. Kuvvet komutanlarına sorunu etüt etmelerini emredip, onlardan istihbarat değerlendirmeleri istedi. Lakin konuşmasını "planın emekleme aşamasında" olduğu vurgulayarak bitirdi ve "Bu şimdilik sadece olası bir hadiseye hazırlanma meselesidir," diye ilave etti. Sonraki gelişme söz konusu olana dek aradan iki hafta geçecekti. Halder bu sırada Greiffenberg ve karargâhının diğer üyeleriyle birlikte

80 Ordunun, ordu donatım sınıfına ait plan ve proje, imal, deneme ve ikmal işlerine bakan bir sınıfı. Bu sınıf; silah, mühimmat, hedef, zırhlı ve tırtıllı araçlar, top tevcih ve ateşleme cihazları ve bunlara benzer malzemeleri temin eder. Aynı zamanda, bu gibi malzemenin plan ve proje, imal deneme, depolama ve dağıtım işlerini yapan cephanelik ve depoları idare eder. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 437.) (ç.n.)

Fontainebleau'da, icra tarihi gevşek bir çerçeveyle ağustos olarak düşünülen ve nihai surette olmayan planlar üzerinde harıl harıl çalışmaktaydı.

Hitler 16 Temmuz'da, yani Fransa'nın çöküşünden yaklaşık bir ay sonra müteakip emri yayımladı: "İngiltere, askerî bakımdan umutsuz durumuna karşın herhangi bir uzlaşı belirtisi göstermediğinden, bu ülkeye karşı bir çıkarma harekâtına hazırlanılmasına ve şayet gerekirse, bunun icrasına karar verdim. Harekâtın tüm hazırlıkları ağustos ortasınca tamamlanmış olmalıdır." Lakin emir kulağa oldukça "şüpheli" geliyordu.

Hitler'in İngiltere'yi istila etmek hususundaki gönülsüzlüğü Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Raeder'le 11 Temmuz'da yaptığı bir toplantıda kendini açıkça belli etmişti. Bu toplantının kayıtları savaş sonrasında ele geçirilen arşivlerde mevcuttu. Tutanaklar İngiltere'nin istilasına ilişkin değil de, Hitler'in daha çok ilgi gösterdiği Norveç'in terakkisine ilişkin uzun bir görüşmeyle açılıyordu. Hitler Trondheim yakınlarındaki fiyorda "güzel bir Alman şehri" inşa etmeye yönelik niyetini açıklayıp bu hususta planlar sunulmasını emretti. Daha sonra İngiltere'nin istilası meselesi tartışıldı. Raeder "İngiltere'yi barış istemeye zorlamak için istilanın ancak son çare olarak kullanılması" görüşündeydi. Amiral, girişimin pek çok tehlikesi ile meşakkatli ulaştırma hazırlıklarının yanı sıra hava üstünlüğü ihtiyacı üzerinde durdu. Konuşmasını bitirdiğinde bu kez Hitler, tutanaklara şöyle özetlenmiş olan kendi görüşlerini ifade etti: "Führer de istilayı son çare olarak görüyor ve hava üstünlüğüne o da bir ön koşul nazarıyla bakıyor."

Halder askerî planlara ilişkin bir rapor sunmak için ayın 13'ünde Fontainebleau'dan Berchtesgaden'a uçtu. Günlüğünde şöyle diyor: "İngiltere'nin barış yapmak hususundaki süregelen isteksizliği *Führer*'i fevkalade şaşırtmış durumda. Bu muammanın cevabını (bizler gibi) İngiltere'nin Rusya'ya ümit bağlamasında görüyor ve dolayısıyla ona barışı cebren kabullendirmeyi hesap ediyor. Aslına bakılırsa bu kendisinin hiç hoşuna gitmiyor. Nedeni ise İngiltere'nin askerî mağlubiyetinin İngiliz İmparatorluğu'nun

parçalanmasıyla sonuçlanacak olması. Bunun Almanya'ya herhangi bir faydası dokunmayacak. Sadece Japonya'nın, Birleşik Devletler'in ve diğerlerinin yararına olacak bir şeyi yerine getirmek için Alman kanı dökülecek."

Her ne kadar ayın 16'sında harekât direktifi verildiyse de bunun faraziliği, Hitler'in üç gün sonra Fransa'daki zafere ilişkin Reichstag'da verdiği söylevde İngiltere'ye barış çağrısında bulunmasıyla iyice ortaya çıktı. Dikkate şayan ölçüde ılımlı bir üslupla konuşup, son nefese kadar sürdürülecek bir savaş ihtimalinden esef edip, bunun iki tarafta da yol açacağı kayıplar üzerinde durdu. Hatta kynik[81] İtalya Dışişleri Bakanı Kont Ciano bile etkilenmiş ve günlüğüne şöyle düşmüştü: "[Hitler'in] Barış isteğinin samimi olduğuna inanıyorum. Aslına bakılırsa, akşamın ilerleyen saatlerinde, İngilizlerin Führer'in söylevine verdiği ilk soğuk tepkilerin üzerine Almanlar arasında saklamakta güçlük çektikleri bir hayal kırıklığı yayıldı... Kendileri böyle söylemeseler de bu tekliflerinin reddedilmemesini umduklarını ve bunun için dua ettiklerini görebiliyorum."[82]

Ciano ertesi gün Hitler'le bir görüşme yapıp, günlüğüne şöyle düştü: "Dünkü izlenimlerimi doğruluyor. İngiltere'yle bir uzlaşmaya varmak istiyor. İngilizlerle savaşın zorlu ve kanlı olacağını, ayrıca günümüzde insanların kan dökülmesine karşı olduklarını biliyor."[83] Fakat Ciano Roma'ya dönünce bu söylevin Mussolini'nin keyfini kaçırmış olduğunu gördü. Mussolini İngilizlerin Hitler'in çağrısına yanıt verip anlaşmalı bir barışı değerlendirmelerinden korkuyordu. "Bu, şimdi savaşı her zamankinden fazla isteyen Mussolini'yi üzerdi."[84]

---

81 İnsanların özlerinde iyi olmadıklarına, bütün insan eylemlerinin bencillikten kaynaklandığına yahut diğerkâm eylemlerin insan hayatında pek az yeri olduğuna inanan kişi. (ç.n.)

82 Galeazzo, Ciano, *Savaş Günlükleri, 1939-43,* çev. Selçuk Uygur, Kronik Kitap, 4. Baskı, Ekim 2018, İstanbul, s.326.

83 A.g.e., s.326.

84 Ciano'nun günlüğündeki o tarihli girdinin tamamı şu şekildedir: "Duce'ye izlenimlerimi rapor ettim. Hitler'in söylev vermesini istememiş olan kendisi bunu, "fazla kurnaz bir konuşma," olarak nitelendirdi. İngilizlerin bu söylev

Hitler ayın 21'inde yüksek rütbeli komutanlarıyla bir toplantı yaptı. Başlangıçtaki yorumları, İngiltere'nin savaşı sürdürmekteki ısrarının dayanağını anlamakta ne denli güçlük çektiğini göstermiştir. Sadece, İngiltere'nin Amerika yahut Rusya'nın savaşa girmesini umduğunu tahayyül edebiliyordu. Amma velakin ikisi de bunu yapacakmış gibi görünmüyorsa da, Rusya'nın savaşa girmesi "özellikle de hava tehdidi hesabına sevimsiz olabilir"di. Ardından ise İngiltere'yi istila etmek meselesine gelip, söze bunun "son derece tehlikeli bir girişim olacağını, zira mesafe kısa olsa dahi bunun bir nehri değil, düşmanın egemenliğindeki bir denizi geçmek" olacağına değinerek başladı. "Operasyonel bir baskın beklenemez; karşımızda savunmaya hazırlıklı ve tümüyle kararlı bir düşman mevcut." Söze, çıkarmayı müteakip takviye ve ikmal yapmanın güçlükleri üzerinde durarak devam etti. Çıkarmadan evvel, "havada topyekûn üstünlüğün" mecburiyet arz ettiği ile girişimin sürdürülebilir hava desteğine bağlı olduğunda ısrarcı oldu ki, bu da genellikle eylülün ikinci haftasında kötü olan hava koşullarına bağlıydı. Ana harekâtın 15 Eylül'e kadar tamamlanması gerekiyordu. Değerlendirme şu beyanla sona erdi: "Eğer hazırlıkların eylül başında tamamlanabileceği kesin değilse, başka planlar dikkate alınmalıdır." Bütün söylev şüphe kokuyor ve son beyan zihninin başka bir yere dönmekte olduğunu gösteriyordu.

Hitler'in toplantıda söylediklerini Brauchitsch'ten dinleyen Halder'in, işittiklerine ilişkin günlüğüne düştüğü notlar, Hitler'in iç içe geçmiş güven ve şaşkınlığını gösterir: "İngiltere'nin durumu umutsuz. Savaşı kazandık. Başarı şansında aksi yönde bir değişiklik olması imkânsız." Fakat Hitler konuşmasına istilaya, "ancak İngiltere'yle mutabakata varılması adına başka hiçbir

---

aracılığıyla müzakere zemini bulabileceğinden korkuyor. Bu, şimdi savaşı her zamankinden fazla isteyen Mussolini'yi üzerdi. Ve yine de bugün, *Colleoni*'nin kaybından dolayı, daha doğrusu geminin batmış olmasından değil de İtalyanların layıkıyla savaşmamış olduklarını düşündüğünden ötürü kederliydi. Halifax, Almanya hakkında, Hitler'in muğlak barış tekliflerinin dikkate alınmadığı ehemmiyetsiz bir konuşma yaptı." (A.g.e., s.326-327.) (ç.n.)

yol kalmaması durumunda" girişilmesini vurgulayarak devam etmişti. Kendisinin "barışa yönelik nabız yoklamalarından" söz edip, İngiliz görüşünün gittikçe barışa doğru meylettiğine ilişkin belirtiler üzerinde iyimser bir şekilde durmasının ardından, bu husustaki başlıca engel olarak gördüğü neticeye varıyordu. "Stalin, barış yapıldığında bunu gerçekleştiremeyeceğini bilerek zaman kazanmak istiyor ve istediğini almak maksadıyla İngiltere'yi savaşta tutup, elimizi bağlamak için onunla flört ediyor," diyerek ise ilave neticeye geliyordu: "Dikkatimizi Rus sorununun çözümüne çevirmeli ve planlama yapmalıyız."

Bu çerçevede planlara derhâl başlandı. Beyan edilen hedef, "Rus ordusunun ezilmesi yahut düşmanı Berlin ve Silezya'daki sanayi bölgelerine hava akınları icra etmekten alıkoyacak kadar Rus toprağının dilimlenmesi[85]" idi. "Hava Kuvvetleri'nin Rusya'nın stratejik bölgelerini paramparça etmesine imkân verecek kadar derinlere girilmesi arzu edilmektedir." Rusya'ya "bu sonbaharda" taarruz edilmesi fikri öne sürüldü ve hâl böyle olursa, "Britanya'daki hava harbi gevşetilecek" idi. General Bayerlein bana Guderian'ın panzer ordusunun harekât subaylarıyla birlikte "Rusya'ya karşı icra edilecek seferde panzer kuvvetlerinin kullanımına ilişkin planlar hazırlanması" amacıyla birkaç gün sonra Berlin'e gönderildiğini ve dört panzer ordusunun, bir yıl sonra takip edilenlerle aynı mihverler üzerinde derin yarmalar icra edeceği bir plan tertiplendiğini söyledi.

Hitler Rusya'ya o sonbaharda taarruz etmeye ilişkin fikrini, kendisine bu hususta kapsamlı hazırlıklar yapılması gerektiği gösterildikten sonra birkaç gün içerisinde değiştirdi. Ayrıca İngiltere aleyhine Rusya'ya toprak rüşvetleri teklif edilmesi ve bu suretle Rus-İngiliz terkibinin engellenmesine yönelik daha ileri bir çaba gösterilmesine ilişkin Dışişleri Bakanlığı ile O.K.H.'nin savlarına razı geldi. Lakin Rusya'ya bir taarruz planlanmasına

85 Rus toprakları bir bütün olarak görülüp, bütünden koparılacak parça mecazî bir şekilde ifade ediliyor. (ç.n.)

dair çalışmalar sürdü ve kendisi buna Manş ötesine yönelik teşebbüse kıyasla daha çok heves etti. Zihnindeki bu eğilim o kritik zamanda İngiltere'nin lehineydi.

İngiltere'nin o dönemki durumuna ilişkin tuttuğum notlar ilgi çekici mahiyettedir. Deniz Kuvvetleri'nin eğilimi, Manş Denizi'nde seri bir müdahale gerçekleştirilmesinden yana değildi, zira İngiliz amiraller Alman Hava Kuvvetleri'nin teşkil ettiği tehditten, Alman amirallerin İngiliz donanmasının müdahalesinden ürktükleri gibi ürkmekteydi. Lakin Hitler'in emrinin yayımlandığı aynı gün, yetkililerden Dunkirk'ün tahliyesi sırasında ciddi biçimde tükenmiş olan İngiltere'nin avcı uçağı kuvvetinin yeniden eski düzeyine, yani o vakit ihtiyatlarla birlikte artık 1.000 uçaktan müteşekkil 57 filoya eriştiğini öğrenmiştim.

Dunkirk'ten sonraki altı hafta boyunca İngiltere'nin herhangi bir istilayı karşılamak adına elde mevcut olan kara kuvveti öylesine azdı ki, sadece birkaç düşman tümeni bile onları silip süpürebilirdi. Lakin Fransa'dan tahliye edilmiş olan kara güçlerinin yeniden teşkilatlanması ile yeniden teçhiz edilmesi hâlâ yavaş bir süreç olarak ilerlese de, İngiltere'nin avcı[86] kuvvetini ihya etmesiyle istila karşısındaki başat güvencenin sağlanmakta ve bu müteakip tehlikenin azalmakta olduğu sezilebiliyordu. Yine de Hitler'in toplantılarında görülmez bir seyirci olarak bulunup, "tepenin diğer tarafında" neler olduğuna şöyle bir bakmak daha da rahatlatıcı olurdu. Hakeza Alman istihbarat teşkilatının raporlarına şöyle bir bakmak da... Zira bunlar İngiltere'nin kara gücünü fena hâlde abartmaktaydı. Hitler ile müşavirlerinden pek çoğunun meseleyi etüt ettikçe şüphelerinin artmış olması şaşırtıcı değildir.

Göring, Luftwaffe'nin kendine düşen rolü oynayabileceğine dair güvence vermişti. Söz konusu, hem Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne baskın gelmek hem de Kraliyet Donanması'nın müdahalesini durdurmayı içeren iki ayaklı bir roldü. Bu, planın canlı tutulmasına yardımcı oldu. Lakin kendisinin bu güveni, Luftwaffe'nin önde

86 Avcı uçakları kastediliyor. (ç.n.)

gelen komutanları arasında yaygın değildi. Pike-bombardıman uçakları komutanı Richthofen ise bilhassa şüpheciydi.

Alman general ve amirallerin Göring'in vaatlerine karşı güvensizlikleri müşterek olsa da kendi aralarında bir anlaşmaya varamadılar. Başlangıçta 40 tümenlik bir çıkarma kuvveti teklif edildiyse de, Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nın daha fazlasını nakletmenin imkânsız olduğunu beyan etmesi üzerine bu sayının 13'e indirilmesi gerekti. Şayet koşulların elvermesi durumunda geri kalanlar üç dalga hâlinde aralıklarla gönderilecekti. Panzer tehlikesi İngilizlerin beklediği kadar büyük olmayacak, zira çıkarma kuvvetine ancak küçük bir kısım dâhil edilecek ve çoğunluk daha sonraki safhaya kadar geride tutulacaktı. Kara Kuvvetleri Komutanlığı İngiliz ihtiyatlarının şaşırtılması ve ayrıştırılması için çıkarmanın – en az Ramsgate'ten Lyme Körfezi'ne kadar – mümkün olduğunca geniş bir cephede icra edilmesinde diretiyordu. Donanma Yüksek Komutanlığı ise, Eastbourne'dan daha batıda olmamak kaydıyla sadece dar bir cephede icra edilecek bir geçiş[87] ve çıkarmayı himaye edebileceklerinde ısrarcı oldu. Tartışmalar iki veya üç hafta boyunca tüm şiddetiyle devam etti. Halder, "Birlikleri karaya çıkarmak yerine doğrudan kıyma makinesinden de geçirebilirim," diyerek, Deniz Kuvvetleri'nin teklifinin Kara Kuvvetleri için "tam bir intihar" ile eş anlama geldiğini söyledi. Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanı ise Manş Denizi'ni daha geniş bir cephede geçmenin aynı ölçüde intihar olacağını söyledi.

İhtilaf nihayetinde Hitler'in buyurduğu ve iki tarafı da memnun etmeyen bir uzlaşıyla sona erdi. O vakit artık ağustos ortası olmuş ve hazırlıkların tamamlanması eylül ortasına kadar ertelenmişti. Göring hazırlık taarruzuna 13'ünde başlamış ve hem generaller hem de amiraller Luftwaffe'nin Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne baskın gelip gelemeyeceğini yahut başarısız olmak suretiyle bir istila teşebbüsünün defterini kesin olarak kapatıp kapatmayacağını bekleyerek görmeye meyletmişlerdi.

87 Denizden geçiş. (ç.n.)

Rundstedt'le istila planlarını tartışırken, kendisine istila iptalinin zamanlaması ile sebeplerini sordum. Cevabı şöyle oldu: "Fransızların tesliminin ardından bir istilaya hazırlık namına atılan ilk adımlar babında plan hazırlandığı vakit, bunun için herhangi bir tarih tayin edilemedi. Bu, gemilerin temin edilmesi, bunların tankları taşıyabilecek şekilde dönüştürülmesi ve askerlere bindirme ve çıkarma talimi verilmesi için gereken zamana bağlıydı. İstilanın mümkünse ağustosta, en geç ise eylül ayında icra edilmesi gerekiyordu. İptalini gerektiren askeri sebepler muhtelifti. Hem Kuzey Denizi'ni hem de Manş'ı kontrol etmesi gereken Alman donanması bu kadar güçlü değildi. Alman Hava Kuvvetleri de denizden geçişi tek başına müdafaa etmeye yeterli nitelikte değildi. Kuvvetlerin öncü kısmı her ne kadar karaya çıkarılabilecek olsa da, bunların ikmal ve takviyeden kesilme tehlikesi vardı." Rundstedt'e, 1941 Kışı'nda Rusya'da kapsamlı bir şekilde gerçekleştirildiği gibi, istila güçlerinin bir müddet boyunca havadan ikmal etmenin mümkün olup olmadığını sordum. Kendisi, hava ikmal sisteminin 1940 yılında bu ihtimalinin dikkate alınabileceği kadar gelişmemiş olduğunu söyledi.

Rundstedt bunun ardından planın askerî ayağını özetledi. "İstilaya komuta etme sorumluluğu bana düşmüş ve vazife benim Ordular Grubu'ma verilmişti. General Busch komutasındaki 16'ncı Ordu sağ kanatta, General Strauss komutasındaki 9'uncu Ordu ise soldaydı. Bunlar, Hollanda'dan Le Havre'a kadar uzanan bir hattaki limanlardan denize açılacaktı. 16'ncı Ordu Antwerp'ten Boulogne'a kadarki limanları, 9'uncu Ordu ise Somme ve Seine arasındakileri kullanacaktı. Thames'in kuzeyinde herhangi bir çıkarma yapılmayacaktı." Rundstedt çıkarmaların icra edileceği, Dover'dan Portsmouth yakınlarına kadar uzanan mıntıkayı harita üzerinde gösterdi. "Ardından ilerleyip Londra'nın güneyindeki bir kemer[88] boyunca çok daha büyük bir köprübaşı kuracaktık. Bu, Thames'in güney kıyısından Londra'nın

88 Ters U şeklinde. (ç.n.)

eteklerine, ardından ise güneybatıya, Southampton Water'a doğru uzanacaktı." Rundstedt, bir diğer soruya yanıt verirken, ilk düşüncenin Bock'un Ordular Grubu bünyesindeki Reichenau'nun 6'ncı Ordu'sunun bir bölümünün Devon-Cornwall yarımadasını kesmek ve kuzeye/Bristol'e doğru hücum etmek için Wight Adası'nın batı kıyısına, Weymouth'un iki yanına çıkarılması yönünde olduğunu söyledi. Lakin bu fikir, sonraki safhada ele alınabilecek muhtemel bir gelişme nazarına alınarak rafa kaldırıldı.

Rundstedt görüşmemizin ileri safhasında başarılı bir istilaya hiçbir zaman fazla bel bağlamadığını ve sık sık Napolyon'un nasıl afalladığını düşündüğünü aktardı. Tarihsel düşünmeleri Alman generallere bu bakımdan engel teşkil etmişe benzemektedir, aynı müteakip sonbaharda Rusya'da bir kez daha olduğu gibi.

O vakit kendisiyle birlikte olan General Siewert'ten edindiğim izlenime göre, Brauchitsch Rundstedt'e kıyasla daha ümitvârdı. Siewert'e Brauchitsch'in planın uygulanabilirliğine ilişkin düşüncelerini sorduğumda şöyle dedi: "Şayet hava koşullarının lehte olması ve tertiplenmek için zaman verilmesi durumunda, Feldmareşal von Brauchitsch, İngiltere'nin Dunkirk'teki büyük kayıplarını dikkate alarak, bunun imkân dâhilinde olduğunu düşündü." Lakin çıkardığım sonuca göre Brauchitsch'in düşüncesini besleyen şey temennisiydi, zira Mr. Churchill'in herhangi bir teklifi dikkate almayı reddetmesi karşısında barış için başka bir çare görememişti. "Düşüncemiz savaşa mümkün olduğunca süratli bir şekilde son vermekti ve bunun için de denizi geçmemiz gerekiyordu." Kendisine, "Peki öyleyse neden yapılmadı?" diye sordum. "Devam eden pek çok hazırlık vardı, fakat hava durumu iyi değildi. Teşebbüs sözüm ona eylül ayında icra edilecekti lakin Hitler uygulanamaz olduğunu düşünerek bütün hazırlıkları iptal etti. Donanma bu işe hevesli olmadığı gibi kanatları koruyacak kadar güçlü de değildi. Ne de Alman Hava Kuvvetleri İngiliz donanmasını durdurabilecek kadar güçlüydü."

Askerlerin bana donanmanın tutumuna ilişkin söyledikleri, içlerinde Voss, Brinkmann, Breuning ve Engel olan birkaç amiralin görüşlerinden kaynaklanıyordu. Hususa dair mühim bir yorum, ortak görüşü ifade eder görünmektedir: "Alman donanması, kısa bir süreliğine bile olsa, İngiliz donanmasını uzak tutmak için bütünüyle hazırlıksızdı. Dahası; Ren'den, Elbe'den ve Hollanda'daki kanallardan getirilen mavna yığınağı da oldukça elverişsizdi." Görüşmelerimiz sırasında kimileri bunların kullanılma amacıyla toplandıklarına inanmadıklarını ve İngiltere istilasının sahiden amaçlanıp amaçlanmadığından şüphe duyduklarını belirtti. Sanki bir rol yapılıyormuş, konuyla iltisaklı kıdemli kişiler projeye ilişkin gerçekte olduklarından daha ciddi davranıyormuş gibi bir hava vardı. "İngiltere'nin durumuna ilişkin sonradan öğrendiklerimizden, şayet Alman İstihbaratı daha iyi olmuş olsaydı, savaşın 1940 Temmuz'unda kazanılmış olabileceği anlaşılmaktadır; lakin kıdemli donanma subaylarının çoğu 3 Eylül 1939'da harbe kaybedilmiş nazarıyla baktı." Yani diğer bir deyişle, İngiltere'nin savaşa girdiği günden itibaren.

General Student bana hava indirme kuvvetlerinin istila planındaki rolüne ilişkin detayları verip, bu birliklerin nasıl kullanılmasını istediğine ilişkin ilginç yorumlarda bulundu. Student o vakit hastanede, Rotterdam'da başından aldığı yaranın iyileşme sürecinde olduğu için hava indirme kuvvetlerine General Putzier komuta ediyordu: "İki tümen[89] ve bunun yanı sıra her biri bir pilot ve dokuz personelden müteşekkil olmak üzere toplamda 3.000 kişi taşıyacak şekilde 300 planör kullanılacaktı. Amaç hava indirme kuvvetini Folkestone civarında 32 kilometre genişliğinde ve 32 kilometre derinliğinde bir köprübaşı elde etmek üzere kullanmaktı. Teklif edilen atlama bölgesinde sıkı bir hava gözetlemesi icra edildi. Hızlı bir şekilde engeller inşa edilmekte olduğu – uygun atlama bölgesi dikey kazıklarla dolduruluyordu

89 XI'inci Hava Kolordusu'nu teşkil eden Paraşüt Tümeni ile 22'nci Hava İndirme Tümeni.

– görüldü ve ayrıca mayın tarlalarının döşenmekte olduğu varsayıldı. Putzier'in anlattığı bu sebeplerden ötürü bir hava indirme harekâtı ağustos sonunda artık söz konusu olmaktan çıkmıştı.

"Eğer o vakit hâlâ sahada olsaydım, paraşütçü kuvvetlerin İngiltere'ye karşı, sizin Dunkirk tahliyenizin hâlâ devam ettiği sırada, birliklerinizin karaya çıkmakta olduğu limanları ele geçirmek için kullanılmalarını isterdim. Birçoğunun Dunkirk'i ağır silahlarından hiçbiri olmaksızın terk ettiği bilinmekteydi.

"Bu tasarı veto edilmiş olsaydı dahi, istilanın hava indirme ayağına ilişkin benim planlarım, aslında kararlaştırılmış olandan daha farklı olurdu. Kuvvetimi teklif edilen köprübaşından çok daha iç kesimlerde kalan havaalanlarını ele geçirmek için kullanmalıydım. Bunları ele geçirdikten sonra piyade tümenlerini, bir kısmını dışa doğru çevirip kıyı savunmalarına geriden saldırmak, bir kısmını da Londra'ya ilerlemek üzere tanklar yahut ağır toplar olmaksızın havadan ulaştırmalıydım. Bir piyade tümeninin hava yoluyla bir buçuk ila iki gün arasında nakledilebileceğini hesaplamıştım ki, takviye bu oranla sürdürülebilirdi." Bu şekilde taşınabilecek küçük bir kuvvet ile bu kuvvetin büyümesi için gereken zaman dikkate alınınca Student'in planı bana iyimsermiş gibi göründü.

"Fakat en iyi zaman," diye vurguladı Student bir kez daha, "Dunkirk'ün hemen sonrası, savunma tedbirleriniz geliştirilmedendi. Daha sonra İngiltere'deki insanların bir paraşüt psikozuna girdiklerini duyduk. Bu bizi bayağı eğlendirdi, lakin hakkıyla yönlendirilmesi durumunda en iyi savunma tedbirinin bu olduğuna şüphe yok."

Hava indirme harekâtından vazgeçilmesi gerektiği kararında sergilenen tutum semptomatikti. Hazırlıklar tamamlanmaya yaklaştıkça istilaya yönelik irade azaldı. Hava taarruzu süreci cesaret verici bir şekilde ilerlemiyordu. Diğer sınıflardaki bütün şüpheciler derhâl Göring'in beklentilerinin vadedildiği kadar süratli bir şekilde yerine getirilmemekte olduğunu vurguladılar.

"İngiltere üzerindeki muharebenin" savunmacıları maruz bıraktığı stres haksız yere görmezden gelindi. Aynı zamanda istihbarat raporları karadaki İngiliz savunmalarının serpilmekte olduğunu vurguluyor ve de abartıyordu ki, bunun kısmen maksatlı olduğundan şüphelenmek için elde sebepler mevcuttur. Hitler sadece zorlukları değil, fakat bir istila teşebbüsünde başarısız olmanın kötü etkilerini bizzat vurgulamak eğilimindeydi. "Bekle ve gör" tutumu, kesin olmayan tarihin yaklaşmasıyla birlikte daha da kuvvetlendi. Hitler kesin bir tarih tayin etmek noktasındaki kritik kararı ertelemeye devam etti ve 17 Eylül'de "*Deniz Aslanı*'nı süresiz olarak ertelemeye" karar verdi.

12 Ekim'de ise harekâtı kesin olarak iptal ettiyse de, buna içeriği yumuşatan bir yorum da ekledi: "Eğer istila 1941 Baharı yahut yaz başında yeniden dikkate alınacak olursa, harekât hazırlıklarının yenilenmesine yönelik emirler daha sonra verilecektir."

Hitler'in bütün bu dönem boyuncaki toplantılarının tutanaklarından sadece şüphe değil, fakat daha derin bir isteksizlik kokusu yayılır. Bunlar, Blumentritt'in bana söylediklerini doğrulama eğilimindedir: " 'Deniz Aslanı Harekâtı' her ne kadar emredilmişse ve hazırlıklar yapılmışsa da, meselenin üstüne varılmadı. Hitler olağan huyunun aksine meseleyi hemen hiç dert etmiyormuş gibi görünüyor ve karargâhlar planlamalarına herhangi bir heves göstermeksizin devam ediyordu. Her şey bir "harp oyunu" olarak addediliyordu. Feldmareşal von Rundstedt meseleyi ciddiye almayıp, bu işle pek az meşgul oldu. Kendisinin kurmay başkanı General von Sodenstern ise sık sık izne çıktı. Ağustos ortasının ardından kimse artık planın icra edileceğine inanmıyordu ve nakliye araçları – ki bunlar oldukça yetersizdi – eylül ortasından itibaren hâlihazırda sessizce tevzî edilmeye başlanmıştı. Eylül sonunda artık ciddiyet taşımadığı bir hayli malum olan plan, bütünüyle ıskartaya çıkarıldı. Kendi aramızda bundan bir blöf olarak söz edip, İngiltere'yle bir uzlaşmaya varıldığına ilişkin haberleri dört gözle beklemeye koyulduk."

Halder'in günlüğündeki deliller, Blumentritt'in generallerin görüşüne ilişkin anlattıklarına gölge düşürmektedir. Günlük, 6 Ağustos tarihinde önemli bir mütalaa içerir: "Deniz Kuvvetleri'nin şüpheyle, Hava Kuvvetleri'nin başlangıçta sadece tek başına vereceği bir mücadeleyi üstlenmekte son derece gönülsüz olduğu ve elinde ilk kez idare edebileceği gerçek bir müşterek kuvvetler harekâtı[90] bulunan O.K.W.'nin ise ölü taklidi yaptığı paradoksal bir durumla karşı karşıyayız. Vaziyetin tek itici kuvveti bizden kaynaklı olsa da seyri tek başımıza değiştiremeyiz."

Lakin harekâtı icra edecek olan komutanların istila teşebbüsünde fazla gönlü yokmuş gibi görünüyordu ve amirallerin ise bu riske girmek için daha bile isteksiz oldukları aşikârdı. İngiliz donanmasının yapabileceklerine ilişkin en kasvetli görüşleri benimsemişlerdi. *Luftwaffe,* Kraliyet Hava Kuvvetleri'ni göklerden def etmeye muvaffak olamayınca bu husustaki bütün itirazlar şiddetlendi. Lakin daha da önemlisi, Hitler'in teşebbüsü ertelemeye yönelik mazeretleri kabul etme noktasındaki hevesiydi. Böylelikle söz konusu daimî bir erteleme oldu. Zira zihni gittikçe doğuya meylediyordu.

Hitler temmuz ayında Rusya'ya taarruz tasarısını ortaya koyduğunda askerî liderleri buna şüpheyle yaklaştı ki, aynı zaman zarfında İngiltere'nin başarıyla istila edilmesi ihtimaline karşı da şüphe beslemeye başlamışlardı. Halder'in günlüğü, kendisinin ayın 30'unda Brauchitsch'le yaptığı uzun bir görüşmenin kaydını içeriyor: "İngiltere'nin başarıyla istila edilmesi için gerekli vasıtaları donanmanın bize büyük ihtimalle temin etmeyeceğine," dair mutabık kalmışlardı. Fakat şayet bundan kaçınılabilecekse, "iki cepheli bir savaşa" karşı çıkılması ve "Rusya'yla dostane ilişkilerin sürdürülmesi" adına yeni bir çaba gösterilmesi hususlarında da hemfikirlerdi. Stalin'in yayılmacı hedeflerinin bazılarına olanak tanımak suretiyle "tehdit teşkil eden Rus-İngiliz ittifakının" önüne geçmek mümkün olabilirdi. "Rusya'nın Boğazlar ve Basra

90 İki veya daha fazla sınıfın katılımıyla icra edilen harekât türü. (ç.n.)

Körfezi yönündeki ihtiraslarının bizi tedirgin etmesi gerekmiyor. Ekonomik ilgi alanımızda bulunan Balkanlar'da ise birbirimizin yoluna çıkmayabiliriz."

Ertesi gün, yani 31 Temmuz'da kuvvet komutanlarının Hitler'le yapacağı bir toplantı için Berchtesgaden'a uçtular. Amiral Reader, tartışmayı amfibik bir istilanın zorlukları üzerinde durmak suretiyle açarak, muhtemel en erken tarihin eylül ortası olduğunu söyledi ve işi bahar mevsimini teklif edecek raddeye vardırdı. Akabinde Hitler diğer güçlüklere dikkat çektiği gibi, aynı zamanda denizaltı muharebeleri ile hava muharebelerinin tayin edici bir etkiye yol açması için bir yahut iki yıl gerekebileceğini vurguladı. "Şayet istila icra edilmezse faaliyetlerimiz İngiltere'yi durumda bir değişiklik ummaya sevk eden bütün faktörleri bertaraf etmeye yöneltilmelidir… İngiltere'nin umutları Rusya ve Birleşik Devletler'de yatıyor. Şayet Rusya resim dışı kalırsa İngiltere Amerika'yı da kaybeder, zira Rusya'nın bertaraf edilmesi Japonya'nın Uzak Doğu'daki gücünü son derece artıracaktır. Rusya, İngiltere ve Birleşik Devletler'in ucu Japonya'ya dönük olan Uzak Doğu kılıcıdır." Hitler, İngiliz moralindeki son günlerdeki toparlanmanın, Rusya'nın müdahalesine dair belirtilerden kaynaklandığının delili olarak, dinlenmiş bir telefon konuşmasına atıfta bulundu. "Rusya'nın ezilmesiyle İngiltere'nin son umudu paramparça olacak." Hitler akabinde kararını açıkladı: "Dolayısıyla Rusya'nın imhası bu mücadelenin bir ayağı yapılmalıdır." Lakin bunu "tek bir darbe" ile gerçekleştirmek şart olduğundan, daha güçlü bir darbeye hazırlanılarak, tayin edici bir sonucu garantiye almak adına Rusya'nın istilası bahara kadar ertelenecekti.

Silahlı kuvvetler ile dışişlerinin endişeli önde gelenleri müteakip haftalarda aksi yönde bir cereyan oluşturdu. Bunun etkisi, Halder'in günlüğündeki 30 Eylül tarihli bir girdiye yansımıştır: "Führer Japonya'yla yapılacak paktın akdine dair, imzasından 24 saat evvel Stalin'e bilgi verdi. Şimdiyse, Stalin'in müteveffa İngiltere'nin mirasını bölüşmekle ilgilenmesini sağlamak ve onu bize

katılmaya teşvik etmek amacıyla hazırlanmış bir mektup yollandı. Şayet plan başarılı olursa, İngiltere'ye karşı bütün gücümüzle yüklenebileceğimiz düşünülüyor." Böylece Alman siyaseti bir süreliğine çift yönlü hareket etti. Molotov kasım ayı başlarında Berlin'e davet edildi ve Alman resmî çevreleri Rusya'nın Mihver Paktı'na katılmayı kabul edeceğine ilişkin umutlarını korudu. Molotov'un görüşme sırasında ortaya koyduğu çekincelerden hayal kırıklığına uğradılarsa da, genel tutumu karşısında yine de memnuniyet belirttiler. Lakin görüşme sadece Hitler'in kuşkusunun artmasına yol açmış ve kafasına koymuş olduğu yolu değiştirmeye yönelik isteksizliğini derinleştirmişti.

Hitler'in bu düşünce biçimi ile bunun inkişafını, o dönemi bana O.K.W.'nin bakış açısıyla aktaran Warlimont anlattı. Warlimont, İngiltere'nin istilasına ilişkin planlardan bahsederken, "Hitler'in bu teşebbüse sıra dışı bir ilgisizlik gösterdiğini" teyit etti. Lakin Hitler'in istila için aldığı önlemlerin blöf mahiyetinde olduğuna ilişkin Blumentritt ve diğerlerinin görüşünü paylaşmıyor ve bu izlenime Hitler'in birbiri ardına hızla üç farklı yol izlemesinin yol açtığını düşünüyordu. Bunlardan ilki, İngilizleri barış yapmaya karşı daha da katı hâle getirecek bir eylemden kaçınma maksadıydı; ikincisi, buna ilişkin umudunu yitirdiğinde, İngiltere'yi istila etmek ve onu barışa zorlamak kararı; üçüncüsü ise, bunun gerçekleştirilebilirliğine ilişkin şüphe nedeniyle, aynı amaca farklı bir güzergâhtan ulaşmak adına seri bir dönüştü.

Warlimont'un yorumları, bilhassa da kendisi istila planının önde gelen isimlerinden biri olduğu için, uzun uzadıya alıntılanmaya değerdir. "İngiltere'yle dünya genelinde ve kalıcı bir temelde uzlaşmaya varılmasına dair Hitler'in nicedir sıkı sıkıya bağlı olduğu ve neredeyse bir kaide niteliğindeki siyasi prensibine ilişkin kafamda herhangi bir şüphe yoktur. Ayrıca Fransa'nın çöküşünün ardından kendisinin bu şemaya, lakin sadece kısa bir süreliğine ve son kez olmak üzere, döndüğünün doğru olduğu kanaatindeyim. 1940 senesinin Haziran sonu ile Temmuz başı arasındaki bu kısa

dönemde kendisi, İngiltere'nin istilası hususunu ele almak adına başlangıçta bütünüyle gönülsüz ve sonrasında ise oldukça isteksiz bir tavır sergilemiştir. Kendisinin bu olağan dışı tutumuna ilişkin yegâne açıklamayı bana kendisinin maiyetindeki bir Dışişleri mensubu yaptı. Bana, Hitler'in niyetinin alenen barış teklifinde bulunmak suretiyle İngiltere'ye bir kez daha yaklaşmak olduğunu söyledi. Hitler'in 19 Temmuz'da Reichstag'da verdiği söylev bana umut kırıcı göründü. Lakin girişimine karşılık İngiliz tarafından herhangi bir yanıt alamaması Hitler için daha da umut kırıcı olmuş olabilir.

"Bu yeni hayal kırıklığının ardından sonraki adımları, bundan böyle siyasi düşüncelerin rehberliğiyle atılmadı. Bilakis, müteakip hadiseler bana yalnızca İngiltere'nin en hızlı ve en etkin şekilde nasıl mağlup edilebileceği fikri merkezinde anlaşılabilir gibi görünmektedir. Hitler; İngiliz ticareti ve sanayiine karşı müşterek hava ve deniz hücumları; İngiliz adalarının istila edilmesinin ön adımı olarak hava akınları; Akdeniz'deki İngiliz mevzilerine taarruz planı ve son olarak 'İngiltere'nin Kıta'daki son sığınağı' olarak addedilen Rusya'ya yönelik ilk hazırlıklardan oluşan dört farklı şekilde bu hedefin peşine düştü." (Hitler'in düşüncesinin Napolyon'unkine, ortada böyle bir şey, hatta yardımseverliğe dayalı karşılıklı bir münasebet dâhi yokken, İngiltere ile Rusya arasında bir entrika hayal etmesine yol açacak kadar yakın düştüğü açıktır. Ayrıca, Bolşevik Rusya'ya karşı güttüğü düşmanlık, İngiltere'ye karşı güttüğü geçici düşmanlıktan çok daha kuvvetli olduğu için, bu dört yoldan sadece sonuncusunu izlemeye kararlı olduğu da aşikârdır.)

Warlimont bunun ardından, Brauchitsch ve Halder tarafından temsil edilen Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı'nın, Donanma ve Hava Kuvvetleri'nin, ihtiyaçların kendilerine düşen kısımlarını karşılamaları durumunda, başlangıçta İngiltere'ye çıkarma yapılmasının lehinde olduğunu belirtti. "Bu, üç kuvvet komutanlığının da mensuplarını içeren ve dört bir yandaki hazırlıklar süregelirken

tartışmalı noktalarda mutabakat sağlamak adına elinden gelen her şeyi yapan benim "Milli Savunma" dairem tarafından kuvvetli bir şekilde destekleniyordu." (Warlimont bu noktada şöyle ilave etti: "İngiltere'nin istilasına yönelik sevkiyat ihtiyaçları dikkatle hesaplanmıştı ve talepler karşılanabiliyordu. Bu ihtiyaçlar, hem nitelik hem de nicelik bakımdan 7.000 ton sınıfındaki kıt'a nakliye ve yük gemilerine tekabül ediyor. Tabii ilk dalgadaki çıkarma araçları daha ziyade gelişigüzel vasıtalar olacaktı.")

"Mamafih, Hitler ve askeri maiyetinin isteksizliği sürdü. Lakin bu isteksizlik, Luftwaffe'nin İngiliz unsurlarını göklerden defetmek çabalarındaki tatmin edici olmayan performansıyla sadece kısmen alakadardı. Hitler bir bütün olarak planın nihai başarısına açıkça kendini inandıramıyor yahut inandırmıyordu. Yahut en azından hızlı bir başarıya inanmıyordu ki, ihtiyacı olan da buydu.

"Bu noktada fikrimce 19. yüzyıl başındaki hadiselerle yakın bir benzerlik mevcuttur. Stegemann'ın Napolyon'un durumu için söylediği gibi, Rusya nicedir "tetikte"ydi. Hitler'in Rusya'ya ve 1939 antlaşmasına güvenmemek ve Rusların sadece Alman kuvvetlerinin Batı Avrupa'da yeniden ve daha meşgul olmalarını bekliyor olmalarından korkmak için yeterli sebebi yok muydu? Ben şahsen Rusya'ya karşı bir Alman önleyici harbinin bu durumdan tek çıkış yolu olduğu kanaatinde değilim. Lakin Jodl'ın Rusya'yla savaşın uzun vadede kaçınılmaz olduğuna ve dolayısıyla onu bu savaşta bertaraf etmenin daha iyi olduğuna ilişkin 1940 Temmuz'u sonlarında karargâh heyetine söylediği ve bu suretle Hitler'in duruma ilişkin değerlendirmesini dile getirdiği sözlerini anımsıyorum.

"'Deniz Aslanı'nın telef edilmesinde kayda değer bir payı olan da yine, hususa ilişkin görüşlerini yaz sonunda bir memorandumla Hitler'e sunan Jodl'dı. İngiltere'yi istila planının başından beri büyük bir risk anlamına geldiğini ve hava taarruzunun sonuçlarının, kötü hava koşulları nedeniyle tatmin edici olmamasıyla bunun daha da arttığını yazdı. Eğer çıkarma muvaffakiyetle sonuçlanmazsa, bu başarısızlık savaşta o zamana dek elde edilen kazanımların

tamamını tehlikeye atacaktı. Dolayısıyla istila sadece İngiltere'ye diz çöktürmenin başka bir yolu olmaması durumunda icra edilmeliydi. Lakin böyle bir yol Jodl'ın; Cebelitarık, Malta ve Süveyş Kanalı şeklinde sıraladığı İngiliz mevzilerine taarruz edilip bunlara el koyulması suretiyle kendini ortaya koyuyordu. Kendisi, bu mevzilerin kaybının savaşı sona erdireceği neticesine varıyordu.

"Hitler'in istila aleyhindeki bu düşünceleri benimsemeye dünden razı olduğu açıktı.[91] O andan itibaren bir daha ciddi bir çaba söz konusu olmadı. Aralık ayı başlarında plan topyekûn ıskartaya çıkarıldı – 'Deniz Aslanı' kesin surette ölmüştü."

Lakin bu ölümü bir nebze farklı bir biçimdeki – yahut, aslında peş peşe gelen iki farklı biçimdeki geçici bir dirilme takip etti. Bu ikisi arasından, "Deniz Aslanı" fiilen gömülmeden evvel şekillenmeye başlamış olan ilki, İngiltere'yi doğrudan istila etmek yerine, İngiltere'nin deniz yoluyla temin ettiği ikmali kesintiye uğratmak için İrlanda'yı işgal etme projesiydi ve Göring tarafından ortaya atılmış olabilirdi.

Hitler 3 Aralık'taki bir toplantıda meseleyi ele alıp şöyle dedi: "İrlanda'ya yönelik bir çıkarmaya ancak İrlanda'nın yardım talebinde bulunması durumunda teşebbüs edilebilir. Bu müddet zarfında elçimiz, De Valera'nın[92] destek isteyip istemediğinden

91 Lakin eldeki delillerin toplamından Hitler'in, çerçevesi Jodl'ın muhtırasında yer alan alternatif planı benimsemekten ziyade istila planından vazgeçmeye daha çok meylettiği açıktır. Akdeniz fikrini aralıklarla evirip çevirse de, zihni gittikçe artan bir şekilde Rusya'ya doğru dümen kırıyordu. Raeder ve Göring, özellikle de Hitler'i Rusya'ya girmekten caydırma kaygısı güttüklerinden, İngiltere'nin Akdeniz'deki anahtar noktalarının ele geçirilmesi görüşünün baş savunucularıydı. Jodl, her ne kadar böyle bir hamlenin faydalarını gördüyse de, Hitler'in Rusya'dan gelebilecek erken bir tehdide ilişkin korkularını paylaşma eğilimi taşıyordu. (L.H.)

92 Éamon de Valera (14 Ekim 1882 - 29 Ağustos 1975) İrlandalı siyaset ve devlet adamı. Bağımsızlık mücadelesinin etkin önderlerinden biri olarak başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı görevleri yapmıştır. Akademik çalışmalarıyla da tanınan De Valera 1921'de İrlanda Ulusal Üniversitesi'nin rektörü olmuş ve Dublin Yüksek Araştırma Enstitüsü'nü kurmuştur. (ç.n.)

emin olmalıdır… İrlanda, İngiltere'nin kuzeybatıdaki limanlarına yönelik bir hücum üssü olarak Hava Kuvvetleri Başkomutanı için önem arz etmektedir… İrlanda'nın işgali savaşın sonlanmasına yol açabilir. Gerekli tetkikler yapılacaktır." Lakin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı böyle bir hamlenin başarı şansına ilişkin, özellikle de denizden teşebbüs edilmesi durumunda, oldukça olumsuz bir rapor verdi.

Bu, Hitler'in zihninin – lakin farklı bir şekilde – yeniden "Deniz Aslanı"na dönmesine yol açtı. Sonrasında olanları, Batı'yı istila harekâtının ilk gününde aldığı ağır yaranın iyileşmesinin ardından 1941 Ocak'ında yeniden vazifeye dönen ve kendisine hava indirme birliklerinden oluşan yeni XI'inci Kolordu'nun komutası verilen Student'ten dinledim. Kendisi, vazifeye dönmesinden kısa bir süre sonra Göring'le birlikte Berchtesgaden'a Hitler'i görmeye çağrılmıştı. Bu, Student'in bu dağlık inziva yerine ilk gidişiydi. Kendisine yeni kolordunun yakın gelecekte nasıl kullanılabileceğine ilişkin hazırlanmış tekliflerle gelmesi söylendi.

"Hitler ve Göring'le Obersalzberg'de gerçekleşen bu toplantı Ocak ayının ikinci haftasında, 20'si ile 25'i arasındaki bir günde yapıldı. Zannedersem 25'indeydi. Hitler, baş düşmanına karşı savaşı nasıl sürdüreceğine ilişkin siyasi ve stratejik mahiyetteki *genel* düşüncelerini detaylı bir biçimde ele aldı. Bu noktada ayrıca Akdeniz'deki hususlardan da söz açtı. Ardından ise İngiltere'nin istilası hususuna döndü. Hitler geçen yıl süresince olası bir başarısızlık riskini göze alamayacak durumda olduğunu söyledi; bunun dışında, barış görüşmeleri yapmak istediğinden ötürü İngilizleri provoke etmek de istememişti. Fakat müzakereye yanaşmadıklarından alternatif seçeneğe katlanmak durumundaydılar.

"Ardından ise XI'inci Kolordu'nun Büyük Britanya'ya yönelik bir istilada nasıl kullanılabileceğine ilişkin istişare yapıldı. Ben bu hususta, Kolordu'nun kara birlikleri için bir köprübaşı oluşturmak adına doğrudan güney kıyılarında kullanılmasına ilişkin kaygılarımı belirttim – zira kıyının hemen ardındaki bölge artık

engellerle[93] kaplanmıştı. Hitler bu kaygıları kabul etti. Ardından ise, şayet XI'nci Kolordu'nun güney kıyısında kullanılmasının kesinlikle gerekli olması durumunda, (kıyıya 40 ila 55 kilometre mesafede olan) hinterlanttaki havaalanlarının ele geçirilmesini ve bunlara piyade tümenleri indirilmesini teklif ettim.

"Hitler aniden Cornwall-Devon Yarımadası'nın orta kısmına işaret edip, haritasına Taunton ve Blackdown Hill'i çevreleyen büyük bir daire çizerek şöyle söyledi: 'Sizin hava indirme birlikleriniz *kanat koruması* temin etmek için burada kullanılabilir. Burası güçlü bir mıntıka ve bunun yanı sıra, bu önemli geçidin açılması gerekiyor.' Ardından Plymouth'a işaret edip, bu büyük limanın hem Almanlar hem de İngilizler için arz ettiği önemin üzerinde durdu. Artık düşüncelerini takip edemiyordum ve çıkarmaların güney kıyısının hangi noktalarına yapılacağını sordum. Fakat Hitler harekâtın gizli tutulmasına ilişkin emrine sıkı sıkıya riayet ederek, 'Henüz size söylemem,' dedi."

Student akabinde kendisinin lehinde ve üstünde çalışmış olduğu bir projeyi öne sürdü. Bu, Kuzey İrlanda'ya icra edilecek sürpriz bir hava indirme harekâtını içeriyordu. Student'in düşüncesi, bunun güney İngiltere'nin istilası yararına dikkati saptıracak ve onunla aynı zamanda icra edilecek bir harekât olmasıydı. Kendisi, bunun İngiltere'nin güney kıyısına indirilmeleri durumundaki kadar zor olmayacağını ve ayrıca paraşütçü birliklerinin zevkine hitap edeceğini öne sürdü. Gayesi önce bir harekât üssü edinmek, ardından ise bunu "kurutma kâğıdındaki mürekkep" dediği yöntemle genişleterek sağlamlaştırmaktı. İndirme harekâtı Bretonya'daki[94] havaalanlarından başlayarak Divis Dağı, Belfast'ın batısı ve Lough Neagh arasındaki üçgen şeklindeki bir bölgede icra edilecek, söz konusu bölgedeki üç havaalanı ele geçi-

93 İngilizlerin Alman hava indirme birliklerine zayiat verdirmek için bu bölgeye diktikleri kazıklar ve döşedikleri mayınlar gibi arazi engellerinden söz ediliyor. (ç.n.)

94 Günümüzde Fransa devletinin kuzeybatı sınırları içinde kalan, geçmişte bağımsız krallık ve dükalık olan bölge. Adını geçmişte Büyük Britanya'dan gelerek bölgeye yerleşmiş bir Kelt halkı olan Bretonlardan almaktadır. (ç.n.)

rilecekti. O yol ve demir yolu merkezini kapamak için Lisburn'e de tâlî bir indirme icra edilecekti. Savunan kuvvetleri şaşırtmak için ise Mourne Dağları ile Sperrin Dağları gibi çeşitli erişilmez yerlere çok sayıda taklit paraşütçü bırakılacaktı. Katedilmesi gereken mesafe nedeniyle planörcüler bu harekâtta kullanılamayacak, fakat avcı uçağı filoları gün ışığında onları takip ederek ele geçirilen havaalanlarından faaliyet gösterecekti. Student başarısızlık halinde kuvvetlerinin Éire'ye[95] kadar ilerleyebileceklerini ve böylelikle esir düşmek yahut öldürülmektense enterne edilebileceklerini hesap etmişti.

Hitler planı dikkatle dinlediyse de, "'bekle ve gör' yöntemini izleyerek, bunu düşünmesi gerektiğini söyledi. Akabinde ise Akdeniz'deki; Cebelitarık, Malta ve Süveyş Kanalı'na yönelik olası operasyonları tartıştı." Student bunun akabinde huzurdan ayrıldı, Göring ise Hitler'le görüşmeye devam etti. Student ve Göring ertesi gece Berlin'e geri döndü ve ayrılacakları sırada Göring şöyle dedi: "Ulster'le[96] ilgili boş yere kafanı yorma. Führer İngiltere'yi istila etmek istemiyor. Bundan sonra senin ana görevin Cebelitarık olacak."

Student konuşmasını, Hitler'in istila meselesindeki tutumuna dair izlenim ve düşüncelerini bana aktararak noktaladı. "Hitler – azami üstünlüğe sahip kuvvetlerle dahi – *denizin öte yanındaki*, hazırlanmış mevzilere sahip güçlü bir düşmana saldırmakta tereddüt etti. Bu tür girişimler ona uğursuz göründü. Bu bilhassa daha sonraki Girit ve Malta vakalarında; aksi bakımdan ise kendisinin nicedir zaptedilemez addettiği 'Avrupa Kalesi' vakasında görülmüştür. Müdafaa edilen sahil şeritlerine karşı taarruz eden tarafın sahip olduğu gücü küçümsedi ve bir su engelinin ardında

---

95 İrlanda'nın İrlandacadaki telaffuzu. Adanın Birleşik Krallık hâkimiyetindeki kuzey kısmının aksine bağımsız olan güneyi, yani İrlanda Cumhuriyeti kastediliyor. (ç.n.)

96 Ulster İrlanda'nın Munster, Connacht, Leinster ve Ulster'den oluşan dört ilinden biridir. Genelde, Birleşik Krallık'a bağlı Kuzey İrlanda bölgesini tanımlamak için kullanılır. (ç.n.)

savunma icrasının sunduğu olanakları abarttı. (Norveç sadece "ikinci dereceden" bir düşmandı. Bu vaka sadece zaptetmek meselesinden ibarettiyse de yine de büyük bir gözü peklikle gerçekleştirilmiştir.) İkmal ve *irtibat* meselesi zihninde ilk sırada geliyor ve bütün düşüncelerine *hükmediyordu*. Hava indirme ile diğer müfrez operasyonlar noktasında en büyük kaygısı mümkün olan en kısa zamanda güvenli kara yahut deniz irtibatının tesisiydi. Bu prensip oldukça doğruydu fakat Hitler bunu – her nasılsa başarılı günlerinde – çok abarttı. Belirli ve mutlak surette güvenilir irtibat hatlarının ortaya konulamadığı bütün girişimler ona çok büyük risklermiş gibi göründü. Dolayısıyla 1940 yılında ilk büyük kriz vuku bulduğunda Narvik'ten vazgeçmek istedi.

"Bu sebeplerden ötürü, İngiltere'ye icra edilecek olası bir taarruz için en kestirme güzergâhları tercih etti. Hiçbir vakit Dover-Land's End kıyı şeridinden öteye yönelik bir çıkarma planlamamış olması muhtemeldir. 1941 Ocak'ındaki toplantıda, kendisinin eninde sonunda sadece Dover-Portsmouth mıntıkasında değil, lakin geniş cephede icra edilecek bir çıkarmaya kararlı olduğuna ve aslî taarruzu Bournemouth-Bridport'un daha batısında icra edeceğine dair kesin bir izlenim aldım. XI'inci Kolordu buna uygun olarak kanat koruması sağlamak ve yarımadayı erişime açmak için Cornwall-Devon Yarımadası'nın en dar kısmında kullanılacaktı. Fakat belki de Land's End kadar aşağı bir noktaya[97] inmek –kolordunun irtibat hattının teşkil edilmesi için kullanılması planlanıyordu – yahut indirmeyi Yarımada'yla sınırlı tutmak istiyordu.

"Hitler'in 1941 Ocak'ında 'Deniz Aslanı'ndan vazgeçmediği lakin onu sadece ertelemiş olduğu benim için oldukça açıktır. Hitler 'Deniz Aslanı' – Cebelitarık – Rusya arasında gidip geliyordu. Göring 'Deniz Aslanı' ve Cebelitarık'ı istiyor fakat Rusya'yı arzu etmiyordu."

---

97 Söz konusu yarımadanın Manş denizine kıyısı olan, güneybatı istikametindeki en uç noktası. (ç.n.)

14

AKDENİZ'DEKİ MUVAFFAKİYETSİZLİKLER

ALMAN generalleriyle görüşmelerim, Kuzey Afrika seferinin ve bir bütün olarak Akdeniz'deki savaşın birçok yanına dair taze bilgiler sundu. Ortaya çıkan başlıca hususlardan bazıları şunlar.

İngiliz kuvvetlerinin en zayıf anında Mısır ve Süveyş Kanalı'nı kurtaran şey, İtalyanların Almanlara yönelik kıskançlıkları ile Hitler'in Orta Doğu'ya açılan bu kilit noktaları ele geçirme fırsatına yönelik kayıtsızlığıydı.

Kıbrıs'ı, İngilizlerin Almanlara Girit'i almaları karşılığında ödettiği bedel kurtarmıştı.

Cebelitarık'ı, Franco'nun Almanları İspanya'ya sokmak hususundaki isteksizliği kurtarmıştı.

Malta'yı, Hitler'in İtalyan donanmasına karşı güvensizliği kurtarmıştı.

Bütün bunlar 1941'de, İngiltere'nin şansı en düşük seviyedeyken olmuştu. Rusya'nın Hitler'in istilası karşısındaki sürekli direnişi, Japonya'nın taarruzunu müteakip Amerika'nın harbe girişi ve İngiltere'nin kendi gücünün artmasıyla rüzgâr 1942'de tersine dönmeye başlamıştı. Fakat daha gidilecek uzun bir yol vardı ve şayet Hitler'in yardımı olmasaydı, bu daha da uzun olabilirdi.

İngilizlere El Alameyn'de Kuzey Afrika'daki savaşı tayin edecek bir zafer kazanma şansı veren Hitler'di. Zira generallerine vakitlice bir geri çekilme için müsaade etmemiş ve böylelikle

kendilerini ezici bir mağlubiyetten muhafaza edecek şekilde Montgomery'nin taarruzundan sakınmalarına engel olmuştu.

Hitler Akdeniz'e isteksiz bir şekilde çekilmişti. Bu harekât hattının en büyük savunucusu, İngiltere'nin Akdeniz'deki en mühim mevkilerinden çıkarılmasıyla elde edebilecek avantaj ile bunun genel durum üstünde yapacağı etkiyi çok açık bir şekilde görmüş olan Amiral Raeder'di. Raeder, bu hususta en güvenmediği ve en hor gördüğü adamca destekleniyordu – Göring. Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin birbirine şiddetle aleyhtar olan iki komutanı, Almanya'yı İngiltere'yle hâlâ çarpışma hâlindeyken bir de Rusya'yla savaşa sokmaktan Hitler'i caydırmak hususundaki müşterek kaygıları nedeniyle bir kez olsun mutabıktılar.

Hitler her ne kadar – Rusya'daki gayesinden vazgeçmeksizin – Akdeniz'le iştigal etmeye sürüklendiyse de, bu kararına yol açan Reader'in savlarından ziyade iki olumsuz gelişmenin teşkil ettiği baskıydı.

Bunlardan birincisi, Mussolini'nin kendi adına bir nebze şöhret kazanmak için Alman müttefikini haberdar etmeksizin 28 Ekim'de ansızın Yunanistan'a girmesiydi. Hitler, bunun kendi planlarını tehlikeye attığını derhâl görebildiği için haberler karşısında küplere binmişti. Hitler, Balkanlar'a İngiliz müdahalesi ile Rumen petrolüne yönelik olası bir tehlikeye karşı kanadını emniyete alması için Yunanistan'ı tarafsız tutmak istemişti. İtalyanların güç gösterisinin kofluğunu fark eden kendisinin, şimdi bu kanada yönelik İngiliz müdahalesini, kuvvet yığınağının teşkil ettiği güç pahasına savuşturmak için aktif önlemler alma gerekliliğiyle yüzleşmesi gerekmekteydi. Mussolini'nin müstakil bir saldırganlık sergilemek noktasındaki tedbirsiz adımı Hitler için fevkalade bir musibet olup, kendisinin arzu edilmedik acele Balkan seferi ile müteakip Girit sıçrayışına yol açmıştı.

Aleyhteki ikinci gelişme ise İngilizlerin Mısır'dan vurdukları karşı-darbenin etkisiyle İtalyanların Aralık ayı başlarında başlamış olan Kuzey Afrika'daki çöküşüydü.

Thoma, Almanya'nın bu bölgeye girişine ilişkin bana aydınlatıcı bir açıklama yaptı. "İtalyanlara, İngilizleri Mısır'dan çıkarmalarına yardımcı olunması adına Afrika'ya Alman kuvvetlerinin gönderilip gönderilmemesi meselesine ilişkin rapor vermek için 1940 Ekim'inde Kuzey Afrika'ya gönderilmiştim. Mareşal Graziani'yi görmemin ve vaziyeti etüt etmemin ardından raporumu hazırladım. Raporumda, sadece çölün güçlükleri sebebiyle değil, İngiliz donanmasının Akdeniz'deki hükümranlığı nedeniyle de ikmal sorununun tayin edici etken olduğunu vurguladım. Orada İtalyan ordusunun yanı sıra bir de büyük bir Alman ordusu muhafaza etmenin imkânsız olacağını söyledim.

"Vardığım netice, şayet bir kuvvet göndereceksek, bunun zırhlı bir kuvvet olması yönündeydi. Zaferi sağlama almak adına dört zırhlı tümenden aşağısı kâfi gelmezdi ki, çölden Nil Vadisi'ne icra edilecek bir ilerleme boyunca etkin bir şekilde ikmal edilebilecek azami kuvvetin de bu olduğunu hesaplamıştım. Aynı zamanda bunun sadece İtalyan askerlerinin Alman askerleriyle değiştirilmesiyle gerçekleştirilebileceğini söyledim. Çok sayıda askerin ikmali mümkün değildi. Dolayısıyla hayati unsur, istila kuvvetindeki her bir askerin mümkün olan en iyi nitelikte olmasıydı.

"Fakat Badoglio ve Graziani İtalyanların Almanlarla değiştirilmesine itiraz etti. Aslına bakılırsa, o vakit hiçbir Alman askerinin oraya gönderilmesini arzu etmiyor, Mısır'ı fethetmenin şanını kendilerine saklamak istiyorlardı. Mussolini onların bu itirazlarını desteklediyse de, kendisi onların aksine bizden bir nebze yardım istiyor, fakat çoğunluğu Almanlardan oluşacak bir kuvveti arzu etmiyordu.

Thoma'nın Afrika'daki görevini icra ettiği vakit, O'Connor'un Graziani'nin Mısır'ı istila teşebbüsünü bozguna uğratan Wawell idaresindeki nefis karşı taarruzuna daha iki ay olduğunu hatırlayacak olursak, bu ifşaatın önemi daha iyi anlaşılabilir. Kıt teçhizatlı küçük bir İngiliz kuvveti, kendinden daha büyük fakat daha kötü teçhizatlı İtalyan ordusunu paramparça etmeye muvaffak olmuştu.

Lakin bölgede bir Alman zırhlı kuvveti bulunsaydı, bu husustaki başarı şansı çok düşük olurdu.

Thoma'nın teklif etmiş olduğu, dört zırhlı tümenden müteşekkil bir zırhlı kuvvetin o kış mevsiminde tozu dumana katarak Mısır'a girebilecek olması kuvvetle muhtemeldir. Zira O'Connor'un kuvveti, ikisinin de teçhizatı yetersiz olan bir zırhlı tümen ile bir piyade tümeninden oluşuyordu.

Şimdi ise bir diğer dikkat çekici ifşaat geliyor. Mussolini, – kısmen de Hitler'in İngilizleri Mısır'dan çıkarma fikrine heyecan duymaması nedeniyle, kendi arzu ettiği şekilde – yenildi. Bu, İngilizlerin o vakit tasavvur ettiğinden oldukça farklı bir tutumsa da, Hitler'in İngiltere'nin istilası hususunda sergilemiş olduğu aynı ölçüde şaşırtıcı tutumla kıyaslanabilir. Thoma, Hitler'in kayıtsızlığı karşısında hayrete düşmüşse de, kendisi bunun altında yatan sebepler için çıkarımlarda bulunacak tipte bir adam değildi.

"Raporumu sunduğum vakit, Hitler bu iş için bir zırhlı tümenden fazlasını ayıramayacağını söyledi. Bunun üstüne ona bu şartlar altında herhangi bir kuvvet gönderme fikrinden vazgeçmenin daha iyi olacağını söyledim. Yorumum onu kızdırdı. Afrika'ya bir Alman gücü göndermeyi teklif etmekteki maksadı siyasiydi. Bir Alman desteği görememesi durumunda Mussolini'nin taraf değiştirebileceğinden korkuyor, lakin mümkün olduğunca ufak bir kuvvet göndermek istiyordu." (Bu noktada, Hitler'in İngiltere'nin istilasına yönelik planları hâlihazırda askıya almış ve Rusya'nın istilasına yönelik planları değerlendirmekte olduğu belirtilmelidir.)

Thoma şöyle devam etti: "Hitler İtalyanların ufak bir Alman yardımıyla Afrika'daki durumlarını koruyabileceğini düşünüyordu. Onlardan çok şey beklemişti. İtalyanları İspanya'da, bizimle aynı tarafta 'savaşırken' görmüştüm. Hitler onların değerine ilişkin bu fikrini, İtalyan komutanlarının akşam yemeği masasındaki konuşma biçimlerine bina etmişe benziyordu. Bana onlar hakkında ne düşündüğümü sorduğunda ise, 'Ben onları muharebe meydanında gördüm, sadece subay gazinosunda değil," diyerek

mukabele ettim." (Eğer Thoma Hitler'le bu şekilde konuştuysa, kendisinin bu görüşmenin ardından Hitler'in gözünden düşmüş olması şaşırtıcı değildir.) "Hitler'e, 'Bir İngiliz askeri on iki İtalyandan iyidir,' dedim. 'İtalyanlar iyi işçiler, fakat savaşçı değiller. Ateşi[98] sevmiyorlar,' diye ekledim."

İster büyük ister küçük çapta olsun, Alman kuvvetlerinin Afrika'ya gönderilmesine Alman Genelkurmayı da karşıydı. Thoma'ya göre Brauchitsch ve Halder Akdeniz'e hiçbir şekilde müdahil olmak istemiyordu. "Halder bana fazla açılmanın tehlikelerini Hitler'in aklına sokmaya çalıştığını söyleyip, isabetli bir şekilde, 'Önümüzdeki tehlike bütün muharebeleri kazanıp da sonuncuyu kaybetmektir,' diye belirtti.

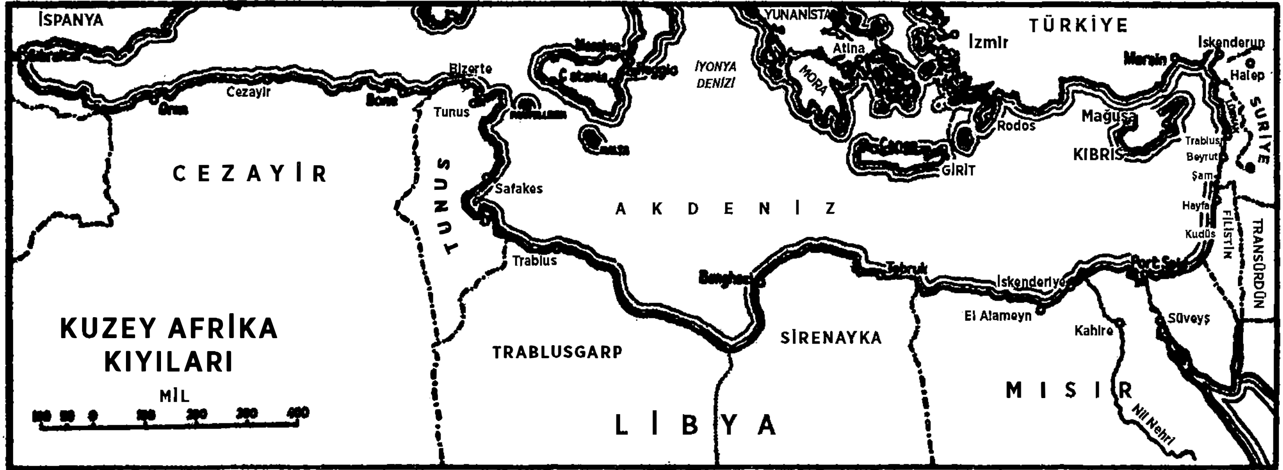
Lakin bu bölgeye her ne kadar bütün ağırlığıyla yüklenmekte tereddüt ettiyse de, Hitler Akdeniz'e müdahil olmaktan çekinmeyecekti. Graziani'nin mağlubiyetinin ardından durumu düzeltmek adına oraya Rommel komutası altında seçkin bir müfreze gönderdi. Bu müfreze, İngilizlerin Libya'yı fethetme planlarını hüsrana uğratmaya – ve onları iki yıl daha hüsrana uğratmaya – yetecek kadar güçlü, fakat belirleyici olacak kadar kuvvetli değildi. Muharebeler 1941 İlkbaharı'ndan 1942 Sonbaharı'na kadar bir ileri, bir geri devam etti.

Bu sırada İngiltere'nin Akdeniz'deki durumu farklı konumlardan ciddi tehlikelerle karşı karşıyaydı. Lakin bu tehlikeler hiçbir vakit olgunlaşmamış, bu da bunların ne denli ölümcül olabileceklerini gizlemiştir.

Bunların arasındaki en mühim olanı, Batı Akdeniz'i İngiltere'ye kapatabilecek olan olası Cebelitarık taarruzuydu. Warlimont bu hususta bana şöyle söyledi: "General Franco'nun, kendisi ile Hitler arasındaki Ekim 1940 tarihli Hendaye görüşmelerinin konusu olan bu projeyi artık kabul etmediğini Amiral Canaris'e bildirmesiyle Cebelitarık'ı ele geçirme planından aralık ayında vazgeçilmişti. Canaris önceki mutabakat uyarınca Almanların

---

98 Gunfire – silah ateşi. (ç.n.)



Kuzey Afrika Kıyıları

İspanya'ya girecekleri tarihi 1941 yılının Ocak ayı başlarına tayin etmek üzere İspanya'ya gönderilmiş olduğundan, bu ani reddiye Hitler için şaşırtıcı oldu." Franco planı kesin olarak reddetmemiş, fakat "ileri sürülen tarihte savaşa girmenin imkânsız" olduğu savıyla işi sürüncemede bırakmış ve buna neden olarak "İngiliz filosunun devam eden tehdidini, İspanya'nın kendi askerî hazırlıklarının bitmemiş oluşunu ve İspanya'nın ön tedarik hazırlığının[99] mutlak yetersizliğini" öne sürmüştü.

İspanya'dan geçiş izninin yokluğunda, Hitler'in zihni bu ülkenin üstünden sıçrama olasılığına çevrildi. Student bana ocak ayında Cebelitarık'ı bir hava indirme harekâtıyla ele geçirme planı üstünde çalışmakla görevlendirildiğini söyledi. Lakin meseleyi etüt ettikten sonra bunun sadece paraşütçü kuvvetler tarafından gerçekleştirilmek için fazla büyük bir iş olduğuna kanaat getirmişti. Kendisinin meseleye ilişkin özeti şu şekildeydi: "Cebelitarık, İspanya'nın tarafsızlığının tarafımızca gözetilmesi durumunda alınamaz." Student'in vardığı netice kabul edilmiş ve proje böylelikle rafa kaldırılmıştı.

Hitler'in bu andan itibaren dikkatini Rusya'nın istilası ile bunun ön adımı olarak İngilizleri uzak tutmak için Yunanistan'ın işgaline vakfetti. Lakin yeni gelişmeler nedeniyle, bu adımın, kendisi her ne kadar bundan oldukça rahatsız olsa da, Yugoslavya'nın hakkından gelinecek daha büyük bir hamleye tekâmülü gerekecekti. Dahası, Almanların hem Yugoslavya'yı hem de Yunanistan'ı istila etmek noktasında Nisan ayında kazandıkları süratli başarı ile Yunanistan'a çıkan İngiliz ordusunu tahliyeye zorlamaları, bu kanadın emniyete alınmasına yönelik sorunlarını, tarafsız bir bölgenin

99 Bir malzeme nihai maddesinin, bir hizmet ön devresinde desteklenmesi ve bakımı için gerekli maddelerin (yani onarım parçaları, özel takımlar, test ve destek teçhizatının) cins ve miktarını tespit işlemi. Bu işlem; ikmal maddelerinin tanıtılması; katalog, teknik talimname ve istihkak çizelgesi hazırlanması için esas bilgilerin tespiti ve lüzumlu maddelerin, ilgili nihai maddelerle birlikte, teslimini temin için talimatın hazırlanması safhalarını içine alır. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 490) (ç.n.)

yapacağı kadar etkin bir şekilde çözmemişti. Hitler, Mussolini'nin dar görüşlü teşebbüsüne hâlâ söver bir surette, bu emniyet perdesini genişletmek ve İngiliz müdahalesine geçit vermemek adına daha ileri adımlar atmaya sürüklendi.

Warlimont O.K.W.'nin bakış açısıyla şöyle belirtti: "İstila tamamlandığı vakit Jodl'dan 'Milli Savunma' dairesine, Girit'in mi yahut Malta'nın mı alınmasına ilişkin stratejik bir bakışla tetkikte bulunulmasına dair, kaynağı Hitler olan bir emir geldi. Bizim muhakememiz Malta lehineydi. Lakin, Ege Denizi'ni kapadığı ve Süveyş bölgesine yönelik ilerleyiş için yeni bir bağlantı teşkil ettiği için Girit Hitler'e çok daha mühim göründü." Warlimont, Girit'in ele geçirilmesinin akabindeki durumu yorumlarken şöyle ilave etti: "Çok kısa bir süre sonra, Alman Hava Kuvvetleri'nin, Doğu Akdeniz'deki mühim bir hava üssü olarak Girit adasının sunduğu avantajlardan istifade etmek adına artık yeterli güce sahip olmadığı aşikâr oldu. Dahası, Atina'ya giden demir yolunun Yunanistan içerisindeki ihtiyaçları karşılamaya güç bela yetmesi ve elde kullanılabilir neredeyse hiçbir gemi olmaması nedeniyle Rommel'in ordusunun Girit yoluyla ikmalinin de imkânsız olduğu ortaya çıktı."

Hitler'in Girit'in ele geçirilmesiyle sonuçlanan ve İngilizleri Doğu Akdeniz'de büyük bir şoka uğratan hücuma başlangıçta istek duymadığına ilişkin şaşırtıcı bir ifşaatta bulunan Student, tasarının köklerine ilişkin yeni bilgiler sundu:

"Hitler Yunanistan'ın güneyine ulaştıktan sonra Balkan seferini durdurmak istedi. Bunu duyduğumda uçakla Göring'i görmeye gidip, Girit'i sadece hava indirme birlikleriyle ele geçirme planını arz ettim. Motive edilmeye her daim müsait bir tabiatı olan Göring, fikrin sunduğu imkânları hızla fark ederek beni Hitler'e gönderdi. 21 Nisan'da Hitler'i gördüm. Hitler projeyi ilk açıkladığımda, 'Kulağa iyi geliyor, fakat uygulanabilir olduğunu düşünmüyorum,' dedi. Fakat sonunda onu ikna etmeyi başardım.

"Söz konusu harekâtta bir paraşüt tümenimizi, bir planör alayımızı ve daha önce herhangi bir hava ulaştırma tecrübesi olmayan

5'inci Dağ Tümeni'ni kullandık. Führer'in, buraya bir sabotaj gerçekleştirilebileceğine dair korkusundan ötürü, Hollanda seferi tecrübesini haiz 22'inci Hava İndirme Tümeni, Rumen petrol sahalarını korumak üzere Mart ayında Ploieşti'ye gönderilmişti. Kendisi bu tehlikeden öylesine bir endişe duyuyordu ki, tümeni Girit harekâtı için salıvermeyi reddetti. (Lakin Warlimont, "Bunun gerçek nedeni, tümeni taarruz için gereken zamanda Güney Yunanistan'a getirmek adına bölgede herhangi bir ulaştırma imkânı ayarlayamamış olmamızdı," diye belirtti.)

Hava desteğini, sırası ile Belçika ve Fransa'ya girilmesinde hayatî bir rol oynamış olan Richthofen'ın VIII'inci Hava Kolordusu'nun pike-bombardıman ve avcı uçakları temin etti. Student şöyle söyledi: "Bu unsurların da hava indirme kuvvetleriyle birlikte emrime verilmesini istedim, lakin talebim reddedildi. Ardından harekâtın tamamının yüksek idaresi, Balkan seferinde yer alan bütün hava kuvvetlerinin komutanlığını yapmış olan General Lohr'a havale edildi. Lakin harekâtın bütün planlarını ben hazırladım ve bu bakımdan tam yetki aldım. 8'inci Hava Kolordusu fevkaladeydi, lakin benim emrim altına verilmiş olsalardı faaliyetleri daha etkin olabilirdi.

"Denizden birlik nakliyatı olmadı. Aslında böyle bir takviye gönderilmesi planlanmışsa da, eldeki mevcut yegâne deniz taşıma araçları birkaç Yunan kayığıydı. 5'inci Dağ Tümeni'nin iki taburuyla birlikte seferî kuvvetin kullanacağı uçaksavar, tanksavar, top ve bir miktar tanktan oluşan daha ağır silahları taşımak üzere bu küçük taşıtlardan bir konvoy ayarlanmıştı. İtalyan torpidobotlarının refakat edeceği bu kuvvet Milos'a[100] yelken açacak ve biz İngiliz filosunun bulunduğu yeri tespit edene dek orada bekleyecekti." Milos'a vardıklarında onlara İngiliz filosunun hâlâ İskenderiye'de olduğu söylendi – hâlbuki filo Girit'e doğru seyir hâlindeydi. Girit'e doğru yola çıkan konvoy filoyla karşılaşıp dağıldı. Luftwaffe bu aksaklığın intikamını İngiliz donanmasının

100 Değirmenlik. (ç.n.)

kafa derisinden 'epeyce bir saç yolarak' aldı. Lakin Girit'teki kara harekâtımız, güvenmiş olduğumuz daha ağır silahların yokluğunda oldukça dezavantajlı bir şekilde icra edildi.

Student, tarihi bir yıl önceye dayanan bir diğer talihsizliğin kötü etkileri üzerinde de durdu: "'Hollanda Kalesi'ne' icra edilen hava indirme harekâtı sırasında Alman birliklerinden biri, yanında harekât emirlerimin önemli bir kısmını taşımaktaydı ki, bunlar Lahey yakınlarındaki Yprenburg havaalanında Hollandalılar tarafından ele geçirildi. İngilizler bu kıymetli belgelerden yeni Alman hava indirme birliklerinin taarruz prensipleri, taktikleri ve eğitim yöntemlerini öğrenip, bu bilgileri kendi savunmaları için bir örnek niteliğinde kullandılar. Maalesef, Girit'te ele geçirilen belgelerden ortaya çıkana dek bu gerçeklerden haberim olmadı. Bunlar, Girit'te verilen ağır Alman kayıplarının en önemli sebeplerinden biriydi. Düşmanın hakkımızda ne kadar çok şey bildiğini öncesinde bilseydim, havaalanlarına yönelik hücumlar için farklı taktikler kullanır ve dolayısıyla İngiliz savunmalarından sakınırdım."

Akabinde, bu husustaki başlıca evrakın 1940 yılında yayımlanan ve paraşütçü birliklere karşı müdafaa icrasına yönelik bir İngiliz talimnamesi olduğunu ilave etti. Talimname, "'Hollanda Kalesi'ne icra edilen Alman hava indirme taarruzunun mühim kısımlarını, bilhassa da havaalanlarının *coup de main*'le ele geçirilmesi kısmını" kopya ediyordu. Söz konusu evrak, "Hanya (Akrotiri Yarımadası) yakınlarındaki, General Freyberg'in karargâhının bulunduğu mağaralardan birinde" – fakat ancak "muharebe bittikten sonra" bulunmuştu. Student bu ana kadar Mayıs 1940 tarihli harekât emirlerinin düşmanın eline düşmüş olduğundan, "kayıp rapor edilmediğinden" ötürü habersizdi.

Student, bu kazanın İngiliz anti-paraşütçü taktikleri üstündeki etkisini abartıyor olabilir, zira diğer kaynaklardan elde epey bilgi mevcuttu ve taktikler sağduyulu ilkelere bina edilmişti. Lakin kayıp emirlere dair bilgisi olması durumunda kendi taktiklerini değiştireceğine ilişkin savında haklı görülebilir. "Planlamaya Mayıs başında giriştiğim taarruzda, kafamda evvela paraşütçüleri

Maleme ve Heraklion'un güneyine, yahut bütün kuvveti sadece Maleme'nin güney ve güneybatısına indirmek ve hava kuvvetinin de yardımıyla havaalanına sıradan bir kara taarruzu icra etmek vardı. Düşmanın 'dışında' kalacak atlama bölgeleri için uygun düşen büyük bir plato mevcuttu. Şayet İngilizlerin müdafaa broşüründen haberdar olsaydım bu yöntemi uygulardım."

İcra edildiği şekliyle gerçekleşen harekâttan bahsederken ise şöyle söyledi: "20 Mayıs tarihinin hiçbir vaktinde herhangi bir havaalanını bütünüyle ele geçirmeyi başaramadık. Bu husustaki en büyük mesafe, kıymetli İndirme Alayı'nın seçkin Yeni Zelandalı askerlere karşı çarpıştığı Maleme havaalanında katedilmişti. 20-21 Mayıs gecesi Alman komutanlığı için kritikti. Mühim bir karar vermem gerekiyordu. Hâlâ emrim altında olan paraşütçü ihtiyatlarının çoğunu Maleme havaalanının nihai olarak ele geçirilmesi için kullanmaya karar verdim. Düşman o gece yahut 21 Mayıs sabahında organize bir karşı taarruz icra etseydi, İndirme Alayı'ndan arta kalan oldukça yıpranmış ve tükenmiş unsurları bozguna uğratmakta –özellikle de mühimmat yetersizliğinden dolayı fena hâlde dezavantajlı durumda olduklarından ötürü – muhtemelen başarılı olurdu.

"Lakin Yeni Zelandalılar sadece münferit karşı taarruzlara girişti. Sonradan, İngiliz komutanlığının hava indirme girişiminin yanı sıra, aslî bir Alman gücünün de Maleme ve Hanya arasında kıyıya çıkması beklentisinde olduğunu ve bu nedenle kuvvetlerini kıyıyı işgal etmek için muhafaza ettiğini duydum. İngiliz komutanlığı bu tayin edici süreçte bu kuvvetleri Maleme'ye gönderme riskine girmedi. Alman ihtiyatları 21 Mayıs'ta havaalanı ile Maleme köyünü ele geçirmeye muvaffak oldu. Aynı akşam 1'inci Dağ Taburu havadan ulaştırılan ilk birlik olarak bölgeye indirilebildi ki, böylelikle Girit Muharebesi'nin kazananı Almanya oldu." (İngiliz kuvvetleri ayın 27'si itibarıyla sağ kalanların Mısır'a tahliye edilecekleri güney kıyısına doğru tam bir ricat hâlindeydi.)

"Her ne kadar adayı ele geçirmeyi başardıysak da zayiatımız ağırdı. Adaya indirdiğimiz 22.000 kişinin yaralılar hariç 4.000'i

ölü yahut kayıptı – bunlardan 14.000'i paraşütçü, gerisi ise Dağ tümeni personeliydi. Bu kaybın büyük bölümü kötü inişler sebebiyleydi – Girit'te inişe uygun noktalar pek azdı ve hâkim rüzgâr iç kesimden denize doğru esiyordu. Askerleri denize indirme korkusu yaşayan pilotlar, böylelikle onları fazla içlere bırakmaya meyletti ki, gerçeği söylemek gerekirse bunlardan bir kısmı İngiliz hatları içerisine indi. Silah sandıklarının genellikle askerlerden uzağa düşmesi de lüzumsuz zayiatımıza etki eden bir diğer dezavantaj oldu. Mevcut birkaç İngiliz tankı başlangıçta bizi fena sarstı – iki düzineden fazla olmadıkları için şanslıydık. Çoğunlukla Yeni Zelandalıların teşkil ettiği piyadeler, her ne kadar gafil avlandılarsa da, sert bir direniş gösterdi.

"Paraşütçü birliklerin verdiği ağır kayıplar karşısında oldukça müteessir olan Führer, bunların baskın vermek hususundaki değerlerinin geçmiş olduğu sonucuna vardı. Bunun ardından bana sık sık, 'Paraşütçü birliklerin zamanı geçti,' dedi.

"İngiliz ve Amerikalıların hava indirme kuvvetleri geliştirmekte olduklarına dair raporlara inanmıyordu. Bunların St. Nazaire ve Dieppe akınlarında kullanılmamaları fikrince görüşünü teyit etmişti. Bana, 'İşte, gördün mü!' dedi. 'Böyle kuvvetler oluşturmuyorlar. Haklıydım.' Fikrini ancak Müttefiklerin 1943'teki Sicilya'yı ele geçirmelerinin ardından değiştirdi. Müttefiklerin onları Sicilya'da kullanma biçiminden etkilenerek, kendi hava indirme kuvvetlerimizin büyütülmesini emretti. Lakin bu fikir değişikliği çok geç gerçekleşmişti – zira o vakit siz göklere hâkimdiniz ve hava indirme kuvvetleri üstün bir hava kuvveti karşısında etkin bir biçimde kullanılamazdı."

Student bunun ardından 1941 yılındaki hadiselere dönerek şöyle dedi: "Hitler'e Girit planını kabul ettirdiğimde, bunu Kıbrıs'ı havadan ele geçirmek suretiyle devam ettirmemizi ve ardından Süveyş Kanalı'nı ele geçirmek üzere Kıbrıs'tan bir diğer atlayış icra edilmesini de teklif ettim. Hitler fikir karşısında isteksiz görünmedi, lakin kendisini bu projeye kesin surette vermeyecekti. Girit'teki ağır kayıpların teşkil ettiği şokun ardından, bir

diğer büyük hava indirme teşebbüsünü reddetti. Fikir için ona defaatle ısrar ettim, lakin fayda etmedi.

"Fakat bir yıl sonra, Malta'nın ele geçirilmesi adına bir plan kabul etmeye ikna oldu. Söz konusu 1942 Nisan'ıydı. Taarruz İtalyanlarla birlikte icra edilecekti. Hava indirme kuvvetlerim İtalyanlarınkilerle birlikte adaya indirilip bir köprübaşı elde edecek ve bu köprübaşı akabinde denizden çıkarılacak altı ila sekiz tümenden müteşekkil büyük bir İtalyan kuvvetince sağlamlaştırılacaktı. Emrimdeki kuvvetler mevcut yegâne paraşüt tümenimizden, henüz bir tümen olarak teşkilatlanmamış üç ilave alaydan ve bir İtalyan paraşüt tümeninden oluşuyordu.

"Roma'da, icrasını ağustostan evvel gerçekleştirmeyi umduğum – bu hava koşullarına bağlıydı – planı hazırlayarak birkaç ay geçirdim. Harekâta ilişkin nihai toplantı için Haziran ayında Hitler'in karargâhına çağrıldım. Fakat maalesef ben oraya varmadan bir gün evvel General Crüwell'i görmüş ve Kuzey Afrika'dan henüz dönmüş olan General, ona İtalyan kuvvetlerinin durum ve morallerine ilişkin son derece olumsuz açıklamalarda bulunmuştu.

"Hitler derhâl telaşa kapıldı. İngiliz filosunun harekât mahallinde görülmesi durumunda İtalyan gemilerinin limanlarına doğru tabanları yağlayacaklarını ve Alman hava indirme kuvvetlerini mahsur bırakacaklarını düşündü. Böylelikle Malta'ya taarruz planından vazgeçme kararı aldı."

Rommel'in Sekizinci Ordu'yu Gazala mevkiinden çıkarıp Tobruk'u ele geçirmek suretiyle tam da o vakit İngilizlere karşı Kuzey Afrika'da çarpıcı bir zafer kazanmış olması, bu kararın önemini artırmaktadır. Akabinde Sekizinci Ordu'nun yaşadığı sersemlikten istifade eden Rommel, onu Batı Çölü boyunca paldır küldür kovalamış, Temmuz başında Alameyn Hattı'nda durdurulmadan evvel Nil Vadisi yakınlarına kadar varmıştı.

Bu, İngilizlerin Orta Doğu'da geçirdiği en kötü badireydi. Vaziyet, Doğu Cephesi'nin güneyindeki Rus ordularının Hitler'in Kafkaslar'a karşı giriştiği yeni taarruz karşısındaki eş zamanlı çöküşleriyle de çok daha vahim bir hâl almıştı. Rommel

Alameyn'de Orta Doğu'nun ön kapısını tekmeliyor, Kleist ise Kafkasya'dan arka kapıyı tehdit ediyordu.

Lakin Thoma söz konusu tehdidin kasıtlı olmaktan ziyade tesadüfî olduğunu beyan etti. "İnsanlarınızın vuku bulmakta olduğunu düşündükleri Orta Doğu'ya yönelik kıskaç hareketi, asla ciddi bir plan olmamıştı. Bu, Hitler'in maiyetiyle müphem bir şekilde istişare edilmiş, lakin genelkurmayımız bunu uygulanabilir görmeyerek asla kabul etmemişti."

Mısır'a yönelik tehdit bile tesadüfen, Sekizinci Ordu'nun Gazala-Tobruk Muharebesi'ndeki beklenmedik çöküşüyle ortaya çıkmıştı. Rommel'in kuvvetleri hiç de Mısır'ı fethetmeye girişebilecek kadar güçlü değildi. Lakin zafer sarhoşluğuna kapılarak, devam etmenin cazibesine karşı gelemedi. Kendisini başarısızlığa uğratan bu oldu.

Thoma'ya, Rommel'in Süveyş Kanalı'na ulaşmak hususunda subaylarına ettiği bazı sözlerde görüldüğü kadar kendinden emin olduğunun doğru olup olmadığını sordum. Thoma'nın yanıtı şöyleydi: "Eminim ki değildi! Böylesine bir güven sergilemesinin nedeni askerlerine ve bilhassa da İtalyanlara cesaret vermekti. İngilizler tarafından Alameyn mevzinde durdurulmasıyla çok geçmeden sakinleşti. İngilizlerin dengesini bozmak için onları gafil avlaması gerektiğinin farkındaydı ve Alameyn'deki savunmalar karşısında düşmana ne şekilde yeni bir baskın vereceğini bilemiyordu. Dahası, İngiliz takviyelerinin sürekli olarak cepheye vardıklarından da haberdardı.

"Rommel – sınırlı kuvvetleri ve meşakkatli ikmal hattıyla – fazla ileri gitmiş olduğunun farkına vardı, lakin başarısı öyle bir sansasyon yaratmıştı ki geri çekilemiyordu. Hitler ona müsaade etmeyecekti. Neticede, Rommel İngilizler onu tarumar etmek üzere katbekat üstün kuvvetler yığana dek beklemek durumunda kaldı."

Thoma bunların çoğunu Rommel ve Rommel'in önde gelen astlarından öğrendiğini söyledi. Kendisi Rusya'dan Afrika'ya ancak Eylül ayında gitmişti. "Sarılık hastalığından muzdarip olan Rommel'den görevi devralmama yönelik emir geldiğinde telefon

edip, 'İki yıl önce neler yazdığıma bakın,' diyerek işi almak istemediğimi söyledim. Lakin Führer'in kişisel bir emir olarak benim gitmemde ısrarcı olduğuna ilişkin haber gelmesiyle yapılabilecek başka bir şey kalmamıştı. 20 Eylül'de Afrika'ya varıp birkaç günü Rommel'le durumu istişare ederek geçirdim. Kendisi bunun ardından Viyana yakınlarındaki Wiener Neustadt'a tedavi olmaya gitti. İki hafta sonra, Afrika cephesinin tamamının sorumluluğuyla görevlendirilmiş olan General Stumme intikal etti. Sadece ön cephedeki, yani El Alameyn mevzi karşısındaki kuvvetlerin emrim altında olduğu anlamına gelen bu durum, idarî teşkilatlanmayı iyileştirme kabiliyetimi sınırladı. Stumme çok geçmeden bir kalp krizi geçirip öldü. Bütün bunlar, yaklaşmakta olan İngiliz taarruzunu karşılamak noktasındaki hazırlıklarımızı çetrefilleştirdi.

"İngiliz taarruzu başlamadan evvel geri çekilmeye yönelik fikirlerin hiçbirisi kabul görmediğinden, tertibatımızı iyileştirmek adına elimden ne geliyorsa yaptım. Lakin eğer Tobruk'taki depolarınızdan elde ettiğimiz erzakla askerlerimizi besleyebiliyor olmasaydık, Hitler'in emrine rağmen geri çekilmemiz gerekirdi. Devam etmemizi bunlar sağladı."

Bunu duymamın üstüne, Tobruk'u kaybetmemizin – o vakit her ne kadar korkunç görünse de – Kuzey Afrika'daki savaşı kazanmamızda bize gerçekten yardımcı olmuş gibi göründüğünü belirttim. Zira Alman kuvvetleri Montgomery'nin hücumundan önce geri çekilmiş olsalardı, böylesine tayin edici bir şekilde ezilmeleri pek de mümkün olmazdı. Bu nokta Thoma'nın aklına gelmiş gibi görünmüyordu.

Thoma akabinde bana 23 Ekim 1942 tarihinde başlayan muharebeye ilişkin izlenimlerini anlattı. Sekizinci Ordu'nun tayin edici silahların tamamında sahip olduğu fevkalade üstünlüğün zaferi neredeyse muharebe başlamadan evvel kesin kıldığını söyledi. "Hesabıma göre bizimkilerin sadece bir düzineye düştüğü bir dönemde sizin elinizde 1.200 uçak vardı. Rommel taarruz başlangıcından üç gün sonra Viyana'dan döndü. Tertibatta herhangi bir değişikliğe gidebilmesi için artık çok geçti. Hâlâ hasta olarak

gergin ve fikirlerini değiştirmeye oldukça yatkın bir hâldeydi. İngilizlerin baskısı ağırlaşıyor, takatimizin sınırlarını zorluyordu.

"İngiliz yarmasını durdurmayı umamayacağımız aşikâr olduğunda, 80 kilometre batıda bulunan Daba yakınlarındaki bir hatta iki aşamalı bir ricat icra etmeye karar verdik. Bu bizi kurtarabilirdi. Ricatın ilk aşaması 3 Kasım akşamında gerçekleştirilecekti. Hitler'in böyle bir çekilmeyi yasakladığına ve eski mevzilerimizi ne pahasına olursa olsun tutmamız noktasında direttiğine ilişkin bir telsiz emri geldiğinde ricat hâlihazırda başlamıştı. Bu, askerlerimizin tekrardan ileri gitmeleri ve sadece ölümcül olabilecek umutsuz bir muharebe vermeleri gerektiği anlamına geliyordu."

Thoma ardından bana nasıl esir düştüğünü anlattı. Muharebe sırasında tank içerisinde bir kritik noktadan diğerine koşmuş, birkaç kez isabet almış ve sonunda alev alan tankından kendini dışarı attığında kapana kısılmıştı. "Bunun uygun bir son olduğunu düşündüm." Bana şanslı kaçışların timsali olan birkaç delikli şapkasını gösterdi. Tasalı bir şekilde savaş boyunca – Polonya'da, Fransa'da, Rusya'da ve Afrika'da – yalnızca 24 tank muharebesine katılabildiğini söyledi. "İspanya İç Savaşı sırasında 192 tank muharebesinde çarpışmayı başarmıştım."

Esir düşmesinin ardından Montgomery'yi görmeye götürülen Thoma, onunla akşam yemeğinde muharebeyi tartıştı. "Benden bilgi istemek yerine bana kuvvetlerimizin durumunu, ikmal ve tertibatını söyleyeceğini belirtti. Bilhassa da eksikliklerimiz ve gemi kaybımız hususlarında olmak üzere, malumatının doğruluğu karşısında afallamıştım. Durumumuza dair neredeyse benim kadar bilgisi varmış gibiydi."

Müteakiben, galibin muharebeyi idare ediş şekline dair konuşurken, "Ezici üstünlüğü dikkate alındığında, kendisinin çok ihtiyatlı davrandığını düşündüm," dedi. Ardından Thoma duraklayıp vurgulu bir şekilde, "fakat, kendisi bu savaşta girdiği bütün muharebeleri kazanan tek feldmareşal," diye ilave etti.

"Hareket kabiliyetine dayalı modern savaşta," diye neticelendirdi, "taktikler başlıca husus değildir. Belirleyici etken, kaynakların ivmenin muhafaza edileceği şekilde örgütlenmesidir."

15

HİTLER'İN RUSYA'YI İSTİLASI

HİTLER'İN Rusya'daki kumarı, yeterince gözü pek olmadığı için başarısızlıkla sonuçlandı. Harekâtın kritik safhasında haftalar boyu tereddüt edip, bir daha hiçbir vakit geri kazanamayacağı bir zamanı kaybedecek; bunun ardından ise kendini toplayıp, kayıplarını durduramadığından ötürü şahsını ve Almanya'yı mahvedecekti.

Söz konusu, mühim farklılıklarla birlikte, Napolyon hikâyesinin tekrarıdır. Hitler Moskova'yı ele geçirme fırsatını kaçırdıysa da tayin edici bir zafere Napolyon'dan daha çok yaklaşmış; Rusya'nın çok daha büyük bir bölümünü fethedip, ordusunu orada çok daha uzun bir süre boyunca muhafaza etmiş, lakin sonunda sadece daha feci bir sonla karşılaşmıştır.

Hitler 1941 Haziran'ında istilaya başlarken Kızıl Ordu'nun büyük bir bölümünü Dinyeper'e varmadan evvel imha etmeyi hesap etmişti. Bu umut, Rusların beklediğinden daha çetin çıkmaları nedeniyle hüsranla sonuçlanınca, kendisi ve generaller, bir sonraki adımda ne yapılması gerektiğine ilişkin anlaşmazlığa düştüler. Brauchitsch ve Halder Moskova'ya doğru ilerlemeye devam etmek istemiş, fakat Hitler önce güneydeki durumu halletmek istemiş ve kendi dediğini yaptırmıştı. Moskova'ya yönelik gecikmiş ilerleme bir diğer büyük zaferle başlayacak, lakin ardından sonbahar çamuruna saplanıp, neticede ise kış mevsiminin karlarına gömülecekti.

Lakin Alman generallerin bana anlattıklarından ortaya çıkanlara göre başarısızlığın yegâne sebebi bu değildi. Generallerin kendileri de bazen ayrıntılar içinde boğulup büyük resmi göremiyor ve neticeleri idrak edemiyorsa da, öte yandan sayelerinde sonuçlara varılabilecek gerçekler sundular.

Bunlardan en şaşırtıcısı da şuydu: Rusya'yı kurtaran başat etken modern gelişimi değil, lakin geri kalmışlığıydı. Şayet Sovyet rejimi batılı ülkelerle kıyaslanabilecek bir yol şebekesi inşa etmiş olsaydı, muhtemelen süratle istila edilecekti. Alman mekanize güçlerine engel olan, Rus yollarının kötülüğüydü. Lakin bu vargı tersten de okunabilir. Almanlar zafer şansını, hareket kabiliyetlerini paletler yerine tekerleklere bina ettikleri için yitirmişlerdir. Tekerlekli nakliye araçları bu çamurlu yollarda batağa saplanırken tanklar ise intikale devam edebilmiştir.

Paletli nakliye araçlarına sahip panzer kuvvetleri, Rusya'nın hayatî önem arz eden merkezlerini kötü yollara rağmen sonbahardan önce işgal edebilirdi. Birinci Dünya Savaşı, gözleri ile tasavvurunu kullanmış olan herkese bu ihtiyacı göstermişti. Tankın doğum yeri İngiltere'ydi ve 1914-18'in akabinde hareket kabiliyetine dayalı mekanize harp fikrini telkin eden bizler, yeni tür kuvvetlerin baştan aşağı arazi koşullarıyla uyumlu araçlarla donatılmasında ısrarcı olmuştuk. Alman ordusu bu hususta bizden yahut fikri benimseyen diğer herhangi bir ordudan daha ileri gitmişse de arazi koşullarıyla uyumlu bu tür nakliye araçları geliştirmeyi ihmal edip, bu hayatî hususta yetersiz kaldı. Kısacası, Alman ordusu her ne kadar 1940-41 yıllarında herhangi bir ordudan daha modernse de, yirmi yıllık fikirlere henüz bütünüyle yetişememiş olduğu için hedefini kaçırdı.

Alman generaller mesleklerini en ayrıntılı şekilde etüt etmiş ve siyasetle pek az, dış dünyayla ise daha da az ilgilenerek kendilerini onun erbabı olmaya adamıştı. Bu tür adamlar son derece yetkin olmaya meyilli olsalar da, yaratıcılık bunun bir parçası değildir. Tank ekolüne mensup daha cüretkâr zihinlere ancak

savaşın ileri safhasında hareket serbestisi tanınacaktı. Lakin – diğer ülkeler için bereket versin ki – artık çok geçti.

Balkan Harekâtı'nın Etkisi

Yunan seferinin, bu[101] seferin başlangıcında hayatî bir gecikmeye yol açıp açmadığı Rus seferine ilişkin hususlardan önce gelir. İngiliz hükûmetinin sözcüleri, General Wilson komutasındaki kuvvetin, her ne kadar neticede hızla burayı tahliye etse de Yunanistan'a gönderilmesinin, Rusya'nın istilasının altı haftalığına ertelenmesine yol açtığı için doğru olduğunu iddia eder. Evvela Kahire'deki Müşterek Harekât Planlama Karargâhı'nda bulunan, daha sonra ise Montgomery'nin kurmay başkanlığını yapan General de Guingand başta olmak üzere, Akdeniz'deki duruma pekâlâ aşina olan birkaç asker bu iddiaya karşı çıkmış ve girişimi siyasi bir kumar olmakla suçlanmıştır.

İtalyanların Sirenayka'daki mağlubiyetinden istifade etmeye ve Alman yardımı gelmeden önce Trablus'u ele geçirmeye yönelik altın fırsatın, bu ülkeyi Alman istilasından kurtarmaya ilişkin gerçek bir ihtimal yokken Yunanistan'a yetersiz bir kuvvet kaydırılması adına feda edildiğini o vakit öne sürmüşlerdir ve şimdilerde daha da kuvvetli bir şekilde öne sürmektedirler.[102] Kendileri, Yunan liderlerin İngiliz hükûmetinin müdahil olma teklifini kabul etmek noktasında oldukça kararsız olduklarını ve İngilizlerin sağlayabileceği yardıma ilişkin abartılı bir kanının da yardımıyla Mr. Eden'in oyununa gelerek rıza gösterdiklerini vurguladılar.

Tarihçi, bu askerî görüşün hadiselerce onanmış olduğunu teyit etmek durumundadır. Almanlar Yunanistan'ı üç hafta içerisinde istila edip İngilizleri Balkanlar'dan atarken, Trablus'a çıkmayı

---

101 Rus seferi. (ç.n.)

102 Warlimont bu hususta şöyle belirtti: "O.K.W.'de o vakit İngilizlerin Trablus'a doğru ilerlemek suretiyle İtalyanların Sirenayka'daki güçlüklerinden neden istifade etmediklerini anlayamadık. Karşılarında onları durduracak hiçbir şey yoktu."

başarmış olan Rommel komutasındaki Alman Afrika Kolordusu da Sirenayka'daki güçten düşürülmüş İngiliz kuvvetini defetmiştir. Bu bozgunlar, İngiltere'nin itibarı ile genel durumu adına habis birer kayıp teşkil ederken, Yunan halkına da sefalet getirdi. Yunan seferinin Rusya'nın istilasını geciktirmiş olduğu meydana çıksaydı bile, bu gerçek, İngiliz hükûmetinin kararını haklı çıkarmazdı. Zira akıllarında o vakit böyle bir gaye yoktu.

Lakin seferin böyle dolaylı yahut beklenmedik bir etkisi olup olmadığını keşfetmek tarihsel bir önem taşır. Bu doğrultudaki delillerin en sugötürmezi, Hitler Rusya'ya taarruz hazırlıklarının evvela 15 Mayıs'ta tamamlanmasını emretmişken, kesin olmayan tarihin Mart ayı sonunda yaklaşık bir ay ertelenip, ardından ise 22 Haziran'a tayin edilmesidir. Feldmareşal von Rundstedt bana kendi Ordular Grubu'ndaki hazırlıkların Balkan seferinde görevlendirilen zırhlı kuvvetlerin geç gelişleriyle nasıl aksadığını ve bunun kötü hava koşullarıyla birlikte gecikmedeki kilit unsur olduğunu anlattı.

Rundstedt'in emrindeki zırhlı kuvvetlere komuta eden Feldmareşal von Kleist ise bundan daha açık konuştu. "Balkanlar'da kullanılan kuvvetlerin toplam gücümüze kıyasla büyük olmadıkları doğrudur," dedi, "lakin görevlendirilen tankların miktarı yüksekti. Rusya'ya yönelik taarruz için Güney Polonya'da emrim altına giren tankların büyük bölümü Balkan hücumunda yer almıştı ve bunların bakıma, mürettebatlarının ise istirahate ihtiyacı vardı. Bunların çoğu Mora Yarımadası'na kadar ilerlemiş ve bütün o yoldan geri getirilmeleri gerekmişti."

Feldmareşal von Rundstedt ile Feldmareşal von Kleist'ın görüşleri, kendi cephelerindeki taarruzun bu zırhlı kuvvetlere ne ölçüde bağlı olduğuyla doğal olarak doğru orantılıydı. Diğer generallerin ise bu hususta Balkan seferine daha az önem biçtiklerini gördüm. Rusya taarruzunda başlıca rolün Feldmareşal von Bock'un Kuzey Polonya'daki Merkez Ordular Grubu'na verilmiş olduğunu ve zafer şansının en çok bu ordular grubunun

başarısına dayandığını vurguladılar. Rus kuvvetleri bir noktadan diğerine kolaylıkla kaydırılamadığı için, Rundstedt'in kuvvetindeki bir eksilme, emrindeki ordular grubunun ikincil rolü nedeniyle, nihaî neticeyi etkilememiş olabilir. Hatta bu, Hitler'in gayretini güneye kaydırmaya yönelik, istilanın ikinci safhasındaki eğilimini durdurmuş olabilir ki, göreceğimiz üzere bu eğilimin Moskova'ya kış mevsiminden önce varılması ihtimali üzerinde geciktirici ve ölümcül bir etkisi olacaktı. İstila icabında Balkanlar'dan gelen tümenlerin Rundstedt'in Ordular Grubu'nu tahkim etmesi beklenmeksizin başlatılabilirdi. Fakat neticede gecikmeyle ilgili iddialar, zeminin daha erken bir başlangıca elverecek kadar kuru olup olmadığına yönelik şüphelerle pekişmiştir. General Halder, istilanın fiilen başladığı tarihten evvel hava koşullarının uygun olmadığını belirtti.

Lakin generallerin geçmişe yönelik görüşleri, şayet Balkan pürüzleri söz konusu olmasaydı, ne yönde karar verilebileceğine ilişkin kesin bir rehber mahiyeti taşımamaktadır. Kantar, kesin olmayan tarihin bir kez bu nedenle ertelenmesinin ardından, ilave tümenlerin o bölgeden dönmesi beklenmeksizin hücuma geçilmesine yönelik fikirler aleyhinde ağır bastı.

Fakat gecikmeye yol açan şey Yunanistan seferi değildi. Hitler, Yunanistan'ın işgalini Rusya'nın işgaline ön adım olarak 1941 programına yerleştirdiği vakit, bu ihtiyacı zaten çoktan dikkate almıştı. Zaman değişikliğindeki tayin edici etken, General Simoviç ve işbirlikçilerinin Mihver devletleriyle bir pakt imzalayan hükûmeti devirdikleri 27 Mart tarihli beklenmedik Yugoslavya darbesiydi. Can sıkıcı gelişmeler Hitler'i öylesine öfkelendirmişti ki, aynı gün Yugoslavya'ya karşı çok güçlü bir taarruza girişilmesine karar verdi. Böyle bir darbe için ihtiyaç duyulan ilave kara ve hava güçleri, Yunan seferinin tek başına gerektireceğinden daha büyük bir çaba icap ettiriyordu ve Hitler'i Rusya seferinin başlangıç tarihini ertelemeye yönelik daha büyük ve can alıcı kararı almaya yönelten bu oldu.

Hitler'i Yunanistan'a girmeye teşvik eden şey bu ülkeye yönelik bir İngiliz çıkarması değil, fakat bunun korkusuydu ve seferin neticesiyle zihni huzura kavuştu. Çıkarma mevcut Yugoslavya hükûmetini Hitler'le anlaşmaya varmaktan bile alıkoymamışsa da, öte yandan bu, Simoviç'e hükûmeti devirmeye yönelik başarılı ve Hitler'e karşı gelmeye yönelik daha az başarılı teşebbüsünü gerçekleştirmek için cesaret vermiş olabilir.

Blumentritt, bu ön hadiselere ilişkin Halder ve Greiffenberg'den aldığı malumatla bazı ek bilgiler sundu – Greiffenberg, O.K.H.'de harekât başkanlığı yapmasının ardından Balkan seferini icra eden List komutasındaki 12'nci Ordu'nun kurmay başkanı olmuştu. "Hitler, Müttefiklerin 1915-18 tarihli Selanik işgalini hatırlayarak, İngilizlerin 1941'de yeniden Selanik'e yahut Güney Trakya kıyılarına çıkacaklarından korktu. Bu onları, Rusya'nın güneyine ilerledikleri sırada "Güney" Ordular Grubu'nun gerisine yerleştirecekti. Hitler, İngilizlerin geçmişte olduğu gibi Bulgaristan'a, Romanya'ya ve Yugoslavya'ya girmeye çalışacaklarını farz etmiş – ve Müttefik Balkan Ordusu'nun Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda neticeye sağladığı mühim katkıyı hatırlamıştı.

"Kendisi böylelikle Rusya'ya yönelik harekât başlamadan evvel ihtiyatî bir tedbir olarak Selanik ve Dedeağaç arasındaki Güney Trakya kıyılarını işgal etmeye karar verdi. Bu harekât için Kleist'ın Panzer Grubu'nu da ihtiva eden 12'inci Ordu (List) görevlendirildi. Romanya'da toplanan ordu Danube'yi geçerek Bulgaristan'a girdi.[103] Buradan Metaksas Hattı'nı delecek, sağ kanadıyla Selanik'e, sol kanadıyla da Dedeağaç'a ilerleyecekti. Kıyıya varıldığı vakit sahilin müdafaasını esas olarak Bulgarlar devralacak ve burada sadece az sayıda Alman birliği bırakılacaktı. Bunun akabinde, 12'nci Ordu'nun büyük bölümü ve özellikle de

103 Bu noktada o vakit hem Romanya hem de Bulgaristan'ın Mihver devletleri bünyesinde bulunduğu ve dolayısıyla Almanya'ya geçiş hakkı verdiklerine ilişkin ufak bir hatırlatma yapmak yerinde olacaktır. (ç.n.)

Kleist'ın Panzer Grubu diğer istikamete çevrilecek ve Doğu Cephesi'nin güney mıntıkasında faaliyet göstermek üzere Romanya aracılığıyla kuzeye gönderilecekti. Orijinal planda Yunanistan'ın (ana kısmının) işgali öngörülmüyordu.

"Bu plan Bulgar Kralı Boris'e gösterildiği vakit, kendisi Yugoslavya'ya güvenmediğini belirtti. Yugoslav bölgesinden 12'nci Ordu'nun kanadını tehdit edebilecek bir tehlikeden korkuyordu. Lakin Alman temsilcileri Yugoslavya ile Almanya arasındaki 1939 tarihli paktan ötürü o taraftan herhangi bir tehlike beklemediklerine dair Kral Boris'i temin ettiler. Fakat Boris'in pek de ikna olmadığı izlenimine kapılmışlardı.

"Gerçek şu ki Boris haklı çıktı. Zira 12'nci Ordu'nun plan uyarınca Bulgaristan'dan harekâta başlayacağı vakit, kıt'a intikallerinden hemen önce, Belgrad'da Kral Naibi Prens Paul'ün tahttan feragat etmesiyle sonuçlanan oldukça ani ve beklenmedik bir darbe oldu. Görünüşe göre Belgrad'daki çevreler Prens Paul'ün Alman yanlısı siyasetine katılmıyor ve Batılı güçler tarafında olmak istiyordu. Darbenin Batılı güçlerce mi yahut S.S.C.B. tarafından mı desteklendiğini askerler olarak biz değerlendiremeyiz. Fakat her halükârda Hitler tarafından tertiplenmemişti! Aksine, bu son derece kötü bir sürpriz oldu ve Bulgaristan'daki 12'nci Ordu'nun bütün harekât planını neredeyse altüst etti. Örneğin, Kleist'ın panzer tümenlerinin Bulgaristan'dan derhâl kuzeybatıya, Belgrad'a doğru ilerlemeleri gerekti. Bulunan bir diğer çare ise 2'nci Ordu'nun (Weichs) Karintiya ve Styria'da konuşlu birlikleri aceleyle toplamak suretiyle güneye, Yugoslavya'ya doğru icra ettiği harekâttı. Balkanlar'daki alevlenme Rus seferinin mayıstan hazirana ertelenmesi mecburiyetini doğurdu. Dolayısıyla Belgrad darbesi, Rusya seferinin başlangıcına bu nispette somut olarak etki etmiştir.

"Lakin 1941'de hava koşulları da önemli bir rol oynamıştı ki bu tesadüfîydi. Yolların çoğu çamurlu ve kırsal kesim genellikle bataklık hâlde olduğu için Polonya'da, Bug-San hattının

doğusunda, karada harekât olanakları mayısa dek oldukça sınırlıdır. Islah edilmemiş çok sayıda nehir, geniş çaplı sellere yol açar. Doğuya gidildikçe Rokitno (Pripet) ve Berezina'nın ormanlık bölgeleri başta olmak üzere, bu dezavantajlar daha da artar. Dolayısıyla, hareket koşulları normal zamanlarda bile mayıs ortasından önce epey sınırlıdır. Lakin 1941 istisnai bir yıldı. Kış daha uzun sürmüştü. Ordumuzun önündeki Bug Nehri haziran başına kadar kıyılarından kilometrelerce öteye kadar taşmıştı."

Daha kuzeyde de benzer koşullar söz konusuydu. O vakit Doğu Prusya'da konuşlu öncü bir panzer kolordusuna komuta eden Manstein, bana mayıs sonu ve haziran başında bölgeye şiddetli yağmurların yağdığını söyledi. Şayet istila daha erken başlatılmış olsaydı başarı şansının düşük olacağı gibi, Balkan engelini bir kenara bırakacak olursak dahi, daha erken bir tarihin uygulanabilir olduğu da oldukça şüphelidir. 1940 senesinin hava koşulları Batı'nın istilası için pek uygundu, ancak 1941'in senesinin hava koşulları Doğu'nun istilası adına aksi yönde etki etti.

Rusya'yı İstila Etme Dürtüsü

Araştırmamın bir sonraki aşamasında, Hitler'in Rusya'yı neden istila ettiği sorusuna generallerin temin edebileceği ölçüde ışık tutmaya çalıştım. Bu sönük bir ışık oldu. Proje, her ne kadar 1940 yılından beri Hitler'in aklında kuluçkada olup, kesin şeklini o yılın sonundan evvel almış olsa da, kaderlerini belirlemiş olan böyle bir adımın sebeplerine ilişkin generallerinin çoğunun kafasının ne denli bulanık olduğu dikkate şayandır. Karara dair bilgilendirildiklerinde birçoğu kaygı duymuş, fakat kendilerine pek az şey söylenmiş ve çok geç haberdar edilmişlerdi. Hitler, komutanlarını birbirinden ayrı "su geçirmez bölmelerde" tutmakta ustaca davranıyor, her birine sadece kendi görevini ifa edebilmesi için Hitler'in uygun gördüğü kadar bilgi veriliyordu. Âdeta bir dizi hücrede parça başı iş yapan mahkûmlar gibiydiler.

Hepsinin belirttiğine göre istilanın en büyük karşıtı – ve bundan vazgeçilmesini ilk ileri süren – Rundstedt'ti. Dolayısıyla kendisinin meseleye ilişkin görüşlerini almaya can atıyordum. Rundstedt bana şöyle dedi: "Hitler, Rusya çok güçlenmeden önce ona hücum etmemiz gerektiğine ve onun bize hücum etmeye sandığımızdan daha yakın olduğuna dair ısrarcı oldu. Bize kendisinin o yaz, yani 1941'de taarruza geçmeyi planlandığına ilişkin bilgi verdi. Bundan kendi adıma oldukça şüpheliydim – ve sınırı geçtiğimizde buna dair pek az delil gördüm. Vaktiyle böyle bir saldırıdan ürkmüş olan birçoğumuz Rusların 1940 yılında, yani Batı'daki muharebelerimiz sırasında elimiz kolumuz bağlıyken sessiz kalmalarıyla yatışmıştı. Bu tehlikeye karşı korunmanın en iyi yolunun basitçe sınır savunmalarımızı kuvvetlendirmek ve taarruzu, bunu tercih ettikleri takdirde, Ruslara bırakmak olduğunu düşündüm. Bu, güttükleri niyetlere dair en iyi sınav olur ve Rusya'ya girmekten daha az risk taşırdı."

Kendisini, Hitler'in bir Rus taarruzunun eli kulağında olduğuna ilişkin inancına itibar etmemeye sevk eden sebeplere dair ona ilave sorular sordum. "Her şeyden önce şu var ki, biz sınırı geçtiğimizde Ruslar gafil avlanmış gibi görünüyordu. Benim cephemdeki ileri hatta – her ne kadar daha geride biraz varsa da – herhangi bir taarruz hazırlığına dair emareler görmedik. Rusların Karpatlar mıntıkasında Macar sınırına dönük yirmi beş tümenleri vardı. Sağ kanadım mesafe katettikçe bunların çark edip, sağ kanadıma hücum etmelerini beklemiştim. Aksine geri çekildiler. Bundan Rusların taarruz operasyonları icra etmek için hazır olmadığı ve dolayısıyla Rus komutanlığının erken bir tarihte herhangi bir taarruza girişmeye niyeti bulunmadığı sonucunu çıkardım."

Akabinde, asıl taarruz hattında konuşlu, Kluge komutasındaki 4'üncü Ordu'da o vakit kurmay başkanı olan ve o senenin sonunda, istila sürecinde evrak ve "otopsi raporlarıyla"[104] yakın

104 İng. *Post-mortems*. Bir hadiseye ilişkin sonradan yapılan, özellikle de neyin yanlış gittiği yahut ne sebeple başarısız olunduğuna ilişkin tartışma. (ç.n.)

temas hâlinde olacağı O.K.H.'de genelkurmay ikinci başkanlığıyla görevlendirilen General Blumentritt'i sorguladım.

Blumentritt bana Başkomutan Brauchitsch, Genelkurmay Başkanı Halder ve bunların yanı sıra Rundstedt'in Rusya'yı istila teşebbüsüne karşı olduklarını söyledi. "Üçü de ülkenin doğasından kaynaklanan zorlukların; her şeyden ziyade de intikal, takviye ve ikmal güçlüklerinin 1914-18 harbi tecrübeleri nedeniyle farkındaydı. Feldmareşal von Rundstedt Hitler'e açık açık, 'Rusya'ya taarruzla nasıl bir yükün altına girmekte olduğunuzu tarttınız mı?' diye sordu."

Hitler kararından dönmedi. Lakin Rus seferinin Dinyeper batısında neticelendirilmesi gerektiğini beyan etmeye razı edildi. Şayet hücumun çetin bir direniş karşısında bu sınırın ötesine yayılması gerekirse, yeterli takviye yetiştirmek ile bunları muhafaza etmek hususunda ortaya çıkacak güçlükleri peşinen kabul etti. Aslî ilerleme hattındaki panzer kuvvetlerine Dinyeper ötesinde yer alan Smolensk ile Desna'ya ilerlemeleri söylenmişse de buradaki amaç, Alman piyade orduları Rus ordularının ağır hareket eden yığınını kuşatırken, onların ilerisindeki panzer kuvvetlerinin de düşmanın irtibatını kesip kargaşa çıkarmalarıydı. Hitler, Rus ordularının Dinyeper batısındaki muharebelerde belirleyici surette mağlup edilmediklerini görünce, Napolyon gibi o da taarruzu bu nehir hattının ötesinde devam ettirmeye sürüklendi. Söz konusu bütün seferin en can alıcı kararı olduğu gibi, Hitler'in bunun akabinde izlenecek en iyi güzergâhın hangisi olduğuna ilişkin kararsızlığı nedeniyle de ölümcül bir hâl aldı.

Hitler'in Rusya'yı istila etme niyetinden, taarruz başlatılmadan sadece kısa bir süre önce haberdar edildiğini belirten Feldmareşal von Kleist'la yaptığımız görüşmede ilave bilgiler ortaya çıktı. "Diğer yüksek rütbeli komutanların tanık oldukları durumun aynısıyla karşılaştık. Bize Rus ordularının taarruza geçmek üzere olduğu ve bu tehdidi ortadan kaldırmanın Almanya için elzem olduğu söylendi. Söz konusu tehdit bu kadar yakında

belirmiş ve Alman kuvvetlerinin çok büyük bir bölümü doğuda nöbet bekler vaziyette olduğu yere bağlanmışken, Führer'in diğer planlarına devam edemeyeceği açıklandı. Bir Rus hücumunun risklerini ortadan kaldırmak adına taarruzun bizim için yegâne yol olduğu ileri sürüldü.

Kleist şöyle devam etti: "Kızıl Ordu'yu genelde düşünüldüğü gibi küçümsemedik. Harpten önce Moskova'da görev yapan son Alman askerî ataşesi General Köstring – ki son derece ehil bir adamdı – bizi Rus ordusunun durumuna ilişkin sağlıklı bir şekilde bilgilendiriyordu. Lakin Hitler onun sağladığı bilgilere itibar etmeyi reddetti.

"Zafer umutları büyük ölçüde istilanın Rusya'da siyasi bir ayaklanma çıkaracağı olasılığına bina edilmişti. Biz generallerin çoğu, şayet Ruslar geri çekilmeyi tercih ederse böyle bir ayaklanmanın yardımı olmaksızın nihaî bir zafer kazanmaya yönelik pek az şans olduğunu peşinen anlamıştık. Stalin'in ağır mağlubiyetler yaşaması durumunda kendi halkı tarafından devrileceği inancına fazla umut bağlanmıştı. Bu inanç Führer'in siyasi danışmanları tarafından körüklenmişti ve işin siyasi yanına buna itiraz edecek kadar vakıf değildik.

"Uzayabilecek bir mücadeleye yönelik hazırlık yapılmamış, her şey tayin edici sonucun sonbahardan önce alınacağı fikri üstüne bina edilmişti." Almanlar kış geldiğinde bu dar görüş için korkunç bir bedel ödedi.

Hitler'in istilaya dair sebepleri hususunda Warlimont bana, bilahare, daha aydınlatıcı bir bakış sundu. O.K.W.'de görev yapan Warlimont, Hitler'in fikir akışıyla, kuvvetlerini Rusya'ya sevk etmeye yönelik kesin bir karara tekâmülünden önceki aylarda, daha yakından temas hâlindeydi.

"Hitler'in Rusya'yı neden istila ettiği sorusunun cevabı fikrimce kendini Napolyon'unkiyle aynı durumda bulmasında yatar. İki adam da İngiltere'ye en güçlü ve en tehlikeli düşmanı nazarıyla bakıyordu. İngiltere'yi Britanya Adaları'nı istila etmek



Avrupa Rusyası

suretiyle devirmeye kalkışmaya ikisi de kendisini ikna edememişti. Lakin ikisi de, şayet Kıta Avrupası'nda kuvvetli bir müttefik kazanma olasılığı ortadan kalkarsa, İngiltere'nin egemen bir kıta gücüyle anlaşmaya zorlanabileceğine inanmıştı. İkisi de savaşın uzamasıyla bu tehlikenin kademeli olarak arttığının farkındaydı. İkisi de merkezî Avrupa gücünün, çevredeki güçlerin (İngiltere ve Rusya), kıtanın kalbini sıkıştırmak için en uygun anı beklemelerine izin veremeyeceğine kaniydi. Dolayısıyla hem Hitler hem de Napolyon olmak üzere iki adam da – bilinçli yahut bilinçsiz, stratejik bir savunma hâlinde olduklarını bilerek – vakitlice saldırmaları gerektiği düşüncesindeydi.

"Bu görüşler, Rus askerî gücü ve harp etme potansiyeline ilişkin Hitler nazarındaki – yahut en azından Hitler'in maiyetine egemen olan – vahim bir küçümsemeyle desteklenmiş olabilir. Bu görüşüm, kaynağı muhtemelen Hitler olan ve Rus seferi öncesinde İtalyanlar ve Finlerle iştigal ederlerken sırasıyla Keitel ve Jodl tarafından dile getirilen bir beyanla desteklenmiştir: 'Savaş hâlihazırda kazanılmıştır; sadece sonlandırılması gerekmektedir.'" Warlimont, Jodl'un da kendi çevresindekilere sık sık benzer beyanlarda bulunduğunu ilave etti.

Warlimont, toplantıda tartışılan ve harekât planlamasının temellendirildiği rakamların Keitel ve Jodl tarafından değil, Genelkurmay tarafından sunulduğuna dikkat çekerken, "Rusya'nın askerî gücüne ilişkin istihbarat son derece zayıftı," diyerek devam etti. "İstihbarat raporlarını, Genelkurmay çalışması vasıtasıyla yalnızca O.K.H. değerlendirebiliyordu ve sonuçları duyurması için Keitel'e asla müsaade etmezdi."

Warlimont'un anlatısında – Kleist'ın söylemiş olduklarının aksine (Kleist'ın Kızıl Ordu'ya meslektaşlarından hep daha fazla değer biçtiğini keşfettim) – Rusların sahip olduğu gücü küçümseme eğiliminin ne Hitler ne de maiyetiyle sınırlı olduğu görülecektir. Genelkurmay bir Rus seferinin güçlüklerini küçümsememiş olabilir, fakat Rusların karşılarına çıkarabileceği tümen

sayısını kesinlikle küçümsemişti. Bu, belgelere dayalı delillerinden açıkça görülmektedir. Seferin iki aydır yürürlükte olduğu bir tarihte, Halder'in günlüğüne düştüğü şu girdi çok mühimdir: "Rusya'yı küçümsedik; 200 tümen hesap etmiştik, lakin şimdi hâlihazırda 360 tümen teşhis ettik."

Alman istihbaratı Rusya'nın sahip olduğu kuvvetleri hafife alırken, sunduğu raporlar ise bir Rus taarruzu tehlikesinin eli kulağında olduğuna ilişkin endişelere temel oldu. Batı Rusya'ya (ve Rus işgalindeki Polonya'ya) yığılan tümenler, 1941'in ilk yarısında sürekli artmış ve mayıs ayında, Polonya'daki harbin başlangıcından evvelki sayıya kıyasla iki katına çıkmıştı. Hava kuvveti yığınağı ve hava alanlarındaki artış da oldukça belirgindi. Bütün bunlar Hitler'in korkularını körüklemişti. Rusların yazdan önce ona saldırma ihtimaline ilişkin generalleriyle ve diğer kişilerle konuşurken, sahiden hissettiği ve müşavirlerinden bir kısmının da paylaştığı korkuları ifade etmekte olduğuna dair pek az şüphe vardır. Bu, korkuların doğru olmasını gerektirmez – Almanlar kendi tedbirlerinin diğer milletlerde yol açtığı doğal tepkiyi görmezden gelmeye daima meyilli olmuşlardır ve bu, Hitler hususunda bilhassa geçerlidir. Öte yandan, Rusya'nın hudut bölgesindeki askerî kuvvet artışına dair gelen her bir rapor, Hitler'i zamanın azaldığını düşünmeye sevk etmiş olabilir ki bu anlaşılabilirdir.

Yine de, Hitler'in kendi kuvvetlerinin başlangıçta karşısındakilerden daha az olacağı ve seferin uzaması durumunda sayıca gittikçe azalacağı bilgisi karşısında Rusya'nın istilasına girişmiş olması şaşılacak bir gerçektir. Bu bile istilayı tek başına modern tarihte eşi görülmemiş bir taarruz kumarı yapmıştır. Hitler'in planı şubat ayında generallerine açıklandığı vakit, Halder'in iki tarafın kuvvetlerini mukayese eden hesabı karşısında tedirgin olmuşlardı. Zira Halder'in ortaya koyduğu sayılarla bile, Kızıl Ordu'nun Batı Rusya'da 155 tümeni mevcutken, istilacı kuvvet sadece 121 tümen toplayabiliyordu. (Aslına bakılırsa, ilk aşamada elde mevcut olacak kuvvet belirtilenden daha düşüktü.)

Alman kuvvetlerinin "çok daha üstün nitelikte" olduğuna ilişkin teminat ise generallerin kaygılarını gidermeye yetmedi.

İnisiyatifin teşkil ettiği avantaj Pripet Bataklıkları'nın kuzeyindeki, Feldmareşal von Bock komutasındaki Merkez Ordular Grubu'nun Minsk-Moskova otoyolunun iki yanından ilerlediği mıntıkada Almanlara orta dereceli bir üstünlük sağladı. Söz konusu ordular grubuna öncü vazifesi görmeleri için (9 zırhlı ve 7 motorize tümenden müteşekkil) iki panzer grubu, toplamda ise 51 tümen verilmişti. Fakat Leeb'in (3 zırhlı ve 3 motorize tümenden oluşan) bir panzer grubuna sahip, toplamda 30 tümenden oluşan Baltık civarındaki Kuzey Ordular Grubu, karşısındaki güce kıtı kıtına eşitti. Rundstedt'in (5 zırhlı ve 3 motorize tümenden müteşekkil) bir panzer grubu tahsis edilmiş, toplamda 37 tümenden müteşekkil Güney Ordular grubu ise vazifesini – bilhassa da en esaslı unsur olan zırhlı kuvvetler noktasında – düşmana nazaran bariz bir kuvvet azlığı engeliyle icra etmek durumundaydı. Kleist bana Rundstedt'in öncü kuvvetini teşkil eden panzer ordusunun sadece 600 tankı olduğunu söyledi. "Bu size muhtemelen inanılmaz gelecek, fakat Yunanistan'daki tümenlerimiz geri döndükten sonra bir araya koyabildiğimizin hepsi buydu. Güneyde karşımızda bulunan Budyonni'nin Ordular Grubu 2.400 civarı tanka sahipti. Baskın etkisinin dışında, başarı için sadece askerlerin daha üstün eğitimlerine ve kabiliyetlerine güveniyorduk. Ruslar tecrübe kazanana dek belirleyici unsurlar bunlardı."

Teknik niteliğin sayı üstünlüğünü dengeleyeceğine dair Hitler'in duyduğu inanç, savaşın nihai neticesine bakılarak görülebileceğinden daha fazla haklılık payı taşımaktaydı. Muharebe meydanlarından nicedir çıkan sonuçlar, niteliğin nicelik üzerinde belirleyici bir avantaj sağladığına dair kendisinin inancını tasdik etmiştir. Bu, Hitler'in kumarını başarıya tehlikeli bir şekilde yaklaştırmıştır. Şayet hedef öncesinde daha açık bir şekilde tahayyül edilip tanımlansaydı, başarı ihtimali daha yüksek olurdu. Alman tarafındaki görüş ayrılıklarının, istilayı başarısızlığa uğratmak adına Rus mukavemetine büyük yardımı dokundu.

16

ALMAN ORDUSU MOSKOVA'YI NEDEN ALAMADI

"Savaş sisi", normalde savaştaki durumun doğal belirsizliğine dikkat çeken bir ifadedir. Lakin 1941 yılında hadiselerin seyrine hayati ölçüde sirayet eden ilave bir sis tabakası daha mevcuttu. Zira istilacı ordunun yüksek karargâhlarında, peşinden gidilecek hedeflere ilişkin akıllara ziyan bir kararsızlık söz konusuydu. Hitler ile Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın fikirleri harekât planlama sürecinin en başından beri farklı olduğu gibi, bunları hiçbir zaman da gerektiği şekilde uzlaştıramayacaklardı.

Hitler başat hedef olarak Baltık kanadını emniyete alarak Finlerle irtibat sağlamak istemiş ve Moskova'nın ehemmiyetini küçümsemek eğilimi sergilemişti. Lakin ekonomik etkenlerin önemine dair kuvvetli bir farkındalıkla Ukrayna'nın tarımsal zenginliği ile Aşağı Dinyeper'deki sanayi bölgesini de elde etmek istedi. Ancak bu iki hedef birbirinden son derece uzaktaydı ve iki ayrı harekât hattı gerektiriyordu. Bu, tek ve aslî bir harekât hattında faaliyet göstermeye içkin olup, alternatif hedefler için de tehdit oluşturan bir esneklik hâliyle temelden farklıydı.

Brauchitsch ve Halder, Moskova odaklı ilerleme hattına yoğunlaşmak istedi. Fakat bunu başkenti ele geçirmek uğruna değil, Rus güçlerinin, "Moskova yolu üzerinde bulunması beklenilen" büyük çoğunluğunu yok etmeye yönelik en iyi fırsatı bu hattın verdiğini düşündüklerinden ötürü arzu ediyorlardı. Hitler'in bakış açısına göre ise bu güzergâh Rusları doğuya, erişim dışında olacakları genel

bir ricata sürükleme tehlikesi taşıyordu. Brauchitsch ve Halder bu riskten kaçınmanın önemine dair Hitler'le, Hitler de düşmanın ana gücünü erken bir "Kesselschlacht" (kuşatma muharebesi) ile yok etmenin önemine dair onlarla mutabık kaldığından, ileri hedeflere ilişkin alınacak karar, istilanın ilk safhası tamamlanana dek rafa kaldırıldı.

Brauchitsch Hitler'le iştigal ederken, "yarı yolda belaya çatmamaya" yönelik yatkınlığından ötürü neticede en kötü belaya çatma eğilimindeydi. Bu hadisede ise, meseleyi ertelemek suretiyle, seferin yarı yolunda belaya çattı. Dahası, 18 Aralık 1940 tarihinde Hitler tarafından onaylanan ve aynı gün yayımlanan orijinal "Barbarossa" emrinden, Hitler'in fikirlerinin açık ve Brauchitsch'in bunlara boyun eğmiş olduğu aşikârdır.

Emirde beyan edilen hedefler şöyledir:

"Pripet bataklıkları ve güney ile kuzey mıntıkası olarak bölünen harekât bölgesinde, aslî çaba bölgenin kuzeyinde icra edilecektir. Buraya iki âdet ordular grubu temin edilecektir.

"Bu iki ordular grubundan daha güneyde – cephenin tamamının merkezinde – olana, bilhassa güçlü zırhlı ve motorize kuvvetler ile Varşova çevresi ve kuzeyindeki bölgeden ilerleyerek Beyaz Rusya'daki düşman güçlerini imha etme görevi verilecektir. Bu, hareket kabiliyetine sahip güçlü birliklere Baltık Devletleri'nde çarpışan düşman kuvvetlerini imha etmek için Kuzey Ordular Grubu'yla işbirliği yapmak gayesiyle kuzeye doğru çark etme ve Kuzey Ordular Grubu'na Doğu Prusya'dan Leningrad genel istikametinde ilerleme imkânı verecektir. Ancak Leningrad ve Kronstadt'ın işgaliyle takip edilmesi şart olan bu en önemli görevin yerine getirilmesinin ardından – bir ulaşım ve silah sanayii merkezi olarak – Moskova'yı ele geçirmeye yönelik taarruz hareketlerine devam edilebilir.

"İki hedefe aynı anda odaklanılması ise ancak Rus mukavemetindeki şaşırtıcı ölçüde süratli bir çöküşle söz konusu olabilir.

"Pripet Bataklıkları'nın güneyinde görevlendirilen ordular grubu, Rus kuvvetlerinin kanat ve gerisine hızla ve derinlemesine sarkmak, ardından ise onları Dinyeper Nehri boyunca dürmek üzere başlıca gayretini Lublin bölgesinden Kiev genel istikametinde gösterecektir."

Halder'in O.K.H. harekât planını detaylı bir şekilde açıkladığı 3 Şubat'taki toplantıda, Hitler tutanakları bir kez daha, "Planın icrasında, başlıca hedefin Baltık Devletleri ile Leningrad'ın ele geçirilmesi olduğu unutulmamalıdır," vurgusuyla neticelendirdi.

İstilanın Başarısızlığına İlişkin Nedenler

Araştırdığım bir sonraki soru, istilanın nasıl ters gittiği hususuydu. Kleist'ın cevabı şöyleydi: "Başarısızlığımızın ana nedeni, kışın o yıl erken gelmesi ile Rusların bizim peşinde olduğumuz tayin edici bir muharebeye çekilmektense sürekli ricat etmeleriydi."

Rundstedt "en belirleyici" nedenin bu olduğunu kabul etti. "Fakat kış gelmeden çok daha önce, başarı şansı kötü yollar ve çamurun yol açtığı gecikmeler nedeniyle azalmıştı. Ukrayna'nın kara toprakları on dakikalık yağmurla çamura dönüp, kuruyana dek bütün hareketi durdurabilir. Zamana karşı bir yarışta bu ağır bir dezavantajdı. Bu dezavantajın etkisi, ilerleyen birliklerimizin ikmali için gereken Rusya'daki demiryollarının azlığıyla arttı. Bir diğer olumsuz etken, Rusların ricat ettikçe gerideki bölgelerinden aldıkları sürekli takviyelerdi. Bir kuvvet imha edilir edilmez, yol yeni bir kuvvetin intikaliyle tıkanıyordu."

Blumentritt, Rusların ricatı dışındaki hususlarda bu görüşleri kabul etti. Ruslar, Almanların aslî ilerleme hattı olan Moskova güzergâhında tekrar tekrar kuşatılmalarına yetecek kadar tutunmuşlardı. Lakin istilacılar hareketsiz hâle gelmek suretiyle fırsattan istifade edemediler. "Dezavantajların en fenası yolların kötülüğüydü, lakin demiryollarının yetersizliği de neredeyse bunun kadar fenaydı – hatta tamir edildiklerinde bile. Söz konusu iki hususta da kusurlu olan istihbaratımız, bunların etkisini hafife almıştı.

Dahası, demir yolu trafiğinin yeniden işler hâle getirilmesi, ray açıklığı ölçülerinin Rus hududunun ötesinde farklı oluşuyla da gecikmişti. Rus seferindeki – yerel koşullarla da çetrefilleşen – ikmal sorunu çok ciddiydi." Yine de Blumentritt, şayet Guderian'ın alışılmadık planı kabul edilmiş olsaydı yahut Hitler hayatî önem arz eden zamanı kendi kararsızlığıyla boşa harcamasaydı, Moskova'nın ele geçirilmiş olabileceği düşüncesindeydi. Blumentritt'in bu husustaki açıklamalarına daha sonra değineceğiz.

Kleist'ın vurgu yaptığı bir diğer etken, Almanların 1940 yılındaki Batı'yı istilalarında sefasını sürdükleri gibi kesin bir hava üstünlüğüne sahip olmamalarıydı. Rus Hava Kuvvetleri'ne sayı üstünlüğünü lehlerine çevirecek kadar ağır kayıplar verdirmişseler de, havada karşılaştıkları mukavemetin azalması, Rusya'nın derinliklerine ilerledikçe hava korumalarının[105] yeterli alanı örtememesiyle dengelenmişti. Almanlar karada daha hızlı ilerledikçe, örtülmesi gereken bu alan daha da arttı. Kleist bundan bahsederken şöyle dedi: "Panzer kuvvetlerim, avcı uçağı alanlarının çok geride olması nedeniyle ilerleyişin muhtelif safhalarında hava korumasından yoksun kalarak dezavantajlı duruma düştüler. Dahası, ilk aylarda sefasını sürdüğümüz hava üstünlüğü umumî olmaktan ziyade mahallîydi. Bunu da sayı üstünlüğüne değil, havacılarımızın üstün kabiliyetine borçluyduk." Bu avantaj Rusların bir yandan tecrübe kazanıp, diğer yandan güçlerini yenilemeye muvaffak olmasıyla ortadan kalktı.

Bu temel etkenlerin yanı sıra, Rundstedt'e göre, Almanların özgün tertibatındaki bir hatanın, harekâtın başlangıçtaki yarmayı müteakip seyrinde sonradan ortaya çıkan olumsuz bir etkisi oldu. Başkomutanlığın planında, Rundstedt'in sol kanadı ile Bock'un sağ kanadı arasında, Pripet Bataklıkları'nın batı ucuna karşı geniş bir boşluk bulunuyordu. Bu bölgenin tabiatı[106] nede-

---

105 Savaş durumunda kara yahut deniz unsurlarına savaş uçaklarıyla sağlanan koruma. (ç.n.)

106 Arazi koşulları son derece zorlu olan söz konusu bölgede intikal ve muharebenin son derece güç olduğu kastediliyor. (ç.n.)

niyle güvenli bir şekilde yok sayılabileceği ve bu suretle bataklık kuşağının kuzey ve güneyindeki iki seri hücuma azami gayret vakfedilebileceği[107] düşünülmüştü. "1914-18 yıllarındaki Doğu Cephesi tecrübemle Rus süvarisinin Pripet Bataklıklarında faaliyet gösterebileceğini öngörüp, ilerleyeceğimiz cephedeki bu boşluktan kaygı duydum. Zira bu, Rusları kanatlarımızdan tehdit oluşturmakta serbest bırakıyordu."

İstilanın ilk safhasında böyle bir risk vücuda gelmedi. Reichenau komutasındaki Altıncı Ordu'nun Bug Nehri'nin Pripet Bataklıkları güneyinde kalan kısmında geçiş yolları elde etmesinin ardından, Kleist'ın zırhlı kuvvetleri nehri bu bölgede hızla geçip tozu dumana katarak ilerlemek suretiyle Luck ve Rovno'yu ele geçirdi. Lakin eski Rus hududunun aşılarak Kiev'e doğru ilerlenmesinin ardından, istilacılar Pripet Bataklıkları'ndan ansızın ortaya çıkan Rus süvari birliklerinin kanatlarına yönelttiği karşı taarruzlara maruz kaldılar. Bu, ortaya tehlikeli bir durum çıkardı ve bu tehlike, her ne kadar sert çarpışmaların ardından nihayetinde dizginlendiyse de, ilerleyişi yavaşlatarak Dinyeper'e erkenden varılması ihtimalini berbat etti.

Bu sorunun Rundstedt'in içine nasıl dert olduğunu görmek güç olmasa da bunun istilanın genel başarı şansına nasıl tesir ettiği pek açık değildir. Zira Bock'un Pripet Bataklıkları'nın kuzeyindeki, taarruzun bütün ağırlığının bulunduğu ilerleyişinin durdurulmasına yönelik, kayda değer bir etkisi olan bu tür herhangi bir müdahale söz konusu olmamıştır.

En güçlü birliklerini buraya yığmış olan Hitler, tayin edici muhaberenin üstesinden doğrudan Moskoya'ya giden bu güzergâh üzerinde gelmeyi umuyordu. Hadiselerin bu cephedeki seyri, Rundstedt ve Kleist'ın güney cephesinde karşılaştılaştıkları güçlükleri daha vurgulu bir şekilde ortaya çıkardığı gibi ayrıca – yanlış muhakeme gibi – daha kişisel etkenlere dayanmıştır.

---

107 Pripet Bataklıkları'nın batısındaki bu bölgeye birlik göndermektense, eldeki bütün kuvvetlerin kuzey ve güneydeki hücumlarda yoğunlaştırılmasıyla, söz konusu hücumların daha etkin kılınmasından söz ediliyor. (ç.n.)

General Heinrici, hareketleri harita üzerinde göstermek suretiyle bana taarruz harekât planının daha detaylı bir anlatımını yaptı. Kendisi ufak tefek, sanki yemek masasında dua edermiş gibi konuşan, din adamı edasına sahip titiz bir adam. Zevahirde pek de bir askeri andırmasa da, askerî ehliyetinin delili, bir kolordu komutanı olarak başladığı harbi Berlin müdafaasındaki nihai Oder Muharebesini icra eden bir Ordular Grubu Komutanı olarak sonlandırmasında yatar. Kendisinin harekâtın tertibatına ilişkin özeti, Brest-Litovsk'tan Moskova'ya yönelik ilerleyiş boyunca Kluge'nin ordusunda kurmay başkanı olan General Blumentritt'in temin ettiği daha etraflıca detaylar ve arka plan ifşaatlarıyla pekiştirildi. Aynı ilerleme hattında görev yapan diğer generaller de daha sonra bu açıklamalara eklemeler yapmış ve bazı noktalarda onları düzeltmiştir.

Plan kısaca Rus kuvvetlerinin büyük çoğunluğunu, piyadelerin iç çemberde, iki büyük tank ordusunun da dış çemberde ilerleyeceği şekilde tamamlanacak muazzam bir çevirme hareketiyle tuzağa düşürmekti.

Bu panzer gruplarından biri Guderian'ın diğeri ise Hoth'un komutası altındaydı. Guderian'ın panzer grubu, üç panzer kolordusundan oluşuyordu. Emrine verilen bir piyade kolordusu sınırdaki Brest-Litovsk kalesini kuşatacak ve Bug Nehri'nin geçilmesi adına kendisinin iki öncü panzer kolordusuna iki ilave piyade tümeni tahsis edilecekti. Panzer grupları – seferin daha sonrasında bu şekilde adlandırılacakları üzere – aslında panzer ordularıydı, lakin başlangıçta ve zaman zaman, onları destekleyen piyade ordularının emrine verildiler. Bu iyi tanımlanmamış ilişki sorunlara yol açtı.

Rus sınır kuvvetleri istilanın başlangıcında bütünüyle gafil avlandı. Bug Nehri herhangi bir güçlük söz konusu olmaksızın geçildi. Guderian'ın tanklarının bir kısmı su geçirmezdi ve harbin ilerleyen zamanlarında boy gösteren şnorkelle teçhiz denizaltılar gibi, uzun bir boru aracılığıyla nehir yatağının dibinden

"nefes alarak" ilerlemek üzere dönüştürülmüşlerdi. Nehrin diğer yakasındaki Rus tahkimatları büyük ölçüde personelden yoksundu ve panzer tümenleri çok geçmeksizin kırsaldan birbirleriyle yarışarak ilerlemeye başladı. Bazı tümenler akşama kadar 80 kilometre kadar ilerlemişti. İlerledikçe daha fazla direnişle karşılaştılarsa da çoğu kez bunları es geçmeyi başardılar.

47'nci Panzer Kolordusu (Lemelsen) ile kuşatılma tehlikesi altında bulunan Bialystok bölgesinden çıkmaya çalışan kalabalık Rus kuvvetleri arasında Slonim'de 24 Haziran'da ağır çarpışmalar yaşandı.

Panzer kıskaçları Misnk'te bir araya geldi. Harekâta Doğu Prusya'dan başlamış olan Hoth'un sağ kanadı 26 Haziran'da şehrin kuzey varoşlarına ulaştı. Katetmesi gereken mesafe daha uzun olan Lemelsen'in kolordusu ise, beş buçuk günde 320 kilometreden fazla bir yol gitmiş olarak, ayın 27'sinde Hoth'un sağ kanadı ile temas etti. Bu sırada süratle ilerlemekte olan 24'üncü Panzer Kolordusu (Geyr von Schweppenburg) aynı gün Berezina'ya vardı ve tarihî nehirde bir köprübaşı elde etti. Ardından Dinyeper'e doğru devam ettiyse de, Rusların bu nehir hattını muhafaza etmek üzere aceleyle ihtiyat birlikleri getirmiş olduğunu gördü.

Daha geride, piyade kıskaçları Slonim'de kapanmış, lakin bu Bialystok cebinden çekilmekte olan Rus kuvvetlerinin çoğunluğunun yakalanmasına elverecek kadar vakitlice olmamıştı. Bunları Minsk yakınlarında çevirmeye yönelik ikinci bir çaba daha başarılı oldu ve her ne kadar çevirme tamamlanana dek kaçmayı başaran büyük gruplar olmuşsa da, yaklaşık 300.000 kadar Rus esir düştü. Çuvalın büyüklüğü, Hitler'in Rusya'yı istila etme kararına dair kaygılı olan generaller arasında bile bir iyimserlik dalgasına yol açtı. Halder 3 Temmuz'da günlüğüne şöyle bir yorumda bulundu: "Rusya seferinin on dört gün içerisinde kazanılmış olduğunu ileri sürersem bu muhtemelen abartı olmaz."

Lakin bu operasyonlar, izlenecek yöntemlere ilişkin Alman komutanlar arasında ciddi bir görüş ayrılığı ortaya çıkardı. Hoth

ve Guderian orijinal emirleri uyarınca Misnk'ten ileriye doğru devam etmiş, harekâta destek veren piyadelere çemberi kapamalarında yardımcı olmak adına geride asgari sayıda kıt'a bırakmıştı. Kluge ise çevirme muharebesi tamamlanana kadar ilerleyişi durdurmak ve panzer kuvvetlerinin tamamını bu amaç için kullanmak istiyordu. Lakin Hoth ve Guderian hâlihazırda ilerlemişti ve Kluge'nin hoş karşılanmayan karşı emirlerinin aktarılma sürecinde, elverişli bir terslikle karşılaşıldı.[108] Kluge bunun ardından tankları geri çekme arzusunu kabul eden Bock'a başvurdu. Brauchitsch her ne kadar panzer gruplarının taarruzlarına devam etmesini tercih edecek olsa da, Hitler'in ağırlığını Bock ve Kluge'den yana koyması onu ikilinin emirlerini iptalden caydırdı. Dolayısıyla iki panzer grubu da 3 Temmuz'da doğrudan Kluge'nin emrine verildi. Lakin Minsk batısında çevrilmiş olan Rus yığınının aynı gün teslim olmasıyla panzer grupları yeniden serbest kaldı.

Guderian şimdi, 4'üncü Ordu'nun yayan ilerleyen büyük kısmının gelmesini ve Rusların takviyelerini getirecek zaman bulmalarını beklemektense, Dinyeper'i vakit kaybetmeksizin geçmeyi denemeye kararlıydı. Nehri geçmek için kuvvetlerini gecenin örtüsü ve geniş bir perdenin[109] ardında, üç savunmasız noktada bir araya topladı. Kluge, Guderian'ın niyetini işitince kendisini görmeye gidip onu bir kez daha dizginlemeye çalıştıysa da, taarruzun başlamaya hazır olduğunu görünce teşebbüse onay verdi. Girişim harikulade başarılı oldu. Dinyeper'i 10 Temmuz'da geçen Guderian, yarmanın kanatlarına yönelik şiddetli Rus karşı taarruzları karşısında yılmaksızın Smolensk'e ilerledi. Sol kanattaki öncüleri 16 Temmuz'da Smolensk'e ulaşırken, merkezdeki

108 Hoth ve Guderian'ın ilerlemeye devam etmek adına emirleri resmî olarak almaktan bilhassa kaçındıkları ima ediliyor. (ç.n.)

109 Bir kuvveti düşmanın hava keşfinden yahut gözetlemesinden ve bazen de ateşinden koruyan kamuflaj, kıt'a, sis perdesi veya tabî bir arazi arızası. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 546.) (ç.n.)

birlikleri ise 20 Temmuz'da Desna'ya vardı ve Yelnya'yı ele geçirdi. Sağ kanattaki öncülerin ilerleyişi ise, Dinyeper'den Gomel'e doğru kuzeyi zorlayan büyük Rus kuvvetlerinin karşı taarruzları karşısında yavaşladı.

İstila artık Rus topraklarının 640 kilometre kadar derinliğine girmişti. Moskova hâlâ 320 kilometre ötede bulunuyordu. Minsk'ten Smolensk'e uzanan harekâtın ikinci safhası, beş gün süren ilk safhaya kıyasla neredeyse üç hafta almışsa da, bu böylesine derin bir ilerleme için son derece süratli bir tempoydu.

Hoth'un Smolensk kuzeyine varmasıyla, Dinyeper ve Desna arasında kalıp, panzer güçlerinin ilerleyişi sırasında es geçilmiş olan büyük Rus kuvvetlerinin çevrilmesi adına yeni bir manevraya girişildi. Çember neredeyse kapanıyordu ki, zorlu arazi ile çamurlu yolların Almanların hareketini aksatmasıyla Ruslar kuvvetlerinin büyük bir bölümünü kurtarmaya muvaffak oldu. Buna rağmen Smolensk bölgesinde 180.000 Rus esir düştü.

Blumentritt bana Minsk çıkışlı ilerleyişin hangi koşullar altında icra edildiği ile, söz konusu koşulların Dinyeper ve Dvina ötesinde nasıl fenalaştığını canlı bir şekilde tasvir etti. "Tank hareketi için korkunç derecede zorlu bir araziydi – büyük bakir ormanlar, alabildiğine geniş bataklıklar, korkunç yollar ve tankların ağırlığını kaldıramayacak kadar zayıf köprüler. Ayrıca mukavemet de çetinleşti ve Ruslar cephelerini mayın tarlalarıyla kaplamaya başladı. Mevcut pek az yol olduğu için onları tıkamaları kolaydı.

"Sınırdan Moskova'ya uzanan, yani bir Batılının 'yol' diyebileceği yegâne otoyol henüz tamamlanmamıştı. Karşılaştığımız şeye hazır değildik, zira haritalarımız hiçbir şekilde gerçeğe tekabül etmiyordu. Söz konusu haritalarda ana yol olması gereken bütün noktalar kırmızıyla işaretlenmişti ve bunlardan epeyce mevcuttu, lakin bunların ekseriyetle kumlu patikalar olduğu ortaya çıktı. Alman istibarat teşkilatı Polonya'nın Rus işgali altındaki kısmında mevcut olan koşullara dair oldukça isabetli, lakin orijinal Rus hududunun ötesindeki koşullara dair fena hâlde kusurlu bir iş çıkarmıştı.

"Bu tür bir arazi tanklar için yeterince kötüydü. Fakat tanklara eşlik eden ve tankların yakıtlarını, malzemelerini ve ihtiyaç duydukları bütün yardımcı personeli taşıyan nakliye araçları için daha da kötüydü. Nakliye araçlarının neredeyse tamamı tekerlekli araçlardan oluşuyor, bunlar yollardan ayrılamıyor, çamura dönmesi durumunda kumda da hareket edemiyordu. Bir yahut iki saatlik yağmur panzer güçlerini hareketsiz kılıyordu. Bu sıra dışı bir görüntüydü. Tank grupları güneş çıkıp da zemin kuruyana dek, hepsi çamura saplanmış yüzlerce kilometrelik bir şerit hâlinde uzanıyordu. Orsha-Nevel mıntıkasından ilerleyen Hoth'u, patlak veren yağmurlar kadar bataklıklar da geciktiriyordu. Guderian Smolensk'e süratli bir şekilde ilerlediyse de ardından kendisi de aynı belaya çattı."

Guderian, Blumentritt'in Alman haritalarının kusurları hakkında söylemiş olduklarını teyit edip, ayrıca bataklık bölgelerin çıkardığı güçlüklerden de söz ettiyse de, hava koşullarının taarruzun ilk haftalarında iyi olduğunun altını çizdi. "O süreçte bizi en çok geciktiren şey Feldmareşal von Kluge'nin endişelerinden kaynaklanan aksaklıklardı. Geride çıkan her güçlükte panzerlerin ilerleyişini durdurmaya meyilliydi."

Blumentritt, Kluge'nin Hoth ve Guderian'ı dizginlemekteki hususi rolüne – muhtemelen eski komutanına duyduğu bağlılıktan ötürü – değinmedi. Ancak harekât yöntemine ilişkin başlangıçtan itibaren bir görüş ihtilafı olduğunu ilk ortaya koyan Blumentritt'ti. Bana bu husustan bahsederken, çevirme muharebelerinin geleneksel stratejinin ilkeleri uyarınca planlanması hususunda Hitler ve kıdemli komutanların birçoğunun mutabık olduklarını söyledi. "Ancak Guderian'ın farklı bir düşüncesi vardı – mümkün olduğunca süratli bir şekilde derinlere girmek istiyor ve düşmanın çevrilmesi işinin geriden gelen piyade kuvvetlerince tamamlanmasını arzu ediyordu. Guderian Rusları kaçış hâlinde tutup, onlara toplanmak için zaman vermemenin önemine dair ısrarcı oldu. Doğrudan Moskova'ya ilerlemek istiyordu ve şayet

boşa zaman harcanmazsa oraya ulaşabileceğine kaniydi. Rusya'nın mukavemeti, Stalin'in iktidarının merkezine yönelik bu hücumla felç olabilirdi.

"Guderian'ın planı oldukça gözü pekti ve takviye ile ikmalin muhafazası hususunda büyük riskler içeriyordu. Lakin iki risk arasından daha güvenlisi bu olabilirdi. Zırhlı kuvvetleri her seferinde geri döndürüp, es geçilmiş olan düşman kuvvetlerini çevrelemekle çok zaman kaybedildi.

"Smolensk'e ulaşmamızın ardından Desna'da birkaç haftalık bir hareketsizlik oldu. Bu, kısmen ikmal ve takviye getirilmesi ihtiyacından kaynaklansa da, daha mühim olan etken harekâtın istikbaldeki seyrine ilişkin Alman komutanlığındaki yeni bir görüş ihtilafıydı. Argümanların ardı arkası kesilmiyordu."

Bock'un arzusu Moskova'ya doğru ilerlemekti. Kendisi Hoth ve Guderian'ın görüşlerini destekleyerek, öncü tank kolları tarafından icra edilecek bir diğer derin yarma hareketinin Moskova'ya ulaşmakta başarılı olacağına dair inancını belirtti. Fakat Hitler, başat hedefler olarak Leningrad ve Ukrayna'yı almaya yönelik ilk fikrini uygulama vaktinin geldiği kanaatindeydi. Bu hedeflere Moskova'dan daha önemli gözüyle bakarken – generaller arasında kendini eleştirenlerin çoğunun varsayma eğiliminde olduğu üzere – sadece ekonomik ve siyasi etkileri düşünmüyordu. Moskova'ya yönelik hâlihazırda teşkil edilmiş tehdidin, Rus ihtiyatlarını cephenin bu mıntıkasına çekerek, Almanların kanatlardaki hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracak çok boyutlu bir Cannae harekâtı[110] tasavvur etmiş gibidir. Akabinde kuvvetleri

110 II. Pön Savaşı sırasında Roma Cumhuriyeti ile Kartaca arasında gerçekleşen başlıca muharebelerden biridir. MÖ 216 yılında İtalya'nın güneydoğusunda kalan Cannae kasabası yakınlarında gerçekleşmiştir. Gaius Terentius Varro komutasındaki Romalılar, Hannibal'ın süvarilerine kıyasla sayıca az olan süvarilerini bu muharebede eşit miktarda kanatlara dağıtmış, lakin Hannibal'ın kuvvetlerine kıyasla üstün mahiyetteki piyadelerini merkeze dar ve derinlemesine üç hat teşkil edecek şekilde yerleştirmiştir. Romalılar böylelikle kuvvet dengesinin oldukça lehlerine olduğu merkez kısımda düşmanı dağıtarak

bu kanat mevzilerden ilerleyerek, ellerine olgun bir meyve gibi düşmesi muhtemel olan Moskova'da birleşebilirlerdi. İncelikli olduğu kadar geniş kapsamlı olan bu fikir, icrası sırasında zaman faktörü nedeniyle çöktü. Zira Rus mukavemeti beklenilenden daha çetin, hava koşulları ise daha kötü çıktığı gibi Hitler de planın neticelendirilmesini bir yıl öteleyebilecek şekilde hazırlanmamıştı. Generaller arasındaki fikir ayrılıklarının da başarı şansına katkı sağlamadığı aşikârdır.

Hitler harekâtın sonraki safhası için – Dinyeper ve Desna'daki dürme operasyonlarının hemen ardından başlamak üzere – 19 Temmuz'da bir emir yayımladı. Bock'un hareket kabiliyetine sahip kuvvetlerinin bir kısmı, Rundstedt'in karşısındaki Rus ordularını imha etmesine yardımcı olmak için güneye, diğer kısmı ise bu şehir ile Moskova arasındaki irtibatı kesmek suretiyle Leeb'in Leningrad taarruzuna yardımcı olmak için kuzeye çark edecekti. Bock ise Moskova'ya yönelik cephe istikametindeki ilerleyişi

---

muharebeyi kazanmayı hedeflemiştir. Hannibal ise bunu karşılamak için nispeten disiplinsiz olan Kelt ve İspanyol piyadelerini en öne çıkarmış, bunları desteklemek için yanlarına kademeli düzende elit Kartaca piyadelerini ve kanatlara da süvarilerini yerleştirmiştir. Hannibal'ın planı, Romalı piyadelerin kendi piyadelerini iterek onların içine doğru sokulması, bu sırada sayıca üstün olan süvarilerinin kanatlardaki Roma süvarisini bozguna uğratarak daha sonra Roma piyadesinin etrafını sarmasıydı. Hannibal'ın planı işlemiştir. Merkezdeki Romalı piyadeler ilerledikçe içbükey bir şekil alıp sıkışmış, Kartacalı piyadeler ise baskı karşısında çekildikçe dışbükey bir biçim alarak yayılmıştır. Bu sırada sol kanattaki Kartaca süvarisi yine bu kanattaki Roma süvarisini dağıtmış, akabinde Roma piyadesinin gerisinden sağ kanattaki Kartaca süvarileriyle çarpışmakta olan Roma süvarisine doğru hücum etmiştir. İki süvari grubunun arasında kalan sağ kanattaki Roma süvarisi de böylelikle bozguna uğratılmıştır. Kartaca süvarileri müteakiben o vakit dışbükey bir hâlde, bir hilali andıracak şekilde çekilmekte olan Kartaca piyadesi karşısında içbükey bir şekilde ilerleyip, oldukça dar bir alana sıkışmış olan Roma piyadesini çevirmiş ve böylelikle merkezdeki Roma piyadesinin tamamı imha edilmiştir. 50.000 kişilik Kartaca ordusunun 85.000 kişilik Roma ordusunu bozguna uğrattığı bu muharebede çeşitli kaynaklara göre Roma ordusunun yaklaşık %90'ı öldürülmüştür. (ç.n.)

elinden geldiğince devam ettirmek üzere sadece yayan unsurlarla bırakılacaktı.

Brauchitsch, derhâl farklı bir plan için ısrarcı olmak yerine bir kez daha işi savsakladı. Panzer kuvvetlerinin yeni operasyonlara girişilmeden evvel soluklanması gerektiğini ileri sürdü. Araç bakımları yapılmalı ve kayıpları yerine konmalıydı. Hitler böyle bir duraklamanın gerekliliğini kabul ettiyse de, Rus direniş ve karşı taarruzlarının Desna batısındaki bölgenin temizlenmesini geciktirmesiyle panzer güçlerine ağustos başına dek istirahat verilemedi. Bock 4 Ağustos tarihli bir toplantıda Moskova'ya erkenden ilerlenmesi gerektiğini savundu, Guderian da hücuma 15'inde başlayabileceğini söyledi. Fakat Hitler Leningrad'ın hâlâ kendisinin başat hedefi olacağının altını çizip, Moskova ile Ukrayna arasındaki kararı, Leningrad'ı ele geçirdikten sonra vereceğini belirtti. Kendisi ise Kırım'ı ve buradaki havaalanlarını ele geçirme fırsatı sunacağından ötürü Ukrayna'dan yanaydı. Zira bunları Romanya'daki petrol sahalarına yönelik olası bir tehdit kaynağı olarak görüyordu.

Kiev Kesselsclacht'ı İçin Güneye Çark

Söz konusu tartışma sonraki iki hafta boyunca daha yüksek kademelerde devam etti. Brauchitsch Moskova'ya ilerlenmesine müsaade vermesi için Hitler'i ikna etmeye çalıştıysa da, etkili bir intiba bırakmak adına bunu ılımlı bir şekilde yaptı. Moskova lehindeki görüş, Halder'in kaleme almış olduğu bir memorandumla 18 Ağustos'ta daha kuvvetli bir şekilde takdim edildi. Lakin Hitler 21 Ağustos'ta bunu yeni bir emirle geri çevirdi. Bu, Leningrad'a daha az vurgu yapılması ve Rundstedt'in cephesinde bulunan Kiev bölgesindeki kuvvetlerin kuşatılıp imha edilmesine daha fazla ehemmiyet verilmesi haricinde, Hitler'in bir ay önce yayımlamış olduğu emrin ana hatlarını tekrarlıyordu. Bock bunun ardından Moskova'ya ilerlemeye devam edebilirdi. Rundstedt ise güneyden ilerleyip Rusların Kafkaslar'dan gelen petrol ikmalini kesecekti.

Söz konusu emir O.K.H.'ye ulaştığı vakit Halder Brauchitsch'ten ikisinin müşterek istifasını sunmasını istediyse de, Brauchitsch bunun faydasız olacağını, zira Hitler'in istifayı reddedeceğini söyledi.

Bu temdit edilmiş tartışma sürecinde durumda meydana gelen muhtelif gelişmeler Hitler'in kararını doğrulama eğilimindedir. Rundstedt'in sol kanadında bulunan Reichenau'nun 6'ncı Ordusu Kiev önlerinde durdurulmuştu ve Pripet Bataklıkları'nın doğu ucu ardında siper almış olan Rus kuvvetleri hem onun sol kanadını hem de Bock'un sağ kanadını tehdit ediyordu. Öte yandan Kleist'ın panzer grubu dolaylı bir manevrayla parlak bir zafer kazandı. İstikametini ansızın güneydoğuya çevirmiş, Rumen orduları karşısındaki Rus ordularını çevirmek için, Karadeniz ve Dinyeper Kıvrımı'na yönelik bir yamaç üzerinde, Dinyester ve Dinyeper arasındaki koridordan aşağı inmişti. Bu hadiselerin birleşimi; Kleist'ın kuzeye dönüp, Bock'un cephesinden güçlü bir kuvvetin de güneye gönderilmesi durumunda sadece Rus ordularının Kiev çevresi ve üzerindeki inatçı direnişlerinin gevşetilmesiyle kalmayıp, ayrıca çembere de alınacakları çifte bir kanat darbesi olasılığını daha da aşikâr hâle getirdi ki, böylelikle Moskova'ya yönelik bir ilerleyişin Dinyeper güneyinden icra edilebilecek bir karşı taarruzla altüst olma tehlikesi de bertaraf edilmiş olacaktı. İstifade edilebilecek bu olası fırsatların toplamı Hitler'in Kiev harekâtına Moskova'ya yönelik ilerleyişin ön adımı olarak karar vermesinde belirleyici olmuştur. Ayrıca bu görüşten taraf olan sadece kendisi de değildi.

Blumentritt bu kritik karara dair mühim bir noktadan söz etti: "Her ne kadar Feldmareşal von Bock Moskova'ya yönelik ilerlemeyi sürdürmek istiyorduysa da, von Kluge onun bu görüşünü paylaşmıyordu. Kluge ısrarcı bir şekilde Kiev çevresindeki Rus kuvvetlerinin çembere alınmasına yönelik alternatif plandan yanaydı. 4'üncü Ordu'nun güneye çark edip Guderian'ın panzer kuvvetleriyle birlikte bu kıskaç-hamlesini icra etmesi

kendisinin fikri ve arzusuydu. Bu plana yönelik savları izah ederken bana altını çizmek suretiyle şöyle dedi: 'Ayrıca böylelikle Feldmareşal von Bock yerine Feldmareşal von Rundstedt'in emrinde olacağız.' Von Bock emrinde hizmet etmesi oldukça zor bir adamdı ve von Kluge onun ekseninden ayrılmaktan memnun olacaktı. Bu, kişisel unsurun stratejideki etkisine dair ilginç bir örnektir."

Kendi cephesinde karşı karşıya olduğu zorlu sorunu çözmesine yardımcı olmak adına kuzeyden takviye gelmesini Rundstedt'in hoş karşılaması doğaldı. Her askerin hayali olan büyük bir kuşatma zaferi kazanma olasılığını takdirle karşılaması da öyle. Ayrıca, Bock'un başlıca ordu komutanının da yine bu güzergâhtan yana olmasıyla Hitler – O.K.H.'nin aksi yöndeki tavsiyesine karşın – profesyonel görüşün ağırlıkla kendisinden yana olduğunu sezebiliyordu. Moskova'ya doğru ilerlenmeden evvel bu kanattan gelebilecek bir karşı taarruz tehlikesini ortadan kaldırmak suretiyle Güney kanadını serbest bırakma meselesi hakkında söylenecek elbette pek çok şey vardır. Dahası, Rus yığınlarının hareket kabiliyetinden göreceli yoksunluğu, hareket kabiliyetine sahip Alman kuvvetlerinin bir noktada toplanmış gücünü bir mıntıkadan diğerine kaydırmak suretiyle her seferinde belirleyici bir başarı elde edilmesi stratejisinin faydalarını artırıyordu. Lakin böyle bir yöntemin uygulanabileceği zaman dilimi, özellikle de Alman ordusunun bir kış seferi için hazırlıksız olması nedeniyle, gittikçe daralmaktaydı.

Bu noktada Kluge'nin Bock'tan uzaklaşmaya yönelik arzusuna kavuşamadığından söz edilebilir. Zira kendisi ve karargâhı Kiev harekâtındaki kıskaç hareketinin sol ağzını teşkil etmek için cepheden çekildiyse de, harekâta katılımları bir süre sonra iptal edilmiştir. (Bu her ne kadar güney istikametindeki ilerleyişinde sahip olacağı piyade desteğini azalttıysa da, Guderian bu değişiklikten esef duymadı. Zira bana söylediği üzere: "Von Kluge, emrinde hizmet vermesi von Bock'tan bile daha zor bir adamdı.")

Kluge bu durumdan öylesine irite oldu ki, ailesini görmek üzere izne ayrılıp, Moskova cephesindeki operasyonlara ara verilen birkaç haftayı malikânesiyle ilgilenerek geçirdi.

Hitler bir yandan Kiev harekâtında ısrarcı olurken diğer birkaç hususta ise O.K.H. ve Bock'un savlarına rıza gösterdi. 4'üncü Ordu'yu Bock'la bırakmasının yanı sıra, Leningrad harekâtına yardımcı olunması için Hoth komutasındaki panzer grubundan birden fazla kolordu almaktan kaçındı. Ayrıca Merkez Ordular Grubu'nun Kiev harekâtı tamamlanır tamamlanmaz diğer ordu gruplarındaki panzer kuvvetlerinin de yardımıyla Moskova'ya karşı tayin edici bir taarruza hazırlanması gerektiğini kabul etti. Bu karar, 6 Eylül tarihli yeni bir emirle şekillenecekti. Moskova'ya yönelik ilerleyişe eylül ortasında başlanılabileceği umuluyordu ki, bu lojistik hesap, geçmiş deneyimlerin ışığında pek de lojikal[111] bir netice teşkil etmemekteydi.

Kiev *Kesselschlacht*'ı o vakte dek Almanlar tarafından kazanılan en büyük başarı oldu. Reichenau ve Weichs komutası altındaki orduların karşılarındaki Rus ordularıyla çarpıştığı sırada, Guderian Rusların gerisinden aşağı Kleist ise Dinyeper Kıvrımı'ndan yukarı doğru taarruz etti. İki panzer grubu Kiev'in 240 kilometre doğusunda bir araya gelerek Rusların ardında çemberi kapattı. Bu sefer kaçabilen pek az kişi olduğu gibi alınan esir sayısı da 600.000'in üzerindeydi. Lakin muharebe sonlanmadan evvel eylül ayı sonları gelmiş ve kötü yollar ile hava koşulları – her ne kadar tamamlanmasına mani olamadıysa da – çevirme manevrasının hızını düşürmüştü.

Sonbahar beraberinde hareket için oluşturduğu alışılageldik engellerle birlikte gelip çatmıştı. Kış ise, Rusya'yı istila edilenler için teşkil ettiği geleneksel tehlikeyle birlikte yaklaşıyordu.

111 Mantıklı, makul anlamına gelen bu kelimeyi, yazarın orijinal metinde *"a logistical calculation that was hardly a logical conclusion from past experience"* şeklindeki kelime oyununun tercümede yitmemesi için bu şekilde bıraktık. (ç.n.)

Kısas Olarak Yitirilen Leningrad

Hitler'in Leningrad'ın ele geçirilmesine öncelik verilmesine ilişkin ilk fikri her ne kadar Brauchitsch, Halder ve bunların yanı sıra Bock'un görüşleriyle tezat teşkil etmişse de, önde gelen diğer generaller arasında destek bulmuştu. İçlerinden bir kısmı o dönemde bunu izlenecek doğru yol olarak addetmiştir ve hâlâ da öyle addetmektedir. Rundstedt 1945 yılında, seferi benimle görüşürken şöyle söyledi: "Şahsi görüşüme göre, Rusya'daki 1941 tarihli operasyonların ana odağı başlangıçta Moskova'ya değil, Leningrad'a yönelik olmalıydı. Bu, Finlerle irtibatımızı sağlardı. Sonraki safhada ise, Feldmareşal von Bock'un batıdan ilerleyen ordular grubuyla koordinasyon hâlinde Moskova'ya kuzeyden bir taarruz icra edilmeliydi."

Lakin bu yolu takip etme olasılığı sadece seferin seyri sırasındaki direnişten değil, Ukrayna'ya yönelik sapmadan da muzdarip oldu. Dahası, Güney Ordular Grubu cephesinde karşı karşıya olduğu duruma ilişkin doğal kaygısı nedeniyle Rundstedt'in kendisi de bu sapmaya katkı sağladı. Rundstedt'in muhakemesinin taşıdığı ağırlık göz önüne alındığında, şayet kendisi en başta cephenin kuzey kısmının komutanlığıyla görevlendirilmiş olsaydı, hadiselerin genel seyrinde büyük bir değişiklik olabilirdi.

Güneye, Kiev'e doğru yoğunlaştırılacak bir çabayı Leningrad'a yönelik eş zamanlı bir ilerlemeye uydurmak güçtü. O.K.H. ve Bock'un Moskova'ya yönelik erken bir hücuma ilişkin bakısı ise bunu daha da zorlaştırıyor – vaziyetin üç yönden çekiştirilmesine yol açıyordu. Dolayısıyla Hitler Kiev manevrasının icrasına karar verdiğinde, bu, kendisinin "birincil hedefini" neredeyse kaçınılmaz olarak ikincil kıldı.

Lakin muhtelif generallerden dinlediğim açıklamalara göre Leningrad'ın erkenden ele geçirilmesi şansı Hitler'in kendi müdahalesiyle kaçırılmıştı. Warlimont bu hususta şöyle dedi: "Hitler, Kuzey Ordular Grubu'nun zırhlı öncülerinin tam da şehrin çevresine vardıkları vakitte bir diğer can alıcı dur emri verdi. Böyle

yapmakla, söz konusu Sovyet metropolünün sokak ve meydanlarında öfkeli bir nüfusa karşı çarpışmaktan kaynaklanabilecek insan ve malzeme kaybından kaçınmak istediği açıktı. Aynı sonuca şehrin ikmal hatlarının tamamını kesmek suretiyle ulaşmak istemişti." Blumentritt'in görüşü ise şu şekildeydi: "Leningrad muhtemelen pek az güçlükle alınabilirdi. Lakin 1939 yılında Varşova'da edindiği tecrübenin ardından, Hitler bu kentte verdiği kayıplar nedeniyle büyük şehirlerle uğraşmaktan daima kaygı duydu. Hitler – aynı 1940 yılında Dunkirk'te yapmış olduğu gibi –ilerleyişin son etabına hâlihazırda başlamışlarken zırhlı öncülere dur emri verdi. Bu nedenle, görünenin aksine, 1941 yılında Leningrad'a karşı – Fransa'dan getirilmiş olan uzun-menzilli topun montajı da dâhil bütün hazırlıkların tamamlanmış olmasına rağmen – hakiki bir taarruza girişilmedi."

Şehri kuşatma ve ablukayla düşürme teşebbüsü başarılı olmadı. Söz konusu şans, hareket kabiliyetine sahip kuvvetlerin Moskova'ya yönelik sonbahar taarruzu için alınmasıyla daha da azaldı. Kuzey cephesindeki ilerleyişin öncü kuvvetini teşkil eden Hoeppner'in panzer grubu, merkezde Kluge'nin 4'üncü Ordusu'na katılmak üzere güneye gönderildi. Oysa O.K.H.'nin Moskova'ya odaklanılması arzusuna temmuz ayında karşı çıkmış olan Hitler şimdi Leningrad'daki kişisel hedeflerini Moskova'ya ulaşılmasına yönelik gecikmiş bir çabaya feda ediyordu. Görünüşe bakılırsa Almanlar ya O.K.W.'nin ya da O.K.H.'nin maksadını tutarlı bir şekilde takip etmiş olsalardı daha iyi bir iş çıkarabilirlerdi. Oysa başarı şansları bu ikisinin ortasındaki bir planla akamete uğradı.

Sonbahar Taarruzu

Kiev'deki çevirmenin muzaffer neticesi, Leningrad'daki hayal kırıklığına yol açan sonuçları gölgede bıraktı. Bu büyük başarı öyle bir coşkuya yol açtı ki, Almanlardan birçoğu Desna mıntıkasının Vyazma çevresindeki kısmında benzer bir çevirmeye muvaffak olunabileceği ve bu sayede Moskova'ya yönelik süratli bir

ilerleyişe geçilebileceğini düşündü. Mevsim her ne kadar oldukça ilerlemişse de öncesinde gönlü bu hücuma geçilmesinden yana olanlar daha da hevesli hâle gelirken, geçmişte farklı bir yol izlenmesini tercih etmiş olanlar ise Moskova'yı ele geçirme zamanının geldiğini artık kabul etme eğilimindeydi.

Bana harbin ardından meseleye dair görüşlerini anlatan Rundstedt şöyle dedi: "Kiev'i almamızın ardınan Dinyeper'de durmalıydık. Bunu ciddi bir şekilde savundum ve Feldmareşal von Brauchitsch de benimle mutabık kaldı. Lakin Kiev'deki zaferin coşkusuna kapılmış olan Hitler devam etmek istiyordu ve Moskova'yı ele geçirebileceğinden emindi. Burnu Moskova'ya dönük olduğundan, Feldmareşal von Bock da doğal olarak onunla hemfikir olma eğilimindeydi. Hakeza General Halder de öyle." Lakin o döneme ilişkin evrağa bakıldığında Brauchitsch'in daha hevesli kişilerle birlikte olduğunda bu ihtiyatlı görüşü gerçekten paylaştığı görülmüyor. Öte yandan, evrakın Rundstedt'in durulmasını salık veren ilk kişi olduğu gerçeğini teyit etmesine karşın, o bile bunu Kasım başına dek kesin olarak savunmamış gibidir.

O vakit söz konusu olan ahvalin ışığında, Alman çevrelerine hâkim olan özgüven ile Moskova'ya bir sonbahar taarruzu icra edilmesine yönelik genel baskıyı anlamak kolaydır. Lakin o bölgedeki Ruslara bahşedilmiş olan iki aylık lütuf bu husustaki şansı azaltmıştı ve başarı şansı artık – haddinden fazla bir oranda – sonbaharın iyi geçmesine bağlıydı. Ancak sonbahar Almanların umut ettiğinin aksine oldukça ıslak geçti. Blumentritt'in hayıflanarak belirttiği üzere: "Yılın en iyi iki ayı olan Ağustos ile Eylül boyunca durdurulmuştuk. Bunun ölümcül olduğu görüldü."

Hitler'in Moskova'ya yönelik bir sonbahar teşebbüsünde bulunma kararına, ilave pürüzler ve ağırlık merkezinde kayba yol açan bir diğer teşebbüs eşlik etti. Zira kendisi, Moskova'yı ele geçirmeye yönelik hedefinin peşinden giderken aynı zamanda Güneyde kazanılan zaferden istifade etmenin cazibesine direnememişti.

"Kafkasya Kapılarındaki" Hüsran

Hitler ilerleme kararı aldığında, Rundstedt'e Karadeniz kıyılarını temizleyip Kafkaslar'a ulaşmaya yönelik son derece ihtiraslı yeni bir görev verdi. Rundstedt'in bana harita üzerinde işaretlediği şekliyle hedefler Voronej'den Rostov yakınlarındaki ağzına kadar Don Nehri hattını ele geçirip, Güney Ordular Grubu'nun sağ kanadıyla Maykop petrollerini, sol kanadıyla da Volga üzerindeki Stalingrad kentini emniyete alacak kadar ilerlemekti. Rundstedt sol kanadının böylesine gerilip, tehlikeye açık olacağı bir şekilde Dinyeper'in 640 kilometre kadar ötesine ilerlemenin güçlük ve risklerine dikkat çektiğinde, Hitler kendinden emin bir şekilde Rusların ciddi bir karşılık vermekten aciz olduklarını ve donmuş yolların hedefe hızla ilerlenmesini sağlayacağını öne sürdü.

Rundstedt neler olduğunu anlatırken şöyle dedi: "Moskova cephesine kuvvet kaydırılmış olmasından ötürü plan en başından beri dezavantajlı bir mahiyetteydi. Hareket kabiliyetine sahip tümenlerimden bir kısmı, Orel üzerinden Moskova'nın güney kanadına icra edilecek kuzeydoğu istikametindeki bir hücumda yer almak için gönderilmişti. Bununla pek az şey elde edildiği gibi bir de fırsat kaybedildi. Bock'un sağ kanadının güneydoğuya dönüp, karşımda yer alan Kursk civarındaki Rus ordularının gerisi boyunca taarruz ederek onları çembere almasını istemiştim. Ruslar, Moskova'dan çıkan demiryollarının yardımıyla o istikamete yönelik bir hamleyi karşılamak adına çok daha iyi yerleşmiş olduklarından, taarruzun ağırlık merkezini kuzeydoğuya çevirmek bana büyük bir hata olarak görünmüştü." (Rundstedt'in görüşünün O.K.H.'ninkinden buna rağmen hâlâ farklı olduğuna ileride değinilecektir.)

"Sol kanattaki 6'ncı Ordu'm Kursk ötesinde durdurulup Don üzerindeki hedefi Voronej'e ulaşamadı. Bu durum, komşusu olan 17'nci Ordu'nun ilerleyişine de sirayet edip, onun Kafkasya'ya yönelik ilerleme genişliğini daralttı. Donetsk boyunca sert bir direnişle karşılaşan 17'nci Ordu, Kleist'ın 1'inci Panzer Ordusu'nun

kanadını koruyabilecek kadar ilerleyemedi. Neticede von Kleist'ın kanadı Rusların güney istikametinde, Karadeniz'e doğru geliştirdikleri güçlü karşı taarruzların tehdidi atına girdi.

"Diğer kanatta ise von Manstein'ın 11'inci Ordu'su Perekop Kıstağı'ndaki savunmaları aşıp Kırım'a girdi ve Sivastopol kalesi ile Kerç'teki doğu ucu haricinde bu yarımadanın büyük bölümünü süratle ele geçirdi. Hitler'in emrettiği bu müstakil hamle benim ana karada sahip olduğum gücü azaltmıştı."

Kafkasya hücumuna ne olduğuna ilişkin hikâyeyi en açık anlatan ise Kleist oldu: "Kafkasya'ya ulaşmak için artık ne zaman ne de fırsat olduğu, biz daha Aşağı Don'a varmadan önce aşikâr hâle geldi. Düşman kuvvetlerinin çoğunu Dinyeper'in batısında kıstırmış ve böylelikle görünüşte açık bir yol elde etmişsek de, Ruslar doğudan demir ve araç yolu aracılığıyla taze tümenler getiriyordu. Kötü hava koşullarının da duruma müdahil olmasıyla ilerleyişimiz kritik bir zamanda çamura saplandığı gibi, öncü birliklerimin de yakıtı tükenmişti.

"Benim fikrim artık sadece Rostov'a girip, şehrin Don Nehri üzerindeki köprülerini imha etmekti. O ileri hatta tutunmayı düşünmüyordum. Mius Nehri üzerinde iyi bir savunma mevzi keşfetmiş ve bunu bir kış hattı olarak tertiplemek için adımlar atmıştım. Lakin Goebbels'in propagandası Rostov'a varışımıza ilişkin öyle bir yaygara koparmıştı ki (bu, 'Kafkasya'ya giden kapının açılışı' olarak selamlanmıştı) bu planı icra etmekten alıkonulduk. Birliklerim Rostov'da benim niyet etmiş olduğumdan daha fazla tutunmaya zorlanıp, bunun sonucunda Kasım ayının son haftasında başlatılan Rus karşı-taarruzundan kötü bir darbe aldı. Lakin Mius Nehri hattına çekilir çekilmez peşlerindeki Rusları durdurmayı ve her ne kadar düşman iç kısımdaki kanatlarının çok daha gerisine sarktıysa da, Rostov'un sadece 85 kilometre batısında bulunan buradaki mevzileri kış boyunca muhafaza etmeyi başardılar. Bu, Doğu'daki Alman cephesinin tamamının en ileri mıntıkasıydı."

Kleist şöyle ekledi: "Alman orduları Rusya'daki ilk kışları boyunca büyük bir tehlike altındaydı. Âdeta donmuş, hareket edemiyorlardı. Bu, Rusların çevirme hareketlerine karşılık vermek ve onları durdurmak adına büyük bir güçlük teşkil etti."

Rundstedt'in açıklamaları Kleist'ınkileri teyit ettiği gibi, ayrıca kendisinin görevden alınma sürecini de su yüzüne çıkardı. "Muharebeye son verip Mius Nehri'ne çekilmek istediğimde Feldmareşal von Brauchitsch bunu onayladıysa da Führer'den bunu iptal edip, bu tür bir çekilmeyi yasaklayan bir emir geldi. Olduğumuz yerde tutunmanın saçmalık olduğuna ilişkin telsizle bir mesaj gönderip, şöyle ekledim: 'Eğer görüşümü kabul etmiyorsanız, komuta edecek bir başkasını bulmalısınız.' Aynı gece Führer'den istifamın kabul edildiğini belirten bir yanıt geldi – Doğu Cephesi'nden 1 Aralık'ta ayrıldım ve bir daha asla oraya dönmedim. Bunun neredeyse hemen ardından Führer bu mıntıkaya uçtu ve durumu gördükten sonra fikrini değiştirip ricat için izin verdi. Cephenin 1941-42 Kışı sırasında sarsılmayan tek mıntıkasının Mius Nehri Hattı olması mühimdir."

Diğer kaynaklar aracılığıyla iki önemli ve tamamlayıcı husus öğrendim. Rundstedt Mius Hattı'na çekilmeyi teklif ettiğinde Brauchitsch onun bu teklifini desteklemiş, ardından ise (her ne kadar onun Rundstedt'in istifasını kabul etmek noktasındaki tez canlılığına itiraz ettiyse de) Hitler'in bunun yasaklanmasına ilişkin ısrarına boyun eğmişti. Rundstedt'in yerine görevlendirilen Reichenau, Hitler'in arzusuna riayet etmek adına başlangıçta bir ara-mevzide tutunmaya çalıştı. Lakin Ruslar bu hattı aşmak suretiyle Hitler'in fikrini değiştirdi. Gerçekler savlardan daha kuvvetliydi.

Moskova'daki Hüsran

Doğu yönündeki Moskova taarruzu 2 Ekim'de başladı. Bu taarruz sağda 2'nci Ordu; merkezde, Hoeppner'in panzer grubunun emre verildiği 4'üncü Ordu; solda ise Hoth'un panzer grubunun bulunduğu 9'uncu Ordu olmak üzere üç ordu tarafından icra edildi.

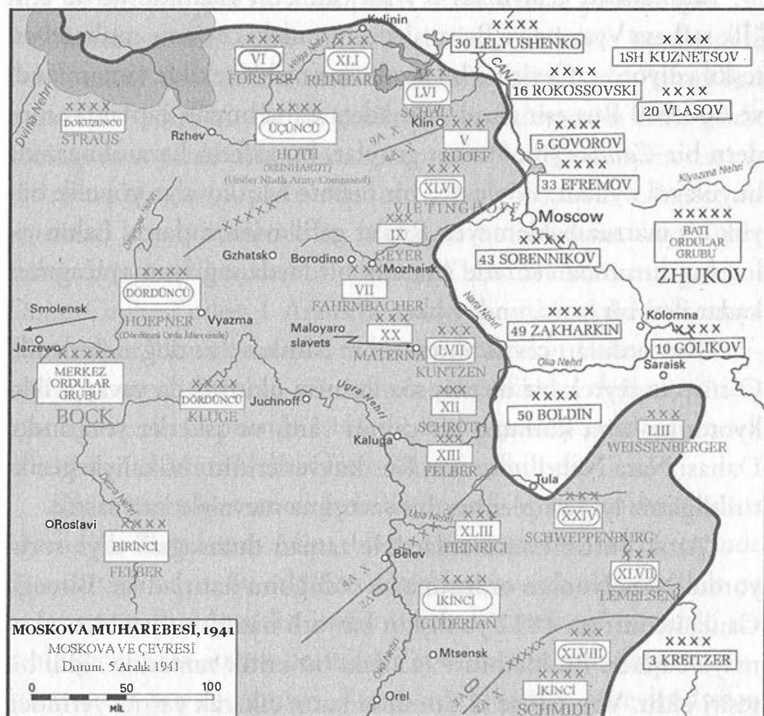
Aynı zamanda, artık müstakil bir panzer ordusu hâline getirilmiş olan Guderian'ın panzer grubu, Rusların Desna gerisindeki savunma hattına taarruz etmek için güneyden yukarı ilerledi. Bu panzer grubu 30 Eylül'de taarruza geçip, kuzeydoğu istikametinde Orel, Tula ve Moskova'nın güney kanadına doğru sevk edildi.

Blumentritt taarruzun seyrini canlı bir biçimde tasvir etti: "İlk safhayı Vyazma ve Bryansk çevresindeki çevirme muharebesi teşkil ediyordu. Çevirme bu kez kusursuz bir şekilde tamamlandı ve 600.000 Rus esir alındı. Bu âdeta daha büyük çaptaki – modern bir *Cannae*'ydi. Panzer grupları bu zaferin kazanılmasında büyük rol oynadı. Böyle geç bir tarihte Moskova'ya yönelik büyük bir taarruz beklemeyen Ruslar gafil avlanmışlardı. Lakin yılın, bu durumdan süratle stratejik bir fayda sağlayamayacağımız kadar ileri bir zamanındaydık.

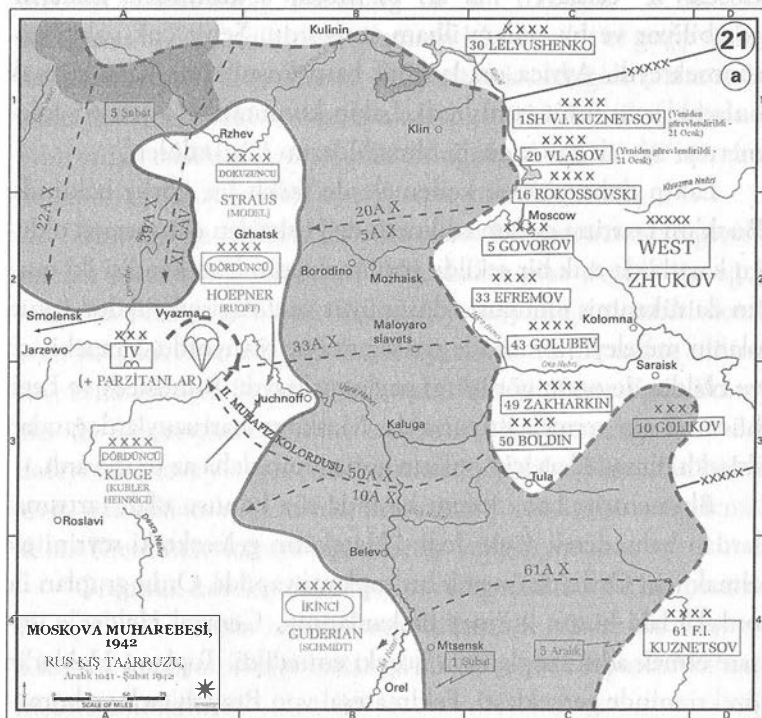
"Rus orduları çevrildikten sonra Moskova'ya doğru ilerledik. O süreçte seyrek bir direniş söz konusu olduysa da yavaşça ilerliyorduk – zira korkunç bir çamur vardı ve askerler yorgundu. Dahası Nara Nehri'nde, taze Rus kuvvetlerinin intikaliyle geciktirildiğimiz iyi tertiplenmiş bir savunma mevziyle karşılaştık.

"Artık bütün komutanlar 'Ne zaman duracağız?' diye soruyordu. Napolyon'un ordusuna ne olduğunu hatırladılar. Birçoğu Caulaincourt'un 1812'ye ilişkin kasvetli hatıratını yeniden okumaya başladı. Bu kitabın 1941'deki bu kritik zamanda ciddi bir tesiri oldu. Von Kluge'yi çamurda batıp çıkarak yatma yerinden bürosuna gider ve elinde Caulaincourt'un kitabıyla harita önünde dikilir vaziyette hâlâ gözlerimin önüne getirebiliyorum. Bu, günlerce devam etti."

Bu husus benim için bilhassa önemliydi, zira – Alman istilasının önünde durulmaz bir sel gibiymiş gibi göründüğü – 1941 Ağustos'unda *Strand* dergisinin Ekim sayısı için, Napolyon'un Seferi'ni Hitler'inkiyle ilişkilendirdiğim bir makale kaleme almış ve vardığım neticeyi vurgulamak için onu Caulaincourt'dan yaptığım kapsamlı alıntılara dayandırmıştım. Blumentritt'e



5 Aralık itibarıyla Moskova Muharebesi'ndeki azami Alman ilerleyişi ile tarafların muharebe düzeni.



Kızıl Ordu'nun Moskova ve Çevresindeki Karşı Taarruzu
Aralık 1941 – Şubat 1942

açıkça aynı çerçevede düşündüğümüzü, yalnız Alman generallerin Caulaincourt'u hatırlamakta birazcık geciktiklerini belirttim! Blumentritt buruk bir şekilde sırıtarak bunu onayladı.

Blumentritt anlatmaya kaldığı yerden devam ederek şöyle söyledi: "Askerlerin morali generallerinkinden daha iyiydi. Geceleyin uçaksavar silahlarının Moskova üzerindeki ışıklarını görebiliyor ve bu onlara ilham veriyordu. Şehir çok yakın görünmekteydi. Ayrıca orada kötü hava koşullarına karşı sığınak bulacaklarını ümit etmişlerdi. Lakin komutanlar o son 65 kilometreyi aşacak kadar güçlü olmadıklarını düşündüler."

Lakin daha yüksek kademelerde farklı bir görüş hâkimdi. Bock'un taarruza devam edilmesinde Hitler'den daha ısrarcı olduğu kayıtlarda açık bir şekilde görülmektedir. Zira kendisi iki tarafın da tükenmiş olduğunu düşünüyor ve dolayısıyla iradesi üstün olanın meseleyi sonuca ulaştıracağını öne sürüyordu. Brauchitsch ve Halder de onun görüşünü paylaşmaktaydı. Rundstedt ve Leeb hücuma son vermek istiyorsa da, Moskova taarruzuyla doğrudan iltisaklı olmadıkları için onların görüşünün daha az tesiri vardı.

Blumentritt bana kasım başında söz konusu olan tartışmalardan bahsederek şöyle dedi: "Harekâtın gelecekteki seyrini ele almak için Orsha'da önemli bir toplantı yapıldı. Ordu grupları ile ordulardaki bütün kurmay başkanlarının, General Halder'le istişare etmek adına toplantıya iştiraki emredildi. Toplantı Halder'in özel treninde gerçekleşti. Feldmareşal von Brauchitsch ve komutanlar toplantıda mevcut değildi – zira amaç, cephenin tamamı boyunca bir diğer büyük taarruza mı girişilmesi, yoksa kış için durulması mı gerektiği meselesine ilişkin nabız yoklamaktı.

Güney Ordular Grubu Kurmay Başkanı von Sodenstern, daha fazla ilerlenmesi aleyhinde çok kuvvetli savlar dile getirdi. Kuzey Ordular Grubu Kurmay Başkanı da öyle. Merkez Ordular Grubu Kurmay Başkanı von Greiffenberg risklere dikkat çektiyse de ilerleme aleyhinde herhangi bir muhalefet dile getirmeyerek onlara kıyasla daha muğlak bir tutum sergiledi. Kendisi güç bir

durumdaydı. Feldmareşal von Bock çok kabiliyetli, lakin hırslı bir askerdi ve gözleri artık çok yakında görülen Moskova'ya odaklanmıştı.

"Ardından General Halder konuşup, Führer'in görüşlerini ve tekrar hücum etmeye yönelik arzusunu açıkladı. Rus mukavemetinin çöküşün eşiğinde olduğuna inanmak için elde sebepler olduğunu belirtti. Führer'in planının Moskova'yı es geçip ardındaki demir yolu kavşaklarını ele geçirmek olduğunu, zira mevcudu neredeyse yeni bir orduya ulaşan büyük Rus ihtiyatlarının Sibirya'dan cepheye doğru yolda olduğuna dair O.K.H.'nin elinde raporlar olduğunu söyleyerek sözlerine devam etti.

"Bu toplantıdan kısa bir süre sonra Moskova'nın ele geçirilmesine yönelik o vahim emri aldık. Lakin plan değişikliğe uğramış, zira Feldmareşal von Kluge, Moskova'nın ardındaki demir yolu kavşaklarının ele geçirilebileceği kadar derine nüfuz edilmesine itiraz etmişti. Bu, senenin o vakti için bir 'fantezi'ydi. Bunun aksine, Rus mukavemetinin 'sembolü' olarak taşıdığı önemden dolayı Moskova'yı işgal etmek maksadıyla daha doğrudan bir taarruz icra edilecekti. Emirde, Bolşevizmin çöküşünü simgelemek adına Kremlin'in havaya uçurulacağı belirtiliyordu.

"Ordunun liderleri, Moskova'nın ele geçirilmesine bu mevsimde teşebbüs etmenin zorluklarının bilincinde olsalar da, Rusların o kış söz konusu olduğu kadar güçlü bir şekilde toparlanmalarını hiçbiri ummamıştı."

Taarruz başlatılmadan evvel birliklerin görev yerleri yeniden düzenlendi. Taarruz güney kanadında 1'inci Panzer Kolordusu'yla birlikte Kluge'nin 4'üncü Ordu'su tarafından; kuzey kanadında ise 9'uncu Ordu'dan bazı piyade tümenleriyle birlikte Hoeppner'in Panzer Grubu tarafından icra edilecekti. Taarruzun tamamı Kluge'nin emrine verildi. Üstelenmesi gereken işi başarma ihtimaline ilişkin inançsızlığı göz önüne alındığında bu ironikti.

Blumentritt devam etti: "Taarruz sol kanatta bulunan Hoeppner'in Panzer Grubu tarafından başlatıldı. Çamur ve güçlü

Rus karşı taarruzlarının karşısında yavaşça ilerliyorduk. Kayıplarımız ağırdı. Ardından, hava koşulları kötüleşti ve bataklık zemine kar düştü. Rusların buz tutan Moskova Nehri kanadı boyunca tekerrür eden karşı taarruzlara girişmesiyle, Hoeppner'in gücünün gittikçe artan bir kısmını bu hücumları durdurmak için ayırması gerekti. 2'nci Panzer Tümeni Kremlin'i güç bela görebilecek kadar ilerlediyse de, bundan öteye gidemedi.

"Umut vadetmeyen bu koşullar 4'üncü Ordu'nun da taarruza katılıp katılmaması gerektiği sorusunu ortaya çıkardı. Hoeppner her gece telefon ederek bunu talep ettiyse de, von Kluge ve ben her gece geç saatlere kadar oturup onun bu ısrarına boyun eğmenin akıllıca olup olmayacağını tartıştık. Von Kluge ön cephedeki askerlerin fikrini almaya karar verdi – kendisi muharip askerlerin arasında olmayı seven son derece aktif ve enerjik bir komutandı – ve böylelikle ileri karakolları ziyaret edip, düşük rütbeli subaylar ve astsubaylarla görüş alışverişinde bulundu. Birlik komutanları Moskova'ya ulaşabileceklerine inanıyorlardı ve bunu denemeye hevesliydiler. Kluge böylelikle dört yahut beş günlük tartışma ve tetkiklerin ardından 4'üncü Ordu'yla son bir teşebbüste bulunmaya karar verdi. Yerdeki kar kalındı. Toprak 15 santim derinliğe kadar donmuştu. Toprağın sertliği, topçu hareketi için aksi durumda olacağından daha elverişliydi.

"Taarruz 2 Aralık'ta başladıysa da, öğleden sonra birliklerin Moskova'yı çevreleyen ormanlardaki güçlü Rus tahkimatları tarafından durdurulduğuna ilişkin raporlar gelmeye başladı. Ruslar ormanda çarpışmakta ustaydı ve karanlığın o öğleden sonra 3 gibi erken bir saatte çökmesi de müdafaalarına yardımcı olmuştu.

"Aslında 258'inci Piyade Tümeni'nden birkaç grup askerimiz Moskova varoşlarına girmeyi başardı. Lakin Rus işçileri şehirlerini savunmak için fabrikalarından dışarı fırlayıp çekiçler ve diğer aletlerle onlara karşı koydu.

"Ruslar, savunmalarını delmiş olan bu izole unsurlara karşı geceleyin güçlü bir karşı taarruz icra etti. Ertesi gün birlik

komutanlarımız savunmayı yarmanın artık mümkün olmadığını düşündüklerini bildirdiler. Von Kluge ile o akşam uzunca bir görüşme yapıp, neticede ilerideki bu birlikleri çekmeye karar verdik. Bereket versin ki geri döndüklerini Ruslar fark etmedi, böylelikle onları kurtarıp epey muntazam bir şekilde ilk mevzilerine getirmeyi başardık. Lakin bu iki günlük çarpışmalar sırasında ağır kayıplar vermiştik.

"Rusların o vakit başlatmış olup, Mareşal Jukov'un 100 tümen sürdüğü genel karşı taarruzun olası en kötü sonuçlarına meydan vermemek adına bu kararı tam zamanında almıştık. Söz konusu düşman tümenlerinin bir noktada toplanmaya başlayan baskıları altında mevzimiz her geçen gün daha tehlikeli bir hâl aldı. Sonunda onları durduramayacağımızı kabul etmek durumunda kalan Hitler, daha gerideki bir mevziye ufak bir ricat için isteksiz bir müsaade verdi. Rusların ortaya koyabileceği ihtiyatların miktarına ilişkin fena hâlde yanlış yönlendirilmiştik. Kaynaklarını çok iyi saklamışlardı."

Bu, Hitler'in Moskova girişiminin sonu olmakla kalmayıp, ayrıca onun bu başlıca cephedeki son girişimini de teşkil etti. Bir daha esirler hariç hiçbir Alman askeri Kremlin'i göremeyecekti.

17

KAFKASYA VE STALİNGRAD'DAKİ HÜSRAN

Moskova'nın erişim dışında kalıp kışın tüm şiddetiyle bastırması Alman askerleri arasında korkuya yol açtı. Bununla birlikte, Napolyon'un *Grande Armée*'sinin başına gelenki kadar korkunç bir çöküş tehlikesi baş gösterdi.

Bu karanlık dönemde muhtemel bir paniğin önüne Hitler'in "ricat edilmeyecek" kararı geçti. Karar büsbütün bir katır inadından öte geldiyse de zevahirde demir bir irade gösterisi gibi göründü. Zira generallerinin aksi yöndeki tavsiyesine rağmen alınmıştı.

Lakin Hitler'in krizdeki başarısı sonunda onun felaketi oldu. Birincisi, bu onu 1942 Yazı'nda Rusya'nın daha derinlerine girmeye sevk etti. Başlangıçta iyi giden bu harekât çok geçmeksizin raydan çıktı. Gözlerini Kafkasya'ya diktiği için Stalingrad'ı ıska geçip, ardından ise Stalingrad'ı ele geçirmeye yönelik gecikmiş çabalar için Kafkasya'yı kaybetti.

Kış geldiğinde ise bir kez daha "Moskova" ilhamıyla kumara yöneldi. Lakin bu, bu kez asla toparlanamayacağı bir felakete yol açtı. Hâl böyleyken bile elde etmiş olduğu büyük tampon bölgede esnek bir savunma icra etmek suretiyle savaşı Rusya tükenene dek uzatabilirdi. Lakin kendi "geri çekilinmeyecek" kuralına sıkı sıkıya bağlı kalıp böylelikle Almanya'nın çöküşünü süratlendirdi.

Kış Buhranı

1941 Aralık'ında Moskova önlerinden püskürtülmelerinin ardından Alman ordularının müthiş bir tehlike altına girdikleri, generallerin tamamının şahsıma yaptıkları açıklamalardan açık bir şekilde görülmektedir. Generaller, Hitler'i emniyetli bir kış hattına kapsamlı bir geri adım atması için ikna etmeye çalıştılar. Askerlerin bir kış seferinin teşkil edeceği güçlüklere karşı teçhiz edilmediğine dikkat çektiler. Lakin Hitler onları dinlemeyi reddedip şu emri verdi: "Ordu tek bir adım bile geri çekilmeyecek. Her adam olduğu yerde çarpışmalıdır."

Kararı felakete davetiye gibiydi. Lakin netice onu bir kez daha haklı çıkardı. Bunun temel nedenini ince yapılı, mesleğinin erbabı ve Doğu Cephesi'nde önce kolordu sonra da ordu komutanlığı yapmış bir asker olan General von Tippelskirch ortaya koydu. "Cephe savunması bu harpte 1914-18'dekinde olduğundan bile daha kuvvetliydi. Ruslar cephemizi yarmakta daima başarısız oldular ve her ne kadar kanatlarımızın çevresinden epey ilerledilerse de, elde ettikleri avantajı tamamına erdirecek yetenek ve malzemeye henüz sahip değildiler. Demir yolu ve otoyol merkezi olan kentlerin etrafını kirpiler gibi sararak elde tutmaya odaklandık – bu Hitler'in fikriydi – ve bunları sağlam bir şekilde muhafaza etmeye muvaffak olduk. Durum kurtarılmıştı."

Her ne kadar o vakit kendisiyle bu hususta mutabık kalmadılarsa da generallerin birçoğu şimdilerde Hitler'in o koşullar altında en iyi kararı aldığını düşünmektedir. Tippelskirch, "Bu, kendisinin büyük bir başarısıydı," dedi. "Askerler o kritik vakitte Napolyon'un Moskova'dan ricatı hakkında duymuş olduklarını anımsıyor ve bunun gölgesinde yaşıyordu. Şayet bir ricata başlamış olsalardı, bu panik hâlindeki bir kaçışa dönüşebilirdi."

Bunu diğer generaller de teyit etti. Lakin Rundstedt iğneleyici bir şekilde, "Daha en başta tehlikeyi yaratan zaten Hitler'in amansız direniş kararıydı. Şayet vakitlice bir geri çekilmeye müsaade

etmiş olsaydı tehlike ortaya çıkmazdı," dedi. Aralık ayı zarfında Moskova cephesinde neler olduğuna dair Blumentritt'in anlattıkları da bu görüşe dolaylı bir destek sundu. Kendisinin açıklamaları, Hitler'in amansız bir direniş sergilenmesine yönelik tutumu ve Hitler'in öncesinde vermiş olduğu bir ödünü sonradan hükümsüz kılmak noktasındaki istikrarsız davranışlarından kaynaklanan lüzumsuz tehlikeleri su yüzüne çıkardı.

"Moskova'da kesin olarak durdurulmamızın ardından General von Kluge Yüksek Komutanlığa Kaluga ve Vyazma arasında bulunan ve hâlihazırda kısmen tertiplenmiş olan Ugra hattına genel bir ricat gerçekleştirmenin akıllıca olacağı tavsiyesinde bulundu. Führer Karargâhı'nda uzun uzadıya müzakere edilmesinin ardından bu teklif isteksiz bir şekilde kabul edildi. Bu sırada Rus karşı-taarruzu bilhassa da kanatlarda olmak üzere tehditkâr bir gelişim göstermişti. Ricat henüz başlamıştı ki Führer'den yeni bir emir geldi: '4'üncü Ordu tek bir adım bile geri çekilmeyecek.'

"Durumumuz daha da kötü bir hâl aldı zira Guderian'ın Panzer Grubu, sağ kanadımızın ötesinde Tula yakınlarında açıktaydı ve 4'üncü Ordu'nun esas kısmı çekilmeden evvel bu hâyli tükenmiş kuvvetin tahliye edilmesi gerekiyordu. Bu gecikme hızla yeni bir karışıklık yarattı, zira Ruslar Guderian'ın zayıf hâldeki hattına hücum edip onu paldır küldür Oka Nehri'nden geriye sürdü. Ruslar aynı zamanda sol yanımızdaki Hoeppner'in Panzer Grubu'na yoğun bir baskı uyguluyor ve onu kanattan çevirme tehlikesi teşkil ediyordu.

"Sonuç itibarıyla 4'üncü Ordu bu ileri mevkiide tecrit edilip, her an kuşatılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Hepsi donmuş olan nehirler, Rus taarruzları karşısında gerektiği gibi bir engel teşkil etmiyordu. Bir Rus süvari birliğinin sağ kanadımızın etrafından ilerleyip onun epey gerisine sarkmasıyla tehlike çok geçmeden sivri bir hâl aldı. Bu birlik atlı süvari ve kızaklı piyadelerden oluşuyor, geri alınan köylerdeki eli silah tutabilen herkesi de bünyesine dâhil ediyordu.

"4'üncü Ordu'nun 24 Aralık tarihinde içinde bulunduğu kasvetli durum buydu ve bu hâl Hitler'in vakitlice bir ricata izin vermeyi reddetmesinden ötürü söz konusu olmuştu. Komutanım von Kluge, hastalıktan yatağa düşen von Bock'un yerini almak üzere ayın 15'inde gitmiş ve ordu benim sorumluluğuma bırakılmıştı. Ben ve kurmaylarım Noel Günü'nü Malo Yaroslavits'teki küçük fakat ileri bölgede yer alan karargâhımızda, masamızda makineli tabancalar ve dört bir yanımızda silah sesleriyle geçirdik. Tam da hiçbir şeyin bizi kuşatılmaktan kurtaramazmış gibi göründüğü anda Rusların geri bölgemizin iki yanından kuzeye dönmek yerine batıya doğru ilerlediklerini gördük. Ellerine geçen fırsatı şüphesiz yitirmişlerdi.

"Hitler hâlâ bir karar almayı geciktirdiği için durum bütün hassaslığını korumaya devam ediyordu. Kendisi Ugra'ya kadar icra edilecek genel bir ricata nihayet müsaade ettiğinde tarih 4 Ocak'tı. Bu tarihten hemen önce Genelkurmay İkinci Başkanı olmak üzere oradan ayrılmıştım ve yerimi almak için General Kuebler gelmişti. Lakin Kuebler çok geçmeden düşmanın baskısına dayanamayacağına kanaat getirdi ve yerine General Heinrici atandı. İki kanadı da derinlemesine bir şekilde sarılmış olsa da kendisi bu yeni mevziyi bahar gelene dek ve daha da uzun bir süre boyunca muhafaza etmeyi başardı.

Blumentritt, kuvvetlerin hangi koşullar altında kurtarılması gerektiğinden bahsederken şöyle dedi: "Yollar, atların karnına kadar varan bir karla kaplanmıştı. Tümenlerin ricat ettiği sırada, birliklerin bir kısmının nakliye araçlarının geceleyin ilerleyebileceği bir yol açmak adına gün boyunca kürek tutmaları gerekti. Havanın sıfırın altında -28 derece olduğunu söylersem nelerle sınandıklarını anlayabilirsiniz."

Hitler'in kararı Moskova cephesinin çökmesini engellemiş olsa da, bunun karşılığında korkunç bir bedel ödendi. Blumentritt bana, "Moskova'ya icra edilen son taarruza dek kayıplarımız ağır değildi," dedi. "Lakin zayiat kış süresinde hem insan hem de malzeme

bakımından çok ciddi bir hâle geldi. Çok yüksek miktarda insan soğuktan öldü." (Lakin kayıtlar bu süreçte verilen haftalık ortalama zayiatın seferin ilk haftasındakilerin yarısı kadar olduğunu gösteriyor – tabii başarılı sürecin kayıpları olduğundan daha hafif; acı başarısızlık ve sert kışın ise daha ağır göstermesi kolaylıkla anlaşılabilirdir. İstilanın başlangıcından şubat sonuna kadar verilen toplam kayıp bir milyonu biraz aşıyordu. Kayıp intibası erat sayısındaki azalma ve onları yenileriyle değiştirmek hususundaki gecikme nedeniyle de artıyordu.)

Blumentritt Hitler'in "geri çekilinmeyecek" politikasının daha geniş kapsamlı bir etkisine ayrıca ışık tuttu. "O kış, Luftwaffe'yi mahvetti. Zira 'kirpi' garnizonlarını, yani Rusların kanat hareketleriyle tecrit edilmiş olan ileri mevkileri havadan ikmal etmek için kullanılması gerekti. II'nci Kolordu'nun günde 200 tonluk malzemeye ihtiyacı vardı ki, bu da günde ortalama 100 nakliye uçağı gerektiriyordu. Lakin kötü hava koşulları sıklıkla buna engel teşkil ediyor ve uçuşa uygun hava aralığından bütünüyle yararlanabilmek adına gerçek sayının bundan oldukça fazla olması gerekiyordu. Yani söz konusu tek bir kolordunun ihtiyaçlarını karşılamak adına günde 350 kadar uçak kullanılıyordu. Uçuşa uygun olmayan koşullar pek çok uçağın düşmesine neden oldu. Böylesine geniş bir cephede yer alan bütün tecrit altındaki mevkilere hava yoluyla ikmalin sürdürülmesine yönelik baskı, Luftwaffe'nin istikbaldeki gelişimi açısından ölümcül oldu.

Generallere 1941-42 Rus kış taarruzunun cereyan ve etkisine dair sorular sordum. Rus kuvvetlerinin derinlemesine kanat hareketleriyle baş gösterip, mevzi ve irtibat noktalarının etrafını saran tehditlerin teşkil ettiği gerilime hepsi tanıklık etti. Bu husustaki genel kanıyı Blumentritt'in, taarruzun doğrudan sonuçlarının, taarruzun doğrudan tehlikesine kıyasla daha büyük olduğuna yönelik yorumu özetledi: "Bu kış taarruzunun başat etkisi Almanların 1942'ye yönelik planlarını altüst etmek oldu. Hava koşulları Rusların taarruz operasyonlarından daha zararlı

ve tehlikeli bir etmendi. Morali düşürmenin yanı sıra Alman zayiatının büyük bölümünden de hava sorumluydu ki bu en az Rusların o kış verdiği zayiat kadar ağırdı."

Alman kuvvetlerinin cepheye seyrek bir şekilde dağılmış olmalarının da gerilimi artırdığını söyleyerek devam etti. "Bir tümenin ortalama cephe genişliği 30 ila 40 kilometre arasındaydı, Moskova'dakiler gibi daha kritik mıntıkalarda bulunanların ise 15 ila 25 kilometre arasındaydı. İkmal getirme ve dağıtmanın zorluğu cephenin inceliğini daha da tehlikeli hâle getiriyor, yol ve demir yolu inşa etmenin güçlüğü de bunu fenalaştırıyordu."

Kendisine genellikle bu kadar ince bir mahiyette olan cephelerin taarruz karşısında dayanabilmesini nasıl açıkladığını sordum. Zira bunlar Birinci Dünya Savaşı sırasında bir tümenin savunabileceği sınır olarak kabul edilen miktardan daha geniş bir alana yayılmışlardı. Yanıtı şöyleydi: "Tümenlerin dağıtılmış olduğu alanın derinliği nedeniyle o savaşta cepheler daralmıştı. Yeni silahlar ile hafif otomatik silahların gelişimi o vakit yapabileceğimizden daha geniş cepheleri tutabilme ihtimalimizi kısmen açıklamaktadır. Savunma vasıtalarındaki daha büyük hareket kabiliyeti de diğer başlıca nedendir. Şayet saldırganlar cepheyi yararsa, onlar daha deldikleri alanı geniş bir gediğe çeviremeden küçük tank ve motorize piyade müfrezeleri karşı taarruza geçmek suretiyle çoğu kez onları durdururdu."

Lakin savunma avantajının artışıyla felaketin tekrar tekrar bertaraf edilmesinin Hitler'i daha fazla taarruz kumarına teşvik etmek gibi ironik bir etkisi oldu. Krizden sağ çıkılması Hitler'in kendine yönelik inancını göklere çıkardı ve kendi muhakemesinin generallerinkine karşı haklı çıktığını düşündü. Bu andan itibaren onların önerilerine müsamaha göstermeye her zamankinden daha az meyilli bir hâl aldı.

Brauchitsch'in Hitler'le baş etmekteki zayıflığı hastalığıyla artmış, hastalığı da Hitler ile tartışmanın gerilimi ve seferin yol açtığı sukutuhayal ile fenalaşmıştı. Brauchitsch kasım ayında,

tam da hayatî kararların alındığı sırada ağır bir kalp krizi geçirdi. Moskova'ya yönelik sonuçsuz kalan son taarruzdan birkaç gün sonra görevden affını istedi. Emekliliği iki haftanın ardından 19 Aralık'ta duyuruldu. Hitler bu sırada makamdaki açıklıktan istifade edip Wehrmacht Başkomutanı olarak elindeki mevcut pozisyona ilaveten bir de Kara Kuvvetleri Başkomutanlığını devralmaya karar vermişti. Brauchitsch'in görevden alındığı duyurusu Alman kamuoyuna doğal olarak kendisinin aslında beceriksizliğinden ötürü görevden uzaklaştırıldığı ve seferin başarısızlığının Alman askerî liderlerinin suçu olduğu hissini veriyordu. Hitler'in Brauchitsch'in ayrılmasına yönelik böyle bir yorumu memnuniyetle karşılamak için gerekçesi vardı ve bu yorum kendi çevresince körüklendi. Dolayısıyla komuta değişikliği onun gücünü artırdığı gibi generallerin direnme gücünü de azalttı. Blumentritt bu hususta münasip bir yorumda bulundu: "Bu harpte sadece amiraller iyi vakit geçirdi – zira kendisi deniz hakkında hiçbir şey bilmiyor, oysa kara savaşına dair her şeyi bildiğini düşünüyordu."

Lakin amirallerin bile kendi sorunları vardı. Napolyon'un amirallerinin sahip olduğu dertten onlar da muzdaripti. İngiliz deniz gücünün teşkil ettiği engeller ile bu gücün Kıta Avrupası üzerindeki tasarılarına dolaylı etkisini bütünüyle dikkate almak adına fazla Kıta Avrupası odaklı olan bir liderle baş etmek durumundalardı. Sonraki hedeflerin peşinden gitmeden evvel söz konusu deniz gücüne ait ve kara kuvvetlerinin erişimi dâhilindeki üsleri kesip atmanın başat önemini Hitler'in anlamasını sağlayamamışlardı.

Öte yandan generaller ise Hitler'i dizginlemeye daha az muktedirdiler. Zira onların bakış açıları, Kıta Avrupası odaklı olmanın yanı sıra fazla askerîydi. Bakış açılarındaki bu darlık, daha ihtiyatlı olmalarının etkisini azaltma eğilimindeydi. Kleist konuşmalarımızdan birinde bu bağlamda ortaya bazı mühim düşünceler koydu: "Bu nesil, daha ben Harp Akademisi'nde ve bir kurmay subayken bile, Clausewitz'in öğretilerini ihmal etmek hatasına

düştü. Sözleri alıntılanıyor, lakin kitapları dikkatle etüt edilmiyordu. Kendisine uygulanabilir öğretiler sunan bir öğretmenden ziyade bir askerî filozof gözüyle bakılıyordu. Schlieffen'in yazıları daha çok dikkat çekiyordu. Bunlar, gücü daha düşük olan bir ordunun, iki yandaki ve toplam gücü daha yüksek düşmanları nasıl alt edebileceği meselesini – ki bu bütünüyle Almanya'nın durumuna ilişkindi – irdelediği için daha kullanışlı görünüyordu. Lakin Clausewitz'in düşünceleri, özellikle de savaşın siyasetin diğer vasıtalarla devamı olduğuna ilişkin vecizesi, temelden sağlamdı. Bu, siyasi etmenlerin askerî olanlardan daha mühim olduğuna işaret ediyordu. Almanların hatası, askerî başarının siyasi sorunları çözeceğini düşünmekti. Gerçeği söylemek gerekirse, Naziler Clausewitz'in vecizesini tersine çevirip, barışa savaşın bir devamı gözüyle baktı. Clausewitz ayrıca Rusya'yı fethetmenin güçlüklerine dair de kâhincesine haklıydı."

1942'ye Yönelik Planlar

Baharda ne yapılması gerektiği meselesi kış boyunca tartışıldı. Hatta bu husustaki tartışma Moskova'ya yönelik son taarruzdan önce başlamıştı. Blumentritt ne olduğunu bana şöyle anlattı: "Bazı generaller taarruzun 1942 yılında kaldığı yerden devam ettirilmesinin imkânsız olduğunu ve hâlihazırda kazanılmış olanın elde tutulmasını garantilemek için çalışmanın daha akıllıca olacağını beyan etti. Halder taarruzun devamına ilişkin oldukça şüpheciydi. Rundstedt taarruzun devamına daha kesin bir şekilde karşıydı ve hatta Alman ordusunun Polonya'daki taarruz çıkış hattına dönmesi gerektiğinde ısrar ediyordu. Von Leeb de onunla aynı fikirdeydi. Diğer generaller bu kadar ileri gitmese de, birçoğu seferin nereye sürükleneceğine ilişkin son derece kaygılıydı. Rundstedt ve Brauchitsch'in görevlerinden ayrılmasıyla Hitler'in baskısına yönelik mukavemet zayıflıyordu ve söz konusu baskı bütünüyle taarruzun sürdürülmesinden yanaydı.

Blumentritt Ocak ayında Halder'in yardımcısı olarak genelkurmay ikinci başkanlığına atanmış olduğundan, Hitler'in kararının ardındaki fikir ve gayeleri bilmek adına kimse ondan daha iyi bir pozisyonda değildi. Kendisi söz konusu fikir ve gayeleri şu şekilde özetledi:

Birincisi, Hitler'in 1941'de elde etmeye muvaffak olamadığını 1942'de elde etmeye yönelik umuduydu. Rusların güçlerini artırabileceğini düşünmüyor ve bu husustaki delilleri dinlemiyordu. Halder ve kendisi arasında bir "fikir muharebesi" mevcuttu. İstihbaratın Ural Dağları ve diğer yerlerdeki fabrikalardan ayda 600 ila 700 arası tank çıktığına ilişkin bilgisi vardı. Halder bunu ona söylediğinde Hitler masayı yumruklayıp bunun imkânsız olduğunu söyledi. İnanmak istemediği şeye inanmazdı.

İkincisi, herhangi bir ricat fikrine kulak asmadığından başka ne yapabileceğini bilmiyordu. Bir şey yapmak zorunda olduğunu ve bu şeyin sadece taarruz olduğunu düşünmüştü.

Üçüncüsü, Almanya'daki iktisadi mercilerden büyük baskı vardı. Bunlar Hitler'i ilerlemeye devam etmenin şart olduğuna ikna etmeye çalışıyor, ona Kafkas petrolü ve Ukrayna buğdayı olmaksızın savaşa devam edilemeyeceğini söylüyorlardı.

Blumentritt'e bu iddiaların temeli olup olmadığını Genelkurmayın tetkik edip etmediğini ve ayrıca Dinyeper Kıvrımı'ndaki Nikopol çevresinden çıkarılan manganez cevherinin Alman çelik endüstrisi için hayatî önemi haiz olduğunun rapor edildiğinin doğru olup olmadığını sordum. Öncelikle ikinci soruya yanıt vererek bu konu hakkında bir şey bilmediğini zira harbin iktisadi yanına aşina olmadığını söyledi. Alman stratejistlerin, planlama süreçleri için hayatî önem arz eden etmenlerden bu kadar soyutlanmış olmaları bana mühim bir ifşaat gibi göründü. Blumentritt, bu meselelere ilişkin toplantılarda Genelkurmayın temsil edilmiyor oluşundan ötürü ekonominin kurmaylarına ait bu tür iddiaları sorgulamanın daha güç olduğunu söyledi ki, bu da Hitler'in generalleri habersiz bırakma arzusunun bir deliliydi.

Rusya'nın daha derinlerine dalmaya yönelik vahim kararı alırken, Hitler artık bir yıl önce icra etmiş olduğu gibi, cephenin tamamı boyunca girişilecek bir taarruz için artık yeterli gücü kalmadığını gördü. Bu hususta bir tercih yapmak durumunda kalan ve Moskova'ya yönelik bir diğer taarruza girişmekte tereddüt eden kendisi, bu hamlenin kanadını Kızıl Ordu'nun ana bölümünün yanından bir teleskop misali uzatacak olmasına rağmen, Kafkas petrolleri için güneye hücum etmeye karar verdi. Kuvvetleri Kafkasya'ya vardığında, neredeyse 1600 kilometre kadar geriye uzanan bir cephenin herhangi bir noktasından karşı taarruza uğramaya açık olacaklardı.

Cephenin taarruza girişilecek diğer yegâne mıntıkası Baltık kanadıydı. 1942'ye yönelik plan ilk başta Finlandiya'yla güvenli bir irtibat sağlamak ve bu ülkenin yarı tecrit hâline son vermek için yaz sırasında Leningrad'ı almaya yönelik bir teşebbüsü içeriyordu. Bu istisna haricinde Kuzey ve Merkez ordu grupları sadece mevzilerini tahkim etmek suretiyle savunmada kalacaktı.

Kafkasya'ya yönelik ilerleyiş için özel bir "A" Ordular Grubu tesis edilerek Feldmareşal von List emrine verildi. Kuvveti azaltılmış olan Güney Ordular Grubu ise bu süreçte "A" Ordular Grubu'nun sol kanadında faaliyet gösterecekti. Reichenau Rundstedt'in yerine Güney Ordular Grubu komutanı olmuşsa da Ocak ayında kalp krizi geçirerek aniden ölmüştü. Bu kez ise Reichenau'nun yerine Bock geri getirilmiş, lakin o da taarruz başlatılmadan evvel nihai olarak görevden alınmıştı. Kluge Merkez Ordular Grubu'nun başında kaldı. Küchler ise Leeb'in yerine Kuzey Ordular Grubu komutanı oldu. Blumentritt bunu açıklarken şöyle dedi: "Feldmareşal von Leeb taarruza devam edilmesi kararından o kadar hoşnutsuzdu ki görevinden ayrılmak için müsaade istedi. Bu işte gönlü yoktu. Askerî gerekçelere dayanarak bunu umutsuz görmesinin yanı sıra Nazi rejimine de karşıydı ve istifa etmek adına bir bahane bulmuş olmaktan memnundu. Zira istifa Hitler'i tatmin edecek bir gerekçe olmaksızın mümkün olmazdı."

Blumentritt, 1942'ye yönelik planların formüle ediliş şekline dair diğer görüşmelerimizde, ek bilgi olarak yer verilmeye değer bazı genel gözlemlerde bulundu. "Yüksek komuta kademelerindeki tecrübem bana savaştaki hayati meselelerin stratejikten ziyade siyasi etmenlerle ve muharebe sahasındaki çarpışmalardan ziyade cephe gerisindeki fikrî boğuşmalarla tayin edildiğini gösterdi. Dahası, bu boğuşmalar harekât emirlerine yansımamaktadır. Belgeler tarih adına güvenli bir rehber değildir – zira emirlerin altına imzasını koyan adamlar genelde yazıya döktükleri şeylerden oldukça farklı düşünürler. Tarihçilerin arşivlerde buldukları belgeleri, bazı subayların hakikatte ne düşündüklerinin göstergesi olarak değerlendirmeleri aptalca olur.

"Bu gerçeğin farkına çok önceleri, son derece vazifeşinas bir tarihçi olup, bana tarihsel araştırmanın hem tekniğini hem de güçlüklerini öğreten General von Haeften'in emri altında Birinci Dünya Savaşı tarihi hakkında çalışırken varmaya başladım. Lakin bunu bu harpte Nazi sistemi altındaki yüksek karargâhları yakından gözlemlemek suretiyle çok daha açık bir şekilde gördüm.

"Bu sistemin bazı yan-ürünleri mevcuttu. Alman, düzen ve örgütlenmeye olan düşkünlüğüyle, diğerlerinden daha fazla kalem tutma eğilimindedir ve bu harpte geçmiştekilere kıyasla çok daha fazla 'vesika' meydana getirilmiştir. Geleneksel ordu kısa emirler yazmak üzere eğitilmiş ve bu, onları icra edecek olanlara serbesti tanımıştır. Bu savaşta uygulama değişmiş zira fikrî hürriyet gitgide kısıtlanmıştı. Kendimizi cezadan korumak için her adımı ve olası her durumu emirde düzenlememiz gerekiyordu. Sonuçta ortaya bol miktarda ve teferruatlı bir emir yığını çıktı ki bu almış olduğumuz eğitime son derece tersti. Bunların ekseriyetle ağdalı olan dili ve süperlatif[112] kullanımı, kısa ve özlü olan eski tarzın bütün kurallarına aykırıydı. Lakin emirlerimizin artık

112 ~ Fr superlatif / İng superlative gramerde sıfat veya zarfın abartı hali, en çok, had safhada ~ Lat superlativus < Lat superlatus [pp.] üste-taşınmış. (Nişanyan Sözlük, "Süperlatif", [Erişim tarihi: 09.06.2019]. (ç.n.)

propaganda tarzında, 'teşvik edici' olmaları gerekiyordu. Führer ile O.K.W.'ye ait emirlerin birçoğu alt kademelere iletilirken kelimesi kelimesine tekrar ediliyor, böylelikle şayet işler kötü gidecek olursa, aktaran tarafın Führer'in niyetini iblağ edememekle suçlanmasının önüne geçilmesi amaçlanıyordu.

"Nazi sistemi altındaki Almanya'nın baskı koşulları neredeyse Rusya'daki kadar kötüydü. Bunların nasıl olduğuna birçok kez tanıklık ettim. Örneğin seferin hâyli başlarında Smolensk'te ele geçirilen iki yüksek rütbeli Rus subayının sorgusunda hazır bulundum. Söz konusu subaylar icra etmiş olduklara planlara bütünüyle karşı olduklarını açıkça belirtmekle birlikte bunları harfiyen icra etmekle kellelerini kaybetmek arasında tercihleri bulunmadığını söyledi. Kendi rejimlerinin pençesindeyken rejimin beyanlarını tekrara ve kendi düşüncelerini bastırmaya zorlanan bu adamlar sadece bu tür koşullar altında özgürce konuşabiliyordu.

"Nasyonal Sosyalizm ve Bolşevizm rejimleri birçok açıdan benzerdi. Hitler, General Halder'in de mevcut olduğu bir gün maiyetiyle konuşurken, inatçı generallerle kendi yapabileceğinden daha radikal bir şekilde baş edebilecek olan Stalin'e ne denli gıpta ettiğini söyledi. Ardından savaş öncesindeki Kızıl Ordu Temizliği'nden bahsedip, bütünüyle kendi ideolojileriyle nakşedilmiş bir ordu ve generallere sahip olan ve böylelikle her ne suretle olursa olsun yekvücut hareket eden Bolşeviklere imrendiğini, oysa Alman generalleri ile genelkurmayının Nasyonal Sosyalist düşünceye bu tür fanatik inançlar duymadığını belirtti. 'Tereddütleri[113] var, itiraz ediyor ve gerektiği kadar arkamda durmuyorlar.'

"Hitler savaş devam ettikçe bu tür tiradlarla kendini gitgide daha çok şımarttı. Operasyonel faaliyetlerini onlar olmaksızın icra edemeyeceği için şahsen hor gördüğü asker sınıfına hâlâ ihtiyacı olmakla beraber onların faaliyetlerini gitgide daha sıkı bir

113 Metnin orijinalinde yer alan *scruples* ifadesi İngililizcede hem eylemin mahiyetine ilişkin etik kaygı hem de eylemin fiilen doğru olup olmadığına ilişkin bir tereddüt anlamına gelir. (ç.n.)

kontrol altına aldı. Dolayısıyla emir ve raporlardan birçoğunun iki yanı mevcuttur. İmza atılan şey çoğu kez imzayı atan adamın düşündüklerini yansıtmıyor, lakin kendisi oldukça bilindik neticeyle karşılaşmak istemiyorsa yine de imzalaması gerekiyordu. Tarihçilerin yanı sıra psikologlar da istikbalde bu vakanın üstüne eğilmelidirler."

Kafkasya Taarruzu

1942 taarruzunun şekli baştaki hâliyle bile tuhaftı. Sağ kanadını Don Nehri'nin Rostov'daki kısmına hâlihazırda yakın olan Azak Denizi'ndeki birliklerin, sol kanadını ise bundan batıya doğru 160 kilometre geride, Kursk'ta bulunan kuvvetlerin teşkil edeceği taarruza, geriye doğru eğimli Taganrog-Kursk hattından başlanacaktı. Taarruza gerideki kanattan icra edilen güçlü bir hücumla başlandı. Taarruzun gayeleri ise karışık ve muğlaktı. Hedefin ne olduğuna dair Hitler ile Genelkurmayın fikirleri bir kez daha farklıydı ve bu farklı fikirler, taarruzun başlangıcından önce ne netleştirilmiş ne de bir orta yol bulunmuştu. Bu fikir ayrılığı 1941'de olduğu gibi yine bir hâyli soruna yol açtığı gibi, bunların etkileri bu kez daha da beter oldu.

Hitler, Halder'in bu husustaki şüphelerine rağmen taarruza devam edilmesinde ısrarcı oldu. Öncelikle Volga Nehri üzerindeki Stalingrad'a yönelik bir hücum emretti. Halder harekât planını hazırlarken bunu başat hedef olarak ele alıp, sağ kanadın ilerleyişine ise sadece güney istikametini sağlam bir şekilde emniyete almaya yönelik tâli bir hücum gözüyle baktı. Lakin Hitler'in nazarında Stalingrad'ın ele geçirilmesindeki maksat (bunun moral önemi dışında) kuzey kanadını emniyete almak ve böylelikle güneydoğu istikametindeki daha kapsamlı bir hedefin, yani Kafkasya'nın peşinden gitmekti.

Feldmareşal List'in sevk ve idaresi altında Kafkasya'ya yönelik zırhlı hücuma komuta eden Kleist bana Hitler'in görevi hakkında

ona nasıl kişisel talimatlar verdiğini anlattı. Kleist'ın anladığı şekliyle, "Stalingrad'ın ele geçirilmesi ikincil bir hedefti. Doğudan gelen Rus kuvvetlerinin kanadımıza yönelik bir taarruzunu engelleyebileceğimiz, Don ile Volga arasındaki darboğazda yer alan işe yarar konumu dışında bir önemi yoktu. Stalingrad başlangıçta bizim için sadece harita üzerindeki bir isimden ibaretti." Lakin Blumentritt şöyle dedi: "Hitler başlangıçta Stalingrad'dan kuzeye çark edip, Moskova'daki Rus ordularını geriden kıskaca almak niyetindeydi. Lakin bir hâyli tartışmanın ardından bunun imkânsız ölçüde ihtiraslı bir plan olduğuna dair ikna edildi. Hatta maiyetindeki bazı kimseler Urallar'a ilerlenmesinden dahi söz eder olmuştu ki, bu daha da büyük bir fanteziydi."

O hâliyle bile tehlikeli olan plan, uygulanma şekliyle daha da tehlikeli bir hâle geldi.

Kleist Hitler'in uğursuz bir tarih olan 1 Nisan'da onu yanına çağırdığını belirtti. "Hitler sonbahara kadar petrol sahalarını ele geçirmemiz gerektiğini zira bunlar olmaksızın Almanya'nın savaşa devam edemeyeceğini söyledi. Böylesine uzun bir kanadı açıkta bırakmanın risklerine değindiğimde ise kanadı korumak için Rumen, Macar ve İtalyan birliklerinden yararlanacağını söyledi. Diğerleri gibi ben de ona bu tür birliklere güvenmenin tedbirsizlik olacağını söyledim. Lakin kulak asmadı. Bana Müttefik birliklerin sadece Don'dan Voronej'in güney kıvrımına ve Stalingrad'ın ötesinde Hazar'a uzanan kanadı tutmak için kullanılacağını söyleyip, söz konusu mıntıkaların savunulması en kolay mıntıkalar olduğunu belirtti.

Hadiselerin seyri, harekâtı icra edecek olan komutanların uyarı ve sezilerini haklı çıkardı. Yine de, ikinci yıldaki bu kumarın başarısız olmadığı kabul edilmelidir. Rusya 1942 Yazı'nda en zor zamanlarından geçiyordu. Bereket versin ki Almanya'nın başlangıçtaki gücü büyük ölçüde buharlaşmıştı. Azıcık fazla bir gayret, yaşanmakta olan pek çok mahallî çöküşü umumî bir çöküşe dönüştürebilirdi.

Yaz taarruzu parlak zaferlerle başladı. Zira Ruslar da 1941 yılında vermiş oldukları kendi devasa insan ve malzeme kayıplarından muzdaripti ve henüz tesis etmiş oldukları ordular daha cephede boy göstermemişti. Almanların sol kanadı Kursk'tan Voronej'e doğru seri bir şekilde ilerledi. Rus ihtiyatlarının sınırlı olup, bunların çoğunlukla kuzeydeki Moskova mıntıkasında bulunması da buna yardımcı oldu. Bir diğer yardımcı etken Rusların Mayıs ayında büyük bir inatla icra ettikleri Harkov taarruzuydu. Blumentritt bundan, "Bu, Rusların aksi takdirde taarruzumuzu karşılamak için ellerinde bulunacak gücün büyük bölümünü tüketti," diye bahsedip, sözlerine şöyle devam etti: "Kursk'tan Don ve Voronej'e yönelik ilerleyişin başını 4'üncü Panzer Ordusu çekiyordu. Akabinde, zırhlı kuvvetlerimiz Don'un sağ kıyısı boyunca güneydoğuya dönerken bu mıntıkayı 2'nci Macar Ordusu devraldı."

Rusların Voronej'deki inatçı direnişleri ile bunun, Almanların o mıntıkadaki ilerleyişlerine devam etmeye yönelik çabalarını nasıl engellediğine ilişkin o dönemdeki heyecan verici haberleri hatırlayıp, kendisine bu hususta daha fazla soru yöneltim. Cevabı şöyle oldu: " Voronej'in ötesine geçmek suretiyle doğrudan doğuya yönelik bu taarruzu devam ettirmeye ilişkin herhangi bir niyet hiçbir zaman söz konusu olmadı. Emirler Don'un Voronej civarındaki kısmında durmak ve 4'üncü Panzer Ordusu tarafından icra edilip, Paulus komutasındaki 6'ncı Ordu tarafından desteklenen güneydoğu istikametindeki taarruzun kanadını korumak için savunma durumuna geçmekti."

Don ve Donetsk arasındaki koridordan aşağıya yönelik bu dolaylı ilerleme, çok geçmeden başrolü devralacak olan Kleist'ın 1'inci Panzer Ordusu'nu perdeleyerek, ilerlemesini kolaylaştırdı. Taarruz Harkov yakınlarında başlayıp, Chertkovo ve Millerovo'yu hızla geçerek Rostov'a yöneldi. Donetsk güneyindeki 17'nci Ordu, taarruza ancak Kleist Rostov'a yaklaştığında katılmıştı. Kleist bu yıldırım darbesinin hikâyesini anlatırken, ordusunun Aşağı Don'u Rostov yukarısında geçerek ardından Manyç Nehri vadisi

boyunca doğuya ilerlediğini söyledi. Ruslar buradaki barajı havaya uçurmuş ve bunun neticesinde ortaya çıkan sel baskınları Almanların planlarını altüst etme tehlikesi doğurmuştu. Lakin zırhlı kuvvetleri iki günlük gecikmenin ardından nehri geçmeyi başarıp akabinde üç kol hâlinde güneye döndü. Kleist'ın kendisi de 9 Ağustos gibi erken bir tarihte Maykop'a ulaşan sağdaki koldaydı. Merkezdeki ve soldaki kolları ise aynı zaman zarfında 240 kilometre daha güneydoğuda yer alan Kafkas Dağları'nın eteklerine yaklaşıyor, yayan bir şekilde ilerleyen 17'nci Ordu da bu yelpaze biçimli zırhlı hücuma destek veriyordu.

Almanlar böylelikle taarruza başladıktan altı hafta sonra daha batıdaki petrol sahalarına ulaşıp onları ele geçirdilerse de, dağların ardında bulunan ana kaynaklara hiçbir vakit ulaşamadılar. "Başarısızlığımızın ana nedeni," dedi Kleist, "petrol yetersizliğiydi. Karadeniz güzergâhı güvenli görülmediğinden ikmalimizin büyük bölümünün Rostov darboğazından yapılması gerekiyordu. Hava yoluyla bir miktar petrol temin ediliyorsa da toplam miktar, olasılıkların en iyi göründüğü anda duran ilerlemenin temposunu muhafaza etmek adına yetersizdi.

"Lakin başarısızlığın en büyük nedeni bu değildi. Birliklerim Stalingrad'daki taarruz için azar azar elimden alınmasaydı hedefimize yine de ulaşabilirdik. Motorize birliklerimden bir kısmının yanı sıra, uçaksavar birliklerimin tamamını ve keşif filolarım haricinde hava gücümün hepsini vermek durumunda kaldım.

"Bu kesinti fikrimce başarısızlığın bir diğer nedeniydi. Ruslar cepheme ansızın Grozni yakınlarındaki havaalanlarından faaliyet gösteren 800 bombardıman uçaklık bir kuvvet yığdı. Bunların ancak üçte biri hizmete elverişli olsa da, yeniden harekete geçen ilerleyişimizi dizginlemeye yettiler ve avcı uçağı ile uçaksavar yoksunluğum nedeniyle daha da etkili oldular."

Buradaki Rus savunmasının hakkını teslim eden Kleist ilginç bir psikolojik hususa değindi. "İlerleyişimin ilk safhalarında pek az organize direnişle karşılaştım. Esgeçtiğimiz Rus kuvvetlerinde

askerlerin çoğu çarpışmaya devam etmektense evlerinin yolunu tutmaya daha istekli görünüyordu. Bu 1941'deki durumdan oldukça farklıydı. Lakin Kafkasya içlerine ilerlediğimizde, oranın yerlisi olan ve kendi evlerini savunmak için harp ettiklerinden ötürü daha inatçı bir direniş sergileyen kuvvetlerle karşılaştık. Arazinin ilerlemeye son derece elverişsiz oluşu onların inatçı direnişini daha da etkili kılıyordu."

Maykop'un ele geçirilmesi sonrasındaki operasyonların seyrine daha detaylı bir şekilde değinirken, kendisine verilen ilk görevin Rostov'dan çıkıp Kafkas dağlarından Tiflis'e uzanan büyük otoyolun tamamını emniyete almak olduğunu söyledi. Bakü ikinci bir hedef olacaktı. İlerleme ilk ciddi engelle Terek'te karşılaştı. Kleist bunun ardından daha doğuda icra ettiği bir bir manevrayla nehri geçmeye çalışıp bunda başarılı oldu. Lakin akabinde Terek'in ötesindeki son derece zorlu, sarp ve yoğun ormanlık arazide bir kez daha engellendi. Cephe istikametindeki mukavemetten kaynaklanan bu frenin etkisi, Stalingrad ve Hazar Denizi arasındaki steplerde bulunan sol kanadının tehlikeye açık durumuyla daha da arttı.

"Ruslar güney Kafkasya çevresi ve ayrıca Sibirya'dan ihtiyat birlikleri getirmişti. Bunlar, benim buradaki kanadıma yönelik bir tehdit oluşturdu. Bu kanadım öylesine geniş bir alana yayılmıştı ki Rus süvarisi ileri karakollarımı arzu ettiği noktada ve daima aşabiliyordu. Rusların Astrakhan'dan güneye stepler boyunca inşa etmiş oldukları demir yolu da onların bu kanadıma kuvvet yığmalarına yardımcı oldu. Kabaca inşa edilmiş olan bu demir yolu herhangi bir zemin çalışması yapılmaksızın yüzeye doğrudan döşenmiş raylardan meydana geliyordu. Bu tehditle, demir yolunu imha etmek suretiyle baş etmeye yönelik çabalar fayda etmedi. Zira demir yolunun herhangi bir kısmı yok edilir edilmez hızla yeni raylar döşeniyor ve bu kısımla birleştiriliyordu. Keşif kollarım Hazar Denizi kıyılarına kadar ulaştıysa da bu ilerlemeyle hiçbir yere varamadık, zira buradaki kuvvetlerim gayrinizami

harp eden bir düşmana hücum ediyordu. Zaman geçip Rusların bu bölgedeki kuvvetlerinin artmasıyla kanadımıza yönelik tehdit gittikçe daha ciddi bir hâl aldı."

Kleist, muhtelif noktalardan tekrar tekrar icra ettiği süpriz taarruzlarla kasım ayına dek hedefine varmak için çabalamaya devam etti. Mozdok'tan geçmekte başarısız olduktan sonra Prokhladnaya'dan icra ettiği bir yakınsak taarruzla[114] koordinasyonlu olarak sol kanadındaki Nalçik'ten bir çevirme hareketi gerçekleştirip Ordzhonikidze'ye varmayı başardı. Bana harita üzerinde gösterdiği bu çok yönlü manevrayı meslekî bir tatminle "çok zarif bir muharebe" şeklinde tanımladı. En azından bunun için bir nebze hava desteği almıştı. Fakat akabinde kötü hava engeline takıldı ve kısa bir aranın ardından Ruslar karşı taarruza geçti. "İyi addettiğim bir Rumen tümeninin bu karşı taarruzda birdenbire çökmesiyle planım bozuldu. Bunun ardından cephe açmaza[115] girdi."

Zırhlı tümenlerin petrol kıtlığı başta olmak üzere Kleist'ın başarısızlığın nedenlerine ilişkin söylediklerini diğer generaller de teyit etti – zırhlı tümenler bazen üst üste haftalar boyu hareketsiz kalıp ikmal beklemişti. Bu petrol kıtlığı nedeniyle kamyonlar da hareketsiz kalınca petrol develerle getirilmiş, bu da – ironik bir şekilde geneksel "çöl gemisi"[116] uygulamasını diriltmişti. Blumentritt, Almanların uzman dağcı birliklerinden birçoğunun Kleist'ı desteklemek için kullanılmak yerine, 18'inci Ordu'nun Karadeniz kıyısı boyunca Batum'a doğru icra ettiği ilerleyişe yardım etmekle vazifelendirilmesiyle, dağlardaki mukavemeti alt etme şansının ortadan kalktığını söyleyerek tamamlayıcı bir hususa değindi.

---

114 Muhtelif istikametlerden bir noktaya veya bir yere yapılan taarruz. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 158.) (ç.n.)

115 Yenişememezlik-beraberlik durumu. (ç.n.)

116 Eski zamanlarda bu hayvanın çöl koşullarına uyumlu yegâne nakliye vasıtası olması nedeniyle İngilizler develere *ships of the desert*, yani çöl gemileri demişlerdir. (ç.n.)

"Kıyıdan gerçekleştirilen bu ilerleme von Kleist'ın hücumu kadar önem arz etmediği için buna bu kadar kuvvet vakfetmek bir hataydı. Söz konusu birlikler Tuapse'de durdurulup da takviye kuvvet istendiğinde bazılarımız buna karşı çıktı. Tartışma şiddetli bir şekilde devam etti. Kıyı ilerleyişinin gerekliliğinde ısrar edenlere Bakü'yü işaret ederek, 'Evet çocuklar, ama petrol maalesef orada,' derdik. Lakin Tuapse harekâtına takviye gönderilmesi için yapılan yaygara baskın geldi ve bunun neticesinde, artık çok geç olana dek Kafkasya'daki çabalarımızdan kuvvet kaydırmak durumunda kaldık."

Kafkasya bölgesi içerisindeki gayretin ayrıştırılması, Kafkasya ile Stalingrad arasında kuvvet ayrıştırılmasıyla daha büyük çapta tekrar edildi. Lakin Blumentritt bu meselede de hâkim fikirden ayrıldı. "Çetin bir direniş karşısında hem Kafkasya hem de Stalingrad'ı aynı zaman zarfında ele geçirmek absürd bir girşimdi. O vakit de ifade ettiğim üzere benim tercihim başlangıçta Stalingrad'ı almaya odaklanmaktı. Petrol sahalarını ele geçirmenin Rus kuvvetlerini yok etmeye kıyasla daha az önemli olduğu düşüncesindeydim. Şayet savaşa devam edeceksek petrol sahalarını ele geçirmenin elzem olduğunu söyleyen iktisadi uzmanları tekzip etmek o vakit mümkün değildiyse de hadiseler onların bu görüşünü yalanladı. Zira savaşı hiçbir vakit Kafkas petrolüne sahip olmaksızın 1945 yılına kadar sürdürmeyi başardık."

Stalingrad Bozgunu

1942 seferinin en büyük ironisi, şayet başat hedef olarak belirlenseydi Stalingrad'ın oldukça erken bir tarihte alınabilecek oluşudur. Kleist'ın açıklamaları bunu ortaya koymuştur: "4'üncü Panzer Ordusu sol tarafımda o güzergâh üzerinde ilerliyordu. Temmuz sonunda Stalingrad'ı çarpışmadan alabilecek durumdaydı, lakin Don Nehri'nin geçilmesinde bana yardımcı olmak için güneye gönderildi. 4'üncü Ordu'nun yardımına ihtiyacım yoktu, yaptıkları tek şey kullanmakta olduğum yolları tıkamak oldu. İki hafta

sonra tekrar kuzeye döndüğünde ise Ruslar Stalingrad'da onu güçbela durdurmaya yetecek kadar kuvvet toplamışlardı."

Almanların başarı şansı bir daha hiçbir vakit temmuzun ikinci haftasında olduğu kadar parlak görünmedi. İki panzer ordusunun tozu dumana katar surette süratli ilerleyişi sadece Rusları kademeli mevzilerinden apar topar çıkarmakla kalmamış lakin daha kapsamlı bir şekilde istifade edilmeye müsait bir kargaşa yaratmıştı. Alman zırhlı kuvvetlerinin Aşağı Don'da bu kadar kolay bir şekilde geçiş yolları elde edebilmelerinininin nedeni budur. İster güneydoğu istikametinde Kafkasya'ya, ister kuzeydoğu istikametinde Volga'ya olsun o vakit arzu ettikleri yere ilerlemekten onları alıkoyabilecek neredeyse hiçbir şey yoktu. Rus kuvvetlerinin çoğu hâlâ Aşağı Don'un batısında, ricat sırasında Alman panzerlerinin süratiyle geride bırakılmış bir durumdaydı.

4'üncü Panzer Ordusu, güneydoğu istikametindeki geçici güzergâh değişikliğine rağmen derhâl şehre yönelmek suretiyle Stalingrad'ı alabilirdi. Lakin bu fırsatı da yitirdiğinde durum değişmeye başladı. Ruslar Stalingrad'ı savunmak adına kuvvet toplamaya zaman buldu. Almanlar ilk durduruluşlarının ardından Paulus'un 6'ncı Ordusu'nun esas kısmının Don'a doğru çarpışarak ilerlemesini, nehir kıvrımında köşeye sıkıştırılan Rus kuvvetlerini temizlemesini ve Stalingrad'a yönelik yakınsak bir taarruza katılmaya hazır olmasını beklemek durumunda kaldı. Lakin yayan bir kuvvet oluşunun yanı sıra, Orta Don boyunca sürekli genişleyen kanadı muhafaza etmek için tümen ardına tümen görevlendirmesinin ilerleme gücünü düşürmesiyle de 6'ncı Ordu'nun bölgeye intikali yavaşlamıştı.

Ağustos ayının ikinci yarısındaki, Stalingrad'a yönelik daha maksatlı çaba başladığı vakit Ruslar buraya daha fazla ihtiyat toplamıştı. Almanlar tekrar tekrar durduruldular. Burası ana cephelerine daha yakın olduğundan Ruslar için Stalingrad'ı takviye etmek Kafkasya'yı takviye etmeye kıyasla daha kolaydı. Bu tekrar eden duraklamalar Hitler'i çileden çıkardı. Yerleşimin adı, yani

"Stalin'in Şehri" bile başlı başına bir meydan okumaydı. Onu alt etmeye yönelik çaba için ana hattından ve diğer her yerden kuvvet kaydırıp, bu gayret zarfında ordusunu tüketti.

Üç aylık mücadele Alman tarafı için koçbaşı[117] muharebesi oldu. Şehre daha çok yaklaştıkça, mukavemeti gevşetmeye yönelik bir manivela mahiyeti gören görüş açıları daraldı. Bununla birlikte cephenin daralması savunan taraf için mahallî ihtiyatlarını savunma çemberinin tehdit altındaki herhangi bir noktasına kaydırmayı kolaylaştırdı. Almanlar şehrin yoğun yapılaşmaya sahip bölgesine daha çok girdikçe ilerlemeleri de bir o kadar yavaşladı. Cephe hattı kuşatmanın son safhalarında Volga'nın batı kıyısına neredeyse bir kilometre kalacak kadar yaklaşmıştı. Lakin Alman çabalarının gücü verilen kayıplarla o vakit artık yitiyordu. İleriye yönelik her adımın maliyeti daha yüksek, kazancı ise daha düşük oldu. İnatçı rakipler karşısında gerçekleşen meskûn mahal çarpışmalarına içkin olan güçlükler, savunan tarafın bu muharebede muzdarip olduğu dezavantajlara ağır bastı.

Söz konusu dezavantajlardan en fenası, takviyeler ile ikmalin top ateşi altında Volga'dan feribot ve mavnalarla gelmek durumunda olmasıydı. Bu durum, Rusların şehrin müdafaası için Volga'nın batı kıyısında kullanabilecekleri güçlerin ölçüsünü sınırladı ki, müdafiler bu nedenle sıklıkla ağır baskı altında kaldı. Yüksek komutanlığın serinkanlı bir strateji güderek, doğrudan savunmaya mümkün olduğunca az kuvvet ayırıp, toplamakta olduğu ihtiyat birliklerinin çoğunu karşı taarruz için kanatlara yığmayı tercih etmesi nedeniyle, müdafilerin üstlerindeki baskı daha da artıyordu. Sovyet Yüksek Komutanlığı karşı taarruz için toplamakta olduğu ordulardan muharebenin sonraki safhalarında Stalingrad'a sadece iki kez bir tümen gönderdi. Stalingrad müdafileri kıl payıyla tutunmuş, lakin bu yetmişti.

---

117 "XV. yüzyılın sonuna kadar kullanılan, kuşatılan bir şehrin veya kalenin sur ve kapılarını yıkmaya yarayan, ön tarafı koçun başına benzeyen ağır direk." (T.D.K. Güncel Türkçe Sözlük) (ç.n.)

Stalingrad Muharebesi'nin uzatmalı kısmı Rus bakışıyla detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Hikâyenin Alman tarafında ise – icracı komutanlar ile askerlerin çoğunun Ruslara esir düşmesi nedeniyle – eldeki detaylar yetersizdir. Bilindiği kadarıyla, şehrin apartmanlarını örselemek suretiyle oldukça rutin bir sürece benzemektedir. Taarruz tarafındekilerin umutları inisiyatifin onlardan çekilip alınmasından çok daha önce yitmişse de, Hitler'in yeni teşebbüslerde bulunulmasına yönelik amansız talepleri karşısında denemeye devam etmeye zorlandılar.

Stalingrad'a yönelik mücadelenin, müdahil ordular için bir tuzak hâline gelmesi tarihsel açıdan daha büyük bir ilgi odağı teşkil etmektedir. Kanatların çökeceğine dair belirtiler, bu henüz meydana gelmeden çok daha önce görülmüştür. Blumentritt bu gerçeğin altını çizerek şöyle söyledi: "Geniş bir alana yayılmış olan kanadımıza yönelik tehdit aşama aşama gelişti. Lakin bu, durumun farkına varmamak adına kasten kör olmayan herkes için yeterince erken bir vakitte anlaşılır oldu. Ruslar Ağustos ayı boyunca Voronej'den güneydoğuya doğru Don'un diğer tarafındaki kuvvetlerini kademeli olarak artırdılar. İcra ettikleri bir dizi kısa lakin kuvvetli hücumla Don Nehri boyuncaki Alman müdafaasının zayıflıklarını ortaya çıkardılar. Bu keşif mahiyetindeki taarruzlar onlara Voronej güneyindeki mıntıkayı 2'nci Macar Ordusu'nun, onun ardındaki mıntıkayı ise İtalyan 8'inci Ordusu'nun tuttuğunu gösterdi. Rumenlerin Stalingrad batısındaki, Don kıvrımına kadar kadar uzanan daha güneydoğudaki mıntıkayı devralmalarıyla tehlike daha da fenalaştı. Bu 'Müttefik' cephesinde sadece hafif bir Alman desteği mevcuttu.

"Rusların cepheyi yararak büyük bir gedik açtıklarına ilişkin ürkütücü bir raporun gelmesiyle Halder beni uçakla İtalyan mıntıkasını görmeye yolladı. Lakin durumu tetkik ettiğimde taarruzun sadece bir Rus taburu tarafından icra edildiğini ve neticede bütün bir İtalyan tümeninin tabanları yağladığını gördüm. Açılan geliğin kapatılması için derhâl önlem alıp bunu bir Dağ Tümeni ile 6'ncı Alman Tümeni'nin bir kısmıyla kapattım.

"Bu mıntıkada on gün geçirdim ve dönüşümün ardından kış zarfında böylesine geniş bir müdafaa kanadında tutunmanın güvenli olmayacağına ilişkin yazılı bir rapor verdim. Demir yolunun eriştiği en uzak nokta cephenin 200 kilometre kadar gerisinde kalıyor ve arazinin çorak tabiatı savunma yapıları inşa etmek adına elde pek az kereste olduğu anlamına geliyordu. Öyle ki, kanatta konuşlu Alman tümenlerinin tuttuğu cephe genişlikleri 50 ila 60 kilometre arasındaydı. Düzgün siper yahut daimi mevziler mevcut değildi.

"General Halder bu raporu destekleyerek, karşılaşılmakta olan artan direniş ile geniş bir alana yayılmış olan kanadımıza yönelik büyüyen tehlike belirtileri nedeniyle taarruzun durdurulması gerektiğinde ısrarcı oldu. Fakat Hitler ona kulak asmadı. Führer ve Halder arasındaki gerilim Eylül boyunca yükseldi ve tartışmaları gittikçe sertleşti. Führer'i Halder'le planları tartışırken görmek aydınlatıcı bir deneyimdi. Führer ellerini harita üzerinde geniş kavisler çizerek hareket ettirir, "Buraya saldırın, şuraya girin," derdi. Bunların hepsi müphem nitelikte ve tatbikî güçlükleri dikkate alınmadan söylenen şeylerdi. Şayet bunu yapabilecek olsaydı, Alman Genelkurmayı'nın tamamını benzer bir el hareketiyle lağvetmek isteyeceğine şüphe yoktu. Onların kendisinin fikirleri karşısında gönülsüz olduklarını seziyordu.

"General Halder nihayet kış yaklaşmaktayken ilerleyişi sürdürmenin sorumluluğunu almayı reddettiğini açıkça beyan etti. Eylül sonunda görevden alındı ve yerine Batı Kuvvetleri Komutanı Feldmareşal von Rundstedt'in kurmay başkanı olan General Zeitzler getirildi. Ben de Zeitzler'in yerini almak üzere Batı'ya gönderildim.

"Bölgeye henüz gelmiş ve böyle yüksek bir makama yeni atanmış olan Zeitzler ilk başta Führer'i General Halder'in yapmış olduğu gibi sürekli itirazlarla tedirgin etmedi. Hitler böylelikle Ruslar haricinde hiçbir engele takılmaksızın belirlemiş olduğu hedeflerin peşinden gitti ve ordularımız daha derine bağlandı.

Zeitzler çok geçmeden durum karşısında umutsuzluğa düşüp, orduları kış boyunca Stalingrad yakınlarında tutmaya yönelik niyetinin imkânsız olduğuna dair Führer'le tartıştı. Netice Zeitzler'in uyarılarını haklı çıkarınca Führer ona karşı gittikçe hasmane bir tutum takındı. Onu görevden almadı lakin kendisiyle arasına mesafe koydu."

Blumentritt durumu şöyle özetledi: "Bu sefer ricat edilmesi durumunda bir panik yaşanması tehlikesi de yoktu, zira Alman birlikleri kış muharebesi için artık gerektiği gibi teçhiz edilmiş ve geçen sene kendilerini ürkütmüş olan bilinmeyenin korkusunun üstünden gelmişti. Fakat bulundukları her yeri tutacak güçleri yoktu ve Rusların gücü her hafta artıyordu.

"Lakin Hitler geri adım atmayacaktı. Geçen yıl onu haklı çıkarmış olan 'içgüdüsünün' kendisini bu kez de haklı çıkaracağından emindi. Dolayısıyla 'geri çekilinmeyecek'te ısrar etti. Neticede Ruslar karşı taarruza geçtiğinde Stalingrad'daki ordusu kuşatılarak teslim olmaya mecbur edildi. Böyle bir kaybı kaldırabilmek için hâlihazırda zaten çok zayıflamıştık. Harpte kuvvet dengesi Almanya aleyhine dönmüştü."

Diğer İfşaatlar

Generál Halder, 1942 taarruzunun hedefleri ile, başat hedefin Stalingrad mı yoksa Kafkasya mı olduğuna dair açıklığa kavuşturulmamış meseleye dair bana oldukla mühim bir açıklama yaptı.

"1942 Yazı'nda Güney Rusya'da icra edilecek bir taarruza ilişkin Hitler'in bana vermiş olduğu yazılı emirde yer alan hedef, Stalingrad'daki Volga Nehri'ydi. O.K.H.'nin tertiplediği harekât emri dolayısıyla bu hedefin altını çiziyor ve sadece Don Nehri güneyindeki kanadın muhafazasını gerekli görüyordu. Bu kanat müdafaası ilk olarak, bir taarruz aracılığıyla erişilecek olan Kafkasya'nın doğu kısmının tıkanmasıyla; ikinci olarak ise, Armavir ve doğusundaki yüksek bölgede Yukarı Kafkaslar ile Manyç Nehri arasında gelişebilecek bir Rus taarruzuna karşı emniyet

sağlayacak güçlü bir çevik kuvvet bulundurarak sağlanacaktı. Hitler, O.K.H.'nin icra emrine herhangi bir itirazda bulunmadı. Lakin kendi kuvvetlerini olduğundan büyük ve düşman kuvvetlerini olduğundan küçük görmesiyle (ki bu onun için tipik bir tutumdu), O.K.H.'nin Don Nehri güneyindeki tercih seçeneklerini sınırlamasına başlangıçta içten içe karşı olması bana mümkün görünmektedir. Genelkurmayın cüret ve inisiyatiften yana noksan olduğuna ilişkin o dönemde yaptığı bazı eleştirel yorumları hatırlıyorum. Lakin Hitler Don Nehri güneyindeki hedeflerin sınırlandırılmasına dair onlarla diyaloğa girmedi. Henüz O.K.H.'nin emrine karşı itirazlarını dile getirecek kadar kendinden emin olmadığı açıktı.

"Daha sonra, harekâta yönelik temel emirler O.K.H. tarafından yayımlandığında konuyu kendisinin hayallerine nispeten daha az karşı olan askerî liderlerle tartıştı. Bunlardan biri, kurmay başkanı Zeitzler sayesinde Hitler'le ordunun diğer liderlerine nazaran çok daha yakın bir teması olup, son derece enerjik bir kişi olan Kleist'tı. Hitler, kendi fikirlerine katılacak birini bulmak için, Kleist'a yaz taarruzu için O.K.H.'nin harekât emrinde yer alandan bütünüyle farklı bir çerçeve sunmuş gibidir.

"Şayet Stalingrad'a yönelik Alman ilerleyişi – von Kleist'ın düşünmekte olduğu gibi– Kafkasya'ya yönelik bir taarruzun akabinde sadece kanat muhafazası niyetiyle öngörülmüş olsaydı, Kleist kuvvetlerin büyük bölümünün Kafkasya'ya sevkini beklemekte haklı olurdu. Hitler'in geniş kapsamlı ve ihtiraslı planlarıyla bu koşullar altında mutabık kalabilirdi ve bu, Hitler'in von Kleist'la yaptığı görüşmelerden beklediği tek şeydi. Göring ve Keitel'in kullandığı yıkıcı nüfuzun Hitler'in düşüncelerini kademeli ve fark edilmez bir şekilde Bakü ve İran'a çekmiş olması da ihtimal dâhilindedir.

"Durumu izah etmeye yönelik bu çabanın belgelere değil, sadece iltisaklı kişilere dayandığı gerçeğini tekrar vurgulamak isterim. Lakin O.K.H.'nin üst makam olarak reddetmiş olduğu bazı

fikirleri Hitler'in açıkça saptırarak anlatmak suretiyle ast komutanların rızasını almakta başarılı olduğu birkaç durumla karşılaştım. Dolayısıyla bunun da bu vakaların bir benzeri olabileceğini düşünüyorum. O.K.H.'nin temel harekât emri ile Hitler tarafından bir ordu komutanına bizzat verilen talimatlar arasındaki uyuşmazlığı hiç işitmemiş olmam, Alman yüksek komuta kademesinde süregelen koşullar çerçevesinde tipik bir durumdu."

Warlimont bana harekâtın muhtelif hususlarına ilişkin O.K.W.'nin bakış açısıyla aydınlatıcı bir yorumda bulundu: "Hitler'in 1942 yılına yönelik harekât emri hâlâ başlangıçtaki, yani iki kanattan da ilerleyip cephenin merkezinde geri durmaya yönelik fikrinin izlerini taşıyordu. Birinci yılın aksine ise ağırlık merkezini bu kez güney kanadına kaydırdı. Kuzey cephesinde ilerleme planları ise bu iş için gerekli olan kuvvetlerin elde bulunacağı vakte dek rafa kaldırıldı.

"Harekâtın altında yatan fikri; buğday, manganez cevheri ve petrol başta olmak üzere şüphesiz Güney'deki olası ekonomik kazanımlar teşvik etmişti. Lakin Donetsk bölgesindeki kömür yatakları da dâhil, iddiaya göre Rusların savaşı sürdürebilmeleri için şart olan bu kaynaklardan Rusları mahrum bırakmak Hitler için daha da önemliydi. Rus harp makinesini bu sayede çalışmaz hâle getirebileceği inancındaydı. Bu hususta Hitler'in planlarına karşı herhangi bir mukavemet olduğunu hiç işitmediysem de buna rağmen genel eğilimin taarruzun devamı aleyhinde, en azından Hitler'in öngördüğü çapta devamı aleyhinde olduğuna kesin olarak inanıyorum.

"1942 senesindeki yaz taarruzunun seyri, ilginizi çekebilecek bazı ilave olayların tesiri altında kaldı. Birincisi, Hitler'in Voronej'in ötesine geçmeye niyeti olmadığına ilişkin Blumentritt'in beyanını doğrulamak isterim. Feldmareşal von Bock'un, şehir bölgesine doğru fazla girmek suretiyle kuvvetlerini icabından fazla bağladığı için Hitler tarafından sert bir şekilde azarlandığını hatırlıyorum. (Bock görevden alındı ve yerine Feldmareşal

von Weichs getirildi.) Bunun yanı sıra, Rusların cephenin bu kısmında şiddetli karşı taarruzlara geçecekleri beklentisiyle Hitler ta en başında Voronej'den Kursk'un kuzeyine dek bütün savunma kanadının tanksavar silahlarıyla kuvvetli bir şekilde tahkim edilmesine yönelik hazırlık yapılmasını emretmişti.

"Başarısızlığın en büyük nedeni olan kuvvet taksimine, taarruzun Voronej'deki ilk safhası tamamlandığı vakit hâlihazırda başlanmıştı. Don ve Donetsk arasındaki koridordan aşağıya doğru icra edilen dolaylı hücumdan önce bütün bir panzer kolordusu – 11'inci – geri bölgede toplanmış ve Merkez Ordular Grubu'nun (von Kluge) emrine verilmişti. Bunun ana nedeni, güney bölgesindeki mekanize kuvvetlerin belirli bir kısmından daha fazlasına yakıt ikmali yapmanın imkânsız görünmesiydi. Lakin Hitler aynı anda bir diğer hedefin derdine düşerek bir kez daha bu kuvvet taksimini telafi etmek istedi; Ssuchinitschi batısındaki, kış krizinden kalma çıkıntının imhası için Kluge'ye 11'inci Panzer Kolordusu'nu görevlendirmesi emredildi. Kluge'nin bu esnadaki kendi arzusu ise kolorduyu Rzhev bölgesindeki tehditkâr Rus karşı taarruzunu durdurmak için daha kuzeye göndermekti.

"Bu mahiyetteki en kötü hata 1942 Ağustos'unda, birkaç zırhlı tümenimiz Don Nehri güneyinde yakıt ikmali beklerken oldu. Hitler İngilizlerin Dieppe'ye icra ettikleri çıkarma karşısında metanetini yitirip en iyi tümenlerden ikisinin, yani SS Leibstandarte ile Großdeutschland'ın Batı'ya nakledilmesini emretti. Hitler; Halder ve Jodl'un itirazlarına rağmen emrinde ısrarcı oldu. Batı harekât bölgesine sadece Leibstandarte ulaştı. Großdeutschland ise tren garına intikal ederken cephenin merkez mıntıkasındaki bir Rus karşı-taarruzuna takılıp orada kalmak durumunda kaldı.

"Feldmareşal List'in Güney Kafkasya'daki başarısızlığı görevden alınmasının yanı sıra, 1942 Eylül'ünün sonlarında Hitler'in karargâhında ciddi bir kişisel krize yol açtı. List'e bir müddet önce uygun güzergâhların tamamını kullanmak suretiyle Güney

Kafkasya üzerinden Karadeniz'e ilerlemesi emredilmişti. Fakat List hedefine ulaşmayı başaramayınca Hitler bir kez daha fena hâlde sabırsızlanarak Jodl'u onun karargâhına gönderdi. Jodl geri dönünce Hitler'e List'in bütünüyle kendisinin vermiş olduğu emirler çerçevesinde hareket ettiğini, lakin Rus mukavemetinin zorlu arazinin de yardımıyla her noktada aynı ölçüde kuvvetli olduğunu rapor etti. Hitler toplu bir kuvvetle cepheyi yarmaktansa güçlerini bölmüş olduğuna dair List'i suçlamaya devam ederken, Jodl ise List'i geniş bir cephede ilerlemeye sevk edenin bizzat Hitler'in emirleri olduğu gerçeğine işaret etti.

"Jodl'un bu argümanı Hitler'in alışılmadık bir çıkışına yol açtı. İnkâr ettiği eski emirlerinin yüzüne vurulması onu öyle bir afallatmıştı ki, Jodl ve onunla birlikte Keitel uzun bir müddet boyunca gözden düştü. Bunun ilave sonuçları Hitler'in günlük rutinini bütünüyle değiştirmesi oldu. Maiyetiyle birlikte günde iki kez iştirak ettiği toplu yemeklerden o andan itibaren uzak durdu. Bundan sonra gündüzleri kendi meskeninden nadiren ayrıldı. Askeri duruma ilişkin günlük raporlar bile sınırlı bir çevrenin eşliğinde ve kendi meskeninde iblağ ediliyordu. O.K.W. mensubu herhangi bir generalle tokalaşmayı fiyakalı bir şekilde reddedip, Jodl'un bir diğer subayla değiştirilmesine yönelik emirler verdi.

"Jodl'un görevden alınmasına yönelik bu emir hayata geçirilmediyse de, Hitler'in rutinindeki bu değişiklikler ben karargâhında hizmet verdiğim süre boyunca devam etti. Jodl, benimle samimiyetle konuştuğu nadir zamanlardan birinde, Hitler'in kendisinin raporuna ilişkin tepkisine psikolojik bir açıklama getirme eğilimi sergiledi. Jodl bir diktatöre, psikolojik bir zaruret olarak hiçbir zaman kendi hatalarının hatırlatılmaması gerektiği sonucuna varmıştı. Zira diktatoryal gücünün en büyük kaynağı olan özgüveninin muhafazası için bu şarttı. Benim o zamanki ve hâlâ da baki olan fikrim ise daha kapsamlıdır: Rusya'ya yönelik ikinci taarruzun sonunda hakiki durumla yüzleştiği vakit Hitler

Doğu'daki hedefine asla ulaşamayacağının ve savaşı eninde sonunda kaybedeceğinin birdenbire farkına varmıştı.

"Stalingrad'ın batısındaki geniş bir alana yayılmış olan kanadın teşkil ettiği tehlike, Hitler için ayrıca aşikârdı. Bilhassa da Kızılların 1919 tarihinde bu bölgede Beyaz Muhafızlar'a benzer bir şekilde indirdikleri tayin edici darbenin ardında bizzat Stalin'in olduğunu bir şekilde öğrenmiş olmasından ötürü.

"İlaveten, Stalingrad'ın batısındaki müdafi cepheyi o vakit kademeli olarak doldurmakta olan Rumen tümenlerinin son derece yetersiz bir şekilde teçhiz oldukları biliniyordu. Bunlar oraya çok uzaktaki garlardan, hatta bir kısmı yalın ayak bir şekilde intikal ediyordu. Lakin Hitler artan tehlikeyle bilinçli bir şekilde yüzleşti. Stalingrad'ın hızlı bir şekilde ele geçirilmesinin, gergin durumu düzeltmeye yetecek kadar Alman kuvvetini serbest bırakacağına güveniyordu. Fakat aksine gittikçe daha fazla Alman birliği, hatta nihayet müstakil taburlar bile Stalingrad'daki umutsuz teşebbüsleri kuvvetlendirmek için savunma kanadından alınarak şehre sevk edildi. Merkez Ordular Grubu'na karşı icra edilen Rus karşı taarruzu da aynı zaman zarfında, özellikle de Rzhev bölgesinde büyük bir tehdit hâline geliyor ve gittikçe artan ölçüde zayiata yol açıyordu. Hitler ve Halder arasındaki, nihaî ve Halder'in görevden alınmasıyla sonuçlanan son münakaşa bu hadiseden patlak verdi."

18

STALİNGRAD'IN ARDINDAN

Birçok generale sorduğum soru şuydu: "Sizce Almanya Stalingrad'ın ardından yenilgiyi önleyebilir miydi?" Rundstedt'in yanıtı şöyle oldu: "Cephedeki komutanlar her yerde ve tekrar tekrar yaşandığı şekliyle oldukları yerde çok uzun bir müddet boyunca tutunmaya mecbur edilmeyip de, uygun buldukları yer ve zamanda geri çekilme serbestisine sahip olsalardı, sanıyorum ki önlenebilirdi." Rundstedt her ne kadar 1941 yılından sonra Doğu Cephesi'nde bulunmadıysa da, bu konumu ona daha tarafsız bir bakış imkânı verdi. Dahası, iki cephede de yüksek komuta kademesinde bulunmasının sağladığı eşsiz deneyimin yanı sıra harbin başından sonuna dek iyimser bir bakışa sahip olmaması, kendisinin büyük resme ilişkin fikrine özel bir değer katmaktadır. Aynı soruyu Doğu'da kalmış olan generallere sorduğumda onları bu hususta daha katî buldum. Hepsi şayet bunu yapmalarına izin verilmiş olsaydı, esnek bir savunma icrasıyla Rusya'nın taarruz gücünün aşındırılabileceği görüşündeydi.

Kleist, Paulus'un ordularının Stalingrad'da kapana kısılmasının ardından Kafkasya'dan ricatına dair kendi tecrübesini anlattı. Ciddi bir kayıp vermeksizin çekilmeyi başardığı için feldmareşalliğe terfi etmişti ve bu feldmareşallik, asasını âdet olduğu üzere taarruz nitelikli başarılarla kazanmış olanların çoğuna kıyasla daha hak edilmiş görünüyordu. Zira tarihte herhangi bir ordunun böylesine

sıra dışı koşullar altında[118] ve böylesine zorlu bir konumdan kurtulduğu herhangi bir diğer ricatı akla getirmek güçtür.

Kleist ricatın öyküsünü şöyle anlattı: "Kafkasya'daki taarruzumuz, bir yenişmezlik durumunun ortaya çıkmasıyla 1942 Kasım'ında sonuçsuz kaldıysa da, Hitler dağların derinliklerindeki bu savunmasız ve ileri mevzide kalmamızda ısrarcı oldu. Rusların Elista'dan batıya doğru Manych Gölü'nün güney ucunu geçerek icra ettikleri taarruz, Ocak ayının başında gerideki kanadıma yönelik ciddi bir tehlike ortaya çıkardı. Bu, Rusların Mozdok civarındaki ileri mevzime icra ettikleri karşı taarruzlardan daha ciddiydi. Lakin en büyük tehlikeyi çok daha gerimdeki, Stalingrad'dan çıkıp Don'dan inerek Rostov'a yönelen Rus ilerleyişi teşkil ediyordu.

"Ruslar Rostov'a sadece 70 kilometre kalacak kadar yaklaşmış, benim ordularım ise Rostov'un 650 kilometre ötesindeyken, Hitler'den hiçbir koşul altında geri çekilmeyeceğimi belirten bir emir aldım. Bu âdeta bir idam fermanı gibiydi. Lakin ertesi gün yeni bir emir geldi. Geri çekilecek ve ekipman namına elimde ne varsa beraberimde getirecektim. Her halükârda zor olacak olan bu eylem, Rus kışının derinliklerinde çok daha zorlaştı.

"Elista'dan Don'a uzanan kanadımın emniyeti ilk başta Mareşal Antonescu komutası altındaki Rumen Ordular Grubu'na emanet edilmişti. Şükür ki Antonescu'nun kendisi oraya gelmedi ve mıntıka, komuta ettiği 'Güney Ordular Grubu' Rumen kuvvetlerinin bir kısmını da ihtiva etmekte olan Manstein'ın sorumluluğuna verildi. Manstein'ın yardımıyla Ruslar ricat yollarımızı kesmeden evvel Rostov'daki darboğaz üzerinden çekilmeyi başardık. Buna rağmen Manstein öyle bir baskı altında kalmıştı ki, Don'dan Rostov'a doğru yüklenen Rusları durdurmasına yardımcı olmak için kendi tümenlerimden bazılarını yollamak durumunda kalmıştım. Ricatın en tehlikeli dönemi Ocak ayının ikinci yarısıydı."

---

118 Kışın üstüne tuz biber ektiği büyük mesafenin teşkil ettiği dezavantaj ve üstün düşman kuvvetlerinin kanat ve gerisine yönelik baskısı. (L.H.)

Kleist başarılması neredeyse imkânsız görünen bu ricatın esnek savunmanın gücünü nasıl gösterdiğinin altını çizdi. Dinyeper'e güvenli bir şekilde ulaştıktan sonra emri altındaki kuvvetler Stalingrad ve Don batısındaki Rus ilerleyişini tersine çeviren bir karşı taarruza geçmeye kâbil oldu. Harkov'un ele geçirilmesiyle sonuçlanan bu taarruz güney cephesindeki durumu bütünüyle ihya etti. Bunu 1943 yılının yaz ortasına dek süren uzun bir sükûnet izledi.

Bu mola Almanların Doğu'da sağlam bir durum teşkil edip, eski ölçüde olmasa da, Rusları uzak tutmaları için iyi bir şans yakalamalarına yetecek kadar kuvvet toplamalarına imkân verdi. Lakin Hitler savunma odaklı bir stratejiye dönmeye yönelik herhangi bir tavsiyeye kulak asmayı reddetti. Yazın taarruz inisiyatifini alan Ruslar değil o oldu. Teşebbüsü her ne kadar her zamankinden daha sınırlı bir ölçüde ve daha sınırlı bir cephede icra edildiyse de, elindeki kaynakların tamamını bu işe savurarak, Rusların Kursk çıkıntısına yönelik yakınsak bir taarruzda 17 zırhlı tümen görevlendirdi. Kleist bundan bahsederken taarruzdan herhangi bir fayda sağlanacağına dair pek az umudu olduğunu, lakin kıskaç hareketinin başına getirilen Kluge ve Manstein'ın başta iyimser olduklarını belirtti. "Bunu tayin edici bir hâle getirebilecek kaynaklara her ne kadar artık sahip değildiysek de, şayet altı hafta önce başlatılmış olsaydı büyük bir başarı olabilirdi. Fakat Ruslar bu zaman zarfında hazırlıklardan haberdar olmuşlardı. Cepheleri boyunca mayın tarlaları döşeyip, ana güçlerini daha geriye çektiler. Böylelikle yüksek komutanlığımızın etrafını çevirmeyi umduğuna kıyasla nispeten daha az bir kuvvet bıraktılar."

Kursk Taarruzuna İlişkin Diğer Tanıklıklar

Manstein bana duruma ilişkin kendi tutumu ile bunun yanı sıra taarruzun icrasındaki gecikmeye ilişkin müteakip açıklamada bulundu: "Doğu'daki son Alman zaferi olan Harkov'un yeniden zaptedilmesinin ardından, Rus taarruzlarına sadece savunmada

kalmak suretiyle dayanmayı umamayacağımıza ilişkin Hitler'e bir izahat verdim. Elimizdeki kuvvetler bu muazzam cepheyi tutmak adına pek azdı. Mevcut yegâne şans, kumandanlık alanındaki üstünlüğümüz ile birliklerimizin ihtiva ettiği daha yüksek muharebe değerinden, oynak bir savunma[119] icra etmek vasıtasıyla faydalanmaktan geçiyordu.

"Çamur mevsiminin geçmesinin ardından iki şekilde harekât icra etme olasılığı mevcuttu.

"Bunlardan birincisi Rusları bir Alman taarruzu aracılığıyla saldırıya geçmekten alıkoymaktı. Bu takdirde taarruzun mümkün olan en erken vakitte, Ruslar, başta tanklar olmak üzere kayıplarını telafi edemeden icra edilmeliydi. Taarruzumuzun ilk adımı Kursk'taki Rus çıkıntısını tecrit etmek ve düşmanın mücadeleye çekilecek olan zırhlı ihtiyatlarını yok etmek olmalıydı. Ardından zırhlı güçlerimizin tamamıyla güneye dönüp Güney Ukrayna'daki Rus cephesini dürmemiz gerekirdi. Taarruzumuz Mayıs başında icra edilmesi gerekiyordu.

"Öteki – ve daha iyi – yol ise, Güney Ukrayna'daki cephemize karşı icra edileceği kesin olup, Karadeniz kuzeyindeki cephemizi dürmek maksadı taşıyacak Rus taarruzunu beklemek olacaktı. Rus taarruzu başladığında geri çekilmeli, ardından ise güneydeki bütün cephelerini dürmek amacıyla Kiev bölgesinden – bütün gücümüzle – Rus taarruzunun kuzey kanadına yönelik bir karşı taarruza geçmeliydik.

"Hitler ilk seçeneği tercih etti. Çünkü kendisi Donetsk havzasını terk etmek istemiyordu ve stratejide büyük riskler alacak bir adam değildi. Kursk taarruzu Mayısın ilk haftasında başlayacaktı. Lakin Hitler başlangıç tarihine birkaç gün kala – Model'in

119 İng. *Mobile Defence.* Bir bölge yahut mevzin; teşebbüsü düşmanın elinden almak için, ateşlerin düzenlenmesi ve araziden istifade ile birlikte manevradan da faydalanarak savunulması. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 397.) (ç.n.)

etkisiyle – daha fazla tank için[120] beklemeye karar verdi. Taarruz, von Kluge ve benim aksi yöndeki değerlendirmemize rağmen, ilk başta dört haftalığına, ardından ise 13 Temmuz'a kadar ertelendi.

"Taarruzun artık çok güç olacağı açıktı. Yine de ümitvârdım. Gerçeği söylemek gerekirse ordular grubumdaki iki ordu da başarılı oldu. Hitler taarruza son verilmesini emrettiği vakit Kursk'un güney kısmında Rus cephesini yarmış ve muharebe meydanında baş gösteren düşman zırhlı birliklerinin tamamını imha etmişlerdi. Buna mecburduk, zira kuzeye taarruz etmiş olan (Kluge'nin ordular grubundaki) Model'in ordusunun cepheyi yarmayı başaramadığı gibi üstelik bir de Ruslar Kluge komutasındaki ordular grubunun cephesini yarmışlardı. Savunmaya dönüp birkaç zırhlı tümeni von Kluge'ye vermem gerekti. Bunun neticesinde elimde kalan kuvvetler savunma yapmak için yetersizdi."

Lakin Warlimont'un tanıklığına göre Kursk taarruzuna yönelik baskının başlıca kaynağı Hitler değildi. Hitler her ne kadar bir ricata girişmeye gönülsüz de olsa, taarruzun arkasındaki isim yeni Genelkurmay Başkanı Zeitzler'di. Warlimont bana kendi hesabına şunları söyledi: "Bu her ne kadar kendi eseri de olsa, Hitler bu planı fiile dökmeye çok isteksizdi. Zeitzler, Doğu'daki Alman kuvvetlerinin çok zayıf ve birlikler arasındaki irtibatın, Ruslara bütünüyle istedikleri yer ve zamanda taarruza geçme serbestisi tanımak adına çok kötü olduğuna dair Hitler'le aynı görüşteydi. Zeitzler bu nedenle Kursk taarruzu lehine Hitler'e epey baskı yaptı.

"Harbin diğer harekât sahalarının tamamı kapsamında Hitler'in kurmay başkanı olan Jodl ise Müttefiklerin Akdeniz'de bir çıkarma harekâtına girişmeleri beklentisiyle İtalya ve Balkanlar'daki takviye ve ihtiyat ihtiyacına işaret ederek Doğu'da bu ölçüde bağlayıcı bir hamle yapılmasına karşı çıktı.

120 Söz konusu tanklar Güney Ordular Grubu'ndaki XLVIII'inci Kolordu'ya bağlı olan Großdeutschland Tümeni'nin 51 ve 52'nci taburlarını teşkil edecek olan 200 adet yeni Panter tankıydı. (ç.n.)

"Fakat Zeitzler uzaklardaki bu sorunlarla pek az alakadardı – Kara Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı olarak bunların[121] dışında tutuması gerçeği onun için devamlı bir öfke kaynağıydı. Taarruzu"nun" icra edilmesi için gittikçe artan bir şekilde ısrarcı olup, Jodl'un kendi sorumluluk alanına karıştığına dair Hitler'e şikâyette bulundu. Böylelikle Jodl'un emrindeki Silahlı Kuvvetler Harekât Dairesi'nin genel bir tavsiye makamı olarak sahip olduğu rolü bütünüyle yitirdiği ve Doğu haricindeki diğer harekât sahalarının hepsini kapsayan ikinci bir Kara Kuvvetleri Harekât Dairesi hâlini aldığı su yüzüne çıktı. Gerçek şu ki o andan itibaren stratejik durumun tamamına erişimi bulunan tek kişi Hitler oldu.

"Hitler bize büyük kayıplara mâl olan Kursk taarruzunu başlatmaya sonunda isteksiz bir şekilde karar verdi. Baştan beri bunun başarılı olacağına inanıyormuş gibi değildi. Bu taarruzun icrasına nihayet rıza göstermesinin nedeni belki de aksi takdirde Doğu'da büyük kapsamlı ve incelikli bir stratejik geri çekilmenin gerekliliğinden kaçamayacak olmasıydı. Lakin böyle bir ihtimali göz önüne almak onun felsefesine aykırıydı. Kendisi bunu şu şekilde ifade ediyordu: 'Generaller hareket serbestisi istiyor ki bu da geri çekilme anlamına geliyor.' Kendisi geri savunma mevzilerinin inşa ve tahkimini de aynı gerekçeyle tekrar tekrar yasaklamıştır."

Kursk Taarruzunun Ardından

Bu son Alman taarruzunun durdurulmasını müteakip Ruslar bir karşı taarruz mahiyetindeki kendi taarruzlarına giriştiler. Almanlar bu son kumarda Rusları uzun bir müddet boyunca art arda durdurmalarına ve hatta belki de bir yenişmezlik durumuna imkân sağlayabilecek olan bir gücü heba etmişlerdi. Öte yandan Ruslar ise artık taarruzun ivmesini muhafaza etmeye yetecek kadar kaynağa sahiptiler. Almanların hareket kabiliyetine sahip ihtiyat unsurlarının neredeyse tamamı tükenmişti. Rus ilerleyişi böylelikle sonbahar ve kış mevsimlerinde sadece ufak

121 Doğu Cephesi dışındaki harekât sahaları kastediliyor. (ç.n.)

duraklamalarla devam etti ki bunlara da Alman karşı taarruzlarından ziyade ikmal ihtiyacı yol açmıştı. Güney cephesinin tamamı bir belirsizlik hâlindeydi.

Fakat Alman kuvvetlerinin savunmada kalmasına izin verilen kuzey cephesindeki Rus taarruzları inatçı ve güçlü bir mukavemet karşısında tekrar tekrar başarısızlığa uğradı. Moskova'dan Minsk'e giden büyük otoyolun iki tarafı boyunca Rogaçev'den Orşa'ya uzanan mıntıkadaki 4'üncü Ordu'ya o dönemde komuta etmiş olan General Heinrici'den söz konusu sürecin çarpıcı bir anlatımını dinledim. Modern savaşın eğilimleri hakkında yazdıklarımı tekrar okuduğunu belirterek, şöyle söyledi: "Tecrübeye dayalı olarak, taktik alanda savunmanın taarruza üstünlüğüne dair çıkarımlarınıza ne kadar kuvvetli bir şekilde katıldığımı belirtmek isterim. Söylemiş olduğunuz gibi, mesele alanın kuvvete olan oranına bağlıdır. Tecrübeme dayalı bazı açıklayıcı örneklerin ilginizi çekebileceğini düşünüyorum.

"Ruslar Smolensk'in tahliye edilmesinin ardından Orşa'nın 20 kilometre kadar yakınına ilerledi. 4'üncü Ordu birlikleri, sadece bir adet siper hattından oluşan aceleyle tertiplenmiş bir mevziyi işgal etmelerinin ardından onları durdurmayı başardı. O sonbaharda, orada, Ekim ayında başlayıp Aralık ayına kadar devam eden bir dizi güçlü Rus taarruzuna göğüs germek durumunda kaldık. Birbirini takip eden beş taarruz oldu. Kuş uçuşu 150 kilometre, lakin cepheyi teşkil eden arazinin biçimsizliği nedeniyle aslında yaklaşık 200 kilometre genişliğinde olan bir mıntıkayı tutmak için ordumda 10 tümenim vardı. 4'üncü Ordu'nun ihtiyat birlikleri mevcut değildi ve vermiş olduğu kayıplarla pek zayıflamıştı. Lakin topçu birlikleri tek parça hâlindeydi ki bu hayati bir varlıktı.

"Rusların başlıca hedefi büyük bir demir yolu merkezi olan Orşa'ydı. Burayı alarak Leningrad'dan Kiev'e uzanan demir yolunu kesmeyi hedefliyorlardı. Bu maksatla taarruzlarının ağırlığını anayolun iki yanındaki 20 kilometrelik bir cephe genişliğine

yoğunlaştırdılar. İlk taarruzlarında 20-22 tümen; ikincisinde 30 tümen ve müteakip üç taarruzlarının her birinde 36 tümen kullandılar. Bunlardan bir kısmı eski tümenlerse de çoğu yeniydi.

"Bu taarruzu karşılamak adına 3½ tümeni taarruzun icra edildiği 20 kilometrelik cephe genişliğinde kullanıp, 6½'yi de oldukça geniş olan cephemin geri kalanını muhafaza etmekle görevlendirdim. Her hücumu durdurduk. Birbirini izleyen bu muharebelerin her biri beş yahut altı gün sürer, kriz üç yahut dördüncü günde yaşanır, bunun ardından ise taarruz tavsamaya başlardı. Ruslar herhangi kapsamlı bir zırhlı taarruza kalkışmadı – zira savunmada kayda değer bir gedik açılmamıştı. Hücumlar azamî 50 piyade tankıyla destekleniyordu, lakin bunlar her zaman durduruldu.

"Ruslar genellikle günde üç deneme yapardı – bunlardan ilki ağır topların hazırlık bombardımanının ardından 09.00'da; ikincisi 10 ila 11 arasında, üçüncüsü ise öğleden sonra 2 ve 3 arasında icra edilirdi. Âdeta bir saat gibi düzenliydi! Rus askerlerinin – ateşimiz onları durdurana dek – ilerlememek gibi bir meseleleri olmazdı, zira arkadan gelip, tabancalarını tereddüt edenlere doğrultmaya hazır olan subay ve komserlerin baskısıyla ileri sürülürlerdi. Rus piyadesinin eğitimi kötüydü, lakin coşkulu bir şekilde hücum ederdi.

"Fikrimce savunmanın başarısına etki eden başlıca üç etmen mevcuttu. Birincisi, tümenler için alana oranla yüksek bir kuvvet barındıracak dar mıntıkalar oluşturdum. İkincisi, tehdit altındaki mıntıkayı emniyete almak için 380 toptan müteşekkil çok kuvvetli bir topçu grubu oluşturmayı başardım. Bu, Ordu Karargâhı'nda bulunan tek bir komutanın kumandası altındaydı ve 20 kilometrelik cephenin ihtiyaç duyulan noktasına ateş toplayabiliyordu. Rus taarruzunu azami 1.000 top destekliyordu, lakin bunların ateş teksifi fazla değildi. Üçüncüsü, muharebeye müdahil olan Alman tümenlerinin – muharebenin her gününde her tümenden bir tabura tekabül ettiği varsayılan – kayıpları ordu cephesindeki diğer tümenlerce ihtiva edilen taburların sevkine dayalı bir sistemle telafi

edildi. Taarruz başlamadan evvel muharebe cephesinin gerisinde her bir tümene bir tane olmak üzere üç tane taze tabur bulundurmaya çabalardım. Bunların çekildiği alayın diğer taburu da alay karargâhıyla birlikte onları izler ve bu şekilde cepheye dâhil edilmiş bütünüyle taze alaylarım ve müteakiben bütünüyle taze tümenlerim olurdu. Tümenlerin, savunmadaki başarının karşılığında geçici olarak karıştırılması kaçınılmazdıysa da her zaman mümkün olan en kısa sürede bütünlüğü yeniden sağlamaya çalıştım."

Heinrici'ye 1944 Mayıs'ında Karpatlar Cephesi'ndeki Macar ordusuyla birlikte 1'inci Panzer Ordusu'nun komutası verildi ve kuzeydeki Alman cephesinin çökmesini müteakip kendisi 1945 başlarında yine bu kuvvetlerle Silezya'ya yönelik ricatı icra etti. 1945 Mart'ında ise Rusların Berlin'e yönelik son taarruzu karşısındaki ordular grubunun komutanı oldu. Bu ordular grubuyla Oder ve Berlin muharebelerini gerçekleştirdi.

Hâlihazırda anlatmış olduğu savunma metodlarını bu ileri safhada daha da geliştirmiş olduğunu belirtti. "Rusların bir taarruz için yığınağa başladıklarını gördüğümüzde askerlerimi gecenin örtüsü altında ilk hattan, ilk hattın genelde 2 kilometre gerisinde bulunan ikinci hatta çekerdim. Neticede Ruslar darbeyi havaya vurur ve bir sonraki taarruzları aynı enerjiye sahip olmazdı. Tabii bu noktada başarının koşulu taarruzun planlandığı günü bilmekti ki bunu da esir almak için devriyeler göndermek suretiyle öğrenmeye çalışırdım. Rus taarruzu durdurulduktan sonra ikinci hattı yeni ileri mevzim olarak tutmaya devam eder, birinci hattı yeniden işgal etmek için ise taarruz edilmemiş mıntıkalarımdaki askerlerimi ileriye gönderirdim. Bu sistem Oder muharebesinde çok iyi çalıştı – yegâne dezavantajımız, elde tutulması imkânsız olan mevzilerde sabit savunma icrası suretiyle çok fazla şeyin israfının ardından elimizde kalmış olan kuvvetlerin yetersizliğiydi.

"Üç yıl zarfında planımı bu tür yöntemler üstüne inşa edebildiğim savunma muharebelerinin hiçbirinde bozguna uğramadım ve Yüksek Komutanlık'tan hiçbir zaman bana ihtiyat ayırmasını

istememiş olmaktan gurur duyuyordum. Kundağı motorlu topların bu savunma taktiklerinin uygulanmasında en büyük öneme sahip olduğunu gördüm.

"Tecrübemin ışığında, hücum eden tarafın savunan tarafa kıyasla bire üç üstünlüğe sahip olmasına ilişkin çıkarımınızın fazla olmak bir yana, eksik bile olduğu görüşündeyim. Bence makul bir cephe genişliğinden sorumlu iyi bir savunma karşısında taarruz eden tarafın 1'e 6 yahut 1'e 7 üstünlüğe ihtiyacı var. Askerlerimin 12'ye 1 ve hatta 18'e 1 oldukları durumlarda bile tutundukları oldu.

"Bana göre Doğu'daki Alman mağlubiyetinin tek bir nedeni mevcuttur – bu, tayin edici noktalara odaklanmalarını sağlayacak komuta esnekliği olmaksızın askerlerimizin uçsuz bucaksız alanları tutmaya zorlanmalarıdır. Böylelikle inisiyatifi kalıcı bir şekilde kaybettiler. Rusları sadece savunmada kalmak suretiyle yıpratıp yıpratamayacağımızdan emin değilim. Lakin daha mobil bir harp icrası ve cephemizi daraltıp bu sayede serbest kalacak kuvvetleri etkin karşı taarruzlarda kullanmak suretiyle durumu değiştirebilirdik.

"Fakat bir savunma planı yahut metoduna ilişkin ordu komutanlarına hiçbir vakit danışılmadı. Savaşın son yılında genelkurmay başkanı olan Guderian'ın Hitler üzerinde nüfuzu yoktu. Selefi Zeitzler'in ise son derece hafif bir nüfuzu vardı. Bundan daha önce Halder'in verdiği tavsiyeler de ekseriyetle göz ardı ediliyordu.

"1942 yılında 4'üncü Ordu'yu devralmamın ardından yaşadığım ilk tecrübe gözlerimi açtı. Küçük bir müfrezeyi bulunduğu uygunsuz bir mevkiden geri çekmemi müteakip, o vakit ordular grubu komutanı olan General von Kluge aracılığıyla aktarılan ve bir daha bu tür bir şey yaparsam başıma gelecek en hafif şeyin askerî mahkemeye çıkmak olacağını belirten bir uyarı aldım.

"Hitler daima bizi her bir metre için çarpıştırmayı dener, bunu yapmayanları ise askerî mahkemeyle tehdit ederdi. Kendisinin onayı olmadan hiçbir ricata resmî olarak izin verilmezdi – hatta küçük çaplı olanlara bile. Bu prensip ordunun içine öyle bir işlenmişti ki, tabur komutanlarının 'bir nöbetçiyi pencereden

kapıya göndermeye' korktuklarına dair yaygın bir deyiş vardı. Bu katı yöntemler her seferinde bize engel oldu. Kuvvetlerimiz birçok kez elde tutulması imkânsız mevzilerde kuşatılıp esir düşene dek beklemeye zorlandı. Lakin bazılarımız bu emirleri elimizden geldiğince geçiştirmeyi göze aldık."

Fakat bu tür geçiştirmeler ancak yerel ve sınırlı bir mahiyette mümkün oluyordu. Heinrici'nin yerine 4'üncü Ordu komutanlığına atanan Tippelskirch, esnek savunmanın kıymetine tanıklık ettiği gibi, bunun uygulanmasına müsaade edilmemesinin yıkıcı neticelerine de şahit olmuştu. "1944 Mart'ında Mogilev'de üç tümenden müteşekkil olan 12'nci Kolordu'ya komuta ediyordum. Ruslar o vakit başlattıkları taarruzda ilk gün 10 tümen, altıncı gün itibarıyla ise 20 tümen kullanmışlardı. Yine de sadece ilk hattı ele geçirip, ikincisinin önlerinde durduruldular. Takip eden zaman aralığında bir karşı-tarruz tertipleyip ay ışığında icra etmek suretiyle kaybetmiş olduğumuz her yeri nispeten az bir kayıpla geri aldım."

Tippelskirch ardından Rusların 1944 tarihli yaz taarruzunda neler yaşandığını anlattı: Taarruz başlamadan üç hafta önce 4'üncü Ordu'yu devralmıştı. Bu cephedeki ordu komutanları Berezina hattına çekilmek için âdeta yalvarıyorlardı. Bu geriye doğru uzun bir adım olacak, lakin Rus darbesinin etkisini azaltacaktı. Fakat teklifleri reddedildi. Tippelskirch yine de kendi mıntıkasında Dinyeper hattına doğru ufak bir adım atıp cephesini bir arada tutmayı başardı. Lakin sağ ve sol yanındaki orduların cephesi dağılarak bunu bir genel ricat izledi. Ricat, Varşova civarında Vistül Nehri'ne varılana dek durmadı.

"Tüm cepheyi vakitlice geri çekmek çok daha akıllıca bir strateji olurdu. Ruslar herhangi bir Alman ricatının ardından hazırlanmak için daima uzun bir araya ihtiyaç duyar ve taarruz ederken hep orantısız bir kayıp verirlerdi. Yeterince geriye basmak suretiyle icra edilecek bir dizi ricat Rusların gücünü yıpratmanın yanı sıra Alman kuvvetlerinin bunları hâlâ etkin kılabileceği bir dönemde karşı taarruz fırsatları yaratırdı.

"Hitler herhangi bir ricata yönelik 1941 yılındaki vetosunda haklı çıkmıştı. En büyük hatası ise bunu 1942 ve sonrasında, koşullar farklıyken tekrar etmek oldu. Zira ilk yılın ardından Alman ordusu kış muharebeleri için iyi bir şekilde teçhiz edilmişti ve bu şartlar altında Ruslar karşısında durumunu korumaya kendini oldukça muktedir hissediyordu. Hâliyle stratejik bir çekilme moralini sarsmazdı. Askerlerimiz kış mevsiminde böyle bir manevra icra etmeye oldukça kadirdi. Böylece güçlerini idareli kullanmanın yanı sıra, güçlü bir silkinmeye de fırsat bulurlardı.

"Almanya'nın yenilgiye uğramasının altında yatan temel neden kuvvetlerinin beyhude çabalarla israf edilmesi ve her şeyden ziyade yanlış zaman ve yanlış yerde icra edilen nafile direnişlerdi. Bu, Hitler yüzündendi. Harekâtımızda herhangi bir strateji mevcut değildi."

Manteuffel şöyle dedi: "Savunmamızın daha mobil ve oyalayıcı olması durumundan Stalingrad'ın ardından Kızıl Ordu'nun savaşın muhtelif safhalarındaki ilerleyişinin farklı sonuçlanacağına şüphe yoktur. Bu tür muharebe biçimi bana sayı üstünlüğü karşısında bile sık sık başarı getirdi."

Generall Dittmar kendisinin daha kapsamlı ve müstakil bakış açısıyla tartışmaya bazı ilginç hususlarla katkıda bulundu. Askerî bir yorumcu olarak, harp sırasındaki radyo yayınlarında yaptığı yorumlarda harikulade, belki de diğer ülkelerdeki askerî eleştirmenlerden kat be kat daha tarafsızdı. Bu daha da dikkate değerdi, zira vaziyeti, kısıtlamalar ve herhangi bir Müttefik yorumcunun korkması gerekenden çok daha kötü tehlikeler altında yorumlamak durumundaydı. Kendisine pek çok kez bu denli açık yürekli bir şekilde nasıl konuşabildiğini sordum. Bana bu lütfu konuşmalarını yayınlanmadan önce gören tek kişi olup, radyo propaganda dairesinin başında bulunan Fritsche'ye borçlu olduğunu söyledi. Fritsche'nin Nazi rejimine karşı gözünün açılmış olup, kendisinin içten içe hissettiklerini dile getirecek olan birine fırsat vermekten memnun olduğunu seziyordu. Pek tabii birçok şikâyet oluyorsa da Fritsche, Dittmar'ı korumak için

elinden gelenin en iyisini yapmıştı. "Hep boynumun etrafında yağlı bir ilmikle dolaşıyormuş gibi hissettim."

Dittmar'a, Almanların esnek savunma stratejisi benimsemiş olsalardı Rusları yıpratıp yıpratamayacakları hususunda ne düşündüğünü sordum. Şöyle yanıtladı: "Bence yapabilirdik, esnek savunmanın avantajları açıktı, fakat askerî liderlerimiz Hitler'in itirazları nedeniyle bunu düzgün bir şekilde uygulayamadı. Genelkurmayın cephe gerisinde savunma hatları tesis etmek için emir vermeye yahut geri püskürtülme durumunda ne yapılacağına ilişkin plan müzakeresi yapmaya izni yoktu. Ricata yönelik hazırlık planları yapmaları yasaklanmıştı. Lakin ihtiyatlı bir şekilde kaleme alınmış bildirileri elden ele dolaştırmak suretiyle 1943 yılında ufak bir hazırlık faaliyeti yapmayı başardılar. Bu bildiriler, üstlerinde Genelkurmay çıkışlı olduklarına dair herhangi bir emare olmaksızın çeşitli ordular arasında dağıtıldı."

Dittmar'a Alman tarafının 1943 Temmuz'undaki yahut 1945 Ocak'ındaki büyük Rus taarruzları öncesinde herhangi bir stratejik ricata teşebbüs edip etmediğini sordum. "Hayır," dedi. "Hitler'in dayattığı strateji nedeniyle hepsinde mutlak bir yarma söz konusu oldu. Daha alt kademelerdeki komutanlardan bazıları Hitler'in her ne pahasına olursa olsun her yerin tutulacağına ilişkin kuralından kaçınabilecek kadar kurnazdı ve bunlar kendi başlarına küçük çaplı çekilmeler icra etti. Lakin diğerleri emirlerine katî bir şekilde bağlı kaldı ve bunun neticesinde askerleri tecrit edilip esir düştü. Yaşanan felaketlerin hepsi katı bir savunma stratejisinin temel hatasından kaynaklanıyordu. Bu felaket, Rusların Ocak 1945'te Vistül'den icra ettikleri taarruzda daha da kötü oldu, zira tehlikeyi karşılamak için elde tutulan ihtiyat birlikleri kritik anda Budapeşte'ye yardıma gönderilmişti. Söz konusu ihtiyatlar elimizdeki en iyi şekilde teçhiz edilmiş üç tümenden oluşuyordu.

"Belirli konumlara ne pahasına olursa olsun sıkı sıkıya tutunma politikası, ahvali defaatle kötüleştirdi. Genel cephenin tehdit altındaki bir gediğini tıkamaya yönelik çabalar tekrar tekrar yeni gediklere yol açtı ve bu nihayetinde ölümcül oldu."

19

KIZIL ORDU

Alman generallerin Kızıl Ordu'ya ilişkin izlenimleri ilginç ve sıklıkla da aydınlatıcıydı. Kızıl Ordu'ya yönelik kısa ve öz mahiyetteki en uygun takdir Kleist'tan geldi: "Adamları başlangıçtan beri *birinci sınıf savaşçılardı*. Başarımızı sadece üstün eğitimimize borçluyduk. Deneyimle birlikte birinci sınıf *askerler* hâline geldiler. Fevkalade çetin bir şekilde çarpıştılar, harikulade dayanıklılığa sahiptiler ve birçok ordunun zorunluluk olarak addettiği şeyler olmadan faaliyet gösterebiliyorlardı. Kurmayları ilk mağlubiyetlerinden hızla ders çıkarıp çok geçmeden oldukça etkin bir hâl aldı."

Diğer Alman generallerin bir kısmı buna katılmayıp, Rus piyadesinin genel olarak hem taktik hem de teknik bakımdan oldukça yetersiz kaldığını lakin tank kuvvetlerinin müthiş olduğunu söyledi. Fakat daha eleştirel kanaatlerin cephenin kuzey kısmında olan generallerden geldiğini fark ettim ki, bu da Kızıl Ordu'nun daha mahir kısmının cephenin güney kısmında faaliyet gösterdiğine işaret ediyordu. Öte yandan, Alman cephesinin kuzey kısmı gerisinde daha fazla gerilla faaliyeti mevcut gibiydi ve Almanlar 1944 itibarıyla birkaçı haricinde ikmal güzergâhı olarak kullandıkları bütün ana yolları terk etmeye zorlanmışlardı. Emri altındaki 4'üncü Ordu Rusların o yaz icra ettikleri yaz taarruzunda kuzey Dinyeper'de tecrit edilen Tippelskirch bana ordusunu nasıl kurtardığını anlattı. Minsk'e yönelik ana ricat yolunun kesilmesinin ardından Pripet Bataklıkları'ndan güneye doğru dolambaçlı bir

güzergâh belirleyerek, gerilla faaliyetleri nedeniyle uzun bir süredir kullanılmamakta olan yollardan ilerlemişti. "Güzergâh üzerindeki her bir köprünün imha edilmiş olduğunu gördüm ve ricat sırasında bunları tamir etmek durumunda kaldım."

Kendisi, kuzey cephesindeki dört yıllık tecrübesinden bahsederken şöyle dedi: "Piyademizin Rus piyadesine ilişkin korkusu 1941'de sona erdi; lakin esir düşmekten, Sibirya'ya gönderilmekten yahut daha kötüsünden korkmaya devam ettiler. Bu korku onların mukavemetini artırdıysa da bunun zaman geçtikçe – özellikle de eninde sonunda imha edilecekleri tecrit edilmiş ileri mevzilerde Hitler'in emriyle kalmaya zorlandıkları vakitlerde – habis bir etkisi oldu.

Rundstedt'e 1941'de gördüğü şekliyle Kızıl Ordu'nun güçlü ve zayıf noktalarını sordum. Yanıtı şöyleydi: "Rus ağır tankları gerek nitelik gerekse dayanıklılık bakımdan en başından beri bir sürpriz oldu. Lakin Ruslar beklenilenden daha az topa sahiplerdi ve hava kuvvetleri ilk harekât sırasında ciddi bir mukavemet sergilemedi."

Manteuffel şöyle belirtti: "Ruslar 1941 yılında kendilerini bizim 1942'den sonra muzdarip olduğumuz sorunla karşı karşıya buldu – tanksavar savunması icra etmek adına gerekli vasıtaları yetersiz olan piyadeleri; mobil tanksavar savunması yani tank desteği olmaksızın tutunamıyordu. Neticede piyadeye zırhlı muharebe timleri iliştirilmek mecburiyetinde kaldılar ki, bu da onları küçük gruplara ayırması nedeniyle zırhlı kuvvetlerin etkinliği bakımından ölümcül mahiyettedir."

Kleist Rus silahlarından daha spesifik bir şekilde söz ederek şöyle dedi: "Teçhizatları 1941 yılında bile çok iyiydi, özellikle de tankları. Topları ve de piyade silahlarının çoğu mükemmeldi – tüfekleri bizimkilerden daha moderndi ve atış hızları daha yüksekti. T-34 tankları dünyanın en iyisiydi." Manteuffel yaptığımız birkaç görüşmede Rus tank tasarımının temel niteliklerinin mükemmelliği ve özellikle de "tankların tırmanabilmelerine, çamurlu zeminde ilerlemelerine ve paletleri atmaksızın hendekleri

geçebilmelerine olanak sağlayan güçlü ve geniş paletler" aracılığıyla Rusların sahip olduğu avantajın altını çizdi. İngiliz uzmanlar, muhtelif operasyonel hususlar bakımından arzu edilir buldukları birtakım alet ve cihazlardan yoksun olmaları nedeniyle Rus tanklarını eleştirmişlerdir. Fakat Alman tank uzmanları, İngiliz ve Amerikalıların bu aletler için güç ve performanstan yana çok şey feda etme eğiliminde oldukları fikrindeydi.

Kleist malzeme tedariği bakımından Rusların en zayıf olduğu dönemin 1942 senesi olduğunu söyledi. 1941'de verdikleri kayıpları telafi edememişler ve yıl boyunca, özellikle de toplardan yana epey yokluk çekmişlerdi. "Toplardan yana yokluklarını telafi etmek adına kamyonlar üzerinde getirilen havanları kullanmak durumunda kalıyorlardı." Lakin malzeme durumları 1943'ten sonra gittikçe iyileşti. Motorlu nakliye araçları başta olmak üzere Müttefik yardımları büyük bir etmen olsa da erişim dışında olan[122] Doğu'daki Rus fabrikalarının artan imalatının bundaki rolü daha da büyüktü. Kullandıkları tanklar neredeyse bütünüyle kendi imalatlarıydı.

Guderian şöyle dedi: "Ruslar, tanklarının tasarım fikirlerini Birleşik Devletler'den aldılar. 1941'in ana muharebe tankı U.S.-Christie'nin geliştirilmiş modifiye bir hâli olan ilk Christie Russkij ve seferin başlangıcından kısa bir süre sonra ise, Christie'yle benzerlikler gösteren ünlü T-34 oldu. T-34 ilk kez 1941 yılında üretildi ve 1941 Temmuz'unda muharebe gördü. Stalin tankı ise ilk kez 1944'te boy gösterdi.

"1933 yılında Harkov'daki traktör fabrikalarını görme şansım olduğu için Rusların geri kalmış bir millet olduğu kanaatinde değilim. Bu traktör fabrikasının bulunduğu civarda bir de tank fabrikası vardı. Bu fabrikadan 20 ila 25 arasında tank çıktığını gördüm. Ruslar bana daha 1933 yılında bunun günlük üretim miktarı olduğunu söylediler! Rusların yabancı modelleri kopyalamak

122 Alman Silahlı Kuvvetlerinin hava bombardımanı da dâhil olmak üzere hiçbir şekilde erişim sağlayamadığı Urallar'ın ötesindeki fabrikalar kastediliyor. (ç.n.)

ve bunları ülkelerinin koşullarına adapte etmeye yönelik özel bir yetenekleri mevcuttur.

"Dolayısıyla T-34 tankı palet, motor, zırh ve top bakımından Alman tanklarına üstün, lakin optik ve telsiz bakımından zayıftı – ve tank komutanı için 360 derece görüş imkânı sağlayacak bir komutan kulesi yoktu. Alman Panter ve Tiger tankları 1943 yılında muharebe meydanlarına çıktığında üstünlük yeniden Almanlara geçtiyse de aynı şey nicelik bakımından söz konusu değildi. Ruslar T-34 tanklarını herhangi bir modifikasyona gitmeksizin büyük seriler hâlinde üretti. Hitler'in tank tiplerinde sürekli değişikliğe gitmesinin engellenememesi ise Alman serilerinde mükerrer küçülmelere yol açtı.

"Tarihten ders çıkarma arzusuyla, Rusları küçümsememenize dair sizi ikaz ederim. Onlar, en azından, diğerlerinin fikirlerini çok kısa bir zaman zarfında kopyalamaya kadirler."

Bir panzer kolordusu komutanının[123] oğlu olup, Rusya'daki bir tank birliğine komuta etmesi ve bir kolunu kaybetmesini[124] müteakip savaşın son safhasında Panzer Kuvvetleri Genel Müfettişi[125] yaverliğine atanan Yüzbaşı von Senger, bazı ilgi çekici ilave yorumlar sundu. "Yavanlık derecesinde basit olsalar da Rus tanklarının genel tasarımı iyiydi. Mürettebata Alman, İngiliz ve Amerikan tanklarının sağladığı konforu sunmuyorlardı ve tankın boya yüzü bile görmeyen dış kısmı da içi kadar kabaydı. Lakin top kundağı ile diğer ana kısımları iyi tasarlanmıştı. 1943 yazı öncesinde sadece takım komutanları ve daha üst rütbeli subayların tanklarında telsiz tertibatı vardı. Lakin bunun ardından, yeni T-34'ten[126] başlanarak bütün tanklar telsiz tertibatıyla

123 İtalya Cephesi'ndeki XIV'üncü Panzer Kolordusu komutanı Fridolin von Senger und Etterlin.

124 Ferdinand Maria von Senger und Etterlin sağ kolunu 20-29 Ağustos 1944 tarihleri arasında Romanya'da gerçekleşen 2. Yaş-Kişinev Muharebesi sırasında kaybetmiştir. (ç.n.)

125 Leo Geyr von Schweppenburg. (ç.n.)

126 T-34'ün geliştirilmiş bir modeli olan T-34/85 tankı kastediliyor. (ç.n.)

donatıldı ve mürettebat sayısı bir telsiz operatörü de eklenmek suretiyle dörtten beşe çıkarıldı." (Manteuffel bu hususta, "Birkaç kez tanklarda kadın telsiz operatörleriyle karşılaştım – bunlar son derece cesur, çetin ve fanatikti," dedi.)

Senger şunun altını çizdi: "Rusların bu husustaki prensipleri şunlardı: Onu buldukları vakit en iyi tipteki makineyi seçiyor; sadece birkaç türde tank üretiyor; bu türleri mümkün oldukça basit tutuyor ve bunları çok miktarda imal ediyorlardı. Panzer tümenlerimiz 1942 yılında bünyelerinde yirmi farklı türde zırhlı araç ve yirmi diğer türde araç ihtiva ediyordu. Rus zırhlı birliklerinin ise çoğunlukla sadece bir tür, yani T-34 tankı ile tek bir diğer aracı mevcuttu, Ford kamyonu!

"Rus mekanize birlikleri bünyesinde sadece tank ve kamyon barındıyordu – arabaları, motosikletleri ve başka türde araçları yoktu. Savaşın daha sonraki safhalarında Amerikan kaynaklarından gelen ve tabur komutanları vb. tarafından kullanılan az miktarda jipleri oldu. Rus teşkilat yapısının basitliği birtakım dezavantajlar barındırıyorsa da bunun, hem performans hem de tasarım olarak birbirleriyle farklılık gösteren çok fazla türde aracın ihtivasından muzdarip olan ve bu nedenle intikal hesaplarını ve yedek parça tedariğini karmaşıklaştıran Alman teşkilat yapısına kıyasla avantajları da mevcuttu.

"Rusların tank bakımı da ayrıca iyiydi. Daha teferruatlı tamiratlar Alman ordusundaki kadar hızlı bir şekilde icra edilmiyorsa da olağan bakım hizmetleri çok etkindi ve çok sayıda iyi eğitimli teknisyenleri mevcuttu. Doğruyu söylemek gerekirse tank bakım bölüklerimizde biz de gittikçe artan bir şekilde Rus teknisyenler kullandık. Savaştan önce Almanya ve diğer ülkelerdeki genel kanı Rusların teknik kafa ve yeteneğe sahip olmadıklarıydı. Bu varsayımın doğru olmadığı tecrübeyle görüldü. Ruslar teknik meselelere karşı doğal bir yeteneğe sahiptiler. Hatta belki de Batılı halklardan daha fazla."

Manteuffel şöyle dedi: "Tank sınıfında 'birliklerden' hiçbir vakit ayrılmaması gereken HEK mal[127] ve bakım hizmetleri oldukça iyidi. Bunlar, makineleri çekmek yahut tamir etmek adına tank birliklerini yayan olarak takip edip sıra dışı hünerler sergiledi. Dolayısıyla yolda kalan tankların prensip olarak ateşe verilmesine yönelik emirler verdim.[128]

"Öte yandan, Rus panzer teşkilleri kalifiye personel ile birlikte operasyonel hareket ve uyum kabiliyetinin temeli olan taktik hareket kabiliyetinden yoksundu. Savaşın sonu itibarıyla bu bakımdan çok şey öğrenmişlerse de Alman yahut Müttefik mürettebatlarının standartlarına hiçbir vakit ulaşamadılar."

Senger bu konuda daha detaylı yorumlarda bulundu: "Rusların tank taktikleri basit bir tabiata sahipti ve bireysel inisiyatif ve muhakemeden kaçınılması doğrultusundaki önceden dikkatle planlanmış bir talim sistemi rehberliğinde icra ediliyordu. Taarruz öncesinde kendilerine güzergâh ve hedeflerinin renkli çizgilerle işaretlendiği haritalar veriliyordu. Birçoğu elimize düşen bu haritalardan 'planladıkları' taktiklerin kapsamına ilişkin iyi bir kanıya varılabildi.

"Gerçek şu ki taktikleri küçük birimlerle faaliyet gösterilen 'piyade desteği' türündeydi. Öncülük etmesi ve bir piyade bölüğüne yolu açması için genelde – on makineden müteşekkil – bir bölük tank kullandılar. Taarruz sırasında, her biri piyadenin yakın desteğine sahip tank bölüklerinin teşkil ettiği uzun bir hat şeklinde hücum ettiler. Büyük teşkiller şeklinde taarruz

---

127 Kullanılmayan, terk edilen yahut düşmandan ele geçirilen teçhizat ve ikmal maddelerinin toplanması ve tasnifi ile meşgul olan birlik ve teşkiller ile bu birlik ve teşkillerin yaptığı hizmet. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 543.) (ç.n.)

128 Manteuffel burada Rusların hasar yahut teknik arıza nedeniyle terk edilen Alman tanklarını tamir edip kendi hizmetlerine soktuklarını ve buna engel olmak adına, şayet şartlar buna elveriyorsa, Alman tanklarının kullanılamaz hâle getirilmeden terk edilmemelerini emrettiğini belirtiyor. (ç.n.)

etmezlerdi. Lakin cepheyi yardıktan sonra Rus tankları bir araya gelir ve yeni bir savunma hattıyla karşılaşana dek büyük bir teşkil hâlinde ilerlemeye devam ederdi.

"Rusların piyade taşımak için yarı yahut tam tırtıllı zırhlı araçları yoktu. Destek görevindeki piyadenin bir kısmını mümkün olduğunca uzun bir süre boyunca tankların üstünde kendileriyle birlikte taşırlardı. Bunlar dışında kamyonlarla taşınan motorize piyade tümenlerine bel bağlıyorlardı."

Doğu seferinin oldukça şaşırtıcı bir özelliği, Rusların hava indirme kuvvetlerini etkin bir şekilde kullanmamış olmalarıdır. Hâlbuki savaş öncesindeki yıllarda icra ettikleri ordu tatbikatlarında başat bir rol oynamış olan bu yeni sınıfın geliştirilmesine dünyada öncülük etmiş olan onlardı. Bu hususu istişare ettiğim Student'in konuya ilişkin yanıtı şöyle oldu: "Rusların neden paraşütçü birliklerini hiç kullanmadıklarını sık sık merak ettim. Sebebin, navigasyon ve atlama talimlerindeki eksiklikten kaynaklanan yetersiz eğitim olabileceğini zannederim. Bu yolla yaptıkları yalnızca cephe gerimize sabotaj maksadıyla ajanlar ve küçük gruplar bırakmaktı."

Lakin Rusların oldukça alışılmadık bir şekilde icra ettikleri bir hava indirme harekâtı bu imtinanın dikkat çekici bir istinası olmuştur. Student bunu şöyle anlattı: "Rusların 1941-42 kış harekâtı sırasında birkaç bin Rus, tipik Rus ihmalkârlığıyla en ilkel şekilde Moskova'nın güneybatısındaki Alman cephesinin gerisine bırakıldı. Amaç, cephe gerisine sarkmış olan Rus süvari kuvvetlerine destek vermeleriydi. Rus nakliye uçakları, gökyüzünde berrak bir ay ışığının olduğu birkaç gecede, geniş ve derinlemesine karla kaplı arazilerin üstünden uçtu. Bunlar yerin sadece birkaç metre yukarısından oldukça yavaş bir şekilde seyrederken Rus askerleri paraşütsüz atlayış yaptılar. Bu bir hava indirme harekâtının en basit örneğiydi."

Komutanlık hususuna gelerek, Rundstedt'e kendi tecrübesine göre en iyi Rus generallerinin kimler olduğunu sordum. Yanıtı şöyleydi: "1941 yılında hiçbiri iyi değildi. Ele

geçirdiğimiz Rus subaylarından biri, karşımdaki ordulara komuta eden Budyonni hakkında münasip bir şekilde şöyle dedi: 'Kendisi büyük bir bıyığı lakin küçük bir beyni olan bir adam.' Lakin ilerleyen yıllarda generallik hususunda gelişme gösterdiklerine dair şüphe yok. Jukov çok iyiydi. Stratejiyi öncelikle Almanya'da, 1921-23 yılları civarında General von Seeckt'in öğrencisi olarak etüt etmiş olduğunu anımsamak ilginç olacaktır.

Almanya'nın önde gelen askerî yorumcusu olarak, Alman generallerin hususa ilişkin ortak kanısını bir araya getirmek adına en uygun konumda bulunan Dittmar, Jukov'a seçkin bir asker gözüyle bakıldığını söyledi. Konev iyi, zeki bir taktisyendi lakin Jukov'la tam olarak aynı seviyede değildi. "Savaş devam ettikçe, Ruslar emir komuta zincirinin en yukarısından en aşağısına kadar niteliği gittikçe yükselen bir kumandanlık standardı teşkil ettiler. En büyük varlıklarından biri subaylarının öğrenme hevesi ile işlerini etüt etme şekliydi." Rusların müthiş sayı üstünlükleri nedeniyle Almanların sahip olmadığı hata yapma lüksüne sahip olduklarını da ilave etti.

Cephenin kuzey kısmında bulunanlar başta olmak üzere, Alman rakiplerinden bazıları Rus generallerine ilişkin kanıya şüpheyle yaklaştı. Genel kanı, Rus komuta zincirinin en güçlü kısımlarını tepe ve taban noktalarının teşkil ettiği, orta kademenin ise sağlıksız olduğu yönünde gibiydi. Zincirin tepedeki halkaları, oldukça muktedir olduklarını kanıtlamış ve böylelikle kendi muhakemeleri doğrultusunda hareket etmelerine müsaade edilmiş, işleri arzu ettikleri şekilde yapmak adına riske girmeden ısrar edebilecek adamlardan oluşuyordu. Tabandaki halkalar ise kendi sınırlı alanları içerisinde iyi bir taktik muhakeme sahibi olma eğilimindeydi, zira yetersiz olanlar çok geçmeksizin düşman kurşun ve mermilerinin[129] hüküm sürdüğü acımasız gerçekliğin zayiatı hâline geliyordu. Lakin zincirin orta kısmında yer alan komutanlar diğer etmenlerle meşguldü; üstelik diğer ordulardaki akranlarından

129 Top mermileri kastediliyor. (ç.n.)

daha da fazla. Üstlerinin emir ve yargılarından, düşmandan korktuklarından daha fazla korkmak durumundaydılar.

Kuzey cephesinde görev yapmış olan Alman ordu komutanlarından biri bu bağlamda önemli bir yorumda bulundu: "Savunma esnek bir şekilde tertiplenmiş olduğu müddetçe Rusları taarruza teşvik etmek genellikle güvenli olurdu. Ruslar taarruz yöntemleri hususunda daima oldukça dikkafalı[130] olur, taarruzlarını ardı ardına tekrar ederlerdi. Bunun nedeni, komutanlarının taarruzu durdurmaları durumunda gayretsizlikle suçlanma korkusuyla yaşamalarıydı."

Rusların başlıca niteliğini sorduğumda, Dittmar Rus askerinin genel özelliklerine dair aydınlatıcı konuştu: "Birinci sıraya askerlerin ruhsuz vurdumduymazlığı olarak adlandırılabilecek şeyi koyardım – bu tevekkülden öte bir şeydi. İşler kendileri için kötü gittiğinde o kadar duygusuz değillerdi, lakin normal şartlar altında üzerlerinde diğer ülke askerlerindeki gibi bir etki bırakmak zordu. Fin cephesine komuta ettiğim dönem boyunca, Rus askerlerinin benim askerlerime teslim olduğu yalnızca tek bir hadise yaşandı. Bu sıra dışı vurdumduymazlık Rusları fethetmesi oldukça zor kılıyorsa da bu aynı zamanda onların askerî bakımdan başlıca zaafıydı – zira önceki harekâtlarda birçok kez kuşatılmalarına yol açtı."

Dittmar şöyle ilave etti: "Hitler'in özel emirleriyle Kızıl Ordu'ya hâkim olan haleti ruhiyeyi Alman ordusuna aşılamak için sonraları bir girişimde bulunuldu. Biz bu hususta Rusları taklit etmeye çalışırken Ruslar – taktik alanda – bizi daha başarılı bir şekilde taklit ettiler. Ruslar askerlerini bu şekilde eğitmeyi göze alabiliyorlardı, zira kayıpların onların nazarında pek bir önemi yoktu ve askerleri kendilerine söyleneni bütünüyle yapmaya alışkındı."

---

130 Orijinal metinde *bull-headed* olarak geçen bu ifade, İngiliz dilindeki dikkafalı-inatçı anlamının yanı sıra kelimenin tam manasıyla "boğa-kafalılık" anlamına gelmektedir. Rus ordusunun bir boğa misali aynı yere tekrar tekrar bodoslama bir şekilde hücum etmesine bu şekilde gönderme yapılmıştır. (ç.n.)

Sorgusuz sualsiz itaat alışkanlığı, Rusların olağan taktik muhakemelerini ortadan kaldırma eğilimi taşıyor, esnekliği engelliyor ve onları baskın karşısında daha kolay bir hedef hâline getiriyordu. Örneğin Tippelskirch şöyle belirtti: "Rusların planlarını bozmak zor olmuyordu zira esnek değildiler. Planlarını değiştirmek onlar için çok zaman alıyordu, özellikle de muharebe sırasında. Tecrübem bana daima Rus hücumlarının gayretli karşı-taarruzlarla durdurulabileceğini ve püskürtülebileceğini gösterdi, hatta – şayet derhâl icra edilirse – elde düşmana kıyasla çok az bir kuvvet varken bile. Zira Ruslar bunu beklemiyor ve gafil avlanıyorlardı. Ruslar beklemedikleri kadar kuvvetli yahut dinamik bir mukavemetle karşılaştıklarında çok etkileniyor, lakin kendilerini üstün hissederlerse daha cüretkâr bir hâle geliyorlardı. Vahşi hayvanlardaki gibi, tehdit altında oldukları vakit onları emniyet arayışına sevk eden açık bir güdüleri var. Teknik ve mekanik kabiliyetlerine rağmen, en zayıf yanlarını daima hava kuvvetlerinin teşkil etmiş olmasının ardındaki gerekçe bu olabilir. Zira agresif bir sınıf olan hava kuvveti onların karakterine uymamaktadır. Lakin Rusların üstesinden sadece ustaca bir komutanlığa, birinci sınıf eğitime, yüksek moral ile kusursuz sinirlerle sahip kuvvetlerle gelinebilir. Bu kuvvetler sayıca az olabilir."

Bütün bu hususlara dair felsefi ve tarihsel yaklaşımlarda bulunmaya düşkün olan Blumentritt, Birinci Dünya Savaşı'ndaki tecrübesinden başlayarak bana izlenimlerini daha etraflı bir şekilde anlattı.

"1914 Ağustos'unda Fransız ve Belçikalılarla Namur'da yaşanan kısa bir çarpışmanın ardından 1914-18'in ilk iki yılında teğmen olarak Ruslarla çarpıştım. Fransız ve Belçikalılardan bütünüyle farklı askerlerle karşılaşmakta olduğumuzun daha Rus cephesindeki ilk taarruzumuzda hızla farkına vardık – bunlar pek az görüntü veren, dört dörtlük yeteneğe sahip ve yiğit askerlerdi. Hatırı sayılır ölçüde kayıp verdik.

"O günlerde Rus İmparatorluk Ordusu'ydular. Sert, lakin genel olarak iyi huylu olan, geri çekilmeye zorlandıkları vakit askerî bir prensip olarak köy ve kasabaları ateşe verme gibi bir âdetleri vardı. Aynen kendi ülkelerinde geri çekilirken daima yapmış oldukları gibi. Yanan köylerin kızıl alevleri akşam vakti göğü aydınlattığında Rusların çekilmekte olduğunu anlardık. İlginçtir ki yerel halk bundan şikâyet eder gibi değildi. Rusların âdeti böyleydi ve yüzyıllardır da böyle olmuştu.

"Rus ordusunun çoğunluğundan iyi huylu olarak bahsederken bunu Avrupalı askerleri namına söylüyorum. Çok daha sert olan Asyalı askerleri ile Sibiryalı birliklerinin davranışları acımasızdı. Kozaklarınki de öyle. Doğu Almanya bu bakımdan 1914'te çok çekecekti.

"Doğu'daki daha zorlu savaş koşullarının askerlerimiz üzerinde 1914-18'de bile etkisi oldu. Askerler Doğu Cephesi'ndense Batı Cephesi'ne gönderilmeyi tercih ediyordu. Batı'daki bir malzeme ve top yığınağı harbiydi – Verdun, Somme vesaire… Batı'daki başlıca etmenler bunlardı ve katlanması çok zordu. Fakat en azından Batılı rakiplerle muhataptık. Doğu'da bu kadar top ateşi yoktu, lakin insan tipi daha sert olduğu için çarpışmalar daha çetindi. Gece çarpışmaları, göğüs göğüse çarpışmalar ve ormanlardaki çarpışmalar Ruslar tarafından bilhassa körükleniyordu. Harp sırasında Alman askerleri arasında yaygın bir deyiş vardı: 'Kahraman Ordu Doğu'da cenk ediyor; Batı'yı ise İtfaiye Teşkilatı bekliyor.'

"Lakin biz 'Rusya'nın gerçekten ne demek olduğunu ilk kez bu savaşta öğrendik. Haziran 1941'deki açılış muharebesi yeni Sovyet ordusunu bize ilk kez gösterdi. Zayiatımız yüzde elliye varıyordu. OGPU[131] ve kadın taburu, en ağır toplarımız ile hava gücümüzün bombardımanına rağmen eski Brest-Litovsk Kalesi'ni son kişiye kadar çarpışmak suretiyle bir hafta elinde tuttu. Askerlerimiz çok geçmeden Ruslarla çarpışmanın ne demek

131 1923 ile 1934 yılları arasında Sovyetler Birliği gizli polisi. (ç.n.)

olduğunu öğrendi. Lakin Führer ve en yüksek kademedeki komutanlarımızın çoğunun bunun ne anlama geldiğinden haberi yoktu. Bu birçok soruna yol açtı.

"1941-45'in Kızıl Ordusu Çar'ın Ordusu'ndan çok daha çetindi, zira fanatik bir şekilde bir fikir uğruna çarpışıyorlardı. Bu, onların inatçılığını artırdı ve dolayısıyla bizim askerlerimizi de sertleştirdi zira Doğu'da yürürlükte olan şiar şöyleydi – 'Ya sen ya ben.' Kızıl Ordu'da disiplin Çar'ın Ordusu'ndakinden çok daha katıydı. Ele geçirmeye alıştığımız türden emirlere dair birkaç örnek vereyim ki, bunlara körü körüne riayet ediliyordu. 'Neden saldırmayı başaramıyorsun? Sana Strylenko'yu almanı son kez emrediyorum, aksi takdirde sağlığından endişe ederim.' 'Alayın neden taarruz çıkış konumunda değil? Kelleni kaybetmek istemiyorsan derhal düşmanla temas sağla.' Böyle şeyler aracılığıyla rakiplerimizin merhametsiz karakterinin farkına vardık. Birkaç sene içerisinde bizim de neredeyse aynı duruma düşeceğimize dair 1941 yılında hiçbir fikrimiz yoktu.

"Ruslar harp tarihinin neresinde ortaya çıkmışlarsa mücadele sert, amansız ve ağır kayıplarla dolu olmuştur. Rus nerede direnmiş yahut kendini savunmuşsa mağlup edilmesi güç olmuş ve hâyli kan dökülmüştür. Doğanın çocuğu olarak işini en basit vasıtalarla görür. Herkesin körü körüne itaat etmesi gerektiğinden ve Slav-Asyalı karakteri sadece mutlak mahiyette olanı anladığından itaatsizlik yoktur. Rus komutanları askerlerinden her yönden akıl almaz taleplerde bulunabiliyor ve ne bir homurdanma ne de şikâyet söz konusu oluyordu.

"Doğu ve Batı iki ayrı dünyadır ve birbirlerini anlayamazlar. Rusya Sfenks üzerindeki dilsiz bir soru işaretidir. Ruslar ağızlarını kapalı tutabilirler ve zihinleri de bize kapalıdır."

Blumentritt'in düşünceleri, rolü moral kadar mühim olan bir noktaya değindi. Zira generallerin tamamı Rusların en büyük varlığının olağan ikmal maddeleri olmaksızın başlarının çaresine bakabilmeleri olduğuna vurgu yapmıştı. Rus cephe gerisinin

derinliklerine birçok tank akını yapmış olan Menteuffel durumu son derece berrak bir şekilde tasvir etti – “Rus ordusunun ilerleyişi Batılıların tasavvur edemeyeceği bir şeydir. Öncülük eden tanklarının ardından çoğu at üzerinde devasa bir sürü gelir. Asker sırtındaki çuvalda intikal sırasında tarla ve köylerden topladığı kuru ekmek kabukları ve çiğ sebzeleri taşır. Atlar evlerin çatısındaki samanları yer ve başka pek az şeyle beslenir. Ruslar ilerlerken bu ilkel şekilde üç hafta kadar yollarına devam etmeye alışkındır. Onları sıradan bir ordu gibi irtibat noktalarından ayırarak durduramazsınız; zira zaten taarruz etmek namına nadiren bir ikmal kolu bulursunuz.”

20

MÜTTEFİKLERİN İTALYA'YI İŞGALİ

TUNUS'TAKİ Alman-İtalyan mevzileri 1943 Mayıs'ında çöktüğü vakit, Müttefiklerin karşısına harikulade bir fırsat çıktı. İhtiyat birliklerinden oluşan bir yığınla birlikte sekiz adet Mihver tümeni, bu Afrika 'çuval'ında kıstırılarak esir alınmıştı. Söz konusu tümenler, Akdeniz harekât sahasındaki Alman birliklerinin çoğunluğu ile İtalyan tümenlerinin en iyilerinden oluşuyordu. Kendini savunabilecek müdafilerden yoksun bırakılan İtalya artık taarruza açık durumdaydı. İtalyan morali hiç olmadığı kadar dibi görmüştü. İtalya'nın müdafaasına payanda olmak için elde o an pek az sayıda Alman birliği mevcuttu. Söz konusu İtalyan savunması, İtalya anakarasındaki iki tümenin yanı sıra; biri silahaltına henüz alınarak Sicilya'ya gönderilen askerlerden oluşturulmaya çalışılan bir tümen ve Sardinya'daki yine bu tür bir diğer tümenden oluşuyordu.

Lakin Müttefiklerin Tunus'taki zaferlerini 10 Temmuz'da Sicilya'ya çıkmak suretiyle devam ettirmelerinden önce aradan iki ay geçti. Sekiz adet Müttefik tümeninin ilk taarruzunu karşılamak için bölgede o vakit bile sadece iki Alman tümeni mevcuttu. Lakin yetersiz hava desteğine sahip olup, sadece iki ilave tümenle takviye edilen Almanlar, daha yoğun bir şekilde takviye edilen istilacı orduları durdurmayı başardılar. Müttefiklerin Sicilya'yı fethini Ağustos ortasına kadar geciktirmelerinin ardından, *flak* örtüsü altında Messina Boğazı'ndan İtalyan ana

karasına tüymeyi başardılar. Güney İtalya'daki Alman Kuvvetleri Başkomutanı Mareşal Kesselring, bu birliklerin ona tanıdığı nefes molası için minnettardı. Lakin söz konusu birlikler güvenli bir şekilde kaçmayı başarınca daha da ferahladı. Zira rakibin Kalabriya "parmağına"[132] ilave bir çıkarma yapıp, onlar hâlâ Sicilya'da çarpışırlarken ricat yollarını keseceğinden korkmuştu.

Grand strateji sahasının sınırları dâhilinde büyük bir fırsat kaçırıldı. İtalyanların barış isteği, Mussolini'nin 25 Temmuz'da devrilip, Sicilya'daki İtalyan askerlerinin teslim olmaktaki çabukluğuyla kendini göstermişti. Lakin Müttefikler yeni hükûmetin barış yapmak hususundaki işini kolaylaştırmak adına pek az çaba gösterdi. Barış koşullarının – Almanlardan gizli bir şekilde – belirlenip imzalanması 3 Eylül'e dek gerçekleşmedi. Mütareke 8 Eylül'de, Müttefiklerin Napoli güneyindeki Salerno'ya icra ettikleri kuvvetli çıkarmadan bir önceki gece duyuruldu. Montgomery komutasındaki Sekizinci Ordu beş gün önce, yani 3 Eylül'de Messina Boğazı'nı geçmiş ve İtalya'nın ayak parmağından yukarı doğru yavaşça ilerlemeye başlamıştı.

Kuzey İtalya'ya sekiz adet ilave Alman tümeni gelmiş ve birkaç tümen daha yoldaysa da, İtalya Yarımadası'nın güneyi ile merkezini tutmak için Kesselring'in elinde o vakit bile sadece yedi tümen mevcuttu. İtalyan kuvvetlerini silahsızlandırma ve onlara karşı teyakkuzda olma gerekliliği de Kesselring'in sınırlı gücü üzerindeki baskıyı artırıyordu. Lakin şansı yaver gitmiş ve Müttefikler kendisinin rahatlıkla yığınak yapabileceği bir nokta olan Salerno'ya çıkmıştı. Bu sırada ayak parmağından yukarıya yönelik ilerleme de kendisi için acil bir tehlike oluşturmuyordu. Kesselring, Müttefik komutanlarının hava koruması sınırlarının dışına çıkmak hususundaki isteksizliklerinden hayli istifade etti ve yaptığı hesaplarda onların bu tür geleneksel sınırları gözetmek hususundaki tutarlılıklarını dikkate alabildi. Sonuç olarak,

132 İtalya'nın çizmeyi andıran coğrafi şekline binaen ülkenin Sicilya'ya bakan güneybatı ucuna "ayak parmağı" benzetmesi yapılıyor. (ç.n.)

ümitvar bir şekilde "Çığ Harekâtı"[133] olarak adlandırılan Salerno'ya yönelik Müttefik çıkarması, ağır kayıplar vermek suretiyle durup, yalnızca kıl payıyla sakınılan bir felaketin eşiğine geldi.

Almanları gafil avlayıp, dengelerini bozmanın en iyi yolu, bana en başından beri bu sınırların ötesine icra edilecek bir çıkarma yapmak gibi görünmüştü. Taranto ve Brindisi civarında İtalya'nın topuğuna yapılacak bir çıkarmanın düşük bir risk içerip, bu hususta "en az beklenilecek" bölge olduğu gibi ayrıca iki elverişli limana erkenden sahip olma fırsatı vereceğini savunmuştum.

Böyle bir çıkarma son anda, tâli bir hamle olarak plana ilave edildi. Fakat Taranto kuvveti sadece, Tunus'taki dinlenme kamplarından aceleyle toplanmış olup, o ânda elde olan rastgele deniz araçlarıyla koştur koştur getirilen İngiliz 1'inci Hava İndirme Tümeni'nden meydana geliyordu. Taranto kuvveti herhangi bir mukavemetle karşılaşmadı. Lakin tanksız ve – bir obüs haricinde – topsuz bir şekilde getirilmişti. Ayrıca pek az motorlu nakliye aracı mevcuttu. Özetle, elde ettiği fırsattan istifade etmesi için gerekli olan vasıtalardan yoksundu. Aradan geçen yaklaşık iki haftanın ardından, doğu istikametindeki (Adriyatik kıyısındaki) bir sonraki liman olan Bari'ye bir diğer küçük kuvvet çıktı. Ciddi herhangi bir direnişle karşılaşmaksızın kuzeye ilerleyip, bir dizi önemli havaalanını ele geçirdi ki, Almanya'ya yönelik bombardıman faaliyetleri bunlar aracılığıyla yeni bir istikametten icra edilebilirdi. İtalya'nın topuğundan icra edilen bu dolaylı ilerleyiş, ayrıca Salerno yakınlarında Müttefiklerle karşı karşıya olan Alman tümenlerinin gerideki kanadına tehdit oluşturup, bu suretle mukavemetlerini gevşetmeye yardımcı oldu.

Müttefikler 1 Ekim'de Napoli'ye girdi. Lakin Almanlar bu sırada İtalya'nın geri kalanında sıkı bir denetim kurmuş, İtalyan kuvvetlerini silahsızlandırmış ve İtalyan teslimiyetinin yol açtığı etkileri hükümsüz kılmıştı. Artık Müttefiklerin yarımadanın yukarısına doğru, (çoğunu Alpler'in sırt ve kollarının teşkil ettiği)

133 Salerno'ya yapılan çıkarmanın kod adı. (ç.n.)

güç bela 160 kilometreyi bulan ilerleyişlerini durdurmaya odaklanabilirlerdi. Almanlar öncesinde Müttefiklerin Roma istikametindeki ilerleyişlerini kısa bir süreliğine geciktirmek ve İtalya'nın kuzeyinde bir savunma cephesi tahkim etmek haricinde bir şey ummamışlardı. Lakin Müttefik ilerleyişinin yavaş olduğunu görünce, takviyelerini güneye sürmeye cesaret buldular. Vaziyet, yapışkan bir silindir içerisindeki yapışkan bir pistonun gittikçe kuvvetlenen bir presi itmesine benzedi.

General Mark Clark komutasındaki Anglo-Amerikan Beşinci Ordusu'nun Salerno'dan gerçekleştirdiği ilerleyiş, önce Napoli'nin 30 kilometre ötesindeki Volturno Nehri'nde, ardından ise Cassino önündeki Garigliano'da daha kesin bir şekilde durduruldu. Kasım ve Aralık aylarında birbiri ardına icra edilen taarruzlar bu engeli aşmakta başarısız oldu. Bu sırada Montgomery'nin Sekizinci Ordusu Alpler'in doğu kısmında Foggia'dan ilerlemiş ve Termoli'de düşmanın gerisine icra edilen küçük bir çıkarmanın teşkil ettiği baskının yardımıyla Biferno Nehri'ni geçmişti. Lakin bunun ardından Sekizinci Ordu Sangro hattında yeniden durduruldu. Montgomery Kasım ayı sonunda şu sözlerle büyük bir taarruza geçti: "Almanları Roma'nın kuzeyine sürme vakti geldi… Gerçek şu ki, Almanlar tam da olmalarını istediğimiz durumdalar. Almanlara şimdi müthiş bir darbe indireceğiz." Lakin nehri aşmasının ardından çok geçmeden durduruldu ve Apeninler'in hem doğu hem de batısında cephe düğümlendi.

Müttefikler, dört aylık mücadelenin ardından sene sonunda Salerno'nun ancak 110 kilometre ötesine geçebilmişlerdi. Kazanılan alanın çoğu Eylül ayında elde edilmiş ve süreç o vakitten beri öylesine yavaş bir şekilde işlemişti ki, Müttefik askerleri ilerleme usulünü "santimleme" olarak adlandırır olmuştu.

Montgomery, Normandiya'ya yapılacak çıkarmanın hazırlıklarını üstlenmek için İngiltere'ye gitmek üzere sene sonunda harekât sahasını terk etti. En tecrübeli Müttefik tümenlerinin bir kısmı da yerlerini acemi tümenlere bırakmak suretiyle onunla

birlikte İtalya'dan ayrıldı. Çıkarma araçları ile gemilerin Normandiya'nın istilasına yönelik gayeler için kaydırılması, İtalya seferinin başarısı için daha ciddi bir etmen teşkil ediyordu. Sekizinci Ordu komutanlığına Montgomery'nin yerine Sir Oliver Leese getirildi. Mark Clark Beşinci Ordu'nun başına kaldı ve Alexander İtalya seferini bütün olarak idare etmeye devam etti.

Düşmanın Garagliano ve Cassino'daki hâkimiyetini gevşetmek için Ocak 1944'te yeni bir çıkarma manevrası icra edildi. Roma'nın 40 kilometre güneyine, Anzio civarına güçlü bir kuvvet çıkarıldı. Lakin söz konusu kuvvet iç kısımlara doğru girmekte yavaş kalırken, Almanlar ise ihtiyat birliklerini hızla tehdit altındaki noktaya kaydırdı. Müttefik kuvvetini ümit etmiş oldukları gibi denize dökmekte başarısız oldularsa da, onları sığ ve dar bir köprübaşında sıkıştırmayı ve aynı zamanda Cassino'daki aslî Müttefik gücünün yeni taarruzunu engellemeyi başardılar.

Alexander dört aylık bir aranın ardından taarruza geçip, Sekizinci Ordu'nun bir kısmını bu maksatla Apeninler üzerinden Beşinci Ordu'nun indireceği darbeyi pekiştirmeye gönderdi. Kara taarruzundan önce düşmanın ikmal hatlarını hedefleyen müthiş bir hava taarruzu gerçekleşti. General Juin'in dağ harbinde mahir olan Fransız Sömürge Kolordusu'nca icra edilen kanat taarruzunun yardımıyla, bu kez nihayet Cassino mevzilerine girildi. Ardından Anzio'daki Müttefik kuvveti de köprübaşından icra ettiği bir taarruzla duruma müdahil oldu. Almanlar bu baskıların birleşimi altında genel bir ricata sürüklendi ve Müttefikler 5 Haziran'da, Normandiya çıkarmasından bir gün önce Roma'ya girdi.

Fakat Kesselring, kuvvetlerini içinde bulundukları tehlike durumdan kurtardı. Ricatı ustalıkla icra etti ve Müttefik ilerleyişini bir dizi mevkide yeniden durdurmayı başardı. Emri altındaki birliklerin Floransa kuzeyindeki dağ hattına yerleşmelerinin ardından cephe bir kez daha çıkmaza girdi. Alexander Ağustos sonlarında Sekizinci Ordu'nun büyük bölümünü yeniden Adriyatik kıyısına sevk edip bu mıntıkadan Po Vadisi'ne girdiyse de

sonbahar yağmurlarıyla durmak zorunda kaldı. Böylelikle sefer bir kış daha uzadı.

Oldukça gerilmiş olan İtalya'daki Alman cephesi, yeni darbelerin etkisiyle ancak ve nihayet 1945 Nisan'ında, o da Rus ve Anglo-Amerikan ordularının Almanya'nın kendisine yönelik çift taraflı baskısı karşındaki Hitler'in son çabasını takviye etmek için ihtiyat birlikleri ve malzemeden yoksun bırakılmasının ardından çöktü. İtalyanların teslimini müteakip ülkeye çıkan Müttefikler, Almanları İtalya'dan çıkarmanın yirmi ay alacağını o vakit hayal dahi etmemişlerdi. Hakeza Almanlar da öyle.

1945 yılının ikinci yarısında soru sorma fırsatı bulduğum Alman generallerinden sadece birkaçı İtalyan cephesinde hizmet etmişti. Tecrübeleri ise sadece seferin belirli mıntıka ve safhalarıyla sınırlıydı. Elinizdeki kitabın ilk baskısında bu nedenle İtalya'nın istilasına değinmekten kaçınmıştım. Zira bu husustaki açıklamalar aksi takdirde bölük pörçük olacaktı. Lakin o vakitten bu yana, kendisinin kurmay başkanı olan General Westphal aracılığıyla Kesselring'in görüşlerini öğrenmeye muvaffak olduğum gibi, Westphal'in kendi açıklamalarını da bir araya getirdim. Genç Alman generallerinin en iyilerinden biri olarak tanınan Westphal, 1943 Yazı'nda Kesselring'in kurmay başkanı olmadan evvel 18 ay boyunca Kuzey Afrika'da Rommel'in harekât ve kurmay başkanlığında bulunmuş, müteakip yılda ise Batı'da Rundstedt'in kurmay başkanı olarak Blumentritt'in yerini almıştı.

İtalyan seferine ilişkin diğer taze bilgi kaynaklarım arasında Sicilya'daki Alman kuvvetlerine komuta etmiş olup, akabinde Sardinya ve Korsika'yı dikkat çekici bir kabiliyetle tahliye eden, 1943 Kasım'ını müteakip ise İtalyan anakarasındaki 14'üncü Panzer Kolordusu komutanı olan General von Senger vardı. Senger, Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce Rhodes bursuyla Oxford'da eğitim görmüş ve önce Salem'deki ünlü okula, Nazilerin iktidara gelmesinin akabinde ise Gordonstoun-İskoçya'da benzer türdeki bir diğer okula imzasını atan meşhur Alman

eğitimci Kurt Hahn ile sonraları arkadaş olmuştur. Salem, harbin ardından tekrar hür bir şekilde faaliyet göstermeye muvaffak oldu ve Senger burada çalışmaya başladı.

Bu özetin ardından artık İtalyan seferiyle ilgili "tepenin diğer tarafından topladığım" beyanları özetleyecek ve diğer seferleri ele alırken yapmış olduğum gibi, konuyla alakadar başlıca generallerin daha önemli yorumlarından bir kısmını uygun düşen yerlerde doğrudan alıntılayacağım.

Giriş

Müttefiklerin 1942 Kasım'ında Fransız Kuzey Afrikası'nı istila etmeleri Hitler ve O.K.W.'deki askerî danışmanları için bir sürpriz oldu. (Bunu beklememiş olduklarını hem Keitel hem de Jodl savaşın ardından kabul etmiştir.) Dakar'a ve ayrıca Afrika'nın Batı kıyısı açıklarındaki adalara yönelik olası bir çıkarmaya dair Amerikan planlarına ilişkin raporlar almışlarsa da, Amerikalıların bölgedeki İngiliz çıkarları nedeniyle Akdeniz'e girmeyeceğini düşünmüşlerdi! Fas kıyısı açıklarında muazzam bir kıta nakliye filosu bulunduğuna dair haberler geldiğinde ise bunların Uzak Doğu'ya giden İngiliz birliklerini taşıdığını zannetmişlerdi. Hatta söz konusu filo Cebelitarık'tan geçtiğinde bile bunun Libya'ya, Montgomery'nin Mısır'dan henüz çıkarmış olduğu Rommel'in gerisine icra edilecek bir Müttefik çıkarmasının işareti olduğu sonucuna varmışlardı.

Kesselring'in ise farklı bir görüşü vardı. Akdeniz'in merkez bölümünde yer alan kuvvetlerin başkomutanı olarak, işaretleri doğru yorumlamak için daha iyi bir konumda olduğu gibi, bir yahut iki aydır – isabetli bir şekilde – Fransız Kuzey Afrikası'na yönelik bir Müttefik çıkarmasından endişeleniyordu. Kesselring'in çıkarmadan sadece üç gün önceki, bir çıkarmanın an meselesi olduğu yönündeki ikazına şüpheyle yaklaşmaya devam eden yüksek komuta kademeleri, kendisinin derhâl takviye gönderilmesine ilişkin talebini görmezden geldi. Fakat hâsıl olan acil duruma tepki

vermekte gecikilmedi. Alman birlikleri peş peşe gruplar hâlinde havadan aceleyle Tunus'a nakledildi ve bunlar Cezayir'den Bizerte'ye yönelik ilk Müttefik ilerleyişini durdurmak için yeterli oldu. Lakin Müttefiklerin kara yoluyla gerçekleştirdiği ilerleyiş bu kadar Batı'daki bir noktadan başlamamış olsaydı, başarılı olmaları çok zor olurdu.

Müttefik gücünün çoğaldığı sırada Tunus'taki Alman kuvveti de gittikçe artıyordu. Almanlar Bizerte ve Tunus'u muhafaza etmek adına geniş bir köprübaşı kurdu. Bu, Müttefikleri kış boyunca uzakta tutup, Alameyn'den icra ettiği yorucu ricatın ardından Rommel'in ordusunun sığınabileceği bir korunak teşkil etmeye kâfi geldi. Lakin Hitler'in birlik ve müttefikleri, kendisinin Rommel'in ordusundan geriye kalanları kurtarıp Afrika'da bir dayanak noktası muhafaza etmeye yönelik gecikmiş çabası karşısında ağır bir bedel ödedi. Zira himaye hattı Mayıs başlarında delinmiş, bütün köprübaşı çökmüş ve birliklerin tamamı esir düşmüştü. Yaklaşık çeyrek milyon asker ele geçirilmişti ve bunların üçte ikisi Almandı. Bu, Hitler şayet Rommel'in ordusundan geriye kalanları "defterden silmeye" razı olsaydı, Müttefiklerin esir almayı umabileceğinden çok daha yüksek bir miktardı.

Rommel ise tekrar savaşabilmek için salim kalmıştı.[134] Ordusu Tunus hududuna vardıktan sonra tekrar hasta olmuş ve sağlığına kavuşabilmesi için nihai çöküşten hemen hemen bir ay kadar önce uçakla yurda gönderilmişti. Eylül ayında Kuzey İtalya'daki kuvvetlerin komutanlığına getirildi – bu sırada Güney İtalya'daki kuvvetlerin başında ise Kesselring vardı. Daha da talihli bir "illet" şansı[135], Müttefiklere savaşın sonraki safhalarında bir hayli sorun çıkaracak bir diğer askerin imdadına koştu. Bu kişi, 1944

134 İng. *Live to fight another day.* Kişinin kaybedileceği kesin olan bir savaşta ölmek yahut esir düşmektense ileride tekrar savaşabilmek adına kendini sakınması anlamına gelen İngilizce deyiş. (ç.n.)

135 İng. *ill luck*. ngilizcede talihsizlik ve şanssızlık anlamına gelen deyiş. *Ill* kelimesinin tek başına "hasta" anlamına gelmesinden mütevellit yazar burada bir kelime oyununa gitmiştir. (ç.n.)

sonlarında Ardenler'de Amerikan cephesini yaracak olan Hasso von Manteuffel'di. Çeşitli birliklerden bir araya getirilmiş bir tümenle Tunus'ta Bizerte'nin Amerikalılara dönük bir mıntıkasını tutuyordu. Nihaî Müttefik taarruzunun başlangıç günü olan 6 Mayıs'ta yatağa düşüp, diğer bazı hasta ve yaralılarla birlikte hava yoluyla Sicilya'ya tahliye edildi. Bana içinde bulunduğu nakliye uçağının Trapani'ye seyri sırasında üç defa saldırıya uğradığını söyledi. Kaçabildiği için şanslı olduğunu belirttiğimde gülümseyerek şöyle dedi: "Ne fark eder ki, sonunda İngiltere-Trent Park'ta yeniden silah arkadaşlarıma katıldım. Üstelik onlar benden daha çok dinlendi!"

Tunus'taki köprübaşının çöküşü, Hitler ve askerî danışmanları için âdeta bir şok oldu. Buraya süresiz bir şekilde tutunabileceklerini hesap etmiş, Bizerte ve Tunus'a giden yaklaşma yollarını örten tepeler zincirinin temin ettiği doğal güce çok fazla bel bağlamışlardı. 160 kilometre genişliğindeki hattın eldeki ihtiyat birliklerine oranla durumunu yahut köprübaşının sığlığını pek az dikkate almışlardı. Söz konusu sığlık, köprübaşını felç edici hava taarruzlarına karşı oldukça hassas bir hâle getirirken, savunma bir kez delindikten sonra yeniden tertiplenme ihtimalini de azaltıyordu. Müdafi ordunun üssü, cephesine tehlike arz edecek kadar yakındı; cephenin herhangi bir yerden yarılmasıyla, düşman çok geçmeden üsse ulaşacaktı. Bu gerçekleştiği vakit, üssün kaybı Alman askerlerinin hâlihazırda duyduğu bunaltıcı hissi daha da artırdı. Söz konusu his, sırtları Müttefik deniz ve hava kuvvetlerinin egemenliğindeki bir denize dönük olarak çarpışmalarından kaynaklanıyordu. O.K.W.'nin uzaklardaki planlamacıları, nasıl ki öncesinde Akdeniz'in diğer tarafına konuşlandırılacak büyük bir kuvveti gerektiğince ikmal etmenin güçlüklerini hafife almışlarsa, bu kez de bu tür moral etmenleri yeterince hesaba katmamışlardı. Halder ve O.K.H.'nin kurmayları gibi Kesselring de Kuzey Afrika Seferi ile Mısır'ı istila teşebbüsüne tam olarak bu nedenle karşı çıkmıştı. Böylesine geniş bir alana yayılı ikmal

hatlarını muhafaza etmenin mümkün olmadığını ve harekâtın bu cihetle bir "ikmal harbine" döneceğini ileri sürmüş; kendisinin bu savı onu Rommel'le ihtilafa düşürmüştü. Kendisinin endişe etmiş olduğu sorunlar harekât ilerledikçe gittikçe aşikâr bir hâl alıp, Rommel'in ordusundan geriye kalanların Tunus'a ulaştığı vakit doruk noktasına ulaştı. Tunus'taki ilk darbe ile orada ele geçirilmiş olan köprübaşının müteakip süreçteki kapsamlı takviyesini icra ederken iyimser tarafta yer almakla Kesselring bile hataya düşmüş gibidir. Daha sonra belirttiği üzere: "Askerlerimizi ne ikmal ne de tahliye edebiliyorduk."

Sicilya'nın İstilası

Müttefiklerin Tunus'u fetihleri iki bakımdan Güney Avrupa'yı istilalarının yolunu açmıştır. Tunus'taki Alman ve İtalyan ordularının bütünüyle kuşatılması, İtalya ile İtalyan adalarını yetkin savunma güçlerinden neredeyse bütünüyle yoksun kıldı. Hitler bu kriz sırasında Mussolini'ye beş adet yeni ve iyi donanımlı tümen göndermeyi teklif ettiyse de, Mussolini sadece üç adet tümen istediği yanıtını verdi. Söz konusu yanıt, kulağına geldiği vakit bunu İtalyanların "kendi evlerinin sahibi olarak kalmaya" yönelik arzularının siyasi bir ifadesi olarak değerlendiren Kesselring'e danışılmadan verilmişti. Mussolini'nin yanıtı ayrıca kendi Kara Kuvvetleri Komutanı olan General Roatta'nın görüşüne de aykırıydı. Roatta üç gruba ayrılacak altı panzer tümenine ihtiyaç duyulduğunda ısrarcı olmuştu. Bu gruplardan biri kuzeyde, Livorno yakınlarında; diğeri merkezde, Roma'da ve öteki güneyde, Napoli'de bulunacaktı. Sunulan desteğin tenzili, istilaya başarıyla direnme olasılığı bakımından pahalıya mal olacaktı.

Müdafi tarafın meseleye ilişkin güçlükleri, bir sonraki taarruzun nereden gelebileceğine ilişkin belirsizlikle daha da arttı. Müttefikler alternatif hedefler arasından tercih yapabilirdi. Müdafi ise elindeki sınırlı ihtiyat kuvvetini ne zaman ve nereye sevk edeceğine ilişkin bir ikilemin boynuzlarına takılmıştı. Bu

hususta Jodl'un tesiri altında kalan Hitler'in görüşü, Müttefiklerin bir sonraki adımının Sardinya'ya çıkmak olacağı yönündeydi. Buradaki yegâne Alman kuvveti, burada bir araya toplanıp, henüz silahaltına alınmış askerlerden teşkil edilmekte olan 90'ıncı Panzergrenadier tümeniydi. Sayıları az olan limanlardaki iskelelerin Müttefik hava bombardımanlarıyla imha edilmiş oluşu da takviye ve ikmali zorlaştırıyordu. Hitler bu cihetle Student'in iki paraşüt tümeninden oluşan 11'inci Hava Kolordusu'nu "Führer-ihtiyatı" olarak Fransa'nın güneyine yollamaya karar verdi. Müttefiklerin Sardinya'ya çıkmaları durumunda, buraya bir hava indirme karşı taarruzu icra etmeye hazır bulunacaklardı. Student bana buna yönelik bütün planların yapılmış olduğunu söyledi.

Lakin Kesselring Müttefiklerin bir sonraki adımda Sicilya'ya çıkmalarını daha olası görüyordu. Mussolini ve İtalyan komutanlığı da onun bu görüşüyle mutabıktı. Sicilya'daki yegâne Alman kuvveti, henüz silahaltına alınmış askerlerden oluşturulmakta olan 15'inci Panzergrenadier Tümeni'ydi. Fakat "Hermann Göring" Panzer Tümeni de oraya ulaşmak üzere yoldaydı. Bunun intikaliyle dahi, adayı savunan 10 adet zayıf İtalyan tümenini desteklemek adına pek az Alman kuvveti mevcuttu.

Kesselring, Sedan'daki vahim Alman yarmasının sene-i devriyesi olan 13 Mayıs'ta Roma'da yapılan toplantıda, İtalya'ya yönelik tehdidi hafifletmeye yönelik en ümit verici ihtimalin, İspanya içerisine hızlı bir hamle yapmak suretiyle icra edilecek dolaylı bir tutumdan geçtiğini savundu. Toplantıda hazır bulunan yeni Alman Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Dönitz de Kesselring'le mutabık kaldı. (Dönitz'in selefi olan Amiral Raeder, Müttefiklerin geçen Kasımda Fransız Kuzey Afrikası'na çıkmalarının ardından böyle bir hamlenin ifası için Hitler'e tekrar tekrar ısrarcı olmuştu.) Dönitz Almanya'ya dönmesinin ardından derhâl Hitler'i görüp, ona bu doğrultuda hareket edilmesi için baskı yaptı. Böylelikle hem inisiyatif geri alınacak hem de İtalya'ya yönelik Anglo-Amerikan hücumu kanat mevkiinden

tehdit edilecekti. Lakin Hitler böyle bir harekât için artık geç olduğunu, Franco'nun bunu kabul etmeye 1940'a nazaran daha az meyilli olduğunu söyledi. İspanyolların çetin savaşçılar olduğunu ve düşmanın irtibat noktalarına karşı, Alman mevkiinin muhafazasını imkânsız kılacak bir gerilla harbi icra edebileceklerini, dolayısıyla bunun Franco'nun rızası olmadan gerçekleştirilemeyeceğini belirtti.

Yine de Müttefiklerin Sicilya'ya çıkmaları iki ay sürdü ki, bu süre zarfında Avrupa'ya açılan bu kapının savunmasını pekiştirmek adına pek az şey yapılmış olması tuhaftır. Müttefik hava kuvvetlerinin, Tunus'un düşüşünü takip eden ayda Afrika ve Sicilya arasındaki boğazda yer alan tahkim edilmiş Pantelleria adasını sürekli hava bombardımanıyla teslim almaya odaklanmış olmaları bunu daha da tuhaf kılmaktadır. Zira harikulade bir "mühimmat" kullanımına yol açan bu "hazırlığın" başlıca etkisi, Sicilya'nın Müttefiklerin sonraki hedefi olduğuna dair herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmaktı. Düşman her ne kadar bunun farkına vardıysa da, Yüksek Komutanlıkları bu ikazdan istifade etmeyi başaramadı. Bunun nedeni büyük ölçüde kendi aralarındaki kıskançlık ve güvensizlikti. Kesselring, Müttefiklerin kıyıya sağlam bir şekilde yerleşmelerinin ardından aceleyle Sicilya'ya sevk edilmiş olan iki ilave Alman tümeni eğer bundan daha önce, hâlihazırda orada bulunan iki Alman tümeniyle birlikte tek bir komuta kademesi altında, güçlü ve hareket kabiliyetine sahip bir karşı taarruz kuvveti teşkil etmek üzere gönderilmiş olsaydı, Müttefik çıkarmalarının "kesin bir şekilde püskürtülebileceği" görüşündeydi. Kendisinin bu çıkarımı makul görünmektedir.

Müttefiklerin yaklaşmakta olan Sicilya çıkarmasına hızlı ve etkin bir karşılık verme şansı azalmış, zira İtalyanlar Sicilya'ya bir Alman Kolordu karargâhının emri altında bulunacak iki Alman tümeni konuşlandırılmasına dair Alman müttefiklerinin teklifini reddetmişti. Kabul edecekleri tek şey, Sicilya'daki İtalyan 6'ncı Ordu Komutanı General Guzzoni'nin yanına bir Alman

irtibat subayının tayiniydi. Bu görev, çekirdek bir harekât dairesi personeli ve acil bir durumda olay yerindeki Alman kuvvetlerini kontrol edebilmesi maksadıyla emrine verilen bir muhabere bölüğüyle birlikte, Korgeneral von Senger und Etterlin'e verildi. Lakin Westphal'in de belirtmiş olduğu gibi bu "geçici bir çözümdü." Ancak Müttefiklerin adaya çıkmaları ve İtalyan 6'ncı Ordusu'nun çökmesinin ardından doğru dürüst bir Alman kolordu karargâhı aceleyle Sicilya'ya gönderildi. Buna üçüncü bir tümen olan 29'uncu Panzergrenadier Tümeni de eşlik ediyordu.

Bu tümen, ehemmiyet arz eden Foggia havaalanları ile İtalya'nın "topuğunu" korumak adına henüz gönderilmiş olduğu Adriyatik kıyısından sevk edilmişti. Bölgeye gelişinden bu kadar kısa bir süre sonra gönderilmesi, Müttefiklere "topuğa" yönelik, istifade etmekte yavaş davranacakları bir darbe imkânı sağladı. Kesselring bu hayatî önem taşıyan mıntıkayı savunmasız bırakırken, Müttefiklerin "ihtiyatlı stratejileri" ile bol bir hava desteğinin teminatı olmaksızın ilerlemek hususundaki isteksizliklerini çok iyi hesap etmişti.

Sicilya'nın istilası artık General von Senger'in açıklamalarıyla müdafi gözünden anlatılabilir. Kendisi bana sürecin dikkat çekici özelliklerine ilişkin izlenimlerini aktarıp, o sınıfa mensup bir general olarak bilhassa da operasyonların "zırhlı" yanı üzerinde durdu:

"İtalyan-Alman Yüksek Komutanlığı adanın güneydoğu köşesini isabetli bir şekilde çıkarmanın icra edilebileceği en muhtemel yer olarak değerlendirmişti. Lakin güney kıyısında yer alan Gela civarındaki yumuşak eğimli kıyı ovaları ile doğu kıyısındaki Katanya'yı en yüksek tehlike altındaki bölgeler olarak görmüştü. Bu iki ova, zırhlı birliklerin kullanımına uygun olan tek yerler gibi görünüyor, zira karaya çıkıldığı andan itibaren, yahut en azından adanın merkezine yönelik sonraki ilerleyiş sırasında, araziye dağılarak muharebe düzeni alma imkânı sunuyordu. Detaylara ilişkin bu bakış açısı yanlıştı. 10 Temmuz'da icra edilen Müttefik çıkarma harekâtı Siraküza'dan Licata'ya kadar

güneydoğu kıyılarının tamamı boyunca yayıldı. Öyle görünüyor ki, kıyı savunma kuvvetleri, tank birimlerinin kıyıya çıkmasını bu şerit boyunca hiçbir noktada ciddi bir şekilde engelleyemezdi. Bu kuvvetler, iyi bir şekilde teçhiz edilmemiş ikinci yahut üçüncü sınıf İtalyan tümenlerinden oluşuyor ve bu göreve uygun kıyı bataryalarınca desteklenmiyordu.

"Müttefik Yüksek Komutanlığı tanklara bilhassa uygun olan sahil şeritlerini tercih etmekten imtina edip, bundan ziyade tank birimlerini çıkarma bölgesinin tamamı boyunca diğer çıkarma kuvvetlerinin arasına serpti. Tankları muhtemelen iki sebepten ötürü ovalara yoğunlaştırmaktan kaçındıklarını zannediyorum: İlk neden, Müttefiklerin fiilen her yere çıkabilmelerine olanak sağlayan – ve böylelikle müdafi güçlerin dağılmasına yol açan – hava/deniz üstünlüğü ile, düşman tank kuvvetleriyle ilk safhada herhangi bir çarpışmaya girmekten kaçınma arzularıydı. Çıkarma operasyonlarındaki ilk safhanın daima bilhassa kritik önem taşıdığı iyi bilinmektedir. Düşmanın başvurduğu taktiklerin ikinci bir gerekçesi ise, Gela ve Katanya gerisindeki bu ovaların, tankların süratle ilerlemeleri adına Afrika'daki gibi uygun bir zemin sağlamadıklarına dair haklı bakış açısında görülebilir.

"Müttefik tankları bu nedenle ekseriyetle yolları kullandı. Donanma topları ve hava kuvvetleri tarafından desteklendikleri sürece oldukça hızlı bir şekilde ilerleyebildiler. Üstün durumdaki hava kuvvetlerince desteklenmeleri sayesinde, deniz toplarının desteğine sahip olmadıkları ve arazi koşullarının hareketli tank harbine hiç de uygun olmadığı ileri safhadaki durumlarda bile iyi ilerlemeler kaydettiler. Lakin zorlu arazi koşulları nedeniyle, Rusya ve Afrika'da sıklıkla yaşananın aksine, Mihver birliklerinin organize savunma hatlarını yarmayı hiçbir vakit başaramadıkları gibi, yenilmiş olan Mihver kuvvetlerini – Rusya yahut Afrika'daki daha uygun arazi koşullarında olsalardı kolaylıkla yapabilecekleri şekilde – peşlerinden gitmek suretiyle imha edemediler."

General von Senger bunun ardından müdafi tarafın harekâtın kritik safhasında yaptığı faaliyetleri ile bilhassa da Gela civarındaki Amerikan çıkarmalarına karşı icra edilip, kıyılara ulaşan Alman tank taarruzundan bahsetti.

"Savunma faaliyetleri – Feldmareşal Montgomery'nin isabetli bir şekilde belirttiği gibi – Mihver kuvvetlerinin dağınık bir durumda olması nedeniyle akamete uğradı. Bu kuvvetlerin dağınık durumda bulunmalarının nedeni, Mihver Yüksek Komutanlığı'nın adanın hem doğu hem de batısında eşzamanlı olarak icra edilebilecek çıkarmaları dikkate almak mecburiyetinde oluşuydu. Bir grup Tiger tankından oluşan Alman aslî tank kuvveti, "Hermann Göring" tümeniyle birlikte, Gela yahut Katanya ovalarındaki herhangi bir Müttefik tank hücumunu durdurma maksadıyla adanın doğusuna kümelenmişti. Bu kuvvet Göring tümeniyle birlikte Caltagirone'den güneye doğru bir karşı taarruza sevk edildi. Tanklar, benim bizzat tanık olduğum üzere, Gela-Ragusa yolunun güneyindeki kum tepeciklerine ulaştı. Bu noktadaki Müttefik ilerleyişini durdurdularsa da, donanma toplarının ateşi karşısında oldukça ağır kayıplar verdiler. Her ne kadar Müttefik kuvvetlerini bu noktada çekilmeye ve hatta yeniden gemilere çıkmaya zorlamakta başarılı oldularsa da, bu başarılarının stratejik önemi pek azdı. Müttefik kuvvetler Siraküza-Licata bölgesindeki diğer mıntıkaların neredeyse tamamı boyunca ilerlemişti, zira diğer yaklaşma yollarının tamamı önlerinde açıktı.

"Alman Yüksek Komutanlığı'nın, yitirilmiş olan tank üstünlüğünü teknik yollarla yeniden elde etmeye yönelik ümidi olan yeni Tiger tanklarının, Sicilya'daki arazi koşullarıyla bilhassa uyumsuz olduğu görüldü. Yükseklikleri ve kalın zırhları nedeniyle bilhassa hantal bulundular – dağlık arazideki ufak yollar için çok büyük kaldılar, düşman topçu gözetleyici uçakları tarafından kolaylıkla tespit edildiler ve yolların arasına inip, zeytin ağaçlarıyla kaplı kırsal alanın örtüsü altında tanklara hücum eden yalnız paraşütçüler karşısında bile savunmasız kaldılar.

Yolların ötesindeki arazi, tanklar tarafından kullanılamayacak vaziyetteydi. Zira İtalya'daki zeytin ağaçları, dağ yamaçlarındaki taş duvarlardan yapılma taraçalarda yetiştiriliyordu. Tigerlar dar yollarda dönüş yapamıyordu. En ufak bir hasar karşısında dahi hareketsiz hâle geldiklerinde ise onu çekecek iki Tiger yoksa yerinden kımıldatılamıyor; şayet var ise bu kez üçü teksif edilmiş topçu ateşi için muhteşem bir hedef teşkil ediyordu.

"Lakin Tigerlar ve diğer tanklar, ada boyunca icra edilen yavaş ve organize ricatta tanksavar silahları olarak ölçülemeyecek kadar büyük hizmetler verdiler. Bu maksatla tuzaklar kurdular, Müttefik kuvvetlerin taarruz hâlindeki tanklarının da kullanmaya mecbur olduğu o dar yolların yanında gizlenerek pusuya yattılar. İlerleyiş yavaşladıkça tanklar tanksavar rolünde daha etkin bir hâl aldılar. Zırhları sayesinde sabit tanksavar topları kadar korunmasız değillerdi; bir mevziden yakındaki bir diğerine hareket edebiliyor, böylelikle teksif edilmiş topçu ateşinden sakınabiliyorlardı. Morali yarı bozuk olan piyade için daima bir moral dayanağı oldular. Telsiz bağlantıları sayesinde çeşitli direniş gruplarını birbirine bağlamak suretiyle mukavemeti kolaylaştırdılar. Tank bölüklerinin yapısı – dağılmış olduklarında bile – savunma mevzileri bakımından yüksek rütbeli komutanların nazarında genellikle piyadelerin yapısına kıyasla daha güvenilir bir temel teşkil ediyordu."

Lakin Montgomery kuvvetleri Messina Boğazı'na giden en kestirme güzergâhta, yani Katanya doğusundaki sahilden yukarıya doğru icra ettikleri ilk ilerleme sırasında durdurulmuş olmasalardı, Müttefikleri adım adım oyalama fırsatı hâsıl olmazdı. Müttefik kuvvetlerin durdurulmaları, bir hava indirme takviyesinin Sicilya'nın müdafaasına ani müdahalesiyle sağlanmıştı. Ki bu durum, söz konusu koşullar altında başka türlü de sağlanamazdı.

İngiliz kuvvetleri çıkarmanın ilk üç gününde adanın güneydoğu köşesine yerleşip, bu bölgeyi düşmandan temizledi. 13'ünde olanları Montgomery şöyle anlatıyor: "Lentini bölgesinden Katanya Ovası'na doğru cepheyi yarmamız maksadıyla büyük

bir girişimde bulunmamıza karar verdim ve 13 Temmuz gecesinde büyük bir taarruz icra edilmesini emrettim." Başlıca mesele, Katanya'nın birkaç kilometre güneyinde bulunan Simeto Nehri üzerindeki Primasole köprüsünün ele geçirilmesiydi. Bu amaç için bir paraşüt tugayı kullanıldı. Her ne kadar tugayın sadece yarısı doğru yere indirildiyse de, bu oran köprünün sağlam ele geçirilmesi adına yeterli oldu.

Hikâyenin diğer yarısı, Student'in bana yapmış olduğu açıklamalar aracılığıyla aktarılabilir: "Müttefikler 10 Temmuz'da Sicilya'ya çıktıklarında iki tümenimle derhâl bir hava indirme karşı taarruzu icra etmeyi teklif ettim. Lakin Hitler bu teklifi geri çevirdi – bilhassa Jodl buna karşıydı. Böylelikle ilk önce 1'inci Paraşüt Tümeni tek başına, (Fransa'nın güneyinden) bir kısmı Roma'ya ve diğer kısmı Napoli'ye olmak üzere hava yoluyla İtalya'ya gönderildi. 2'nci Paraşüt Tümeni ise Nimes'de benimle kaldı. Lakin 1'inci Paraşüt Tümeni, Sicilya'daki İtalyan birliklerinin toplu hâlde çözülmeye başladıkları vakit orada bulunan az sayıdaki Alman kuvvetini tahkim etmek için, kara gücü olarak kullanılma maksadıyla çok geçmeden adaya gönderilecekti. Tümen, gruplar hâlinde hava yoluyla nakledildi ve Katanya güneyindeki doğu mıntıkasında cephe gerimize indirildi. Ben Müttefik cephesinin gerisine indirilmelerini istemiştim. İlk birlik, cephemizin üç kilometre kadar güneyine bırakıldı ve tuhaf bir tesadüf eseri, Simeto Nehri üzerindeki köprüyü açmak için cephe gerimize bırakılan İngiliz paraşütçüleriyle neredeyse aynı anda yere indiler. Birliğimiz İngiliz paraşütçülerinin üstesinden gelip, köprüyü ellerinden kurtardı. Bu 14 Temmuz'da oldu."

İngilizler, takviye edilmelerinin akabindeki üç günlük sert çarpışmaların ardından köprüyü tekrardan ele geçirmeyi başardılarsa da, kuzey yönünde ilerlemeye yönelik müteakip çabaları, paraşütçüler ile tankların teşkil ettiği gittikçe artan bir direniş karşısında durdurulacaktı. Bu durum, doğu kıyısından Messina'ya ulaşan 60 kilometrelik yolu hızla katetmeye yönelik

umutları suya düşürerek, Montgomery'yi, Sekizinci Ordu'nun ağırlık merkezini, Amerikalıların Palermo'dan doğuya yönelik ilerleyişleriyle birlikte Etna Dağı'nın etekleri çevresinden icra edilecek daha dolambaçlı bir hücum için, batıya kaydırmak mecburiyetinde bıraktı. Zorlu arazi ile Senger'in bahsetmiş olduğu oyalama taktikleri karşısında icra edilen bu yavaş ilerlemede tam bir ay harcandı. Almanlar böylelikle sadece süreyi uzatmakla kalmayıp, kuvvetlerini harbe devam edebilmeleri için İtalyan yarımadasına aktarmayı başardılar.

Müttefik Yüksek Komutanlığı, Messina Boğazı'ndan çekilmelerini engellemek için Sicilya'daki Alman kuvvetlerinin gerisinden İtalya'nın "ayak parmağı" olan Kalabriya'ya yönelik bir çıkarmaya kalkışmamış, bu da Kesselring'i çok rahatlatmıştı. Sicilya harekâtı boyunca, elinde buna karşı koyabileceği kuvvetler olmaksızın, endişeli bir şekilde böyle bir hücum beklemişti. Kendisinin görüşüne göre, "Kalabriya'ya icra edilecek ikincil bir taarruz, Sicilya çıkarmasını ezici bir Müttefik zaferine dönüştürebilirdi." Sicilya seferinin sonu gelip de orada düşmanla çarpışan dört Alman tümeni adayı başarıyla tahliye edene dek, Kesselring'in elinde Güney İtalya'nın tamamını muhafaza etmek adına sadece iki tümen vardı.

İtalyanların Taraf Değiştirmesi – Ve Alman Karşı Darbesi

Mussolini 25 Temmuz'da azledildi. Hitler bu azli Mareşal Badoglio başkanlığındaki yeni İtalyan hükûmetinin – Mihver'e bağlılığın devamına ilişkin vermiş olduğu güvencelere rağmen – İtalya'yı savaştan çıkarmaya yönelik bir çare arayacağının işareti olarak görüp derhâl paniğe kapıldı. Hitler'in tepkisi seri oldu. O vakit Yunanistan'da komutayı[136] devralmakta olan Rommel'in sevk ve idaresindeki B Ordular Grubu Karargâhı'nın, söz konusu

136 İşgal altındaki Yunanistan'ın büyük bölümü Mussolini devrilene dek İtalyan kuvvetlerinin sorumluluğu altındaydı. (ç.n.)

bölgedeki İtalyan kuvvetlerinin yükünü hafifletmek ve böylelikle ülkenin daha acil bir tehdit altındaki güney kısmını tahkim etmek üzere kullanılabilmelerini sağlamak bahanesiyle, Kuzey İtalya'nın müdafaa sorumluluğunu üzerine almasını emretti. B Ordular Grubu, Elba-Ancona hattı kuzeyindeki bölgenin sorumluluğunu üstlenecekti. İskeleti teşkil edebilmek için diğer cephelerden sıyrılan Alman tümenleri demir yoluyla apar topar Kuzey İtalya'ya gönderildi.

Aynı zaman zarfında Student ile 2'nci Paraşüt Tümeni hava yoluyla Roma yakınlarındaki Ostia'ya nakledildi. İtalyan Yüksek Komutanlığı bu tümenin geleceğine ilişkin önceden ikaz edilmemiş, lakin tümenin Sicilya yahut Kalabriya'yı takviye için düşünüldüğüne dair bilgilendirilmişti. Fakat Student'e, "Hitler'in yeni İtalyan hükûmetinin Müttefiklere teslim olmasını beklediği," söylenmişti. Kendisine Roma'dan Orvieto bölgesine sevk edilmiş olan 3'üncü Panzergrenadier Tümeni'ni emri altına alması ve İtalyanların teslim olması durumunda Roma çevresindeki İtalyan kuvvetlerini silahsızlandırmaya hazır olması talimatı verilmişti.

Kesselring, Hitler ve O.K.W.'nin görüşünün aksine İtalyan liderlerin Almanya'yla olan ittifaklarına sadık kalacaklarına ilişkin kanaatte ısrarcı oldu. "Alman hükûmetinin Badoglio hükûmeti karşısındaki son derece soğuk tutumundan" esef ediyor, bunun İtalyan hükûmetini Almanlardan koparabileceğini düşünüyordu. Herhangi bir Alman hamlesinin buna zemin hazırlamasından ise bilhassa endişeliydi. İtalyan hükûmetinin Müttefiklere teslim olması durumunda İtalyan kuvvetlerinin tamamını silahsızlandırıp esir almaya hazır olması adına Ağustos ayı başında bir emir aldı. Lakin bu tür bir tedbirin kendi sınırlı kuvvetlerinin kabiliyetinin çok ötesinde olduğunu öne sürdü. Alan, sayılar ve Müttefik müdahalesi riski hesaba katıldığında savı oldukça haklı görünüyordu. Fakat emrin değiştirilmesine muvaffak olamadığından, icra edeceği faaliyeti uygulanabilir bir çerçeveyle sınırlamaya karar verdi.

Westphal, Kesselring'in, "aktif Alman garnizonları civarında olanlar haricinde İtalyan hava birliklerinin icabına bakılmasına ilişkin herhangi bir fikri göz önüne almadığını," söyledi. "Adriyatik limanlarındaki İtalyan deniz unsurlarının kaçmasını engellemek görevini, eldeki kıt imkânlarla – E-bot ve U-botlarla – mümkün olduğu kadarıyla, İtalya'daki Alman Deniz Kuvvetleri Karargâhı'na havale etti. (Güney İtalya'daki Alman tümenlerini idare etmek amacıyla henüz teşkil edilmiş olan) 10'uncu Ordu Karargâhı'na, durumun gerektirdiği şekilde hareket etmelerini, lakin mazideki silah arkadaşlıklarını göz önünde bulundurarak, İtalyan tümenleriyle silahlarını bırakmalarına ilişkin dostane bir anlaşmaya varmalarını emretti. Peşinen verdiği mutlak suretteki tek emir, ilk ateş açan tarafın katiyen Almanlar olmamasıydı."

Kesselring'in karşı karşıya olduğu sorun ilk başta çetrefilli görünüyordu. "Roma bölgesinde beş tümenden daha kalabalık güçlü bir İtalyan yığınağı mevcuttu. Alman Başkomutanlığı ile Başkomutan, İtalyan Başkomutanlığını bu tümenleri güney cephesini kuvvetlendirmeye göndermek için ikna etmeye çalıştıysa da bu husustaki çabaların hepsi başarısız oldu." Badoglio Almanların Roma'yı işgal etmelerindense, Müttefik istilası riskini almayı tercih ediyordu ki, bir ateşkes ve taraf değişikliği için Müttefiklerle hâlihazırda temasta olduğundan bu gayet doğaldı. Kesselring'in bu gizli görüşmelerden haberi olmasa da, "Roma civarındaki güçlü İtalyan kuvvetleri grubunun 10'uncu Ordu'nun gerideki irtibat noktaları için bir tehdit teşkil etmeye muktedir olduğunu," görebiliyordu.

Eisenhower bu hususta, yerinde bir şekilde, "İtalyanlar çılgınca teslim olmak istiyordu," diyor. Lakin arzularının giderilmesi kısmen yetersiz düzenlemelerden ve kısmen de Müttefiklerin "kayıtsız şartsız teslimiyet" formülünün caydırıcı etkisinden ötürü maalesef gecikti. Mutabakat, hem Müttefiklerin hem de İtalyanların lehine olacak zaman zarfından daha uzun sürdü. Ateşkes nihayet 3 Eylül'de, Montgomery'nin Messina Boğazı'nı geçip

İtalya'nın ayak parmağına çıktığı günde imzalandı. Mütarekenin imzası, Müttefikler İtalya'nın kaval kemiğine ikinci bir çıkarma icra edene dek saklı tutulacaktı. Söz konusu çıkarma için seçilen yer Salerno Körfezi'ydi. Oradaki İtalyan kuvvetlerine yardımcı olmak adına aynı zaman zarfında Roma yakınlarına bir paraşüt tümeni indirilmesi düşünülüyordu. Fakat planın bu ayağı ölü doğdu. Zira Salerno çıkarması 8 Eylül gece yarısı, İtalya'nın teslim ilanından birkaç saat önce başlamıştı. Oysa İtalyan liderler bunun birkaç gün sonra gerçekleşmesini bekliyorlardı. İş birliği yapmak adına hazırlıksız yakalanıp, hazırlıklarının tamamlanmamış olduğundan şikâyet ettiler. Hava indirme harekâtı böylelikle iptal edildi. Her ne kadar daha bile gafil avlanmışlarsa da, Almanların Roma'daki faaliyetleri – Salerno'daki eş zamanlı acil duruma rağmen – hızlı ve belirleyici oldu. İtalyanların en derin arzusu silah bırakmak olduğu için Müttefiklerin yokluğunda Almanlara teslim oldular!

Şayet İtalyanlar muharebede de rol yapmakta oldukları kadar iyi olsalardı, akıbet farklı olabilirdi. Zira sergiledikleri performans başlangıçta Almanların şüphelerini dindirecek kadar başarılı olmuş ve yaklaşmakta olanı gizlemişti. Westphal'in o günlere ilişkin anlattıklarında bazı ilgi çekici hususlar var: "İtalyan Donanma Bakanı Amiral Kont de Courten, İtalyan filosunun ayın 8 yahut 9'unda İngiliz Akdeniz Filosu'yla muharebeye girmek için Spezia'dan denize açılacağına dair bilgi vermek üzere Feldmareşal Kesselring'e 7 Eylül'de bir ziyarette bulundu. Gözlerinde yaşlarla İtalyan filosunun ya muzaffer olacağını ya da yok olacağını söyledi. Ardından ise – detaylı bir şekilde – tertiplenmiş olan muharebe planını anlattı." Söz konusu görkemli güvenceler, ikna edici bir intiba bıraktı. Westphal ertesi gün öğleden sonra General Toussaint'le birlikte Monterotondo'daki İtalyan ordusunun karargâhına gitti. "Roma'nın kuzeyindeki yol engelleri başlangıçta bizi ilerlemekten alıkoysa da, bir saatlik beklemenin ardından Monterotondo'ya varmayı başardık. General Roatta bizi oldukça samimi

karşıladı. İtalyan 7'nci ile Alman 10'uncu ordularının müşterek bir şekilde icra edeceği diğer operasyonları benimle ayrıntılı bir şekilde ele aldı. Biz konuşurken, Albay von Waldenburg'dan bir telefon geldi. Kendisi, İtalyanların Müttefiklere teslim olduğuna ilişkin radyo duyurusunun haberini iletti… General Roatta ise bunun sadece kötü bir propaganda hamlesi olduğuna dair bize güvence verdi. Müşterek mücadelenin, aynı aramızda ayarlanmış olduğu şekilde devam edeceğini söyledi."

Verilen bu güvenceler Westphal'ı bütünüyle ikna edememişti. Westphal akşamın ilerleyen saatlerinde karargâhına döndüğünde Kesselring'in şahsına tabi olan bütün komutanlıklara "Mihver" kodunu gönderdiğini öğrendi. Bu, İtalya'nın Mihver'den ayrılmış olduğu ve gerekli adımın atılması gerektiğine ilişkin önceden belirlenmiş olan işaretti. Tabi komutanlıklar, durum ve eğilimleri doğrultusunda bir ikna ve kuvvet karışımı uyguladılar. Student, olası çatışma durumunda sayıların oldukça aleyhinde olduğu Roma bölgesinde şok taktikleri icra etti. "Havadan üstüne inmek suretiyle İtalyan Genel Karargâhını ele geçirmeye yönelik bir teşebbüste bulundum. Bu sadece kısmen başarılı oldu. Karargâhın bir kısmında 30 general ile 150 subay ele geçirilirken, diğer kısmı mukavemet etti. Genelkurmay Başkanı, Badoglio ve Kral'ın ardından bir gece önce kaçmıştı."

Student'in ateşkes ilanına verdiği şiddetli karşılık, İtalyan Komutanlığı'nda onun gücüne ilişkin harikulade abartılı bir izlenim bırakmış gibi görünmektedir. Mareşal Badoglio bize, General Roatta'nın General Carboni'ye, "Kuvvetlerini toplayıp, arazi yapısının daha etkili bir savunma yapmaya imkân vereceği Tivoli'ye çekilmesini," söylediğini aktarıyor.[137] İtalyan kuvvetleri yahut komutanları o sıralar savaşmayı fazla düşünmedikleri gibi, pek de buna yönelik bir haleti ruhiye barındırmıyordu. Ricat sadece başkenti Almanların eline bırakmakla kalmamış, lakin meselelerin

137 Carboni'ye böyle söylemiş olduğunu Badoglio'ya aktaran bizzat General Roatta'dır. (L.H.)

kadife eldivenlerle, demir yumruklarla yapılabileceğinden bile daha etkin bir şekilde ele alınabileceği müzakerelerin önünü açmıştı.

Hikâyenin geri kalanı Westphal'in açıklamaları aracılığıyla aktarılabilir: "İtalyan kuvvetleri komutanının Almanların teslimiyet teklifini tamamıyla kabul etmesiyle Roma çevresindeki durum bütünüyle yatıştı. Bu, 10'uncu ordunun ikmali noktasındaki tehlikeyi ortadan kaldırdı. İtalya'daki Alman komutanlığı da bu cihetle silahlarını eski müttefikleri üzerinde kullanmak durumunda kalma kâbusundan azad oldu. Mütareke, İtalyan askerlerinin derhâl evlerine dönmelerini garanti ediyordu. Bu tavizin, Hitler'in bütün İtalyan askerlerinin savaş esiri olarak alınmasına yönelik emrini ihlal etmesi nedeniyle bir yankısı oldu. Lakin bu emre bağlı kalmanın, İtalyanları Alman tekliflerini kabul etmeye teşvik etmeyecek olduğuna şüphe yoktur."

"Roma'nın artık bir muharebe sahası olması gerekmiyordu ki, bu da bizi rahatlatan bir diğer husus oldu. Feldmareşal Kesselring teslim mutabakatında Roma'yı açık şehir olarak kabul etme vaadinde bulunmuş, telefon bağlantılarını muhafaza etmek ve benzer maksatlarla Roma'da sadece iki bölük kuvvetinde bir polis birimi bulundurulacağını taahhüt etmişti. Bu taahhüte Alman işgalinin sonuna dek riayet edildi. O.K.W.'yle ayın 8'inden beri kesik olan telsiz bağlantısını, teslim sayesinde, artık yeniden tesis etmek mümkündü. İtalyan kuvvetlerinin kansız tasfiyesinin bir diğer neticesi, takviye birliklerin otoyol aracılığıyla Roma bölgesinden derhâl güneydeki 10'uncu Ordu'ya gönderilebilmesi oldu. Başlangıçtaki pek çok kaygının ardından Roma çevresindeki durum böylelikle neredeyse daha iyisinin umulamayacağı bir şekilde çözülmüştü."

Emirlerinin uygulanabileceğine ve şayet İtalya'nın Müttefiklere teslimiyle eşzamanlı bir Müttefik çıkarması gerçekleşir ise, durumun ihya edilebileceğine dair, başlangıçta O.K.W.'nin dahi fazla inancı yokmuş gibidir. Westphal'in aktardığına göre, "O.K.W., fikrini kendine saklamakla birlikte, Kesselring'in kuvvetlerine kaybedilmiş gözüyle bakıyordu. Bu görüş, Ağustos ayı itibarıyla Feldmareşal Kesselring'in de kulağına geldi. Ordumuzun

ikmali ile personel, silah ve teçhizat bütünlemelerinin Ağustostan beri neredeyse tamamen kesilmiş oluşu da bu görüşü kuvvetlendiriyordu. O dönemdeki bütün taleplerimiz O.K.W. tarafından, 'Daha sonra bakacağız,' denilerek bir kenara itiliyordu. B Ordular Grubu'nun İtalya'nın yukarı kısmında görevlendirilmiş olmasında da bu karamsar tavrın muhtemelen etkisi olmuştur. B Ordular Grubu'nun, kuvvetlerimizin Müttefikler ve İtalyanların müşterek taarruzundan kaçmayı başaracak olan kısımlarıyla birlikte Apenin Dağları'nda mevzilenmesi düşünülüyordu.

"Feldmareşal Kesselring'in duruma ilişkin görüşü de benzer şekilde vahimdi. Lakin kendisinin yaklaşımına göre, belirli koşullar altında durumun üstesinden hâlâ gelinebilirdi – beklenilen geniş kapsamlı çıkarma ne kadar güneye icra edilirse, olasılıklar o kadar lehte olacaktı. Fakat düşman hava ve deniz aracılığıyla Roma civarındaki bölgeye indirilirse, 10'uncu Ordu'yu tecrit edilmekten kurtarmaya yönelik umut beslemek neredeyse mümkün değildi. Roma yakınlarındaki iki tümenimiz, 10'uncu Ordu'nun cephe gerisindeki irtibat noktalarını açık tutmaya ilaveten, hem güçlü İtalyan kuvvetlerini bertaraf etmeye hem de Müttefik çıkarmasını püskürtmeye yönelik çifte görevin altından kalkabilecek güce sahip olmaktan çok uzaktı. İtalyan kuvvetlerinin Napoli yolunu, yani 10'uncu Ordu'nun ikmal yolunu kapattıkları 9 Eylül gibi erken bir tarihte nahoş bir şekilde aşikâr oldu. Ordu bu durum karşısında fazla dayanamazdı. 9'u ve 10'unda Roma çevresindeki havaalanlarına herhangi bir hava indirme harekâtının icra edilmemesi bu nedenle Başkomutan'a rahat bir nefes aldırdı. Bu iki gün zarfında her saat başı İtalyan kuvvetlerinin iş birliğiyle icra edilecek böyle bir hava indirme harekâtı bekledik. Bu tür bir harekât şüphesiz İtalyan askerlerine büyük bir gayret verirdi ki sivil halk da aleyhimize meyilliydi."

Kesselring'in yargısı bir cümlede özetlendi: "Roma'ya yapılacak bir hava indirme operasyonu ile Salerno yerine yakınlara icra edilecek bir çıkarma, bizi otomatikman İtalya'nın güney yarısının tamamını tahliyeye sevk ederdi."

İtalya'ya Müttefik Çıkarmaları

8 Eylül'ün hemen akabindeki günler, Almanlar ve bilhassa da karargâhı Roma'nın hemen güneyindeki Frascati'de bulunan Kesselring için yoğun bir gerilim dönemi teşkil etti. İtalyanların zapt edilerek silahsızlandırılıp silahsızlandırılamayacağına ilişkin belirsizliğin yanı sıra bir de üçlü bir istilayla başa çıkmak durumundaydı – en acil tehdidi ise Salerno'daki geniş çaplı Müttefik çıkarması teşkil ediyordu.

İstilanın ilk günleri, orada neler olduğuna dair bilgi yetersizliği nedeniyle daha da sinir bozucu oldu. "Savaş sisi" hiç bu kadar yoğun olmamıştı. Bunun nedeni, Almanların onları ansızın terk etmiş bir müttefikin ülkesinde çarpışıyor olmalarıydı. Westphal'in tanıklığı, söz konusu durumun tesirini en iyi şekilde aktarıyor: "Başkomutan, Salerno'daki duruma ilişkin başlangıçta pek az bilgi alabildi. Telefon bağlantıları İtalyan posta teşkilatı şebekesi bünyesinde olduğu için kesilmişti. Geçmişte İtalyan telefon düzeneğini incelememize izin verilmemiş olduğu için, bunu kolaylıkla düzeltmeye imkân yoktu. Yeni teşkil edilmiş olan 10'uncu Ordu Karargâhı'nda görevli muhabere personelinin, güneyin hususî hava koşullarına aşina olmayışı nedeniyle telsiz bağlantısı da sağlanamadı. Başkomutan böylelikle çıkarmanın ilk birkaç gününde Salerno'daki duruma ilişkin boğucu bir belirsizlik durumunda kalacaktı."

Kesselring'e ulaşan bir haber onun endişesini artırmış, zira Sekizinci Ordu'nun kademeli ilerleyişi karşısında Kalabriya'dan geri çekilmekte olan tümenlerin bölgeye intikalinin, kısmen idarî bir başarısızlık nedeniyle ortaya çıkan yakıt yetersizliği nedeniyle gecikmekte olduğunu öğrenmişti.

Dolayısıyla, "Salerno'daki muharebe bölgesine takviye göndermenin başkaca çarelerini düşünmeye başladı." Westphal 9 Eylül'de O.K.W.'deki Jodl'a bağlanıp, o vakit Kuzey İtalya'da, Mantua civarında bulunan iki panzer tümeninin derhâl bölgeye gönderilmesini istedi. "B Ordular Grubu'na doğrudan ilettiğimiz talebin yanı sıra bu talepler de, söz konusu birliklerin bölgeye çok geç

varacakları ve B Ordular Grubu'nun onları vermeyi göze alamayacağına ilişkin gerekçelerle reddedildi." Kesselring ve Westphal iki gerekçenin de haklı olmadığı kanaatindeydi. Mantua her ne kadar Salerno'dan 725 kilometre uzakta da olsa, iki tümenin muharebeye ayın 13'ü itibarıyla, yani durum hâlâ dengedeyken varabileceğini hesaplamışlardı. "Luftwaffe'nin yetersizliği ile gemi toplarından açılan ateşe karşılık vermeye yönelik herhangi bir vasıta bulunmayışı, Salerno Muharebesi'nin aleyhimizdeki neticesini tayin eden başlıca etmenler oldu. Lakin bunların hemen ardından gelen üçüncü bir neden kara kuvveti kıtlığıydı." Westphal'in görüşüne göre, "bu iki tümen uygun zamanda gönderilseydi, Salerno'daki durumu lehimize çevirirdi." Kendisi, Jodl'un sonradan Kesselring'in talebinin karşılanmamış oluşuna ilişkin pişmanlık belirttiğini söyledi.

Kesselring ve Westphal, Müttefiklerin İtalya'yı işgalini en başından bozguna uğratmaya yönelik büyük bir fırsatın yitirilmiş olduğunu düşünmekle birlikte, Müttefiklerin ise daha da büyük bir fırsat kaçırmış oldukları kanaatindelerdi. Kesselring seferi yorumlarken şöyle belirtti: "Müttefik Yüksek Komutanlığı'na hâkim olan düşünce başarının garantiye alınmasıydı ki, bu düşünce onu geleneksel yöntem ve materyallerin kullanımına sevk etti. Bunun neticesinde, yetersiz keşif olanakları ve az sayıda rapora rağmen, rakibimin bir sonraki stratejik yahut taktik hamlesini öngörmek ve bu sayede kaynaklarım elverdiğince gerekli karşı-tedbirleri almak benim için neredeyse daima mümkün oldu."

Salerno'ya icra edilen başlıca Müttefik çıkarması tam da Kesselring'in onu beklediği ve elindeki sınırlı güçleri ona karşı koymak için en iyi şekilde konumlandırabileceği noktadan geldi. Bu sınırlı güçler her ne kadar çıkarma unsurlarını denize dökmeye yeterli değildiyse de, onu durdurmayı ve aciliyet arz eden bir tehlike hâline dönüşmesini engellemeyi başardılar. Sekizinci Ordu'nun İtalya'nın ayak parmağından yukarıya yönelik ilerleyişi de beklentiler doğrultusunda gelişip, teşkil ettiği tehlike bundan

da az oldu. Taranto yakınlarında İtalya'nın topuğuna icra edilen çıkarma daha ciddi bir tehlike oluşturduysa da, bu öylesine hafif bir kuvvet ve motorlu nakliye araçlarından öylesine yoksun bir şekilde icra edilmişti ki, tehdit kendi kendine etkisiz hâle geldi.

Westphal'in bana aktardığı yorumlardan anlaşıldığı kadarıyla "tepenin diğer tarafından" görülen manzara şöyledir: "Salerno'daki çıkarmada kullanılan kuvvetler bunun yerine Civitavecchia'da kullanılmış olsalardı, netice çok daha belirleyici olurdu. Eğer bu ikinci harekât icra edilseydi, Roma en fazla birkaç gün içerisinde Müttefiklerin eline geçerdi. Roma'da sadece iki Alman tümeni olduğu ve şehrin müdafaası için başka tümenlerin vakitlice getirilemeyeceği gayet iyi biliniyordu. Roma'da konuşlu beş adet İtalyan tümeniyle desteklenecek müşterek bir hava-deniz[138] harekâtıyla İtalyan başkenti yetmiş iki saat içerisinde ele geçirilebilirdi. Böyle bir zaferin yol açacağı siyasi yankılar bir yana, bu, Kalabriya'dan çekilmekte olup, o sırada ya Napoli-Salerno mıntıkasında yeniden örgütlenmekte olan ya da oraya ilerleyen beş adet Alman tümeninin ikmalinin tek darbeyle kesilmesine yol açardı. Roma-Pescara hattından itibaren İtalya'nın güneyinin tamamı böylelikle Müttefiklerin eline geçerdi."

Westphal, bu sırada İtalya'nın korunmasız topuğu ve Adriyatik kıyısı boyunca daha büyük bir fırsat sahipsiz kalırken, Sekizinci Ordu'nun İtalya'nın ayak parmağından Kalabriya'nın tamamı boyunca yukarı doğru ilerleyişine karşı da aynı ölçüde eleştireldi: "İngiliz Sekizinci Ordusu gücünün tamamıyla (sadece üç bataryası bulunan tümen topçusuyla) tek bir paraşüt tümeninin konuşlu olduğu Taranto mıntıkasına çıkmalıydı. Şayet liman tesislerinin eksikliği sahra ikmaliyle telafi edilebilecek olsaydı, Pescara-Ancone mıntıkasına çıkılması ise şüphesiz daha da iyi olurdu. Elimizdeki kuvvetlerin yetersizliği nedeniyle bu çıkarmaya Roma mıntıkasından herhangi bir mukavemet gösterilemezdi. Aynı şekilde Po Ovası'ndan da hızla getirilebilecek kayda değer bir kuvvet yoktu."

138 Hava indirme ve çıkarma. (ç.n.)

Hem Kesselring hem de Westphal, Müttefiklerin Alman hava taarruzlarına karşı taktik emniyet sağlama arzuları nedeniyle ağır bir stratejik bedel ödedikleri ve bunun, İtalya'daki Alman hava kuvvetinin yetersiz gücü nazara alındığında aşırı bir tedbir olduğu kanaatindeydi. Ayrıca, Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın taarruzlarının çapını daimi hava korumasının çapıyla sınırlı tutması huyunun, savunmanın karşı karşıya olduğu çok yönlü sorunları basite indirgemek suretiyle müdafilerin kurtuluşu olduğu düşüncesindelerdi.

İtalya'nın dışında ise Sardinya ve Korsika'ya gönderilmiş olan Alman müfrezeleri sorunu vardı. İtalyan teslimiyeti bunları oldukça hassas bir duruma sokmuştu. Kesselring ve Westphal bunların kurtarılması hususundan bahsederken hem şaşkınlık hem de rahatlama beyan etti. "Sardinya ve Korsika'daki Alman kuvvetlerinin Müttefik deniz ve hava kuvvetlerinin neredeyse hiçbir müdahalesi olmaksızın tahliye edilebilmesi bizim için akıl almaz bir şeydi. Bu tam teçhizatlı 30.000 askerin güvenli bir şekilde anakaraya nakledilmesini sağladı." Westphal ilave bir yorumda şöyle dedi: "Düşmanın hava ve denizdeki üstünlüğü karşısında tahliye tedbirlerinin başarılı bir şekilde icra edilmesinin oldukça sorunlu olacağı Başkomutan için çok açıktı. Lakin şaşırtıcı bir şekilde herhangi bir karşı-faaliyet olmadı. Ancak her iki adadaki kuvvetlerin artçı unsurlarının da Korsika'da toplandığı vakit, gerçekten tehlikeli bir durum hâsıl oldu. Sicilya'nın tahliyesi sırasında kazanılan deneyim bu süreçte başarılı bir şekilde uygulamaya konuldu. Afrika'ya nakledilen kuvvetlerde söz konusu olduğu gibi, personelin çoğu yine hava yoluyla taşındı. Bu tümüyle başarılı ricat harekâtı en başta General von Senger'in açık ve tedbirli liderliğinin eseridir." Senger Sicilya harekâtının ardından orada görevlendirilmişti. 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni, Pisa bölgesinde yeniden düzen alıp, çok geçmeden muharebeye hazır hâle geldi. Bu tümenin dönüşünün, anakaradaki harekât için hayati önem taşıdığı görüldü.

Sangro Muharebesi

Müttefik Beşinci Ordusu, her ne kadar Salerno'daki çıkarmanın ardından sağlam bir vaziyet almışsa da, Roma'ya yönelik müteakip ilerleyişi yavaş oldu. Kesselring bu orduyu ilerleyişinin her safhasında engellemeyi başarıp, Cassino yakınlarındaki Garigliano'da onu nihayet durdurdu. Cassino mevzine yönelik sonbaharın ilerleyen günlerindeki hücumlar savunma üzerinde pek de tehlikeli bir baskı oluşturmadı.

Lakin Montgomery'nin Sangro üzerinden icra ettiği Kasım taarruzunun ikinci gününde, Almanların en zayıf olduğu Apeninler'in Adriyatik mevkiinde bir kriz oluştu. Taarruza ilkin kıyı mıntıkasında üç tümen ve bir zırhlı tugayla başlanmıştı. Westphal şöyle diyor: "Taarruza karşı koymak için elde sadece 65'inci Piyade Tümeni mevcuttu. Tümenin mevcudu sadece yedi tabur ile on iki bataryadan ibaretti. Feldmareşal Kesselring ve ben büyük taarruzdan bir gün önce bu tümenle birlikteydik. Stalingrad'ın ardından yeniden tesis edilmiş ve henüz muharebeyle sınanmamış olan tümendekiler kendilerinden oldukça eminlerdi. Zira düşman hava kuvveti ile topçusunun teksifiyle ortaya çıkıp, muharebe sahasındaki her hareketi engelleyen ve müdafinin etkin bir karşılık vermesine mani olan etkiden henüz habersizlerdi. İngiliz hücum tekniği, yani toplar ile hava unsurlarının müşterek faaliyeti eşliğinde taburların birbiri ardına taarruzu, basit olduğu kadar başarılıydı. 65'inci Tümen adeta parçalara ayrıldı."

Taarruz 28 Kasım gecesi başlamıştı. "Tümen gün sonunda artık bütünüyle işe yaramaz hâle geldi. Kuzeye, en azından Ancona'ya giden yol açılmıştı.

"Batıdan alelacele 26'ncı Panzer Tümeni'ni sevk ettik. Tümen yapabileceği en erken vakitte geldi – lakin dağlardan geçişi isabetli bir hava bombardımanıyla kolaylıkla geciktirilebilirdi. Emrimize henüz verilmiş olup, kuzeyden getirilen 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni ise yol üzerinde ve muharebeye girmekte gecikti – tümen komutanı ile öncü alay komutanı görevlerinden alındı.

"Kuzeye giden yol bu iki tümen varana dek İngiliz Sekizinci Ordusu için bütünüyle açıktı. O vakit önünde onu durdurabilecek hiçbir şey yoktu. 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni, o zamana dek sürekli değişiklik gösteren cephedeki gediği tıkamadan evvel mevziyi kuvvetlendirememişti. Kolaylıkla ezilebilir ve hâlâ intikal halindeyken üzerinden geçilip gidilebilirdi. Sekizinci Ordu bu fırsatı kaçırdı. Böylelikle Adriyatik'teki mühim buhranı oldukça seri bir şekilde bertaraf etmeyi başardık."

Strateji Değişikliği

Sangro ve Cassino'daki savunma başarıları, Hitler'in bu muharebelerin başlangıcından hemen önce almaya hazırlandığı stratejik bir karara damga vurdu. Hitler ile askerî müşavirleri daha önceleri Müttefik ilerleyişini durdurmayı umabilecekleri yegâne hattın Floransa'nın kuzeyindeki Etrüsk Apeninler'inin teşkil ettiği dağ engeli olduğunu düşünmüşlerdi. Planlarına göre 10'uncu Ordu bu hatta varır varmaz Rommel komutasındaki B Ordular Grubu'nun emrine verilecek ve Kesselring'in komutanlığı ortadan kalkacaktı.

Söz konusu planın nasıl değiştiği hususu, Westphal'in bana anlattıklarının ilginç bir kısmını teşkil eder. "Güney İtalya'daki durum O.K.W.'nin beklemiş olduğundan daha olumlu gelişince, cepheyi ilk olarak Apeninler'in teşkil ettiği geniş sahaya değil, Roma'nın güney ve doğusundaki daha dar olan hatta kurma arzularını ifade ettiler.

"Bu hesaplardaki etmenlerden biri, Müttefik hava üslerini Reich'tan uzak tutma arzusuydu. Bir diğer etmen ise daha güneydeki bu cephenin, her iki kanadın da gerisinde taktik ihtiyat olarak iki adet çevik tümen bulunacağı şekilde sadece yedi tümenle tutulabileceğine dair O.K.W.'nin umuduydu. Apeninler'deki mevkiye ise en az yirmi tümen gerekirdi.

"Feldmareşal Rommel'e Ekim ayında meseleye ilişkin görüşleri soruldu. Tasarıya genel olarak karşıydı. Başlıca gerekçesi ise böylesine riskli bir deneyin başarısını uzun vadede garanti

edemeyecek oluşuydu. Böylelikle Feldmareşal Kesselring'i başkomutanlıkta bırakma düşüncesi meydana çıktı. Hitler uzun bir süre boyunca kararsız kaldı. Bunun sebebi kısmen Kesselring'in Tunus'un kaybının ardından gözünden düşmüş olmasıydı. Dahası, İtalyanlara sempati duyan bir kişi olarak, bu görev için doğru adam olduğu düşünülmüyordu. Lakin onun söyleyeceklerine de kulak verildi. Kendisi, Roma'nın güneyinde bir savunma muhafaza edebilecek durumda olduğunu belirtti. Böyle bir görevi icra etmenin zorluklarına dair şüphesi yoktu – lakin bir hava uzmanı olarak, düşmanı İtalya'nın merkezindeki havaalanlarından mahrum bırakmanın önemine özellikle vurgu yaptı. Bunun dışında, eldeki kuvvet miktarının Apeninler mevkiini elde tutmaya yetmeyeceği kanısındaydı. Feldmareşal Kesselring, cephe tercihiyle, düşmanı Apeninler'den en az altı yahut dokuz ay daha uzak tutabileceğine inanıyordu.

"Kasım ayı yavaşça geçip gidiyordu. Hitler hâlâ bir karara varamamıştı. Ardından ise güneyin yahut İtalya'nın tamamının komutasını Rommel'e bırakma kararı aldı. Lakin bu emir yazılmaktayken ansızın fikir değiştirip, İtalya'nın tamamının komutasını Kesselring'e verdi. Bu atama 21 Kasım'da yürürlüğe girdi. B Ordular Grubu İtalyan harekât sahasından ayrıldı ve kuzey İtalya'daki birlikler 14'üncü Ordu olarak, Feldmareşal Kesselring'in makamının yeni adı olan Güneybatı Kuvvetleri Başkomutanı'nın (namı diğer C Ordular Grubu) emrine girdi." Almanlar böylelikle artık mümkün olduğunca güneyde teşkil edilecek bir savunmayı, mümkün olduğunca uzun bir müddet boyunca muhafaza etmeye odaklanmışlardı. Bu savunma, Cassino'nun doğu ve batısı boyunca uzanacak olan (Müttefiklerin Kış Hattı olarak isimlendirdiği) Bernard Hattı'na bina edilmekteydi.

Sangro'daki savunma başarısının ardından Hitler, Foggia havaalanlarını yeniden ele geçirmek amacıyla İtalya'da yeniden taarruza geçmeyi dahi düşündü. Bu fikri teşvik eden, bu hava üssünden Güney Almanya'ya gelişen hava taarruzlarıydı. Lakin Kesselring

böyle bir taarruz için üç yahut dört adet panzer tümeni ile iki dağ tümeninden müteşekkil bir takviye gerekeceğini bildirdiğinde Hitler bunları temin edemeyeceğini gördü ve plan rafa kalktı.

Mevcut koşullar altında etkin bir savunma sürdürmek zordu zira Alman tümenleri Müttefiklerden sadece sayıca az değil ayrıca insan ve silah gücü açısından da hatırı sayılır ölçüde güçsüzdü. 1939 yılında 16.000 kişiden oluşan Alman piyade tümeni kadrosu 12.000'e düşmüş olduğu gibi bunların fiili güçleri daha da azdı. Almanlar ayrıca top ve tank kıtlığı çekiyordu, fakat hepsi arasında en büyük eksiklik hava gücüydü. İtalya'daki Alman hava gücü olan "Luftflotte 2'nin[139] icra edeceği operasyonları, ilgili harekât sahasının – kendisi de bir havacı olan – Başkomutan'ına kıyasla Doğu Prusya'dan daha iyi idare edebileceğini düşünen Göring'in ısrarıyla," bu kuvvetin işgal vaktinde Kesselring'in kontrolünden alınmış olması her şeyi daha da kötüleştirdi. Aynı zamanda deniz kuvvetleri de yeniden hareket serbestisi kazandı. Kesselring'in kişisel itibar ve nüfuzu her ne kadar diğer kuvvet komutanlıklarının makul ölçüde işbirliği yapmalarını güvenceye aldıysa da, o ve karargâh heyetindekiler düşmanın, "her harekât sahasında tek bir başkomutanın olduğu ve her şeyin onun emrinde bulunduğu düzgün komuta sistemini hep kıskanmış"lardı.

Anzio'daki Müttefik Çıkarması

Müttefikler 22 Ocak 1944'te, Roma yakınlarındaki Anzio ve Nettuno'ya bir kolordu çıkarmak suretiyle düşmanı kanadından çevirmeye yönelik büyük bir amfibi harekât icra etti. Bu çıkarma oldukça talihli bir şekilde başladı.

Bunun nasıl olduğu Westphal şöyle anlattı: "Feldmareşal Kesselring, Napoli limanındaki gemilere ilişkin mümkün olduğunca sık bir şekilde hava fotoğrafı analizleri gönderilmesi için sürekli ısrarcı oldu. Zira İtalya'nın Batı kıyılarına icra edilecek herhangi bir yeni çıkarma harekâtının başlangıç noktasının

139 2 No'lu Hava Filosu. (ç.n.)

burası olacağı açıktı." Alman hava kuvveti birkaç ay zarfında Napoli'ye nadiren erişebildi. Eriştiğinde ise hava koşulları yahut güçlü mukavemet onu belirgin hava fotoğrafları elde etmekten alıkoydu. Lakin Ocak ayı sonlarında nihayet limana fotoğrafik bir hava keşfi icra edilebildi. "Eldeki bu malzemeden, muhtemelen an meselesi olan bir çıkarmaya yönelik işaretler tespit ettik." Bunun sonuncunda karşı-tedbirler yeniden gözden geçirildi ve Kesselring, 10'uncu Ordu cephesinin doğu mıntıkasındaki 29'uncu ve 90'ıncı Panzergrenadier tümenlerini Roma yakınlarında ihtiyata almaya karar verdi.

Müttefikler 12 Ocak'ta batı yahut namıdiğer Cassino mıntıkasında hücuma geçti. Bu, ayın 18'inde Garigliano boyunca icra edilen güçlü bir taarruz hâlini aldı. Düşman hücumunun cepheyi yararak Liri Vadisi'ne gireceğinden korkan Alman ordu komutanı, onlara sadece birkaç günlüğüne ihtiyacı olacağını söyleyerek, iki ihtiyat tümenini ödünç almak istediğini belirtti. Lakin Kesselring bu talebi karşılamak adına gönülsüzdü. Fakat Alman İstihbarat Teşkilatı'nın başı Amiral Canaris tam o sırada kendisini ziyarete geldi. Canaris, Kesselring'in kendisine yönelttiği sorular karşısında, "eli kulağında bir çıkarmaya ilişkin en ufak bir işaret bulunmadığına ve Napoli limanındaki gemi faaliyetlerinin oldukça normal olduğuna," dair onu temin etti. Kesselring böylelikle – hâlâ oldukça isteksiz bir şekilde – ihtiyatını serbest bırakmayı kabul etti.

Bunun sonucunda, Anzio'ya çıkan Anglo-Amerikan kuvveti herhangi bir direnişle karşılaşmadığı gibi, iç kesimlere ilerleyip, kurmuş oldukları köprübaşı için bir savunma hattı oluşturduğunda da yine herhangi bir mukavemet görmedi. Hadiseden kısa bir süre sonra bu mıntıkaya gelmiş olan General Jahn bana şöyle dedi: "Çıkarma icra edildiği vakit orada sadece iki Alman taburu mevcuttu. Müttefik askerleri Alban Tepeleri'ne kolaylıkla ulaşabilirdi." Kesselring'in kendi karargâhı da Alban Tepeleri'nin yamacında, Anzio'dan Roma'ya giden yolun yakınlarındaydı. Westphal şöyle

söyledi: “Çıkarmanın akabindeki günler bizim için gergin geçti. Düşman Roma’nın güneydoğusundaki bu hâkim tepeleri ele geçirmeden önce yolda olan birliklerin bir kısmını bölgeye getirmek mümkün olabilir miydi? Tayin edici soru buydu. Mantık çerçevesindeki herhangi bir değerlendirmeyle bunun yanıtı sahiden ‘Hayır’dı. 22’sinde ve hatta 23’ünde, gecikmeksizin ileri atılıp cesurca hücum edecek tek bir birlik bile – örneğin tahkim edilmiş bir keşif alayı – Roma açık şehrine ciddi herhangi bir engelle karşılaşmaksızın girebilirdi. Hatta Velmonte bile 22’sinde sorun yaşanmaksızın alınabilir, böylelikle Cassino cephesi ile Roma arasındaki yol ve ikmal hattı böylelikle kesilirdi. Lakin düşman çıkarmanın ardından durup, bizim karşı-tedbirlerimize büyük fayda sağlayacak şekilde zamanın akıp gitmesine izin verdi.”

Bu tedbirler, önceden yapılan hazırlıklar ve acil durum teşekkülüyle fevkalade hızlı bir şekilde ifa edildi. Öngörülmüş olan beş muhtemel bölgeden birine yapılacak bir çıkarmayı, cephenin çeşitli mıntıkaları ile diğer bölgelerdeki mahallî ihtiyatların taranıp, bunların çıkarma bölgesine yönlendirilmesi suretiyle önlemek adına önceden planlar hazırlanmıştı. İntikal güzergâhlarının işaretlenmesi, yol üzerinde acil yakıt ikmali ve Apeninler üzerindeki yolların buzlarının çözülmesi için düzenlemeler yapılmıştı.

Kesselring ve karargâh heyeti, 25 Ocak akşamı itibarıyla “Roma’ya yahut Valmontone’ye yönelik yoğun yarma tehlikesinin geçmiş olduğuna” kanaat getirdi. Köprübaşından icra edilen Müttefik taarruzu 30’una dek başlamadı. Müttefik komutanının artık elinde beş adet güçlü tümen mevcutsa da bu taarruz kolaylıkla durdurulup, 1 Şubat itibarıyla şiddetini kaybetti. Zira Kesselring o vakit cepheye biri kuzey İtalya’dan ve diğeri ise Fransa’dan olmak üzere neredeyse eşit güçte bir kuvvet yığmayı başarmıştı. 14’üncü Ordu Komutanı General von Mackensen ve karargâhı da harekâtı idare etmek üzere kuzeyden bölgeye getirilmişti.

Zira Hitler, “düşmanın çıkarma kuvvetini denize dökecek erken ve belirleyici bir karşı taarruz,” için baskı yapmaktaydı. Hatta

istikamet ve cephesini teferruatıyla belirlemiş olduğu taarruz sadece 6.5 kilometre genişliğindeki bir mıntıkaya yoğunlaştırılacaktı. Mackensen bunun çok dar olduğunu söyleyip, bu hususta Kesselring'den de destek görünce, Jodl, Hitler'in "daha büyük bir genişliği kesin bir şekilde" reddettiği yanıtını verdi. Westphal, Kesselring ve kendisinin Hitler'in özgüveninin tesiri altında kalmış olduklarını ve itirazlarında yapmaları gerektiği kadar ısrarcı davranmadıklarını dürüst bir şekilde ifade etti. Buna rağmen; her ne kadar hava koşulları, hava taarruzları ve cephane yığınağı nedeniyle 16 Şubat'a kadar geciktiyse de, Müttefik köprübaşına yönelik hücum cepheyi bir anlığına tehlikeli bir şekilde yarmayı başardı. Müttefik hava kuvvetleri bu hücumu durdurmakta büyük bir rol oynadı. Almanlar 29'unda bir diğer girişimde bulunduysa da, Jahn'ın belirtmiş olduğu gibi, "bu hiçbir vakit umut vadetmedi." Böylelikle Almanların başına bela olan Anzio köprübaşı, nihayetinde alacakları mızrak itmesini andıran bir darbenin de kaynağı olacaktı. Anzio çıkarmasının dolaylı olarak yol açtığı mühim bir etki, Hitler'in tasarlamakta olduğu bir planı onun aklından çıkarmak oldu. Söz konusu plan, hareket kabiliyetine sahip en iyi 5 tümenin, Müttefiklerin yaklaşmakta olan Batı Avrupa istilalarını karşılama hazırlığı olarak İtalya'dan Fransa'ya kaydırılmasıydı.

Yine de, Anzio'ya çıkan Müttefik kuvvetinin ilk ilerleyişinin durdurulması, Müttefik ordularının İtalya'daki genel ilerleyişleri için bir diğer uzun gecikmeye yol açtı. Şubat ayında Cassino mevzilerine icra ettikleri bir diğer cephe taarruzunda ağır kayıplar vererek püskürtüldüler. Mart ayında yine buraya yapılan bir taarruz, dokuz günlük bombardımanın ardından yeniden başarısızlıkla sonuçlandı. Müttefik Yüksek Komutanlığı bunun akabinde Mayıs ayında icra edeceği bir diğer genel taarruz için vasıta ve imkânlarını toplamaya başlayıp, bu süre zarfında Alman ordularının ikmal hatlarını boğmaya yönelik büyük bir hava çabasına yoğunlaştı. Amaç düşmanın mukavemetini zayıflatmak ve Müttefiklerin yaz taarruzuna verebileceği karşılığı hafifletmekti.

Lakin İtalyan seferinin bitirilmesindeki gecikme Müttefiklerin toplam kaynakları ile aksi takdirde 1944 tarihli Batı Avrupa'yı istilalarında kullanabilecekleri kuvveti bir hayli azalttı. Toplam güçlerindeki bu azalma, Almanların İtalya'yı savunmak için maruz kaldığına kıyasla çok daha fazlaydı.

Artık, Şubat ayında o mevkide icra edilen Müttefik taarruzunun ön adımı olarak, Monte Cassino'daki tarihî Benediktin Manastırı'nın imha edilmesi meselesine ilişkin çok tartışılan hususa tarihsel bir not düşülebilir. Görev, Amerikan bombardıman uçakları ile topçu unsurlardan müteşekkil büyük bir kuvvet tarafından icra edildi. Müttefik Komutanlığının o dönemdeki beyanlarına göre imha emri, Manastır'ın kasabanın yaklaşma yollarına hâkim olup, Almanlar tarafından işgal ve tahkim edilmiş oluşu nedeniyle verilmişti. Bu beyanlar, Feldmareşal Sir H. Maitland Wilson'un 1946 tarihli raporunda da tekrar edilmiştir. Lakin Vatikan ile bizzat Manastır başrahibinin, bunun onlar için teşkil ettiği taktik dezavantaja rağmen Almanların manastırdan uzak durduğuna ilişkin daha önce yapmış oldukları açıklamaların ışığında, bu tuhaf görünmektedir. Meseleyi, bu zaman zarfında hadiseye ilişkin detaylı bir açıklama yazmış olan General von Senger'le tartışma fırsatım oldu. Kendisi o vakit Cassino mıntıkasında bulunan XIV'üncü Panzer Kolordusu'na komuta ediyordu. "Feldmareşal Kesselring, Müttefiklere onu hava bombardımanı yahut top ateşine tutmak adına herhangi bir mazeret sunmamak için Manastır'a hiçbir Alman askerinin girmemesine ilişkin kesin emirler vermişti. Bu kararın Müttefiklere aktarıldığına ilişkin şahsen tanıklık edemem, fakat Vatikan'ın bunun için bir yol bulduğuna eminim. Zira Monte Cassino'nun kaderi onları doğrudan ilgilendiriyordu. Feldmareşal Kesselring sadece Alman askerlerinin Manastır'a girmelerini yasaklamakla kalmadı, ayrıca emirlerinin uygulandığından emin olmak için girişe bir de nöbetçi koydu." Dinlemiş olduğum diğer görgü tanıklarının ifadeleri, Senger'in açıklamalarını teyit etmiştir.

Bombardımanın ironisi, hem Senger hem de Vietinghoff'un belirtmiş olduğu üzere, bütünüyle Almanların taktik avantajına hizmet etmiş oluşudur. Zira Almanlar bunun ardından harabeleri işgal etmekte kendilerini özgür hissetmiş ve enkaz onlara Manastır'ın imha edilmeden önce sağlayabileceğinden çok daha iyi bir savunma örtüsü temin etmiştir. "Meskûn mahal çarpışmalarına dair tecrübesi olan herkesin bildiği üzere, binaların fare kapanlarından tabyalara dönüştürülmesi ancak tahrip edilmelerinin ardından gerçekleşir. Harabelere gönderilip orada gizlenen bataryalar, Cassino kasabasına girmeye yönelik müteakip İngiliz çabalarını derinlemesine ateş altına alıp dağıtmaya muvaffak oldu. Cassino gibi bir mevziyi ele geçirmenin tek yolunun geniş bir çevirme hareketi olduğunu düşünen Alman generaller, Müttefiklerin bunu neden Dördüncü Cassino Muharebesi'ne dek yapmadıklarını anlayamadılar.

Roma'nın Terki ve Apeninler'e Ricat

Müttefiklerin kuvvet üstünlüğü ile Anzio'ya yerleştirmiş oldukları kanat-manivelasının[140] ışığında, Almanların Müttefikler henüz yaz taarruzlarına başlamaya hazır olmadan evvel Apeninler'deki ana engele çekilmeleri, onlar adına akıllıca olurdu. Almanlar, Müttefik ordularının açıkça gayrifaal oldukları bir dönemde icra edecekleri zekice tasarlanmış bir ricatla, verecekleri kayıpları ile kaldırabilecekleri baskıyı azaltabilir, ayrıca onları Roma'nın "ele geçirilmiş" oluşuyla kazandıkları şan ve moral etkiden büyük ölçüde mahrum edebilirdi. Cassino ve Garigliano'da kalmaktansa, Roma yakınlarındaki baştan savma inşa edilmiş mevziye geçici bir ricat gerçekleştirmek bile daha akıllıca olabilirdi. Bu, daha güneyde kalmakla muzdarip oldukları baskı ve riskleri azaltmış olur ve Müttefiklerin yaz taarruzunu engellemelerini sağlayabilirdi.

---

140 Müttefiklerin Alman kanadında kurmuş oldukları köprübaşının nihayetinde cepheyi yarmalarını kolaylaştıracak bir vasıta rolü oynayacağı kastediliyor. (ç.n.)

Peki, geriye doğru, (tam yahut yarım) böyle bir adım neden atılmadı? Üzerinde durulan bir neden, Floransa kuzeyinde, Apeninler'de teşkil edilmekte olan Gotik Hattı'nın o vakit tamamlanmaktan hâlâ epey uzak oluşuydu. Lakin çekilmekte olan hırpalanmış ve tükenmiş ordular tarafından yaz aylarında işgal edildiği vakit hat hâlâ bitirilmemiş durumdaydı ve o çok daha kötü koşullar altında bile Müttefiklerin ilerleyişini durdurmaya yetmişti. Vakitlice icra edilecek bir çekilmeye karşı daha derinden gelen bir itiraz mantığın değil, duyguların ürünüydü. Komutanının büyük bir hayranı olan Westphal bunu şöyle açıkladı: "Feldmareşal Kessellring sıra dışı ölçüde güçlü bir iradeye sahip bir kişilikti. Tabiatı onun gibi olan kişiler, görevlerini ifa etmek noktasındaki eksiksiz ve diğerkâm tutumlarıyla bir insanın her zaman eldeki imkânlara kıyasla yapabileceğinden daima daha fazlasını yapmak isterler. Dolayısıyla Feldmareşal bu son muharebede bile Roma bölgesine tutunma arzusunun yoğun tesiri altındaydı." Westphal'in görüşü, diğerlerinden dinlemiş olduklarımı teyit etmektedir. Örneğin Jahn bu hususta şöyle demiştir: "Yüksek Komutanlığımız Müttefikleri süresiz bir şekilde Cassino cephesinde tutmayı ummuştu."

Bu umut, Hitler'in umut ve arzularıyla uyumluydu. Mevcut cephenin muhafazasına dair azami gayret gösterilmesinde ısrar etmesi, herhangi bir ricata yönelik sonraki itirazlarının ışığında şüphesiz muhtemeldi ki, Kesselring Hitler'in meseleye genel yaklaşımının bütünüyle farkındaydı. Fakat aslında, Kesselring'in bunu başarabileceğine dair kişisel özgüveni nedeniyle, bu tür bir baskı söz konusu olmadı. Bu özgüven, beklentilerin ötesine geçmek noktasındaki daha önceki başarısıyla inkişaf etmişti. Kesselring'in iyimserliği, kendisinin Mackensen kötümserliği olarak telakki ettiği şey nedeniyle daha da güçlenme eğilimindeydi. İkilinin mizacı oldukça farklıydı. Kesselring, Mackensen'in eldeki kuvvetlerle başarılabileceklere ilişkin pek az inancı olduğunu düşünüyordu ve "bu kaçınılmaz olarak Feldmareşal'in 14'üncü

Ordu tarafından beyan edilen bazı evham ve endişeleri bir dereceye kadar göz ardı etmesine yol açtı." Westphal, Anzio'daki Müttefik kuvvetini hapsetmek için sayısal bakımdan elde yeterli gücü bulunsa da, 14'üncü Ordu'nun ekseriyetle acemi piyade tümenlerinden müteşekkil olduğunu, hâlbuki 10'uncu Ordu'nun büyük ölçüde tecrübeli birliklerden meydana geldiğini ilave etti.

Buna rağmen güneydeki, yani Garagliano'daki çöküş olmasaydı, Anzio mıntıkasındaki riskler hiçbir vakit olgunlaşmayabilirdi. General Juin'in Fransız Sömürge Kolordusu tarafından dağlar üzerinden vurulan dolaylı bir darbe, Almanların dengesini bozdu. Bilgi alma hususunda "tepenin diğer tarafında" yaşanan gecikme, bu darbenin baskın etkisini daha da artırdı. Kesselring bizzat şöyle dedi: "Bu Fransız taarruzundan maalesef ancak üçüncü günde haberim oldu. Özellikle tertiplenmiş olan 'acil rapor' sistemi bu hadisede çöküntüye uğramıştı. Üçüncü günde ihtiyat birliklerini planlı bir şekilde dağdaki mevzilere sevk etmek artık mümkün değildi."

Müteakiben, Cassino'daki savunmalar bu çevirme-manivelasıyla çatırdarken, Anzio'daki Müttefik kuvveti köprübaşından taşmaya başladı. İkmal hattına yönelik tehlikenin farkına varan 10'uncu Ordu Komutanı General Vietinghoff, Valmontone civarındaki, 14'üncü Ordu'yla birleşebileceği bir hatta süratli bir şekilde geri çekilmeyi teklif etti. Lakin Hitler o zaman bile böyle bir ricatı yasakladı. Almanların Roma'nın güneyinde bir mevzi tutmaya yönelik son şansları da bu vetoyla elden çıktı. Planlı bir geri çekilmenin icrasındansa, Almanların fazla geniş bir alana yayılmış olan savunmalarında, Roma'nın terkini ve kuzeydeki Gotik Hattı'na yönelik daha kapsamlı bir ricatı içeren zincirleme bir çöküş yaşandı. 10'uncu Ordu, Müttefiklerin uzanmayı başaramadıkları daha iç kesimlerdeki yollardan dolambaçlı bir şekilde ilerlemek suretiyle kendini kurtarmayı başardı. Fakat 14'üncü Ordu fena bir şekilde tecrit edilmişti. (Alman askerlerinden bazıları, Kesselring'in Roma'nın açık şehir statüsünü ihlal

etmemek ve şehri hasardan muhafaza etmekteki ısrarı nedeniyle – Müttefiklerin Alman askerlerine dayatılan bu sınırlamalardan da faydalanmalarıyla – lüzumsuz bir riske girip, lüzumsuz kayıplar verdiklerini oldukça öfkeli bir şekilde belirtti. Tiber üzerindeki köprülerin tarihî önemleri nedeniyle imha edilmeyeceğine yönelik emirler vermişti.)

Kesselring bütün bunlara rağmen peşlerindeki Müttefik ordularını engellemeyi başarıp, Gotik Hattı'na ulaşılmasının ardından ise nihayet onları durdurmayı başardı. Elindeki kuvvetlerin, Batı ve Doğu cephelerindeki gediklerin tıkanması adına gittikçe artan bir şekilde ihtiyat ve teçhizattan yoksun bırakılmasına rağmen, orada mevkiini neredeyse bir yıl daha, 1945 Nisan'ına kadar muhafaza etmeyi başardı.

Alman Bakış Açısıyla Müttefik Stratejisi

Westphal, Müttefiklerin daha iyi neticeler alabilecekleri bir strateji hakkında kendisinin ve Kesselring'in görüşlerini açıklarken şöyle dedi: "Salerno'daki çıkarmanın ardından bir sonraki amfibi harekât Anzio'ya değil lakin Roma'nın mümkün olduğunca kuzeyine, örneğin Livorno'ya icra edilmeliydi. O bölgenin dört bir yanında birinci sınıf çıkarma imkânları mevcuttu. Müttefik Yüksek Komutanlığı 1943 sonu itibarıyla Kuzey İtalya'daki Alman kuvvetlerinin ne kadar ufak olduğunu ve mevcut kuvvetin büyük bölümünün Roma güneyindeki cepheye saplanmış olduğunu mutlaka biliyor olmalıydı. İtalya'daki Alman kuvvetlerinin durumu ile Alman kuvvetlerinin genel durumu dikkate alındığında, Müttefikler – örneğin Livorno'ya yönelik – böyle bir çıkarmayı tahkim etmeden evvel ne Roma'dan, ne İtalya'nın kuzeyinden ne de başka bir yerden herhangi bir karşı-taarruz kuvvetinin getirilemeyeceği aşikâr olmalıydı.

"1944 Baharı'nda – Mayıs ayındaki büyük Müttefik taarruzundan önce – böyle bir harekâta ilişkin koşullar daha da uygundu. Livorno bölgesinde konuşlu iki tümen dışında eldeki

kuvvetlerin tamamı o vakit 10 ve 14'üncü ordularla birlikte Cassino ve Anzio mıntıkalarında eli kolu bağlı bir hâldeydi. Müttefikler bu cephelerde sadece bizim güçlerimizi kontrol altında tutmaya yetecek kadar bir kuvvet bulundurup, kuvvetlerinin büyük bölümünü stratejik çevirme harekâtında ve bu cihetle İtalya'daki Alman kuvvetlerinin büyük bölümünü tecrit etmek adına kullanmalıydı.

"Birbirlerinden oldukça ayrık bir şekilde icra edilecek bu tür operasyonların gerçekleştirilmemiş oluşunu sadece Alman Hava Kuvvetleri'nin olası müdahalesiyle kayıp verme riskine yorabiliyorum. Fakat Afrika seferi sırasında verdiği ağır kayıplar, eğitimli hava desteğinin eksikliği, Alman Messerschmidt 109 avcı uçağının yetersizliği ve etkin bombardıman uçaklarının yokluğu nedeniyle Alman Hava Kuvvetleri'nin muharebe sahasından aşağı yukarı kaybolmuş olduğu mutlaka biliniyor olmalıydı.

"Sorunu masaya yatırıp, neticede Livorno-Spezia bölgesine icra edilecek geniş çaplı bir çıkarmanın ne yaklaşma, ne de indirme sırasında engellenemeyeceği neticesine vardık. Dahası, düşman böylelikle sadece karaya çıkmakla kalmayıp, Apeninler'deki geçitleri de – çoğunluğu yayan bir şekilde ilerlemek durumunda olan – Alman tümenlerinin intikalinden önce kapatmaya, böylelikle cepheden yeni çıkarma bölgesi mahalline uzanan 320 kilometrelik bir alanı örtmeye muvaffak olacaktı. Bizim görüşümüze göre, bu tür bir çıkarmaya uçak gemileri ve bilhassa da Korsika'dan hava desteği sağlanabilirdi – Livorno, Bastia'dan sadece 130 kilometre uzaklıktaydı ki, bu bir avcı uçağı için 15 dakikadan kısa bir uçuş mesafesiydi. Dolayısıyla, sorumlu komutanın bütün Orta İtalya cephesini darmadağın edip, Ordular Grubu'nun tamamı için kolaylıkla ölümcül bir darbe anlamına gelebilecek bu tür olası bir çıkarmadan korkmasına şaşmak mümkün müdür?

"Cepheye daha yakın bir noktada icra edilecek bir çıkarma da, eldeki toplam kuvvetin hem bir cephe taarruzunu hem de bir çıkarmayı püskürtmeye yetmeyecek oluşundan ötürü, 10 ve

14'üncü ordu mıntıkalarının menteşelerini yerinden sökerdi. Böyle bir çıkarma için, bu köprübaşını 10'uncu Ordu'ya taarruz eden kuvvetlerle birleştirmek ve 10'uncu Ordu'nun sağ kanadını yerinden çıkarmak maksadıyla, Anzio köprübaşının güneydoğusu düşünülebilirdi. Bir diğer muhtemel nokta ise 14'üncü Ordu'yu sırtından vurma maksadıyla çıkılabilecek olan Tiber Nehri ağzıydı. Lakin bunlar arasındaki en vahim etkiye, Roma'nın kuzeyindeki Civitavecchia bölgesine yapılacak bir çıkarma yol açardı. Orada mevcut zayıf birliklerimizle, ihtiyat birlikleri bölgeye varana dek etkin bir köprübaşı kurulmasına engel olunamazdı. Zira bölgedeki– ve ayrıca Grosetto'nun kuzeyinden Livorno'ya uzanan – arazi, çıkarma harekâtı icrasına fevkalade uygundu. Bir çıkarmayı, ancak Anzio köprübaşının hemen kuzeyi yahut güneyine icra edildiği takdirde engellemeyi umabilirdik.

Nihai Safha

İtalya'daki Alman komutanlar, tecrit edilmeksizin Apeninler'e vardıklarında rahat bir nefes aldılar. Müttefik birliklerinin Normandiya'daki köprübaşından taşmalarının hemen ardından Ağustos ayında Güney Fransa'ya yapılan çıkarma bu ferahlıklarını daha da artırdı. Zira böylelikle İtalya'da gerilerine yönelik başka bir çıkarma icra edilmeyeceğini – doğru bir şekilde – hesap etmişlerdi. O vakit Müttefik ordularının Fransa'yı çiğneyip geçerek Ren'e varmış olmaları dolayısıyla harbin neticesine ilişkin artık pek azının şüphesi kalmışsa da, durağan bir hâl almış olan İtalya'da zamana oynamak suretiyle felaketten sakınabileceklerini umuyorlardı. Cephedeki gediklerin, Mussolini ile Mareşal Graziani'nin ülkenin hâlâ Alman işgalinde bulunan kuzey kısmında teşkil ettikleri yeni İtalyan tümenleriyle doldurulması gerekiyordu. 14'üncü Ordu'nun idaresini almak üzere kış vaktinde İtalya'ya gelmiş olan Tippelskirch, bana ordunun o vakit iki Alman ve dört İtalyan tümeninden oluştuğunu söyledi. İtalyan tümenlerinden biri Rusya'da İtalyan ordusu ile beraber harp etmiş olan tümenlerin

hepsinden daha iyiyse de, bu, tehlikeli ölçekte bir sulandırmaydı. 10'uncu Ordu bu kadar sulandırmaya maruz kalmadıysa da, o da personel ve malzemeden yana çektiği genel eksikliklerle zayıfladı.

Son safhanın seyri, o vakit birleşik bir Alman-İtalyan kolordusuna komuta etmekte olan Jahn'ın bana yaptığı açıklamalarla özetlenebilir: "Müttefiklerin 1944 Sonbaharı'ndaki taarruzunu engellemekte büyük güçlük çektik. Tümenlerimiz ağır kayıplar verdi. Son birkaç taarruz en tehlikeli olanlardı – lakin cephenin yarılma tehlikesi şiddetli yağmur ve karla bertaraf oldu. Dört tümenin 1945 başlarında bünyemizden alınarak Almanya'ya gönderilmesi savunma cephesini güçsüzleştirdi. Sahip olduğumuz en güçlü tümenlerden biri olan 'Hermann Göring' Tümeni, Ruslara karşı mukavemete yardımcı olmaya gönderilmişti.

"Zayıflığımız Alplere yönelik stratejik bir çekilmenin zaruretine işaret ediyorduysa da O.K.W. bunu mümkün olduğunca ertelemek istiyor, zira hem silah imalatı hem de besin kaynağı olarak Kuzey İtalya'nın muhafazasını hayatî görüyordu. Lakin olası bir Müttefik yarması karşısında Alpler'in eteklerindeki yeni bir hatta ricat edilmesi yönündeki yeni bir plan, daha Ekim ayından tertiplenmişti. Fakat motorlu nakliye araçları ve yakıt kıtlığı ile Amerikan ilerleyişinin sürati, cephe Nisan ayında yarıldığı vakit bu tür bir ricatı imkânsız kıldı. Amerikan kuvvetleri Como'yu geçmelerinin ardından batıya dönüp Alman güçlerinin gerisindeki bütün geçiş yollarını kapadı. Yüksek karargâhlarla irtibatımız kesilmişti ve herhangi bir emir de gelmedi. Elimizde neredeyse hiç uçak kalmadığından ötürü sağır olduğumuz kadar kördük de. Alman kuvvetleri, ne olduğundan yahut ne yapmaları gerektiğinden habersiz, bilinmezliğin içerisinde başıboş bir şekilde dolandı – ta ki teslimiyet emri bize ulaşana dek!"

21

NORMANDİYA'DAKİ FELÇ

İngiltere ve Birleşik Devletler için en müthiş risk Normandiya çıkarmasıydı. Bunun hikâyesi onların bakış açısıyla bol miktarda anlatılmıştır. Bu nedenle istilanın seyrini "tepenin diğer tarafından" takip etmek daha aydınlatıcı olacaktır. İstilanın ilk ayı zarfındaki rakip başkumandanı, 1942 başından beri Batı harekât sahası komutanı olan Feldmareşal von Rundstedt'ti. Kendisi bana hadiseye tanıklığını anlattı. Rundstedt istilanın ikinci ayı başında, nihaî çöküş[141] yaşanılana dek bu makamda kalacak olan Feldmareşal von Kluge'yle değiştirildi. Kendisi cephenin çöküşünün ardından kederle ve Hitler'in korkusuyla bir doz zehir yutmak suretiyle ölmüştür. Büyük önem arz eden bu harekât sırasında hem von Rundstedt'in hem de von Kluge'nin kurmay başkanlığını yapmış olan General Blumentritt'ten, söz konusu iki dönemde de yaşananlara ilişkin çok detaylı açıklamalar edindim.

İstilayı engellemek için icra edilen muharebeler, sırayla Rundstedt ve Kluge'nin idaresi altında, Bretonya'dan Hollanda'ya kadar uzanan bir cephede, Feldmareşal Rommel'in komutasındaki "B" Ordular Grubu tarafından icra edilmiştir. Artık Rommel de ölüdür. Lakin Normandiya seferine onun açısından karargâh personeli aracılığıyla ışık tutmayı ve kıdemli komutanlardan her birinin şahit olduklarına olay mahallindeki diğer generaller aracılığıyla göz atmayı başardım.

141 Normandiya Cephesi'ndeki nihaî çöküş kastediliyor. (ç.n.)

Bugün O.K.W.'nin yaşayan en kıdemli mensubu olan General Warlimont aracılığıyla Hitler ve maiyetinin düşünceleri hakkında fikir sahibi oldum.

Muharebeye rakibin gözlerinden bakmak, onu görmenin en çarpıcı yoludur. Bu, "dürbünün öte ucundan bakmaktan" mühim bir açıdan farklılık gösterir. Zira manzara böylelikle küçülmek yerine sarsıcı bir canlılıkla büyümektedir.

İstila meselesine İngiliz kıyısından bakarken bu müthiş zorlu görünüyordu. Buna düşmanın baktığı gibi Fransız kıyısından bakmakla ise, deniz ve havaya hükmeden güçler tarafından icra edilecek bir istila tehdidiyle karşı karşıya olanların son derece farklı hisleri daha iyi kavranabilir. Rundstedt bana, "Güneydeki İtalyan hududundan kuzeydeki Alman hududuna kadar 5.000 kilometrelik bir kıyı şeridim ve bunu müdafaa etmek için sadece 60 tümenim vardı," dedi. "Ki bunların çoğu düşük nitelikli tümenlerdi ve bir kısmı kâğıt üzerindeydi."

60 sayısının hiçbir stratejik hesapla 5.000 kilometreye "bölünemeyeceği" açıktı. Bu, geride ihtiyat tümeni bırakılması ihtiyacı karşılanmadığında bile tümen başına 80 kilometrelik bir alan düştüğü anlamına geliyordu. Bu imkânsız bir orandı. Birinci Dünya Savaşı'nda güçlü bir taarruz karşısında her tümenin emniyet sınırı 5 kilometre olarak kabul edilirdi. Modern savunmanın gücü o vakitten beri bu alanı en az iki katına, belki de üç katına çıkarmıştı – lakin buna rağmen mevcut tümen sayısı, bütün cepheyi herhangi bir etkinlikle emniyete almak adına pek azdı.

Dolayısıyla Almanlar için başarı şansı Müttefiklerin olası çıkarma bölgesini doğru tahmin etmekten geçiyordu. Kıyı şeridinin çıkarma beklenmeyen bölgelerinin, çıkarma yapılması daha muhtemel olan kısımlara uygun bir koruma sağlanabilmesi için neredeyse savunmasız bırakılması gerekiyordu. Buna rağmen, şayet mıntıka dâhilindeki kesin çıkarma noktalarına[142] karşı taarruza geçilebilmesi maksadıyla geride ihtiyat bulundurulacak olursa,

142 Bunlar artık açıkça tespit edildikten sonra. (L.H.)

bunlar ancak zayıf bir şekilde tutulabilecekti. Rundstedt ve Blumentritt, karşı karşıya oldukları sorunun, Hitler'in, istilanın işgal altındaki Avrupa'nın herhangi bir kısmından gelebileceğine ilişkin varsayımı ile gemi faaliyetlerini gözlemek hususundaki eğilimi nedeniyle nasıl daha da zorlaştığına vurgu yaptı.

Giriş

Feldmareşal'e fiilen gerçekleştiği andan daha önceki herhangi bir zamanda Batı'ya yönelik herhangi bir Müttefik istilası bekleyip beklememiş olduğunu sordum. Kendisinin yanıtı şöyle oldu: "1941 yılında, ordularımız Rusya'nın derinliklerine ilerlerken herhangi bir istila teşebbüsüne girişmemiş olmanıza şaşırmıştım. Lakin o vakit Doğu Cephesi'nde bulunuyordum ve Batı'daki durumdan habersizdim. Oraya[143] gidip duruma daha etraflıca vâkıf olduğumda yakın zamanda bir istila beklemedim, zira kaynaklarınızın buna yetersiz olduğunu anlamıştım." Rundstedt'in 1941 yılındaki fikrine ilişkin söyledikleri, Almanların gerisinin açıkta olduğuna dair ikazlarıyla kendisinin Hitler'in sinirlerine dokunduğuna ilişkin eski raporları teyit eder niteliktedir. Bu, Hitler'in üstesinden Rundstedt'i Batı'daki komutayı devralmaya göndermek suretiyle gelmeyi umduğu bir riskti. Runstedt'in sorumluluk sahası Almanya-Hollanda sınırından Fransa-İtalya sınırına kadar uzanan bir alanı kapsıyordu.

Feldmareşal bir diğer soruya cevap verirken 1942 Ağustos'unda Dieppe'ye icra edilen çıkarmayı, gerçek bir istilanın habercisi olarak tasavvur etmemiş olduğunu belirtti. Bunun sadece kıyı savunmalarını sınamayı amaçlayan bir yoklama taarruzu olduğunu düşünmüştü. Lakin aynı hususa dair Blumentritt'i sorguladığımda kendisi bana bir nebze farklı bir yanıt verdi. "O vakit Batı'da değildim, lakin kurmay başkanı olarak General Zeitzler'in yerini almak üzere Eylül ayı sonunda oraya gelmemin ardından

143 Batı harekât sahasına. (ç.n.)

çıkarmaya ilişkin çok şey işittim. Alman Komutanlığı bunun sadece bir akın mı olduğundan yahut başlangıçta başarılı olsaydı daha büyük takviyelerle ardının mı geleceğinden emin değildi. Hem Zeitzler hem de Keitel'in buna ciddi bir şekilde baktığı anlaşılıyor." 17'nci Bölüm'de hâlihazırda belirtilmiş olduğu üzere Hitler, Stalingrad'daki dengeleri değiştirebilecekleri bir vakitte en iyi tümenlerinden ikisinin Batı'ya gönderilmesini emretmişti.

Rundstedt açıklamalarına devam ederek şöyle dedi: "1943 yılında, Fransa'nın tamamını işgal ettiğimiz vakit bir istila beklemiştim. Zira Batı'daki Alman kuvvetlerinin geniş bir alana yayıldıkları bu vaziyetten erkenden istifade edeceğinizi düşünmüştüm."

Blumentritt bu hususu masaya yatırdı: "1942 yılında Fransız Kuzey Afrikası'na gerçekleştirilen çıkarmaların ardından, Fransa'nın işgal edilmemiş kısmına girmemize ilişkin Führer'in verdiği emri, Müttefiklerin bir sonraki adımda Afrika'dan Güney Fransa'yı istila işgal edeceklerine dair inancı teşvik etmişti. Fransa'nın Akdeniz kıyısına çıkacakları ve Vichy hükûmetinin onlara karşı koymayacağı varsayılıyordu. İşgal büyük bir sürtüşme olmadan gerçekleşti. Yegâne zayiat nedeni, faaliyetleri hâlihazırda rahatsızlık verici hâle gelmeye başlamış olan partizanlardı. Feldmareşal von Rundstedt işgalin iki tarafın da lüzumsuz kayıplar vermeyeceği barışçıl bir surette icra edilebilmesi için birliklerinin önünde tek başına Vichy'ye gitti. Kendisi bu gayesinde başarılı oldu."

"Belirsizlik Yılı": 1943

"Mayıs ayında Tunus'un düşmesinin ardından," dedi Blumentritt, "Hitler Fransa'nın güneyine yönelik bir çıkarma olasılığından gittikçe artan bir şekilde tedirgin olmaya başladı. Doğrusu Hitler o yıl sürekli olarak diken üzerindeydi; bir an Norveç'te bir istila bekliyor, diğer an bunun Hollanda'da, ardından ise Somme yakınlarında yahut Normandiya'da, Portekiz'de, İspanya'da, Adriyatik'te icra edileceğini düşünüyordu. Gözleri haritanın tamamı boyunca fıldır fıldır dönüyordu.

"Fransa güneyine ve Biskay Körfezi'ne eş zamanlı çıkarmalarla icra edilecek kıskaç türündeki bir istila olasılığından bilhassa endişe duyuyordu. Ayrıca Balear Adaları'nın ele geçirilmesine yönelik, Barselona'ya yapılacak bir çıkarmayla ve oradan da kuzey istikametinde Fransa'ya yönelik bir hücumla sürdürülecek bir taarruzdan korkuyordu. İspanya'ya yönelik bir Müttefik çıkarmasının teşkil edeceği risklerden öylesine endişeliydi ki bunu karşılamak üzere Pireneler'e güçlü Alman kuvvetleri gönderilmesini emretti. İspanyolları hiçbir şekilde gücendirmemek için ise Alman kuvvetlerinin İspanya'nın tarafsızlığını en kati surette gözetmeleri gerektiğinin üzerinde durdu. (Lakin Geyr von Schweppenburg bana Nisan 1943'te Dax'ta, Pireneler'in batı ucu yakınlarındaki 86'ncı Kolordu'ya komuta ettiği sırada, İspanya'ya yönelik ani bir taarruz için tertiplenmesi yönünde emirler aldığını söyledi. Tasarının adı "Gisela Harekâtı"ydı. Geyr bana "bu ahmaklık" için dördü mekanize ve motorize olmak üzere beş tümen tahsis edilmiş olduğunu söyledi. "Biri bütün hızıyla Bilbao'ya, diğerleri ise yelpaze şeklinde, sol kanadı Madrid istikametinde olmak üzere Orta İspanya'ya yönelecekti.")

Blumentritt açıklamalarına devam ederek şöyle dedi: "Lakin biz askerler Hitler'in kaygılarından bir kısmını paylaşmıyorduk. İngiltere'den verilebilecek hava desteğinin sınırları dışında kaldığı için İngiliz Yüksek Komutanlığı'nın Biskay Körfezi'ne bir çıkarmaya kalkışmasını olası görmedik. İspanya'ya dair olasılıkları da birkaç nedenden ötürü dikkate almadık – Müttefiklerin İspanya'nın düşmanlığını üstlerine çekme riskine gireceklerinden şüphe ettik. Ayrıca İspanya geniş çaplı operasyonlara her halükârda elverişsiz bir ülkeydi. Ulaşım kötüydü ve Pireneler hududun ötesi için bir bariyer teşkil ediyordu. Dahası, Pireneler hududundaki İspanyol generallerle dostça münasebetlerimiz vardı ve herhangi bir Alman istilasına direneceklerini bize açıkça bildirmekle beraber, bilgi temin etmek suretiyle bize yardımcı oldular."

Lakin Blumentritt sözlerine, generallerin Hitler'i endişelendiren tehditlerin bir kısmına itibar etmemekle birlikte, bir yerlere çıkarma yapılacağını düşündüklerini söyleyerek devam etti. "O sene, beklenmekte olan istilaya sahne olacağına dair her türlü alameti gösterdi. Bir istilanın gelmekte olduğuna dair söylentiler 1943 boyunca kuvvetlendi. Bunlar bize genellikle yabancı diplomatik kaynaklardan – Rumen, Macar ve Japon askeri ataşeleri ile Vichy çevrelerinden ulaştı."

Söylenti, düşman komutanlığının kafasını kurcalamakta planlı aldatmacadan daha etkili olmuş gibi görünüyordu. Rundstedt'le yaptığım görüşmelerden birinde, Manş ötesinden icra edilecek bir çıkarmanın o Eylülde gerçekleştirileceğini düşünüp düşünmediğini sordum – zira o vakit özenle hazırlanmış bir aldatmaca icra etmiş, büyük miktarda kuvveti İngiltere'nin güney kıyısına sevk ederek onları gemilere biniyor gibi göstermiştik. Kendisi gülümseyerek şöyle yanıt verdi: "O vakit yaptığınız hareketler çok barizdi – blöf oldukları aşikârdı."

Bu fazla aşikâr oyun, Müttefiklerin girişimi ertelediklerinin işareti olarak, Alman Komutanlığının endişelerini dindirme eğilimi gösterdi. Sonbaharın şiddetli rüzgârları yaklaşmakta olduğundan, Fransa'daki Alman garnizonları fırtına üstlerinde kopmadan evvel rahat bir kış daha geçirmeyi bekleyebilirlerdi. Gergin bir şekilde geçen uzun bir teyakkuz döneminin ardından bu kısmî bir rahatlamaydı.

Blumentritt, "Kısacası, 1943 'belirsizlik ve tehlike' yılı olarak özetlenebilir," diye belirtti. "Fransa'daki direniş hareketinin o vakit artık oldukça dişli bir hâl almış olup, birçok zayiata ve bunun yanı sıra ciddi bir baskıya yol açması da bu yılın zorluklarını artırdı. Hareketin 1942 yılında ele gelir bir yanı yoktu. O vakit Komünistler, Gaullistler ve Graudistler olmak üzere üç farklı gruba bölünmüştü. Şükür ki bu üç grup birbirine düşmandı ve ekseriyle bize birbirlerinin faaliyetleri hakkında bilgi getiriyorlardı. Lakin 1943'ten sonra birleştiler – operasyonları İngiltere yönetiyor ve onlara hava yoluyla silah sağlıyordu."

Nöbet Değişikliği

İstilayı karşılamaya yönelik savunma tasarısında, sınırlı kaynakların meydana getirdiği dezavantajın etkisi altında 1943 yılı boyunca muhtelif değişiklikler yapıldı. Zira Fransa, Doğu seferinde bitap düşmüş olan tümenlerin toparlanarak yeniden teşkilatlanabileceği bir nekahethane olarak kullanılmaktaydı. Blumentritt bu adımları anlatırken şöyle dedi: "Fransa'da 1943'e kadar, Rus cephesinden gelen ağır hasar görmüş tümenlerle sürekli olarak değiştirilmekte olan 50 ila 60 arasında tümen bulunuyordu. Bu sürekli değişim hâli, kıyıya düzgün bir savunma sistemi inşa edilebilmesi adına zararlıydı. Dolayısıyla, sorumlu oldukları bölgelere göre hususen adapte edilmiş bir teşkilatlanmayla, daimî kıyı savunma tümenleri teşkil edildi. Bu sistem, söz konusu tümenlerin muhafaza edecekleri mıntıkalara etraflıca aşina olmalarını garantiye almak gibi bir avantaj teşkil etmesinin yanı sıra ayrıca Batı'daki sınırlı malzemenin en ekonomik şekilde kullanılmasını sağladı. Lakin kaçınılmaz zayıflıkları mevcuttu. Subay ve askerleri genellikle daha yaşlı gruptan oluşuyordu ve silah durumları faal tümenlere kıyasla daha düşük nitelikteydi. Söz konusu tümenler, ele geçirilmiş Fransız, Leh ve Yugoslav silahlarından yüksek miktarda barındırıyor ve bu silahlar farklı tipte cephane ateşledikleri için, mühimmatları uygunsuz zamanlarda tükenmeye standart silahlara kıyasla daha yatkın oluyordu. Bu tümenlerden çoğu sadece, toplamda 24 parça topu bulunan iki sahra bataryası ile 12 parça orta çaplı topu bulunan bir batarya barındıran iki piyade alayından oluşuyordu. Topçu birlikleri koşulu olduğu[144] için topçunun pek az hareket kabiliyeti mevcuttu.

"Kıyı savuma tümenlerinin yanı sıra kıyı topçusu söz konusuydu. Fakat kıyı topçusu, ihtiva ettiği birimler ister deniz ister ise kara topçusu olsun, Ordu Komutanlığı'yla daima ihtilafa düşme eğiliminde olan Donanma Komutanlığı'nın yetki alanındaydı."

144 Koşumlarla atlara bağlı bir şekilde çekilen toplar. (ç.n.)

Rommel'in bölgeye intikaliyle sene sonunda yeni bir pürüz çıktı. Öncesinde kısa bir süreliğine Kuzey İtalya'da bulunan Alman kuvvetlerinin komutanlığında bulunmuş, lakin Kasım ayında Hitler tarafından Danimarka'dan İspanya hududuna kadar uzanan alandaki kıyı tahkimatlarını teftiş etmek ve geliştirmekle görevlendirilmişti. Danimarka'dakilerle ilgilenmesinin ardından Noel'in hemen öncesinde Fransa'ya geçti – bu onu Rundstedt'in sorumluluk sahasına getiriyordu. Rommel her ne kadar Hitler'in özel talimatları altına hareket ediyorsa da Rundstedt'le arasındaki münasebeti açıklığa kavuşturan net bir tanım bulunmuyordu. Doğal olarak ve fikir ayrılıklarından ötürü, daha ziyade kaçınılmaz olarak, ikili arasında ihtilaf çıktı.

Blumentritt'in hususa dair yorumu şöyleydi: "Rommel'in kıyı savunmasına ilişkin fikirlerinin her yerde uygulamaya konmasını istemesinden ötürü, ordular çok geçmeden Rundstedt'in mi yoksa Rommel'in mi komutası altında olduklarını bilmez oldu. Rundstedt sorunu çözmek adına cephenin Hollanda-Almanya hududundan Loire'a kadar uzanan Manş boyuncaki en önemli kısmının idari amirliğini onun devralmasını, Loire'dan Alpler'e kadar uzanan güney bölümünün ise Blaskowitz'e havale edilmesini teklif etti. Rundstedt ise ikisinin de başkomutanı olacaktı. Hollanda'daki birliklerin teşkil ettiği ve Hollanda'dan Sen Nenri'ne kadarki bölgeden sorumlu olan 15'inci Ordu ile Sen'den Loire'a kadarki bölgeden sorumlu olan 7'nci Ordu Rommel'in "B" Ordular Grubu komutasına verilecekti. Blaskowitz'in "G" Ordular Grubu ise Biskay Körfezi'nden Pireneler'e kadar olan bölgeyi tutan 1'inci Ordu ile Akdeniz kıyısını tutan 19'uncu Ordu'yu barındırıyordu.

Rommel'in karargâh üyelerine göre söz konusu düşünce, "fikirlerini süratle icra etmenin tek yolu olduğundan ötürü," Rommel'in kendisinden çıkmıştı. Her halükârda, düzenleme ibrazından bir ay sonra yürürlüğe kondu. Bu, durumun rahatlatılması adına bir nebze yardımcı olduysa da, Rundstedt ile Rommel

arasındaki fikir ayrılıkları herhangi bir çözümle uzlaştırılabilir surette değildi.

Dahası, bu yeni düzenleme içeride yeni pürüzler çıkardı. Zırhlı kuvvetlerin tamamı, kısa süre önce "Batı Panzer Grubu" olarak adlandırılan teşkilin komutanlığına atanan Geyr von Schweppenburg idaresine verilmişti. Kendisinin bunları elde toplu[145] bir hâlde bulundurmak istemesi çok doğaldı. Söz konusu düzenleme sadece onun yetkisini azaltma eğilimi taşımayıp, yeni anlaşmazlıklara yol açtı. Zira Rommel'in panzer tümenlerini eldeki alana dağıtmak lehindeki görüşü, bu sınıfın ilk öncülerinden biri olan Geyr'in temel düşüncesiyle ters düşüyordu. O vakit Panzer Kuvvetleri Genel Müfettişi olan Guderian da Geyr'e bu kanaatinde destek verdi. Zırhlı kuvvetlerin toplu hâlde bulundurulması prensibine her ne kadar Rommel de onlar kadar inanıyorsa da, değişen koşulların – her şeyden ziyade de Müttefik hava hâkimiyetinin – bunun uygulanışında birtakım değişiklikleri mecbur kıldığını düşünüyordu.

Zırhlı muharebe uzmanları arasındaki bu fikir ayrılıkları Rundstedt'i ikileme düşürdü. Stratejik içgüdüsü Geyr ve Guderian tarafından savunulan ilkeyi yeğliyor olmakla beraber, tercih edeceği güzergâhı belirlerken Rommel'in fevkalade hava üstünlüğüne sahip Batılı güçlerle çarpışma hususundaki tecrübesinin ışığında söylediklerini dikkate almak durumundaydı. Oysa Geyr ve Guderian'ın sadece hava gücünün daha hafif bir rol oynadığı Doğu Cephesi'ne ilişkin tecrübesi vardı. İhtilafa ilişkin anlatıların çoğu bunu Rundstedt ile Rommel arasındaki bir mesele gibi tasvir etmişse de, takip edilecek yönteme ilişkin daha derin çatlak, Rommel ile Guderian tarafından desteklenen Geyr'in arasındaydı. Rundstedt ise Hitler ile koşulların dayattığı sınırlamalar çerçevesinde hakem rolündeydi.

---

145 İng. Concentrated. Birliklerin dağınık bir şekilde değil de, bir yumruk teşkil edecek şekilde bir arada, kümelenmiş bir şekilde bulunmaları kastediliyor. (ç.n.)

Rundstedt bana Rommel'den bahsederken şöyle dedi: "Cesur bir adam ve küçük çaplı operasyonlar için oldukça kabiliyetli bir komutandı. Lakin yüksek komutanlık için pek de yeterli değildi." (Fakat kıdemli komutanlar arasında yaygın olan bu görüşe, Rommel'in emri altında vazife yapan generallerin birçoğu ile ayrıca onun kurmay başkanlığını yapmış son derece hünerli kurmay subayların şiddetle itiraz ettiklerini gördüm.) Rundstedt'in Rommel'in sadakatine ilişkin şikâyeti yoktu: "Rommel bir emir verdiğim zaman herhangi bir güçlük çıkarmadan ona riayet etti."

Öte yandan, benimsenmiş olan planla hemfikir olmayanlar, Rommel'in fikirlerinin onunkilerle temelden farklı olduğu ve Rommel'in kararlarının onun tedbirlerini etkileyecek geniş çaplı bir etkiye sahip olduğu hususlarda Rommel'in hükmünü geçersiz kılmaktaki tereddütleri nedeniyle Rundstedt'i eleştirdiler. Bazıları bunu Rundstedt'in astının sorumluluk alanına müdahale etmekten kaçınmakta fazla titiz davranmasına isnat etti. Geyr ise daha dobra konuştu: "Rundstedt'in kişiliği, bakış açısını tatbik ettirmek adına fazla zayıftı. Muhtelif fikir ayrılıklarında bir çeşit tarafsızlık güttü. Bunun neticesinde tartışmalı hususlarda kesin kararlar almak oldukça imkânsız bir hâl aldı. Gemi bir dümencisi olmaksızın sürükleniyordu." Geyr diğer bazı mütalaalarında ise şöyle dedi: "Rundstedt hem bilge hem de zeki bir centilmendi. Fakat şüphesiz, ömrüm boyunca yüksek komuta kademelerinde tanıdığım en tembel askerlerden biri o'ydu. Ve benim durgun suları bulandırma eğilimimden hoşlanmıyordu. Kendisi 1944'te ihtiyarlamakta olan bir adamdı. Fiziksel sıhhati ile ruhani teslimiyetinin, bu önde gelen şahsın uyuşukluk hâliyle şüphesiz ilişiği vardı."

Geyr'in açıklamaları, Rundstedt'in savlarının Rommel'in pratik meselelere ilişkin savlarının tesiriyle ne ölçüde değişmiş olduğu hususunu hafife alıyor olabilir. Rommel'in Kurmay Başkanı olan General Speidel bana Rundstedt'in müteakiben Rommel'in düşünceleriyle mutabık kaldığını ve her ne kadar, "Rundstedt'in aslında inanmış olduğu şey için mücadele etmeye" yönelik irade

eksikliğine yorsa da Geyr'in de bunu kabul ettiğini söyledi. Bütün anlatılanların ışığında daha açık olan şey ise, Rundstedt'in diğer sorunların yanı sıra hem fiziksel hem de ruhani bir tükenmişlikten muzdarip olduğuydu. Bu hâl pek çok şeyi açıklamaktadır. Lakin bu yaşlı ve yorgun adamın emri altında hizmet vermiş olan bunca kişinin saygısını muhafaza etmesi ile bunların birçoğuna hâlâ kendisinin yerinin doldurulamaz olduğunu düşündürmesi müstesna bir kişiliğin tezahürüdür. Bu müstesna kişilik, savaşın sona erişiyle birlikte bir birey olarak esaretin musibetleriyle yüzleşmek zorunda kalıp, bu sınavdan en etkileyici surette geçerek daha da parlak bir hâl almıştır.

Bu noktada Rundstedt'i daha çok gördükçe kendisinin üstümde daha iyi bir intiba bıraktığını belirteceğim. Bu, dolaylı olduğu kadar doğrudan işaretler nedeniyleydi. Kıdemi, söz konusu büyük saygıyı kısmen açıklayabilir, lakin esareti paylaştığı kişiler arasında uyandırdığı derin muhabbeti değil. Yalnızca harekât sahasında olmamak üzere oldukça geleneksel bir kafa yapısındaysa da, onu fevkalade kılan bir karakterce desteklenen hünerli ve hassas bir zihne sahiptir. Kendini beğenmiş olmamakla birlikte ağırbaşlıdır ve sıfatın altını en iyi dolduracak şekilde asil bir görüntüsü vardır. Hoş bir gülümseme ve parlak bir mizah anlayışıyla dengelenen ciddi bir şemaili mevcuttur. Bir keresinde, yoğun olarak dikenli tellerle çevrilmiş dış kapıdan esir kampının iç yerleşkesine geçip, kendisiyle birlikte sıkış tıkış odasına geri yürürken ön kapıya geldik. Ona önce kendisinin buyurmasını işaret ettim. Bu jeste gülümseyerek yanıt verdi: "Ah, hayır – burası *benim* evim."

Nereye?

Aslî istilanın İngiltere'den icra edileceği, bu ülkeye nakledilmekte olan Amerikan kuvvetlerinin miktarı nedeniyle 1944 yılında aşikârdı. Lakin çıkarmaların Fransa'nın neresine yapılacağını kestirmek daha zordu. Blumentritt bana, "İngiltere'den itibar edilebilir pek az haber geldi," dedi. "İstihbaratın o kısmını biz değil,

bütünüyle (Hitler'e bağlı olan) O.K.W. idare ediyor ve faaliyet S.D.'nin özel bir şubesi tarafından icra ediliyordu. İhtiyacımız olan bilgi için onlara bağlıydık.

"Bize İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinin Güney İngiltere'nin nerelerinde ayrı ayrı toplandıklarına ilişkin raporlar verdiler. İngiltere'de gözlemlediklerini, telsiz verici tertibatlarıyla aktaran az miktarda Alman ajanı mevcuttu. Fakat bunun haricinde pek az şey bulabildiler. Havada o kadar güçsüzdük ki İngiltere üzerindeki keşif faaliyetlerimiz çok sınırlı kalıyordu. Lakin D-Day'e yaklaştığımız günlerde gece uçuşu yapan uçaklarımız, güneybatı kıyısına doğru büyük kıt'a hareketleri rapor ettiler. Araçlar farları açık bir şekilde ilerledikleri için onları takip edebilmişlerdi. (Bunlar büyük olasılıklarıyla Amerikan birlikleriydi, zira Güney İngiltere'nin yarısı onlarla doluydu.) Ayrıca İngiliz Filosu'nun bir mesajını da yakaladık. Bu bize Manş'ta önemli bir şey olmak üzere olduğuna işaret ediyordu.

"Bir başka belirti de Fransa'daki 'Direniş'in artan faaliyetleriydi. Birkaç yüz kadar telsiz verici tertibatı ele geçirdik ve İngiltere'yle iletişim için kullanıldıklarına işaret eden şifreli ifadeleri ortaya çıkarmayı başardık. Bunlar üstü kapalı mesajlardı, fakat büyük önemi oldukları açıktı.

"Lakin öğrendiğimiz hiçbir şey, bize istilanın fiilen nereye icra edileceğine dair kesin bir kanıt sağlamadı. Bu hayati hususta kendi muhakememize dayanmak durumundaydık."

Blumentritt bunun akabinde bana şöyle dedi: "Donanma Karargâhımız, Müttefiklerin büyük bir liman yakınına çıkacaklarına dair daima ısrarcı oldu. Sadece bir liman olarak sahip olduğu değerden ötürü değil, cep denizaltılarımızın üssü olmasından dolayı da Le Havre'a yönelik bir taarruz bekliyorlardı. Biz karacılar ise onların bu görüşünü paylaşmıyorduk. Müttefiklerin böylesine iyi tahkimli bir noktaya doğrudan taarruz edeceklerinden kuşkuluyduk. Dahası, İngiltere güneyinde icra edilip, askerlerin düz ve açık bir kıyı şeridine çıktıkları büyük tatbikata dair bilgi sahibiydik.

"Bundan, Müttefiklerin ilk aşamada bir limana taarruz etmeye çalışmayacakları sonucuna vardık. Lakin Müttefiklerin yapay limanlar olan Mulberryleri geliştirmekte olduklarına dair ne bir fikrimiz ne de elimizde bir rapor mevcuttu. Yüklerinizi boşaltarak kıyıdaki sahillere taşıyabileceğiniz bir köprü teşkil etmek için muhtemelen gemilerinizi yan yana dizmeye niyetlendiğinizi düşündük."

Rundstedt samimi bir şekilde şöyle dedi: "İstilanın Caen ve Cherbourg'dansa Manş'ın daha dar kesiminden, Le Havre ve Calais arasından geleceğini düşündüm. Çıkarmanın Somme Nehri ağzının iki yanına icra edilmesini bekliyordum. İlk çıkarmanın batı tarafına, Le Treport ile Le Havre arasına yapılacağını, bunu ise Somme ve Calais arasına yapılacak ikinci bir çıkarmanın takip edeceğini düşündüm." Rundstedt'e bu hesabının nedenlerini sordum. Yanıtı şöyle oldu: "Sizin açınızdan bakınca Somme-Calais bölgesi stratejik olarak bize çok daha iyi göründü – zira Almanya'ya çok daha yakındı. Ren'e giden en kısa güzergâh buydu. Oraya dört gün içerisinde varabileceğinizi hesap etmiştim."

Kendisinin tümevarımı, hesabının önyargılı bir görüşün etkisi altında olduğu izlenimi uyandırıyordu. Bu görüş, Müttefiklerin pratik güçlüklere aldırmaksızın teorik olarak en iyi güzergâhı seçecekleri varsayımına dayanmaktaydı. Kendisine aynı nedenlerden ötürü en yoğun şekilde savunulacak bölgenin muhtemelen burası olacağını ve bunun da Müttefiklerin buradan kaçınmaları adına şüphesiz iyi bir neden olacağını söyledim.

Bu fikri kabul etmekle birlikte şöyle yanıt verdi: "Savunmaların gücü absürt bir şekilde abartılmıştı. 'Atlantik Duvarı' hem Alman halkını hem de Müttefikleri kandırmak için propaganda tarafından icat edilen bir yanılsamaydı. Onun zaptedilemez tahkimatlarına ilişkin hikâyeleri okumak beni öfkelendirirdi. Bunu bir 'duvar' olarak nitelendirmek saçmalıktı. Hitler bizzat onu ziyaret etmeye ve gerçekte ne olduğunu görmeye hiç gelmedi. Konu açılmışken, savaşın tamamı boyunca Manş kıyılarına tek

gelişi 1940'da, Cap Gris-Nez'e gerçekleştirdiği bir ziyarette oldu. "Ve Napolyon gibi İngiliz kıyılarına mı baktı?" diye belirttim. Rundstedt ironik bir tebessümle onaylar mahiyette başını salladı.

Rundstedt, istilanın Somme-Calais bölgesinden geleceğine yönelik beklentisinin bir diğer nedeninin, Londra'yı yıkımdan kurtarmak adına mümkün olan en erken vakitte V-silahlarının[146] olduğu bölgeye saldırmaya zorlanacağımız düşüncesinden kaynaklandığını söyledi. Kendisine bu silahların etkisinin gerçekte olduklarından çok daha büyük olacağı söylenmişti. Hitler bunlara haddinden fazla umut beslemiş ve bu, stratejik hesaplamalara etki etmişti.

Lakin Müttefiklerin Normandiya'ya çıkacaklarını tahmin eden kişi Hitler'di. Bunu ortaya çıkaran Blumentritt oldu. "O.K.W. Mart ayı sonunda Hitler'in istilayı Normandiya'dan beklediğini gösteren emirler yayımladı. O zamandan sonra bu hususta, 'Führer endişe ediyor ki...' sözleriyle tekrar eden uyarılar aldık.' Kendisini bu kanıya sevk edenin ne olduğunu bilmiyorum. Fakat neticede 91'inci Hava İndirme Tümeni ile bazı tank taburları buraya sevk edildi ve Cherbourg Yarımadası gerisinde – Carentan civarında ihtiyata alındı."

Kendisinin karargâh heyeti üyeleri bana Rommel'in de – Rundstedt'in görüşünün aksine – çıkarmaların Normandiya'ya icra edilmesini beklediğini söylediler. Rundstedt ve Blumentritt'e bu konuyu sorduğumda bunun doğru olduğu yanıtını aldım. Rommel bahar mevsiminde gitgide bu görüşe kaymıştı. Bunun ne denli kendi muhakemesinden kaynaklandığını, yahut

---

146 Alm. *Vergeltungswaffen*. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya tarafından bilhassa da şehirler olmak üzere stratejik bombardıman maksadıyla tasarlanan uzun menzilli silahlar. Seyir füzelerinin atası olan pulsejet motorlu V-1 ile dünyanın ilk uzun menzilli balistik füzesi olan V-2'den oluşuyordu. Alman roket sanayiinin önde gelen ismi olup, V-2'nin tasarımcı ve geliştiricisi olan Werner von Braun savaşın ardından NASA bünyesine geçerek Ay'a insan gönderilmesini sağlayan Apollo projesinin Saturn V roketinin de tasarımcısı olmuştur. (ç.n.)

Hitler'in, "Normandiya'ya dikkat edin," şeklindeki mükerrer uyarılarının tesiri altında mı kaldığını bilmiyorlardı. Hitler'in oldukça alay edilen "önsezisi" işaretli bölgeye en yetenekli profesyonel askerlerin hesaplamalarından daha yakındı. Geleneksel stratejik kurama uygun düşen güzergâhtan gitme eğilimlerinin – yahut Müttefik harekât planlamacılarının geleneksel olanı yapacaklarına ilişkin bir kanaatin haddinden fazla etkisi altındalardı. "Beklenmeyeni" yapmanın değeri göz ardı edilmekteydi.

Rundstedt sorularımdan birini yanıtlarken bu bağlamda mühim bir ifşaatta bulundu. "Müttefikler şayet Loire civarında Batı Fransa'ya çıkmış olsalardı, hem yeterince geniş bir köprübaşı kurmayı hem de iç kesimlere ilerlemeyi oldukça kolay bir şekilde başarabilirlerdi. Onları durdurmak için oraya tek bir tümen bile sevk edemezdim." Blumentritt, "Böyle bir çıkarma fiilen hiçbir mukavemetle karşılaşmazdı," diye ekledi. "Loire'ın güneyindeki 480 kilometrelik kıyıyı koruyan sadece üç tümen vardı ve bunlardan ikisi deneyimsiz acemilerden oluşan eğitim tümenleriydi. O kıyıdaki bir bölük komutanının, bölüğünün sorumlu olduğu mıntıkayı baştan sona katedebilmesi için bütün gün pedal çevirmesi[147] gerekiyordu. Loire'ın İngiltere'den hava desteği sağlanabilmesi için pek uzak olduğunu düşünüyor ve azami hava desteğini garantiye almaya ne denli yatkın olduklarını bilerek, Müttefik Komutanlığı'nın buraya çıkmaya kalkışmasını olası bulmuyorduk." (Bu ifşaat benim için daha da ilgi çekiciydi. Zira 1944 Ocak'ında Müttefik çıkarmasının Loire Nehri ağzı civarında batı kıyısına icra edilmesi gerektiğini, çünkü "kilit önem arz eden 'en beklenmedik yer' ilkesine riayet etmenin ve dolayısıyla düşmanın dengesini sarsmanın en emin yolunun" bu olduğunu ileri süren bir makale yazmıştım.)

Rommel dışında Alman Komutanlığı da aynı şekilde akıl yürütüyor ve Normandiya'dansa hava desteği vermenin daha

147 Otomobiller genellikle tabur komutanlığı seviyesinden itibaren tahsis edildiği için bölük komutanları muhtemelen bisiklet kullanıyordu. (ç.n.)

kolay olacağı Manş'ın dar bölümüne icra edilecek bir çıkarmayı daha olası buluyordu. Rundstedt'in de bu husustaki sözleri şöyle oldu: "Normandiya'ya icra edilecek herhangi bir çıkarmanın Cherbourg'u ele geçirmeye yönelik bir teşebbüsle sınırlı kalacağını düşündük. Dolayısıyla bu civarda icra edilen Amerikan çıkarması, Caen tarafında icra edilen İngiliz çıkarmasından daha beklenmedik oldu."

Bu noktada Warlimont'un O.K.W.'nin bakış açısıyla hadiselere tanıklığını uygun bir şekilde araya ekleyebiliriz: "İstihbarat kurumu, tarafımızda bir rekabet ve hırs kaynağı olup, bunun neticesinde ağır hatalara yol açtı. 'Dış İlişkiler ve Karşı İstihbarat' şubesi ilk başta ve 1944'e kadar O.K.W. bünyesinde hizmet vermiş ve Amiral Canaris tarafından idare edilmişti. Bu şube istihbarat toplar ve bunları değerlendirmeleri için üç kuvvet komutanlığına gönderirdi. Dolayısıyla Batı harekât sahasının harekât şubesi sıfatıyla hareket eden Silahlı Kuvvetler Harekât Karargâhı bu hususta O.K.H.'nin 'Batı'daki Yabancı Ordular'[148] şubesi ile Donanma ve Hava Kuvvetleri'nin muadil şubelerine bağlıydı. Canaris'in şubesi 1944 başlarında temelde siyasi nedenlerden ötürü Hitler'in emriyle lağvedilmiş ve kendisi bizzat görevden alınmıştı. İstihbarat artık S.D.-Başkanı Kaltenbrunner'in idaresi altındaki Reich Güvenlik Baş Dairesi[149] bünyesi altına girmişti. Kendisi, mevzuat tarafından belirlenmiş olan resmî yolu kullanmaktan kişisel nedenlerden ötürü imtina edip, önemli yahut önemli olarak addettiği haberleri doğrudan Hitler veya Jodl'a gönderdi yahut teslim etti. Sonunda, bu tür bir 'sistemin' doğal sonucu olarak pek çok sorun ve pek az istihbarat ortaya çıktı. Kaltenbrunner nihayet 5 Haziran 1944 günü öğleden

148 Alm. *Fremde Heere West*. Almanya'nın savaşta olduğu yahut savaşma ihtimali bulunduğu Batı Avrupa ülkelerinin silahlı kuvvetleri hakkında teknik ve istatistik veri toplamak ve bunları analiz etmek maksadıyla 10 Kasım 1938'de Franz Halder tarafından kurulmuş olan askerî istihbarat şubesi. Kardeş teşkilatı için bakınız: *Fremde Heere Ost*. (ç.n.)

149 Alm. *Reichssicherheitshauptamt*. (ç.n.)

sonra istilanın eli kulağında olduğuna dair kesin bulgulara sahip olduğuna kanaat getirerek bunları Jodl'a rapor ettiğinde, Jodl ya bunlara aldırmadı ya da en azından karargâhını yahut Hitler'i bunlardan haberdar etmedi.

"Çıkarma bölgesine gelince, Normandiya'nın en muhtemel nokta olduğuna ilk kanaat getiren kişi Hitler'di. Bu yargıyla 2 Mayıs'ta o mıntıkadaki uçaksavar ve tanksavar silahlarının pekiştirilmesini emretti. Hitler'in bakış açısı İngiltere'deki kıt'a hareketlerine ilişkin istihbarata dayanıyordu. İngiltere'de iki büyük asker yığınağı gözlemlenmişti – bunlardan biri güneydoğuda, İngiliz birliklerinden oluşuyor; güneybatıdaki diğeri ise Amerikan birliklerinden meydana geliyordu. Özellikle de Amerikalıların durumu, Hitler'i taarruzun Normandiya'nın batı kısmına icra edilmesini beklemeye sevk etti. Hitler vardığı neticeyi, kıt'a hareketlerinden yaptığı çıkarımların yanı sıra, Müttefiklerin istilanın başından itibaren oldukça dar bir cephe hattıyla süratle muhafaza edilebilecek konumdaki büyük bir limana ihtiyaç duyacakları düşüncesine temellendirmişti. Cherbourg limanı ile Cotentin Yarımadası bu koşulları temel olarak karşılıyordu. Hitler'in haklı olduğuna pek de kani değildik. Fakat kendisi aynı telden çalmayı sürdürerek, Normandiya mıntıkası için gitgide daha fazla takviye talep etti. Biz generaller olağan askerî eğitimimiz çerçevesinde hesap yaparken Hitler ise, her zaman olduğu gibi, sezgisiyle hesap yapıyordu."

Hitler'in Müttefik çıkarma bölgesini nasıl kestirdiğine ilişkin bu ifşaat benim için de özel bir ilgi konusuydu. Zira çıkarmanın istikametini daha beklenmedik kılmak için ileri sürmüş olduğum tekliflerin akabinde Mart ayı ortasında Savaş Kabinesi'ne çağrılmış ve General Ismay ve General Jacob'la görüşürken, Güney İngiltere'deki İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinin limanlara göre dağılımının, istilamızın Cherbourg ile Seine Nehri ağzı arasındaki bir bölgeden icra edilecek şekilde planlandığına dair çok açık bir işaret teşkil ettiğini savunmuştum. Alman generallerin Hitler'in yaptığından daha doğru bir tahmin yürütememiş olmaları

ise daha da tuhaftır. Bu vakada söz konusu bir sezgi değil, mantıklı bir akıl yürütme meselesiydi.

Warlimont açıklamalarını sürdürerek şöyle dedi: "Hitler gitgide görüşünden daha emin bir hâle geldi. Fakat ayrıca, çıkarmanın öncesinde ve çıkarmadan sonra uzun bir müddet boyunca, Manş kıyılarına ikinci bir çıkarmanın icra edileceğine inandı. Bu, Batı'daki istilada kullanılabilecek küçük harekât ihtiyatının geride, Paris'te tutulmasına yol açtı. Normandiya'daki mahallî savunmaya tahsis edilebilecek takviye kuvvetler bulunması adına her yere bakılıyordu. Lakin aslında yeni teşkil edilmiş birlik olan sözde 91'inci Hava İndirme Tümeni ile belirli bir miktarda uçaksavar silahı haricinde elde tahsis edilebilecek hiçbir şey kalmamıştı. Bu durum, Hitler'in benim de yanımda tekrar tekrar dile getirmiş olduğu husustan dolayı daha da vahimdi: 'Eğer istilayı durdurup da düşmanı denize dökemezsek savaş kaybedilecektir.' Hitler bütün güvenini Rommel'in şahsına, Panzer tümenlerine ve Alman askerinin ortalama Müttefik askerine kıyasla daha fazla sahip olduğu muharebe tecrübesine bağlıyor; Hava Kuvvetleri'ni dikkate almayı ise unutuyordu."

Ancak Hitler, Warlimont'un aktardığı müteakip beyanda bulunurken zekice bir muhakeme sergilemişti: "Eğer istilayı geri püskürtmeyi başarırsak, böyle bir girişim yakın zamanda tekrarlanamaz ve de tekrarlanmayacaktır. Bu, ihtiyatımızın İtalya ve doğuda kullanılmak üzere serbest kalacağı anlamına gelir. Böylelikle doğudaki cephemize istikrar kazandırabilir ve belki de o cephede yeniden taarruza dönebiliriz. İstilacıları geri püskürtemezsek, uzun vadede durağan[150] bir harbi kazanamayız. Zira düşmanlarımızın getirebileceği malzeme, bizim cepheye gönderebileceğimizi aşacaktır. Ayrıca geriye doğru atılacak her adımın, cephe hattını Fransa boyunca daha da genişleteceği noktasındaki ilave nedenden ötürü de durağan bir harbi kazanmamız mümkün

150 İng. *Static battle.* Cephe hattının çok yavaş bir şekilde değişip, iki tarafın da ağır kayıplar verdiği harp tipi. (ç.n.)

değildir. Önemi haiz herhangi bir stratejik ihtiyat olmaksızın, böyle bir hat boyunca yeterli bir gücün teşkili imkânsız olur. Dolayısıyla istilacı ilk teşebbüsünde püskürtülmelidir."

Alman Tertibatı

1944 Haziran'ında Batıda (tamı tamına) 59 Alman tümeni mevcuttu. Bunların 8'i Hollanda ve Belçika'da bulunuyordu. Söz konusu tümenlerin yarısından fazlası kıyı savunma yahut eğitim tümenleriydi. 27 sahra tümeninden sadece 10'u zırhlıydı – bunlardan üçü güneyde ve biri Antwerp yakınlarında bulunuyordu.

Sen Nehri batısındaki 320 kilometrelik Normandiya kıyı şeridi boyunca altı tümen bulunuyordu (bunlardan dördü sadece kıyı savunma tümeniydi). Bunlardan üçü Cherbourg Yarımadası'ndaydı, ikisi ise orası ile Caen arasındaki – Vire'den Orne'a uzanan – 65 kilometrelik şeridi tutuyordu ve biri ise Orne ile Sen arasındaydı. Blumentritt'in yorumu şöyleydi: "Bu tertibatı 'savunma'dan ziyade 'sahil-koruması' olarak tanımlamak daha doğru olacaktır! Cherbourg Yarımadası'nın batı tarafına herhangi bir çıkarma beklemediğimiz için o mıntıka oldukça hafif bir şekilde muhafaza ediliyordu – hatta oraya Rus birlikleri bile koymuştuk."[151]

İleri bölgede karşı taarruz için bir adet zırhlı tümen mevcuttu. Söz konusu 21'inci Panzer Tümeni'ydi. Blumentritt, "21'inci Panzer Tümeni'nin nereye konuşlandırılması gerektiğine ilişkin uzayan tartışmalar oldu," dedi. "Feldmareşal von Rundstedt tümenin Saint Lô'nun güneyine, Cherbourg Yarımadası'nın gerisine

151 Kastedilen Rus birlikleri, büyük bölümü Alman tarafına geçmiş Rus harp esirlerinden, bir kısmı da Rus İç Savaşı sırasında iltica etmek durumunda kalan komünizm aleyhtarı Beyaz Ruslardan oluşuyordu. "Rusya Kurtuluş Ordusu" (*Russkaya osvoboditel'naya armiya* – ROA) adı verilen bu birliklerin komutanı, 1942 Haziran'ında Leningrad sektöründe ordusuyla birlikte esir düşen 2'nci Şok Ordusu komutanı General Andrey Vlasov'du. 1945 yılında adı Rusya Halkları Hürriyet Komitesi olarak değiştirilen teşkilin toplamda 300.000 kadar personeli bulunuyordu. Bunlar Normandiya, Varşova Ayaklanması ve Nürnberg Muharebesi gibi çeşitli çarpışmalarda görev yapmıştır. (ç.n.)

yerleştirilmesini tercih ediyordu. Fakat Rommel tümeni kıyıya daha yakın bir bölgeye ve öteki kanada, Caen yakınlarına konuşlandırmayı tercih etti. Bu, tümenin kıyıya, mıntıkanın tamamı için hakiki bir ihtiyat unsuru teşkil edemeyecek kadar yakın olduğu anlamına geliyordu."

Yine de bu tümenin Caen yakınlarındaki varlığının önemli bir etmen olduğu kanıtlandı. Eğer o olmasaydı, İngilizler Caen'i çıkarmanın ilk gününde ele geçirebilirlerdi. Rommel, Amerikalıların çıkmış olduğu Vire Nehri ağzı yakınlarında ikinci bir tümenin el altında bulundurulması adına ise boş yere yalvaracaktı.

Bu noktada, istilayı karşılamak hususundaki Alman planlarını hayati ölçüde etkileyen büyük bir ihtilafa geliyoruz. Rundstedt, bu kadar sınırlı bir kuvvet ve bu kadar uzun bir kıyı şeridiyle Müttefikleri çıkarmayı başarmaktan alıkoymanın mümkün olmadığını düşünüyordu. Dolayısıyla, süreci ilerletmelerinin ardından, fakat bölgeye tam olarak da yerleşmeden önce, onları püskürtmek adına güçlü bir karşı taarruza bel bağlıyordu.

Öte yandan Rommel ise eldeki yegâne şansın istilacıları tam anlamıyla karaya çıkmadan önce kıyıda yenmek olduğu görüşündeydi. Karargâh heyetine sık sık, "İlk 24 saat belirleyici olacak," demişti. Her ne kadar karşıt görüşte olsa da, Rommel'in gerekçelerini bana en hakkaniyetli şekilde açıklayan Blumentritt oldu: "Rommel Afrika'da tankların muharebenin kritik anında bir karşı taarruz icra etmek adına genelde çok geride bulunma eğiliminde olduklarını keşfetmişti. Ayrıca Başkomutan'ın tercih ettiği gibi geride, iç kesimlerde tutulması hâlinde, panzer ihtiyatının cepheye sevkine Müttefik hava kuvvetince müdahale edileceği görüşündeydi." Rommel'in karargâh heyetinden, kendisinin şimdi karşılaşmak durumunda olduğunun yanına bile varamayacak bir hava kuvveti tarafından Afrika'da arka arkaya günler boyunca olduğu yere mıhlanmasının büyük etkisi altında kaldığını öğrendim.

Guderian ihtilafın gelişimini kendi gözüyle şöyle anlattı: "1944 Mart'ında Fransa'da General von Geyr'i ziyaret etmemin ardından

Hitler'le Rommel'in savunma tedbirleri üzerine konuştum. Ona panzer tümenlerini kıyı savunmalarına yaklaştırmanın tehlikeli olduğunu, zira bunun onların hareket kabiliyetini yitirmelerine yol açtığını söyledim. Hitler kararsızdı ve bana Fransa'da Rommel'i görüp, meseleyi onunla tartışmamı emretti. Bunu Nisan ayında Rommel'in La Roche-Guyon'daki karargâhında yerine getirdim. Rommel kendi görüşlerini bana ve General Freiherr von Geyr'e son derece açık ve kararlı bir şekilde anlattı." Guderian özetlediği şekliyle Rommel'in savı, kıt'a hareketlerinin Müttefik hava üstünlüğü nedeniyle gündüz ve hatta gece dahi gerçekleştirilemeyecek olduğuydu. Rommel bu nedenle mevcut bütün birlikleri cephe hattına, yani kıyının içerisine yahut hemen gerisine yerleştirmek istiyordu. Bu tartışmanın gerçekleştiği vakit Rommel istilanın icra edileceği en muhtemel bölgenin – İngiltere'yle irtibat hatlarının en kısa mesafede olduğu noktanın burası oluşundan ötürü – Somme Nehri ağzı yakınları olduğunu düşünüyordu. "Ona, Müttefiklerin çıkacağı varsayılan mıntıkaya ilişkin fikrinin yanlış olması durumunda ihtiyatının yanlış yerde bulunacağını söyledim."

Guderian şöyle devam etti: "Ziyaret herhangi bir sonuç vermedi. Hitler'i Mayıs başında yeniden görüp meseleyi bir kez daha tartıştıysam da yine herhangi bir sonuç alamadım. Hitler, Rommel'in fikrini paylaştığından ötürü mıntıka komutanının görüşlerine karşı çıkmayı reddetti. Hitler'i görmeden evvel, görüşümü Paris'te ziyaret ettiğim Feldmareşal von Rundstedt ile eş güdümlü hale getirmiştim. Rommel'in Nisan ayı sonlarında fikirlerini değiştirerek istilayı Normandiya tarafından beklemiş olması mümkündür. Fakat emri altındaki panzer tümenlerinin konumlarını değiştirmediği açıktı ve dolayısıyla çıkarma bölgesinde yeterince ihtiyat bulundurmaya muvaffak olamadı. Panzer tümenlerinin intikali, Müttefik hava kuvvetlerinin üstünlüğüne rağmen hem gündüz hem de geceleyin icra edildi. Gündüz vaktinde intikal edilmesi durumunda genellikle ağır kayıplar

verdiler." (Lakin Rommel'in karargâh heyeti, gecelerin kısa oluşundan ötürü gece intikallerinin kapsamının sınırlı olduğunu ve bütün hareketlerinin hesaplanandan çok daha uzun sürdüğüne işaret etti ki, daha sonra göreceğimiz üzere bizzat Rundstedt de bu noktanın altını çizmektedir.)

Guderian Hitler'i ikna etmeyi başaramadığı ve Rundstedt de artık Rommel'in görüşüne doğru kaydığı için Geyr, bizzat Başkomutan'a çıkarak, Rommel'in planına karşı kişisel bir itirazda bulunmaya karar verdi. Bu amaç için Mayıs ayı başlarında Berchtesgaden'a gitti ve panzer kuvvetlerinin büyük bölümünün başlangıçta ihtiyatta, "düşman kırsal kesme iyice girdiği vakit buradan taarruza geçebilecekleri, Paris'in kuzeybatısı yahut güneyindeki, örtüsü altında hava taarruzlarından korunabilecekleri ormanlarda bulunmaları," gerektiğini iddia etti. Geyr'in müdahalesi can alıcı bir ödünle sonuçlandı. Hitler Batı'daki dört adet panzer tümeninin O.K.W.'nin stratejik ihtiyatı olarak tutulmasını emretti. Bu kararın öngörülmemiş etkileri oldu. Rommel'in planını icra etme kabiliyetini zayıflatıp, Rundstedt'i kendi idaresi altında olacak bir ihtiyat kuvvetinden mahrum bırakan karar, bunun yanı sıra Geyr'in arzu etmiş olduğu hareket şeklinin icrasıyla da sonuçlanmadı. Zira Rundstedt, hâlâ güçlü[152] bir karşı taarruza yönelik inancını muhafaza etmekle birlikte, istilacılar mevkilerine iyice yerleşmeden evvel icra edilecek erken bir karşı taarruzun önemine ikna olmuştu. Fakat iki amacın da icra edilmesi için gerekli olan ihtiyat kuvvetinden yoksundu.

Hitler gerek duyulan ihtiyat kuvvetini diğer harekât sahaları pahasına temin etmekte gönülsüz olduğu için, Rundstedt bunları meydana getirmenin tek yolunun, Fransa'daki sorumluluk bölgesini daraltmak olduğu görüşüne vardı. Bu nedenle – Rommel'in

---

152 İng. *Concentrated.* Buradaki kastedilen, düşman kuvvetlerinin çıktığı bölgenin tespitinin ardından eldeki ihtiyat unsurlarının tamamının yahut büyük bölümünün bir araya getirileceği bir yığınakla icra edilip azami kuvvet ve eforla icra edilecek bir karşı taarruzdur. (ç.n.)

de teşvikiyle – Hitler'e sorun karşısında radikal bir çözüm sundu. Rundstedt bana bundan şöyle söz etti: "Müttefik istilasından önce Loire'a kadar güney Fransa'nın tamamını tahliye etmek ve o bölgedeki kuvvetleri, karşı-taarruza geçebileceğim, güçlü bir manevra[153] yapmak için geri getirmek istedim. Bu bize on yahut on iki piyade tümeni ile oynak bir muharebe icrası adına üç yahut dört zırhlı tümen sağlardı. Fakat her ne kadar adamakıllı bir ihtiyat kuvveti teşkil etmeyi umabileceğim yegâne yol olsa da, Hitler böyle bir fikre kulak vermeyecekti. *Rundstedt'in Merkez Ordusu*'na ilişkin bütün o gazete lakırdıları büsbütün saçmalıktı. Öyle bir ordu yoktu. Daha da kötüsü, Fransa'daki bir avuç zırhlı tümen üzerinde bile tam yetki sahibi olmama izin verilmiyordu. Hitler'in izni olmaksızın içlerinden birini dahi hareket ettiremiyordum."

Rommel de kendi "ileri" planını icra etmek hususunda ayrıca dezavantajlıydı. Bunun gerçek nedeni ise Rundstedt değil, O.K.W. ihtiyatı teşkil edildikten sonra emrine tahsis edilen panzer tümenlerinin düşük miktarıydı. Rommel üç adet panzer tümeninden ikisini Sen Nehri doğusuna konuşlandırdığı için bu dezavantaj daha da büyük oldu. Peki, Rommel birliklerinin görev yerlerini neden istilanın Sen Nehri'nin batı tarafında gerçekleştireceği yönündeki artan inancına uyumlu bir şekilde değiştirmemişti? Bunun nedeni, O.K.W. ihtiyatındaki en güçlü iki panzer tümeninin Normandiya gerisindeki bölgede konuşlandırılmış oluşu ile kendisinin bunların ilk safhada verebilecekleri desteğe güvenmesi gibi görünmektedir.

Söz konusu Rundstedt olduğunda Rommel'in bu beklentisinde haklı olduğu görüldü. Zira Geyr'in itirazlarına rağmen Rundstedt onları bu maksatla kullanmak istedi. Fakat bu tümenlerin O.K.W. tarafından serbest bırakılması için D-Day'in ilk saatlerinde icazet almakta güçlük çekti ve talebi öğleden

153 İng. *Mass of manoeuvre.* Düşmanın beklemediği zamanda ve yerde kuvvetlerini toplayarak kesin sonuç alabilecek (veya istenen sonucu alabilecek) bir taarruz yapmak. (ç.n.)

sonraya dek yerine getirilmedi. (Zaman kaybının telafisi adına *seçkin* Panzer Lehr Tümeni'ne La Mans bölgesinden gündüz vakti intikal etmesi emredildi. Bunun sonucunda tümen ciddi bir hasara ve daha fazla gecikmeye maruz kaldı. İkinci günün intikali daha da kötüydü – bombardıman öylesine aralıksızdı ki askerler intikal güzergâhlarına "bombardıman hipodromu" adını taktı.)

Geyr, "emir yayımlanana dek" bu hamleden haberdar edilmediğini, ardından, "bu tümenlerden en azından ikincisinin (Panzer Lehr) intikalinin gece karanlığına dek ertelenmesi için Feldmareşal von Rundstedt'e başvurduğunu," fakat "von Rundstedt'in talebine uymadığını" söylüyor. Bu seçkin tümenin komutanı olan Bayerlein ise akşam karanlığına kadar beklemek istediğini, fakat 7'nci Ordu Komutanı Dollmann'ın onun saat 17.00'da harekete geçmesinde ısrar ettiğini belirtiyor.

Geyr'in arzu etmiş olduğu gibi bir kuvvetli karşı taarruz ihtimali olup olmadığı kesin değildir. Lakin ihtiyat kuvvetlerinin fazla gerideki konumlarının, Rommel'in derhâl karşı taarruza geçilmesi yönündeki planının icrasına zarar verdiği açıktır. İhtiyatın serbest bırakılmasındaki gecikme bir kenara bırakılsa dahi, bunları ilerletmek için gereken zaman, ileri bölgedeki panzer kuvvetlerinin azlığıyla bir araya gelince, istilacıları kıyıdaki durumlarını pekiştirmeden evvel püskürtme şansını ciddi biçimde azaltmıştır.

Kıyı savunmalarının geliştirilmesine yönelik geçmişteki ihmaller, başarı şansını daha da azaltmıştır. Rommel'in karargâh heyetinden kendisinin, çıkarma bölgesi olacağını doğru bir şekilde tahmin ettiği Normandiya kıyılarındaki su altı engellerinin, bombaya dayanıklı koruganların ve mayın tarlalarının teşkilinin hızlandırılması için 1944 Baharı'nda giriştiği hummalı çabaları işittim. Örneğin, onun bölgeye gelişi öncesindeki üç yıl içerisinde Fransa'nın kuzey kıyılarının tamamına iki milyondan az sayıda mayın döşenmişti. Fakat D-Day'den birkaç ay önce bu sayı üç

katına çıktı – lakin Rommel'in amacı elli milyon mayındı. Yapılması gerekenlerin, eldeki kısa zamana kıyasla yapılabileceklerden çok daha fazla oluşu istilacılar açısından talihli olmuştur.

Rundstedt'in bana bu hususta yaptığı açıklama şu şekildeydi: "Savunmaların geliştirilmesinin önündeki temel engeller, işçi birlikleri ile malzemedeki eksiklikti. Öncesinde Fransa'da mevcut olan Todt teşkilatı bünyesindeki işçi gücünün çoğu, hava taarruzlarının orada yol açtığı hasarı onarmak için Almanya'ya çekilmişti. Aynı zamanda, kıyı savunma tümenleri kendileri için icap eden işleri yapabilmek için – ekseriyetle 65 kilometreden uzun bir şeride olmak üzere – fazla geniş bir alana yayılmışlardı. Bunun ötesinde Müttefik Hava Kuvvetleri'nin gerekli malzemenin hem imalatını hem de naklini engelleyen sürekli müdahaleleri nedeniyle iş için elde yeterli malzeme bulunmuyordu."

Lakin bu Rommel'in şikâyet etmiş olduğu, 1942 ve 1943 yıllarındaki ihmalkârlıkları örtmemektedir. Rehavetten yahut bir istilanın olası olduğuna inanılmamasından kaynaklanmadığı müddetçe, bunun nedeni, hareket kabiliyetine dayalı taarruz odaklı muharebenin taraftarı olan Rundstedt ve astlarının, statik savunmalarının değerine pek az itibar etmeleri ve dolayısıyla bunların inşasına pek az ilgi göstermeleri gerçeğinden kaynaklanıyor olabilir. Rommel'in karargâhının görüşü bu yöndedir ve bu, ilk başta Rundstedt'in desteklediği ve Geyr'in sürekli ısrar ettiği karşı taarruz planıyla uyumludur.

Özetle, Müttefik istilasını karşılamak için gereken tedbirler, askerî liderler arasındaki, Hitler'in ihtiyat birlikleri üzerindeki sıkı denetimiyle de etkisi artan görüş ayrılıkları nedeniyle "iki arada bir derede kaldı."[154] Gerektiği gibi tanzim edilemeyen savunma metodu, Fransa'ya giden yolu açmakta Müttefiklerin sürpriz etkisi sağlamak için yaptıkları her şeyden daha etkili oldu.

---

154 İki farklı görüş arasındaki çekişmenin neticesinde iki farklı görüşün de icra edilememesine işaret ediliyor. (ç.n.)

Çıkarma

"İstilanın gelişi," diye belirtti Blumentritt, "birçok işaretten görülebilirdi. Ülke içerisindeki artan kargaşa ciddi bir tehdit hâline gelip, pusu ve akınlar nedeniyle ağır kayıplara mâl oldu. Cepheye malzeme ve takviye taşıyan birçok tren raydan çıkarıldı. Bunun ötesinde ise Fransa ve Batı Almanya'daki demir yollarının hava bombardımanıyla planlı imhası söz konusuydu – özellikle de Somme, Sen ve Loire üzerindeki köprülerin. Bunların hepsi birer işaretti."

Rundstedt şöyle vurguladı: "İstilanın kesin tarihine ilişkin elimizde herhangi bir rapor olmasa da bunun önemi yoktu, zira Mart ayından itibaren bunu her an gerçekleşecekmiş gibi bekliyorduk." Kendisine, istilanın yirmi dört saat ertelenmesine yol açıp, iptalini neredeyse zarurî kılacak olan fırtınanın, müdafileri bu kritik anda sahte bir güven duygusuna sürükleyip sürüklemediğini sordum. Blumentritt'in yanıtı şöyle oldu: "Hayır, böyle bir etkisi olmadı – zira Müttefiklerin muhakkak fırtınalı denizden etkilenmeyecek vasıtalara sahip olduğunu düşünüyorduk. Dolayısıyla sürekli diken üstündeydik ve her an bir diğer andaki kadar hazırdık.

"Yegâne hakiki sürpriz ise çıkarmanın icra edildiği saat dilimiydi, zira Donanma Karargâhı bize Müttefiklerin sadece suyun yüksek olduğu vakitte çıkarma yapacaklarını söylemişti. Çıkarma için su seviyesinin alçak olduğu zaman zarfını tercih etmenizin bir diğer etkisi, öncü birliklerinizin kayalar sayesinde ateşten hatırı sayılır ölçüde korunabilmesi oldu.

"İstilacı kuvvetlerin miktarı sürpriz olmadı – aslına bakılırsa daha büyük olmalarını beklemiş, zira İngiltere'deki Amerikan tümenlerinin sayısına ilişkin abartılı raporlar almıştık. Lakin bu fazla gelen hesabın, bizi Calais bölgesinden ikinci bir çıkarma beklemeye daha eğilimli hâle getiren, önemli bir dolaylı etkisi oldu."

Blumentritt bana D-Day'in hikâyesini Paris'in hemen batısındaki St. Germain'de konuşlu olan Alman Batı Kuvvetleri Komutanlığı nazarından anlattı. (Rommel'in karargâhı Paris ile Rouen arasındaki

La Roche-Guyon'daydı. Lakin Alameyn'deki gibi darbe indiği vakit kendisi yine bölgede değil, Hitler'i görmeye gitmekteydi.)

"5 Haziran günü saat, 21.00'dan kısa bir süre sonra Fransız Direniş Hareketi ile İngiltere arasındaki telsiz mesajları dinlememize takıldı. Bunlardan istilacıların gelmekte olduğu sonucuna vardık. Sen Nehri doğusundaki 15'inci Ordu'muz derhâl 'Alarm' verdiyse de, her nedense Normandiya'daki 7'nci Ordu'nun 'Alarm' vermesi 04.00'a kadar gecikti.[155] Bu talihsizlikti. Gece yarısından kısa bir süre sonra Müttefik paraşüt birliklerinin bölgeye bırakılmakta olduğu haberini aldık.

"Zaman hayatî önem taşıyordu. Genel ihtiyatın en yakındaki kısmı, Paris'in kuzeybatısında bulunan 1'inci SS Panzer Kolordusu'ydu. Lakin onu Hitler'in karargâhının izni olmaksızın hareket ettiremezdik. Feldmareşal von Rundstedt Hitler'in Karargâhı'na saat 04.00 gibi erkenden telefon edip, Rommel'in vuracağı darbeyi pekiştirmek için bu kolordunun serbest bırakılmasını istedi. Lakin Hitler adına konuşan Jodl bunu reddetti. Normandiya'ya yapılan çıkarmaların bir aldatmacadan daha fazlası olup olmadığından şüpheliydi ve Sen Nehri doğusunda bir diğer çıkarma icra edileceğinden emindi. Kolordunun nihayet emrimize tahsis edildiği 16.00'a kadar bu tartışma 'muharebesi' bütün gün boyunca devam etti.

"Ardından, kolordunun ilerlemesine engel olan başka güçlükler çıktı. Kolordu topçusu Sen Nehri'nin doğu kıyısında tutulmuş ve Müttefik Hava Kuvvetleri köprüleri imha etmişti. Feldmareşal ve ben bunlardan bazılarının paramparça edildiğini gördük. Dolayısıyla Sen'den geçebilmeleri için Paris yolundan güneye doğru uzun bir tur atmaları gereken toplar, intikal sırasında da tekrar tekrar bombalandılar ki, bu da daha fazla gecikmeye neden oldu. Neticede, bu ihtiyat bölgeye varıp da hücuma hazır hâle gelene kadar iki gün geçti."

155 Lakin 7'nci Ordu'nun kayıtlarına göre alarm 01.30'da verilmişti. (L.H.)

Müttefik kuvvetler o vakit artık kıyıya iyice yerleşmiş ve erken bir karşı-taarruzla başarı sağlama olasılığı zayıflamıştı. Zırhlı tümenler istilacıları denize dökmekte kullanılmak yerine, iç kesimlere yayılmalarını engellemeye yönelik kısmî çarpışmalarda kan kaybetti.

İstilanın ilk gününe ilişkin, biri Hitler'in sabahın oldukça ilerleyen saatlerine kadar çıkarmayı işitmediği ve diğeri ise Rommel'in Alameyn'deki gibi yine bölgede olmadığı şeklindeki iki şaşırtıcı ifşaat mevcuttur. Eğer bu etmenler olmasaydı, çatışma daha seri ve daha şiddetli olabilirdi.

Churchill gibi Hitler'in de gece yarısından sonra ilerleyen saatlere kadar uyanık kalma alışkanlığı vardı – bu geç saatte uyuyamayan ve sabah saatlerinde meselelerle iştigal ederken genelde uykulu olan karargâh heyeti için oldukça yorucu bir alışkanlıktı. Görünüşe göre D-Day'de Hitler'in kuşluk vakti uykusunu bölmeye gönülsüz olan Jodl, Rundstedt'in O.K.W. ihtiyatının serbest bırakılmasına ilişkin müracaatını reddetmeyi kendine vazife saymıştı. Warlimont bana Jodl'un Fransa'daki Blumentritt'ten bir telefon almasının ardından kendisiyle konuştuğunu ve "gerçek çıkarmanın başlamış olup olmadığından henüz emin olmadığını," belirttiğini söyledi. Günlük durum toplantısı ise öğle gibi, Salzburg yakınlarındaki Klessheim kalesinde gerçekleşti. Warlimont Hitler'in odaya girdiğinde "tuhaf bir şekilde gülüp, alışılmadık, ağır bir Avusturya aksanıyla, '*So anganga ist's*' ('Demek sonunda başladı')" dediğini aktardı.

Hitler, Rundstedt'in yakarmış olduğu tümenlerin serbest bırakılmasını bu toplantının ardından kabul etti. Rommel Normandiya dışında olmasaydı daha önce bırakılmaları muhtemeldir. Zira Blumentritt'in dediği gibi: "Rommel'in O.K.W. ile daima çok yakın, doğrudan bir bağlantısı vardı. Hitler'le genellikle telefonda bizzat görüşürdü ki Rundstedt bunu hiç yapmadı. Ve Rommel, harbin başında Führer'in Karargâhı'nda bulunmuş olduğu için oradaki herkesi çok iyi tanıyordu."

Fakat Rommel Almanya'ya edeceği bir seyahat için 5 Haziran sabahında karargâhını terk etmişti. Blumentritt şöyle dedi: "Rommel'e karısının doğum günü kutlamalarına katılması için 'sessizce' izin verilmişti. Evi Tuna Nehri üzerindeki Ulm kenti yakınlarında bulunuyordu ki buraya otomobille gitti. Batı Kuvvetleri Başkomutanı bunu biliyordu." Lakin Sepidel, Rommel'in Hitler'i görmek üzere ertesi gün Berchtesgaden'a gitmeye niyetli olduğunu söyledi. "Seyahatin otomobille gerçekleştirilmesinin nedeni, düşmanın hava üstünlüğü nedeniyle kıdemli askerî liderlere uçakla seyahat etmenin yasaklanmış oluşuydu." Speidel 6 Haziran günü saat 06.00'dan kısa bir süre sonra Herrlingen'de olan Rommel'e telefon edip, istilanın başlamış olduğunu söyledi. Rommel derhâl Normandiya'ya dönmek üzere yola koyuldu ve çay saatinde karargâhına vardı. İstilanın ilk on iki saatindeki yokluğunun ne denli ciddi bir etkisi olduğunu saptamak kolay değildir. İlk etapta alınacak karşı-tedbirler çok önceden ayarlanmış ve gereğince uygulamaya konmuş da olsa, Rommel'in bunları kişisel nüfuzuyla hızlandırması yahut başka tedbirler alması mümkündü.

O gün komuta zincirinde şüphesiz bir takım aksaklıklar mevcuttu. Bölge yakınlarındaki yegâne tümen olan 21'inci Panzer Tümeni Caen ve Falaise arasında bulunuyordu. Tümen komutanı Feuchtinger, Caen'in denize bakan tarafına icra edilen hava indirme operasyonunun haberlerini gece yarısından kısa bir süre sonra aldı. Lakin sabah 07.00'a kadar herhangi bir emir gelmedi ve ardından kendisine yalnızca 7'inci Ordu komutasına tahsis edilmiş olduğu bildirildi. (Geyr, 7'nci Ordu Kurmay Başkanı'nın bu panzer tümeninin muharebeye girmesine izin verilmesi için saat 02.15'ten itibaren "tekrar eden taleplerde bulundu"ğunu söylüyor.)

Feuchtinger bundan yarım saat kadar önce kendi inisiyatifiyle Orne'un doğu kıyısından yukarıya ilerleyip düşmanın hava indirme birliklerine saldırma kararı almıştı. Saat 10.00'dan hemen önce kendisine kıyı mıntıkasını tutmakta olan LXXXIV'üncü Kolordu'nun emrine tahsis edilmiş olduğu söylenerek ilk harekât

emri verildi – deniz yoluyla Orne'un batı tarafına çıkarılmış olan İngiliz kuvvetlerine taarruz edecekti. (Geyr bu istikamet değişikliğinin 7'inci Ordu'nun planı hilafına LXXXIV'üncü Kolordu tarafından emredilmiş olduğunu söylüyor). Bu, Feuchtinger'in hava indirme kuvvetine (İngiliz 6'ncı Hava İndirme Tümeni) yönelik taarruzunu durdurup, tümenin öncü unsurlarını nehrin diğer tarafına geçirmesi gerektiği anlamına geliyordu. Tümenin müdahalesi istilacıların (3'üncü İngiliz ve 3'üncü Kanada tümenleri tarafından icra edilen) Caen'e yönelik ilerleyişini engellediyse de, bunun karşılığında Orne doğusundaki köprübaşını imha etme şansı yitirilmiş oldu.

Dahası, aslında panzer taarruzu her ne kadar bazı noktalarda kıyıya ulaştıysa da, istilacılar öğleden sonra artık kıyıya Almanların onları denize dökme hedefini hüsrana uğratacak kadar sağlam bir şekilde yerleşmişlerdi. Taarruz, gecikmiş olmasının yanında amaçlanılan hedef için de fazla küçük çaplıydı. 12'nci SS Panzer Tümeni'nin öncü unsurları bölgeye o gecenin ilerleyen saatlerine kadar intikal edemediği gibi tümenin ertesi günkü taarruzu da akaryakıt kıtlığı nedeniyle aksadı. Bu sırada Panzer Lehr Tümeni ise 8 Haziran'ın ilerleyen saatlerine kadar bölgeye varamayacaktı. Hayati önemi bulunan üç gün kaybedilmişti. Bunu müteakip, üç adet panzer tümeni ile onların ardından gelen birlikler, kıyıyı tutan piyadelerin paramparça edilmesiyle cephede açılan gedikleri tıkama çabalarıyla israf edildiler.

Bu üç panzer tümeni ilk günde muharebeye girebilecekleri kadar el altında bulunsaydı, hem istilacı hava indirme birliklerinin Orne doğusunda teşkil etmiş oldukları köprübaşı, hem de Orne batısında çıkarma icrasıyla elde edilen köprübaşları sağlama alınmadan evvel dağıtılabilirdi. Almanların istilayı püskürtmek adına sahip oldukları yegâne hakiki şans buydu. Geriye dönüp bakıldığında, Rommel'in planının – bütünüyle uygulanması durumunda – başarıya yönelik umut vadeden tek ihtimal olduğu son derece açık bir şekilde görülmektedir.

Rundstedt'e çıkarmanın ardından herhangi bir safhada istilayı mağlup etmeye yönelik umut besleyip beslemediğini sordum. Kendisi buna şöyle yanıt verdi: "İlk birkaç günün ardından hayır. Müttefik Hava Kuvvetleri gün içerisindeki bütün hareketi felç edip, geceleyin intikali bile güçleştirdi. Loire ve Sen üzerinde köprüleri paramparça ederek bütün bölgeyi kapattılar. Bu etmenler oradaki ihtiyat kuvvetlerinin bir araya getirilmesini büyük ölçüde geciktirdi ve bunların cepheye ulaştırılması hesaplamış olduğumuzun üç yahut dört misli zaman aldı.

"Hava Kuvvetleri müdahalesinin yanı sıra, savaş gemilerinizin ateşi karşı-taarruzumuzu engelleyici temel bir etmen oldu. Bu hem menzil hem de etki açısından büyük bir sürpriz teşkil etti. Blumentritt savaşın ardından kendisini sorgulayan karacı subayların deniz bombardımanının ne denli bir tesire sahip olduğunun farkına varamamış gibi göründüklerini belirtti."

Fakat gecikmenin bir başka nedeni mevcuttu. Rundstedt ve Blumentritt, Sen Nehri doğusunda icra edilmesi beklenen ikinci çıkarmanın icra edilmeyecek olduğu görüşüne ikinci hafta itibarıyla varmış olduklarını belirtti. Fakat söz konusu olası-çıkarmanın icra edileceğine kani olan Hitler'in karargâhı, Calais bölgesindeki kuvvetleri batıya, Normandiya'ya sevk etmeleri için onlara müsaade etmeye isteksizdi. Ne de Normandiya'daki kuvvetlerinin mevkilerini istedikleri şekilde yeniden düzenlemelerine izin verilmişti. "Rundstedt ümitsizlik içerisinde Hitler'e Fransa'ya gelip konuşmaları için yalvardı. 17 Haziran'da Rommel'le birlikte Soisson'da Hitler'le görüşmeye gidip, durumu anlamasını sağlamaya çalıştılar. Normandiya mevkiinin iki kilit noktası olan Caen ve St. Lô hâlâ bizim elimizde olsa da, bunların daha fazla elde tutulamayacağı aşikârdı. İki feldmareşal – Hitler'in müsaade etmeyeceğini bildikleri – büyük bir ricat haricinde, durumu kurtarabilecek hiçbir şey olmadığına dair artık tam bir mutabakat hâlindeydi. Caen'den ricat edip, Orne hattının muhafazasını piyadeye bırakmak, panzer tümenlerini

yeniden donatmak ve tertiplendirmek için geriye çekmek istiyorlardı. Planları, söz konusu panzer tümenlerini Amerikalıların Cherbourg Yarımadası'ndaki kanadına yönelik güçlü bir karşı taarruz icra etmek adına kullanmaktı.

"Fakat Hitler herhangi bir çekilme olmamasında ısrarcı oldu – 'Olduğunuz yerde kalmalısınız.' Hatta kuvvetleri arzu ettiğimiz gibi yönlendirmemiz hususunda bile bize öncesinde vermiş olduğundan daha fazla özgürlük tanımadı.

"İstila kuvvetlerini denize dökemeyeceğimizi ikinci haftadan itibaren Feldmareşal'le birlikte gittikçe daha açık bir şekilde anladık. Fakat Hitler bunun hâlâ mümkün olduğuna inanıyordu! Emirlerinde değişikliğe gitmeyeceği için birlikler çatırdamakta olan hatlarına tutunmaya devam etmek durumundalardı. Artık ortada bir plan yoktu. Sadece ve umutsuz bir şekilde, Hitler'in Caen-Avranches hattının her ne pahasına olursa olsun tutulması gerektiğine ilişkin emrine riayet etmeye çabalıyorduk."

Blumentritt, askerlerin çektiği ızdıraba duygudaşlık ile değinirken şöyle belirtti: "Askerlerimiz top ateşine, geçen savaştaki kadar çetin bir şekilde göğüs germediler. Bu savaştaki Alman piyadesi, Birinci Dünya Savaşı'ndaki kadar iyi değildi – o kadar disiplinli ve itaatkâr değildiler. Ordunun niteliği, etraflı bir disiplin eğitimine imkân vermemiş olan aşırı genişleyişinden ötürü düşmüştü."

Hitler 17 Haziran'daki toplantıda yeni V-silahı olan uçan bombanın harpte pek yakında tayin edici bir etkiye sahip olacağını belirterek, feldmareşallerinin kritik duruma ilişkin uyarılarını yabana attı. Londra'nın bombardımanına önceki günün erken saatlerinde başlanmıştı. Feldmareşaller bunun ardından, şayet bu kadar etkiliyse bu silahın istilacıların elindeki sahillere yahut bu teknik olarak güç ise, güney İngiltere'deki istila limanlarına yönlendirilmesi gerektiğini ileri sürdüler. Hitler, "İngilizleri barışa sevk etmek için" bombardımanın Londra'ya yoğunlaştırılmasının şart olduğunu söyledi. Lakin Rommel durum değerlendirmesini savaşın sonlandırılması gerektiğini belirterek sonlandırınca

Hitler, "Kendinizi bu meseleyle meşgul etmeyin – istila cephenizle ilgilenin," diyerek sert bir şekilde onun sözünü kesti.

Rundstedt ve Rommel'in bu görüşmeden elde ettiği yegâne şey Hitler'in, muharip komutanların bir bölümüyle buluşmak adına cephe yakınlarındaki bir noktaya gelip, onların görüşlerini bizzat dinleyeceğine ilişkin sözü oldu. Fakat ertesi gün telefonla Hitler'in geceleyin Berchtesgaden'a dönmüş olduğu haberini aldılar. Speidel'in bana söylediğine göre bu aceleci dönüş, Hitler'in Soisson'daki geçici karargâhının hemen dışında bir uçan bombanın infilakını müteakip gerçekleşmişti. Bu muhtemelen rotadan çıkan pek çok V-1'den biriydi.[156] Lakin düştüğü yer telaş ve kuşku uyandırmıştı.

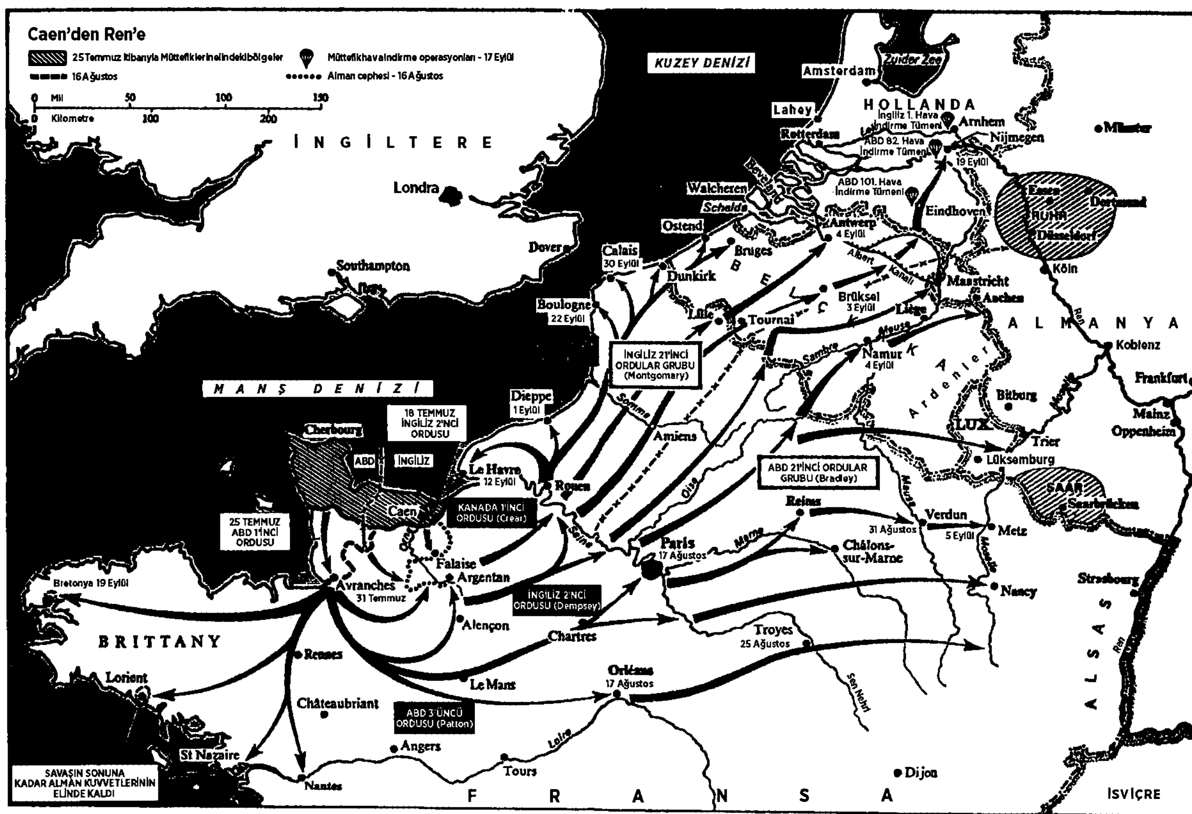
Rundstedt ve Rommel Haziran ayının son haftasında Hitler'i görmek üzere Berchtesgaden'a gittiyse de, onu durumun gerçekleriyle yüzleştirmek hususundaki umutları bir kez daha boşa çıktı. Onları birkaç saat boyunca bekletip, ardından toplantının amacı sanki sadece, "her koşulda dayanınız" ikazıyla birlikte onlara iyimserlik aşılamakmış gibi davrandı.

Hitler'le bir araya geldikleri 29 Haziran tarihli bu ikinci toplantıyı Rundstedt'in o anlığına görevden alınması izledi. "Feldmareşal von Rundstedt kendisine hareket serbestisi tanınmadığı müddetçe devam edemeyeceğini açık bir şekilde dile getirmişti. Bu ve kendisinin duruma ilişkin raporlarının kötümser edası nedeniyle Hitler yeni bir komutan bulma kararı aldı. Feldmareşal'e oldukça ince bir şekilde kaleme aldığı bir mektup gönderip, mevcut koşullar altında bir değişikliğe gitmenin en iyisi olacağını belirtti."

Blumentritt'e göre Rundstedt'in Hitler'in bu kararını etkileyen bir diğer açık konuşması olmuştu. Keitel durum hakkında sual sormak için Rundstedt'e telefon etmiş ve Rundstedt'in kasvetli raporunun ardından, "Ne yapmalıyız?" diye sormuş, Rundstedt ise bunu sert bir şekilde, "Savaşı sonlandırın! Başka ne yapabilirsiniz?" diye yanıtlamıştı.

---

156 Seyir füzelerinin atası olan V-1'lerin isabet oranı oldukça düşüktü. Londra'ya gönderilen 10.000 V-1'den sadece 2.419'u hedefine ulaşmıştır. (ç.n.)



Caen'den Ren'e

Ayrıca Geyr da görevden alınmıştı. Kendisi Rundstedt'in de onaylayarak Hitler'in karargâhına sunduğu bir rapor yazmıştı. Bu raporunda Caen bölgesinin terk edilmesi ve "esnek savunma" icra edilmesi gerektiğini ileri sürüyor, panzer tümenlerinin O.K.W.'nin ısrar ettiği tutum nedeniyle "erimekte olduğunu" belirtiyordu. Hitler ise onların açık sözlü eleştiri ve uyarıları karşısında küplere binip, Geyr'in derhâl görevden alınmasına yönelik emirler verdi.

İleri-Geri Gerilimi Altındaki Çöküş

Tesadüf ki o vakit von Kluge de Hitler'in karargâhını ziyaret ediyordu. Rusya'daki kötü bir uçak kazası nedeniyle aldığı yaraların iyileşmesi için dokuz aydır istirahat hâlindeydi. Fakat Hitler Doğu Cephesi'ndeki hassas durum nedeniyle Temmuz ayı başında onu çağırtmıştı. Hitler'in düşüncesi, henüz başlamış olan Rus yaz taarruzu karşısında dağılmakta olan Merkez Ordular Grubu'nun komutanı Busch'tan görevi devralmak üzere onu doğuya geri göndermekti. Blumentritt'in aktardığına göre, Keitel içeri girip Hitler'e Rundstedt'in telefonda ne söylediğini ilettiğinde Kluge de Hitler'leydi. Hitler bunun üzerine hemen Kluge'nin (Busch'un yerini almak üzere General Model'in terfi edileceği) Doğu yerine Batı'daki komutayı devralmasına karar vermişti.

Blumentritt, "Feldmareşal von Kluge zinde ve agresif tipte bir askerdi," diye belirtti. "Batı Kuvvetleri Başkomutanı olarak yeni görevini devralmak üzere 6 Temmuz'da St. Germain'deki karargâhımıza geldi. Yeni atanan bütün komutanlar gibi o da başlangıçta oldukça güler yüzlü ve kendinden emindi. Doğrusu istenirse başarı şansına ilişkin neredeyse keyifliydi.

"İlk konuşmamızda Rommel'in Fransa'daki durumun vahametine ilişkin raporunu yukarıya aktarmış ve desteklemiş olduğumuz için bana sitem etti. Böylesine kötümser bir raporun Führer'e sunulmamış olması gerektiğini, gönderilmeden önce bizim tarafımızca değiştirilmiş olmasının lazım geldiğini belirtti. Feldmareşal von Rundstedt o sırada hâlâ St. Germain'deydi

– Feldmareşal von Kluge'nin gelişinin ardından üç gün daha orada kalmıştı. Kendisine Feldmareşal von Kluge'nin ne dediğini söylediğimde oldukça şaşırıp, üzerine basa basa şöyle dedi: "Böylesine önemli bir belgenin üst karargâhlar tarafından hiçbir değişikliğe tabi tutulmadan gönderilmesi doğruydu."

"Feldmareşal von Kluge başta durumun tehlikelerinin açıkça abartılmış olduğunu düşündüyse de, bu görüşü çok geçmeden değişti. Zira âdeti olduğu üzere hızla cepheyi görmeye gitti. Orada 7'nci Ordu Komutanı Hausser'le, 5'inci Panzer Ordusu Komutanı Eberbach'la ve 1'inci ile 2'nci SS kolorduları da dâhil olmak üzere çeşitli kolordu komutanlarıyla görüştü. Birkaç gün içerisinde oldukça durgun ve sessiz bir hâl aldı. Raporlarının edasındaki değişim Hitler'in hoşuna gitmedi.

"Rommel, Müttefik uçaklarının hücumu sonucunda geçirdiği araba kazasıyla ayın 17'sinde ağır yaralandı. Hitler bunun üzerine Feldmareşal von Kluge'den Başkomutan olarak görevinin yanı sıra şimdilik 'B' Ordular Grubu komutanlığını da devralmasını istedi."

Bundan üç gün sonra, yani 20 Temmuz'da Hitler'i Doğu Prusya'daki karargâhında öldürme teşebbüsü yaşandı. Komplocuların bombası başlıca hedefini kaçırdıysa da, bu kritik safhada Batı'daki muharebe üzerinde müthiş etkileri oldu.

"Feldmareşal von Kluge o gün cephedeydi ve kendisiyle akşam saatlerine dek görüşemedim. Görüştüğüm vakit ise girişim hakkındaki – ilk önce başarılı olduğu, ardından ise Hitler'in hâlâ hayatta olduğu yönündeki – ilk haberleri hâlihazırda almıştı. Feldmareşal bana komplodaki önde gelen subaylardan bir kısmının bir yıldan daha uzun bir süre önce ona yaklaştığını, kendilerini iki kez kabul etmiş olduğunu, fakat ikinci görüşmede onlara bu komploya bulaşmak istemediğini söylediğini belirtti. Lakin komplonun sürmekte olduğunu biliyordu. Feldmareşal bana daha önce bununla ilgili bir şey söylememişti ve komplodan haberim yoktu.

"Gestapo hadiseden sonraki günlerde komployu soruşturduğu vakit içinde Feldmareşal von Kluge'nin adının geçtiği belgeler buldu. Feldmareşal böylelikle ciddi bir şüphe altına girdi. Bir diğer hadise ise durumu daha da kötü gösterdi. General Patton'un Normandiya'daki cepheyi yarmasından kısa bir süre sonra ve tayin edici mahiyetteki Avranches muharebesi hâlâ sürmekteyken, Feldmareşal von Kluge karargâhıyla on iki saatten uzun bir süre boyunca irtibatsız kaldı. Bunun nedeni cepheye gitmiş olup, orada ağır bir topçu bombardımanı altında kapana kısılmasıydı. Bombardıman sırasında telsiz tertibatı da imha olmuş ve karargâhla iletişime geçememişti. Kendisinin, dışarı çıkıp da karargâhına doğru uzun bir avdete başlamadan evvel birkaç saat boyunca saklanması gerekmişti. Bu sırada biz de geriden 'bombalanıyorduk.' Feldmareşal'in uzayan 'yokluğu', soruşturma sırasında bulunan belgelerin ışığında Hitler'i derhâl şüpheye sevk etti.

"Hitler'den, 'Feldmareşal von Kluge'nin kendini derhâl Avranches çevresindeki çarpışma bölgesinden kurtarıp, Normandiya muharebesini 5'inci Panzer Ordusu'nun taktik karargâhından idare etmesini' kesin surette belirten bir telgraf geldi.[157]

"Sonradan işittiğim kadarıyla bu emrin gerekçesi, Hitler'in, Feldmareşal'in cepheye gitmekteki maksadının Müttefiklerle temasa geçmek ve teslim için görüşme yapmak olduğundan şüphelenmesiydi. Feldmareşal'in sonradan geri dönmüş oluşu Hitler'i sakinleştirmeye yetmedi. Bu tarihten itibaren Hitler'in ona gönderdiği emirler kaba ve hatta hakaretamiz bir üslupla kaleme alındı. Feldmareşal çok endişeli bir hâl aldı. Her an tutuklanabileceğinden korkuyordu. Aynı zamanda herhangi bir muharebe başarısıyla sadakatini kanıtlayamayacağının da gitgide daha fazla farkına vardı.

"Tüm bu yaşananların, Müttefiklerin cepheyi yarmalarını engellemeye dair elde kalan herhangi bir olasılığın üzerinde çok

157 General Speidel bunu teyit etmekle birlikte emrin Kluge'ye "Falais cebini" terk etmesini belirttiğini ve hadise tarihinin 12 Ağustos olduğunu söyledi. (L.H.)

kötü bir tesiri oldu. Cephede kriz yaşandığı günlerde Feldmareşal von Kluge dikkatinin sadece bir kısmını cepheye verebildi. Omzunun üzerinden endişeyle geriye, Hitler'in karargâhına doğru bakıyordu.

"Hitler'e yönelik komplo nedeniyle bu endişe hâlinde olan tek general o değildi. Müteakip hafta ve aylarda yüksek komuta kademelerine yayılan korku onları felç etti. 20 Temmuz'un generaller üzerinde etkisi başlı başına bir kitap konusu olur."

General Patton'un cepheyi yararak Normandiya'yı aşmasıyla birlikte Batı'daki cephenin çöküşünü müteakip Feldmareşal Model yeni Başkomutan olarak 17 Ağustos'ta ansızın bölgeye geldi. "Feldmareşal von Kluge görev değişikliğinden Feldmareşal Model'in gelişiyle haberdar oldu. Halefin birdenbire ortaya çıkması o vakit artık âdet hâlini almış ve 19 ila 15'inci ordu komutanlarının görev değişikliği de hâlihazırda bu şekilde olmuştu. Feldmareşal Model geldiği vakit Feldmareşal von Kluge Laroche-Guyon'da, 'B' Ordular Grubu karargâhındaydı. Feldmareşal Model'e duruma dair bilgi vererek yirmi dört saat daha orada kaldı.

"Ona hoşça kal demek için oradan St. Germain'e geçtim ve kendisiyle yalnız görüştüm. İçeri girdiğimde önünde bir haritayla masasında oturuyordu. Patton'un cepheyi yardığı, 'Avranches' olarak işaretlenmiş olan noktaya parmağıyla hafifçe vurmaya devam ederek bana şöyle dedi: 'İşte burası benim bir asker olarak itibarımı yitirdiğim yerdir.' Kendisini avutmaya çalıştıysam da pek bir tesiri olmadı. Kasvetli bir şekilde düşünüp taşınarak odada bir aşağı bir yukarı mekik dokudu. Bana Führer'in gönderdiği, Feldmareşal Model tarafından kendisine verilen mektubu gösterdi. Mektup oldukça nazik ifadelerle kaleme alınmıştı. Führer muharebe gerginliğinin Feldmareşal'e fazla geldiğini hissettiğini ve bir değişikliğin makbul olacağını söylüyordu. Fakat mektubun son cümlesinde uğursuz bir not mevcuttu – 'Feldmareşal von Kluge Almanya'nın hangi kısmına gideceğini beyan edecektir.' Feldmareşal bana şöyle dedi: 'Führer'e askeri durumu

ve ayrıca diğer meseleleri net bir şekilde açıkladığım bir mektup yazdım' – fakat kendisi bu mektubu bana göstermedi."[158]

"Feldmareşal von Kluge ertesi gün eve gitmek üzere yola çıktı. Ayrıldığı günün ertesi akşamında kendisinin kalp krizi geçirip ölmüş olduğunu bildiren bir telefon aldım. İki gün sonra ölümünün beyin kanaması kaynaklı olduğunu beyan eden tıbbî rapor geldi. Kendisinin devlet töreniyle defnedileceği ile Feldmareşal von Rundstedt'e onu temsilen naaşına çelenk koydurması ve bir cenaze konuşması yapması adına Führer tarafından talimat verildiği haberini aldım. Ardından ise ansızın devlet töreni yapılmayacağına ilişkin bir emir geldi. Sonrasında Feldmareşal von Kluge'nin zehir içmiş olduğunu ve bunun bir otopsi raporuyla da teyit edilmiş olduğunu duydum. Her ne

---

158 Mektup, Müttefikler tarafından ele geçirilen Alman arşivlerinde bulunmuştur. Görev değişikliği emrini aldığını beyan edip, bunun Avranches'ta açılan gediğin kapatılmasındaki başarısızlığa ilişkin aşikâr nedenden kaynaklandığını belirtmesinin ardından, Kluge mektuba şöyle devam ediyor: "Bu satırlar size ulaştığı vakit ben artık var olmayacağım. Batı'daki akıbeti hatalı tedbirlerle tayin etmiş olduğuma ilişkin suçlamaya tahammül edemiyorum ve kendimi savunmak adına herhangi bir imkândan yoksunum. Bundan bir sonuç çıkarıyor ve kendimi binlerce yoldaşımın hâlihazırda bulundukları yere gönderiyorum. Ölümden hiçbir zaman korkmadım. Yaşam benim için artık bir anlam ifade etmiyor ve ayrıca teslim edilecek savaş suçluları listesinde bulunuyorum." Mektup bunun ardından Avranches'taki çöküşü önlemenin pratik imkânsızlıklarına ilişkin uzun ve detaylı bir izah ve vaziyetin ciddiyetine ilişkin hem Rommel hem de kendisi tarafından yapılmış olan ikazlara kulak vermediği için hafif bir fırçayla devam ediyordu.

"Değerlendirmelerimiz kötümserlikle değil, gerçeklere dair mâkul bir malumatla kaleme alındı. Kendini her alanda kanıtlamış olan Feldmareşal von Model'in durumla daha iyi başa çıkıp çıkamayacağını bilmiyorum. Tüm kalbimle çıkmasını umuyorum. Lakin böyle olmaz ve el üstünde tutulan yeni silahlarınız başarılı olmazsa Führerim, savaşı sonlandırma kararı verin. Alman halkı öylesine tarifsiz bir çile çekti ki, bu dehşete son vermenin artık zamanı geldi. Bu hedefe ulaşmak ve her şeyden ziyade de Reich'ın Bolşevik çizmeleri altında kalmasına engel olmak adına mutlaka çareler olmalı." Mektup Hitler'in büyüklüğüne son bir hürmet ve Kluge'nin ölürken bile sadık olduğunun teyidiyle sona eriyordu. (L.H.)

kadar birçoğu ele geçirildiğinde bunları yutmamışsa da, Doğu Cephesi'ndeki diğer generaller gibi o da Rusların eline düşme ihtimaline karşı yanında zehir taşıyordu. Otomobildeyken bu kapsüllerden birini yuttu ve Metz'e varmadan önce öldü. Benim fikrim görevden alınması yüzünden değil, eve varır varmaz Gestapo tarafından tutuklanacağına inandığı için intihar etmiş olduğu yönündedir."

Kluge kendi tercihiyle intihar ederken, Rommel ise bir ay kadar sonra, kazada aldığı yaralardan iyileşmekteyken benzer bir dozda zehir yutmaya zorlandı. Hitler'in emirleriyle hareket eden iki general[159] onu ziyaret etmiş, kendisini otomobille bir gezintiye çıkarıp ona Hitler'in karını iletmişti. İntihar etmek yahut – kesin olarak onur kırıcı bir idamla sonuçlanacak – mahkemeye çıkmak mecburiyetindeydi. Rommel komploya daha mutlak bir surette karışmıştı. Durumun umutsuzluğunun getirdiği farkındalık, onu daha erken bir safhada isyana sürüklemişti. Karargâhındakiler bana kendisinin başarıya yönelik inancının Müttefik çıkarması öncesinde bile pek az olduğunu ve çıkarma sonrasında ise, Hitler'in gerçeklik duygusundan yoksunluğu nedeniyle gitgide daha eleştirel bir hâl aldığını söylediler.

Müttefikler Normandiya'daki köprübaşlarını kurmayı başardıktan sonra Rommel karargâhındakilerden birine şöyle demişti: "Her şey bitti. Böylesine umutsuz bir mücadeleye devam edip de viran olmaktansa bir İngiliz dominyonu[160] olarak yaşamak bizim için çok daha iyi olacaktır." Hitler'in barışın önündeki başlıca engel olduğunun farkına varan Rommel, yapılacak tek şeyin onu ortadan kaldırmak ve ardından Müttefiklere yaklaşmak olduğunu açıkça söylemişti. Hitler'in favori generalindeki bu tutum değişikliği dikkate şayandı. Bu, Rommel'in hayatına mal olduysa da Almanya'yı kurtarmak için artık çok geçti.

---

159 General Wilhelm Burgdorf ve General Ernst Maisel. (ç.n.)

160 İngiliz Uluslar Topluluğu'nun (Büyük Britanya İmparatorluğu), anavatanla aynı haklara sahip olan deniz aşırı ülkelerine verilen ad. (ç.n.)

Blumentritt, Patton'un Normandiya köprübaşını yarmasını müteakip ortaya çıkan genel çöküntüden bahsederken bir diğer önemli ifşaatta bulundu. "Hitler ve O.K.W.'deki kurmayları ricatı bu kadar uzun bir müddet boyunca geciktirirken, kuvvetlerimizin, şayet bu ihtiyacın ortaya çıkması durumunda, avdet edip geride yeni mevziler işgal edebileceklerine yönelik inançlarıyla aldandılar. İngiliz ilerleyişinin titiz, Amerikalıların ise sarsak olacaklarına bel bağladılar. Fakat Feldmareşal Rundstedt'in eski bir tanıdığı olan Pétain, tecrübe kazandıkları vakit Amerikalıların ilerleyebilecekleri hızı hafife almamasına dair onu birkaç kez uyarmıştı. Yaşananlar bunu teyit etti. Patton'un hızla ilerlemesi, O.K.W.'nin tutmayı hesap ettiği gerideki hatları birliklerimizce işgal dâhi edilemeden ardı ardına geride bıraktı."

Warlimont bana bu son kritik safhayı O.K.W.'nin bakış açısıyla uzunca anlatıp, Hitler'in karargâhındaki tepkilere ışık tuttu. "Rus taarruzu ve o cephedeki Merkez Ordular Grubu'nun müteakip çöküşü Hitler ve ilgili kişilerin tamamı için müthiş bir baskı yarattı. Böylelikle Müttefikler iki temel cephede ilk kez stratejik bir işbirliği ortaya koyarken, 20 Temmuz komplosu da genel tedirginliği artırdı.

"Feldmareşal von Kluge Temmuz sonlarındaki bu günlerde neredeyse her sabah saat 10.00 civarında telefonla beni arayıp, gitgide daha tehditkâr bir hâl alan Normandiya'daki durumun canlı bir tasvirini yapardı. Bu raporları neden bizzat Hitler'e yahut Jodl'a değil de bana verdiğine dair ancak tahmin yürütebilirim. (Kendini Hitler'in alışkanlıklarına uyduran Jodl gece geç saatlere kadar çalışmaya alışkındı.) Kluge'nin bu telefon haberlerini mümkün olduğunca dikkatli bir şekilde kâğıda döker ve öğle vaktindeki durum raporunda Hitler'e sunulması için Jodl'a gönderirdim. Bu vakitten önce herhangi bir karar alınmazdı.

"Jodl, Normandiya'daki duruma ilişkin kişisel bir izlenim sahibi olmak adına Fransa'ya uçmaya yönelik bütün çabalarımı o zamana dek yasaklamıştı. Kluge'nin telefonla aktardığı haberlerin

etkisi altında çabalarımı yineledim ve Avranches'taki Müttefik yarmasının ardından 1 Ağustos'ta Fransa'ya gitmek üzere nihayet müsaade aldım.

"Gitmeden önce Jodl'a, şayet Avranches'taki gediği kapatmayı başaramaz ise Feldmareşal von Kluge'nin izleyeceği genel operasyonel rotaya ilişkin direktiflerini sordum. Blumentritt tarafından dile getirilen görüşün aksine bu soru O.K.W.'de elbette tekrar tekrar gündeme gelmişti. Lakin O.K.W.'nin Harekât Başkan Yardımcısı ve Hitler'e verilen günlük durum raporlarının bir katılımcısı olarak herhangi bir talimat edinmek şöyle dursun, o vakte kadar bundan sonraki niyetlere ilişkin genel bir çerçeve tasavvur etmek dahi mümkün olmamıştı. Jodl sorum karşısında alışıldık tavrıyla bir hâyli suskun kaldıysa da, gecenin ilerleyen saatlerinde Hitler'le özel bir görüşme ayarladı. Hitler'in bana verdiği emirler kısa ve yalındı: 'Feldmareşal von Kluge'ye gözünü sadece kendi cephe hattında tutmasını söyleyebilirsiniz. Geride olan herhangi bir şeyi dert edinmek onun işi değil. Bunun icabına O.K.W. bakacak.'

"1 Ağustos gecesinde Münih yakınlarındaki bir havaalanında durduğum vakit Jodl'dan bir telefon aldım. Benden Hitler'e yönelik 20 Temmuz komplosuna dair Batı'daki kıdemli komutanların tavırlarına bilhassa dikkat etmemi istedi. Jodl savaşın ardından bunu bana söyleyene dek, benim oradan ayrılmamın ardından kısa bir süre sonra Hitler'in onu meskenine çağırıp, kendisine beni derhâl geri çağırmasını söylediğini bilmiyordum. Hitler Kluge'yi görmeye sadece ona karşı yeni bir komplo tertiplemek amacıyla gittiğimden şüphelenmişti. Jodl o vakit Hitler'in şüphelerini dindirmeyi ve beni telefonda uyararak onu tatmin etmeyi başardı. Lakin gıyabımdaki sekiz günde Jodl'a sürekli nerede olduğumu rapor etmek durumunda kalıp, en sonunda kendisinden geri dönme emri aldım.

"Kısa bir süre St. Germain'de Blumentritt'le kalmamın ardından 2 Ağustos günü akşamüzeri Kluge'nin La Roche-Guyon'daki karargâhına geçtim. Normandiya cephesindeki gergin durum

daha da kötü bir hâl almıştı. Ekseriyetle Bretonya'daki kıyı savunma tümenlerinden alınma müstakil piyade taburları Normandiya'nın en güneybatısındaki zayıf bir hattı işgal ediyordu. Lakin bunlar yarımadadan taşmak üzere olan düşman birliklerini engellemek adına fazla zayıftı. Cephenin diğer kısımlarında, özellikle de Caen çevresinde, Alman birlikleri çatırdamakta olan hatlarına son bir gayretle tutunuyordu. Gökler bütünüyle istilacı kuvvetlerin egemenliği altındaydı.

"7'nci Ordu'ya gerçekleştireceğim bir ziyaret için 3 Ağustos'un erken saatlerinde yola çıkmadan evvel, Kluge bana O.K.W.'den telemprimör[161] vasıtasıyla gelen bir emri gösterdi. Kendisine doğudan batıya doğru icra edilecek bir karşı taarruzla Avranches'taki gediği kapatması talimatı verilmişti. Kluge arzu edilirliği aşikâr olan bu fikri hâlihazırda bizzat düşünmüş, lakin bunu gerçekleştirecek vasıtalardan mahrum olunması nedeniyle plandan vazgeçmişti. Şimdi bu karşı taarruzu icra etmesi emredilmiş, lakin bunun için kendisine ilave birlik ve hatta ikmal temin edilmemişti. Hitler bu vakada bir kez daha harekât icrasının temel kurallarına uymaya, yani sadece bir emir yahut talimat vermeye değil, bunun icrası için elzem olan vasıtaları temin etmeye zahmet etmediğini kanıtladı.

"Kluge bu riskin göze alınmasındaki sorumluluğun Hitler'in emriyle kendi üzerinden alınmasının ardından, sabahın erken saatlerinde derhal Normandiya'daki cephenin diğer mıntıkalarından söz konusu vasıtaları bir araya getirmeye koyuldu. Bu sırada ve ertesi günlerde, ilgili komutanların – sırayla görmüş olduğum Kluge, Hausser, Eberbach ve Funck – karşı taarruzu müthiş zorluklara rağmen nasıl tertiplediklerini gözlemleme noktasındaki meslekî kıvanca nail oldum. Hepsi neticenin Normandiya'nın ve büyük ihtimalle daha fazlasının kaderini tayin edeceğini seziyor ve buna

161 Telgraf prensibiyle çalışan bir haber gönderme aracı. Bir metni, daktilonunkine benzeyen klavyesi aracılığıyla matbaa karakterleriyle yazılı olarak alıcı istasyona iletmeye yarar. (ç.n.)

uygun şekilde hareket ediyordu. Lakin onların bütün bu çabaları, aşırı düşük tank ve top sayıları ile her şeyden ziyade hava gücünden neredeyse bütünüyle mahrum olunmasını telafi edemezdi.

"Taarruzun 7 Ağustos gününün erken saatlerindeki başlangıcından önce Doğu Prusya'ya dönmem gerekti. Ben 8 Ağustos günü öğle vakti karargâha döndüğümde, taarruzun başarısızlıkla sonuçlandığı hâlihazırda biliniyordu. Bununla beraber, Hitler o sabah kendisiyle birlikte bir emir taşıyan O.K.W.'nin bir diğer generalini Kluge'ye göndermişti. Emirde, başarısızlıkla sonuçlanan ilk karşı taarruzun ardından ikinci bir karşı taarruzun icra edilmesi gerektiği belirtiliyor, lakin hâlihazırda mağlup edilmiş olan orduya bu amaç için yine ilave imkânlar temin edilmiyordu.

"Yeni plan, Müttefik birliklerinin Normandiya'dan taşmalarının artık engellenemeyeceği ve Patton'un ordusunun Paris genel istikametine döneceği varsayımı üzerine temellendi. Şimdiki düşünce, doğuya yönelik Amerikan taarruzunu kanat ve gerisinden vurmaktı. Bunun için bir panzer grubu Avranches doğusundan, diğeri ise Falaise'den Mayenne genel istikâmetinde ilerleyecekti. Kluge'nin gerçeklerle herhangi bir ilişiği bulunmayan bu planı ciddiye aldığını düşünmüyorum. Ayrıca bu emirde kendisine hava koşullarının düşmanın göklerdeki üstünlüğünü kullanmasına mâni olacağı vakte kadar *beklemesi* tavsiye edilmişti!

"Normandiya'daki gözlemlerimi 8 Ağustos günü öğleden sonra Hitler'e rapor etmem gerektiği vakit, Avranches'taki karşı taarruzu nihai başarıya ulaştırabilmek için Kluge'nin imkânı dâhilinde olan her şeyi yapmış olduğuna bilhassa vurgu yaptım. Hitler gergin bir şekilde, lakin araya girmeksizin yahut soru sormaksızın dinledi. Diyeceklerimi bitirmemin ardından buz gibi bir edayla sadece şöyle dedi: 'Başarı sadece Kluge başarılı olmak istemediği için sağlanamadı.' Hitler'in bu haşin yorumu, Alman Başkomutanı ile generalleri arasındaki ilişkiye trajik bir ışık tuttu."

Normandiya'daki tayin edici yarmanın seyrini Alman Yüksek Komutanlığı'nın onu gördüğü şekilde takip etmemizin ardından, bunu olay yerindeki muharip komutanların hadiseye nasıl tanıklık ettikleri ve neler hissettiklerine dair kısa bir anlatımla tamamlamak yerinde olacaktır.

Cherbourg Yarımadası'nın ayağında o mıntıkayı tutan LXXXIV'üncü Kolordu Komutanı General Elfeldt, bana Avranches'taki Amerikan yarmasının Alman tarafından görüldüğü şekliyle canlı bir izlenimini aktardı. Tayin edici taarruz başlarken kendisi görevi devralmak üzere henüz oraya gönderilmişti. O zamana dek, Calais-Boulogne mıntıkasını tutmuş olan 47'nci Tümen'in komutanlığını yapmıştı. "Derhâl Feldmareşal von Kluge'nin karargâhına gitmem yönünde emir aldığımda hatırladığım kadarıyla tarih 28 Temmuz'du. Oraya vardığımda bana 84'üncü Kolordu'nun komutasını General von Choltitz'den devralmamı söyledi. Bana Choltitz'in müdafaa tutumuyla mutabık olmadığını söylediyse de hangi bakımdan mutabık olmadığını belirtmedi. Kolordunun yedi tümenden arta kalan birliklerden oluştuğunu söyledi. Ayrıca 116'ncı Panzer Tümeni'nin baskıyı azaltmak üzere batı istikametinde karşı taarruza geçeceğini ve benim komutam altında olacağını belirtti. Geceyi Feldmareşal'in yanında geçirmemin ardından sabah araçla Le Mans'a ve akabinde o vakit Avranches'ın 15 kilometre doğusunda bulunan 7'nci Ordu'nun taktik karargâhına geçtim. Oradan da kendi kolordu karargâhıma yönlendirildim. Karargâhın tam olarak nerede olduğunu hatırlamıyorum, fakat ağaçların arasına gizlenmişti ve hiçbir köye yakın değildi. Her şey karmakarışıktı. Müttefik hava gücü bölgeye hükmediyordu. Ertesi gün birliklerimi ziyarete gittim. Oldukça zayıflardı ve cephe bölük pörçüktü. Bazı tümenlerin sadece 300 civarı piyadesi kalmış ve toplar da bir hayli azalmıştı.

"Verdiğim ilk emir, Avranches yakınlarındaki La Sée Nehri'nin güneyinde bulunan bütün birliklerin nehrin güney kıyısını savunmaları, doğudaki birliklerin ise 116'ncı Panzer Tümeni o

gece bölgeye varana dek beklemeleri ve ardından onunla birlikte karşı taarruza geçmeleri oldu. Lakin 116'ncı Tümen yol üzerinde bir başka tehlike noktasına yönlendirildiği için gelemedi. 31'i sabahında Amerikan tankları Avranches'ın 15 kilometre doğusunda bulunan, La Sée Nehri üzerindeki Brescy'ye doğru taarruz etti. Karargâhım o vakit Brescy'nin güneyinde bulunuyor ve bu kanat taarruzu nedeniyle neredeyse tecrit ediliyordu. Karargâh personelim bütün gün boyunca çarpışma hattındaydı. Bereket versin ki Amerikalılar buraya fazla dinamik bir şekilde taarruz etmemişlerdi.

"Sonraki iki günde neredeyse tam kadro olan iki yeni tümen ve bunların yanı sıra 116'ncı Panzer Tümeni'yle takviye edildim. Diğer yedi tümenden arta kalanları da tek bir tümen hâline getirdim. Emirlerim Brescy ve Vire arasında başka bir yarmanın engellenmesi ve General von Funk komutası altındaki bir panzer kolordusu tarafından şiddetli bir karşı taarruz icra edileceği için, Avranches'ın güneydoğusuna beklenen Amerikan hücumunun geciktirilmesiydi. Bu kolordu, karşı taarruzun daha büyük çapta icra edilebilmesi adına daha sonra Eberbach'ın 5'inci Panzer Ordusu'nda mevcut olan tankların tamamıyla da takviye edildi.

Elfeldt devamında, zırhlı karşı taarruzun Avranches'a ulaşmakta başarısız olmasının ardından vaziyetin daha da tehlikeli bir hâl aldığını ve sol kanadının giderek artan bir şekilde çevrildiğini anlattı. Kademeli olarak doğuya doğru çark etmiş ve zırhlı kuvvetlerin kendi cephesi boyunca çekilerek karmaşa yaratmaları ricatı daha da güç bir hâle getirmişti. Bereket versin ki cephesi ve düşmana yakın olan cenahlarındaki Amerikan baskısı çok tehlikeli bir mahiyette değildi – Patton'un 3'üncü Ordusu daha geniş bir daire üzerinde ilerliyordu. "Cephemde bulunan 1'inci Ordu bünyesindeki Amerikan birlikleri hiçbir şekilde taktik zekâya sahip değildi. Fırsatlardan yararlanmayı başaramadılar. Özellikle de kolordumun tamamının etrafını sarmaya yönelik birkaç fırsatı kaçırdılar. En büyük tehlike Müttefik hava kuvvetiydi.

"Orne'a döndüğümüz vakit cephenin tamamı öncekine kıyasla çok daha dar bir hâle gelmiş, dolayısıyla kolordu karargâhım kalabalık eder olmuş ve geçici olarak hattan çekilmişti. Lakin Kanadalılar erteşi sabah güneye doğru, Falaise istikametinde cepheyi yardıklarında bana derhâl onları durdurmak üzere bir cephe teşkil etmem emredildi. Eldeki birlikler çok sınırlıydı ve irtibatımız yoktu. Kanada topçusu bütün gün boyunca karargâhıma ateş açtıysa da, yaklaşık 1.000 kadar mermi ateşlemelerine rağmen şükür ki herhangi bir hasara neden olmadılar. Bunların tamamı içerisinde bulunduğum küçük evin çevresine düştü, lakin kimse yaralanmadı. Gün içerisinde yeniden kesintisiz bir hat teşkil etmeyi başardıysam da, İngiliz tanklarının sağ kanadımın gerisinde Dives Nehri'nin diğer tarafından aşağıya doğru Trun istikametinde ilerlediklerini görebiliyordum. Ricat yolumuz böylelikle kapatılmış oldu.

"Ertesi gün bana bu zırhlı kuvvetlerin gerisinden *kuzey*-doğuya doğru çemberi yarmam emredildi. İngilizler artık kalabalık oldukları için bunun mümkün olmadığı çok geçmeden anlaşıldı. Bunun üzerine ordu komutanı General Hausser'e, birliklerimin paraşüt kuvvetlerinin komutanı olan General Meindl emrine, St. Lambert civarında güney-doğuya doğru çemberi yarmakta ona yardımcı olmaları adına verilmesini teklif ettim. Bana, birkaç küçük taarruzdansa, tek bir kuvvetli taarruzun daha fazla şansı olurmuş gibi göründü. Meindl çemberi yarmayı başardı, fakat ertesi sabah St. Lambert'e vardığımda gediğin tekrar kapatılmış olduğunu gördüm. Elimde kalan her şeyle, bir çift tank ve iki yüz adamla taarruz etmeyi denedim. Taarruz iyi başladı fakat ardından Leh 1'inci Zırhlı Tümeni'nin bir kısmına tosladık. İki saatlik çarpışmanın ardından mühimmatımız tükenmeye başladı. Akabinde, benim ardımdan gelen askerler teslim olup, beni kamanın tecrit edilmiş ucunda bir avuç adamla bıraktı. Dolayısıyla bizim de teslim olmamız gerekti. Leh tümeninin komutanı yakışıklı bir adam ve bir beyefendiydi. Bana son sigarasını verdi. Kendi

tümeni de aksi bir durumdaydı ve suları tükenmişti – iki tarafın da kuvvetleri son derece birbirine karışmıştı.

* * *

Elfeldt'e önceki savaşla kıyaslandığında bu savaştaki Alman askeri hakkında ne düşündüğünü sorma fırsatı yakaladım. Görüşleri bazı bakımlardan Blumentritt'inkilerden değişiklik gösteriyordu. Piyade 1914-18'deki kadar iyiydi, topçu ise çok daha iyiydi. Silahlar gelişmişti ve taktikler de öyle. Fakat başka etmenler söz konusuydu. Pasifist eğilimli sosyalist fikirlerin yayılması birinci harbin son iki yılında askerlerin moralini etkilemişti. Nasyonal Sosyalizmin ise bu savaşta aksi yönde etkisi oldu – onların moralini güçlendirdi.

"İki savaştaki disiplin durumunu ne şekilde kıyaslarsınız?"

"Bu cevap vermesi daha güç bir soru. Nasyonal Sosyalizm askerleri daha fanatik kıldı. Bu disiplin açısından hem iyi hem de kötüydü. Lakin asker ve subaylar arasındaki ilişkiler 1914-18'dekinden daha iyiydi ve bu disiplin hususunda yardımcı oldu. İlişkilerdeki bu iyileşme kısmen 1914-18 tecrübesi doğrultusunda Reichswehr'da aşılanan yeni disiplin mefhumundan, kısmen de Nasyonal Sosyalizmin subaylar ve askerler arasındaki uçurumu hafifleten müteakip etkisinden kaynaklıydı. Sıradan askerler daha fazla inisiyatif gösterdi ve bu savaşta kafalarını geçen savaşta yaptıklarından daha iyi kullandı – özellikle de kendi başlarına yahut küçük gruplar hâlinde çarpışırlarken." Elfeldt'in bu husustaki görüşü, Alman askerlerinin tek başlarına yahut ikili gruplar hâlinde faaliyet gösterirken rakiplerine üstün geldiklerini sıklıkla belirtmiş olan İngiliz komutanların yargısıyla uyumludur ki, bu kanı 1914-18'deki tecrübe ve Almanların birey olarak işe yaramaz olduklarına ilişkin sürmekte olan genel kanıyla şaşırtıcı bir tezat teşkil etmekteydi. Nasyonal Sosyalizm sürü içgüdüsüne çok güçlü bir şekilde başvurduğu için, doğal varsayım onunla birlikte büyüyen bu neslin muharebe meydanında babalarından daha çok değil daha az bireysel inisiyatif göstereceği yönündeydi. Elfeldt'e

bu hususta bir açıklama öne sürüp süremeyeceğini sordum. Buna kendisinin de şaşırmış olduğunu söylemekle birlikte şöyle ilave etti, "Bunun bu genç askerlerin 'Hitler Gençliği' teşkilatında almış oldukları izci eğitimine bağlı olabileceğini düşünüyorum."[162]

Alman askerinin iki harbe göre kıyası meselesi birkaç gün sonra Heinrici, Röhricht ve Bechtolsheim'la yaptığımız bir görüşme sırasında yeniden gündeme geldi. Heinrici'nin görüşü Alman Ordusu'nun birinci harpte daha eğitimli olduğu yönündeydi, fakat disiplinin daha iyi olduğunu düşünmüyordu. Röchricht ve Bechtolsheim da onunla hemfikir oldu. Röhricht şöyle ekledi: "Ordunun, eğitimini geliştirmek için Polonya ve Batı seferleri arasında uzun bir araya ihtiyacı vardı – özellikle de astsubayların eğitimini. Genelkurmay Eğitim Dairesi Başkanı olarak bu meseleyle yakın temas hâlindeydim. Lakin moral ve disiplin, bu harbin ileri safhasında birinci harbin ileri safhasındakine kıyasla

162 Elfeldt bu hususta doğru bir noktaya temas etmiş gibi görünüyor. Harpte 1. SS Panzer Tümeni "Leibstandarte SS Adolf Hitler" bünyesinde çarpışmış olan Erwin Bartmann, hatıralarında bu hususa şöyle değinmektedir: *DJ'e katıldığımda – o dönem katılım gönüllüydü – beni şaşırtan şeylerden ilki, bana kendimi büyümüş ve hareketlerimden sorumlu hissettiren bir serbestlik ve güven tanınması oldu. Eğitmen vazifesini görenler genellikle daha büyük çocuklardı. "Bayrak Savaşı"nı hep iple çekerdim. DJ kamplarındaki en sevdiğim faaliyet buydu. Bu, genellikle Berlin'in muhtelif semtlerinden gelen rakip DJ grupları arasındaki bir yarışmaydı. Yarışmanın hedefi oldukça basitti: rakibin bayrağını kaçırmak. Fakat görünürde böylesine basit bir görevi yerine getirmek kayda değer bir stratejik planlama gerektiriyordu. En büyük ve güçlü çocukları bayrağı korumalı mı, yoksa rakiplerimize yapılacak hücumun başını mı çekmeliydiler? Ve bu süreçte aramızda liderler olarak ön plana çıkanlar kimlerdi? Eminim ki eğitmenler bu gibi şeyleri gözlemliyordu, fakat benim açımdan eğlence bütünüyle oyunun oldukça sertleşebilen ve genellikle de sertleşen fiziksel aktivitesindeydi. Pazar akşamları genellikle eve morluklarla dönüyor, bunları yoldaşlarım için "kendi payıma düşeni yaptığımın" kanıtı olarak gururla aileme gösteriyordum. Bu gibi organizasyonlar benim delikanlı gözlerime dinç bir spor faaliyetinden başka bir şeymişler gibi görünmüyordu. Silahlarla verilen hiçbir eğitim yoktu, dolayısıyla bunun askeriyedeki yaşama hazırlık olduğu hiç aklıma gelmemişti.* (Erwin Bartmann, *Vatan ve Führer İçin*, çev. Selçuk Uygur, Kronik Kitap, 2018, s. 23-24) (ç.n.)

daha iyiydi. Sosyalist düşüncelerin nüfuzu ve İmparator'un savaşını savaştıklarına yönelik telkin, askerlerin moralini 1916 ve 1918 yılları arasında kademeli olarak zayıflamıştı. Oysa bu savaşta Hitler'e olağanüstü bir güvenleri vardı ve zafere olan inançlarını bütün gerçeklere rağmen korudular."

Heinrici ve Bechtolsheim, sözlerine şöyle devam eden Röhricht'in bu beyanını doğruladı: "Yine de ordunun morali aşırı yorgunluk ve SS'in en iyi adamları kapma eğilimiyle gitgide zayıfladı. Doğu cephesindeki tümenler hiçbir vakit dinlenemedi ve bu zayıflatıcı bir etmen hâlini aldı."

Röhricht, Nasyonal Sosyalizmin orduya etkisine dair bir diğer soruyu şöyle yanıtladı: "Karışık bir etkisi vardı. Bizim için güçlükler yarattı ve kontrolümüzü zayıflattı, fakat askerlere 1914'ünkinden daha derin, gayretkeş bir vatanseverlik ruhu aşıladı – zira bu kez geçmişteki gibi bir savaş hevesi yoktu. Bu ruh, terslikler karşısında daha dayanıklıydı." Heinrici, kişiye olan inancın sistemden daha tesirli olduğunu söyleyerek Röhricht'le mutabık kaldı. "Hoşa gitsin yahut gitmesin, askerlerin Hitler'e olan müthiş inancı bu hususta başat etkendi."

* * *

Peki, Alman generaller Batılı rakipleri hakkında ne düşünüyordu? Bu konudaki görüşlerini bildirmekte çekingen davrandılarsa da görüşmelerimiz sırasında birkaç izlenim edindim. Rundstedt Müttefik komutanlarına dair, "Karşılaştığım en iyi ikisi Montgomery ve Patton'du," dedi. Feldmareşal Montgomery çok sistematikti," deyip, "Yeterli kuvvet ve yeterli zamana sahipseniz bunda bir sorun yoktur," diye ilave etti. Blumentritt de benzer bir yorumda bulundu. Patton'un ilerleyiş süratini takdir ettikten sonra şöyle ekledi: "Feldmareşal Montgomery mağlubiyet yaşamayan tek generaldi. Şöyle hareket ederdi," – Blumentritt oldukça titiz bir şekilde bir dizi ufak adım atıp, ayağını yere her seferinde ağır bir şekilde bastı.

Blumentritt, İngiliz ve Amerikan askerlerinin farklı niteliklerine dair izlenimlerini aktarırken şöyle dedi: “Amerikalılar şevkle taarruz ediyorlardı ve hareketli muharebeye dair keskin bir kavrayışları vardı. Buna karşın İngilizler bir yere kez dişlerini geçirip de bir mevzide 24 saat kaldılar mı onları yerinden oynatmak neredeyse imkânsızdı. İngilizlere karşı-taarruza[163] geçmek bize daima ağır kayıplara mal oldu. Kolordumun sağ yarısının İngilizler, sol yarısının ise Amerikalılar karşısında olduğu 1944 Sonbaharı'nda bu ilginç farklılığı gözlemlemek adına karşıma birçok fırsat çıktı.

Blumentritt, Fransa'daki cephenin çöküşünün ardından genel stratejik duruma ilişkin yorumunu şöyle belirtti: “Müttefiklerin en iyi tercihi, Aachen'dan Ruhr bölgesine doğru cepheyi yarabilecekleri gerçekten kuvvetli bir vurucu kuvvet yığmak olurdu. Siyasi ve stratejik olarak hedef Berlin'di. Almanya'nın gücü kuzeydeydi. Güney Almanya tâli bir meseleydi. Kuzey Almanya'yı tutan Almanya'yı tutar. Böyle bir yarma, hava üstünlüğüyle birlikte zayıf Alman cephesini parçalara ayırır ve savaşı bitirirdi. Berlin ve Prag Ruslardan önce işgal edilirdi. Ren gerisinde herhangi bir Alman kuvveti mevcut değildi ve cephemiz Ağustos sonunda ardına kadar açıktı.

“Eylül ayında Aachen bölgesinde operasonel bir yarma oldu. Bu, Ruhr bölgesinin hızla ele geçirilmesi ile Berlin'e daha çabuk ilerlenmesine olanak sağladı. Kuvvetlerin Aachen bölgesinden hızla kuzeye çark ettirilmesiyle Alman 15'inci Ordusu ile 1'inci Paraşüt Ordusu Maas ve Ren nehri ağızlarına karşı tuş edilebilirdi. Böylelikle doğu istikametinde Almanya'ya doğru kaçamazlardı.”

Blumentritt, Müttefik taarruzunun fazla geniş bir cephede ve fazla eşit bir dağılımla[164] icra edildiğini düşünüyordu. Metz'e yönelik taarruz hakkında ise bilhassa eleştireldi. Moselle Nehri boyunca teşkil edilen bu mıntıkayı savunmak adına mevcut

---

163 İng. *Counter-attack*. (ç.n.)

164 Belirli bir noktaya daha fazla kuvvet yığılması ve ağırlık merkezi oluşturulması suretiyle cephenin yarılmasının kolaylaştırılmadığı kastediliyor. (ç.n.)

birliklerin diğer herhangi bir yere kıyasla nispeten daha kuvvetli olduklarına dikkat çekti. "Metz'e doğrudan bir taarruz gereksizdi. Metz müstahkem mevkii bölgesi perdelenebilirdi. Bunun yerine Lüksemburg ve Bitburg istikametinde kuzeye doğru çark edilmesi büyük bir başarı sağlar ve 1'inci Ordu'muzun sağ kanadının çöküşü ve bunu müteakip 7'nci Ordu'muzun çöküşüyle neticelenirdi. Kuzey istikametindeki bu tür bir kanat hamlesiyle 7'nci Ordu'nun tamamı Ren gerisine çekilemeden tecrit edilir ve böylelikle bozguna uğramış olan Alman ordularının büyük bölümü Ren Nehri batısında imha edilirdi. Bunun ardından Müttefik aslî taarruzu Magdeburg ve Berlin istikametinde sürdürülebilir, bu sırada Frankfurt am Main ve Erfurt üzerinden tâli bir taarruz yine aynı doğrultuda ilerleyebilirdi."

Görüşmüş olduğum Alman generallerin tamamı Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın savaşı 1944 Sonbaharı'nda bitirmek noktasında büyük bir fırsat kaçırdığı görüşündeydi. Bunun en iyi yolunun, eldeki bütün kaynakların Berlin istikametinde icra edilecek bir taarruz için kuzeye yığılmasıyla elde edilebileceğine ilişkin Montgomery'nin görüşüyle hemfikir oldular.

Sözde "1'inci Paraşüt Ordusu"yla söz konusu kanadın başına getirilmiş olan Student bu noktanın altını çizdi. "İngiliz tank kuvvetlerinin ansızın Antwerp'e girmesi Führer'in Karargâhını bütünüyle gafil avladı. O vakit Batı Cephesi'nde yahut kendi ülkemizde el altında kayda değer bir ihtiyat kuvvetimiz yoktu. Batı Cephesi'nin Albert Kanalı üzerindeki sağ kanadının komutasını 4 Eylül'de devraldım. O an elimde sadece acemi ve nekahet dönemindeki personelden bir araya getirilen birlikler ile Hollanda'dan bir kıyı savunma tümeni mevcuttu. Bunlar sadece yirmi beş tank ve kundağı motorlu toptan müteşekkil bir panzer müfrezesiyle takviye edildi!" Student'in tutmakla sorumlu olduğu cephe ise 160 kilometre uzunluğundaydı.

22

BATI ORDU KOMUTANLIĞI'NIN GÖZÜNDEN HİTLER'E KARŞI 20 TEMMUZ KOMPLOSU

20 Temmuz'un hikâyesi birçok açıdan anlatılmışsa da, hadiseye askerî meseleyle en yakından ilişiği olanlar üzerindeki tesiri bakımından değinilmemiştir. Hitler'in Doğu Prusya'daki karargâhında patlayan ve onu öldürmekte başarısız olan bombanın infilakının ardından neler olduğuna, ayrıca Berlin'deki olayların seyrine ve komplocuların ortaya çıkan anlık fırsattan istifade etmeyi nasıl başaramadıklarına dair yeterince net bir görüntü ortaya çıkmıştır. Bu görüntüyü tamamlamak adına bu can alıcı günde Batı'daki Alman Karargâhı'nda neler yaşandığının izini sürmek önem taşır. General Blumentritt'ten o günde ve ertesinde verilen tepkilere dair, sadece doğrudan bir tanıklık olması nedeniyle değil, fakat ayrıca yaşanan atmosferi yansıtması nedeniyle de burada bütünüyle yer vermeye değecek uzun bir açıklama aldım.

Blumentritt'in Açıklamaları

St. Germain'de bulunan Batı Cephesi Başkomutanlık Karargâhı'nın 1944 yılının ilk aylarında pek çok ziyaretçisi oldu ve harbin durumuna ilişkin uzun tartışmalar yapıldı. Sıklıkla gündeme getirilen bir mesele, feldmareşallerin ortaklaşa bir şekilde Hitler'e yaklaşıp onu barış yapmaya ikna etmeye çalışıp çalışmamaları gerektiğiydi.

Mart ayı sonlarında bir gün Feldmareşal Rommel, Kurmay Başkanı General Speidel'in eşliğinde St. Germain'e geldi. Ayrılmalarından hemen önce Speidel benimle özel görüşmek istedi.

Yalnız kaldığımızda, Speidel bana Rommel namına konuştuğunu belirterek, "Führer'e savaşı sürdüremeyeceğimizi söylemek mecburiyetinde olduğumuz zaman gelip çatmıştır," dedi. Meseleyi Feldmareşal Rundstedt'e açmamız gerektiği hususunda mutabık kaldık ve bu yapıldı. Kendisinin de aynı kanıda olduğunu gördük. O.K.W.'ye, "Fransa'daki durumun ciddiyetinden ötürü," Führer'in St. Germain'e gelmesi istenen bir telgraf çekildi. Fakat herhangi bir yanıt alınamadı.

General Speidel mesele hakkında tekrar beni görmeye geldi ve Almanya'da Hitler'i durdurmaya niyet eden bazı kişiler olduğunu söyledi. Feldmareşal von Witzleben, General Beck, General Hoeppner ve Dr. Goerdeler'in isimlerini verdi. Ayrıca Stuttgart'a gidip meseleyi oradaki diğerleriyle görüşebilmesi için Feldmareşal Rommel'e birkaç günlük izin verilmiş olduğunu söyledi – hem Speidel hem de Rommel, Württemberg eyaletindendi ve Goerdeler'i uzun zamandır tanıyorlardı. Fakat Speidel bu görüşmelerde Hitler'e suikast tasarlandığını hiç ima etmedi.

Feldmareşal von Rundstedt'in savaşın sona erdirilmesine dair Feldmareşal Keitel'le yaptığı hararetli bir telefon konuşmasını müteakip, Feldmareşal von Kluge'nin ondan görevi devralmaya geldiği vakte kadar geçen zaman zarfında başka bir gelişme olmadı. Bu görev değişikliğini biraz daha irdelemek isterim. Hitler, Feldmareşal Rundstedt'in hem ordu hem de düşman tarafından oldukça saygı gördüğünü biliyordu. Müttefik propaganda yayınları sık sık Feldmareşal ve kurmaylarının Hitler'le fikir ayrılığında olduğunu ileri sürüyordu. Karargâhımızın hiçbir zaman hava taarruzuna tabi tutulmayışı da dikkat çekiciydi. Feldmareşal muhtemelen hiçbir zaman Fransız Direniş Hareketi'nin tehdidi altında da kalmamıştı, zira kendisinin daima Fransızlara iyi muamele edilmesinden yana olduğu biliniyordu. Bütün bunlar elbette kendi ajanlarından gelen raporlarda Hitler'in dikkatine sunulmuştu. Feldmareşal'e – diğer askerlere gösterdiğinden – daha saygılı davrandıysa da onu sıkı bir gözetim altında tuttu. Ardından,

Feldmareşal'in barışa yönlenilmesine yönelik vurgulu tavsiyesi, Hitler'e onu görevinden almak için uygun bir zemin temin etti.

Feldmareşal von Kluge 6 Temmuz'da görevi devralmak üzere St. Germain'e geldi. 17'sinde Feldmareşal Rommel kaza geçirdi. Von Kluge bunun üzerine muharebeyi oradan idare etmek üzere Rommel'in La Roche-Guyon'daki karargâhına geçip St. Germain'deki işleri bana bıraktı.

20 Temmuz

Hitler'e suikast girişimine ilişkin ilk haberler bana saat 15.00 sularında, altı hafta kadar önce Doğu Cephesi'nden tayin edilmiş olan Kurmay Başkan Yardımcısı Albay Finck'ten geldi. Albay Finck odama gelip, "General, Führer öldü," dedi. "Berlin'de bir Gestapo isyanı çıktı." Çok şaşırmıştım. Kendisine bunu nasıl işittiğini sordum. Finck bilgiyi Paris Askerî Valisi olan General von Stülpnagel'in kendisine telefonla ilettiğini söyledi.

La Roche-Guyon'a telefon ederek Feldmareşal von Kluge'ye ulaşmaya çalıştım, fakat kendisinin cepheyi ziyaret etmekte olduğu söylendi. Ardından, telefonla konuşuyor olduğumuz için Speidel'e oldukça temkinli bir şekilde bunların ciddi gelişmeler olduğunu ve neler olduğunu aktarmak için araçla oraya geleceğimi söyledim. 16.00 sularında St. Germain'den ayrılıp 17.30 civarında La Roche-Guyon'a vardım.

Feldmareşal von Kluge cepheden henüz dönmüştü. Odasına girdiğimde kendisinin önünde Führer'in hayatına yönelik bir teşebbüs yapılmış olmakla birlikte bunun başarısız olduğuna dair Alman Radyosu'ndan alınma bir metin gördüm. Von Kluge bana, "Führer öldü ve bir karar almak durumundasın," diye Almanya'dan iki kez telefonla mesaj aldığını, fakat mesajı yollayanın kim olduğuna dair herhangi bir belirti olmadığını söyledi. Von Kluge sözlerine bir yıl kadar önce Witzleben, Beck ve diğerlerinin Führer'le görüşülmesi ile bunun nasıl yapılmasına ilişkin

nabız yoklamak için evine gelmiş olduklarını belirtti. Ayrıca bu görüşmelere ilişkin notlar almış olduğunu söyledi.

Biz konuşurken St. Germain'den telefonla gönderilen bir mesaj içeri getirildi. Mesajda Hitler'in ölmüş olduğunu belirten, göndereni meçhul bir telgraf alınmış olduğu bildiriliyordu. Kluge'nin beyanlardan hangisinin doğru olduğuna dair kafası karıştı ve radyonun yalan haber geçip geçmediğini merak etti. Kendisiyle bir müddet daha istişare ettikten sonra Jodl'un O.K.W.'deki yardımcısı olan General Warlimont'a telefon ettim. Telefon bağlanana dek uzun bir zaman geçti. Ardından gelen yanıt sadece Warlimont'un Keitel'la meşgul olduğu için müsait olmadığı yönündeydi.

Böylelikle von Kluge ve ben kafa kafaya verdik ve başka kimi deneyebileceğimizi tartıştık. Paris'teki S.S. Şefi'ne telefon ettik. Kendisi radyo duyurusu dışında hiçbir şey bilmediğini söyledi. Ardından ise O.K.H.'deki Planlama Dairesi[165] Başkanı General Stieff'e telefon ettik. Stieff'i iyi tanıyordum, fakat daha sonra ortaya çıktığı üzere kendisinin kumpasın çekirdek kadrosunda olduğuna dair o vakit herhangi bir bilgim yoktu. Stieff derhâl, "Führer'in öldüğü haberini nereden aldınız?" diye sordu. Ardından, "Führer oldukça iyi ve keyfi yerinde," diye ekleyip telefonu kapattı. Mevcut koşullar dâhilinde ne denli şüpheli görünmüş olduğunun farkına vararak bu telefon görüşmesinin ardından oldukça tedirgin olduk.

Stieff'in yanıt ve tavrı, olası bir açıklamaya işaret edecek kadar tuhaftı. Von Kluge'ye, "Bu başarısız bir girişim," diye belirttim. Von Kluge bunun ardından, şayet teşebbüs başarılı olmuş olsaydı ilk adımının V-1'lerin İngiltere'ye ateşlenmesinin durdurulmasını emretmek, ikinci adımının ise Müttefik komutanlarıyla irtibata geçmek yönünde olacağını belirtti. Von Kluge bunun ardından bana General von Stülpnagel'e telefon edip ona La Roche-Guyon'a gelmesini söyleme talimatı verdi. Ayrıca Batı'daki Luftwaffe kuvvetlerinin komutanı olan Feldmareşal Sperrle'yi de çağıracaktım.

---

165 *Organisationsabteilung. (ç.n.)*

İlk gelen General von Stülpnagel oldu. Yanında Yarbay Hoffacker da vardı. Kendileri Feldmareşal, Speidel ve benimle birlikte masaya oturdular. Bugün Speidel ve ben hariç o masada bulunan herkes ölmüştür. Von Stülpnagel söze şöyle başladı: "Yarbay Hoffacker meseleleri açıklayabilir." Hoffacker'in teşebbüsten bütünüyle haberdar olup, von Stülpnagel ile von Witzleben arasındaki bağlantıyı sağladığı çok geçmeden netlik kazandı. Hitler'in barış tezine kulak vermeyeceği ve Müttefiklerin de Hitler'den gelecek herhangi bir barış teklifine kulak vermeyeceği fark edildiği için, kumpasın bir dilekçe tasarısından nasıl bir *darbeye* dönüştüğünü anlattı. Fiilî teşebbüsü Stauffenberg'in tertiplemiş olduğunu söyleyerek bize detayları verdi.

Hoffacker sözünü bitirdiği vakit von Kluge, aşikâr bir hayal kırıklığıyla, "Pekâlâ baylar, teşebbüs başarısız oldu. Her şey bitti," diye belirtti. Von Stülpnagel ardından şöyle feryat etti: "Feldmareşal, sizin planları bildiğinizi sanıyordum. Bir şey yapılmalı." Von Kluge, "Daha fazlası yapılamaz," diye yanıt verdi. "Führer hâlâ hayatta." Von Stülpnagel'in oldukça tedirgin görünmeye başladı. Ayağa kalkıp verandaya çıktı. Geri döndüğünde ise pek az konuştu.

Ardından ise Feldmareşal Sperrle geldi. Kendisi sadece birkaç dakika kaldı. Kluge'nin akşam yemeğine kalması için yaptığı teklifi reddetti. Sperrle'nin tartışmaya sürüklenmek yahut ortaya çıkan herhangi bir şeye tanık olmak istemediğini sezdim.

Akabinde geri kalanımız akşam yemeğine geçtik. Von Kluge oldukça neşeli ve kaygısız görünüyordu. Stülpnagel ise suskundu. Bir süre sonra von Kluge'ye dönüp, "Sizinle yeniden özel olarak görüşebilir miyim?" diye sordu. Von Kluge bunu kabul edip bana, "Siz de gelin," dedi. Küçük bir odaya geçtik. Von Stülpnagel burada bana Paris'ten ayrılmadan önce "ilk önlemleri" almış olduğunu söyledi. Von Kluge, "Aman Tanrım! Ne yaptınız?" diye feryat etti. "Paris'teki bütün SS'lerin tutuklanmasına yönelik emirler verdim," – bununla Waffen SS'i değil S.D.'yi yani Güvenlik Servisi'ni kastediyordu.

Von Kluge, "Fakat bunu benim emirlerim olmaksızın yapamazsınız," diye haykırdı. Von Stülpnagel şöyle yanıt verdi: "Bu öğleden sonra size telefon etmeye çalıştım ancak karargâhınızda değildiniz, dolayısıyla kendi başıma hareket etmem gerekti." Von Kluge, "Pekâlâ, bundan siz sorumlusunuz," diye belirtti. Bunun ardından akşam yemeklerini bitirmek üzere geri dönmediler.

Von Kluge bana Stülpnagel'in Paris'teki kurmay başkanına telefon edip, SS'lerin tutuklanmasına yönelik adımların fiilen atılıp atılmamış olduğunu sormamı söyledi. Bu kişi artık kendisi de ölü olan Albay von Linstow'du.[166] Linstow bana adımların atılmış olduğunu ve "Hiçbir şeyin bunları durduramayacağını," belirtti. Von Kluge bunun ardından von Stülpnagel'e dönerek şöyle dedi: "Bana bakın, yapabileceğiniz en iyi şey sivil giyinip saklanmak." Ardından Stülpnagel'e tutuklanan SS'lerin derhâl serbest bırakılmasını söyledi.

Stülpnagel gittikten sonra von Kluge'ye, "Ona yardım etmek için bir şey yapmalıyız," dedim. Von Kluge önerimi düşünüp taşındı ve ardından bana araçla von Stülpnagel'in peşinden gidip ona birkaç günlüğüne Paris'te bir yerde gözden kaybolmasını tavsiye etmemi söyledi. Doğrusu elbette von Kluge'nin onu tutuklayıp, enterne etmesiydi.

Önce St. Germain'e geçtim. Karargâha vardığımda personelim bana ben yokken ulaşmış olan yeni telgrafları getirdi. Bunlardan biri Feldmareşal Keitel'den geliyor ve Führer'in ölümüne ilişkin bütün raporların yanlış olduğunu belirterek bu varsayıma binaen gönderilen bütün emirlerin görmezden gelinmesini söylüyordu. Bir diğeri ise General Fromm'dan geliyor, kendisi Himmler'in az önce İhtiyat Ordusu'nun komutasını kendinden almış olduğunu belirtiyordu – Hitler artık Almanya'daki generallerden hiçbirine güvenmiyordu. Üçüncü bir telgraf ise Himmler'den geliyor ve sadece İhtiyat Ordusu'nun komutasını devralmış olduğunu bildiriyordu. Ben telgrafları okurken Batı Cephesi'ndeki Deniz

166 Blumentritt'in açıklamaları sık sık 'tot' (öldü) ifadesinin tekrarıyla kesildi. (L.H.)

Kuvvetleri Başkomutanı Amiral Krancke'den – Feldmareşal onu toplantıya çağırmayı düşünmemişti – bir telefon geldi. Onu görmek için Paris'e gelip gelemeyeceğimi soruyordu.

Gece yarısından yaklaşık bir saat kadar sonra Paris'e doğru yola çıktım. Gittiğimde Deniz Kuvvetleri karargâh heyetinin tamamını bir araya toplanmış buldum. Amiral Krancke bana Feldmareşal von Witzleben'den almış olduğu, Führer'in öldüğünü ve şimdilik kendi idaresi altında olmak üzere yeni bir hükûmetin kurulmakta olduğunu belirten uzun bir telgraf gösterdi. Krancke bunun üstüne O.K.W.'yi aramış ve şans eseri bunun doğru olmadığını söyleyen Dönitz'e bağlanmıştı.

Ardından Güvenlik Polisi'nin karargâhına geçtim. Hapisten henüz dönüyorlardı. Gördüğüm ilk yetkililer neler olup bittiğini ve neden sebepsiz yere tutuklandıklarını öğrenmek istedi. Tavırları oldukça düzgündü ve işlerin örtbas edilebilmesi adına hüsnüniyet gösterdiler. Güvenlik Polisi Başkanı Obergruppenführer[167] Oberg'in nerede olduğunu sordum. Bana kendisinin von Stülpnagel ile birlikte otelde olduğu söylendi.

Saat 02.00'da oraya gidip, Paris Büyükelçisi Abetz'in de dâhil olduğu, sürmekte olan bir parti gibi bir şeyle karşılaştım. Oberg beni bir başka odaya çekip vaziyetin arkasında ne olduğuna dair hiçbir şey bilmediğini, fakat bundan sonraki adımda ne yapılması gerektiğine ilişkin hemfikir olmamızın şart olduğunu söyledi. Oberg'in baştan sonra oldukça düzgün davrandığını ve ordunun yararı için işleri tatlıya bağlamayı çalıştığını söylemek durumundayım. Tutuklamaları icra eden alayın gözetim altına alınmasını ve askerlere bunun sadece bir tatbikat olduğunun söylenmesini teklif etti. Fakat von Stülpnagel sızıntıyı engellemenin imkânsız olduğunu düşünüyordu. Ardından von Kluge'nin – ortadan kaybolması yönündeki – tavsiyesini von Stülpnagel'e ilettim. Fakat St. Germain'e geri döndüğümde kendisinin derhâl bir rapor vermek üzere Berlin'e gelmesine ilişkin O.K.W.'den hâlihazırda emir geldiğini gördüm.

167 SS teşkilatında Korgeneral'e denk düşen rütbe. (ç.n.)

Von Stülpnagel günün ilerleyen saatlerinde Verdun ve Metz güzergâhı ile Berlin'e gitmek üzere arabayla yola çıktı. Yolda Fransız partizanlarına rastlamaları ihtimaline kendisine sürücünün yanında koruma olarak refakat eden bir kişi daha vardı. Stülpnagel, Verdun'a gelmeden hemen önce aracın durdurulmasını emredip, partizan bölgesine girmek üzere olduklarını ve çalışır vaziyette olduklarından emin olmak üzere araçtan inip silahlarını bir ağaca ateşlemenin iyi olacağını söyledi. Bunun akabinde sürmeye devam ettiler, fakat Verdun'un – Birinci Dünya Savaşı sırasında kendisinin de çarpışmış olduğu – eski muharebe alanlarına girdiklerinde aracı yeniden durdurdu ve onlara etrafı göstermek istediğini söyledi. Kısa bir süre ilerlemelerinin ardından ise, "Siz burada durun, bildiğim bir noktaya bakmak için yalnız gideceğim," dedi. Şoför ve koruma partizanlarla karşılaşma ihtimaline karşı ona eşlik etmeyi teklif ettiyse de kendisi bunun gerekmediğini söyledi. Çok geçmeden bir el ateş sesi duyup ileri koştular. Onu bir kanalda suda süzülürken buldular. İlk merminin işi bitirememesi durumunda boğulabilmek için kendini suya girip de vurmuştu. Fakat intihar girişimi başarılı olmamıştı. İki adam onu sudan çıkarıp hastaneye götürdü. Mermi bir gözünü çıkarmış, diğer gözü de öylesine ağır hasar görmüştü ki alınması gerekmişti.

Bu detayları sonrasında Oberg'den öğrendim. Von Stülpnagel'in muhtemelen Hitler'e yönelik suikast girişimine karışmış olduğunu düşünen Oberg, hâlâ işlerin üstünü örtebileceği umuduyla onu görmek için hastaneye gitmişti. Lakin Oberg'in bana söylediğine göre Von Stülpnagel herhangi bir şey söylemeyi reddetmişti. Von Stülpnagel hastanede geçirdiği iki haftanın ardından oradan gelen emirler doğrultusunda Berlin'e nakledildi. Mahkemeye çıkarıldı, hüküm giydi ve asıldı.

Bu sırada Paris'teki karargâh heyetinde kimin şüpheli olduğuna dair panik gibi bir şey vardı. Oberg çeşitli kişileri tutuklamasına yönelik bir dizi telgraf aldı – ilk olarak Hoffacker, ardından Finck; ve hem asker hem de sivil olmak üzere toplamda

otuz-kırk kadar kişi. Birkaç gün sonra Oberg gelip onu görmem için telefon etti ve Hoffacker'in ön sorgulaması sırasında von Kluge'nin adını verdiğini söyledi. Oberg, von Kluge'nin olaya karışmış olduğuna inanamadığını belirtti.

Von Kluge'yi görmeye ve rapor vermeye gittiğinde Oberg'e eşlik ettim. Von Kluge, Oberg'e, "Vazife şuurunuzun size söylediği şekliyle bu soruşturmaları tatbik ediniz," dedi. Oberg bana bu işten hoşlanmadığını, fakat engelleyemeyeceği için kendisinin soruşturmaları centilmence bir şekilde yürütmek istediğini belirtti. Böylelikle bir güvence olarak karargâhımdan bir subayın bunlar sırasında hazır bulunması kararlaştırıldı. Bu noktada ne benim ne de Speidel'in 20 Temmuz akşamındaki toplantıya dair kimseye bir şey söylemiş olduğunu belirtmek gerekir.

Bundan kısa bir süre sonra von Kluge Paris'teki hastanede Rommel'i ziyaret etti. Ziyaretten dönüşünde, barış için ona baskı yapılmasından ayrı olarak Hitler'e yönelik bir suikast girişimi olması karşısında Rommel'in şaşkınlık belirttiğini söyledi.

Von Kluge'nin sonraki günlerde gitgide daha endişeli görünmeye başladığını fark ettim. Ekseriyetle kendinden ve kendi işlerinden söz etti. Bir keresinde karamsar bir şekilde, "İşler olacağına varacak," dedi. Ardından onun yerini almak üzere ansızın Feldmareşal Model geldi. Hâlihazırda anlatmış olduğum üzere, Von Kluge evine dönerken bir zehir kapsülü yutmuş olarak aracında ölü bulundu.

20 Temmuz akşamında yaptığımız konuşmanın dışında von Kluge Hitler'i durdurma yahut devirme kumpası hakkında bana hiçbir zaman hiçbir şey söylemedi. Kluge'nin karargâhından 1942 Ocak'ında ayrılmıştım ve onunla 1944 Temmuz'una kadar bir daha yakın bir münasebetim olmamıştı. Von Kluge'nin harekât başkanı olan Albay von Tresckow onun mahremine ilişkin daha fazla bilgi sahibi olmuş olabilir – lakin kendisi ölmüştür.[168]

168 Tresckow dinî saiklerden ötürü Hitler'in azılı bir muhalifiydi. Fakat komutanı Batı'ya tayin edildiği vakit kendisi Doğu'da kalmış ve bu nedenle kritik anda tesiri olmamıştı. (L.H.)

Mayıs 1945'teki teslimin ardından General Dempsey'le birlikte Schleswig'deydim ve sivil halkın Hitler'e ilişkin görüşünde o vakit bile ikiye bölünmüş olduğunu çok açık bir şekilde gördüm. Bir yarısı Alman generallerin Hitler'i devirme teşebbüsüne iştirak etmiş olmalarından ötürü sarsılmış ve bu nedenle onlara karşı içerlemişti – aynı hissiyat ordu içerisinde de tecelli etmişti. Diğer yarısı ise generallerin neden daha önce Hitler'i ortadan kaldırmadıklarından şikâyet ediyordu.

Sonrası

Feldmareşal Model, Batı'da komutayı devralmasının ardından "B" Ordular Grubu Karargâhı'nda kaldı. Bir yahut iki gün sonra bana oradan telefon etti. Führer'in karargâhından az önce rahatsız edici bir mesaj aldığını söyledi. "Konuştukları ve düşündükleri *her şey* 20 Temmuz hakkında ve şimdi de şüpheli sıfatıyla Speidel'i götürmek istiyorlar." Durum bu kadar kritikken Ordular Grubu Karargâhı'nın kurmay başkanını veremeyeceğini kendisi Keitel'e altını çizerek söylemişti. Bunun sonucunda Speidel Eylül ayının ilk haftasına kadar orada kaldı. Ardından ise görevden alındı, beni görmeye geldi ve evine dönmesinin emredildiğini söyledi. Eve vardığında Gestapo tarafından tutuklandı.

General Speidel gittikten sonra, yerimi General Westphal'in alacağı ve 13 Eylül'de Führer Karargâhı'nda izahat vereceğimi bildiren *bir* telgraf aldım. Kendimi biraz kötü hissettim! Yola çıkmamın ardından ilk önce Koblenz'deki Feldmareşal Rundstedt'i görmeye gittim. Batı Cephesi'nin başkomutanlığını almaya çağrılmasının ardından oraya henüz karargâh kurmuştu. Feldmareşal von Rundstedt kendisi komutayı devralmak üzere henüz dönmüşken benim görevden alındığımı duyunca çok sinirlendi. O.K.W.'ye derhâl protesto çekip beni kendisinin kurmay başkanı olarak tutup tutamayacağını sordu. Lakin gelen yanıt talebin karşılanamayacağı yönündeydi. Verilen gerekçe ise tekrar tekrar muharip bir

komutanlık görevine yönelik istek belirtmiş olmamdı. Bu mevcut koşullar altında fazla ikna edici bir gerekçe gibi görünmedi.

9 Eylül'de Koblenz'den ayrılıp, ne olur ne olmaz diye Marburg'daki ailemi ziyaret etme fırsatından istifade ettim. Ayın 10'u olan Pazar gününü evde geçirdim. Telefonun çaldığı yahut eve yaklaşan bir aracın duyulduğu her seferinde ürperdim ve dışarı bakmak için cama çıktım.

11'inde Berlin'e gitmek üzere trene bindim. Tren Kassel'de bir hava taarruzu nedeniyle durdu. Bu nedenle gecikeceğimi ve dolayısıyla her gece Berlin'den Doğu Prusya'ya giden özel kurye trenini kaçıracağımı söylemek için oradan telefon ettim. Berlin'e doğru yolculuğa devam ederken, bombardıman nedeniyle bu hatta ortaya çıkan hasardan ötürü Potsdam'da trenden inmek zorunda kaldım. Trenden çıkar çıkmaz aniden karanlıkta bir ses duydum: "General Blumentritt nerede?" Bir kez daha ürperdim. Yanıt vermemin ardından bir subay, makineli tabancayla teçhiz bir askerin eşliğinde yanıma geldi. Subay bana nazik bir şekilde hitap edip, Berlin'deki Adlon oteline kadar bana refakat etmek üzere emirleri olduğunu söyledi. Oraya vardığımda otelin kapı görevlisinden beni bekleyen mühürlü bir zarf olduğunu öğrendim. Zarfı açtım – içindeki tek şey Doğu Prusya'daki Angerburg'a yolculuk biletimdi. Bu daha ziyade heyecanın düştüğü[169] nokta oldu. Fakat sadece geçici bir rahatlama hissi getirdi. Führer'in Karargâhı'nda beni neyin beklediğini görmek için hâlâ beklemem ve meraklanmam gerekiyordu.

Ertesi gece özel treni yakalayıp 13'ü sabahında Angerburg'a vardım. Feldmareşal Keitel'in beni Keitel'in özel trenine götüren yaveri tarafından karşılandım; orada kahvaltı edip bavulumu bıraktım. Führer'in beni kabul etmek için çok yorgun olduğu, fakat arzu edersem günlük durum toplantısına katılabileceğim söylendi. Katılmaya karar verdim.

169 İng. *Anti-climax*. (ç.n.)

Toplantının yapıldığı evin önünde bir grup general gördüm. Onların yanına gidip artık Genelkurmay Başkanı olmuş olan General Guderian'a tekmil verdim. El sıkışmaya yeltenmediğini fark ettim. Keitel ve diğerleri ise mesafeli duruyordu. Guderian bana yüksek sesle: "Batı'da olanların ardından buraya gelmeye cesaret etmenize hayret ettim," dedi.[170] Kendisine bana gelmemi emreden telgrafı gösterdim. Ardından bir S.S. subayı geldi ve Führer'in yine de günlük toplantıya katılma kararı aldığını söyledi. Birkaç dakika sonra Führer'i oldukça yorgun ve yavaş adımlarla, kendisine refakat eden beş yahut altı adamın eşliğinde ormandan yürürken gördük.

Guderian bana dönüp zalim bir şekilde, "Şimdi gidip kendinizi Führer'e gösterebilirsiniz," dedi. Fakat Hitler'in, "Batı'da çok zor zamanlar geçirdiğinizi biliyorum," diyerek beni oldukça hoş bir şekilde karşılamasına şaşırdım. "Müttefik hava kuvvetlerinin tepede olduğunu ve bunun ne anlama geldiğini biliyorum. Toplantının ardından sizinle konuşmak isterim."

Toplantı bittiği vakit Guderian bana, "Gelin ve Doğu Cephesi hakkında benimle görüşün," dedi. "Bu şu an katiyen ilgimi çekmiyor," diye yanıtladım. Ardından Hitler'le on dakikalık baş başa bir konuşmamız oldu. Kendisi yine çok hoş davrandı.

Görüşmeden çıktığımda diğer generallerin hepsi beni bekliyordu. Derhâl, "Führer size ne dedi?" diye sordular. "Kendisi çok nazikti," diye yanıtladım. Bunun üzerine onlar da oldukça nazik bir tavır takındılar. Keitel beni kendisiyle çay içmeye davet etti. Buna o akşam oradan ayrılmak ve eve geçmek istediğim yanıtını verip, "Karım ve çocuklarımla bir izin geçirmeyeli iki yıl oldu," diye de ilave ettim. Keitel, "Bunun mümkün olduğunu sanmıyorum," dedi. "Fakat Führer bana izne çıkabileceğimi ve ardından

---

170 Guderian bana, "Blumentritt'in anlattığı sahneyi hatırlamıyorum," dedi. "Ona karşı hiçbir zaman önyargılı olmadım." Şiddetli bir endişe hâlinde olan Blumentritt'in kendisinin tavrını yahut yapmış olduğu şakacı bir yorumu yanlış anlamış olabileceğini söyledi. (İnce bir mizah anlayışı olan Guderian şakalaşmaktan genellikle keyif aldığını ben de fark ettim.) (L.H.)

da bana Batı'da bir kolordu komutanlığı verecek olan Feldmareşal von Rundstedt'e tekmil vermemi söyledi," dedim. Keitel bana yarım saat beklememi belirtti. Führer'i görmesinin ardından geri geldi ve bana gidebileceğimi söyledi.

Konuşmamız sırasında Keitel bu kez von Kluge'den bahsedip, kendisinin vatana ihanet türünden faaliyetlerine ilişkin ellerinde yazılı deliller olduğuna değindi. Müttefik karargâhlarının birinden Kluge'yle irtibatlandırılmalarının istendiği bir telsiz mesajı yakalamış olduklarını belirtti. "Kendisinin o gün Avranches civarında o kadar uzun bir süre boyunca kayıp olmasının nedeni buydu," diye de ilave etti. Bu şüphenin hakkaniyetsiz olduğuna dair itiraz edip, Kluge'nin nasıl siper almak durumunda bırakıldığını ve telsiz tertibatı tahrip olduğu için kendi karargâhıyla saatler boyu irtibata geçemediğini anlattım. Fakat Keitel'in bu açıklamaya inanmadığı aşikârdı.

Ayrılmadan önce Jodl'u da görmeye gittim. Jodl el sıkışmaksızın bana, "Batı'da kötü bir oyun sergiliyormuşsunuz gibi görünüyor," dedi. Buna, "Durumu bizzat gelip görmeniz sizin için iyi olabilir," diye sertçe yanıt verdim. O akşam izne çıkacağımı duymak Jodl'u şaşırttı.

Bunun ardından bavulumu almak üzere Keitel'in trenine geri döndüm. Trendeki bir emir eri bana bir şişe Bordo şarabı verip, aynı zamanda, "Bu sabah kahvaltı ederken oturduğunuz koltuk General Stieff'in oturduğuyla aynıydı,"[171] diye belirtti. Yakayı ucuz kurtarmış olduğumu sezdim. Marburg'daki evime varmamın ardından bile telefon her çaldığında hâlâ yerimden sıçrıyordum. Cepheye geri dönüp yeni kolordumun komutasını devralana dek kendimi rahat hissedemedim. Bir huzursuzluk alttan alta içimde var olmaya devam etti.

O andan savaşın sonuna dek birçoğumuz şüphe altında olduğumuzu hissettik. 1945 Mart'ında Hollanda'daki orduya komuta

171 Stieff, 8 Ağustos 1944'te Berlin'deki Plötzensee hapishanesinde idam edilmiştir. (ç.n.)

ederken O.K.W.'den derhâl ailemin yerini bildirmemi belirten bir telgraf aldım. Bu – sanki rehin alınabilirlermiş gibi – kulağa uğursuz geliyordu. Haritaya baktım ve Amerikan kuvvetlerinin Marburg'a yaklaşmakta olduğunu gördüm – şehre 95 kilometreden daha yakındılar. Böylelikle bu telgrafa bir yanıt göndermedim. Ailemin Amerikalılarla daha güvende olacaklarını düşündüm.

* * *

Alman generaller 20 Temmuz gecesinden itibaren sık sık kendi aralarında – Hitler'in öldüğünü düşündüğünde von Kluge'nin o akşam yapmış olduğu gibi – Müttefiklerle irtibata geçip geçmemeleri gerektiğini tartıştılar. Kendilerini bunu yapmaktan alıkoyan nedenler şunlardı:

(1) Führer'e bağlılık yeminleri. (Şimdilerde bu hususta, "Hitler'e bağlılık yemini ettik. Eğer öldüyse bu geçersiz olmuştur," diye öne sürüyorlar. Dolayısıyla çoğu onun ölmüş olduğuna inanmak istiyor.)[172]

(2) Almanya'daki insanlar gerçek durumun farkına varmamıştı ve generallerin barış yapmak için atacakları herhangi bir adımı anlamayacaklardı.

(3) Doğu Cephesi'ndeki askerler Batı Cephesi'ni kendilerini yüzüstü bırakmakla suçlayacaktı.

(4) Tarihe vatan hainleri olarak geçme korkusu.

172 Kitabın yayımlandığı yıllarda Hitler'in kaçmış olup olmadığına ilişkin tartışmaların bütün şiddetiyle sürdüğünü hatırlamak yerinde olacaktır. (ç.n.)

23

HİTLER'İN SON KUMARI – İKİNCİ ARDENLER TAARRUZU

16 Aralık 1944'ün karanlık ve sisli sabahında Alman Ordusu Ardenler'de taarruza kalktı. Darbe, en kıdemli komutanlarından bir kısmının Almanların bir daha asla taarruza geçemeyeceklerini emin bir şekilde dile getirdiği Müttefikler için âdeta bir şok oldu. Bu, darbenin Ardenler'deki Amerikan cephesini yarıp Müttefik ordularını birbirlerinden ayırma tehlikesi yaratmasıyla çok geçmeden daha da büyük bir şok hâlini aldı. Müttefik başkentlerinde daha da kötü olmak üzere cephe gerisinde panik yayıldı. Her şey âdeta bir kâbus gibiydi. Almanların Manş kıyılarına ulaşıp ikinci bir Dunkirk yaratabileceklerine ilişkin korkular ifade ediliyordu.

Bu, Hitler'in son büyük kumarı ve hepsi arasında en tedbirsiziydi.

Dürbünün Alman tarafından bakılınca her şey çok farklı görünüyordu. Başarı şansı düşük olan taarruz ayrıca olağanüstü derecede karışıktı. Müttefikler bundan "Rundstedt taarruzu" olarak söz etti. Bu başlık Rundstedt'in üzerinde âdeta boğanın üstündeki bir kırmızı gibi kaldı, zira kendisinin plana ilişkin duyguları çok sertti ve hâlâ da öyle olmaya devam etmektedir. Hakikatte kendisinin bununla sadece göstermelik bir alakası vardı. Hitler'i bu işe kalkışmaktan caydıramadığı ve bunun umutsuz bir girişim olduğu kanaatinde olduğu için kendini geride tutarak işin idaresini Feldmareşal Model'e bıraktı.

Taarruz kararı ile buna ilişkin stratejik plan bütünüyle Hitler'e aitti. *Şayet* plana neticede başarıya ulaşması için makûl bir imkân tanıyacak olan kuvvet ve kaynaklar o vakit hâlâ elinde olsaydı bu nefis bir fikir olurdu. Başlangıçta kazandığı şaşırtıcı başarı büyük ölçüde genç General von Manteuffel'in, yani Hitler'i bunları benimsemeye ikna eden 47 yaşındaki ordu komutanının ortaya koyduğu taktikler sayesindeydi. Hitler güven duymadığı daha yaşlı generallerin savlarını asla dinlemezdi. Fakat daha yeni adamlar ile onların fikirlerine karşı çok daha farklı bir tutumu vardı. Manteuffel'i kendi keşiflerinden biri olarak görüyordu. Devrimci fikirleri severdi.

Başlangıçta elde edilen baskın etkisinin bir diğer nedeni tasarının son derece gizli tutulmasında saklıydı. Lakin bu gizlilik işi öylesine ileri götürülmüştü ki neticede bir yardım olmaktan ziyade engel hâlini aldı. Taarruz aracılığıyla elde edilen fırsatın yitirilmesine neden olan karışıklardan birçoğuna yol açan buydu. Lakin Hitler plan istenilen sonucu vermedikten epeyce sonra bile taarruzun sürdürülmesinde ısrarcı oldu.

Kendisi vakitlice icra edilebilecek herhangi bir ricatı yasakladı. Müttefikler daha hızlı hareket etmiş olsalardı, orduları çembere alınabilirdi. Lakin böyle olmasa da Alman orduları fena hâlde örselendiler. Muzdarip oldukları kayıplar, Almanya'nın müdafaasının sürdürülebilmesi bakımından ölümcül oldu.

Hadiselerin seyrini, ilişiği bulunan bazı başlıca Alman komutanlarının gözlerinden takip etmek öğretici olacaktır. Bunların en tepesinde, Müttefiklerin Ren'e yaklaştıkları ve Hitler'in, dağılmış ordularının güvenini toparlayacak bir sembole ihtiyaç duyduğu sırada, yani Eylül ayı başlarında Batı Cephesi Başkomutanı olarak eski makamına yeniden getirilmiş olan Rundstedt bulunuyordu. Rundstedt'in altında ise her ne kadar büyük bir stratejist olmasa da boş bir kâseden ihtiyat sıyırmaya yönelik amansız bir enerjisi bulunan ve Hitler'le tartışmaya cesaret edebilen birkaç generalden biri olan Model mevcuttu. Model savaş sonunda

intihar etti. Model'in altında ise iki panzer ordusu komutanı yani Sepp Dietrich ile Manteuffel vardı. Sepp Dietrich mazide iş hayatında daldan dala atlamış ve agresif ruhuyla Hitler'in dikkatini çekmişti. Rundstedt taarruzun kritik safhasındaki beceriksizlikten onu sorumlu tuttu. Manteuffel ise daha genç ekolden gelen profesyonel bir asker ve bir aristokrattı. Rundstedt'inkine benzer sakin bir ağırbaşlılığa sahipti, ayrıca yeni yöntemlerin dinamik bir temsilcisiydi. Panzer tümeni komutanlığından sadece bir yıl içerisinde ordu komutanlığına terfi etmişti. Ardenler taarruzunda kullanılan taktikleri tasarlayan kişi olmasının yanı sıra, harekâtta açık ara en büyük tehlikeyi teşkil eden yine onun hücumu olmuştu. Bu nedenlerden ötürü hikâyeyi büyük ölçüde, diğer kaynaklardan toplanan delillerle teyit ve desteklenmiş bir şekilde, onun sözcükleriyle aktaracağım.

Manteuffel muharebelerini masaya yatırmak suretiyle "yeniden yaşamaya" heves edecek kadar profesyonelken, işlerin neden ters gittiği üzerinde haddinden fazla durmayacak kadar da felsefidir. Kendisinin hoş bir mizah damarı da mevcuttur. Bu mizah damarı, generallerin o vakit hapsedildikleri esir kampının zor koşulları ile ailelerinin akıbeti ve onları bir daha görüp göremeyeceklerine ilişkin kaygılarından sağ çıkmıştı. Ücra bir dağ vadisindeki bu keyifsiz kamp, klostrofobiye neden olmak için dikenli teller olmaksızın bile yeterince iç karartıcıydı. Kış mevsimi ortasındaki en bunaltıcı günlerden birinde burayı ziyaret ettiğimde Grizedale'ın senenin bu vaktinde hoş bir yer olmadığını fakat yazın daha güzel olacağını söyledim. Yüzünde bir tebessümle, "Ah, daha kötüsü de olabilir," dedi. "Sonraki kışı çorak bir adada yahut Atlantik ortasına demirlemiş bir gemide geçireceğimizi sanıyorum."

Plan

Manteuffel bana, "Ardenler Taarruzu planı bütünüyle O.K.W. tarafından tertiplendi ve 'Führer emri' olarak hazır bir şekilde önümüze getirildi," dedi. "Tanımlanan hedef, 6'ncısı Dietrich'in

ve 5'incisi benim komutam altında olmak üzere iki panzer ordusu aracılığıyla Batı Cephesi'nde mutlak bir zafer kazanmaktı. 6'ncı Ordu Liège ve Huy arasından Meuse Nehri'ni geçerek kuzeydoğuya taarruz edecek ve Antwerp'e ilerleyecekti. Harekâtta aslî rol ve ana güce o sahipti. Benim ordum ise daha kavisli bir hattan intikal edecek, Namur ve Dinant arasında Meuse Nehri'ni geçip, kanadı örtmek üzere Brüksel'e doğru hareket edecekti. 15'inci Ordu üç yahut dördüncü günde bu harekât için özellikle takviye edilmiş olan General Blumentritt'in komutası altındaki XII'nci SS Kolordusu'nu kullanarak, 6'ıncı Panzer Ordusu'nun Antwerp'e yönelik taarruzunu desteklemek üzere Meuse'un Nehri'nin Maastricht'te kalan kısmından kuzeydoğu istikametinde yakınsak bir taarruz icra edecekti. Ardenler taarruzu Müttefik ihtiyatının büyük bölümünü o vakit artık Amerikalıların yardımına çekmiş olacağından ötürü Hitler, her ne kadar daha hafif de olsa, bu tâli taarruzun başarılı olabileceği düşüncesindeydi.

"Bütün taarruzun amacı, İngiliz Ordusu'nun ikmal üsleriyle olan irtibatını keserek onu Kıta Avrupası'nı terk etmeye zorlamaktı."

Hitler bu ikinci Dunkirk'ü gerçekleştirebilmesi durumunda İngiltere'nin fiilen savaş dışı kalacağını ve Rusları durdurup doğuda bir yenişmezlik durumu teşkil etmek adına soluklanabileceğini hayal etmişti.

Rundstedt, "Plan Kasım ayı başlarında elime ulaştığında sarsıldım," dedi. "Hitler bunun olabilirliğine ilişkin bana danışmak zahmetine girmemişti. Eldeki mevcut kuvvetlerin böylesine ihtiraslı bir plan için çok küçük oldukları benim için aşikârdı. Model de benimle aynı görüşü benimsedi. Aslına bakılırsa, Antwerp'e ulaşma hedefinin uygulanabilir olduğuna hiçbir asker inanmadı. Lakin Hitler'e herhangi bir şeyin *olabilirliği* hakkında itirazda bulunmanın faydasız olduğunu o zamana dek öğrenmiştim. Model ve Manteuffel'le istişare ettikten sonra Hitler'i bu fantastik hedeften ayırmanın tek yolunun kendisini cezbedebilecek ve

daha uygulanabilir bir plan teklif etmek olduğunu düşündüm. Bu, Müttefiklerin Aachen'daki çıkıntılarının kıskaca alınıp imha edileceği sınırlı bir taarruz şeklinde olacaktı."

Manteuffel bu doğrultuda yaptıkları görüşmeler ile bunların sonuçlarını bana daha detaylı bir şekilde anlattı. "Plana itirazlarımız noktasında mutabıktık. Her şeyden önce stratejik tertibat hatalıydı. Bunlar desteklenmediği sürece kanatlar ölümcül bir risk altında olacaktı. Bunun ötesinde eldeki mühimmat miktarı da böylesine geniş çaplı hedeflere ulaşmak için yetersizdi. Yine bunun ötesinde, Müttefik hava üstünlüğü bu tarz hedeflere teşebbüs ederken çok büyük bir engel oluşturacaktı. Dahası Müttefiklerin Fransa'da ve ayrıca İngiltere'de güçlü bir ihtiyata sahip olduğundan haberdardık. İngiltere'de hazır olan hava indirme tümenlerinin müdahalesini mutlaka beklememiz gerektiği hususunu kendim de vurguladım. Ayrıca, Meuse'un ötesinde iyi bir yol şebekesi bulunduğunun ve bunun Müttefiklerin karşı-hamlelerini nasıl kolaylaştıracağının altını çizdim.

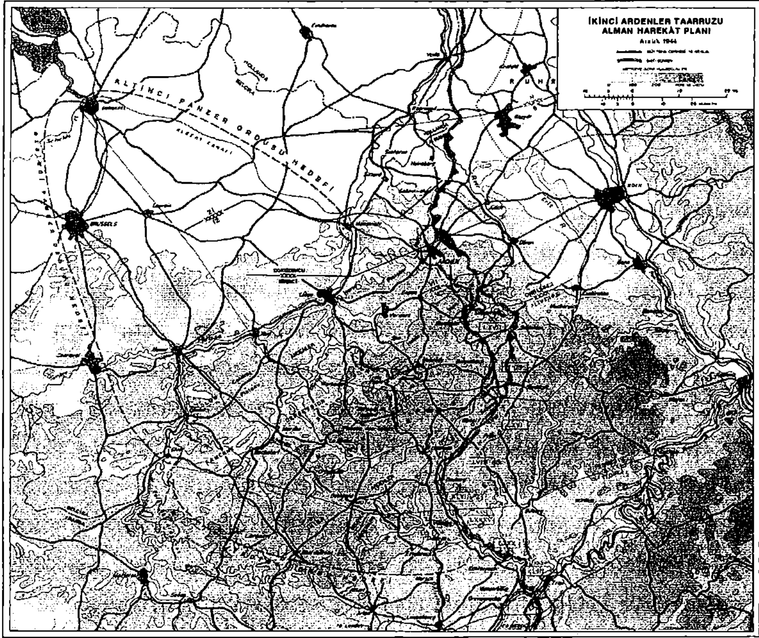
"O.K.W.'ye eldeki güçlerin belirtilen çerçevedeki bir taarruzu icra etmeye yetersiz olduğunu önemle belirten bir rapor hazırladık. Bununla birlikte üzerinde değişiklik yapılmış bir plan sunduk. Bu plana göre 15'inci Ordu kuvvetli bir sağ kanat ile Aachen'in kuzeyinden Maastricht'e doğru taarruza kalkacaktı. 6'ncı Panzer Ordusu ise Aachen güneyine hücum edecek ve Meuse Nehri'nin Liège bölgesinde kalan kısmı üzerinde bir köprübaşı kurmaya yönelik nihaî hedefiyle bu bölgenin gerisine sarkacaktı. Buradaki esas hedef Müttefiklerin dikkatini bu yöne çevirmekti. 5'inci Panzer Ordusu orada bir köprübaşı elde etmek amacıyla Eifel'den Ardenler aracılığıyla Namur'a doğru taarruz edecekti. Ordular bunun ardından içe doğru dönerek Meuse boyuncaki Müttefik mevzilerini temizleyeceklerdi. Şayet mukavemet çökecek gibi olursa bu başarılarından Antwerp'e yönelik bir ilerlemeyle istifade edebilirlerdi. Fakat hâl böyle olmazsa alınacak riskleri bu şekilde sınırlayabileceklerdi.

Manteuffel'in söylediğine göre umut edilebilecek şey en fazla Roer Nehri'ne kadar Aachen ötesine ilerlemiş olan Amerikan kuvvetlerini bu bölgeden sökmekti. Lakin kendisi, Müttefikler yeni bir taarruza geçene kadar beklemeyi ve toplu bir karşı taarruz için Alman zırhlı kuvvetlerinin tamamını elde bulundurmayı tercih ederdi. Blumentritt'in müstakil olarak teyit ettiği üzere Rundstedt de aynı fikirdeydi – "Feldmareşal bir başka taarruz icra etmemize sahiden karşıydı. Kendisinin fikri Roer'i savunup, düşmanın cepheyi yarması durumunda karşı-taarruza geçebileceği güçlü bir ihtiyat bulundurmak adına eldeki bütün zırhlı tümenleri bu hattın gerisinde hazır tutmaktı. Savunma odaklı bir strateji izlemek istedi."

Lakin Hitler bu tür bir fikri kabul etmediğinden ötürü, eldeki yegâne umut, taarruz tasarısını – ona bunu hissettirmeden – fazla ağır riskler alınmayacağı, orta hâlli bir başarı vadedecek şekilde değiştirmeye kendisini teşvik etmekte yatıyor gibi görünüyordu.

Manteuffel teklif edilen taarruzların kapsam ve istikametlerinin Hitler'in tasarısına onunkinden çok da farklı görünmeyecek kadar yakın olduğunu söyledi. Alternatif planı ortaya koyarken, mukavemetin çöküyor gibi olması durumunda başarıyı Antwerp'e doğru devam ettirebileceklerini ileri sürerek cazibesini artırmaya çalışmışlardı. "Bu plan hatırladığım kadarıyla Hitler'e sunulmak üzere 4 Kasım'da O.K.W.'ye gönderildi. Taarruza geçmeye 10 Aralık'tan önce hazır olamayacağımızın altını çizmiştik – zira Hitler ilk başta tarihi 1 Aralık olarak tayin etmişti."

Manteuffel devam etti: "Hitler bu daha ılımlı planı reddedip orijinal şablonda ısrarcı oldu. Bu sırada, bizi yanıt için genellikle beklettiğinin bilincinde olarak kendi planlamamıza başlamış, fakat bunları kendi tekliflerimiz çerçevesinde daha dar bir kapsamda tutmuştuk. 5'inci Panzer Ordumun bünyesindeki tümenlerin tamamı Trier ve Krefeld arasında bir araya getirilmiş, lakin casuslar ile sivil halkın neyin planlandığını sezmemesi için bunların arasında geniş mesafeler bırakılmıştı. Birliklere Köln'e



İkinci Ardenler Taarruzu'ndaki Alman Harekât Planı.
Haritada harekâtta yer alan Alman birliklerinin muharebe düzeni ile sağ kanattaki 6'ıncı Panzer Ordusu ile sol kanattaki 5 ve (panzer) ve 7'inci (piyade) ordularının plan doğrultusundaki hedef ve güzergâhları görülüyor.

icra edilecek olan Müttefik taarruzunu karşılamak için hazırlandıkları söylendi. Gerçek plandan ise sadece sınırlı sayıda kurmay subay haberdar edildi.

6'ncı Panzer Ordusu ise daha da geride, Hannover ile Weser arasındaki bölgede toplanmıştı. Ordu bünyesindeki tümenler toparlanabilmeleri ve yeniden teçhiz edilebilmeleri için hattan çekilmişti. İlginçtir ki, Sepp Dietrich taarruza çok kısa bir zaman kalana dek onun için planlanan hedeften ne haberdar edildi ne de bu hususta kendisiyle istişare edildi. Tümen komutanlarının çoğu taarruzdan sadece birkaç gün önce bilgilendirildi. Manteuffel'in ordusunun taarruz çıkış hattına intikali üç gecede gerçekleştirildi.

Hatalar

Bu stratejik kamuflaj her ne kadar baskın etkisi sağlanmasına yardımcı olduysa da, içerideki bu aşırı gizlilik için ağır bir bedel ödendi. Çok geç bilgilendirilen komutanların, karşılarındaki sorunu etüt etmek, araziyi tetkik etmek ve hazırlıklarını yapmak için pek az zamanları olmuştu. Bunun neticesinde birçok husus gözden kaçırıldı ve taarruz başladığında ortaya bin bir çeşit aksaklık çıktı. Hitler planı Jodl'la birlikte kendi karargâhında çalışmıştı ve bu kadarının planın icrası için yeterli olduğunu düşünüyor gibiydi. Yerel koşullara yahut planı icra edeceklerin müstakil sorunlarına dikkat göstermemişti. Kullanılacak kuvvetlerin ihtiyaçlarına ilişkin de aynı derecede iyimserdi.

Rundstedt, "Yeterli ihtiyat yoktu, cephane ikmali mevcut değildi ve her ne kadar zırhlı tümenlerin sayısı yüksek de olsa bunların tank miktarı düşüktü – bunlar büyük ölçüde kâğıt üzerindeydi," diye belirtti. (Manteuffel iki panzer ordusundaki gerçek tank sayısının 800 civarında olduğunu söyledi ki bu, Müttefiklerin tümen sayısından yola çıkmak suretiyle bunun harbin görmüş olduğu en büyük tank yığınağı olduğu yönündeki beyanlarına kıyasla ortaya farklı bir görüntü koymaktadır.)

En büyük eksik ise akaryakıttı. Manteuffel, "Jodl bizi bütün gücümüzü kullanabileceğimiz ve taarruzumuzu tamamına erdirebileceğimiz kadar akaryakıtımız olacağına dair temin etti," dedi. "Bu teminatın bütünüyle yanlış olduğu ortaya çıktı. Sorunun bir ayağı, bir tümeni yüz kilometre hareket ettirebilmek için gereken akaryakıt miktarını O.K.W.'nin matematiksel ve basmakalıp bir yöntemle hesaplamış olmasıydı. Rusya'daki tecrübem bana bu oranı muharebe koşulları altında ikiyle çarpmak gerektiğini öğretmişti. Jodl bunu anlamadı.

"Ardenler gibi zorlu bir arazide kış vakti muharebe etmenin çıkaracağı ilave güçlükleri nazara alarak, Hitler'e normal koşullar altındaki akaryakıt miktarının beş katının gerekeceğini bizzat

illettim. Lakin taarruz başladığı vakit standart miktarın ancak bir buçuk katı temin edilmişti. Daha da kötüsü bunlar çok geride, Ren'in doğu kıyısındaki büyük kamyon kollarında muhafaza edilmişti. Sis dağılıp da Müttefik hava kuvvetleri muharebeye girdiğinde, bunların ileriye taşınmasına fena hâlde müdahale edildi."

Altta yatan bütün bu zafiyetlerden habersiz olan askerler, Hitler ve onun zafer için verdiği güvencelere dikkate şayan bir inanç barındırdılar. Rundstedt, "Harekâtta yer alan birliklerin morali taarruzun başlangıcında şaşılacak kadar yüksekti," dedi. "Gerçeklerin bilincinde olan kıdemli komutanların aksine zaferin mümkün olduğuna sahiden inanıyorlardı."

Yeni Taktikler

Taarruzun açılış safhasında başarı şansını artıran iki önemli etken oldu. Birincisi Ardenler mıntıkasındaki Amerikan hatlarının zayıflığıydı. Almanların bu konudaki bilgisi iyiydi ve 120 kilometre uzunluğundaki cepheyi sadece dört tümenin tuttuğunu biliyorlardı. Hitler'i bu zayıflıktan faydalanmaya sevk eden, beklenmeyeni yapmanın kıymetine ilişkin keskin duyusu ile söz konusu duyunun – 1940 yılında ortaya çıkan derslere rağmen – Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın böylesine zorlu bir arazide icra edilecek geniş kapsamlı bir Alman taarruzuna hazırlıksız olduğuna işaret edişiydi.

Lehteki ikinci faktör ise benimsenen taktiklerde yatıyordu. Orijinal planda bunlar yoktu. Manteuffel bana, "Hitler'in harekât emirlerini aldığım vakit, bunların taarruzun yöntem ve zamanlamasını bile tayin etmiş olduklarını görünce afalladım. Topçular 07.30'da ateş açacak ve 11.00'da piyade hücumu başlayacaktı. Bu saatler arasında ise Luftwaffe karargâhları ve irtibat noktalarını bombalayacaktı. Zırhlı tümenler piyade yığınları cepheyi yarana kadar taarruza kalkmayacaktı. Topçu birlikleri taarruz için cephenin tamamına yayılmıştı.

"Bu, birkaç açıdan bana aptalca göründü, dolayısıyla derhâl farklı bir yöntem hazırlayıp bunu Model'e açıkladım. Model

bununla mutabık kaldıysa da alaycı bir şekilde, 'Bunu Führer'le tartışsan daha iyi olur," dedi. 'Pekâlâ," dedim, "eğer benimle gelirsen bunu yapacağım.' Böylelikle 2 Aralık'ta ikimiz birlikte Hitler'i görmeye Berlin'e gittik.

"Söze, 'Taarruz gününde havanın nasıl olacağını hiçbirimiz bilmiyoruz,' diyerek başladım, 'Luftwaffe'nin Müttefiklerin hava üstünlüğü karşısında görevini yerine getirebileceğinden emin misiniz?' Hitler'e daha önce Vosges'de yaşanan ve zırhlı tümenleri gün ışığında hareket ettirmenin epey imkânsız olduğunu kanıtlayan iki hadiseyi hatırlattım. Ardından devam ettim: 'Topçumuzun 07.30'da yapacağı tek şey Amerikalıları uyandırmak olacak ve akabinde taarruzumuzdan önce karşı-tedbirlerini tertiplemek için üç buçuk saatleri bulunacak.' Ayrıca çoğunluğu geçmişteki kadar iyi bir durumda olmayan Alman piyadesinin ihtiyaç duyulan böylesine derin bir yarmayı bilhassa da böylesine zorlu bir arazide icra etmeye güçbela muktedir olduğuna dikkat çektim. Amerikan savunmaları, ana mukavemet hattının bunlardan oldukça geride bulunduğu bir ileri karakollar zincirinden oluşuyordu ve bunu delmek zor olacaktı.

"Hitler'e bir dizi değişiklik teklif ettim. Bunlardan ilki taarruzun 05.30'da, karanlığın örtüsü altında yapılması yönündeydi. Bu elbette topçunun hedeflerini sınırlayacak; fakat bataryalar, mühimmat depoları ve karargâhlar gibi yerleri kesin olarak tespit edilmiş bazı kilit önemi haiz hedeflere yoğunlaşmasını sağlayacaktı.

"İkinci olarak her piyade tümeninin, kadrosundaki en iyi subay ve askerlerden oluşacak bir 'hücum taburu' kurmasını teklif ettim. (Subayları kendim seçtim.) Bu 'hücum taburları' topçunun herhangi bir himaye ateşi olmaksızın 05.30'da karanlıkta ilerleyecek ve Amerikalıların ileri savunma karakolları arasından sızacaktı. Oldukça derine sızana kadar çarpışmadan mümkünse kaçınacaklardı.

"Flak birlikleri tarafından temin edilen projektörler, ışıklarını bulutlara yönlendirip aşağı doğru yansıtmak suretiyle hücum

kıt'alarının yolunu aydınlatacaktı. Kısa süre önce gördüğüm bu tür bir tanıtım gösterisinden oldukça etkilenmiş ve bunun gün ışığından önce hızlı bir sızma icrasının anahtarı olacağını düşünmüştüm. (İlginçtir ki Manteuffel İngilizlerin böyle bir "yapay ay ışığını" hâlihazırda geliştirmiş olduklarından habersiz görünüyordu. Ve bana her ne kadar 1932 yılında yayımlanmış olan *Piyadenin Geleceği* isimli ufak bir kitabımdan etkilenmiş olduğundan söz etse de, bu yeni gelişmenin kitabın başlıca önerilerinden biri olduğunu unutmuştu.)

Manteuffel açıklamalarına devam ederek şöyle dedi: "Hitler'e alternatif tekliflerimi sunduktan sonra, eğer makûl bir başarı şansına sahip olmak istiyorsak taarruzu farklı bir şekilde icra etmenin mümkün olmadığını öne sürdüm. 'Saat 16.00'da karanlık olacak,' diye vurguladım. 'Dolayısıyla 11.00'daki taarruzdan sonra yarmayı gerçekleştirebilmek için sadece beş saatiniz olacak. Bunu bu zaman zarfında gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğiniz oldukça şüphelidir. Eğer benim fikrimi uygularsanız bu amaç için beş buçuk saat daha kazanacaksınız. Bunun ardından karanlık çöktüğünde tankları harekete geçirebilirim. Gece boyunca ilerler, piyadelerimizin arasından geçer ve ertesi günün şafağında temizlenmiş bir yaklaşma yolu üzerinden ana mukavemet hattına yönelik kendi taarruzlarına başlayabilirler."

Manteuffel'e göre Hitler bu önerileri homurdanmadan kabul etmişti. Bu önemliydi. İnanıyor olduğu birkaç general – Model bunlardan bir diğeriydi – tarafından kendine yapılan önerileri dinlemeye istekli gibiydi, lakin kıdemli generallerin çoğuna içgüdüsel bir güvensizlik duyuyor, kendi kurmaylarına yönelik güveni ise onların muharebe koşullarına dair tecrübeden yoksun olduklarının bilinciyle iç içe geçiyordu.

"Keitel, Jodl ve Warlimont hiçbir zaman harpte bulunmamıştı. Muharebe tecrübesinden yoksun olmaları aynı zamanda onları pratik güçlükleri hafife alma eğilimine ve Hitler'i oldukça imkânsız şeylerin yapılabileceğine dair cesaretlendirmeye sevk

ediyordu. Hitler muharebe deneyimine sahip ve pratik fikirleri olan askerleri dinlerdi."

Lakin bu taktik değişikliklerin başarı şansını artıran etkileri, taarruzda görevlendirilen birliklerin miktarındaki bir azalmayla dengelendi. Zira harekâtı idare eden komutanlar çok geçmeden Doğu'daki Rus taarruzlarının artan baskısı nedeniyle vaat edilen kuvvetlerin bir kısmının taarruzda mevcut olmayacağına yönelik şevk kırıcı haberler aldılar. Neticede Blumentritt'in Maastrich'teki yakınsak taarruzunun iptal edilmesi gerekti ve böylelikle Müttefikleri kuzeyden ihtiyat getirmek adına serbest kaldı. Dahası, taarruzun diğer kanadına koruma teşkil etmek için ilerleyecek olan 7'inci Ordu sadece birkaç tümenle – ve tanktan yoksun – kaldı. Manteuffel bunu duyunca canı daha da sıkıldı, zira ayın 2'sinde Hitler'e kendi görüşüne göre Amerikalıların başlıca karşı-taarruzlarını Sedan bölgesinden Bastogne istikametinde icra edeceklerini düşündüğünü söylemişti. "Pek çok yolun Bastogne'da kesiştiğine dikkat çektim."

Taarruzun ihtiraslı hedeflerinde yine de değişikliğe gidilmedi. Tuhaftır ki, Hitler ve Jodl devinirliğin ilerleme üzerindeki etkisini fark etmemiş gibiydiler. Manteuffel bana, "Meuse'a ne zaman varılacağı detaylı bir şekilde istişare edilmemişti," dedi. "Kış koşullarında ve bu sınırlamalar altında hızlı bir ilerlemenin mümkün olmayacağını Hitler'in mutlaka fark etmiş olacağını düşündüm. Lakin o vakitten beri duyduklarımdan Hitler'in ilerleyişin söz konusu olandan çok daha süratli bir şekilde devam edebileceğini düşündüğü açıktır. Meuse'a Jodl'un beklemiş olduğu gibi ikinci yahut üçüncü günde varılmış olması mümkün değildi. O ve Keitel Hitler'in iyimser yanılsamalarını teşvik etme eğilimindeydiler."

Rundstedt, Hitler'in "daha küçük" olan planı reddetmesinin ardından kendini geriye çekerek, Hitler'e nüfuz etme olasılığı daha yüksek olan Model ve Manteuffel'i, Hitler'in göz önüne alacağı yegâne şey olan teknik değişikleri yapabilmek için

mücadele etmeye bıraktı. Blumentritt sert bir şekilde, "Gerçek şu ki, Batı Cephesi Başkomutanı'na artık danışılmıyordu," diye belirtti. "Kendisinin taarruzu Führer'in en ufak detaylarına kadar düzenlenmiş olan harekât emirleri doğrultusunda, bizzat hiçbir şekilde müdahil olamadan mekanik bir şekilde icra etmesi bekleniyordu." Rundstedt 12 Aralık'ta, Bad Nauheim yakınlarındaki Zeigenberg'de bulunan karargâhında yapılan son toplantıda sadece göstermelik bir şekilde yer aldı. Toplantının seyrini orada bulunan Hitler idare etti.

Eksik Kart

Manteuffel ile yaptığımız sohbetlerden birinin başlangıcında, kendisine hava indirme birliklerinin kullanımına ilişkin bir soru sordum. Harpten önce, Ardenler'in büyük bölümünü kat ettiğim bir yolculuk sırasında, bu arazinin tank hareketleri için sunduğu olanakların, bilhassa da geleneksel görüşlü Fransız yüksek komutanlığı tarafından olmak üzere genelde varsayılandan çok daha fazla olduğunu hayretle gördüm. Aynı zamanda, yolların nehir geçişlerinin bulunduğu sarp vadilere güç bir şekilde indiği açıktı ve bunlar gayretli bir şekilde müdafaa edilmesi durumunda zorlu engeller teşkil edebilirdi. Bana öyle gelmişti ki, bu müdafaa sorununun yanıtı, hava indirme birliklerinin stratejik dar geçitlere indirilip, bunları tankların intikalinden önce ele geçirecekleri bir taarruzda yatıyordu. Ardenler taarruzu başladığında yaptığım değerlendirmede Almanların hava indirme kuvvetlerini bu şekilde kullanmakta olduklarını varsaymış olmamın nedeni buydu. Lakin şimdi böyle yapmamış oldukları ortaya çıktı. Manteuffel bu konuda bana bir şey söyleyebilir miydi?

Manteuffel'in yanıtı şöyle oldu: "Ardenler'in yapı ve engellerine ilişkin tanımınıza bütünüyle katılıyorum. Paraşüt birliklerini sizin teklif ettiğiniz şekilde kullanmak muhteşem bir fikir olurdu. Bu, kapının kilidini açabilirdi. Lakin plan tartışılmaktayken bu fikrin ortaya atıldığını hatırlamıyorum. Her hâlükârda eldeki

paraşüt birlikleri oldukça sınırlıydı. Her şeyden önce nakliye uçaklarının az sayıda olması, lakin bunun yanı sıra taarruz başladığı vakit elde mevcut olan paraşütçü personel sayısının da yetersizliği, paraşüt kuvvetlerine sekte vurmuştu. Doğu Cephesi'ndeki tehlikeli durum, Hitler'i cephede açılan gediklere kaynak yapmak adına onları sıradan piyadeler olarak kullanmaya sevk etmişti. Diğer paraşüt tümenleri ise İtalya'ya çekilmiş ve oradaki muharebelerde tükenmişti. Bütün bu etmenlerin sonucunda Ardenler taarruzu için elde sadece 900 civarı paraşütçü kalmıştı ve bunlar da 6'ncı Panzer Ordusu tarafından cephede kullanıldı."

Manteuffel sözlerini, 1941 yılındaki Girit harekâtının ardından Alman paraşüt birliklerinin etkin bir şekilde kullanılmaları hususunun boşlanmasından – paraşüt birliklerinin hiçbir zaman gerçekleştirilmeyen Malta yahut Cebelitarık taarruzları için bir kenara ayrılmalarından; Student'in onları Rusya'da kullanmak isteyip de Hitler'in özel bir darbe için onları ihtiyatta tutma tercihiyle engellenmesinden ve kendilerine uygun rolde kullanılmak yerine sıradan kara birlikleri olarak parça parça harcanmalarından bahsederek sürdürdü. Konuşmasını, "Bana göre panzer ve paraşüt birliklerinin birleşiminden daha iyi bir şey olamaz," diye neticelendirdi.

Thoma bu konu hakkında daha önce bana şöyle demişti: "Guderian paraşüt birliklerini eğitmiş olan Student'le daima iyi çalıştı, fakat Göring panzer kuvvetleriyle müşterek muharebe icrasına ilişkin tekliflere engel oldu. Luftwaffe'nin araç ve personel mevcudunu daima yüksek tutmak istedi ve bu nedenle paraşüt kuvvetleri için temin etmek durumunda olduğu bu tür hava nakliye vasıtalarını sağlamakta cimri davrandı."

General Student'ten paraşüt birliklerinin Ardenler taarruzunda nasıl kullanıldıklarına ilişkin detayları öğrendim. Student, Fransa'daki Alman cephesinin çöküp de Müttefiklerin Eylül başında ileri atılarak Belçika içine dalmalarının ardından Hollanda'nın güneyinde yeni bir cephe kurmaya gönderilmişti. Bu amaç için kendisine,

şaşalı bir şekilde "1'inci Paraşüt Ordusu" olarak adlandırılan gelişigüzel bir kuvvet verilmişti. Bu teşkil, o vakit kendisinin komutası altında eğitim sürecinde olan az miktarda paraşüt birimiyle takviye edilmiş olan tükenmiş durumdaki birkaç piyade tümeninden oluşuyordu. Hollanda'daki Alman kuvvetleri, yeni cephenin kurulması ile Müttefik ilerleyişinin durdurulmasının ardından, 1'inci Paraşüt Ordusu ile bundan daha da sonra oluşturulmuş olan 25'inci Ordu'dan oluşan 'H' Ordular Grubu olarak teşkilatlandı. Student, Paraşüt Kuvvetleri Başkomutanı olarak diğer görevine ilaveten bu ordular grubunun da komutanlığına getirildi.

Student, Ardenler'e icra edilmesi planlanan taarruzdan 8 Aralık'ta haberdar edildi. Kendisine bu taarruzda kullanılmak üzere güçlü bir paraşüt taburu tedarik edebilmesi için elinde eğitimli paraşütçülerden yana ne varsa toplaması emredildi. Taarruzun başlamasına o vakit neredeyse bir hafta vardı. Albay von der Heydte'nin komutası altındaki 1.000 adamdan oluşturulan tabur, Sepp Dietrich'in 6'ncı Panzer Ordusu'nun mıntıkasına gönderildi. Von der Heydte, Luftwaffe komutanlığıyla irtibata geçmesinin üzerine, göreve tahsis edilmiş olan uçak personelinin yarısından fazlasının paraşüt harekâtına ilişkin tecrübesi bulunmadığını ve harekât için gerekli teçhizatın yetersiz olduğunu öğrendi. Heydte ayın 13'üne dek Sepp Dietrich'i görmeye muvaffak olmadı. Gördüğünde ise Dietrich ona düşmanı uyarabilecekleri gerekçesiyle paraşüt birliklerini kullanmak istemediğini fakat Hitler'in ısrar etmiş olduğunu söyledi.

Nihayetinde paraşüt birliklerine verilen görev panzerlerin ilerleyişinden önce engebeli dar geçitlerden birini ele geçirmeleri değil, Malmedy-Eupen-Verviers kavşağı yakınlarındaki Mont Rigi'ye inip, kuzeyden gönderilecek Müttefik ihtiyatları için kanat engeli teşkil etmeleri oldu. Von der Heydte'ye, itirazlarına rağmen, düşmanı alarma geçirmemek için atlayışı şafakta değil geceleyin yapması emredildi. Lakin vadedilen nakliye araçları, taarruz öncesindeki gecede, bölükleri havaalanlarına götürmek üzere gelmedi ve atlayış, kara taarruzunun hâlihazırda başlamış olduğu bir

sonraki geceye kadar ertelendi. Ardından ise uçakların ancak üçte biri doğru atlama bölgesine ulaşmayı başardı. Kuvvetli rüzgârın paraşütçüleri sürüklemesi, birçok askerin karla kaplı ve ağaçlık tepelere iniş yaparken ölmesine yahut yaralanmasına yol açtı. Yollar o vakit artık güneye doğru akan Amerikan kollarıyla dolmuştu ve von der Hedyte, ancak birkaç yüz adam toplayabildiği için dört yol ağzını ele geçirerek bir tıkama mevzi oluşturamadı. Heydte birkaç gün boyunca küçük akıncı müfrezeleriyle yollardaki Müttefik birliklerini taciz etti. Akabinde, Sepp Dietrich'e bağlı güçlerin görevi kendilerinden devralmak üzere geldiğine dair herhangi bir belirti olmadığından ötürü, onlarla irtibat sağlamak için doğuya doğru ilerlemeye çalıştı. Fakat yol üzerinde esir düştü.

Student, "Bu bizim son paraşüt harekâtımızdı," dedi. "D-Day'de elimizde 150.000 paraşütçü ve teşkil edilmiş altı tümenimiz vardı. Bunlardan 50.000'i eğitimliydi, gerisi ise eğitim sürecindeydi. Sürekli kara çarpışmalarına gönderildiklerinden ötürü bunların eğitimlerini tamamlayamadık ve beş ay sonra Ardenler taarruzu için ihtiyaç duyuldukları vakit elde sadece bir avuç paraşütçü kalmış – zira kendilerine uygun role saklanmak yerine piyade olarak kullanılmışlardı."

Darbe

Müttefikleri 1942'den o yana en büyük sarsıntıya uğratan darbenin ardında o vakit tasavvur edilmiş olduğu kadar büyük bir ağırlık yoktu. Manteuffel bu hususu vurgulamamış da olsa Alman muharebe düzeninden bu artık açıkça anlaşılmaktadır. Manteuffel açıklamalarını belirgin bir itidalle dile getirdi ve bunlar her ne kadar haklı da olsa, kendisi mazeret sunmaktan hoşlanmayan tipte bir adamdır.

Monschau (Aachen'in güneyi) ve Echternach (Trier'in hemen kuzeybatısı) arasındaki 112 kilometrelik bir hatta 16 Aralık'ta taarruza geçildi. Lakin aktif olarak kullanabileceği sadece dört piyade tümeni olduğu için 7'nci Ordu'nun taarruzu fazla dikkate alınmıyordu. Planlanan asıl darbe 25 kilometreyi ancak bulan

dar bir cephede LXVII'nci Kolordu (piyade) tarafından desteklenen I'inci ve II'nci SS panzer kolorduları tarafından indirilecekti. Her ne kadar 6'ncı Panzer Ordusu'nun zırhlı tümen sayısı 5'inci Panzer Ordusu'nunkinden fazlaysa da, elindeki birlikler amaçlanan hedef için hafif kalıyordu.

Sepp Dietrich'in sağ yumruk darbesi Amerikalıların Monschau'daki çetin direnişiyle erkenden durduruldu. Sol yumruk darbesi ise cepheyi delip geçti ve Malmedy'yi atlayarak, taarruz çıkış hattından 50 kilometrelik bir ilerleyiş sonrasında ayın 18'inde Stavelot'un ardında Amblève'de bir geçiş elde etti. Lakin akabinde bu dar geçitte durduruldu ve bir Amerikan karşı hamlesiyle köşeye sıkıştı. Amerikalıların, ihtiyat kuvvetlerinin aceleyle bölgeye getirilmesiyle gitgide artmakta olan güçleri karşısındaki yeni çabalar da başarısız oldu ve 6'ncı Ordu'nun hızlı başlayan taarruzu ağırlaşarak sona erdi.

Manteuffel'in 5'inci Panzer Ordusu ise 50 kilometre civarındaki daha geniş bir cephede taarruz etmişti. Manteuffel, ordusunun muharebe düzeni ile intikal yollarını bana genel hatlarıyla anlattı. LXVI'ncı Kolordu (piyade) yüzü St. Vith istikametine dönük bir şekilde sağ kanattaydı. "Bu kolordu, engeller daha güneydekine kıyasla daha büyük ve süratli ilerleme olasılıkları daha düşük olduğu için mahsus buraya konuşlandırılmıştı. LVIII'inci Panzer Kolordusu Prüm ve Waxweiler arasında merkezdeydi. XLVII'inci Panzer Kolordusu ise solda, Waxweiler ve Bitburg arasında Bastogne istikametine bakmaktaydı. Başlangıçta bu iki kolordu sadece üçer tümen ihtiva ediyordu ve XLVII'inci Panzer Kolordusu'nun en son yapılan takviyeye rağmen tümen başına sadece 60 ila 100 arasında tankı bulunuyor – bu normal şartlar altındaki kadronun üçte biri ila yarısı arasındaki bir orana tekabül ediyordu. Sepp Dietrich'in zırhlı tümenlerindeki tank miktarı da bundan daha fazla değildi.

Taarruz Manteuffel'in cephesinde iyi bir başlangıç yaptı. "Taarruz taburlarım Amerikan cephesine âdeta yağmur damlaları gibi süratle sızdı. Akşamüzeri 16.00 gibi harekete geçen

tanklarım, 'yapay ay ışığının' yardımıyla hızla ilerledi. Our Nehri üzerindeki köprüler o vakit kurulmuştu. Bu köprüleri gece yarısı geçen zırhlı tümenlerimiz, saat 08.00 civarında Amerikalıların ana hattına vardı. Ardından ise topçu desteği çağırıp akabinde cepheyi hızla yardılar.

"Lakin Bastogne'un gerçekten zorlu bir engel olduğu ortaya çıktı. Sorunun bir kısmı, görevi güneyden Bastogne'a uzanan yolları kesmek olan 7'nci Ordu'nun gücünün azaltılmış olmasıydı. XLVII'inci Panzer Kolordusu, Our Nehri'ni Dasburg mevkiinde geçmesinin ardından bu kez Woltz üzerindeki Clervaux'da bir diğer engebeli dar geçidi aşmak durumundaydı. Bu engeller kış koşullarıyla bir araya gelince gecikmeye yol açtı. "Mukavemet, tankların tam kuvvetle ortaya çıktıkları her yerde erime eğilimindeydi. Fakat harekâtın bu erken safhasındaki hafif mukavemet manevra güçlükleriyle dengeleniyordu. Tanklar Bastogne'a yaklaştığında ise direniş arttı."

Almanlar, taarruz çıkış hatlarından ayrılmalarının ardından yaklaşık 50 kilometrelik bir ilerleyişin akabinde 18 Aralık'ta Bastogne yakınlarına vardı. Lakin General Eisenhower o vakit Rheims yakınlarında bulunan 82'nci ve 101'inci hava indirme tümenlerini bir gece önce General Bradley'in emrine vermişti. 82'nci Tümen kuzey mıntıkasını kuvvetlendirmeye gitmiş, 101 ise otoyoldan süratle Bastogne'a gönderilmişti. Bu sırada A.B.D. 10'uncu Zırhlı Tümeni'nin bir bölümü[173], Almanların ilk tehdidini durdururken yıpranmış olan 28'inci Tümen'den bir alaya yardım etmek üzere cepheye tam zamanında gelmişti. 18 Aralık'ta 101'inci Hava İndirme Tümeni'nin de bölgeye intikaliyle bu hayatî önem arz eden yol merkezinin savunması pekiştirilmiş oldu.[174] Sonraki iki gün boyunca şehre cephe ve kanatlardan hücum edildiyse de bunların hepsi başarıyla önlendi.

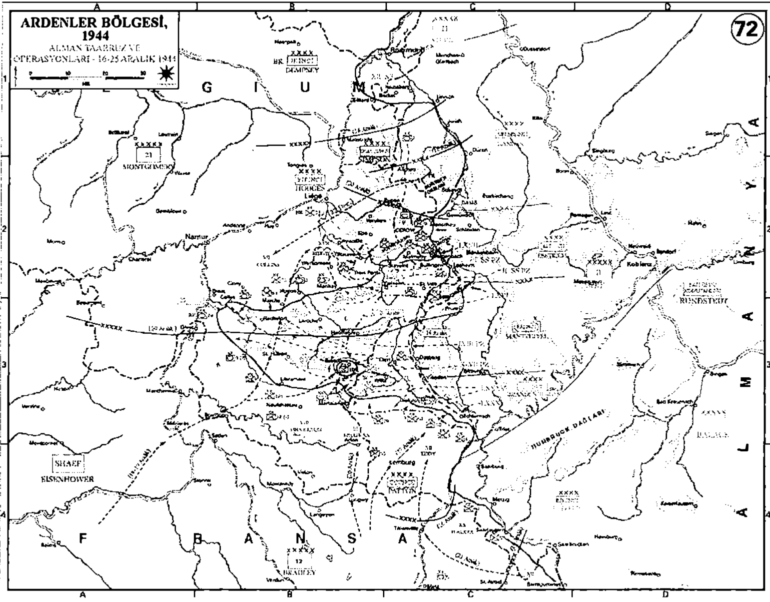
---

173 10'uncu Zırhlı Tümen B Muharebe Grubu. (ç.n.)

174 101'inci Hava İndirme Tümeni'nin Bastogne Muharebesi'ndeki hikâyesinin çarpıcı bir anlatımı için bakınız: Stephen E. Ambrose, *Kardeşler Takımı*. çev. Selçuk Uygur, Kronik Kitap, Ekim 2018, İstanbul. (ç.n.)

Manteuffel 20 Aralık'ta bu engelin temizlenmesi adına daha fazla zaman kaybedilmemesi gerektiğine karar verdi. "Panzer Lehr Tümeni'yle birlikte bizzat cephe ilerisine gidip, onu Bastogne çevresinden sevk ederek ayın 21'inde St. Hubert'e ilerledim. 2'nci Panzer Tümeni ise Bastogne'un kuzey tarafından dolaştı. Şehrin es geçilmesi suretiyle yapılan bu intikalleri korumak adına şehri perdelemek için – Panzer Lehr Tümeni'nden bir Panzergrenadier alayının da yardımıyla – 26'ncı Volksgrenadier Tümeni'ni kullandım. Bu sırada LVIII'inci Panzer Kolordusu St. Vith yakınlarında LXVI'ncı Kolordu'yu engelleyen mukavemetin kanadını tehdit etmek ve LXVI'nın ilerlemesine yardımcı olmak için kuzeye doğru icra ettiği anlık bir çarkın ardından Houffalize ve Laroche'den geçerek intikali sürdürdü.

"Yine de Bastogne'un perdelenmesi, ileri hareketin icrası için gücümde bir azalmaya yol açmış ve böylelikle Dinant'ta Meuse Nehri'ne varma olasılıklarını azaltmıştı. Dahası 7'nci Ordu hâlâ geride, geçmeye muvaffak olamadığı Wiltz'deydi. Sağındaki 5'inci Paraşüt Tümeni ise benim mıntıkama ulaşmayı başardı ve Bastogne'dan güneye doğru uzanan yollardan birinin yakınına kadar girdiyse de bunun diğer yanına geçemedi." Durum artık daha az elverişli ve potansiyel olarak Manteuffel'in fark ettiğinden daha tehlikeliydi. Zira Müttefik ihtiyatları Almanların taarruza sürdüğünü oldukça aşan bir kuvvetle dört bir yanda toplanmaktalardı. Feldmareşal Montgomery gediğin kuzey kanadındaki bütün kuvvetlerin komutasını geçici olarak devralmış ve XXX'uncu İngiliz Kolordusu 1'inci Amerikan Ordusu'na destek vermek üzere Meuse'a getirilmişti. Gediğin güney kanadında ise Patton'un 3'üncü Amerikan Ordusu'na bağlı iki kolordu kuzeye çark etmiş ve bunlardan biri 22 Aralık'ta Arlon'dan Bastogne'a giden yol üzerinde kuvvetli bir taarruza kalkmıştı. Söz konusu kolordunun ilerleyişi yavaş da olsa, tehdit edici baskısıyla Manteuffel'in kendi ilerlemesi için ihtiyaç duyduğu kuvvetlerin gittikçe artan bir kısmını üzerine çekti.



İkinci Ardenler Taarruzu'ndaki 16 ila 25 Aralık 1944 tarihleri arasında vuku bulan azami Alman ilerleyişi. Alman birlikleri Müttefik cephesinde bir çıkıntı oluşturmalarının ardından hedeflerine ulaşamadan durdurulup geri çekilmeye zorlanmış ve Müttefikler bu sürece "Battle of Bulge" yani "Çıkıntı Muharebesi" (16 Aralık 1944 – 25 Ocak 1945) adını vermişlerdir.

Fırsat günleri geride kalmıştı. Manteuffel'in Meuse'a doğru çark ederek yaptığı taarruz Müttefik Karargâhı'nı alarma geçirdiyse de artık ciddi bir tehdit teşkil etmesi için çok geçti. Bastogne'un plana göre ikinci günde elde edilmiş olması gerekiyorken, şehre üçüncü güne kadar ulaşılamamış ve altıncı güne dek pas geçilmemişti. 2'inci Panzer Tümeni'nin "küçük bir parmağı" 24 Aralık'ta Dinant'a birkaç kilometre kadar yaklaşmıştı. Lakin bu ilerlemenin en uç noktasıydı ve parmak çok geçmeden kesildi.

Çamur ve akaryakıt kıtlığı ilerlemeyi frenleyen önemli etkenler oldu – petrol noksanlığı nedeniyle topların ancak yarısı muharebeye getirilebildi. Bu eksiklik herhangi bir hava desteğiyle de telafi edilemedi. Taarruzun ilk günlerindeki sisli hava Müttefik hava kuvvetlerini yerde tutmak suretiyle Alman sızmalarını kolaylaştırdıysa da, bu gizlilik pelerini 23 Aralık'ta ortadan kalktı ve

Luftwaffe'nin sınırlı kaynakları kara kuvvetlerini korkunç darbelerden korumak adına aciz kaldı. Bu, kaybedilen zamanın bedelini daha da ağırlaştırdı. Fakat Hitler ayrıca aslî kuvvetini manevra yapılabilecek alanın çok daha sınırlı olduğu kuzeye, 6'ncı Ordu'ya yerleştirme kararının bedelini ödüyordu.

Taarruz ilk haftada umulandan kısa düşmüştü. İkinci hafta başında hızlanan süreç ise yalnızca aldatıcıydı. Zira bu, Amerikalıların artık daha sıkı bir şekilde tutmakta oldukları ana yol-merkezlerinin arasındaki güzergâhlarda daha derine sokulmaktan öte geliyordu. Manteuffel Noel Arifesi'nde Hitler'in karargâhıyla telefonla doğrudan bağlantı kurdu. Maksadı, durumun hakikatlerini beyan ederek bir teklifte bulunmaktı. Jodl'la konuşup zamanın tükenmekte olduğunu, Bastogne'un pek çok soruna yol açtığını, 7'nci Ordu'nun kendisinin kanadını koruyabilecek kadar ileride bulunmadığını ve çok yakında güneydeki yollardan muazzam bir Müttefik karşı-taarruzu beklediğini vurguladı. " Führer'in ne arzu ediyor olduğuna ilişkin beni bu akşam haberdar edin. Mesele bütün gücümü Bastogne'un üstesinden gelmek için mi kullanmalı, yoksa onu küçük kuvvetlerle perdelemeye devam ederek ağırlığımı Meuse'a doğru mu vermem gerektiği meselesidir.

"Ardından umabileceğimiz şeyin en fazla Meuse'a ulaşmak olduğunu söyleyip, buna ilişkin nedenlerimi belirttim. Birinci neden Bastogne'daki gecikmeydi. İkinci neden 7'nci Ordu'nun güneyden gelen yolların tamamını tıkamak için fazla zayıf oluşuydu. Üçüncü neden Müttefiklerin sekiz günlük muharebenin ardından muhakkak kuvvetli bir şekilde Meuse'da bulunacakları ve güçlü bir mukavemet karşısında bir geçiş yolu açmanın mümkün olmayacağıydı. Dördüncü neden 6'ncı Panzer Ordusu'nun cepheyi fazla yaramamış olup, hâlihazırda Monschau-Stavelot hattında durdurulmasıydı. Beşinci neden muharebeye Meuse'un bu tarafında girmemiz gerektiğinin açık oluşuydu. Zira ihtiyat kuvvetlerinin oradaki köprüden geçişlerine ilişkin düzenli olarak rapor gönderen Huy'daki Müttefik Trafik Kontrolü Merkezi'nden telsiz mesajları toplamıştım – şifrelerini kırmayı başarmıştık."

Manteuffel bunun ardından kendi tekliflerini sundu – nehrin doğu yakasındaki Müttefik kuvvetlerini tuzağa düşürüp kıyıyı temizlemek için Meuse'un beri tarafında icra edilecek dolaylı bir taarruz. Alman kuvvetleri böylelikle dayanmayı umabilecekleri daha güçlü bir mevziye yerleşmiş olacaklardı. "Bu amaçla ordumun tamamının, O.K.W. ve 6'ncı Panzer Ordusu ihtiyatıyla desteklenmiş olarak Laroche çevresinde Ourthe güneyine yığılmasını ve ardından daire şeklinde çark edip Marche'yi geçerek Liège istikametinde ilerlemesini önerdim. 'Bana bu ihtiyatları verin ve Bastogne'u alayım, Meuse'a ulaşayım ve kuzeye dönüp 6'ncı Panzer Ordusu'na ilerlemesi için yardımcı olayım,' dedim. Sözlerimi şu hususların altını çizerek sonlandırdım – O geceye kadar bir yanıt almak zorundayım; O.K.W. ihtiyatı yeterli akaryakıta sahip olmalı ve hava desteğine ihtiyaç duyacağım. O vakte dek gökyüzünde sadece düşman uçağı görmüştüm!

"Hitler'in yaveri olan Binbaşı Johannmeier o gece beni ziyaret edip, görüşmemizin ardından Jodl'a telefon etti. Sonunda telefonu ben aldım. Fakat Jodl Führer'in henüz bir karara varmamış olduğunu söyledi. O an için yapabileceği tek şey emrime ilave bir zırhlı tümen daha vermekti.

"İhtiyatın geri kalanı 26 Aralık tarihine kadar emrime verilmedi ki o vakit de hareket ettirilemediler. Akaryakıt eksikliği nedeniyle durmuş, tam da ihtiyaç duyuldukları anda 160 kilometrelik bir hattın üzerinde hareketsiz kalmışlardı." (Durumun ironisi şuydu ki, Almanlar 19 Aralık'ta Stavelot civarındaki Andrimont'ta içinde 2.500.000 galon petrol bulunan devasa bir akaryakıt deposunun 500 metre kadar yakınına gelmişti. Bu, ele geçirmiş oldukları en büyük akaryakıt deposundan 100 kat daha büyüktü.)

Manteuffel'e şayet ihtiyatlar derhâl ve akaryakıtlarıyla birlikte verilmiş olsaydı dahi 24 Aralık gibi ileri bir vakitte gerçek bir başarı elde etmenin mümkün olduğunu düşünüp düşünmediğini sordum. Yanıtı şöyle oldu: "Meuse'a kadar ve belki de ötesinde, köprübaşlarının ele geçirilebileceği sınırlı bir başarı mümkün olabilirdi diye düşünüyorum." Lakin sohbetimizin devamında

Meuse'un böylesine gecikmiş bir şekilde elde edilmesinin uzun vadede avantajdan çok dezavantaj getireceğini kabul etti.

"Müttefik karşı taarruzu gelişmeden evvel bu yeni hücuma güçbela başlayabilmiştik. Jodl'a telefon edip kendisinden Führer'e Laroche-Bastogne hattında yapmış olduğumuz çıkıntının ucundaki öncü kuvvetlerimi geri çekeceğimi söylemesini istedim. Lakin Hitler geriye yönelik bu adımı yasakladı. Dolayısıyla vakitlice çekilmek yerine Müttefik taarruzlarının baskısı altında parça parça geri atılıp, lüzumsuz yere ağır kayıplar verdik. Durum 5 Ocak'ta artık öylesine ciddiydi ki Montgomery'nin iki ordumuzun da etrafını saracağından korktum. Bu tehlikeyi atlatmayı başardık, fakat kuvvetlerimizin büyük bölümü feda edildi. Hitler'in 'geri çekilinmeyecek' prensibi nedeniyle bu ileri safhadaki kayıplarımız daha öncekilere kıyasla çok daha ağırdı. Buna iflas deniyordu, zira böyle kayıpları karşılayabilecek durumda değildik."

Akıbet

Manteuffel harbin son safhasını iki cümleyle özetledi: "Hitler Ardenler başarısızlığının ardından 'onbaşının savaşını' başlattı. Artık büyük planlar yoktu – sadece bölük pörçük bir çarpışmalar yığını söz konusuydu."

Devam etti: "Ardenler taarruzunun engellenmesinin ardından öncelikle taarruz çıkış hattımıza, ardından ise Ren'e yönelik genel bir ricat icra etmek istedim, fakat Hitler buna kulak asmadı. Aslî güçlerinin büyük bölümünü Ren'in batı kıyısındaki umutsuz bir mücadelede kurban etmeyi tercih etti."

Bu kanıyı Rundstedt de teyit etti. Lakin Alman ordusunun taarruz odaklı muharebedeki önde gelen temsilcisi olarak, kendisi aynı zamanda bu taarruzda hiçbir anlam göremediğini açıkça ortaya koydu. "Ardenler taarruzunda ileriye doğru attığımız her adım, kanatlarımızı daha tehlikeli bir şekilde uzatıp, bunları Müttefik karşı-taarruzları için daha elverişli bir hâle getirdi. Rundstedt konuşurken neticeyi harita üzerinde de gösterdi. "Taarruzu, hedefine ulaşamayacağı açık bir hâl aldığı vakit erken bir safhada

durdurmak istedim. Fakat Hitler devamının şart olduğunda öfkeli bir şekilde ısrarcı oldu. Bu ikinci bir Stalingrad'dı."

Ardenler taarruzu, "en iyi savunma saldırıdır" şeklindeki, saçmalığın doruk noktasındaki askerî kanaatle icra edildi. Lakin Almanya'nın ciddi bir mukavemet sergilemeye yönelik diğer olasılıklarını yerle bir ederek "en kötü savunma" olduğunu gösterdi. Alman generallerin çoğunun o vakitten itibaren esas kaygısı Müttefiklerin ilerleyişini durdurup durduramayacakları değil de, Müttefiklerin neden daha hızlı ilerleyip de savaşı daha çabuk bitirmedikleri olmuş gibi görünmektedir.

Hitler'in politikası ve Himmler'in polisi onları makamlarına bağlamıştı, fakat azat olmak için dua ediyorlardı. Harbin son dokuz ayı boyunca zamanlarının çoğunu bir teslim ayarlamak için Müttefiklerle irtibata geçmenin yollarını tartışarak geçirdiler.

Görüştüğüm herkes Müttefiklerin "kayıtsız şartsız teslim" politikasının savaşın uzaması üzerindeki etkisi üzerinde durdu. Bana kendileri ve – daha önemli etken olan – askerlerinin, ayrı yahut toplu bir şekilde teslim olmaya daha öncesinde hazır olacaklarını söylediler. Gizlice Müttefik radyosunu dinlemek yaygın bir durumdu. Fakat Müttefik propagandası barış koşullarına ilişkin onları mücadeleyi bırakmaya teşvik edecek olumlu hiçbir şey söylememişti. Bu konu hakkındaki sessizliği öylesine belirgindi ki teslim olmaları durumunda kendilerini bekleyen vahim sona dair Nazi propagandasının söylediklerini teyit etme eğilimindeydi. Dolayısıyla bu, Nazilerin Alman askerleri ve halkını teslim olmaya hazır hâle gelmelerinden çok sonra bile çarpışır hâlde tutabilmesine büyük ölçüde yardımcı oldu.

24

GENÇ BİR GENERALİN GÖZÜNDEN HİTLER

MANTEUFFEL'LE Ardenler hakkında yaptığım sohbetlerden birinde bana Hitler'in askerî karakterinin bir taslağını çıkardı. Bu, daha yaşlı generallerin ona ilişkin intibasından belirgin bir şekilde farklıydı. Hem gücünün hem de başarısızlığının kaynaklarını büyük ölçüde açıkladığından ötürü, bunu burada yeniden aktarmaya değerdir. Manteuffel'in Hitler'in ilgisini çekişi de ayrıca aydınlatıcıdır. Kendisi 1943 Ağustos'unda Rommel'in 1940 yılında komuta etmiş olduğu 7'nci Zırhlı Tümen'in komutanlığına getirilmişti. Tümen Manstein'ın Ordular Grubu bünyesindeydi. Ruslar o sonbaharda Dinyeper'den taşarak Kiev'i ele geçirmiş ve ardından Polonya hududuna doğru süratle batıya doğru ilerlemişlerdi. Bu yeni krizi karşılamak için elinde teşkil edilmiş bir ihtiyat kuvveti bulunmayan Manstein, bulabileceği bu tür tek-tük birimleri toplayıp gelişigüzel bir karşı darbe indirmek için Manteuffel'i görevlendirmişti.

Manteuffel ilerlemekte olan Rusların gerisine sarkmayı başarıp, bir gece taarruzuyla onları Jitomir kavşağından çıkardı ve Korosten'i yeniden ele geçirmek üzere kuzeye doğru hücuma devam etti. Manteuffel kıt miktardaki kuvvetlerini birkaç küçük bindirilmiş gruba ayırarak düşman nazarında sahip olduğu gücün miktarına ilişkin orantısız bir intiba yarattı ve bu beklenmedik karşı-taarruzla Rus ilerleyişini durdurdu.

Manteuffel bunun ardından Rus kollarının arasına girip onları geriden vurduğu bu sızma akınları yöntemini daha da geliştirdi. "Rusların normal bir ikmal sistemine bağlı olmaması bu hususta bir dezavantaj teşkil ediyordu – bu 'dâhilî' akınlar sırasında herhangi bir

ikmal koluyla hiç karşılaşmadım – fakat düşman birliklerini geriden vurmanın yanı sıra karargâh ve muhabere merkezlerini ele geçirdim. Bu sızma akınları kargaşa çıkarmakta çok etkili oldu. Elbette bu tür operasyonlar için zırhlı bir tümenin ikmal açısından kendi kendine yetebilir olup, harekâtın tamamı boyunca herhangi bir irtibata bağımlılık duymayacak şekilde ihtiyaçlarını kendi yanında taşıyor olması şarttır." (Manteuffel'in o vakit tuğbay olan General Hobart'ın 1934-35 tarihlerinde Salisbury Ovası'nda gösterdiği şeyi yapmış olduğu aşikârdır. Mamafih Hobart İngiliz Genelkurmayını bu tür bir stratejinin uygulanabilir olduğuna dair ikna edememişti.)

Bu yeni yöntem Hitler'i mest etmişti ve bunun hakkında daha çok şey duymak istiyordu. Böylelikle Manteuffel ile Manteuffel'in tank alayı komutanı olan Albay Schultz'a Noel'i Doğu Prusya'daki Angerburg yakınlarında bulunan karargâhında kendisiyle birlikte geçirmeleri için bir davet gönderdi. Hitler Manteuffel'i tebrik ettikten sonra, "Noel armağanı olarak size elli tank vereceğim," dedi.

Manteuffel 1944 başında özel olarak takviye edilmiş bir tümen olan Großdeutschland'ın komutanlığına atandı ve bununla herhangi bir yarmayı durdurmak yahut Rus ilerleyişi nedeniyle etrafı sarılan kuvvetleri kurtarmak adına farklı mıntıkalara gönderildi. Baltık kıyısının Riga civarındaki kısmında etrafı sarılmış olan Alman kuvvetlerine düşmanla çarpışarak bir yol açmasının ardından, Eylül ayında büyük bir terfi alıp Batı Cephesi'ndeki 5'inci Panzer Ordusu komutanlığına atandı.

Manteuffel 1944 boyunca Hitler'i neredeyse diğer bütün komutanların gördüğünden daha sık gördü. Zira Hitler acil durum operasyonlarını istişare etmek ve zırhlı muharebe sorunlarına ilişkin kendisine danışmak için onu sık sık karargâhına çağırıyordu. Bu yakın ilişki Manteuffel'e diğer generalleri dehşete düşüren yahut onları büyüleyen dış görünüşün ardına temas etme imkânı verdi.

"Hitler'in manyetik ve şüphesiz hipnotize edici bir kişiliği vardı. Bunun, herhangi bir meseleye ilişkin kendi görüşlerini ortaya koymak için onu görmeye giden kişiler üstünde belirgin bir etkisi mevcuttu. Kendi düşüncelerini savunarak başlar, fakat kendilerini yavaş yavaş onun kişiliğine boyun eğerken bulur ve

nihayetinde genellikle niyet etmiş oldukları şeyin aksini kabul ederlerdi. Hitler'i harbin son safhalarında yakından tanımış biri olarak, onu fikre odaklı tutmayı ve kendi savımı muhafaza etmeyi öğrenmiştim. Birçoklarının aksine Hitler'den korkmadım. Jitomir'deki başarılı taarruzun ardından dikkatini çekmemi müteakip daveti üzerine karargâhında geçirdiğim Noel'in akabinde istişare etmek için beni sık sık karargâhına çağırdı.

"Hitler askerî yazından epeyce okuma yapmıştı ve askerî dersleri dinlemeye bayılırdı. Böylelikle, geçen savaşta sıradan bir asker olarak sahip olduğu kişisel tecrübeyle birlikte savaşın alt kademesine – muhtelif silahların özelliklerine; arazi ve hava koşullarının etkisine; askerlerin düşünce yapısı ve moraline ilişkin çok iyi bilgi sahibi olmuştu. Askerlerin nasıl hissettiğini tartmakta bilhassa iyiydi. Bu tür meseleleri istişare ederken kendimi nadiren onunla anlaşmazlık içerisinde buldum. Öte yandan, daha üst stratejik ve taktik kombinasyonlara ilişkin herhangi bir şey bilmiyordu. Tek bir tümenin ne şekilde hareket ve muharebe ettiğini iyi kavramış, fakat orduların ne şekilde faaliyet gösterdiğini anlayamamıştı."

Mantueffel bunun ardından "kirpi" savunma sisteminin nasıl geliştirilmiş olduğundan ve Hitler'in bu hususta nasıl aşırıya kaçtığından söz etti. "Askerlerimiz Rus taarruzları karşısında ricata zorlandıklarında cephe gerisindeki, âdeta birer mıknatıs işlevi gören, müdafaa edilen bölgelere çekildiler. Sırtlarını buraya dayayıp doğal olarak burada toplandılar ve inatçı bir direniş sergilediler. Hitler bu tür bölgelerin değeri ile bunları muhafaza etmenin önemini hızla kavradı. Lakin mıntıka komutanlarına tertibatlarını arzu ettikleri şekilde değiştirmek ve icap ederse geri çekilmek adına makul bir serbesti tanıma ihtiyacını görmezden geldi. Her bir vakada meselenin kendi önüne getirilmesinde ısrar etti. Ruslar aşırı-baskı altındaki savunmayı o daha karar veremeden genellikle aşmış oluyorlardı.

"Strateji ve taktiklere, özellikle de baskın-hamlelerine ilişkin doğal bir yeteneği vardı, fakat bunların hakkıyla uygulanabilmesi adına gerekli olan teknik bilgiye dair yeterli temeli yoktu. Dahası rakam ve miktarlarla kendini kandırmaya yatkındı. Birisi onunla

bir sorunu istişare ederken tekrar tekrar telefonu eline alır, bir daire başkanıyla irtibatlandırılmasını ister ve ona, 'Elimizde falanca ve filancadan ne kadar var?' diye sorardı. Ardından kendisiyle tartışmakta olan kişiye döner, verilen rakamı alıntılar ve sanki sorun böylelikle çözülmüş gibi, 'İşte, buyur bakalım' derdi. Beyan edilen rakamların gerçekte mevcut olup olmadıklarını sormaksızın, kâğıt üzerindeki miktarları kabul etmeye fazla müsaitti. Tanklar, uçaklar, tüfekler, kürekler vb. konu ne olursa olsun hep böyle olurdu.

"Genellikle fabrikaların başında bulunan Speer yahut Buhle'ye telefon derdi. Buhle yanında daima Hitler'in sormasının muhtemel olduğu bütün sayıları barındıran küçük bir not defteri bulundurur ve soruları kusursuz bir şekilde yanıtlardı. Lakin bu sayılar gerçekten imal edilmiş olsa bile bahse konu olan vasıtaların büyük kısmı askerlerle değil hâlâ fabrikalarda olurdu. Aynı şekilde, Göring de Rus Cephesi için Luftwaffe'den 10 tümenlik bir kara kuvveti temin edeceğini söyler – bunların subaylarının sadece hava operasyonları için eğitilmiş olduğunu ve kara harekâtı için uygun bir hâle gelmeden evvel yeniden uzunca bir eğitimden geçmeleri gerektiğini unuturdu."

Manteuffel'e savaşın Alman tarafı hakkında daha çok bilgi aldıkça bir yandan Hitler'in orijinal türde strateji ve taktiklere dair doğal bir yeteneğe sahip olduğuna, öte yandan ise Alman Genelkurmayı'nın oldukça yetkin fakat fazla yaratıcı olmadığına dair izlenimimin pekiştiğini söyledim. Birçok generalin yaptığı konuşmalar doğrultusunda, Hitler'in teknik etmenleri yanlış anlamasının onların sinirine öylesine dokunduğunu ki fikirlerinin olası değerini göz ardı etmeye meylettiklerini, öte yandan Hitler'in ise onların tutuculuğu ve yenilikçilikten yoksun oluşları karşısında öfkelendiğini sezdim. Bana öyle göründü ki ortaya bu şekilde iyi bir çalışma uyumu yerine bir çekişme çıkmıştı. Manteuffel duruma ilişkin bu tanıma bütünüyle katıldığını belirtti. Bu işin askerî tarafındaki sorunu özetledi. "1943 Noel'ini kendisiyle geçirirken, tank komutanları ile diğer sınıflarda yetişmiş olanlar arasındaki bakış açısı farkını tartıştığımız sırada ben de Hitler'e hemen hemen aynı şeyi söyledim." Daha kıdemli komutanlar, harbin yeni koşulları karşısında muharip askerlerin zihinlerine nüfuz edemiyordu.

SONUÇ

Alman kumandanlığının harpteki sicili ve operasyonların seyri etüt edildiği vakit ortaya çıkan sonuçlar nelerdir? Savaş politikası yahut *grand strateji* düzlemindeki mutlak başarısızlıkla birlikte, strateji ve taktik alandaki – her ne kadar inişli çıkışlı da olsa – dikkat çekici bir performans. Bu açıklamanın ayrıca ikili bir mahiyeti mevcuttur. Genelkurmay sistemi altında eğitim görmüş daha yaşlı profesyoneller oldukça liyakatli fakat – "kılı kırk yarmak hususundaki sınırsız kapasiteleri" haricinde – dehâdan yoksundu. Muazzam kabiliyetleri kendi sınırlamalarını taşıyordu. Eski savaş ustalarının aksine harbi bir sanattan ziyade satranç şeklinde icra etme eğilimindelerdi. Özgün fikirlere sahip meslektaşlarına karşı çıkma eğiliminde ve bu fikirler amatörlerden geldiği vakit daha da küçümseyiciydiler. Ayrıca birçoğunun askerî alanın dışındaki etmenlere ilişkin kavrayışı sınırlıydı.

Hitler yeni fikirlerin, yeni silahların ve yeni yeteneklerin değerini tespit etmekte daha çabuktu. Hareket kabiliyetine sahip zırhlı kuvvetlerin sunduğu olanakları Genelkurmay'dan daha önce fark etmesi ile bu yeni vasıtanın Almanya'daki önde gelen temsilcisi olan Guderian'ı destekleyişi, harbin başlangıcındaki en belirleyici etken oldu. Hitler dâhilere özgü bir sezgiye sahipse de hem hesap hem de eylem noktasındaki temel hatalar buna eşlik ediyordu. En ayrıcalıklı askerî "zıpçıktı" Rommel başta olmak üzere, seçip de önünü açtığı genç askerler bu bakımlardan

genellikle ona benziyordu. Bu tür adamların beklenmeyene ilişkin bir içgüdüsü ile bunun rakipleri felç etmekteki haddi hesabı olmayan değerine ilişkin daha büyük bir kavrayışı mevcuttu. Bu kişiler, geçtiğimiz yarım asrın önde gelen stratejistlerinin çağ dışı ve modern operasyonlarda uygulanamaz olarak ilan ettikleri klasik üçkâğıt ve savaş hilelerini yeni bir kisve altında harbe geri getirdi. Hitler tutuculuğun yanılgısını göstermekteki başarısıyla, askerî hiyerarşi üzerinde pekiştirmekten ziyade suistimal etmekte hızlı davranacağı bir avantaj sağladı.

Hadiseler bazen sezgiyle hareket eden amatörleri, bazen de matematiksel hesaplamalarla hareket eden profesyonelleri haklı çıkardı – ikinci grup doğal olarak uzun vadede daha çok haklı çıktı. Fakat bunların arasındaki kıskançlık ile bunların kaçınılmaz görüş-çarpışmalarını alevlendirmesi, Almanya için her iki tarafın yaptığı hatalardan daha ölümcül oldu. Bu husustaki başlıca sorumluluk daima olduğu gibi yine yerleşik hiyerarşiye aittir. Netice yine de kaçınılmaz olabilirdi zira savaş, rahiplerine bilgeliği yahut karşıt görüşleri uzlaştırma vasfını öğreten bir faaliyet değildir. Hitler'in politika ve mizacı göz önüne alındığında, kendisini dizginlemek her koşul altında güç olurdu; fakat profesyonellerin tutumu ile kendi sezgisinin onlarınkinden sık sık daha doğru çıkması onu zapt edilemez kıldı. Fakat her iki tarafta da sınırlarının bilincinde değildi.

Bu savaştaki Alman generalleri, mesleklerinin dünyadaki medar-ı iftiharlarıydı. Bakış açıları daha geniş ve kavrayışları daha derin olsaydı, daha da iyi olabilirlerdi. Fakat filozoflar hâline gelselerdi, asker olmaktan çıkarlardı.

ALMAN YÜKSEK KOMUTANLIĞI KADROSU

Silahlı Kuvvetler Başkomutanı	1933-38, Blomberg	1938-45, Hitler Keitel		
Ordu Başkomutanı	1933-38, Fritsch	1938-41, Brauchitsch	1941-45, Hitler	
Genelkurmay Başkanı	1933-38, Beck	1938-42, Halder	1942-44, Zeitzler	1944-45, Guderian

KİTAPTA ADI GEÇEN BAZI GENERALLERİN BULUNDUKLARI GÖREVLER

Rundstedt	Güney Ordular Grubu, Polonya, 1939	"A" Ordular Grubu, Batı Cephesi, 1939-40	Güney Ordular Grubu, Rusya, 1941	Batı Cephesi Başkomutanı, 1942-02.07.1944 ve 4.9.1944-18.03.1945	
Bock	Kuzey Ordular Grubu, Polonya, 1939	"B" Ordular Grubu, Batı Cephesi, 1939-40	Merkez Ordular Grubu, Rusya, 1941	1942 yılı başlarında görevden alındı	
Leeb	"C" Ordular Grubu, Batı Cephesi, 1939-40		Kuzey Ordular Grubu, Rusya, 1941	1942 yılı başlarında istifa etti	
Reichenau	10'uncu Ordu, Polonya, 1939	6'ncı Ordu, Batı Cephesi 1940 ve Rusya, 1941	Güney Ordular Grubu, Rusya, Aralık 1941	1942 Ocak'ında kalp krizi geçirerek öldü	
Kluge	4'üncü Ordu, Polonya, 1939	4'üncü Ordu, Batı Cephesi, 1949	4'üncü Ordu, Rusya, 1941	Merkez Ordular Grubu, Rusya, 1942-43 (Araba kazasında yaralandı)	Batı Cephesi Başkomutanı, Temmuz-Ağustos 1944 – Görevden alındı ve intihar etti
Kleist	XXII'nci Kolordu, Polonya, 1939	"Kleist" Panzer Grubu, Batı Cephesi, 1940	"Kleist" Panzer Grubu, Rusya, 1941	1'inci Panzer Ordusu, Rusya, 1943	"A" Ordular Grubu, Rusya, 1942-44. 1944 Ekim'inde görevden alındı.
Manstein	Rundstedt'in Kurmay Başkanı, Polonya ve Batı Cephesi, Ocak 1939 – 1940	XXXVIII'inci Kolordu, Batı Cephesi, 1940; LVI'ncı Panzer Kolordusu, Rusya, 1941	11'inci Ordu, Rusya, Eylül 1941 – Kasım 1942	Güney Ordular Grubu, Rusya, 1943	1943 Mart'ında görevden alındı

Rommel	7'nci Panzer Tümeni, Batı Cephesi, 1940	"Afrika" Kolordusu ve müteakiben "Afrika" Panzer Ordusu, 1941 – 09.03.1943	"B" Ordular Grubu, Kuzey İtalya, 1943	"B" Ordular Grubu, Batı, 1944	1944 Temmuz'unda yaralandı ve 1944 Ekim'inde intihara zorlandı
Thoma	İspanya'daki Alman kuvvetlerinin kara birlikleri (Kondor Lejyonu), 1936-39	Panzer Alayı (2'inci Panzer Tümeni), Polonya, 1939	Çevik Kuvvetler Komutanı, Genelkurmay, 1940	17 ve 20'nci panzer tümenleri, Rusya, 1941-42	Afrika Kolordusu Eylül – Kasım 1942 El Alameyn'de esir düştü
Model	Kurmay Başkanı, 16'ıncı Ordu (Busch), Batı Cephesi, 1940	3'üncü Panzer Tümeni, XLI'inci Panzer Kolordusu, 1941	9'uncu Ordu, Rusya, 1942-43	Sırasıyla Kuzey, Güney ve Merkez Ordular Grubu, Rusya, Ekim 1943 – Ağustos 1944	"B" Ordular Grubu, Batı Cephesi, 1944-45 (geçici olarak Batı Cephesi başkomutanlığı, Ağustos 1944)
Heinrici	XII'nci Kolordu, Batı Cephesi, 1940	XLIII'üncü Kolordu, Rusya, 1941	4'üncü Ordu, Rusya, 1942 – Mayıs 1944	1'inci Panzer Ordusu, 1944-45	"Vistül" Ordular Grubu, Berlin civarı, Mart 1945
Tippelskirch	30'uncu Piyade Tümeni, Rusya, 1941-42	XII'nci Kolordu, Rusya, 1943-44	4'üncü Ordu, Rusya, Mayıs-Temmuz 1944 (uçak kazasında yaralandı)	14'üncü Ordu, İtalya, 1945 başları	4'üncü Ordu, Doğu Almanya, Nisan 1945
Manteuffel	7'nci Panzer Tümeni'nde (Rommel) Motorize Piyade Alayı, Batı Cephesi, 1940 ve Rusya, 1941	7'inci Panzer Tümeni'nde Motorize Piyade Tugayı, Rusya, 1942	Mürettep Tümen, Tunus, 1943 başları	7'inci Panzer Tümeni & Großdeutschland Tümeni, Rusya, 1943-44	5'inci Panzer Ordusu, Batı Cephesi, Eylül 1944-45 3'üncü Panzer Ordusu, Doğu Almanya, Mart 1945
Blumentritt	Rundstedt'in Harekât Başkanı, Polonya, 1939 ve Batı Cephesi, 1940	4'üncü Ordu (Kluge) Kurmay Başkanı, Rusya, 1941	Levazım Daire Başkanı, (Ob.Q.I.) 1942	Batı Cephesi Kurmay Başkanı, Eylül 1942 – 44	LXXXVI'ncı Kolordu, LVII'nci Panzer Kolordusu, 25'inci Ordu, 1'inci Paraşüt Ordusu, "Blumentritt" Ordular Grubu, Batı Cephesi, 1944-45

DİZİN

N

O

P

B. H. LIDDELL HART

HİTLER'İN GENERALLERİ KONUŞUYOR

Çeşitli ülkelerin harp akademilerinde strateji ve taktik dersleri verip, askerî alanda otuzdan fazla kitap yazmış ve eserleri 19 dile tercüme edilmiş olan Liddell Hart, elinizdeki bu çalışmasında İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı değiştiren muharebelerini, onları tayin eden Alman general ve mareşalleriyle bizzat yaptığı röportajlar doğrultusunda, kendi ağızlarından aktarıyor.

Versay Antlaşması'nın sınırlayıcı hükümleri, Alman ordusunu Avrupa'daki diğer orduların aksine nasıl profesyonelleştirdi? Alman ordusu Nazi rejimini destekledi mi? Almanlar, Avrupa'nın büyük bölümünü tahayyülü güç bir süratle ele geçirmelerine imkân veren Yıldırım Savaşı, yani ***Blitzkrieg*** doktrinini nasıl benimsedi? Piyade odaklı muharebedense zırhlı birlikler ve hava kuvvetlerinin müşterek operasyonları ile hareket kabiliyetine dayalı mekanize harbi Alman ordusunda kimler destekledi, kimler karşı çıktı? Fransız ordusu ve Majino Hattı nasıl darmadağın oldu? Hitler, İngiliz ordusunun Dunkirk'ten kaçmasına neden izin verdi? Moskova banliyölerine kadar girmeyi başaran Alman ordusu Stalingrad, Kuzey Afrika ve Normandiya'da nasıl mağlup oldu? Generallerin Kızıl Ordu hakkındaki görüşleri neydi? Hitler ve generallerinin ihtilafa düştükleri hususlar nelerdi? Hitler'in zafer ve yenilgilerdeki payı neydi? Hitler'e suikast girişiminde bulunulduğu 20 Temmuz gününde orduda neler yaşandı? Almanya savaşı kazanabilir miydi?

Guderian, Manstein, Rundstedt, Student, Thoma, Bayerlein, Senger, Manteuffel, Heinrici, Kleist, Tippelskirch, Westphal ve Blumentritt gibi önde gelen Alman general ve mareşalleri, bu gibi hususları tanıdıkları ve itibar ettikleri Liddell Hart'a açık yüreklilikle anlatıyor. ***Hitler'in Generalleri Konuşuyor***, geçtiğimiz yüzyılın önde gelen stratejistlerinden biri olan Hart'ın da değerlendirmeleriyle, okuyucuya İkinci Dünya Savaşı'na ilişkin benzersiz bir deneyim sunuyor.



₺ 60,00
KDV'den muaftır.
kronikkitap.com kronikkitap
ISBN: 978-605-7635-18-1
9 786057 635181